

Γ Ο Λ Δ Σ Μ Ι Θ
Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α
Τ Η Σ
Ε Λ Λ Α Δ Ο Σ

Α' πὸ τῆς πρώτης καταβολῆς τῶν Ἑλληνικῶν
πραγμάτων ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως ὑπὸ τῶν Οὐμανῶν.

Μεταφραθεῖσα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς Ἀγγλικῆς δια-
λέκτου κατὰ τὴν νεωτάτην ἐν Λονδίνῳ ἐκδοσιν εἰς τὴν
καθ' ἡμᾶς τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον, ἅμα δὲ καὶ
ἐπανξηθεῖσα

ὑ π ὃ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ

ιατρῆ, τοῦ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, καὶ μέλους ἀντεπι-
σέλλοντος τῶν ἐν Ἰένῃ ἐταιριῶν, τῆς τε Οὐρκο-
λογικῆς καὶ τῆς Φυσικῆς.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ἐπιδιωρωμένη καὶ ἐπηξημένη, ἐν ἣ καὶ προσετέθη τό-
μος Γ'. περιέχων τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ σύντομον πραγ-
ματείαν περὶ ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ἅμα δὲ καὶ περὶ
δρησκείας, ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἑλλήνων.

Τ Ο Μ Ο Σ Α'.

Μεθ' ἐνὸς γεωγραφικῆ πίνακος τῆς Ἑλλάδος.

EN BIENNEH: THΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ
Τ Τ Π Ο Ι Σ Β Ε Ν Δ Ο Τ Ε Ι Ο Ι Σ.
1807.

ΤΟΙΣ
ΕΤΠΑΤΡΙΔΑΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΑΔΕΛΦΟΙΣ
ΖΩΣΙΜΑΔΑΙΣ

ΚΤΡΙΟΙΣ

Α. Ν. Ζ. Μ.

ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ

ΤΑΥΤΗΝΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΕΤΓΝΩΜΟΣΤΝΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ.

Εἴ μὲντοιγε τῆς ἀπάντων πρὸς ἀλλήλα συμπλοκῆς καὶ
παραθέσεως, ἔτι δὲ ὁμοιότητος καὶ διαφορᾶς, μόνως ἄν-
τις ἐφίκοιτο, καὶ δυνηθεῖη κατοπτεύσας, ἅμα καὶ τὸ
χρήσιμον καὶ τὸ τερπνὸν ἐκ τῆς ἱστορίας λαβεῖν.

ΠΟΛΥΒ. ΒΙΒΛ. Α΄ ΚΕΦ. Ε΄.

ADVERTISEMENT.

From the times of Alexander, to the sacking of Constantinople by the Turks, a period of fifteen centuries, the Grecian states, being under the influence of foreign councils, and the controul of foreign arms, had lost their existence as a nation. But neither did they submit to slavery without a struggle, nor did the power which subverted their government deface, at once, their national character, or destroy, but by degrees, the various effects which flowed from their original genius and political institutions.

In what is subjoined, in this edition, to the narrative of Dr. GOLDSMITH, it is the aim of the author to trace, amidst the revolutions of nations, the remains of Greece; to take a summary view of her efforts for the recovery of expiring liberty; to trace those features that remained the longest unsullied by the infection of barbarism, and those efforts of genius, which, surviving the dissolution of the state, continued, and still continue to enlighten and refine the world.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

τῆς νέας Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως καὶ τῷ
μεταφράσαντος.

Απὸ τῷ μεγάλῳ Ἀλεξάνδρῳ ἕως τῆς ἀλώσεως τῆς
Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, δεκαπέντε αἰῶνων
διασῆματος, αἱ Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι ἔσται ὑπὸ τὴν ἐπιρ-
ροὴν ἀλλοτρίων βυλῶν καὶ ὑπὸ τὴν καταδυναστείαν
ξένων ὀπλων, ἀπώλεσαν μὲν, καθὼς ἔθνος, τὴν ὑπ-
αρκίαν των, πλὴν δὲν ὑπετάγησαν εἰς τὴν δουλείαν
ἀπλῶς καὶ δίχα τινὸς ἀντιστάσεως, ὅτε ἡ δύναμις, ἣ-
τις ἀνέτρεψε τὴν διοίκησίν των, ἐδυνήθη διὰ μιᾶς καὶ
ἐξαλείψῃ τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, ἢ καὶ κατα-
φανίσῃ, πλὴν βαρβαρὸν, τὰ διάφορα ἀποτελέσμα-
τα, ὅσα ἐπήγαζον ἐκ τῷ πρωτοτύπῳ αὐτῶν χαρακ-
τῆρος καὶ ἐκ τῶν πολιτικῶν διαταγῶν.

Ἐν τοῖς προεθεῖσιν ἐν ταύτῃ τῆς Ἑλληνικῆς ἱ-
στορίας τῷ Γολδσμίδῳ ἐκδόσει ὁ σκοπὸς τῷ συγγραφέ-
ως ὑπάρχει τὸ καὶ ἰσορῆσῃ μεταξὺ τῶν μεταβολῶν τῶν
ἐθνῶν τὰ ὑπόλοιπα τῆς Ἑλλάδος ἔχνη, καὶ ἐπιβεωρή-
σῃ τὰς ἀγωνίας αὐτῆς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς οἰχομένης ἐ-
λευθερίας, καὶ καὶ διαγράψῃ τὰς χαρακτῆρας τῶν, ὅσοι
πλέον τῶν ἄλλων ἔμειναν ἀμόλυντοι ἀπὸ τῷ μολυσμῷ
τῆς βαρβαρότητος, καὶ τὰς ἀγωνίας ἐκείνων τῶν νόων, οἱ
ὅποιοι ἐπιζήσαντες εἰς τὴν κατὰ λυσιν τῆς πολιτείας των,
ἐφώτιζον καὶ φωτίζουσιν, ἐβελτίουν καὶ βελτιῶσι τὸν κόσ-
μον ἅπαντα. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ συγγραφεὺς.

τομος πραγματεία περὶ ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς διαλαμπάντων ἀνδρῶν, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἀξιο-
λογωτέρων ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἑλλήνων, ἀναγκαι-
οτάτη καὶ χρησιμωτάτη εἰς τὴν παρῆσαν τῷ ἡμετέρῳ
γένει ἰσορίαν.

Διὰ ταῦτα, καὶ ἄλλα τῆς ἀνὰ χεῖρας ἐκδόσεως
προτερήματα, τὰ ὅποια συντομίας χάριν ἀποσιωπῶ,
οἶδα μὲν καλῶς, ὅτι πολλοὶ τῶν ἐχόντων τὴν πρώτην
ἐκδοσιν βαρυθυμήτεσι, τὸ ὅποσον εὐκάλως ἠμπόρουν
ν' ἀποφύγω ἐκδίδὼς αὐτὴν ὡς εἶχε πρότερον, ἀλλ' ἄ-
ράγε ἤθελεν εἶσθαι τῆτο ἱκανὴ ἀπολογία τῷ πρὸς τὸ
κοινὸν χρέος με, τῷ συνειδότος καὶ τῆς τιμῆς με!

Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἐν μηνὶ Μαΐῳ.

Ε Π Ι Γ Ρ Α Μ Μ Α

Γεωργίῳ Δοῖν Λινοτοπίτῃ.

Ελλήνων σοφίης τοπάλαι κλέος ὤλεσεν αἰών,
 Βαρβαρικῆς ἐφόδῳ αἰὲν ἐπεσσυμένης.
Ἀλλ' ἔμπης, ὅσ' ἔρεξαν Ἀχαιῶν ἴδριες ἄνδρες
 Δήεις ἐν βίβλοις, τὰς λίπον ὀψιγόνοις·
Πλεῖον δ' ἐν τῇδ' ἢ μάλ' Ἀχαιῶν ἔργματα κλείει,
 Τὴν Φῶς φράδμων φῶς δ' ὥπασεν ἐμμαπέως,
Κάρτ' ἀχλὺν σκεδάσαι σπεύδων δνοφερῆς ἀμαθίης,
 Ἦ' πάλ' ἐδύσατο, φειῦ, τῆς πατρίδος φάεα.

ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΙΝΑΞ

τῶν

ἐν τῷ πρώτῳ Τόμῳ περιεχομένων.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καταστάσεως τῆς Ἑλλά-
δος. Σελ. 1

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Περὶ διοικήσεως τῆς Σπάρτης καὶ τῶν νόμων τῆ
Λυκύργου. Σελ. 29

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Περὶ διοικήσεως τῶν Ἀθηνῶν, περὶ τῶν νόμων
τῆ Σόλωνος, καὶ τῆς ἰσορίας τῆς δημοκρατίας
ἀπὸ τῆ Σόλωνος ἕως τῆς ἐξώσεως τῆ Ἰππίου
καὶ τῆς καταλύσεως τῆς τυραννίδος. . Σελ. 58

ΚΕΦΑΛ. Δ΄.

Σύντομος ἐπιθεώρησις τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλ-
λάδος πρὸ τῆ Περσικῆς πολέμου. . . Σελ. 83

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ἀπὸ τῆς ἐξώσεως τῆ Ἰππίου ἕως τῆς τελευτῆς
τῆ Μιλτιάδου. Σελ. 91

ΚΕΦΑΛ. 5'.

Α'πὸ τῆς τελευτῆς τῆ Μιλτιάδου ἕως τῆς φυγῆς
τῆ Ξέρξου ἐκ τῆς Ἑλλάδος. . . . Σελ. 121

ΚΕΦΑΛ. 2'.

Α'πὸ τῆς φυγῆς τῆ Ξέρξου ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἕως
τῆς ἐν Μυκάλη νίκης. . . . Σελ. 156

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Α'πὸ τῆς ἐν Μυκάλη νίκης ἕως τῆς εἰρήνης μετὰ
τῆς Περσίας. . . . Σελ. 170

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Α'πὸ τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Περσίας ἕως τῆς Νικι-
κίης εἰρήνης. . . . Σελ. 192

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Α'πὸ τῆς Νικικίης εἰρήνης ἕως τῆ τέλους τῆ Πε-
λοποννησιακῆ πολέμου. . . . Σελ. 231

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Α'πὸ τῆ τέλους τῆ Πελοποννησιακῆ πολέμου ἕως
τῆς τελευτῆς τῆ Σωκράτους. . . . Σελ. 307

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Απὸ τῆς τελευτῆς τῆ Σωκράτους ἕως τῆ τέλους
τῆ συμμαχικῆ πολέμου. . . . Σελ. 359

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καταστάσεως
τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ πρῶται εἰδήσεις, ὅσας ἔχομεν περὶ παντὸς
τόπου, εἶναι μυθώδεις καὶ ἀβέβαιοι. Πᾶσα ἀπάτη εὐρίσκει
ῥαδίαν παράδοον εἰς ἑν ἀφώτιστον ἔθνος, ἐπειδὴ μήτηρ τῆς
εὐπιστίας εἶναι ἡ ἀμάθεια. Διὸ δὲν πρέπει νὰ δώσωμεν πί-
στιν εἰς ὅσα παρέδωκαν ἡμῖν οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς ἀρχαιοτά-
της αὐτῶν καταστάσεως. Πρῶτοι δὲ πάντων ἤρξαντο νὰ
διηγῶνται τὰς πράξεις τῶν συμπολιτῶν οἱ ποιηταί, οἱ ὁ-
ποῖοι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύουσιν ἀφέλγῃσι τὴν φαν-
τασίαν, μὴ φροντίζοντες ὑδὲ αὐτῆς τῆς πιθανότητος.
Ἐκ τέττε αἱ ἀρχαιοτάται παραδόσεις τῆς Ἑλλάδος
παριστῶσιν ἡμῖν μόνον μηχανήματα θεῶν καὶ ἡμιθέων,
τεράσια συμβάντα ἡρώων τε καὶ γιγάντων, φθορὰς
δρακόντων καὶ θηρίων, καὶ ἐν γένει ὅλην τὴν δύναμιν τῶν
μαγεῶν καὶ τῆς γοητείας, ὃ δὲ ἄνθρωπος μόλις ἔ-
χει τινὰ κοινωνίαν εἰς τὴν εἰκόνα· καὶ ἐν ᾧ ὁ ἀναγνώ-
στης περιεργάζεται ἀκαταπαύτως τὰς χαριεστάτας σκη-

νάς, ὅσας ἐμπορεῖ νὰ παραστήσῃ ἡ Φαντασία, δὲν βλέπει σχεδὸν ποτὲ πράξεις ἐνὸς πλάσματος ὁμοίε με αὐτόν. Οὔτεν ἤθελεν εἶπαι μάταιον καὶ ἔξω τῆ παρόντος σκοπῆ νὰ περιγράψωμεν ὡς ἱστορίας διηγήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐνομιζήσαν ποτὲ ἀληθεῖς. Μερικοὶ συγγραφεῖς κατέβαλον μὲν πολλὰς κόπες, ἵνα διακρίνωσι τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸν μῦθον, καὶ ἔτω νὰ μᾶς διώσωσιν ἀδιάσπασον διήγησιν ἀπ' ἀρχῆς τῆς σκοτεινῆς παραδόσεως ἕως τῆς πρώτης καταβολῆς τῆς ἀληθείας καὶ ἀνενδοιάσει ἱστορίας, ἀλλ' ἔτοι ἐμόρφωσαν ἕκαστος τὴν μυθολογίαν κατὰ τὸ δοκεῖν, καὶ ἔδωκαν εἰς πάντα μῦθον τὸ ὄχημα τῆς πιθανότητος· αἰτὶ π. χ. τῷ χρυσῷ δέρατος, ὅπερ ἤρπασεν ὁ Γάσων ἀπὸ τὴν Κολχίδα μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν, ἐννοῶσι μεγάλῃς Σησαυρές· ἀντὶ δὲ τῆς Χιμαίρας, ἣτις ἠφανίσθη ὑπὸ τῷ Βελλερεφόντι, τὴν ἐξομάλισιν ἐνὸς ὄρου πρὸς κατοικίαν, καὶ ἀντὶ τῆς ἐπτακεφάλου Τύδρας, τὴν ὁποίαν κατεδάμασεν ὁ Ἡρακλῆς, τὴν νίκην ἐνὸς ληστῆ, κτ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναγκάζεσι τὰς ζωηρὰς εἰκόνας τῆς φαντασίας νὰ λαμβάνωσι σοβαρὰν καὶ σπευδαίαν μορφήν, καὶ ἀπατῶσι διὰ τέτε τὸν ἀναγνώστην περισσότερον, παριστῶντες εἰς αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄχημα τῆς ἀληθείας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνομίσθη μόνον πρὸς ἡδονὴν καὶ ψυχαγωγίαν.

Διὰ τέτοιο ὁ μυθώδης αἰὼν τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ καταλιμπανηται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Ἀδύνατον εἶναι τῶρα νὰ διακρίνωμεν τὰ μέρη, ὅσα τυγχάν ὑπῆρξαν ποτὲ ἐν τῇ φύσει πραγματιφῶς, ἀπὸ τῶν ὅσα ὑφίστανται μόνον κατὰ φαντασίαν, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν κανέναν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν σκολίαν καὶ λαβυρινθώδη ἀναζήτησιν. Ἡ δρόσος τῆς αὐγῆς ἐξέλιπεν,

ὅθεν ἤθελεν εἶσθαι μάταιον νὰ ἐπιζητῶμεν αὐτὴν ἐν Σαρδῶ μεσημβρίᾳ. Ἀρκεῖ μόνον εἰς ἡμᾶς νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι γνωσθεῖς εἰς ἡμᾶς ὁπωσὲν ἐπαρχίαι, ἦτο κατ' ἀρχὰς διηρημένη εἰς πολλὰς μικρὰς πολιτείας διοικημένας ἀπὸ βασιλεῖς. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἣτις εἶναι νῦν τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς Τυρκίας, εἶχε κατὰ μὲν ἀνατολὰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὸ νῦν Ἀρχιπέλαγος, κατὰ δὲ μεσημβρίαν τὸ Κρισσαῖον, κατὰ δὲ δυσμὰς τὸ Ἰόνιον, καὶ πρὸς ἄρκτον τὴν Ἰλλυρίαν καὶ Θράκην (1). Τόσῃ ὀλίγῃ ἦτον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν ἡ ἔκτασις τῆς γῆς, ἐξ ἧς προῆλθον ὅλαι αἱ τέχναι τῆς τε πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης, ἐξ ἧς προέκυψαν οἱ μέγιστοι καὶ πολυεπιδότατοι στρατηγοὶ, φιλόσοφοι, ποιηταί, ζωγράφοι, ἀρχιτέκτονες καὶ ἀνδριαντοποιοὶ, ἣτις κατετρόπως τὸς δυνατωτάτους μονάρχας, διεσκόρπισε τὰ μέγιστα στρατεύματα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τέλος ἐφάνη ὁ διδάσκαλος ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀς καυχᾶται ὁ Ἀρκὰς νὰ εἶναι προσέληνος (2), αἷς σεμνύνεται ὁ Ἀθηναῖος ὡς αὐτόχθων, ἀπὸδειξιν τέ τε τὸν ἐν τῇ κόμῃ τε τέττιγα φέρων (3), ὁ φιλόσοφος χειραγωγούμενος καὶ ἀπὸ τὴν ἰσορίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀδάκασον παρατήρησιν τῆς φύσεως, δεξιάζει τὸ θερμὸν τῆς Ἀσίας κλίμα, τὰς εὐφορωτάτας ὄχθας τῆς Εὐφράτης, ὡς τὴν γενέθλιον ἐσίαν τῆ ἀνθρωπίνης γενεῆς· ἐκεῖθεν καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν διευπάρησαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ κατεκυρίευσαν ἀναλόγως τῇ χρείᾳ

(1) Ὅρα τὸν ἐν τέτῳ τῷ τόμῳ γεωγραφικὸν πῖνακα.

(2) Σχολιας. Ἀπολλων. Ροδ. Βιβλ. Γ.

(3) Θακυδίδ. Βιβλ. Α.

των ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ἐκ τῆς ἱερᾶς Γραφῆς διδασκόμεθα, ὅτι Ἰωάν, ὁ υἱὸς τῆς Ἰάφεθ, εἶναι ὁ πατριάρχης ὅλων τῶν γενῶν, ὅσα περιέχονται ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Ἑλλήνες (1), ὄνομα παραγόμενον ἀπὸ τὸν Ἑλίσσά, ἓνα τῶν τεσσάρων υἱῶν τῆς Ἰωάν (2), ἀπὸ τῆς ὁποῖας Θαρσεῖς ὁ δευτερότοκος κατώκησε

(1) Γενεσ. Ἰ. 4.

(2) Οἱ Ἑῴητες ἐν ἀρχῇ τῆς νηπιότητός των ὠνομάζοντο διαφόρως κατὰ τὰς κατὰ καιρὸς ἀρχηγὰς, ὄντες διηρημένοι εἰς διάφορα ἔθνη, ἐξ ὧν τὸ Πελασγικόν, ὡς τὸ ἰσχυρώτερον καὶ πολυπλάνον, μετέδωκε τὸ ὄνομά τι τελευτῶν. Χ. ταῦτον καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ ἐπωνομάθη δι' ἑταῶς ἀπὸ Πε- 1904. λασγῶ κατὰ πρῶτον βασιλείᾳς Ἀρκαδίας τε καὶ Πελοποννήσου, καὶ ἀπογόνους τῆς Ἰνᾶχης. Μετὰ δὲ ἕκτην γενεάν ἀπὸ Πελασγῶ, οἱ Πελασγοὶ, ὁ Ἀχαιοὺς, Φθιώτης καὶ Πελασγὸς ὁ νεώτερος, εἰς Λαρίσσης καὶ Ποσειδῶνος υἱοὶ, ἐρμήσαντες δι' Ἑλπίην τροφῆς ἐν τῇ χώρᾳ των εἰς τὴν τότε Αἰμονίαν ὀνομαζομένην Θετταλίαν, ἐμέρισαν αὐτὴν ἐν γένει Πελασγίαν καλεσμένην εἰς τρία μέρη, Φθιώτιν, Ἀχαιάν καὶ Πελασγιώτιν. Τίλος ὁ Θεσσαλὸς καὶ Γραικὸς μετωνόμασαν τὰς ὑπηκόους των Θεσσαλὸς καὶ Γραικός. Ἐζήσαν δὲ οἱ Πελασγοὶ πέντε γενεάς ἡσυχῶς ἐν τῇ καρποφόρῳ Θεσσαλίᾳ, ὥς ἔπερὶ τὴν ἕκτην γενεάν ὁ Περικλῆς υἱὸς Δευκαλίων, βασιλεὺς τῆς Λυκαρείας ἐπὶ τὸν Παρνασσόν (Διον. Ἀλικ. Βιβ. Α'. Marm. par. epoch. 2. καὶ 4), διὰ τὴν πλημμύραν ἰσως τῆς Εὐεΐνης πόντου, καὶ τῆς π. Χ. Ἀχελώϊου ποταμοῦ (Διόδ. Ε'. 47. Ἀρισ. μετεωρ.), τὸν φη- 1529. μίζόμενον κατακλυσμὸν ἐκείνῳ τῇ τόπῃ, ἀναγκασθεὶς ὤρμησε μετὰ τῶν Κρητῶν καὶ Λελέγων, τῶν ὀνομαζέντων π. Χ. ἔπειτα Αἰτωλῶν καὶ Λοκρῶν, καὶ ἄλλων ἐπὶ τὸν Παρνασσόν 1541. ἰδνῶν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐξ ἧς διωχθέντες, διεσπάρησαν οἱ Πελασγοὶ, οἱ μὲν εἰς Κρήτην, Βοιωτίαν, Φωκίαν καὶ Εὐβοίαν, οἱ δὲ εἰς τινὰς τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἡπείρου, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν

τὴν Ἀχαΐαν, ὁ Χιττήμ τὴν Μακεδονίαν, ἢ Δοδανίμ
ὁ ὑπερογενὴς τὴν Θετταλίαν ἢ τὴν Ἡπειρον. Οὕτως

αὕτη ἡ φυγὴ συνέβη ἐπὶ τῇ Γραικῷ, οἱ φυγάδες Πελασ-
γοὶ ἐπωνομάζοντο γενικῶς Γραικοί· ἢ ἐκτοτε ἐπεκράτη-
σε παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις τὰ ὀνομάζονται οἱ Ἕλληνες Γραι-
κοί (Marmor. iparium erocha. 6. Ἀριστοτ., μετεωρ. Α'.
Κεφ. 14. Ἀπολλ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 7.).

Ἀποθανόντες δὲ τῷ Δευκαλίωνος, ἐπωνομάθησαν οἱ
Θεσσαλοὶ μόνον Ἕλληνες ἀπὸ Ἑλληνος υἱὸς αὐτοῦ, ἐπειδὴ
ἔτι ἐπὶ τῷ Ὀμήρῳ Ἕλληνες μὲν ὠνομαζόντο μόνον οἱ ἐλ-
θόντες μετὰ τῷ Ἀχιλλέως ἀπὸ τὴν Φθιώτιν τῆς Θεττα-
λίας (Γλ. β. Θεκ. Βιβλ. Α'. Στρ. 14.), οἱ δὲ λοιποὶ Ἀρ-
γεῖοι, Ἀχαιοὶ ἢ Δαναοί. Ἀλλὰ τέλος διεδόθη τὸ ὄνομα
Ἕλληνες μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Ὀλυμπίων (Ἡρόδ. Ε'.
Πριεναύξ. Γ'.) γενικῶς εἰς ὅλον τὸ ἔθνος διὰ τε τὴν δύ-
ναμιν ἢ τὰς ἀποικίας τῶν τῷ Ἑλληνος υἱῶν, Αἰόλῃ, Δω-
ρῇ ἢ Ξεῖθι (Θουκυδ. βιβλ. α.).

Ὁ μὲν Αἰόλος λαβὼν τὴν διοίκησιν τῆς Φθιώτιδος
παρὰ τῷ πατρὶ, ἐπωνόμασε τὰς ὑπηκόους Αἰολεῖς, ἐξ
ἧς κατήγοντο οἱ Μακεδόνες, οἱ ἢ τοῖς Δωριεῦσιν ἐπε-
πλήχθησαν, οἱ Ἀκαρναῖες, οἱ Αἰτωλοὶ, οἱ Λοκροὶ, οἱ Φω-
κεῖς, αἱ δυτικαὶ νῆσοι Ζάκυνθος, Κεφαλληνία ἢ Ἰθάκη,
αἱ Αἰολικαὶ ἐν Σικελίᾳ, Ἀσία, Ἰταλία κτ. ἀποικίαι (Στρ.
Η'). Μετὰ τὸν θάνατον τῷ Αἰόλῃ βασιλεύει τῆς Φθιώ-
τιδος ὁ τῷ Ξεῖθι υἱὸς Ἀχαιὸς, ἀφ' ἧς ἢ οἱ ὑπ' αὐτὸν Ἀ-
χαιοὶ ἐκλήθησαν. Τῷ τῷ ἀκολουθεῖ ὁ Μυρμιδῶν, ἀφ' ἧς ἢ
Μυρμιδόνες, κτ.

Ὁ δὲ Δῶρος, ὁ δεύτερος υἱὸς τῷ Ἑλληνος, ἔλαβε τὴν
Ἐσθιαίωτιν τῆς Θετταλίας, μετονομάσας τὰς ἐγκατοίκους
Δωριεῖς. Τότε δὲ οἱ ἀπόγονοι διωχθέντες ἀπὸ τῆς Περ-
ραιβῆς, οἱ μὲν πλείους κατῴκησαν τὴν Μακεδονίαν, ὁ δὲ
υἱὸς τῷ Δῶρῃ Τέκταμος ἦλθε μετ' ἄλλων Δωριέων, Αἰο-
λίων ἢ Πελασγῶν εἰς Κρήτην, ἀφ' ἧς ὁ Μίνως ἢ οἱ ἀπὸ
τῆς κατῴκονται. Ἀπὸ Μακεδονίας ἦλθον τινὲς Δωριεῖς
διὰ Θεσσαλίας εἰς τὰ Οἰταῖα ὄρη, κτίσαντες τὴν Δωρι-

αὐτοὶ διεῖλον ἀναμεταξύ των τὴν χώραν, οἷς πολέμους, καὶ ὅσας καταστροφὰς ὑπέστησαν, εἶναι εἰς ἡμᾶς πάντα

κὴν τετράπολιν· εἰς δὲ τῶν βασιλέων των ἔλαβε τὸν υἱὸν τῷ Ἡρακλῆϊ ὅσον ὡς υἱόν, καὶ ἔκτοτε οἱ Ἡρακλεῖδαι ὡς Δωριεῖς ἐνομιζόντο. Ἀπὸ τούτων κατήγοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, Μακεδόνες, ἀποικίαι τιναὶ ἐν Ἀσίᾳ, Ἰταλῖα, μεγάλη Ἑλλάδι, Σικελία, κτ. (Παυσαν. Δ.).

π. χ. 1431. Οἱ δὲ τρίτος υἱὸς τῷ Ἑλληνος Ξεῖθος, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τε, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅπου ἐγέννησεν ἐκ τῆς θυγατρὸς τῇ αὐτόπῃ βασιλείῳς Ἐρεχθέως δύο παῖδας, Ἴωνα καὶ Ἀχαιοὺν, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβε μὲν παρὰ τῇ Ἐρεχθέως τὴν διοίκησιν διὰ τὰς ἀρετάς τε, ἀφ' ὧν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τότε Ἴωνες ὠνομάζοντο, καὶ ἄκριτος δὲ γενικῶς παρὰ τοῖς Ἀρσίοις, Τέρκοις κτ. οἱ Ἕλληνες γινώσκουσιν καλεῖσθαι, ἐξωθέντες δὲ ἐν ὀλίγῳ ὑπὸ τῷ Ἐρεχθέως υἱῷ, κατώκησε τὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου, τὸ ὅποιον ὠνομάζετο πρότερον μὲν Αἰγιαλὸς, ὕστερον δὲ Ἀχαιῖα, καὶ τέλος μετὰ τῶν Ἡρακλεϊδῶν τὴν ἐπάνοδον ἐκδιώχθεις, ἔφυγε μετὰ τῶν ὑπηκόων καὶ Νειλέως υἱῷ τῷ Κόδρῳ, καὶ ἄλλοις, εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἐξ ἧς ἐξεδιώχθησαν οἱ Πελασγοὶ, Κᾶρες καὶ Λέλεγες. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ βοηθεῖα Ἀθηναίων ἀπελθόντες εἰς Θετταλίαν, ἐκυρίευσεν τῆς πατρικῆς βασιλείας, τῆς Ἰθιώτιδος, ἀφ' ὧν καὶ οἱ Αἰολεῖς Ἀχαιοὶ ὠνομάσθησαν· ἀλλ' οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀποθανόντος πάλιν διωχθέντες, ἤλθον μετὰ πολλῶν Αἰολέων εἰς Πελοπόννησον, κυριεύσαντες τὸ Ἄργος καὶ τὴν Λακεδαίμονα, τῶν σποίων οἱ κάτοικοι Ἀχαιοὶ προσηγχευέθησαν· μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἡρακλεϊδῶν διωκόμενοι, κατώκησαν, Τισαμενὸν στρατηγόντος, τὸν Κορινθιακὸν ἱσθμὸν, ἐξελεύσαντες τὰς Ἴωνας ἀπὸ τὰς δώδεκα πόλεις, καὶ ὠνομάσαντες Ἀχαιῖαν.

π. χ. 1570. 1572. Ἐν ᾧ δὲ οἱ τῷ Ἑλληνος ἀπόγονοι μετῴκουν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἔφερον ἀποικίας ὁ μὲν Κέρκυρα ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Δαναὸς ἀπὸ Χέμμου ὁμοίως ἐν

ἄγνωστον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο γνωστὸν, ἡ ἱσχυρία μικρῶν βαρβαρικῶν πολιτειῶν δὲν ἤμπορῆσεν ἀναμφιβόλως ἀνταμείψῃ τὸν πόνον τῆς ἀναζητήσεως. Εἰς ἐκείνες τὰς καιρὸς τὰ βασίλεια ἦσαν εὐτελεῖ, διότι πολλάκις μία καὶ μὴ πόλις, τῆς ὁποίας ἡ περίξ ἐπικράτεια δὲν ὑπερέβαινε τὸ διάστημα ὀλίγων ὥρῶν, ἐκαλωπιζέτο μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ ὄνομα.

Μετὰ τὴν διασποράντων οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰωάννου ἐβουλεύθησαν ἀκαταλήπτως εἰς ζωώδη κατάστασιν. Οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς παριστῶσιν εἰς ἡμᾶς τὰς πρώτας κατοίκους τῆς Ἑλλάδος ὅχι μόνον, ὡς τὰς Τρωγλοδίτας, κατοικῆντας εἰς σπήλαια, ἀπὸ τὰ ὅποια μόνον ἡ ἀνάγκη τὰς ἐξέβαλεν, ὡδηγῆσα αὐτὰς εἰς ἀναζήτησιν τροφῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς διηγεκτεῖς ἐμφυλίας αἰματοχυσίας καὶ πολέμους (1), ἐπειδὴ ὁ μικρότερος λειμῶν, ὁ εὐτελέ-

α. χ.

Αἰγύπτῳ εἰς Πελοπόννησον, ὁ δὲ Κάδμος ἀπὸ Φωκίας 1549.
καὶ εἰς Βοιωτίαν, καὶ ὁ Πέλοψ ἀπὸ Φερωνίας εἰς τὸ Ἀργεος. 1423.

(1) Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὰς ἀρχαιοτάτας καιροὺς ἀμοίβετο μὲ ἐν ἀκαλλιέργητον δάσος, κατοικημένη ἀπὸ ἀμαθεῖς, ἀγροῖς καὶ τρεφομένους ἀπὸ φυτὰ, καρπὸς καὶ ῥίζας (Γρ. σκρ. ἐν πανηγ. Lucret. V. 964.). Πρῶτος ὁ Πελασγὸς ἐδίδαξεν αὐτὰς νὰ τρέφονται ἀπὸ βαλάνους, νὰ κατοικῶσιν εἰς καλύβας, καὶ νὰ περιθάλλωσι τὸ σῶμα μὲ τὰ δέσματα τῶν ζώων, δι' ὃ καὶ μεγάλως ὕστερον ἐτιμήθη (Παυσ. κεφ. Η'). Τὴν γεωργικὴν ἡγεσίαν παντάπασι, καὶ δὲν εἶχον ἄλλους νόμους, εἰμὴ τὴν χειροκρατίαν. Κατ' ὀλίγον ἤρξαντο μὲν νὰ ζῶσι κοινωνικώτερον ὑπὸ διαφόρων ἀρχηγῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν κατ' ἑαυτοὺς καρποφόρον γῆν, κατεπολεμῶντο ἀλλήλοις, ἐπικρατῆντος τῆς δυνατωτέρας μετέωρης· διὸ καὶ κάθε χρόνον σχεδὸν μετέλλαττον ἡ Θαιταλία, Πελοπόννησος καὶ ἄλλοι καρποφόροι τόποι τῆς Ἑλλάδος, τὰς διοικήτας καὶ ἐγκατοίκους· ὅσοι δὲ κατ' ἑαυτοὺς γῆν ἄκαρπον καὶ λεπτοτά-

σερος ἄγρὸς, ἦτον ἱκανὸς νὰ προξενήσῃ ρεῖθρα ὅλα αἱμάτων ἐν ταῖς μνησικάκοις φυλαῖς τῶν βαρβάρων. Εἰς τοῦτον ὁμῶς τερπνότατον κλίμα ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἤμπορει νὰ ἔρπῃ πολὺν χρόνον, μηδὲν διαφέρεισα τῆς ἀλόγῃ κτίσεως. Πολλοὶ ἀποικίαι διαπεραιωθεῖσαι ἀπὸ τὰς αἰγιαλὸς τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος, ἤρξαντο νὰ διδάσκωσι τὰ ἐξηγριωθέντα ἔθνη καθήκοντα καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὕπατον Οὐ, καὶ ἔτιως αἱ πρῶται μετοικεσίαι ὠνομάσθησαν βασιλεῖαι.

Εἰς τὴν Δελφίῃ τις λοιπὸν νὰ περιγράψῃ ἀνιχνεύων τὰς ἰδιαιτέρας περιπετείας αὐτῶν τῶν βασιλιδίων, τὸ ὅποιον ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸν οἰκονομικὸν ἢ ἱστορικὸν, ὁ τοιοῦτος ἤθελεν ἐπιφορτίσῃ βέβαια τὸν ἀναγνώστην ἐπαχθῶς καὶ ἀνωφελῶς μὲ τοιαύτην ματαιοπονίαν.

τ. κ. Εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τὸ πρῶτον 1915. **σονεῖς τὴν Ἑλλάδα βασιλεῖον ἦτο τὸ τῆς ΣΙΚΤΩΝΟΣ,** τῆ ὁποῖα ἡ ἀρχὴ ὑποτίθεται 1313 ἔτη πρὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος κατὰ τὸν Εὐσέβιον (ἐν χρόν.)· πρέπει

τὴν, ἔμνον εἰρητικοὶ καὶ ἐλεύθεροὶ ἀπὸ καταδρομῆς ἐχθρῶν, καθὼς ἠκολέσθησεν ἐν τῇ Ἀττικῇ (Θεσ. Βιβλ. Α'). Ἀλλὰ καὶ ὅτε συνεισέχθη ἡ Γεωργικὴ, καὶ ἤρξαντο νὰ ζῶσι κατὰ πόλεις καὶ κώμας, δὲν ἀφῆκαν τὰς καταδρομὰς καὶ ἀρπαγὰς, ἀλλ' ἐργάζοντο τὴν πειρατικὴν ἄχρῃ πολλῶν καιρῶν, ἔκ αἰσχυρόμενοι, ἀλλὰ μᾶλλον καυχώμενοι ἐπὶ τῇ ἐμπειρίᾳ των. Ἡ ἀρχαία διοίκησις ἦτο βαρβαρικὴ καὶ ἀπολίτευτος, ὥστε πᾶσα πόλις καὶ κώμη ἦτο σχεδὸν ὡς μικρὰ τυραννία, διοικεμένη ἀπὸ ἀρχηγὸν ὀνομαζόμενον μὲ ὄλον φῆτο βασιλεῖα. Οἱ νόμοι ἦσαν ἄγνωστοι αὐτοῖς ἕως τῶν καιρῶν τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχόντων. Οἱ Κάδμος, Οἱ ῥεῦς, Μεσαῖρος καὶ ἄλλοι ἔφερον ἀπ' Αἰγύπτου τὴν τέχνην τῆ γρα-

δὲ νῦν ἦτο δυνατόν βασιλεῖον, ἐπειδὴ διήρκεσε περὶ τὰ χίλια ἔτη, ἀπὸ τὸν Αἰγιάλεια δηλ. τὸν πρῶτον τῶν Σικυωνίων βασιλέα ἄχρι τῆς ἱ. ἔτες τῆς ἐπανόδου τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον· εἰς ἡμᾶς ὅμως δὲν διεσώθησαν, εἰμὴ τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων (1).

φειν, τὴν Ἀριθμητικὴν, Ναυτικὴν καὶ Ἐμπορικὴν. Ἡ Ἀγρονομία εἰσῆλθον μετὰ πολλὸν καιρὸν ἀπὸ τὴν Βαβυλώνα, ἡ δὲ Γεωμετρία καὶ Φιλοσοφία ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἰνδοδαίαν, ἡ δὲ Μαντική ἀπὸ τὴν Περσίαν (Ἡρόδ. Βιβ. Β'. Διόδ. Α'. Tat. orat. contra graecos princ.). Ὁ Κέρκροψ παρέδωκε κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς Ἑλλήνας κατὰ τὸν Πανσανίαν τὴν Αἰγυπτιακὴν θρησκείαν, καὶ τέλος ὁ Ὁρρεῦς, Δαίδαλος καὶ Μελάμπους ἐπεσώρευσαν αὐτὲς μετὰ πᾶσαν Αἰγυπτιακὴν δυσειδαιμονίαν.

(1) Μεγάλῃ διαφωνίᾳ εὐρίσκεται μετὰ τῶν συγγεγραμμένων τόσον δια τὴν τάξιν καὶ τὸν ἀριθμὸν, ὅσον καὶ διὰ τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Σικυωνίας ἦσαν ἀναμριβόλως οἱ πελασγοὶ (Ἡρόδ. βιβ. Ζ'). ὠνομάσθη δὲ κατὰ πρῶτον μὲν Αἰγιάλεια ἢ Αἰγιάλως, ἦτοι ἀπὸ τὸν Αἰγιάλεια πρῶτον βασιλέα (Παυσ. Ζ'), ἢ ἀπὸ τὴν χώραν, ἔπειτα δὲ Ἰωνία ἀπὸ Ἰωνος υἱὸς τῆς Ξέθης, ἐπομένως δὲ Ἀχαιοί, ὅτε ἐξωθέντες οἱ Ἀχαιοὶ ἐκ τῆς Ἀργεὺς καὶ τῆς Λακεδαιμόνος ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἐξέστιασαν μάχῃ τῆς χώρας τῶν Σικυωνίων, διαμεριδιέντες εἰς τὰς δώδεκα πόλεις τῶν Ἰώνων (Παυσ. Β'. Στρ. Η'). καὶ τέλος Σικυῶν ἀπὸ τῶν 12 βασιλέων. Μετὰ τὸν θάνατον Ζευξίππης 13 τελευταῖαι τῶν 26 λογιζομένων βασιλέων διωκεῖτο τὸ βασιλεῖον τῆς Σικυωνίας ὑπὸ τῶν ἑπτὰ ἱερέων τῆς Ἀπόλλωνος ἄχρι 40 χρόνων κατὰ τὸν Εὐσέβιον· μετὰ δὲ τὴν ἐπανόδον τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον συνηριθμῆθησαν οἱ Σικυῶνιοι ἐν τοῖς Δωριεῦσιν, ὑποταχθέντες εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Ἀργολίδος. Πρὸς τὴν Διηγήσιν τοῦ πολιορκητῆς μετωνόμασαν οἱ κάτοικοι τὴν χώραν Δημητριάδα (Διόδ. βιβλ. κ'. Πλετ. Δημητ.) Ἡ Σικυῶν ἦτο

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΙΚΤΩΝΑ ἔπεται τῷ χρόνῳ τὸ

- π. χ. βασιλείον τῆς Ἀργολίδος ὁμοίως ἐν Πελοποννήσῳ, ἀρ-
 1986. ξάμενον ἀπὸ Ἰνάχε κατὰ τὸ 1080 ἔτος πρὸ τῆς εἰσα-
 γωγῆς τῶν Ὀλυμπιάδων, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὠνομάσθη
- π. χ. ὁ ἐν Ἀργεὶ ποταμὸς Ἰναχος (1). Ἰναχον διεδέξατο
 1926. ὁ υἱὸς τε Φωρωνεὺς, ὅσις ἔταξε νόμους εἰς τὸ Ἀργος,
- π. χ. καὶ ἔκτισε πρῶτος ναὺς εἰς τὰς θεάς (2). Αὐτῷ ἀκολο-
 1896. θεῖ ὁ υἱὸς τε Ἀπίς, τύραννος δυνάστης, ἀφ' ἧς ὠνομά-
 π. χ. σθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος Ἀπία (3). Μετὰ τῆτον βα-
 1866. σιλεύει Ἀργος ὁ Διὸς καὶ Νιόβης θυγατρὸς τῷ Ἀπίος
 υἱὸς (4), ἀφ' ἧς ὠνομάσθη καὶ τὸ βασιλείον αὐτὸ, καὶ ὁ-
 π. χ. λη ἡ Πελοπόννησος. Καὶ αὕτη ἡ διαδοχὴ κατελύσθη
 1572. ἀπὸ τὸν Δαναὸν, τὸν υἱὸν τῷ Βήλε, ὅσις ἐρμώμενος ἀ-
 πὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Θηβαίδος (5), ὠρμίσθη μετὰ τῶν
 πεντήκοντα θυγατέρων εἰς τὴν Ἀργολίδα, καὶ ἐκβα-
 λὼν Γελάνορα τὸν ἐσχάτον Ἰναχίδην τῆς βασιλείας,
 ἔλας τὰς Ἑλληνας ἀπὸ τῶν ἐνόματί τε μετωνόμασε
- Δαναός. Ὅλη ἡ μυθολογία εἶναι πλήρης τῶν Δα-
 ναϊδῶν, ὅτι καὶ αἱ πεντήκοντα ὁμῶς ἐφόνευσαν τὰς νεμ-
 φίδων πλὴν τῆς πρωτοτήκε Ὑπερμνήστρας, ἣτις διε-
 φύλαξε τὸν ἄνδρα τῆς Λυγκείας (6), ὅσις καὶ διεδέξατο
 τὸν Δαναὸν εἰς τὴν διοίκησιν.

περίφημος ἐν τῇ Ζωγραφικῇ, γέμισσα παντὸς εἶδους εἰ-
 κόνων, εἰς ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπελλῆς ἦλθε νὰ διδασχῇ ἀ-
 πὸ τὸν Πάμφιλον, περίφημον ζωγράφον, ἐπὶ μισθῷ ἑ-
 νὸς ταλάντης ἀργύρης (Πλιν. λέ.).

(1) Πaus. Κορινθ. Κεφ. ΙΕ'. (2) Κλήμ. Ἀλεξανδ. ἐν
 προτρεπτ. (3) Ἀπολλοδ. Βιβλ. Β'. (4) Σχολ. Ὁμήρ.
 Ἰλ. α. (5) Ἡρόδ. Εὐτέρπ.

(6) Ὁ Δαναὸς ἐμποδιζόμενος ὑπὸ τῶν χρησμῶν τῆς ἐνώση
 τὰς 50 θυγατέρων μετὰ τῶν 50 υἱῶν τῶν ἀδελφῶν τε βασι-

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι μὲν ἀρχαιότερον τῷ Μυκηναίῳ, ὅμως ἡ σειρὰ τῆς λόγῃ ἀπαιτεῖ πρότερον νὰ διέλθωμεν ἐν συνόψει τὸ βασιλεῖον τῶν Μυκηνῶν. Λυγκεὺς ὁ Αἰγύπτῳ ἐγέννησεν ἐξ Ὑπερμνήστρας τῆς Δαναΐδος τὸν Ἀβαντα, Ἀβας δὲ ἐγέννησε Προῖτον καὶ Ἀκρίσιον διδύμους, εἴτινες πασιάντες πρὸς ἀλλήλους, ἐμερισαντο τὸ Ἄργος δι' ὅπλων (1), καὶ ἔτιω Προῖτος μὲν ἐβασίλευσε Τίρυντος, Ἀκρίσιος δὲ Ἄργος. Περσεὺς (2) ὅμως, ὁ Δαναὸς τῆς θυγατρὸς τῆς Ἀκρίσιος υἱός, ἄκων ἀποκτείνας τὸν πάππον, καὶ αἰχμανόμενος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Ἄργος, ἤλλαξάτο μὲ τὸν υἱὸν τῆς Προΐτις Μεγαπένθη, καὶ ἔλαβεν ἀντὶ τῆς Ἀργεὺς τὴν Τίρυντα, ἥς μητρόπολιν ἀ-

λέως ἐν Αἰγύπτῳ, ἠναγκάσθη νὰ πλεύσῃ εἰς Ρόδον, καὶ τεῦθεν εἰς Ἄργος, ὅπου καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς Αἰγύπτις, ἐβιάσθη νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ ζήτημά τε, παραγγεῖλαις εἰς τὰς θυγατέρας τε νὰ φονεύσῃ πᾶσα μία τὸν θυμῖόν της, ὡς καὶ ἔγινε, πλὴν μιᾶς.

(1) Οὗτοι εὗρον πρῶτοι τὰς ἀσπίδας.

(2) Σύγχρονος τῷ Περσεῖ ἦν ὁ Πέλοψ, ὁ υἱὸς τῆς Ταντάλης βασιλέως τῆς Φρυγίας (Γ' σοκρ. Ἑλὲν. ἐγκ. Στρ. Βιβ. ἡ.), ἡ κατὰ Πίνδαρον (Ὀλ. α.) τῆς Λυδίας, ὁ πλεσιώτατος καὶ δυνατώτατος τῶν τότε, ὅστις ἐλθὼν ἐκείθεν, καὶ κυριεύσας τὴν Πελοπόννησον, ἀφ' ἧς καρωνομάσθη, ἔγνημε τὴν Ἰποδάμειαν, θυγατέρα τῆς ἐν Ἡλείᾳ βασιλέως Οἰνομάης, συζεύξας τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα Ἀγυδάμειαν μετὰ τῷ Σθενέλει πατρὸς τῆς Εὐρυπιδέως, ὅστις φονευθέντος ἐν τῇ μάχῃ ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, βασιλεύει τῶν Μυκηνῶν ὁ Πέλοπος υἱὸς Ἀτρεΐδης, καὶ ἔτιως αἱ οἰκίαι τῆς Περσείως καὶ Πέλοπος ἐνωθεῖσαι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς τελευταίας, ἐξηπλώθησαν καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον.

πέδειξε τὰς Μυκήνας (1). Τὸν Περσέα διεδέχθησαν οἱ υἱοί τε, Ἀλκαῖος πατήρ τε Ἀμφιτρυῶνος, Ἡλεκτρυῶν πατήρ τῆς Ἀλκμήνης, καὶ Σθένελος, τῷ ἑποίῳ δὲ υἱὸς Εὐρυθεύς μόνος βασιλεύσας μετέπειτα τῶν Μυκηναῶν, εἶναι περίφημος εἰς τὰ ἑλληνικὰ χρονικά διὰ τὸ πρὸς τὸν ἐξάδελφόν τε Ἡρακλέα μῖσος. Δὲν εἶναι καμμία λαμπρὰ πράξις, τὴν ὁποίαν δὲν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτὸν τὸν τριέσπερον ἥρωα· μέγιστος (τριῶν πήχεων καὶ $\frac{1}{4}$) τὸ ἀνάστημα (2), ἀνδρείοτάτος, ἐπρεπε μ' ὅλον τῆτο νὰ ἐκτελῇ τὰς προσαγὰς τῷ Εὐρυθείῳ, αἷς κατὰ τὸ πεκρωμένον πειθόμενος, κατάρθωσε τὴς δώδεκα θρυλλόμενης ἁθλῶς (3). Οἱ παῖδες

(1) Ἀπολλ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Δ'. (2) Ἡράκλ. Ποντ. Γ'.

(3) Οὗτος ὁ μέγας ἥρωας τῆς Ἑλλάδος ἐγεννήθη ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας ὑπὸ Ἀλκμήνης γυναικὸς Ἀμφιτρυῶνος τῷ αὐτῷ βασιλείῳ. Ὁ Εὐρυθεύς φθονῶν κρυφίως τὴν λαμπρὰν γέννησιν καὶ ἀνδρείαν τέττε τῷ ἥρωι, ἠνάγκασεν αὐτὸν εἰς διαφόρους κινδύνους, ὡς οἱ θρυλλόμενοι δώδεκα ἁθλοὶ μαρτυροῦσιν· ἀλλ' ἡ περιγραφή τῶν κατορθωμάτων τε, ὡς πλήρης ἔσται πάσης μυθολογικῆς πλάσεως καὶ δυσειδαιμονίας, ἐγκαταλιμπάνεται ἐνταῦθα· διότι τί ἄλλο πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς νεμαῖης λέοντος, τῆς ἐπτακεφαλῆς ὕδρας, κτ., ἢ λησῆς, κακοτρόπος καὶ τυράννης καταδαμασθέντας ὑπ' αὐτῷ; Κατ' ἐκείνας τῆς καιρὸς ὁ πλανώμενος βίος τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν ἦν ὡς φαίνεται πάγκοινος, καθὼς μαρτυρεῖ περισσύτερον καὶ ἡ π. χ. κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν συμβῆσα ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυ-
1350. τῶν, μεθ' ὧν 50 τὸν ἀριθμὸν, τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ ἀνδρειοτάτων τῆς Ἑλλάδος, πλεύσας ὁ Ἰάσων βασιλεὺς τῆς Ἰωλκῆς καὶ υἱὸς τῷ Αἴσωνος ἐπὶ τῇ πλοίῳ τῆς ἀργῆς κατασκευασθέντος ὑπὸ τῷ Ἀργεῖ ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν Ἰωλκῆν, ἦλθε μετὰ πολλὰς κινδύνους καὶ μυθώδεις τύχας εἰς τὴν Κολχίδα τῆς Ἀσίας, πρὸς ἀρπα-

δὲ τῷ Ἡρακλέει ἐβδομήκοντα καὶ δύο τὸν ἀριθμὸν, ἐν οἷς μόνον μία θυγάτηρ (1), διωκόμενοι ὑπὸ τῇ Εὐρυθείᾳ, νικήσαντες αὐτὸν, ἐξεβλήθησαν πάλιν τῷ Ἀργεῖ, καὶ βασιλεύσει τῷ Ἀργεῖ καὶ τῶν Μυκηνηῶν οἱ Πελοπίδαι (2), ὁ Ἀτρεὺς, ὁ Θυέσης καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, ἕως ὅτου ἐπελθόντες πάλιν οἱ Ἡρακλεῖδαι, κατέλυσαν ὅλας τὰς Πελοποννησιακὰς ἐξουσίας, καὶ μερίσαντες εἰς τρία ὅλην τὴν χερσόνησον (3), ἐβασίλευσαν (4).

γῆν τῶν τῷ Αἰήτῃ βασιλείᾳ ταύτης θησαυρῶν ἐπ' οὐράτι τῷ Χρυσῷ δέματι, ὅπερ καὶ ἐπιτυχῶν διὰ βοηθείας τῆς Μηδείας θυγατρὸς τῷ Αἰήτῃ, ἐπέσχεψε μετ' αὐτῆς νικητῆς εἰς Γολκόν, ὅπου καὶ λαβὼν αὐτὴν εἰς γυναῖκα κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν, εἶτα τὴν ἀπέβαλε φυγεῖν εἰς τὸν Αἰγέα βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἐπισήμη ταύτης τῆς γυναίκος εἰς τὴν μαγειρίαν καὶ γοητείαν, καὶ αἱ τραγικαὶ τύχαι πρὸ ξένησαι μεγάλοι κρότοι εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ποιητῶν.

(1) Ἀριστοτ. ζῶων ἰστορ. Βιβ. Ζ'. Κεφ. ς'. σελ. 436.]

(2) Οἰκυνδ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ς'. (3) Ἀπολ. Βιβλ. Β'.

(4) Οἰκδομήκοντα χρόνους μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος ἔγινε μία γενικὴ χειρὸς μεταβολὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἡρακλεῖδαι ἐκλήθησαν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας, ὅπου κατέφυγον διωκόμενοι ὑπὸ τῇ Εὐρυθείᾳ, εἰς κατοίκησιν τῆς Δωρίδος, ἧς ὁ βασιλεὺς (Στρεβ. βιβλ. 9.) λαβὼν τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τῷ Ἡρακλέει Τῶλον χάριν τῷ πατρὸς ὡς υἱόν, ἀφῆκε διδάσχειν καὶ ἔτι γινόμενοι οἱ Ἡρακλεῖδαι ἕξ ἑξερῖων καὶ ταπεινῶν μεγάλους βασιλεῖς, καὶ δυσαρεστῶν, ἐζήτην οἰκιστοὶς τὸ μὲν βασίλειον τῷ Ἀργεῖ ὡς ἀπόγονοι τῷ Περγεῶι, τὸ δὲ τῆς Μεσσηνίας καὶ Λακεδαιμόνος ὡς ἀπόγονοι τῷ κυριεύσαντος αὐτὰ Ἡρακλεῖ, ὃν ἐσεργάθησαν διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Πελοπιδῶν. Δις δοκίμ. π. 1^α μάσαντες νὰ διέλθωσι τὸν ἰσθμὸν ἀπέτυχον, φοιεύσαντες ἐν μιᾷ μάχῃ τὸν Εὐρυδέα. Τέλος δὲ ὁ Τήμερος, Κρεσφόντης καὶ Ἀρεῖσδημος, ἀπόγονοι τῷ Τῶν, ὁρμι-

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῆς Ἀττικῆς ἦτον ἐξ ἀρχῆς πολυανδρωπότερον, ἢ αἱ πλησιόχωροι ἰσόχρονοι δυναστεῖαι (1). Οὗ πρῶτος βασιλεὺς ὀνομάζεται Ωγγυγος (2), ἐφ' ἧ ἐγένεν ὁ Ωγγύγιος καλέμενος κατακλυσ-
 π. χ. μὲς ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς. Ἡ ἀληθὴς ὁμῶς αὐτῆς σύστασις
 1570. ἤρξατο ἀπὸ τῷ Κέκροπος. Οὗτος ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς
 κτ. κ. ἐν Αἰγύπτῳ Σαίδος (3), κατήχθη μετὰ τῶν ἐταίρων
 1448. τε εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅπῃ ὁ τότε βασιλεύων Ἀκταῖος,
 ἀφ' ἧ ὀνομάζετο ἢ ἡ Ἀττικὴ Ἀκτὴ (4), ὑποδεξάμε-
 νος αὐτὸν ἢ συζεύξας αὐτῷ τὴν θυγατέρα Ἀγρην-
 λον, ἀφῆκε διάδοχον τῷ θρόνῳ. Οὗ Κέκροπος ἐν τοῖς 50
 χρόνοις τῆς βασιλείας μετέπλασε θεῖας τρώοντι τὰς ἀ-
 γρίας ψυχὰς τῶν ὑπηκόων, ἔδειξεν εἰς αὐτὰς πολλὰ
 κάρπιμα δένδρα πρὸς συντὴρησιν, διέταξε τὰ γαμικά κα-
 θήκοντα πρὸς ἐταιρικὴν ἡσυχίαν (5), συνέστησε τὸ σεβασ-

π. χ. Δέντες ἀπὸ τὴν Ναύπακτον μετὰ τῷ Οἰξύλῳ, βασιλέως
 1190. τῆς Αἰτωλίας, ἢ ἐῖς πολυαριθμὸν στρατοῦ, διῆλθον τὸν Κο-
 ρινθιακὸν κόλπον, λεηλατίσαντες τὴν χερσόνησον (Ἡρόδ.
 Βιβ. Θ'. Παιστ. Βιβ. Α'. β'. Πολυβ. Βιβ. Α'. β'. κτ.),
 π. χ. ἢ ἐκδιώξαντες τὸν τότε βασιλεύοντα υἱὸν τῷ Οἰξέει Τισα-
 1189. μενὸν, μετ' ἧ οἱ φυγάδες ὑπήκοοί τε Ἀχαιοὶ ὁρμήσαντες
 ἐπὶ τῆς Ἰωνας, οἵτινες κατῴκουν τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τῷ
 Κορινθιακῷ ἰθὺς, ἢ νικήσαντες, ἀποθανόντος ἐνδόξως
 π. χ. τῷ βασιλέως τῶν ἐν τῇ μάχῃ, ἐξεδιώξαν αὐτὸς τῆς Χώ-
 1188. ρας, ἢ ἢ Ἀχαιὰ ἐπωνομάθη. Οὕτως ὁ μὲν Τήμενος ἔ-
 λαβε τὸ Ἀργεῖος, ὁ δὲ Κρεσφόντης τὴν Μεσσήνην, ὁ δὲ
 Οἰξυλος τὴν Ἠλείαν, ἢ τῷ Ἀριστοδήμῳ ἀποθανόντος, οἱ
 δύο υἱοί, Εὐρυθένης ἢ Προκλῆς, συνεβασίλευσαν τῆς
 Σπάρτης (Παιστ. Βιβ. Β'. κτ.).

(1) Θεοκ. Α'. β'. (2) Παιστ. Ἀττ. Κερ. 33. (3) Πλάτ.
 ἐν Τιμ. (4) Στέφ. Βιβ. ἐν λέξ. ἀκτὴ. (5) Ἀριστοφ.
 πλάτ. γίγ. 773.

μειώτατον κριτήριον τῷ Ἀρείῳ πάγῳ (1), τὸ ὅποτον εἰ-
δειξεν εἰς τὰς Ἑλληνας πρωϊμώτατα τὴν ἐκ τῆς δικαιο-
σύνης σωτηρίαν (2), διώρισεν ἄκρως σοφῶς νὰ θάπ-
τωσι τὰς νεκρὰς (3), συνῆψε τὰς Ἀθηναίους πρὸς ἀσ-
φάλειαν εἰς δώδεκα δήμους, ἤτοι πόλεις (4), καὶ εἰσή-
γαγε τὴν Αἰγυπτιακὴν θεοκρατίαν (5), διὰ ταῦτα
καὶ ἀποθανὼν ἐτιμήθη ὡς θεός (6). Τὸν Κέκροπα διε-
π. χ.
δέχθη Ἰθαγενὴς τις Ἀθηναῖος, Κραναὸς τένομα, ὁ 1540.
οὗτος καταλύεται ὑπὸ τῷ Ἀμφικτύονος, τῷ ὁποίῳ ἡ σο-
φία γνωρίζεται ἐκ τῆς συνόδου, τὴν ὁποίαν συνέστησε
μεταξὺ τῶν δώδεκα δυνατωτάτων ἔθνων τῆς Ἑλλάδος,

(1) Ὁ Ἀρείος πάγος ὠνομάθη ἀφ' ἑνὸς ὄρου πλησίον
τῆς ἀκροπόλεως ἀφιερωμένῳ τῷ Ἀρεῖ. Τὸτο τὸ σεβάσ-
μιον κριτήριον συνιστάμενον ἀπὸ τῶν εὐγενεστάτων, πλυσσι-
ωτάτων καὶ ἐναρετωτάτων πολιτῶν, ἐτιμᾶτο τόσον ὑπὸ
πάντων, ὥς ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐκρένοντο εἰς τὰς
ιδιαιτέρας διχονοίας ἐκυσίως ὑπ' αὐτῶν, τῷ ὁποίῳ ἡ γενικὴ
ὑπόληψις διεσώθη ἄχρι τῶ Περικλέους, ὅστις μὴ δυνάμενος
νὰ γένῃ ἀρεσπαγίτης διὰ τὸ μὴ εἶναι ἀρχὸν, ἠχρείωσε
παντοίῳ τρόπῳ τὸτο τὸ κριτήριον, φθείρας τὴν τε ὑπόλη-
ψιν καὶ δύνάμιν.

(2) Δημῶδ. κατὰ Ἀρεῖσκη. (3) Cicer. de leg. lib. 11.

(4) Στράβ. Θ'.

(5) Μάλισα δὲ τὴν λατρείαν τῷ Διὶ, ἐπονομαζομένην ὑ-
ψίς, καὶ τῆς Ἀθηναῶν, ἀφ' ἧς καὶ ἡ πόλις ὠνομάθη.

(6) Ὁ Κέκροψ ὠνομάθη διφυής· ἡ αἰτία τῆς εἶναι εἴ-
τι ἄγνωστος. Οἱ μὲν λέγουσι, διότι διώρισε τὸν γάμον
(Σειδ. ἐν λέξ. Κέκρ.)· ἄλλοι δὲ, διότι ἐγίνωσκε δύο δια-
λέκτους, τὴν πάτριον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν (Εὐσ. χρεν.)· καὶ
ἄλλοι ἄλλως πρὸς τὸ δοκεῖν ὑποτιθέμενος. Μήπως ὠνομάθη
διφυής ἐπειδὴ ἐνομιζέτο θεὸς καὶ ἀνθρωπος; Ἐγὼ εὐρίσκω ταύ-
την τὴν δόξαν πιθανωτέραν· ἴσως ὡς ἰδικὴν με; Ὁ ἀναγνώστης
ὡς κρίνῃ, ἂν δεκάζωμαι ὑπὸ τῆς φιλαυτίας.

συνδέων τὴν Ἑλλάδα ὅλην μὲ τὴν Ἀμφικλυονικὴν
καλεμένην σύνοδον εἰς ἓν σῶμα τῷ ὄντι ἀκαταμάχη-
τον (1). Τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἶχε βέβαια, ὅταν ἤθελε νὰ
συσήσῃ καὶ τὰ Παναθηναῖα, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἐπρόφ-
θασεν, ἐκβληθεὶς τῷ δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ὑ-
πὸ τῷ Ἐριχθονίᾳ (2). Οὗτος χαλινώσας πρῶτος ἵππες,
καὶ εὐρῶν τὴν ἄμαξαν, ἔπαυσε τρόπον τινὰ τὸν ἀνδρω-
πον ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ὑποζύγιον (3); ἀνεκάλυψε τὸν
γλυκύτατον καρπὸν τῶν μελισσῶν (4), καὶ ἔδωκεν ἰδέαν
τῇ ἐμπορίᾳ εἰς τὰς ὑπηκόους, τὰς ὁποίας συνῆψε σενώ-
τερον διὰ τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων (5). Εἰς τὸν
καιρὸν τῷ υἱῷ Πανδίωνος εἰσήχθη εἰς τὴν Ἀττικὴν ἡ
χρῆσις τοῦ οἴνου καὶ σίτου, δῶρον τῆς τὸν δῆμον τηρέσης
γεωργίας· καὶ τὸ ὄνομα τῷ Τριπτολέμῳ (6), ὅσις ἐκοι-
νολόγηται αὐτὸ τὸ ἄκρον ἀγαθόν, πρέπει νὰ εἶναι ἐγ-
κεχαραγμένον εἰς πᾶσαν φιλόανθρωπον ψυχὴν, ὡς
μεγίστη εἰεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος (7).

π. χ.
1322. Ἡ ἀληθὴς ὅμως λαμπρότης τῶν Ἀθηναίων χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Θησεύος, δεκάτης βασιλείας τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ τοῦ Κέκροπος. Οὗ Θησεὺς ἦν υἱὸς τοῦ Αἰγέως καὶ

(1) Ἡρόδοτ. πολυμν. (2) Ἀπολλ. Γ. Κερ. ΙΔ'. (3) Ἐρατοσθ. καταστρ. 13. (4) Βιργ. γεωργ. βιβλ. γ'. 151. 113. (5) Διόδ. Σικελ. Βιβλ. Α'.

(6) Οὗ Τριπτολέμος εἰδιδάχθη, καθὼς λέγουσι, τὴν γεωργίαν ἀπὸ τῆς θεᾶς Δήμητρας, ἧς καὶ πρὸς τιμὴν διωρίσθησαν τὰ Ἐλευσίνια, ἀπὸ τῆς πόλεως Ἐλευσίνος ἐπονομαζόμενα.

(7) Μετὰ τὸν Πανδίωνα βασιλεύει ὁ Ἐριχθεύς, παρ' ᾧ εὕρισκετο ὁ τῷ Ἑλληνος υἱὸς Ξῦθος μετὰ τῶν υἱῶν τε Ἀχαιῶν καὶ Ἰωνος· μετ' αὐτὸν ὁ Κέκροψ ὁ δεύτερος, μεθ' ὃν Πανδίων ὁ δεύτερος, καὶ εἶτα ὁ Αἰγεύς.

τῆς Αἰῶρας (1)· ἀνατραφεῖς δὲ ἐν Τροίῳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ εὐκλεία τῶν ἄλλων τῶ συγγενῶς Ἡρακλέους ἀνῆρέτισε τὴν φιλαυτίαν τε, ἀπεφάτισε νὰ μιμηθῇ τοῦτον τὸν ἥρωα (2). Ἡ κατάλυσις πολλῶν κακῶν, ἡ νίκη κατὰ τῶν Παλλαντιδῶν, οἵτινες ἐζήτην νὰ κυριεύσωσι τὸν Δρόνον, ἡ θυσία τῶ ἀγρίου ταύρου, ὅς τις ἐφθειρε τὰ πέριξ τῶ Μαράθωνος, χαρακτηρίζουσι

(1) Ὁ Αἰγέως προβεβηκὼς ἂν τῇ ἡλικίᾳ, ἂν ἡ δευτερόγαμος, ἔμεινεν ἄτεκνος, δι' ὅπερ ἐπιβλαψέμενος ἢ καταφρονέμενος ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων υἱῶν τῶ Πάλλαντος, νεώτατε ἀδελφῶν τε, ἐλθὼν εἰς Δελφούς, ἠρώτησε τὸ μαντικὸν περὶ διαδόχου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπόκρισις ἦτο σκοτεινὴ ἢ δυσνόητος κατὰ τὸ σύνθημα, προσέδραμε πρὸς ἐξήγησιν εἰς τὸν Πηλοπίδην Πιτθέα, βασιλέα τῆς Τροίης, ὅς τις συνεῖς τὸν χρησμόν, συγκατέκλινε τὸν Αἰγέα μεθύσαντα μετὰ τῆς θυγατρὸς τε Αἰῶρας, ἥτις ἢ ὅ πολὺ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶ Αἰγέως ἐγέννησε τὸν Θησέα, ὁ ὅποτος κατελθὼν διὰ ξηρᾶς μετὰ πολλὰς κινδύνους ἢ ἀνδραγαθίας εἰς Ἀθήνας, ἐκινδύνευσεν νὰ φαρμακωθῇ εἰς ἓν συμπόσιον ὑπὸ τῆς ζηλοτύπου Μηδείας αὐτότε εὐρισκομένης· ἀναγνωριθεὶς δὲ παρὰ τῶ πατρὸς ἀπότινα σημεῖα, ἀνεκρήρυχθη δι' ὁδοῦ, νικήσας ἔπειτα μάχῃ τῆς ἐπιβλαψούσας Παλλαντίδας. Οὗτος συνέζησε τὴν κοινὴν τῶν Ἀθηναίων ἐορτὴν Ἀθήναια ὀνομαζομένην, ὅς γερον δὲ ἀπ' αὐτῆς Παναθήναια κληθεῖσαν· ἢ ἔκτοτε οἱ Ἀθηναῖοι ὠνομάζοντο ἐνὶ ἡ τῶ αὐτῶν ὀνόματι· ἐπειδὴ πρῶτοι ἐκαλεῖντο διαφώρας, δηλ. ἀπὸ τὸ γένος Ἰῶνες, ἀπὸ τὴν χώραν Ἀττικοί, ἀπὸ τῆς βασιλεῖς Κρανοί, Κεκρόποι, Ἐρεχθεῖδαι. Αὐτὸς σὺν ἡψε τῆς δώδεκα δέμους τῶ Κέκροπος, ὅθεν προήρχοντο πολλὰ ἄσπεα διὰ τὴν πολυαρχίαν, εἰς μίαν πόλιν, ἢ συνέζησε τῆς Ἰθμικῆς ἀγῶνας. Μετ' αὐτὸν παλαστῶν ὁ π. χ. Μενετθεὺς τὴν βασιλείαν, ἐστράτηγει τῶν Ἀθηναίων εἰς 1293. τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον

(2) Γρα τὸν βίον τῶ Θησέως παρὰ Ἱλυστέρχου.

Τόμ. Α'.

B

τὴν ἰοιωταμένην τε ζώνην. ἰοιωτέως δὲ εἰλκευσε τὴν εὐνοίαν τῶν Ἀνιηαίων, ἡλεεινέρας δὲ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Φόρου, τὸν ὁποῖον ἐδίδον κατὰ καίρους εἰς τὸν Μίωνα, βεβαίως τῆς Κρήτης, τῷ ὅποιον τὸν υἱὸν Ἀνδρόγερων διόλοφονήσαντες οἱ Ἀνιηαῖοι, κατεδολμάσθησαν ἀπ' αὐτῶν, ὅς τις πρῶτον ἐν τῇ Εἰλαδίᾳ ἐκτύπαστο καυτηνὴ, καὶ ὑπέταξε τὰς Κυνηάδας ἡσυχας, καὶ προσφύεσσι κατ' ἑτορ ἐπατὰ νέος καὶ ἰοαργίμους νέους. Ὁ ὠκυσεὺς κενδυνεύσας τὴν ζώνην τε, ὑπῆγγεν εἰς τῶν ἐπατὰ εἰς Κρήτην, ὅπῃ Νιδυμεινείῃσι διὰ τῇ ἀνδρίαν, καὶ λαβὼν γυναικὴν τὴν Ἀριάδην, Νιργατέραν τῇ Μίωνος, ἡλεεινέρας τε τὸ γένος τε τῆς οὐλαείας, ἥξιος τῆς βεβαίως ἐργῶν φαιεύς, ἥς καὶ ἔταχε μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Κρήτης ἐκτροφὴν τε ἐνὶ οὗτος ἔπειτα σπηλεε τὸς Ἀνιηαίους εἰς μίαν πόλιν, καὶ περὶ οὗτος μόνος τε τὴν βεβαίαν ἥξιος, σπερῆσε τὸ διημονικατικὸν σόφισμα, καὶ ἐκέρυξε τὸν ἐκείνους τε μόνους ὑπερσπαστὴν τῶν νόμων καὶ ἀνέχων τῆς διημονικατίας. Ὁ ὠκυσεὺς ὑπερβίβανεν ἀναμειβόμενος ὅλως τὸς ἀπ' αἰώνος βεβαίους κατὰ τὸ μέγεθος τῆς διέξης, καὶ διὲν ἐσφάλλτο ἀπὸ ἀκρίων φαλαγγίων καὶ μυμησῶν τὸν Ἡρακλῆα, ἀρπαδάσας τὴν Εἰλαίην ἐννεατῇ ἡμέρᾳ μετὰ Περιόνης, τῇ εἰληκρυνεάτῃ φιλίᾳ, δι' ἣν παρῶζοντες τὸς διελθούσης κατὰ αὐτῇ, καὶ παρῶζοντες εἰσβόλῃν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀπὸν αὐτὸς πρὸς ἐκτέλεσιν μενῶν κατορνιαμάτων καὶ φιλανθρωπείας ἐν Ἡπειρῶν ἀπὸ τῇ Ἀϊώλνέως, καὶ ὅποιον τὴν Νιργατέραν ἐμελλεῖ ἀρπαδάσθαι διὰ τὸν Περιόνην, εἰλκεῖν ἀπὸ τῇ Ἡρακλῆος. Οἱ ὑπὸνιοι τε τῶν ἐμεισθῶν, τὸ ὅποιον βλάπτων, ἀνεχώρησαν εἰς Σικυρῶν, ὅπῃ ἀπὸ Νιδυμεινείῃσι βεβαίως τε γένοντο (1).

(1) ὁ ὠκυσεὺς ἐργαζόμενος ἀπὸ τῇ Δουκωμῶν βεβαίως τῶν

Ο δέκατος ἑβδομος ἢ ὕατος βασιλεὺς τῶν Αἰθνηαίων, π. χ. ὁ Κόδρος, ἀπέθανεν ἐκὼν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὅτε παρ' 1131. ὀλίγων ἔλιπε νὰ κυριεύσωσιν οἱ Ἡρακλεῖδαι τὰς Αἰθνηνας μετὰ τὴν Πελοπόννησον (1), ὅσις μεταμορφωθεὶς κατὰ τὸν χρησμόν, ὅσις ἐκήρυττε νικητὰς, ὧν τινων ὁ βασιλεὺς ἀποθάνῃ ἐν τῇ μάχῃ, ὑπὸ τὸ σχῆμα χωριάτε, ἢ παροργίσας ἓνα τῶν στρατιωτῶν τῷ ἔχθρῳ, ἐφονεύθη, τὸ ὁποῖον ὁ ἔχθρος μαθὼν παρὰ τῶν Αἰθνηαίων, οἵτινες ἐζήτην τὸ λείψανόν τε διὰ κήρυκος, ἀνεχώρησεν ἀπράκτως, ἐντρίμος γενόμενος ἐπὶ τῷ συμβάντι. Μετὰ τὸν θάνατον τῷ Κόδρῳ διώρισαν ἔπειτα οἱ Αἰθνηαῖοι ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατίας τὸς ἄρχοντας, ὧν πρῶτος ὀνομάζεται Μέδων, ὁ υἱὸς τῷ Κόδρῳ. Τὸ ἀξίωμα τῷ ἄρχοντος διωρίθη πρῶτον μὲν διὰ βίου, ἔπειτα δὲ περιορίθη διὰ δεκαετίας, ἢ τέλος αὐξανόντων τῶν πλεσίων ἢ ἀριстокρατικῶν, φοβόμενος ὁ δῆμος, μὴ κινδυνεύσῃ ἢ ἐλευθερίᾳ τε, περιέσειλε τὸ ἀξίωμα εἰς ἓνα μόνον ἐνιαυτόν. Οἱ πρῶτος τῶν ἐνιαυσίων ἀρχόντων ὀνομάζεται Κρέων.

π. κ.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῶν Θηβῶν ἔχει τὴν ἀρχὴν 2549. ἀπὸ τῷ Κάδμῳ. Οἱ ἦρως ἕτος, υἱὸς ὧν τῷ Ἀγλήνρῳ, κατήγετο ἐκ Φοινίκης, ἢ ὡς τινες θέλουσιν ἐξ Αἰγύπτου, ὅθεν ὀρμώμενος ἤλθεν εἰς Βοιωτίαν, ἢ μάχῃ νικήσας τὸς Ἀῶνας, προτέρες κατοίκους τῆς Βοιωτίας, ἔκτισε πρὸς ἀσφάλειαν τὴν Καδμείαν, ὅπου κατώκησε μετὰ

Συμφων. Οἱ συγγραφεῖς διαφωνοῦσι μὲν περὶ τῷ τρόπῳ τῷ θανάτῳ (Παυσ. Α΄. 17. 4.), συμφωνοῦσι δὲ περὶ τῷ τόπῳ. Ὅρα Μελέρσιον (εἰς βίῳ Θησέως), ὅσις διηγεῖται ἢ τὰς κτήσεις, δι' αἷς ὁ Λυκομήδης ἐδολοφόρησεν αὐτόν.

(1) Meurs. de leg. atticis. c. 1199. Πολύαιν. Α΄. 18.

τῶν ἐπαδῶν τε· πληθυνόντων δὲ τῶν ὑπηκόων, ἐκτί-
 ωσαν μετὰ ταῦτα αἱ Θῦραι, καὶ ἡ Καδμεία ἐγένεν
 ἀκρόπολις (1). Αὐτὸς ἐκδίδοται ὡς εὐρετὴς τῶν δεκα-
 ἐξ τῆς Ἀλφραβήτε γραμμάτων· ἐπειδὴ ὁμως καὶ τὰ ση-
 μεῖα, καὶ ἡ προφορά τούτων τῶν δεκαῖξ γραμμά-
 των ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν τῶν παλαιῶν Φοινικικῶν, ἢ
 Εἰβραϊκῶν γραμμάτων, πιθανολογεῖσι τινες, ὅτι δὲν
 τὰ ἐφεῦρεν, ἀλλὰ τὰ μετεσχημάτισε μόνον ἐκ τῆς
 πατριῇς τε διαλέκτου, ἣτις καὶ αὐτὴ τὰ ἐδανείσθη ἀπὸ
 τὴν Αἴγυπτον, τὴν μητέρα ταύτης τῆς μεγίστης εὐρέ-
 σεως, ἣτις συνῆψε τρώϊτι τὸν ἄνθρωπον μετὰ τῆς Νεέ-
 τητος τῷ πλέτῳ τῶν γνώσεων (2). Ὁ Κάδμος ἔχυσε
 πρῶτος ἐν Ἑλλάδι μέταλλα, συστήσας μεταλλουργεῖα
 κατὰ τὸ Πάγγλαιον ὄρος ἐν Θράκῃ (3). Αἱ παράδοξοι
 τύχαι τῶν δυσυχῶν ἀπογόνων τε, Λαίῃς, Ἰοκάστης,
 Εὔτεοκλέους καὶ Πολυνείκης, κατέχουσι τὸν περιφανέσε-
 ρον τόπον μετὰ τῶν ποιητικῶν κλασμάτων ταύτης
 τῆς περιόδου (4).

(1) Πaus. Boiot. Keph. 5'. (2) Marscham. can-
 chron. I. VIII. (3) Plin. hist. nat. lib. VII. c. 56.

(4) Ἡ Χρῆσις τῆς οἴης πρὸξέννησεν ὅχι ἐλιγωτέρας ἀ-
 πανθραπείας εἰς τὰς Θήβας, ἢ εἰς τὰ ἄγρια ἔθνη τῆς Ἀ-
 μερικῆς. Ἡ κατάχρησις τῆς κακοήθους ποτῆς ἔφερε τὸν θά-
 νατον τῆς Πολυδώρου, υἱὸς τῆς Κάδμου, καὶ τῆς Πενθέως υἱῶ
 τῆς θυγατρὸς τῆς τῆς ἥρωος, οἵτινες κατεσπαράχθησαν
 π. χ. ἀπὸ τῆς Βάκχας (Paus. Κορινθ.). Ἡ αὐτὴ ἀτυχία διήρ-
 1401. κησε καὶ ἔως τῆς παντελὲς ὀλέθρου τῆς γενεᾶς τῆς Κάδμου.
 Λάϊος, ὁ υἱὸς τῆς Πολυδώρου, γεννήσας ἐξ Ἰοκάστης τὸν
 Οἰδίπουν, κατεδύνασε τὸ νεογνὸν βρέφος εἰς βορρὰν τῶν ἀ-
 γριῶν ζώων, φοβόμενος κατὰ τὸν χρησμόν, μήπως ὁ γεν-
 νηθεὶς φονεύσῃ τὸν πατέρα τε. Ἀλλ' ὁ δυσυχέστατος τῶν
 ἀνθρώπων Οἰδίπους, ὁ μόνον διασωθεὶς ὑπὸ τῶν δελφῶν

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῆς Σπάρτης, ἡ Λακεδαίμωνος, συνεχάθη κατὰ τινὰς ἀπὸ τὸν Δέλεγα (1). Η'

ἡ ἀνατρεφείς ἐν Κορίνθῳ κρυφίως, ἐφόνευσεν ἄκωι τὸν π. χ. πατέρα τε. κατὰ τὴν Ψωκίδα ἀπατήσας, ἀλλ' ἡ εἰς 1354. Θήβας ἐλθὼν ἔλαβε τῇ μητέρα τε Γοκάσῃν εἰς γυναῖκα, ὅς τις μαδῶν μετὰ χρόνον, ἑαυτὸν ἀπεύρλωσεν. Ὁ νεώτερος υἱὸς τῷ Οἰδίποδος Πολυνείκης στασιαζόμενος πρὸς τὸν ἀδελφόν τε Ἐτεοκλέα ὑπὲρ τῆς βασιλείας, κατέπεισε τὸν Ἀῖδραον, βασιλέα τῷ Ἄργεος, μὴ τ' ἄλλων ἔξ ἡγε. π. χ. μόνων ἢ ἐνὸς πολυαρίθμου στρατῷ ἐναντίον τῶν Θηβαίων. 1317. Ἀλλ' οἱ μὲν δύο ἀδελφοὶ μονομαχήσαντες, ἐφόνευσαν ἀλλήλους· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐνίκησαν κατὰ κράτος τῆς ἐπὶ τὰ ἡγεμόνας μετὰ τῷ στρατῷ, τῶν ὁποίων οἱ παῖδες, Ἐπί- π. χ. γοτοὶ ὀνομαζέμεντες, ὀργισθέντες ἐνίκησαν αὐτοὺς κατὰ κρά- 1307. τος τῆς Θηβαίης, διακράσαντες τὴν πόλιν, ἢ ἐλθόντες εἰς τὴν πατρίδα μὲν πολλὰ λάφυρα (Διόδ. Σικ. κεφ. 64--66.). Μετὰ τῇ εἰσδρομῇ τῶν Ἐπιγόνων πέντε βασιλεῖς βασιλεύεσι τῶν Θηβαίων, ὧν ὁ τελευταῖος ἦν ὁ Ξάνθος, ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τῷ Μελάνθῃ, μεθ' ὃ ἡ διοίκησις ἔγινε δημοκρατική (Πανσ. Θ'. 5.).

(1) Η' Λακεδαίμων εἶναι μὲν παλαιστάτη, ὥς παρ' Ὁμήρῳ φαίνεται, ἀλλ' ἔτι τόσον ἐπίσημος εἰς τὰ Ἑλληνικά χρονικά. Τὸ ἀξιολογώτερον ἀρχαιότερον συμβεβηκὸς ἴσως κρίνεται ἡ ἄλωσις τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῷ περιφώνῃ Ἡρακλεῖς, ὅς τις ἐφόνευσεν τὸν τότε βασιλεύοντα Ἰπποκόοντα. Η' ἀληθὴς ὁμῶς λαμπρότης τῆς Σπάρτης χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς βασιλείας τῷ Τυοδάρῳ, ὅς τις ἐτέθη ἐπὶ τῷ Θρόνῳ ὑπὸ τῷ Ἡρακλεῖς, ἢ τῷ ὁποῖοις ἡ περιφήμος σύζυγος Αἰδα εἶναι ἡ μήτηρ τῶν περιφώνων διδύμων Κάστορος ἢ Πολυδεύκης, τῶν ἢ Διοσκύρων ὀνομαζομένων, ἢ τῶν περιφημοτέρων ἀδελφῶν, Κλυταιμνήστρας ἢ Ἑλένης. Οἱ δύο ἄρρενες ἀποθελόντες διὰ τὰ ἡρωϊκά των ἔργα, ἀπέθανον νέοι· τῶν δὲ ἀδελφῶν ἡ μὲν Κλυταιμνήστρα συνεζεύχθη μετὰ τῷ Ἀγαμέμνονος, ἡ δὲ Ἑλένη μετὰ τῷ ἀδελφῷ τε Μενελάῳ· ἢ ἔτις ἡ οἰκία τῷ Πέλοπος ἡρώϊ-

Ελένη, ἡ δεκάτη κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ τέττα τῆ μονάρχου, εἶναι πασιδρῦλῆτος διὰ τε τὴν ὠραιότητα καὶ ἀπισίαν της, ἡ ὁποία μόλις ζήσασα μετὰ τῆ συζύγου Μενελάου ἔτη τρία, ἠρπάγη ἀπὸ τὸν Πάριον, τὸν υἱὸν τῆ Πριάμου βασιλέως τῆς Τρωάδος. Καὶ τῆτο ὡς φαίνεται ἦν ἡ πρώτη ἀφορμὴ, δι' ἣν οἱ Ἕλληες ἐνωθέντες, ἐκυρίευσαν τὴν Τρωάδα μετὰ πολιορκίαν δέκα χρόνων, κατ' ὃν χρόνον ὁ Γέφθα ἦν κριτὴς τῆ Ἰσρήλ (1).

Θη ἰσχύϊ τε καὶ λαμπρότητι. Ἡ διοίκησις τῆς Λακεδαιμόνος ἦτο κατὰ πρῶτον μοναρχικὴ ἀπὸ Λακεδαιμόνος γαμβροῦ τῆ Εὐρώτα ἀχρὶ τῆ υἱῆς τῆς Οὔρεως Τισαμεῖς, ὅς τις ἐσεμήθη ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν τῆς βασιλείας τῆς Στάτης, ἡ ὁποία ἔσχε δύο βασιλεῖς ἀνδ' ἐνός, ὡς κατωτέρω ρηθήσεται.

(1) Διὸς ἠθέλει εἶσθαι ἀνέμους ἐν τῇ ἀμφίῳ ἐνταῦθα συντόμως τὰ Τρωϊκά, καίτοι τοῖς πᾶσι γνωστά. Ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ἦν ἡ περιήρημος Τρωάς, ἣτις κατ' ἀρχὰς μὲν ὠνομάζετο Τευκρία ἀπὸ Τεύκρου τῆ βασιλείας ταύτης, ἀφ' ἧς ἀπὸ Δαρδάνου γαμβροῦ τῆ Τεύκρου, εἴτα δι' Τρωῆς ἀπὸ Τρωῆς υἱῆς τῆς Εὐριχθονίης, καὶ παρὰ Ποιητῆς Ἰλίου ἀπὸ Ἰλίου υἱῆς τῆς Τρωῆς. Αὕτη ἡ πόλις δις ἐκυριεύθη, καὶ δις ἀνεκτίσθη. Τὸ δεύτερον ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα ἐπὶ υἱῆς τῆς Ἰλίου Λαομέδοντος, ὁ ὁποῖος ἀνακοδόμησεν αὐτὴν ἐκ θεμελίων, σφριχθεῖσαι μὲν τείχη ἀσφαλίσταται. Μετὰ τὸν Λαομέδοντα βασιλεύει ταύτης ὁ υἱὸς τε Πριάμος, ἐφ' ᾧ καὶ ἔγινεν ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος. Ὅτι κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν συνειδίξετο ἡ ἀρπαγὴ τῶν γυναικῶν, καὶ μάλιστα τῶν περιφανέστερων, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν φόβον τῆς Τυνδάρειου βασιλείας τῆς Σπάρτης καὶ πατρὸς τῆς περικαλλῆς Εὐλέτης, ὅς τις φοβέμενος καὶ δευτέραν ἀρπαγὴν τῆς Ἰουδαίας, ἐξώρρισε διαφόρους ἀρχοντας, οἵτινες ἐζήτην αὐτὴν εἰς γυναῖκα, πρὸς ποινὴν, εἰ τύχοι, τῆ ἀρπαγῆς. Ὁ Πάρις, υἱὸς τῆς Πριάμου, ὅς τις ὀνομάζεται καὶ Ἀλέξανδρος, ἐλθὼν εἰς

Η ΚΟΡΙΝΘΟΣ ἤρχισε βραδύτερον, ἢ αἱ ἀνω- π. 2.
τέρω ῥηθεῖσαι πόλεις, νὰ λαμβάνη μορφὴν ἐπαρχίας, 2820.

Σπάρτην, ἡ τυχὼν ἄκρας ὑποδοχῆς ὑπὸ τῷ Μενελάῳ, ἤρ-
πασε κρυφίως τὴν κατὰ κληρὸν λαχῶσαν γυναῖκά τε Εὐλί-
νην ὁμῶς μετὰ πολλῶν θησαυρῶν. Ἡ τοιαύτη ἀτιμία εἰς
τοιῦτον Μονάρχην, ἡ παράβασις τῆς φιλοξενίας, ὁ φη-
μιζόμενος πλῆθος τῆς Ἀσίας, ὁ ὄρκος, ἡ δύναμις τῷ Ἀ-
γαμέμνονος, βασιλείᾳ τῷ Ἀργεὺς ἡ ἀδελφεῖ τῷ Μενελάῳ,
παρεκίνησαν ὅλκας τὰς βασιλεῖς τῆς Εὐλάδος ἀπὸ Πελοπον-
νήσου ὡς Θετταλίας μετὰ τῷ Ἰδομενείῳ βασιλείῳ τῆς
Κρήτης, ἡ ἄλλων τινῶν, πλὴν τῶν Ἀκαρνανῶν, πρὸς ἐκ-
δίκησιν, οἵτινες ἡ ἐκλέξαντες ἄνακτα ἡ ἀρχιστράτηγον
τὸν Ἀγαμέμνονα, συνηθροίσθησαν εἰς τὴν Αὐλίδαν, τὸν
λίμενα τῆς Εὐβοίας, ὅθεν ἡ ὁ στόλος ἐπλευσε συνισάμε-
νος ἀπὸ 1200 πλοῖα κατὰ Θεκυδίδην, ὧν ἕκαστον ἐμπε-
ριεῖχεν 120 ἀνδράσιν. Ψεύσαντες ἐν οἷς Εὐλαῖες εἰς τὴν
Τρωάδα, καταδιώκονσι τὰς Τρῶας εἰς τὰ τείχη τῆς πόλε-
ως, ἀγωνίζονται νὰ τὴν κυριεύσωσι δι' ἐφόδου, ἀλλ' εἰς μά-
την, ἀναγκάζονται λοιπὸν νὰ τῇ πολιερικήσωσι· τέλος δὲ
μὴ ἔχοντες ζωτροφίαν, ἤρχισαν ἡ ἀρπάζωσι τὰς γει-
τνιαζέσας χώρας, ἀλλ' ἡ τοιαύτη πηγὴ δὲν ἡμπόρει νὰ διαρ-
κέσῃ πολὺ. Διὰ τῆτο οἱ μὲν αὐτῶν ἐσάλησαν πρὸς γεωρ-
γίαν τῶν πεδιδάδων τῆς Θεακικῆς χερσονήσου, οἱ δὲ καθή-
μενοι ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. Οἱ Τρῶες μὴ φοβούμενοι τὰς
ἐναπολειφθέντας Εὐλαῖας, ἐξήρχοντο πολλάκις εἰς μάχην,
ἡ ἐνέβαλλον εἰς τὴν πόλιν νέας ζωτροφίας. Καὶ ὅπως ἐν-
νέα χρόνοι παρήλθον χωρὶς νὰ ὑπερισχύσῃ κανὲν μέρος.
Ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ ἔτει αἱ προφανεῖς συμφοραὶ τῶν Εὐλαῖ-
ων πρὸξένησαν ταχέως τὴν πτώσιν τῆς ὑπερηφάνου πόλε-
ως τῷ Περιάμῳ. Οἱ φθοροποιὸς λοιμοὶ, ὅσις συνέβη εἰς τὸ
στράτευμα τῶν Εὐλαίων, ἡ ἡ περιβόητος διχόνοια τῷ Ἀ-
χιλλεύῳ ἡ Ἀγαμέμνονος, ἡδυνάτισαν τὰς Εὐλαῖας ἐκ ὁ-
λίγων. Οἱ Τρῶες ἀναθάρρησαντες, ὤρμησαν πολλάκις εἰς
τὰς Εὐλαῖας κατὰ τὸ στρατόπεδον, νικήσαντες αὐτὰς εἰς
διαφόρους μάχας, ὧν ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐφονεύθη παρὰ τῇ

ἔν τῃ διοικῆται τακτικῶς ἀπὸ βασιλεῖς. Αἴτη ἔσα πρό-
 τερον ὑποκειμένη εἰς τὸ Ἀργος ἔν εἰς τὰς Μικῆνας, ἐ-
 κυριεύθη τέλος ὑπὸ τῷ υἱῷ τῷ Αἰόλῳ Σισύφῳ, τῷ ὁ-
 κτ. κ. ποῖς ὁ υἱὸς Γλαῦκος συνέσκησε τὰ Ἰῶνια (Παισ. Α').
 2628. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν υἱῶν τῷ Προπύδῳ ἐξεστίασε ταύ-

Ἐκτορος, τῷ ἀνδρειοτάτῃ τῶν Τρώων, ὁ εἰδικρινὴς φίλος
 τῷ Ἀχιλλέως Πάτροκλος. Ὁ θάνατος τῷ Πατρίκῳ παρ-
 ὤργισε τὸν Ἀχιλλέα κατὰ τῶν Τρώων, ὅσις ἄχρι τῆδε
 θεῖν ἐπόλεμει διὰ τὸν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα θυμὸν τε, ἢ
 ἄλλῳν πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔσβεσε τὴν φλόγα τῆς ἐρ-
 γῆς τε εἰς τὸ αἷμα τῷ Ἐκτορος, ὅσις ἐνομιζέτο ὡς τετ-
 χος ἀκαταμάχητος τῆς Τρωάδος, ἣ ὅποια ἢ ὁ πολὺ με-
 τὰ τὸν θάνατόν τε ἐκυριεύθη κατὰ τινας μὲν δόλῳ ἢ προ-
 δοσίᾳ, κατ' ἄλλης δὲ στρατηγίᾳ, ὀλίγων τινῶν διασω-
 θέντων ἐκ τῶν φλογῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν θόρυβον. Τοιού-
 τῳ τρόπῳ οἱ Ἕλληνες ἀναλαβόντες τὴν Ἥλένην, ἐτιμώρησαν
 ἐντελέσματα τῇ τε οἰκίᾳ καὶ τῷ γένει τῷ πρωταίτις τῷ
 πολέμῳ.

Ἡ Ἑλλάς ἐθριάμβευεν, ἀλλὰ μελαγχολικὸς ὁ θρίαμ-
 βος· ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἑλλήνων διχόνομαι ἢ
 ἐμρῦλοι πόλεμοι συνέβησαν εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλ-
 λάδος. Πολλοὶ τῶν βασιλέων κατέρησαν μετὰ τὴν ἐπιστρο-
 φὴν εἰς μακρυνὰς τέπας χωρὶς ἐλπίδος ἐπιστροφῆς. Ὁ Ἀ-
 γαμέμνων ἐπιστρέψας εἰς τὸ Ἀργος, ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς γυν-
 ναϊκῆς Κλυταιμνήστρας διὰ τὸν ἄντρον ἐρωτᾶς μετὰ τῷ
 Αἰγίσθῳ· ἐδ' υἱὸς αὐτῆς Ὀρέστης καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας,
 ἔν μετ' ἐπὶ χρόνῳ ἐπανελθὼν εἰς Ἀργος, ἐφόνευσε τὸν
 Αἰγίσθον μετὰ τῆς ἐνόχης μητρὸς, μείνας αὐτοκέφαλος τῆς
 βασιλείας. Μετὰ τοῦ, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἀπέθανεν
 ἐν τῇ Μήλῃ· ὁ δὲ υἱὸς τῷ Ἀχιλλέως Πύρρος κατέκχησε
 τῆς Ἠπείρου. Γασπαίειναι τῷ Ὀδυσσεὺς αἰτόχαι, ὅσις μετὰ
 πολλῶν χρόνων περιτλάνησιν ἀνέλαβε μὲν πάλιν τῆς Ἰθάκης
 τὴν βασιλείαν, ἀλλ' ἔχεν χωρὶς αἵματοχυσίας τῶν εὐγενε-
 σέων ὑπηκόων. Τοιοῦτος ὑπάρχει ὁ θρυλλέμενος Τρωϊκὸς

της ὁ Ἡρακλείδης Ἀλήτης, ἐξ ἧς κατήγοντο καὶ οἱ Βακ-
 χιάδαι, οἵ τινες ὄντες ὑπὲρ τὰς διακοσίας τὸν ἀριθμὸν,
 μετέβαλον τὴν βασιλικὴν διοίκησιν εἰς ἀριστοκρατικὴν, π. χ.
 ἐκλέγοντες κατ' ἔτος ἐξ αὐτῶν ἀρχηγόν τινα ὑπὸ τὸ 833.
 ὄνομα Πρύτανιν (Πευσ. Κορινθ. Β΄). Ἐν ταύτῃ τῇ ἀ-
 ριστοκρατικῇ ἐξουσίᾳ, ἣ ὁποία διήρκεσε περὶ τὰς πέντε
 γενεάς, σελαντες οἱ Κορίνθιοι ἀποικίας, μετώκισαν
 τὰς Συρακόσας καὶ τὴν Κέρκυραν, αὕτη δὲ τὴν ἑπίδαμ-
 νον καὶ Ἀπολλωνίαν ἐν Ἰμβρίᾳ. Τέλος ἐκδιώξας τὰς κτ. κ.
 Βακχιάδας ὁ Κίψελος, υἱὸς τῷ Ἡετίωνος, ἔλαβε τὸ 3399.
 σκῆπτρον τῆς τυραννίας, μετ' ὃν βασιλεύει υἱόσ τε Πε- π. χ.
 ριάδης, γνωστὸς διὰ τε τὴν συναρίθμησίν τε μεταξὺ 633.
 τῶν ἐπὶ τὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ τὰ κρίματά τε
 (1), δι' ἃ καὶ παροργισθέντες οἱ Κορίνθιοι, καὶ Θυνεύσαν-
 τες τὸν διαδοχόν τε Ψαμμήτιχον (2), μετέβαλον τὴν
 διοίκησιν εἰς ἓν μίγμα ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας·
 κατέκτοτε τὸ πρὸς τὴν τυραννίαν μῖσος, τὸ πρὸς φόρον
 ἐμπόριον, ἣ θέσις τῷ Ἰσθμῷ, ἣ μόνῃ κοινωνίᾳ μετὰ
 τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ξηρᾶς, ἠνάγκασαν τὰς Κο-
 ρινθίους εἰς διαφόρους ἐμφυλίους πολέμους τῆς Ἑλλάδος (3).

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῆς Μακεδονίας ἔσχε πρῶτον κτ. τ.
 βασιλεῖα τὸν Κάρανον, ἀπόγονον τῷ Ἡρακλέει, ἀφ' 2170.
 ἧς καὶ διήρκεσεν 626 χρόνες, ἕως ὅτε ἐλθόντες οἱ Πέρ-
 μαῖοι, ἔλαβον τὸν Περσέα αἰχμάλωτον.

Ταύτην εἰκόνα παρίσχηται ἡμῖν ἡ Ἑλλάς ἐν τῇ πρῶ-
 τῇ νηπιότητι, μίαν σωρείαν μικρῶν πολιτειῶν, ἃν ἐκά-
 ση εἶχε τὸν ξεχωριστὸν βασιλεῖα, κοινῶς μὲν ὑπὲρ τῆς

πόλεμος καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς κατὰ τὰς καλλίστας Συγγραφάς,
 ἐν αἷς ὁ Ὅμηρος κατέχει πάντοτε τὰ πρωτεύοντα.

(1) Η'ερδ. Ε'. 92. §. 6. (2) Ἀ'ρ.σ. πολ. Ε'. 12.

(3) Vinding. Hellen. p. 10. sqq.

ἀμειβίας ἀσφαλείας τε καὶ τῇ συμφέροντος ἡνωμένων, ἰδιαιτέρως δὲ πασιαζουσῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ κατεχθρευομένων ἐξ αἰτίας καὶ μόνης τῆς ζηλοτυπίας τῶν βασιλέων, πηγῆς παντοτεινῆς διχονοιῶν, ὡς πολλάκις συμβαίνει εἰς τιαῦτα βασιλίδια. Ἀλλὰ τέλος, αὗται αἱ πολιτεῖαι ἤρχισαν νὰ ἐξυπνώσι βασιμῆδον ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς ἐλεεινῆς αἰτῶν κατασάσεως. Οἱ λαὸς σφρονιζόμενος ἀπὸ τὰς δυσυχίας, καὶ μὴ ὑποφέρων τὴν παντοτεινὴν ἐχθραν καὶ διχόνοιαν τῶν βασιλέων, ἐπεθύμει νὰ εἴν' ἐλεύθερος. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ἐπετόχυσε κατ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔτω πᾶσα ἐπαρχία, πλὴν τῆς Μακεδονίας, μετέβαλε τὴν διοίκησιν ἐκ μοναρχίας εἰς δημοκρατίαν, ἣ ὁποία ὅμως διέφερε τῇ μορφῇ ἀναλόγως τῷ ἀριθμῷ τῶν πόλεων κατὰ τὸ διάφορον πνεῦμα καὶ τὸν ἰδιαιτερόν χαρακτήρα ἐκείνης λαῶ.

Ὅλαι δὲ αὗται αἱ πόλεις, καίτοι διαφέρουσαι ἀλλήλων ἐν τῷ φανερῷ κατὰ τὰς νόμους καὶ τὰ ἰδιαιτέρα συμφέροντα, ἦσαν ὅμως ἡνωμένοι μετὰ τὴν αὐτὴν χαρακτηριστικὴν ἀλαζονείαν, δι' ἣν καὶ ἐθεώρουν τὰ λοιπὰ ἔθνη ὡς βάρβαρα καὶ ἀνίσχυρα, καταφρονεῖντες καὶ αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον, ἣτις ἐδίδαξεν αὐτὲς πᾶσαν τέχνην καὶ πᾶν πολιτικὸν σύστημα, καὶ θεωρῶντες ὡς μικροβάρβαρον μᾶλλον, ἢ ἀξίαν τῷ ὀνόματος τῆς σοφίας.

Διὰ τὰ γένη ὁ δεσμὸς τῶν πολιτειῶν τῆς Ἑλλάδος σενώτερος, διετάχθησαν ἀπανταχόσε διάφοροι ἀγῶνες (1), ἐν οἷς οἱ νικῶντες ἐσεφανέντο διάφοροι ἄθλοις καὶ βραβείοις. Οὗτοι οἱ ἀγῶνες διωρίσθησαν διὰ πολλὰ ἀφελίμα αἰτία, πρῶτον μὲν διὰ νὰ ἐχῶσιν αἱ

(1) Ὅρα περὶ τῶν τῶν ἀγῶνων ἐν τῇ τέλει τοῦ γ' τόμου

διάφοροι πόλεις εὐκαιρίαν πρὸς συνέλευσιν, ἔπειτα δὲ ἵνα περισσεύῃ ὁ ζῆλος πρὸς τὴν Θρησκείαν, καὶ τέλος ἵνα ἐξασκῶνται οἱ νέοι εἰς τὰ τῷ πολέμῳ, αἰξάνοντες τὴν ῥώμην καὶ δρασικότητα, τὰ ἀναγκαιότατα τότε πρὸς νίκην.

Αὐτὸ καθολικὸς δεσμὸς τῆς ἐνώσεως ἐχρημάτισεν ἡ Ἀμφικλυονικὴ σύνοδος, ἣτις συσάθρεται, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, ὑπὸ τῷ Ἀμφικτύονος βασιλέως τῆς Ἀττικῆς, ἐκροτεῖτο δις τῷ χρόνῳ, Φθινῶρῳ ἐν Θερμυρίαις, καὶ ἔαρος ἐν Δελφοῖς, συμβουλευμένη ὑπὲρ τῷ κοινῷ συμφέροντος τῶν πόλεων, ὧν ἐκάστη ἐξελλε τὲς ἰδίους πρέσβεις, ἀφ' ὧν καὶ συνέστατο ἡ σύνοδος. Αἱ δὲ πόλεις, ὅσαι ἐξελλον πρέσβεις εἰς ταύτην τὴν σύνοδον, ἦσαν δώδεκα τὸν ἀριθμὸν (Παυσ. 1. 8.), ἦγεν οἱ Θετταλοὶ, Θηβαῖοι, Δωριεῖς, ἐν οἷς οἱ Ἀκαδαίμονιοι εἶχον τὰ πρωτεῖα, οἱ Ἴωνες, ἐν οἷς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Περγαῖοι, οἱ Μάγνητες, οἱ Λοκροὶ, οἱ Οἰλεῖς, οἱ Φθιώται, οἱ Μαλεεῖς, οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Δόλοπες. Πᾶσα πόλις, ἣτις εἶχε τὸ δικαίον τῷ νὰ παρεδρεύῃ ἐν τῇ Ἀμφικλυονικῇ συνόδῳ, ἐξελλε δύο πρέσβεις, ὧν ὁ μὲν ὠνομάζετο Ἱερομνήμων (1) καὶ ἐφρόντιζε περὶ τῆς Θρησκείας, ὁ δὲ Πυλαγόρας (2) καὶ ἐσκέπτετο περὶ τῶν πολιτικῶν τῆς δημοκρατίας. Ἐκ δὲ τέτων τῶν πρέσβεων, καίτοι κατ' ἀρχὰς ἀναλόγως τῷ ἀριθμῷ τῶν πόλεων ἀπιστιλλομένων, μετὰ καιρὸν ἐσέλλοντο χρεῖας τυχεύσης ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων πόλεων καὶ περισσότεροι πυλαγόροι, διὰ τὰ παρευρισκόμενοι εἰς καμμίαν ἀναγκαίαν περίσασιν, ἢ καὶ ἐπικυρόνῃσι τῶν σασιῶδεις σκοπὸς τινὸς πατρίδος (3).

(1) Σειδ. ἐν λέξ. (2) Δημ. περὶ Στεφ. (3) Στεφ. Θ'.

Ὅτε δὲ οἱ πρέσβεις παρρησιαζόμενοι ἔμελλον νὰ ἐκτελέσωσι τὸ ἐπάγγελμά των, μετὰ τὴν θυσίαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, Ἀρτεμιν, Λητώ καὶ Ἀθηνᾶν, ἔμνυον λέγοντες (1), “ὅτι δὲν θέλωσιν ἀναστρέφει ποτὲ καμμίαν Ἀμφικτυονικὴν πόλιν, ἐδὲ ἐμποδίσωσι τὸν ἡρόμον τῶν ὑδάτων εἴτε ἐν πολέμῳ, εἴτε ἐν εἰρήνῃ, καὶ δὲ θέλωσι σμικρύνει τὴν πρὸς τὰς λατρευόμενες θεοὺς εὐσέβειαν.” Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον πᾶσα Θεοβλάβεια καὶ βεβήλωσις, πᾶσα διχόνοια τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων, ἐκρίνετο ἐνώπιον τῶν Ἀμφικτυόνων, οἵτινες εἶχον δύναμιν τῇ ψηφίζειν, τιμωρεῖν, καὶ χρειᾶς τιχέσης τῇ σφατολογεῖν πρὸς ποινὴν τῶν ἐξελοκάκων καὶ μὴ πειθαρχέντων ταῖς προσαγαῖς των (2).

Ταῦτα καὶ ἄλλα παρακινῶντα αἷτια πρὸς συμμαχίαν συνῆψαν τὰς Ἑλλήνας εἰς μεγαλοδύναμον καὶ ἐφάμιλλον σῶμα. Διὰ ταύτην τὴν συμμαχικὴν ἔνωσιν ἡ Ἑλὰς, ἐδὲ τὸ ἥμισυ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ μέγεθος, ἠμπόρεσε ν’ ἀντιπαραταχθῇ εἰς ὅλα τὰ βασιλεια τῇ κόσμῳ, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς δυνατωτάτας μονάρχας τῆς γῆς. Διὰ ταύτην, λέγω, τὴν ἔνωσιν, ἡ μόνον ἀντιπαρατάχθησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ ἄπειρα στρατεῖματα τῆς Περσίας, ἀλλὰ καὶ διεσκόρπισαν, κατέτρεψαν καὶ κατετρόπωσαν αὐτὰ, ταπεινώσαντες τόσον, ὥστε ὑπῆκεσαν εἰς συμβιβασμὸς εἰρήνης, ὅσῳ μᾶλλον ἀδοξοτέρως εἰς τὰς νικηθέντας, τόσῳ πλέον ἐνδοξοτέρως εἰς τὰς νικητάς. Ἀλλ’ ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος δύο κυρίως ὑπερέβαινον τὰς λοιπὰς κατὰ τὴν ἀξίαν, ἀνδριάντε καὶ σοφίαν, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Λακεδαίμων. Ἐπειδὴ ἔν αὗται αἱ δύο πόλεις ἦσαν

(1) Αἰσχ. περὶ παραπρ. (2) Πλ. ἐν Κίμ.

τὸ παράδειγμα τῆς ἀνδρίας, εἴτε σοφίας, εἰς τὰς λοιπὰς, καὶ ἐπειδὴ τὸ βάρος τῆς πολέμου τῶν λοιπῶν ἐπιτεν ἐπάνωθεν των, ἀρμίδιον εἶναι γὰρ ἐξυφάνωμεν πλατύτερον τὴν ἰσορίαν αὐτῶν, δίδοντες τῷ ἀναγνώσει ἰδέαν τιὰ τῆς πνεύματος, χαρακτῆρος, τῶν ἡρώων καὶ τῆς πολιτικῆς συστάματος τῶν ἐν αὐταῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ διοικήσεως τῆς Σπάρτης καὶ τῶν νόμων τῆς Λυκέργης.

Τὸ βασιλεῖον τῆς Λακεδαίμονος (1) δὲν ἦτο μὲν τόσον μέγαλον, ὅσον τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅμως ἐπειδὴ κατεσάθη πρωϊμώτερον ἀπὸ τῆτο, διὰ τῆτο καὶ ἀρχίζομεν ἀπ' αὐτό. Ἡ Λακεδαίμων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, διωκεῖτο κατ' ἀρχὰς ἀπὸ βασιλεῖς, ὧν οἱ δεκατρεῖς ἐβασίλευσαν κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ τὸ γένος τῶν Πελοπιδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῆτῳ τῷ σκοτεινῷ διαστήματι ἔτε τακτικοὶ νόμοι περιώριζον τὴν ὑπέροχον δύναμιν τῆς βασιλείας, ἔτε ὁ λαὸς εἶχεν ἰδέαν ἀκριβῆς διοικήσεως, ἔδεμία ἀξιόλογος μεταβολὴ συνέβη ἔτε ἀπὸ τὸν βασιλέα, ἔτε ἀπὸ τὸν λαόν. Ἀπὸ τῆς Ἡρακλείδας, τῆς διαδόχου τῶν Πελοπιδῶν, ὁ λαὸς ἐδέχθη δύο βασιλεῖς ἰσοδυνάμεις ἀνδ' ἑνὸς διὰ τὸ ἀκόλεστον παράδοξον συμ-

(1) Λακεδαίμων ὀνομάζεται ἡ ἐπαρχία, καὶ Σπάρτη ἡ μητροπόλις· ἀλλ' οἱ συγγραφεῖς πολλάκις συγχέουσι τὰ ὀνόματα ἀδιαφόρως.

βεβηκός. Ἀποθανὼν ὁ Ἀριστόδημος, ἀφῆκε δύο διδύ-
 π. χ. μους υἱὲς, Εὐρυθένην καὶ Προκλέα, τόσον ὅμοιους ἀλλή-
 1178. λοις, ὥστε δυσκόλως διακρίνεται ὁ εἰς ἀπὸ τῆς ἑτέρας. Ὁ-
 θεν ἡ μήτηρ αὐτῶν, εἴτε μὴ θέλυσσα, εἴτε μὴ δυνα-
 μένη νὰ διακρίνῃ, ποῖος ἦν ὁ πρωτογενὴς, καὶ ἐπομέ-
 νως ἄξιος τῆς θρόνου, ὅτε οἱ Σπαρτιάται ἐζήτην βασι-
 λέα, ἔβαλε τὸν βασιλικὸν σέφανον καὶ εἰς τὴς δύο (1).
 Τέτοιο τὸ ὄχημα τῆς δυναρχικῆς διοικήσεως ἐπεκράτησεν
 ἀμεταβλήτως διὰ πολλῶν αἰώνων (2), μὴ ὅλον ὅτι ὄν-
 τες δύο, ἐσασίαζον σχεδὸν πάντοτε περὶ τῆς θρόνου (3).
 Εἰς τὸν καιρὸν ταύτης τῆς διαδοχῆς εἰσῆχθη κατὰ
 πρῶτον καὶ ἡ δουλεία (4) εἰς τὴν Σπάρτην. Ὁ Εὐρυθέ-
 νης καὶ Προκλῆς ἐσυγχώρησαν εἰς τὰς γεωργὰς Σπαρ-
 τιάτας καὶ εἰς τὰς πολίτας τὰ αὐτὰ προνόμια· ἀλλ' ὁ Ἀ-
 γις ἔπειτα ἀκυρώσας ὅσα οἱ πρὸ αὐτῆς βασιλεῖς ἐνόμο-
 θήτησαν ὑπὲρ τῶν γεωργῶν, ἐπέβηλον αὐτοῖς φόρον
 (5). Οἱ Εἰλωτες, οἱ μόνον ἀπειθεῖς εἰς αὐτὴν τὴν νέ-
 αν εἰσφορὰν, ἀποσατήσαντες, ἐζήτην τὰ δίκαιά των,
 ἀλλ' οἱ πολῖται νικήσαντες, ἐμόνον ἑκάμην αὐτὰς δού-
 λους, ἀλλὰ καὶ πρὸς περισσοτέραν ποινὴν καὶ δυσφημίαν

(1) Ἐκ τούτου ἐβασίλευον δύο οἰκίαι ἐν τῇ Σπάρτῃ, οἱ
 Προκλεῖται καὶ οἱ Εὐρυθεῖνται, οἱ ὅποιοι τελευταῖοι ὡς
 μάζοντο ἔπειτα ἀπὸ τῶν υἱῶν τῆς Εὐρυθένης Ἀγίου Ἀγί-
 δαι. Ὅρα τὴν γενεαλογικὴν σειρὰν καὶ τῶν δύο παρὰ Πανσάν.
 Βιβλ. ΙΓ' σ. κτ. καὶ παρ' Ἡρόδ. Η'. §. 131.

(2) Περὶ τὰ 900 ἔτη, ἀπὸ τῆς ἐπιμόδου τῶν Ἡρακλει-
 δῶν εἰς τὴν Πολοπόννησον ἕως τῆς τελευταίας τῆς Κλεομένης.

(3) Πανσ. ἐν Λακων. Βιβλ. Γ'. κεφ. Α'.

(4) Δούλος ὡς μάζεται πάλαι ὁ σκλάβος, καὶ δουλεία ἡ
 σκλαβεία.

(5) Στρε. Η'. Κατὰ Πανσ. Γ'. ἔγινεν ἡ δουλεία μὲν ἵνα
 εἰδῶμεν ἐπὶ τῇ ὀργῇ τῆς βασιλείας Ἀλκαμένης.

κντεδίκασαν αὐτές τε καὶ τὰς ἀπογόνους εἰς αἰώϊον δουλείαν, ἐπονομάζοντες καὶ τὰς λοιπὰς δούλους τῇ κοινῇ ὀνομασίᾳ εἰλωτας.

Εἵνευθεν εἶναι φανερόν, ὅτι αὕτη ἡ μικρὰ πολιτεία, διοικημένη μὲ ταραχὴν καὶ καταδυναστείαν, ἀπῆτει ἀναμφιβόλως αὐστηρὰς νόμους καὶ σκληρὰν παιδείαν, τὸ ὅποιον καὶ κατώρθωσεν ὁ Λυκῆργος, εἰς τῶν πρώτων καὶ ἐνδοξοτάτων νομοθέτων, ὅσους ἔδειξε ποτὲ ἡ ἀνθρωπότης. Ἀναμφιβόλως δὲν ὑπάρχει κανὼν πρᾶγμα εἰς τὴν πολιτικὴν ἰσορίαν τόσον ἀξιομνημόνευτον καὶ βέβαιον, ὅσον οἱ νόμοι καὶ τὸ πολιτικὸν σύστημα τοῦ Λυκέργου. Ἐπειδὴ ποῖον ἄλλο βέβαιον ἐμπορεῖ νὰ προξενήσῃ περισσότερον θαύματος καὶ ἐκπληξιν, ἢ τὸ νὰ βλέπωμεν ἔνστασι-
 ῶδες καὶ ἄγριον ἔθνος νὰ κλίνη ἐκυσίως τὸν αὐχέναν εἰς νόμους ἀπαγορεύοντας πᾶσαν σαρκικὴν ἡδονὴν καὶ ἡδυσπᾶθειαν, καὶ ν' ἀπαρνήται μόνον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὅλας τὰς ἡδονὰς καὶ εὐφροσύνας τῆς μοναδικῆς ζωῆς, καὶ νὰ διάγῃ κατὰ τὰς οἰκας τοῦ ζῶντος σεμνοτέραν καὶ αὐστηροτέραν καὶ παρ' ἐκείνην τὴν ἐνδεχομένην σκληροτάτην τῶν σφατιωτῶν καὶ τὸ παραδοξότερον, νὰ ἐπιτελῶσιν ὅλα αὐτὰ ἡ ἐπιμονὴ καὶ τὸ ἀξίωμα ἐνὸς καὶ μόνου νομοθέτου, ὅστις πρῶτος αὐτὸς ἔδωκε γενναίως τὸ παράδειγμα τῆς αὐστηρᾶς ἐγκρατείας καὶ σκληραγωγίας.

π. χ.

Ὁ Λυκῆργος ἦν υἱὸς τοῦ Εὐνόμου, ἐνὸς τῶν δύο βασιλέων τῆς Σπάρτης, ὅστις, ἀποθανόντος τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Πολυδέκτου ἀκλήρου, παρέλαβε μὲν κατὰ διαδοχὴν τὸ σκήπτρον τῆς βασιλείας, ἀλλὰ μετὰ τινα καιρὸν ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν διὰ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ, ἢ ὅποιον μαρτυρηθεῖσα ἔγκλιος, ἔκαμε τὸ βασιλικὸν αὐτὴ δίκαιον ἀμφίβολον (1). Ἐὰν

916.

(1) Ὁ μὲν Πολυδέκτης ἦν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς τοῦ Εὐνόμου, ὁ δὲ Λυκῆργος ἐκ τῆς δευτέρας.

ἦτον ἄλλος, ὅχι τόνον ἐνάρετος ὡς αὐτός, ἤθελε κινῆσαι πάντα λίθον νὰ ἐπιμείνη εἰς τὸν θρόνον, ἐν ᾧ μάλιστα καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν πρόβλημα τῆς βασιλείας ἐφάνετο ἀρροδιώτατον πρὸς τὸν σκοπόν τε, ἡ ὁποία ἐπεχέουσα νὰ διαφθεῖρη μετὰ φάρμακα τὸ βρέφος, ἐάν τιμωρεῖται αὐτὴν, καὶ κάμει κοινωνὸν τῆς βασιλείας. Ἀλλ' ὁ Λυκῆργος σοφῶς ἀπέκρυψε τὴν ὀργὴν τε εἰς τὸ τοῖον ἀπάντροπον πρόβλημα, καὶ φοβόμενος μήπως αὐτὴ βάλῃ τὸν σκοπὸν τῆς καὶ εἰς πρῆξιν, κατέπεισεν, αὐτὴν νὰ μὴ βλάψῃ τὴν υἱοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ προσμείνη ὥς ἔγεννησῃ τὸ παιδίον, καὶ τότε αὐτὸς ἤθελε φροντίσῃ νὰ τὸ φονεύσῃ. Μετ' ὅσον ἐγέννησεν ἡ βασιλίσσιν ἄρσεν, τὸ ὅποιον ἐπρόσβαλεν ὁ Λυκῆργος, ὅστις ἔτυχεν δεῖπνόν μετὰ τῶν κριτῶν, νὰ τὸ φέρωσι πρὸς αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἐκάθισεν αὐτὸ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὀνομάσας πρὸς σημεῖον χαρῆς ἑαυτοῦτε καὶ τὴν λαὸν Χαρίλαον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Λυκῆργος ἔμὸνον παρέβλεψεν ἕνεκα τῆς δικαιοσύνης τὸ συμφέρον τε, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον, ἐξηκολύθει τὴν διοίκησιν ὡς βασιλεὺς (1), ἀλλ' ὡς πρόδικος καὶ ἐπίτροπος τοῦ παιδός ὅμως φοβόμενος τὴν ὀργὴν τῆς βασιλίσσης, καὶ βλέπων τὸ βασιλεῖον εἰς ἄκραν ταραχὴν καὶ ἀταξίαν, ἀπεφάσισε περιηγόμενος ν' ἀποφύγῃ μὲν τὰς κινδύνους ἀπὸ τοῦ ἐνός, νὰ εὕρῃ δὲ θεραπείαν διὰ τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἑτέρου.

Ἀπεφασίσας ἔν ὁ Λυκῆργος νὰ γνωρίσῃ τὰ ἥδη καὶ τὴν πολιτείαν καὶ ἄλλων ἐθνῶν, καὶ νὰ συναναστραφῇ μετὰ τὰς ἐμπειροτάτους πολιτικὰς ἀνδρας, ἐπλευσε κατ'

(1) Ὡς βασιλεὺς διέκρηκεν ὀκτὼ μῆνας. (Πλάτ. ἐν Λυκ.).

ἀρχὰς εἰς Κρήτην (1), ἥτις ἐθαυμάζετο παρὰ πάντων διὰ τὰς σεμνὲς καὶ αὐστηρὰς νόμους (2). Οἱ κάτοικοι ταύτης τῆς νήσου ἔμνον ἔφερον τὰς βαναυσικὰς τέχνας κατ' ὀλίγον εἰς βαθμόν τινα ἐντελείας, ἀλλ' εἰργάζοντο τόν τε ὑρείχαλκον καὶ τὸν σίδηρον, καὶ κατεσκευάζον πλοπλίας, ἐν αἷς ἐχόρευον μὲ συγκεχυμένον θόρυβον κωδῶνων εἰς τὰς θυσίας τῶν θεῶν. Ἀπ' αὐτῆς τῆς νήσου ἔμνον ἐγνωρίσθη κατ' ἀρχὰς ἡ ναυτικὴ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ Νομοθέται παρέλαβον τὰς νομικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχάς (3).

Ἀπὸ τῆς Κρήτης διαβὰς ὁ Λυκῆργος εἰς Ἀσίαν, προσεπορίσατο νέας πολιτικὰς ἰδέας, ὅπου καὶ εὐρὺν κατὰ τινὰς τὰ ποιήματα τῷ Οἰμήρῳ, ἔφερε πρῶτος εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀσίας ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον, συναναστραφεὶς κατὰ τινὰς καὶ μετὰ τῶν Γυμνασφιστῶν τῆς Ἰνδίας (4). Ἀλλ' ἐν ᾧ περιήρχετο ἔτις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐγίνετο ἡ παρουσία τοῦ εἰς τὴν πατρίδα ἀναγκαία. Πάντες ἤρχοντο ὁμοθυμαδὸν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ, καὶ πολλοὶ πρέσβεις ἐσάλησαν ἀλληλοδιαδόχως διὰ τὰ ἐπιταχύνωσι τὴν ἐπανάκαμψίν τοῦ, καὶ οἱ ἰδιοὶ βασιλεῖς (Ἀρχέλαος καὶ Χαρίλαος) παρεκίνησαν αὐτὸν

(1) Ἀριστ. πολ. Β'. Στράβ. βιβ. Γ'.

(2) Ἐπὶ τῷ πρώτῳ, ἢ δευτέρῳ Μίνωος. Γνωστὸν ὅτι οἱ τῷ Λυκῆργῳ νόμοι εἰσὶν ἀπαραλλάκτως σχεδὸν οἱ Κρητικοί.

(3). Ὅρα ποῦ ἀνέκοντα τῇ Κρήτῃ εἰς Meurs. Creta. Saint croix des anciens Gouvernements fédératifs. Σιλ. 329. κτ. Manso περὶ ἰστορίας καὶ πολιτείας τῆς Σπάρτης, ἐβδόμη προσθήκη.

(4) Ἡ' εἰς Αἴγυπτον αὐτῷ καὶ Ἰνδίᾳ διέβασιν νομίζεται ὑπὸ πολλῶν πλεγμα.

πρὸς τὲτο (1) δηλοποιῦντες, ὅτι ὁ λαὸς ἐφθασεν εἰς
τόσην ἀναρχίαν καὶ ἀταξίαν, ὥστε μόνῃ ἡ παρεσία τε ἡμ-
πόρει νὰ χαλινώσῃ τὴν αὐθάδειάν των. Καὶ τῷ ὄντι
πάντα ἐκλινον εἰς ἄφενκτον φθορὰν τῆς πολιτείας, καὶ
μόνῃ ἡ παρεσία τε ἐπεβυμεῖτο ἀπὸ ὅλης, διὰ νὰ ἐμπο-
δίσῃ τὸν ἐπικείμενον αὐτῇ ὄλεθρον.

Τέλος δὲ, κατεπεῖσεν ὁ Λυκῆργος νὰ ἐπιστρέψῃ,
καὶ ἐλθὼν εὗρε τὸν λαὸν βεβαρυμμένον διὰ τὰς ἰδίας
τῶν ἀταξίας, καὶ ἔτοιμον νὰ δεχθῇ ὅποιανδήποτε με-
ταβολὴν ἤθελεν ἐπιχειρηθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ διαφθο-
ρὰ ἦτο γενικὴ, εὗρεν εὐλογον νὰ μεταβάλῃ ὅλην τὸ
σχῆμα τῆς διοικήσεως, πεποιθὼς, ὅτι ὀλίγοι τινὲς
ἰδιαιτέροι νόμοι δὲν ἤθελον τελεσφορήσῃ πολὺ καὶ θεω-
ρῶν τὴν ἰσχὺν τῆς θρησκείας ἀρμοδίαν πρὸς ἐκτέλεσιν
παντὸς νέου συστήματος, ὑπῆγε πρῶτον νὰ ἐρωτήσῃ τὸ
μαντεῖον τῷ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς, ὅπερ εὗρε πᾶσαν
ἐνδεχομένην ὑποδοχὴν, ἱκανὴν νὰ περιβάλῃ τὴν με-
γάλῃν τε φιλαυτίαν· ἐπειδὴ ἡ Πυθία ἡσπάσατο αὐ-
τὸν ὡς φίλον τῶν θεῶν, καὶ θεὸν μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον,
λέγευσα αὐτῷ πρὸς τέτοις περὶ τοῦ νέου συστήματος, ὅτι
οἱ θεοὶ εἰσῆκυσαν τῆς δεήσεώς τε, καὶ ὅτι ἡ πολιτεία,
τὴν ὅποιαν ἐμελλε νὰ καταστήσῃ, ἤθελεν εἶσθαι ἡ καλ-
λίστη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διαρκεστέρα.

Οὕτως ἐγκαρδιώθεις ὁ Λυκῆργος, μετὰ τὴν ἐπά-
νοδόν τε εἰς τὴν Σπάρτην, πρῶτον μὲν ἐκοινωνήσεν εἰς
τὰς φίλους τὰς σκοπὰς τε, ἔπειτα δὲ ἀπέκτισε τὴν εὐ-
νοίαν τῶν προεσώτων, καὶ ἀφ' ἧς πάντα ἐγίναν ἑτοιμα
εἰς μεταβολὴν, ἐπρόσβαξε τριάκοντα τῶν πρώτων αὐ-
τοῦ φίλων νὰ καταβῶσιν ἐνοπλοὶ εἰς τὴν ἀγοράν. Ὡ

(1) Γεγ- Βιβλ. Γ'. Πλάταρ. ἐν Λυκέρῳ.

τότε βασιλεύων Χαρίλαος ἐν πρώτοις μὲν ἀντεστάθῃ εἰς
 τῆτον τὸν νεωτερισμὸν, ἀλλὰ βλέπων ἀνωτέραν τὴν
 δύναμιν τῷ Λυκῆργῳ, κατέφυγε πρὸς τὸν ναὸν τῆς
 Ἀΐνης (Χαλκίοικον), ὅπε καταπεισθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπη-
 κίων, ἄλλως δὲ καὶ φύσει πρῶτος ὢν καὶ ἡμέρος, ἐξελθὼν
 ἠνώσθῃ μετὰ τῶν λοιπῶν. Μετ' οὗ πολὺ δὲ ὑπετάχθῃ π. χ.
 καὶ ὁ λαὸς χωρὶς ἀντιστάσεως εἰς τὴν νέαν διοίκησιν, 880.
 ἣ ὁποία προφανῶς ἀπέβλεπε πρὸς εὐτυχίαν τε, καὶ ἀπ-
 εδόχθῃ ἀσμένως νόμους, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέκειτο ἐξ
 ἴσου πᾶσα τάξις ἀνθρώπων

Διὰ τὴν ἀφῆσθαι ὁ Λυκῆργος εἰς τὰς ΒΑΣΙΛΕΙΣ
 πρόσχημα δυνάμεως, ἐπεκύρωσε μὲν αὐτοῖς τὸ δίκαιον
 τῆς διαδοχῆς, ἐσμίκρυνε δὲ τὴν δύναμιν, καταστῆσας
 τὴν ἀρχὴν τῶν Γερόντων ὡς ἰσοσαφῆς μετὰ τῶν
 βασιλέων καὶ τοῦ λαοῦ. Οἱ βασιλεῖς μὲν ὅλον τὸ
 εἶχον ἐπὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀξίαν, τὸ σέβας καὶ τὰς προε-
 δρίας εἰς τὰς ἐκκλησίας, δίδοντες εἰς τὰς ψήφους πρῶ-
 τοι τὴν γνώμην των, δεχόμενοι πρέσβεις καὶ ξένους, καὶ
 ἐπισατέντες εἰς τὰς δημοσίας οἰκοδομὰς καὶ ὁδούς (Ἡρόδ.
 2.)· εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον εἶχον μεγαλητέραν ἰχὺν,
 ἐπεὶ διόμην τὰ στρατεύματα τῆς πόλεως, καὶ ἦσαν
 συνωδευμένοι ἀπὸ Γέροντας, πολεμάρχους καὶ ἀπὸ ἑνὸς
 στρατηγὸς τοῦ ἵππικου. Πλὴν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ δὲν
 ἦσαν πάντῃ αἰτεξέστοι, διότι ἐδέχοντο ἀπὸ τῆς Γερ-
 σίας τὰς διαταγὰς, αἱ ὁποῖαι, εἰκαὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ
 πλεῖστον ἀπερίοριτοι, ἠνάγκαζον αὐτὰς ἐνίοτε νὰ στρα-
 τεύωσι κατὰ τὸ ἐχθρὸν, ἢ νὰ ἐπιστρέψωσιν οἰκιδε
 καὶ σαναῶς.

Ἡ πολιτεία τῆς Σπάρτης ἕως τῶρα ἐκλονίζετο,
 ἀποκλιθεὶς ποτὲ μὲν ἐπὶ τυραννίαν, ποτὲ δὲ ἐπὶ δη-
 μοκρατίαν· ἀλλ' ἡ καταστροφὴ παρὰ Λυκῆργον ὑπ-

χὴ τῶν Γερόντων ἦτον ὡς χαλινὸς καὶ τῶν δύο μερῶν, κατέχευσα τὴν πολιτείαν εἰς ἰσορροπίαν. Τὸ δὲ κύριον ἔργον τῶν τῶν Γερόντων, εἰκοσιοκτὶ τὸν ἄριστον, ὑπῆρχε τὸ νὰ εἶναι μετὰ τῶν βασιλέων, ὅτε ὁ λαὸς ἐλάμβανε δημοκρατικὴν ἰσχύν· καὶ πάλιν μετὰ τῷ λαῷ, ὅτε οἱ βασιλεῖς ἐζήτεον ἂν ἐξήσωσι τὴν δυνάμιν των εἰς τυραννίδα. Οἱ Γέροντες συνίσαντο μέρος μὲν ἀπὸ τῆς συνεργῆς τῷ Λυκέρῳ, μέρος δὲ ἀπὸ διαφορῆς ἐναρέτους πολίτας. Αὐτοὶ ἐκλείγοντο περὶ τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ ὅτε δὲν περιέπιπτον εἰς κεφαλικὸν ἔγκλημα, ἔμενον ἐφ' ὅρου ζωῆς· καὶ τὸτο ἢ μόνον ἐμπόδιζε τὰ ἐκ τῆς συχνῆς μεταβολῆς ἄτοπα, ἀλλὰ καὶ προπαρεσκεύαζε παντοτεινὴν ἀνταμοιβὴν εἰς τὰς γέροντας καὶ εὐγενικὴν ἀμίλλαν εἰς τὰς νέας. Αὕτη ἡ Γερουσία ἐχημάτιζε τὴν ἀνωτάτην αὐλὴν τῷ κριτήριον· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτῆς ἐφείτο εἰς τὸν λαόν, ὅμως, ἐπειδὴ οἱ Γέροντες συνεκκλησίαζον τὸν λαόν κατὰ τὸ δοκεῖν, καὶ δὲν ἀπελογῶντο διὰ καμμίαν ἀδίκον κρίσιν, ἐκυρόνοντο ἐν γένει αἱ ψήφοι των χωρὶς τινος ἐφέσεως (ἀνακλήσεως). Τόση ἦτον ἡ προσοχὴ καὶ δικαιοσύνη τέτε τῷ δικαστηρίῳ διὰ πολλῶν αἰώνων, ὥστε εὐχαριζέμενα καὶ τὰ δύο ἐναντία μέρη εἰς τὰς δικαίας ψήφους τε, δὲν ἐζήτεον εἰς ἀνώτερον κριτήριον τὴν δικαιοσύνην. Ὡς τὸσον μετ' ἑνα αἰῶνα (130 ἔτη) αὕτη ἡ μεγάλη ἰσχὺς τῆς Γερουσίας περιορίσθη ἀπὸ τὸ κατασταθὲν ἀνώτερον κριτήριον, βουλὴν τῶν ἑξήκοντα ὀνομαζόμενον, ἡ ὅποια συνίστατο ἀπὸ πέντε μόνον μέλη, ἐκλεγομένη κατ' ἔτος ἀπὸ τὸν λαόν, καὶ ἔχεσα δυνάμιν τὴν φυλακῆν καὶ αὐτὰς τὰς βασιλεῖς, ὅτε παρέβαινον τὸ καθήκον των (1).

(1) Καθ' Ἡρόδ. Α'. καὶ Ξενοφ. πολ. Λακεδ. 8. γ. οἱ ἐξ-

Ο' δὲ δῆμος εἶχεν ὄναρ μόνον καὶ σχῆμα δυνάμεως εἰς τὴν διοίκησιν, ὅσιν εἶχε μὲν τὰς ἐκκλησίας συνιστάμενας μόνον ἀπὸ πολιτας, πρὸς δὲ καὶ γενικὴν ἐκκλησίαν ὅλων τῶν ἐλευθέρων Λακεδαιμονίων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον τῆς συνελεύσεως ἦτο μόνον ψιλὸν πρόχρημα, ἐπειδὴ ἡ Γερυσία συνεκκλησιάζεν ἢ ἀπέλειεν αὐτὸς κατὰ τὸ δοκεῖν, τὸ δὲ ἀντικείμενον τῆς σκέψεως ἔπρεπε νὰ προβληθῇ ὁμοίως ἀπ' αὐτὴν, ἐν ᾧ ὁ δῆμος μὴ ἔχων ἐξουσίαν ν' ἀνακρίνη καὶ νὰ βεβλεύηται, ἐδύνατο μόνον νὰ ἐγκρίνη ἢ ν' ἀποδοκιμάζῃ με λακωνικῶν ἀποφασιν τὸ προβαλλόμενον· καὶ διὰ τὸν κρατὴ ἡ Γερυσία πλέον ἀδύνατον, τὸν ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὰ δημόσια ἀξιώματα, θεωρῶσα αὐτὸν μόνον ὡς μηχανὰς, τὰς ὁποίας ὤφειλον νὰ διευθύνωσι καὶ νὰ μεταχειρίζωνται κατὰ πάντα οἱ σοφώτεροι αὐτῶν συμπολίται.

Ο' τὸσον μικρὸς βασιμὸς τῆς δυνάμεως τῇ λαῷ ἐδύνατο ν' ἀνατρέψῃ ὅλον τὸ πολιτικὸν σύστημα κατ' αὐτὰς τὰς ἀρχάς· ἀλλ' ὁ Λυκέργος, διὰ τὴν ἐμπροδίσχον οὐλομένην μεταβολήν, συνέλαβε τολμηρὰν ἰδέαν τῇ νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν μέρος τῶν χωραφίων, τὰ ὅποια τὸς ἠνάγκασεν ἡ ἐνδεῖα νὰ πωλήσωσιν εἰς τὰς πλευσίας. Φαίνεται, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐφευρέματα τῆς νομοθεσίας τέτε τῇ φιλοσόφῳ ὑπῆρχε, τὸ νὰ κρατῇ τὸν λαὸν εἰς ἀφθονίαν καὶ ὑποταγήν. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ περισσότεροι ἦσαν τὸσον πτωχοὶ, ὥστε ὑπερῆντο παντὸς εἶδους ὑποστατικῶν, ἐν ᾧ οἱ ὀλιγοὶ τοῦ λαοῦ

φοροὶ συνιστάθησαν ὑπὸ τῇ Λυκέργῳ. Κατὰ δὲ Ἀριστοτ. πολ. Ε'. καὶ Κικ. de leg. III. 7. καὶ Valer. max. IV. 1. ext. 8. καὶ Πλάτ. ἐν Λυκ. καὶ Κλεμ. ἐπὶ τῇ Θεοπόμῳ κατὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνικὸν πόλεμον.

πολιτῶν κατεῖχον ὅλα τὰ χωράφια καὶ τὰς θησαυροὺς τῆς ἐπαρχίας. Ὁ δὲν, ἵνα ἐξορίσῃ ὁ Λυκῆργος τόσον τὴν αὐθάδειαν, τὸν δόλον καὶ τὴν τρυφὴν τῷ ἐνός, ὅσον τὴν δυσυχίαν, τὰ βάσανα καὶ τὰς σπυιάσεις τῷ ἑτέρῳ, κατέπεισε μὲν τὰς περισσοτέρας, ἐβίβασε δὲ τὰς λοιπὰς, ἵνα παραδώσωσιν εἰς τὴν πολιτείαν ὅλας τὰς χώρας καὶ τὰ ὑποστατικά των, καὶ νὰ κάμωσι νέον ἀναδασμὸν, ζῶντες ὅλοι ἐν ἰσοτιμίᾳ. Καὶ ἔτω διεμερίσθησαν ὅλα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἐξ ἴσου μεταξὺ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, καὶ ὁ ἄνθρωπος διεκρίνετο ἀπὸ τὰς λοιπὰς κατὰ μόνην τὴν ἀρετὴν τε.

Ὁ ἔν Λυκῆργος ἐμέρισεν ὅλην τὴν γῆν τῆς μὲν Λακωνίας εἰς 30,000 μέρη (κλήρους), τῆς δὲ Σπάρτης εἰς 9000, διανείμας ἐξ ἴσου εἰς τὰς ἐγκατοίκους ἐκάστης περιοχῆς (1). Ἐκαστὸν μέρος ἦτον ἰκανὸν νὰ θρέψῃ μίαν οἰκίαν (φамиλίαν) κατὰ τὸν ὀλιγαρχικὴν τρόπον, καὶ ὃν ἐκεῖνος ἔκρινεν εὐλογον καὶ μὴ ὅλον ὅτι οἱ βασιλεῖς εἶχον διὰ τὸ ἀξιώμα των μεγαλῆτερον μερίδιον, ὥς τόσον αἱ τράπεζαι αὐτῶν ἦσαν μᾶλλον κόσμιοι καὶ λιταῖ, παρὲς πολυτελεῖς καὶ λαμπραῖ. Λέγουσιν, ὅτι μετὰ τινὰ χρόνον ἐπιτρέψας ὁ Λυκῆργος ἀπὸ πολυχρόνιον ἀποδημίαν, καὶ ἰδὼν τὰς σωρὺς τὰ σίτε διαμεριζομένους ἐξ ἴσου εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας, εἶπε μειδιῶν πρὸς τὰς παρεσῶτας, ὅτι ἡ Λακωνία ὅλη φαίνεται ὡς χωράφιον νεωστὶ ὀνηρημένον μελαξὺ πολλῶν ἀδελφῶν.

Ἀλλ' ὁ μόνος ἀναδασμὸς τῶν χωραφίων δὲν ἦτο. Λε προξενήσῃ ὠφέλειαν ἐπίμονον καὶ σερεάν, ἐὰν ὁ Λυ-

(1) Ὁ κλήρος ἰδύνατο νὰ φέρῃ κατὰ Πλέταρχον 70 μεδύμνης κριθῶν διὰ τὸν ἄνδρα, καὶ δώδεκα διὰ τὴν γυναῖκα, καὶ ἀνάλογον μέτρον εἰς καὶ ἐλάττω.

κἄργος ἐπέτρεπε νὰ θησαυρίζωσιν, ὅσις, διὰ νὰ ἄρῃ ἐκ μέσθ παῖσαν ἄλλην διαφορὰν ἐκτὸς τῆς ἐκ τῆς ἀξιό-
τητος, ἀπεφάσισε νὰ μοιράσῃ τὸν πλεῖτον ἰσοτίμως.
Αὐτὸς δὲν ὑπέρῃσε μὲν ἐκείνους, ὅσοι εἶχον χρυσὸν ἢ
ἄργυρον, ἀπὸ τὰ κτήματά των, ἀλλ' ὅπερ ταυτὸν,
κατήργησε τὴν τιμὴν τῷ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, συγχω-
ρῶν εἰς τὰς Σπαρτιάτας νὰ πραγματεύωνται μόνον με-
σιδηρὸν νόμισμα εἰς πᾶσαν συναλλαγὴν, τὸ ὅποιον ἔκα-
με τόσον βαρὺ καὶ εὐτελές, ὥστε ἐχρειάζετο μία ἅμα-
ξα μὲ δύο βόας διὰ νὰ φέρῃ δέκα μνᾶς, ἔτσι εἰκοσι-
λίτρας Στέρλιγγ (1) εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ μία μεγάλη
ἀποθήκη πρὸς φύλαξιν. Τὸτο τὸ σιδηρὸν νόμισμα δὲν
διεχώρει εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, ἐδὲ εἶχε τιμὴν, ἀλλὰ
κατεγελάτο, τὸ ὅποιον ἰδόντες καὶ οἱ Σπαρτιάται, κα-
τεφρόνεν καὶ αὐτοὶ τόσοι, ὥστε τελευταῖον ἐγένοντο ἄ-
χρηστα τὰ νομίσματα, καὶ πολλὰ ὀλίγοι ἐφρόντιζον διὰ
περισσότερα παρ' ὅσα ἐχρειάζοντο εἰς τὰ πρὸς τὸ ζῆν
ἀναγκαῖα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ μόνον ὁ πλεῖτος ἐ-
ξωρίσθη ἐκ ταύτης τῆς ἀπλῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ τὰ
τέτω ἐπακόλουθα, ὀψλ. ἢ φιλαργυρία, ὁ δόλος, ἡ
κλοπὴ καὶ ἡ τρυφή· ὁ δὲ λαὸς εἶπεν εἰς τὴν τῷ πλεῖτε
ἄγνοιαν εὐτυχὴ ἀναπλήρωσιν ὅλων τῶν ἐξ αὐτῆ προ-
ερχομένων ἐντελειῶν.

Ἀλλ' ἔτσι οἱ νόμοι δὲν ἐκρίθησαν ἱκανοὶ νὰ ἐμπο-
δίσωσι τὴν ἐμφυτον ζοπὴν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς ἡδον-
νάς. Διὰ τῷτο ἐγένεν ἄλλος τρίτος, προσάγων νὰ εἰ-
ναι κοινὰ ὅλαι αἱ τροφαὶ (συσσίτια, ἢ φειδιτία), καὶ πάν-
τες οἱ ἄνδρες νὰ συντρώγωσιν εἰς κοινὸν τόπον· καὶ

(1) Τὸ ἀγγλικὸν νόμισμα Στέρλιγγ (Sterling) τιμᾶ-
ται τανῦν 18 φορ. ἢ 18 γρόσσια.

διὰ τὰ μὴ φθείρονται τὰ ἥδη οἱ πολῖται μιμήμενοι τὲς ξένης, κατεσάθη ἄλλος νόμος (ξενηλασία) ἐπιτήδης, ἀπαγορεύων τὲς ξένης νὰ διατρίβωσι πολὺν καιρὸν ἐν τῇ πόλει. Διὰ τούτων ἐγένετο ἡ ὀλιγαρχία ἢ μόνον ἀναγκασία, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ πλέθους ἀπενεκρώθη ἐν τῷ ἄμα. Καθεὶς πολίτης ἔξελλεν εἰς τὴν κοινὴν ἀποθήκην μηνιαίως τὰς τροφάς τε ὅμῃ μὲ ὀλίγα χρήματα δι' ἄλλα τυχηρὰ ἔξοδα· αἱ δὲ τροφαὶ συνίσταντο ἀπὸ ἑνα μέδιμνον ἀλφίτων (ἀλεύρου), ὀκτὼ μέτρα οἴνου, πέντε λίτρας τυρῆς, καὶ δύο λίτρας καὶ ἡμίσειαν σύκων. Εἰς πᾶσαν τράπεζαν ἐκάθηντο δεκαπέντε ἄνθρωποι, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο συγχωρημένον νὰ δεχθῇ τις ἄλλον, εἰμὴ ὅτε συνεφίωνον ὅλοι οἱ συντράπεζοι. Ὅλοι οἱ πολῖται χωρὶς διαφορᾶς ἡλικίας ἢ τάξεως ἔτρωγον εἰς τὰ συσσίτια· διὸ καὶ μεγάλως ἐζημιώθη ὁ Ἀῤῥίς, ὅτε ἐπιστρέψας ἀπὸ μίαν εὐτυχῇ ἐκστρατείαν, ἔφαγε κατ' ἰδίαν μετὰ τῆς βασιλίσσης (1). Καὶ αὐτὰ τὰ παῖδιά παρευρίσκοντο εἰς αὐτὰ τὰ συσσίτια, ὅπερ εἰσῆγοντο ὡς εἰς διδασκαλεῖα σωφροσύνης τε καὶ μετριοτήτος. Εἰς αὐτὰ τὰ λιτὰ συμπόσια ἦσαν ἀπηγορευμέναι αἱ αἰσχρόλογοι καὶ ἀπαίδευτοι ὁμιλῖαι, αἱ πολύλογοι διατρίβαι, καὶ ἡ μεγαληγορία. Καθεὶς ἐσπύδαζε νὰ ἐκφράσῃ τὰ νοήματά τε μὲ τὴν ἐνδεχομένην εὐκρίνειαν καὶ συντομίαν καὶ ἡ μὲν ἀγχίνουα ἦν τὸ ἄρτυμα τῶν Φαγητῶν, ἡ δὲ ἄκρα σιωπὴ ἔδιδε τὴν ἀσφάλειαν εἰς τὴν διατρίβην (2). Ὅταν ὁ νόμος εἰσέβαινεν εἰς τὸ συσ-

(1) Πλντ. Λικ. ἀποφθ. Ἀπηγορευμένου ἦτο τὰ λείπη τις ἀπὸ τὰ συσσίτια, πλὴν ὅτε ἐθυσίαζεν, ἢ ἦτο βεβαρυμένος ἀπὸ τὸ κυνηγῆσαι, καὶ τότε ἔπρεπε νὰ εἰέλῃ μέρος τῶν θυσιάζοντων ἢ ἀγρευθέντων ζώων εἰς τὸ συσσίτιον.

(2) Wit was admitted to season the banquet, and secrecy to give it security.

σίτιον, ἡ πρεσβύτατος τῆς συντροφίας ἔλεγε πρὸς τὸν νέον δεικνύων τὴν θύραν χωρὶς να ὁμιλήτης ἔξω γί ποιε, πορεύε θάυλην γῆν ὁδόν. Τὸ δὲ συνηθέ-
 ρον αὐτοῖς φαγητὸν ἦτον ὁ μέλας ζωμός, τῷ ὁποίῳ ἡ κατασκευὴ δὲν εἶναι γνωστὴ, πλὴν κρέας δὲν περιείχεν, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν τὸ ἔτρωγον, καὶ ἐνδέχεται να ὠμοία-
 ζε μετὰ τὰς ἀπὸ φακῶν ζωμούς, οἱ ὁποῖοι συνεθίζονται μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὴν Ἡ' πειρον. Διονύσιος ὁ τύ-
 ραννος εὔρε τοῦτον τὸν ζωμὸν πολλὰ ἀγῆ, πρὸς ὃν ὅμως ἱρῶς ἀπεκρίθη ὁ μάγειρος, ὅτι ὁ ζωμός ἦτο πολλὰ ἀγῆς, μὴ ὡς ἀρτυμένος μετὰ τὴν πείαν (1).

Ἡ τοιαύτη αἰσθητὰ προσηγὴ, ἣτις ἀπηγόρευε πᾶ-
 σαν ἡδονὴν καὶ πολυτέλειαν, δὲν ἤρεσκε παντελῶς εἰς
 τὰς πλεσίους, οἵτινες εὔρισκον ὁσημέραι προφάσεις να
 κακίζωσι τὸν νομοθέτην διὰ τὰς καινοτομίας. Ἐκ τέ-
 τῃ συνέβαινον συχνοὶ θόρυβοι· καὶ εἰς ἓνα τέτων νεανίσκος
 τις, ὀνομαζόμενος Ἀλκανδρος, ἀπέκοψε τὸν ἓνα ὀφ-
 θαλμὸν τῷ Λυκέργῃ, πρὸς ὃν ὅμως εὔρισκόμενος εὐ-
 νοικῶς ὁ λαὸς, καὶ θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ τέλμῃ τῷ Ἀλκάν-
 δρῃ, παρέδωκε τῷτον εἰς τὰς χεῖρας τῷ Λυκέργῃ, διὰ
 να τὸν παιδεύσῃ κατ' ἀξίαν. Ἀλλ' ὁ Λυκέργος, ἀντὶ
 να θυμωθῇ ἀλόγως, ὤκειώσατο τὸν ἐχθρόν τε με-
 πάντα τρόπον εὐνοίας τε καὶ φιλίας, ὥς τε τελευταῖον
 ὁ πονηρότατος καὶ αὐθαδέστατος τῶν Σπαρτιατῶν ἐγέ-

(1) Cic. quæst. Tusc. lib. 5. Ἐν ἀνέκδοτον ἐξ Ἀ-
 θηναίων τῷ Δειπνοσοφιστῇ (Η'. Κεφ. 6.) εἶναι ἀξιοσημείω-
 τον. Συβαρίτης τις συνέφαγε κατὰ τύχην μετὰ τῶν Σπαρ-
 τιατῶν, καὶ μετὰ τὸ φαγεῖν εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι αὐτοὶ ἦ-
 σαν οἱ ἀνδρείοτατοι πάντων, διότι ἀσυγκρίτως μυριάκις ἤ-
 δελε προτιμήσῃ τις τὸν θάνατον, παρὰ τὸ να φάγῃ τὸν
 ἐθλιέστων μέλανα ζωμόν των.

νετο ὁ γενεχέσατος καὶ σωφρονικώτατος συμβοηθὸς πρὸς
σερέωσιν τῶν νέων νόμων τῷ Λυκέρῳ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπιμένων ὁ Λυκέρῳ ἀ-
μετάθετος εἰς τὰς σκοπύς τε, καὶ ἀπτόητος εἰς πᾶν ἐ-
ναυτίον, ἐπεχείρησε τὴν μεταρρύθμισιν καὶ διακόσμησιν
τῶν ἡθῶν τῶν συμπολιτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀνατροφὴ τῶν
παίδων ἦτο τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον ἐνὸς νομοθέ-
τε, ὁ Λυκέρῳ ἐφρόντισε πρωϊμώτατα νὰ ἐνθάξῃ ἐν
ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων τοιαύτας ἀρχάς, κατ' αἷς ἑ-
μελλον νὰ γεννῶνται τρόπον τινὰ μὲ συναισθησιν τάξε-
ως καὶ παιδείας. Ἡ καθολικὴ δόξα τε ἦν, ὅτι τὰ παι-
διά ἦσαν τὸ κίριον κτῆμα τῆς πατρίδος, καὶ ἀνῆκον πε-
ρισσότερον εἰς τὴν πολιτείαν, παρὲξ εἰς τὰς γονεῖς
(Ἀρις. πολ. ἡ.). Οὐδὲν καὶ ἤρξατο κατ' αὐτὴν τὴν σύλ-
ληψιν αὐτῶν, ὑποχρεόνων πᾶσαν μητέρα νὰ μεταχει-
ρίζηται τοιαύτην διαίταν καὶ γύμνασιν, οἷα ἐχρειάζετο
πρὸς γέννησιν ἀνδρείς καὶ ὑγιεῖς παίδεσ. Ἐπειδὴ δὲ κατ'
ἐκείνον τὸν καιρὸν ὅλοι οἱ νόμοι φέρεσιν ἴχνη ἐν αὐτοῖς
τῆς σκληρότητος καὶ ἀγριότητος τῶν καιρῶν, δὲν εἶναι
παράδοξον, ἂν ὁ Λυκέρῳ διώρισε νὰ κρημνίζωνται
εἰς βάραν (ἀποθέτας) πλησίον τῷ ὄρει Ταυγέτῃ
τὰ παιδιά, ὅσα ἐγεννῶντο δύσμορφα, ἀδύνατα καὶ ἐ-
πομένως ἄχρηστα εἰς ταλαιπωρητικὴν καὶ εὐτονον ζωὴν.
Τέτοιο θεωρεῖτο ὡς δημοσίᾳ τιμωρία τῶν μητέρων· καὶ
αὐτὸς ἐπενοήθη ὁ συντομώτερος δρόμος, δι' ἃ ἐδύνατο
νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ πατρίς ἀπὸ παντὸς μέλλοντος ὀχ-
ληρῆ βάρους.

Τὰ δὲ παιδιά, ὅσα ἐγεννῶντο χωρὶς τινος ἐσιώ-
δης σωματικῆς ἐλαττώματος, ἐνεγράφοντο ὡς παιδιά
τῆς πολιτείας, καὶ παρεδίδοντο εἰς τὰς γονεῖς διὰ ν' ἀνα-
τραφῶσι μὲ αὐστηρότητα καὶ σκληραγωγίαν, τὰ ὅποια

συνειθίζοντο ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ τρώγωσιν ἀδιαφό-
 ρως πανοτιῖν ἐδωδιμον, νὰ μὴ φοβῶνται τὸ σκότος ἢ
 τὴν ἐρημίαν, νὰ μὴ κλαυθμυρίζωσι, νὰ περιπατῶσιν
 ἀνυπόδητα, νὰ κοιμῶνται κατὰ γῆς, νὰ φορῶσι τὰ αὐ-
 τὰ ἱμάτια χειμῶνος ἢ θέρους, ἢ νὰ μὴ φοβῶνται ἑδαμῶς
 τὰς ὀμήλικας. Ὅτε δὲ ἐγένοντο ἑπτὰ χρόνων, ἐλαμβά-
 νοντο ἀπὸ τὰς γονεῖς ἢ παρεδίδοντο εἰς τὰ διὰ τὴν δη-
 μοσίαν ἀνατροφὴν διωρισμένα σχολεῖα, ὅπῃ ἡ ἀσκη-
 σίς των ἦτον ὡς προπαρασκευὴ εἰς τὴν σκληραγωγίαν,
 ἐγκράτειαν ἢ ὑπακοήν· τὸ δὲ σοφώτερον ἢ ἐμπειρότερον
 αὐτῶν εἶχεν ἐξουσίαν τε νὰ προσάξῃ ἢ παιδεύῃ τὰ ἀπειθῇ.
 Ἀλλὰ ἢ αὐτὰ τὰ παιγνίδια ἢ αἱ γυμνάσεις των ἦσαν
 διατεταγμένα κατὰ τὴν αὐστηροτάτην παιδείαν, ἢ πλή-
 ρη πόνων ἢ σκληραγωγιῶν· ἐπειδὴ περιεπάτην ἀνυ-
 πόδητα ἢ ἐξυρισμένα τὴν κεφαλὴν, ἢ ἀντεμάχοντο
 γυμνά. Εἰς τὴν τράπεζαν οἱ διδάσκαλοι συνειθίζον νὰ
 διδάσκωσι τὰ παιδιά, ἐρωτῶντες προβλήματα περὶ ἡθι-
 κῶν πράξεων ἢ περὶ ἀρετῶν τῶν περιφανεσέρων συγ-
 χρόνων ἀνδρῶν· αὐτὰ δὲ ἔπρεπε νὰ δίδωσι ταχεῖαν ἢ
 ζωηρὰν ἀπόκρισιν μὲ λόγους ὅσον τὸ δυνατόν Λακωνι-
 κῆς, ἦτοι συντομωτάτες, ἐπειδὴ ἡ Λακωνικὴ διάλεκ-
 τος ἦτο τόσον φειδόλογος, ὅσον ἐξ ἐναντίας τὰ νομίσ-
 ματα ἦσαν ὀγκώδη ἢ βαρῆα. Ὅλαι αἱ περιτταὶ ἢ ἄ-
 χρηστοὶ τέχναι ἦσαν ἐξωρισμένα ἀπὸ ταύτην τὴν ἀπ-
 λὴν ἀριστοκρατίαν· ἡ δὲ μόνη σπεδὴ τῶν Σπαρτιατῶν ὑ-
 πῆρχε τὸ νὰ ὑποφέρωσι κληραγωγίας ἢ κόπους, ἢ ἡ μό-
 νη καύχησίς των τὸ νὰ ὑποτάσσωνται, ἀγωνιζόμενοι παν-
 τοίῳ τρόπῳ νὰ σκληρυνθῶσιν ἐναντίον παντὸς μέλλον-
 τος κινδύνου. Πρὸς τῆτο συνειθίζον πάντα χρόνον νὰ δαί-
 ρωσι τὰ παιδιά εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος (ὀρθίας)
 ἢ ὅποιον ὑπέφερε τῆτο κατερικώτατα, ἐκζητῆτο νι-

κητῆς ἐπὶ παρυσία γονέων τε καὶ συγγενῶν, καὶ ὅλης τῆς πόλεως· καὶ πολλὰ ἀπέθνησκον ὑπὸ αὐστηρότητος τῆς παιδείας, χωρὶς καὶ νὰ σενάσωσιν, ἢ νὰ δείξωσι πόνον ἢ λύπην (1). Καὶ αὐτοὶ οἱ πατέρες, ὅτε ἐβλεπον τὰ τέκνα κατηματωμένα, κατατετραυματισμένα καὶ ἀποθνήσκοντα, παρεκίνη αὐτὰ νὰ ὑπομείνωσιν ἕως τέλους ἀνδρείως. Οἱ Πλέταρχος, ὅσις εἶδε πολλὰ παῖδια ἀποθανόντα διὰ ταύτην τὴν σκληρὰν παιδείαν (2), διηγεῖται περὶ ἐνὸς παιδὸς, ὅσις ἔκλεψε μίαν ἀλώπεκα, καὶ κρύψας ὑπὸ τὸν χιτῶνα, ἔκρινε κάλλιον νὰ κατασπαράξῃ τὸ θηρίον καὶ αὐτὰ τὰ εὐτερά τε, παρὲς νὰ φανερώσῃ τὴν κλοπὴν (3).

Καθεὶς νόμος ἐλογίσθη διὰ νὰ σκληρύνῃ τὸ σῶμα καὶ τὴν γνώμην τῶν παιδῶν πρὸς πόλεμον, οἱ ὁποῖοι, διὰ συνεθισθῶσιν εἰς στρατηγήματα καὶ αἰφνιδίως εἰσβολὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, συνεχωρῶντο νὰ κλέπτωσιν ὅταν ὁμως ἐφωρῶντο, ἐπαιδεύοντο ὡς ἀνεπιτήδαιοι. Αὕτη ἡ ἐλευθερία δὲν διέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς κλέπτειν· ἐπειδὴ ὅταν ἐφωρῶντο, ἐπαιδεύοντο διὰ τὴν κλοπὴν. Καὶ τῷ ὄντι διὰ ταύτης τῆς διαταγῆς ἐπαιδεύετο δικαίως ἢ ἀμέλεια τῶν κτητόρων διὰ τῆς ἀπωλείας τῶν κτημάτων· πλὴν οἱ μετ'

(1) Πλέτ. Cic. quaest. Tusc. 11. 14. Senek. de provid.

(2) Ἐὰν ὁ Πλέταρχος δὲν μετέγραψε κατὰ λέξιν παλαιὸν τινα συγγραφεύα, ψεύδεται· διότι τοιοῦτό τι εἰς τὸν καιρὸν τε δὲν ὑπῆρχεν· ἰδὲ Weiss Übersetzung. τόμ. Α' σελ. 25.

(3) Πλέταρχ. ἐν Λυκ. Αὕτη ἐξάλη ἵσως ὑπὸ τινος Σπαρτιάτη ἀπὸ τῶ κνηγέσιον κατὰ τὴν συνήθειαν.

αὐτὸν νομοῦται δὲν ἔδωκαν τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὸτο προσοχήν (1).

Γενόμενοι δὲ δωδεκαετείς οἱ παῖδες, προεχώρουν εἰς ἀνώτερον σχολεῖον, ὅπου, διὰ νὰ μὴ ῥιζώσῃσι τὰ εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν συνειθισμένα ἐγνηλήματα, ἐπετείνετο αὐτοῖς ἡ ἄσκησις κατ'ἀναλογίαν τῆς αὐξανύσης ἡλικίας. Ἐνταῦθα εἶχον τὰ παιδία τὸν διδάσκαλόν των ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν Σπαρτιατῶν, ὀνομαζόμενον Παιδονόμον· ὅσος δὲ ἐκλεγεν ἀπὸ τῶν παιδίων τὸ σωφρονέστατον καὶ μαχιμώτατον τῶν λεγομένων Εἰρένων (2), οἱ ὅποιοι ὤφειλον νὰ κάμωσι σθεναρωτέραν καὶ ἄμεσον προσαγὴν ἐπ' αὐτά. Πρὸς τούτοις, αὐτὰ ἔκαμνον ἤδη ἀκροβολισμὸς μεταξὺ δύο μερῶν, καὶ συνεκρέτεν τακτικὰς μάχας μεγάλων σωμάτων· πολλάκις δὲ ἐμάχοντο μὲ χεῖρας, πόδας, ἐδόντας καὶ ὄνυχας ἔτω σκληρῶς καὶ ἀνδρείως, ὥστε συχνάκις πρὸ τῆς νίκης ἀπώλυνον τὰ ὄμματά των, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν (3). Τοιαύτη ἦτον ἡ παντοτεινὴ παιδεία τῆς νεότητός των, ἡ ὅποια διήρκει ἕως τῶν τριάκοντα χρόνων, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο θεμιτὸν νὰ λαμβάνωσι γυναῖκα, ἕτε νὰ στρατεύωσιν, ἕτε νὰ ἔχωσι πολιτικὴν ὑπηρεσίαν.

Ἡ δὲ τῶν παρθένων ἀνατροφὴ ἦτον ἐπίσης αἰσθη-

(1) Ο' Συγγραφεὺς παραλογίζεται ἐνταῦθα· διότι οἱ παῖδες, ὅσοι ἐκλεπτον μάλιστα ὀπώρας καὶ τροφάς, ἐπαυδούτο, ὅτε ἐπικαίοντο, διὰ νὰ γένωσι παινεργότεροι καὶ τολμηρότεροι.

(2) Cic. quæst. Tusc. V. 37. Πανσ. Γ'. 14.

(3) Ἐξέκρινες ὀνομάζοντο, ὅσοι εἶχον περὰ τὴν δευτέραν ὥστος μετὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ ὁ τοιοῦτος εἶρη ἦν εἰς κοσμετή, καὶ ὡς ὑποεὐδίσκαλος τοῖς παιδονόμοις (Πλάτ. εἰς Λυκ.).

ρὰ καθὼς καὶ ἡ τῶν παιδῶν ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ ἐγυμνάζοντο εἰς παντοτεινὰς κόπας καὶ ἐπιτηδεύματα ἕως τῶν εἴκοσι χρόνων, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο συγχωρημένον νὰ ὑπανδρεύονται. Ὅθεν καὶ αὐταὶ εἶχον τὰ ἰδιαίτερα γυμνάσματα, δηλαδὴ ἔτρεχον, ἐπάλαιον, ἐρρίπτον δισκούς καὶ ἀκόντια, πράττεσαι πάντα ταῦτα γυμναὶ ἐνώπιον πάντων τῶν πολιτῶν καὶ τὲτο δὲν ἐνομιζέτο ἄτιμον, ὅτε ἐπικίνδυνον εἰς τὰ ἥδη, διότι ἡ συχνὴ θεωρία τῆ ὑποκειμένου ὑπετίθετο, ὅτι σμικρύνει μᾶλλον πᾶσαν ἄλογον ἐπιθυμίαν, ἢ ἐξάπτει. Ἡ τοιαύτη ἀνδρική ἀνατροφή κατέστησε τὰς Σπαρτιάτιδας τοιαύτας, οἷαι ἦσαν ἀνδρεῖαι, ὀλιγαρκεῖς, φιλοπάτριδες καὶ πλήρεις φιλοτιμίας καὶ φιλοδοξίας. Μία ξένη γυνὴ ἐμιλῶσα ποτὲ μετὰ τῆς Γοργῆς, τῆς γυναικὸς τῆ Λεωνίδου, εἶπεν, ὅτι αἱ Λάκαιναι μόναι ἐγίνωσκον τὸ πῶς νὰ ἄρχωσι τῶν ἀνδρῶν, πρὸς ἣν ἐκείνη ἀπεκρίθη τολμηρῶς καὶ γενναίως, μόναι γὰρ λικρομεν ἄνδρας. Ὅταν ὁ υἱὸς ἐσράτευεν, ἐδίδεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τὴν ἀσπίδα λέγουσα, ἡ λαν ἢ ἐπὶ λαν (1), δηλ. ἡ αὐτὴν, ἢ ἐκ' αὐτὴν, αἰνιττομένη διὰ τέττα, ὅτι κάλλιον ἡγάπα νὰ τὸν φέρωσι νεκρὸν ἐπάνω τῆς ἀσπίδος, παρὲξ νὰ τὴν ῥιψῇ καὶ νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ἡ Σπαρτιάτις ἀκέεσα, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἐφρονέυει κατὰ τὴν μάχην ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἀπεκρίθη δίχα ταραχῆς (2), διὰ τοῦτο τοῦ ἐγέννησα εἰς τοῦ κόσμου. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Λευκρῶν, οἱ μὲν γονεῖς ἐκείνων τῶν υἱῶν, ὅσοι ἀπέθανον ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ, ἔδραμον εἰς τὰς νᾶς ἱμνῶντες καὶ δοξάζοντες τὰς θεάς, ὅτι οἱ υἱαῖ των ἐπλήρωσαν τὸ χρέος.

(1) Στοβ. Ε' κλ. 7. meurs. II. 2. Πλευτ. Λακων. ἀποφθ.

(2) Cic. Tusc. quaest I. 1.

οἱ δὲ γονεῖς ἐκείνων, ὅσοι δὲν ἐφρονεύθησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἦσαν περίλυποι καὶ σκυθρωποί (1).

Ὡς τόσον, δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσῃ τις, ὅτι εἰς μίαν πόλιν, ὅπε αἱ γυναῖκες εἶχον τόσῃν στρατιωτικῇ φιλοδοξίᾳ, δὲν ἦταν ἐπίσης περίφημοι καὶ διὰ τὴν πρὸς τὰς συζύγους πίσιν. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ὑπῆρχε νόμος κατὰ τῆς μοιχείας, καὶ ὁ δανεισμὸς τῶν ἀνδρῶν ἐγένετο συχνάκις μεταξὺ τῶν γυναικῶν (2), καὶ ἀνάπαλιν, μὲ τὴν συγκατάνευσιν ὁμῶς καὶ τῶν δύο μερῶν, τὸ ὅποιον ἔκαμνε περιττὰς τὰς ὀχληρὰς τελετὰς τῆ διαζυγίᾳ. Ἡ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἀμοιβαίας ἐλευθερίας δὲν ἀπέβλεπε τόσον πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς ὀρέξεως, ὅσον πρὸς εὐδοκίμησιν τῆ σπέρματος τῶν πολιτῶν, συνευρισκομένων τοιούτων, ὅσοι εἶχον ἀμοιβαῖον ἔρωτα. Ἐν ἀληθείᾳ, ὁ Λυκῆργος, ὡς φαίνεται, εἰς πολλὰς νόμους (3) ἐπέτρεπε τὸ νὰ γίνωνται τὰ κατ' ἰδίαν ἐγκλήματα πρὸς κοινὸν συμφέρον, οἷον καὶ τῆτο.

Ἐκτὸς τούτων τῶν κυρίων νόμων ἦσαν καὶ ἄλλαι πολὺ καὶ ῥῆτραι, ἥτοι διαταγαὶ, ὡς νόμοι θεωρούμεναι, οἷαι αἱ ἐπόμεναι. Ἀπηγορευμένον ἦτον εἰς τὰς πολίτας νὰ γυμνάζωνται πᾶσαν βάναισον τέχνην, ἥτις ἐδύνατο νὰ τὰς φέρῃ εἰς τρυφὴν· τὸ δὲ κύριον αὐτῶν ἔργον ἦν ἡ σωματικὴ ἀσκήσις καὶ τὸ κυνηγέσιον. Οἱ Εἰλωτες, οἵτινες ἀπώλεσαν πρό τινων χρόνων τὴν ἐλευθερίαν καὶ κατ-

(1) Πλάτ. ἀρ. ἐν Ἀγῆσιλ.

(2) Ξενοφ. Λακ. πολ. α'. Πλάτ. ἐν Λυκ. Κατὰ Πλάτωνα (Ἀλκ. 1. τόμ. Ε') ἐξῆρδοντο αἱ βασίλισσαι, αἱ ὅποιαι ἐφυλάτταντο ἀπὸ τῆς ἐφόρου, διὰ νὰ μὴ μόλυνθῇ τὰ βασιλικὰ αἶμα τῶν Ἡρακλειδῶν.

(3) Ἐκτὸς τῆ Ξενοφῶντος καὶ Πλάτωνα ἰδὲ περὶ ἀνατροφῆς τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Πλάτωνα ἐν Πρωταγ.

εδικάωσαν εἰς αἰώνιαν δουλείαν, ἐγεώργουν ἀντ' ἐκείνων τὴν γῆν, λαμβάνοντες μισθὸν τῷ κόπῃ μόνον τὴν τροφὴν· οἱ δὲ πολῖται ἔχοντες ἄρκετὰ εἰσοδήματα καὶ εὐκαιρίαν, συνήγοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγγεληδὼν εἰς τὰ συσσίτια καὶ συνδιειλέγοντο, καὶ πολλὰ ὀλίγων διέτριβον κατ' ἰδίαν, ὄντες συνειθισμένοι, ὡς αἱ μέλισσαι, νὰ συζῶσι πάντοτε προσεκτικοὶ καὶ ὑπήκοοι εἰς τὰς ἀρχοντας. Τὸ κυριεῦον αὐτῶν πάθος ἦν ἡ φιλοπατρία, καὶ πᾶν ἰδιαίτερον ὄφελος ἀντηλλάττετο μετὰ ἐπιθυμίαν τῷ κοινῷ συμφέροντος. Οἱ Παιδάρητος μὴ ἐγκριθεῖς καὶ αὐτὸς εἰς τὰς τριακοσίας, οἵτινες εἶχον τὴν πρωτεύσαν ἐν τῇ πόλει τιμὴν, δὲν ἐταράχθη, ἀλλ' εἶπε χαίρων, ὅτι ἡ πόλις ἔχει τριακοσίους πολίτας καλλιτέρους παρ' αὐτόν.

Ἐτέρω ζήτημα τέτα τῷ Νομοθέτῃ ἀπηγόρευεν εἰς τὰς Σπαρτιάτας νὰ κάμνωσι συχνὰς πολέμους κατὰ τῶν αὐτῶν ἐχθρῶν, διὰ νὰ μὴ ἐξωδῇ ἡ ἐχθροπάθεια μεταξὺ αὐτῶν, καὶ διὰ νὰ μὴ γένωσιν οἱ ἐχθροὶ διὰ τῆς συνεχῆς γυμνάσεως μαχιμώτεροι· καὶ ὕτως ἐγένετο ἡ εἰρήνη συχνότερον.

Ὅσάκις ἔτρεπον οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς ἐχθρὰς εἰς ἀταξίαν καὶ φυγὴν, ἐδίωκον αὐτὰς ὅσον ἦτον ἀναγκαῖον νὰ ἐκβεβαιώσωσι τὴν νίκην μετὰ τὴν φυγὴν τῶν πολεμίων, εἴτ' εὐθὺς ἀνεχώρουν, νομίζοντες ἱκανῶς γεγενατὸν καὶ ἑλληνικὸν τὸ νὰ νικήσωσι, καὶ αἰχμυρόμενοι ν' ἀφανίσωσι κατὰ κράτος τὸν ἐχθρὸν, ὅσις παρεδίδοτο ἡ ἔφευγε. Τοῦτο δὲ ἦτον ὁ μόνον καλὸν καὶ μεγάλος ψυχόν, ἀλλὰ καὶ χρησίμον· ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς εἰδὼς, ὅτι ὅλοι οἱ ἀνδιδαίμενοι φονεύονται, πολλάκις ἔφευγε, βέλβαιος ὢν, ὅτι τῷτο ὑπῆρχεν ὁ μόνος τῆς σωτηρίας τρόπος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ γενναϊότης

ἐφαίνοντο τὰ ἀρχικά ἐλατήρια ταύτης τῆς νέας πολιτείας, καὶ ἃ τὰ ὅπλα ἦσαν ἡ μόνη γύμνασις των καὶ ἐπιτήδευσις, καὶ ἡ ζωή των ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺ κυφότερα, παρέξ ἐν τῇ πόλει, ὥς εἰς μόνες ἀνδρῶπων ἐκείνης ἦσαν ὁ καιρὸς τῷ πολέμῳ καιρὸς ἀναπαύσεως καὶ ἀνακωχῆς, ἐπειδὴ τότε ἡ αὐστηρότης τῆς παιδείας ἤλαττετο, καὶ οἱ ἄνδρες εἶχον περισσοτέραν ἐλευθερίαν. Ὁ πρῶτος καὶ ἀπαράβατος αὐτοῖς νόμος (1) ἦν, τὸ νὰ μὴ σρέφωσι ποτὲ, ὅσον ὀλίγοι καὶ ἂν ᾖσι, τὰ νῶτα εἰς τὸν ἐχθρὸν, μήτε νὰ παραδίδωσι τὰ ὅπλα πρὸ τοῦ θανάτου. Διὸ καὶ ὅταν ὁ ποιητὴς Ἀρχίλοχος ἤλθεν εἰς Σπάρτην, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐπειδὴ εἶπεν εἰς ἓν τῶν ποιημάτων του, ὅτι κάλλιον ἦτον εἰς ἓνα ἄνθρωπον νὰ ῥίψῃ τὰ ὅπλα, παρέξ νὰ κινδυνεύσῃ (2). Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἀποφασίζοντες ἦτοιν νὰ νικῆσωσιν, ἢ ν' ἀποθάνωσιν, ἤρχοντο φαιδρῶς εἰς τὸν πόλεμον, ὄντες βέβαιοι, ὅτι ἤθελον ἀπολαύσῃ τροπαίῳ νίκην, ἢ, ὅπερ αὐτοὶ ἐτίμων ἐπίσης, ἐνδοξὸν θάνατον.

Οὕτω λοιπὸν ἐμπιστευόμενος ὁ Λυκῆργος μένον εἰς τὴν ἀνδρίαν τῶν Λακεδαιμονίων τὴν ἀσφάλειαν, ἐμπόδιζε νὰ τειχίσωσι τὴν πόλιν, λέγων, ὅτι τὸ ἐξ ἀνδράπων τεῖχος ἦτον ἀσφαλέστερον παρὰ τὸ τεῖχος ἐκ λίθων, καὶ ὅτι ἡ περιγεχαρκαμένη ἀνδρία δὲν διαφέρει ἀπὸ τῆς δειλίας. Ἐπ' ἀληθείας, μία πόλις, ἐν ἣ ἦσαν 30,000 μάχιμοι ἄνδρες, δὲν εἶχε χρείαν τευχῶν πρὸς ὑπεράσπισιν· καὶ μόλις εὐρίσκεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ παράδειγμα, ὅτι οἱ Σπαρτιάται ἐδιώχθησαν ποτὲ ἕως εἰς τὸ τελευταῖον αὐτῶν καταφύγιον. Ὁ πό-

(1) Ἡρόδ βιβλ. Ζ'. (2) Πλατ. Λακων. ἐπιτηδ.
Τόμ. Α'.

λεμος, καὶ αἱ ἐξ αὐτῆ τιμαὶ ἦσαν τὸ μόνον ἐφορὸν αὐτοῖς πρᾶγμα, ἐν ᾧ οἱ Κίλωτες ἐφρόντιζον ὑπὲρ τῶν ἀγρῶν, καὶ ἐπραττον ὅλας τὰς δελικὰς ἐπιρροσίας. Οὗτοι οἱ δυστυχεῖς ἀνδραποὶ ὕσαν τρόπον τινὰ δεδεμένοι εἰς τὴν Λακωνικὴν, τὰς ὁποῖας ὁ νόμος ἐκρόσασκε νὰ μὴ παλῶσιν εἰς ξένης, ἔτενὰ τὰς ἀπελευθερώσιν ἀνίσως δέ ποτε ἡ πολυπλοσίστις των ἦτο μεγάλη, ἡ ὑποπτος εἰς τὰς ἀπηνεῖς δεσπότας των, ἦτον ἐν μουσικὸν ἔργον, ὀνομαζόμενον Κρυπτία, καὶ ὁ συνεχωρῆντο οἱ πολῖται νὰ τὰς ἐξαλοῦρεύωσιν. Οἱ Πλέταρχος ἀποδοῖει μὲν τὸν Λυκῆργον ἀπὸ ταύτης τῆς βαρβαρικῆς αὐστηρότητος, πλὴν εἶναι πασιδηλόν, ὅτι οἱ νόμοι τε δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν λαὸν ἀπὸ τοιαύτης ἐτιδανῆς καὶ ἀπάνθρωπον πράξιν. Ἡ δὲ Κρυπτία ἦτο τοιαύτη· πολλοὶ νέοι ἔχοντες ξιφίδια καὶ τρεφὴν ἀναγκαίαν, ἐξήρχοντο σωρηδὸν τῆς πόλεως, καὶ κρυπτόμενοι μεθ' ἡμέραν εἰς τὰς κλάδας, ἔτρεχον τὴν νύκτα, καὶ ἀπέσφαζον ὕστες Κίλωτας ἀπύτων, ὥς κατὰ Θουκυδίδην διαχίλις ἀπὸ τέττες τὰς δόλες ἐγιναν παρακρήμα ἀφανεῖς, χωρὶς ὅ ἀκρωτῆ τι μετέπειτα περὶ αὐτῶν (1). Ταῦτο ὑπάρχει τῇ ἀληθείᾳ πολὺ παράνοξον, πῶς τὸ τοιοῦτον ἔθνος, ὡς οἱ Σπαρτιάται, οἱ περίφημοι ἄλλως διὰ τὴν πρὸς τὰς ἐχθρὰς ἡμερότητα, διὰ τὴν πρὸς τὰς γέροντας εὐλάβειαν, διὰ τὴν πρὸς τὰς ἀρχοντας εὐπειθεῖαν, καὶ διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν, αὐτοὶ, λέγω, νὰ φέρωνται τίσον ἀλόγως καὶ θυρωδῶς πρὸς τὰς ὑποδεεστέρας, τὰς ὁποῖας ὠφείλον νὰ θεωρῶσιν ἐν παν-

(1) Οἱ διαγραφῆς θίλει ἰδὴ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ. Βλ. Δ. Σ. σ'. Ἐπὶ τῷ δὲ ἐργῳ, ὡς λέγει ὁ Γολδσμιθ, ἐν τῇ Κρυπτίᾳ, ἀλλὰ κατ' ἄλλην εὐκαιρίαν.

τὶ πράγματι ὡς ἰσοτίμες, ὡς συμπατριώτας, καὶ μόνον παρὰ νόμον δαλωθέντας. Ὡς τόσον, ἔδεν ἄλλο ἰκάρχει τόσον βέβαιον, ὅσον ἡ ἀπάνθρωπος μεταχείρισις αὐτῶν, οἵτινες καὶ μόνον κατεδικάζοντο εἰς τὰς βαρυτάτας ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐφονεύοντο ἄνευ λόγου, καὶ πολλάκις μεθύοντες αὐτὰς οἱ πολῖται, ἐδείκνυνον ἐμπαικτικῶς εἰς τὰς παιδας, διὰ νὰ τὰς φοβίσωσιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀλογον ἀσωτείας.

Τοῖτον ὑπῆρχεν ἐν γένει τὸ πνεῦμα τῶν τῷ Λυκέρῳ νόμων (1), οἵτινες διὰ τὸ τέλος τῶν ἐπεσπᾶσαντο τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸν ἔπαινον ὅλων τῶν γειτόνων. Οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἀπατῶμενοι ἀπὸ λαμπρὰς μάλλον ἢ ὠφελίμης ἀρετᾶς, ἐθαύμαζον τὰς νόμους τῷ Λυκέρῳ, οἱ ὅποιοι ἐπενοήθησαν διὰ νὰ κάμνωσι τὰς ἀνθρώπους πολεμικὰς μάλλον ἢ εὐδαίμονας, καὶ νὰ προξενῶσιν ἀπάθειαν ἀντὶ ἡδονῆς. Ἡ πόλις τῆς Λακεδαιμόνος πολιτικῶς θεωρουμένη, φαίνεται ὡς στρατιωτικὴ φρενὴ φυλαττομένη καὶ τρεφομένη ἀπὸ τῆς κόπης παμπόλων δούλων. Οἱ Σπαρτιατικοὶ νόμοι δὲν ἦσαν αὐστηρότεροι παρὰ πολλὰς στρατιωτικὰς νόμους τῶν νεωτέρων βασιλέων· ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτὸς κόπος, ἡ αὐτὴ παιδεία, πτωχεία καὶ ὑποταγή, τὰ ὅποια συνεισίζοντο διὰ πολλῶν αἰώνων εἰς τὴν Σπάρτην, εὐρίσκονται καὶ τὰν αὐτῶν εἰς πολλὰς φρενιμένας πόλεις τῆς Εὐρώπης· καὶ ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῆς Λάκωνος στρατιώτου καὶ ἐνὸς φρενῆ ἐν Γραβελίνῳ, μοι φαίνεται, εἴν' αὐτὴ, ὅτι ὁ μὲν Λάκων εἶχεν ἄδειαν νὰ λαμβάνῃ γυναῖκα τῷ τριακοστῷ τῆς ἡλικίας ἔτει, ἐν ᾧ εἰς τὸν δεύτερον εἴν' ἀπη-

(1) Οἱ νόμοι τῷ Λυκέρῳ δὲν ἦσαν γεγραμμένοι, εἴπειδὴ τὸ γράφειν ἦν ἔτι ἄγνωστον.

γορευμένον τέτοιο διὰ βίου, καὶ ὁ μὲν ζῆ εἰς τὸ μέσον μιᾶς εὐνο-
μημένης ἐπαρχίας, τὴν ὑποίαν ἐλπίζει νὰ βιηθῇ, ὁ δὲ
ἔζη ἐν μέσῳ πολλῶν εὐνομημένων ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας
δὲν ἐπεθύμει νὰ βλάψῃ· ὁ δὲ πόλεμος εἶναι τὸ ἔργον
καὶ τῶν δύο, καὶ ἡ ἐκστρατεία εἶναι συχνάκις ἀνέσις ἀπὸ τῆς
αὐστηροτέρας καθήκοντος τῆς κεκλεισμένης φρενὸς (1).

Ὅταν ὁ Λυκῆργος ἐτελείωσεν τὰς στρατιωτικὰς
διαταγὰς, καὶ ἄφ' ἧς συσάδεισεν παρ' αὐτῆς πολιτεία
ἐφάνη ἱκανῶς δυνατὴ νὰ συντηρῇται αὐτὴ δι' ἑαυτῆς,
ἡ τελευταία τε φροντίς ἦτο νὰ δάσῃ αὐτῇ ὕλην τὴν ἐν-
δεχομένην διάρκειαν. Διὸ συναγαγὼν ἅπαντας εἰς ἐκ-
κλησίαν εἶπεν, ὅτι ἐν ἔτι ἔλειπε πρὸς ἀποπλήρωσιν
τῆ σκοπῆς, τὸ κυριώτατον καὶ μέγιστον, περὶ τῆς ὑποίας
ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐρωτήσῃ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον.
Τότε κατέπεισεν αὐτὸς νὰ ἐμύσωσιν, ὅτι θέλεσι φυ-
λάξῃ τὰς νόμους τε σώας ἕως τῆς ἐπιστροφῆς τε, καὶ ἔ-
πειτα ἀνεχώρησεν, ἀποφασίσας νὰ μὴ ἴδῃ πλέον τὴν
Σπάρτην· ἐλθὼν δὲ εἰς τὰς Δελφούς, ἠρώτησε τὸν
χρησμὸν, ἃν οἱ νόμοι τε ἦσαν ἱκανοὶ τῆς νὰ κάμωσι τὰς
Λακεδαιμονίους εὐτυχεῖς, καὶ ἀκούσας, ὅτι δὲν ἐχρειά-
ζοντο ἄλλοτι πρὸς ἐντέλειαν, τὸν μὲν χρησμὸν ἐφάνε-
ρωσεν εἰς Σπάρτην, αὐτὸς δὲ ἀπεκατέστησεν, ἢ κατ' ἄλ-
λος ἀπέθανε θάνατον φυσικὸν ἐν τῇ Κρήτῃ, προσά-
ξας τὸ μὲν σῶμα τε νὰ καῇ, καὶ δὲ σάκην νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν
θάλασσαν (2). Οἱ θάνατος τότε τῆς μεγάλης Νομο-
δότης ἔωκε μεγάλον κῶρος καὶ ἀγιότητα εἰς τὰς νόμους
τε, τὸ ὅποιον ἦτον ἀδύνατον νὰ γένῃ, ἕως αὐτοῦ ἔζη.

(1) And a campaign is frequently a relaxation from the more rigorous confinement of garrison duty.

(2) Πλάτ. ἐν Λυκ. Γ. 3. Σπῆδ. ἐν Λεξ. Λυκῆργ.

Οἱ Σπαρτιάται ἐθεώρουν τὸν θάνατόν τε ὡς τὴν ἐνδοξο-
τάτην παρὰ πάσας τὰς πράξεις τε, καὶ ὡς τὸ εὐγε-
νιώτατον τέλος ὅλων τῶν προτέρων τε ἐκδελεύσεων,
καὶ κτίσαντες ναὸν, τὸν ἀπεθέωσαν μετὰ θάνατον. Αὐ-
τοὶ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ὡς δεδεμένους καὶ ὑποχρεωμένους ὑπὸ
εὐγνωμοσύνης τε καὶ θρησκείας νὰ φυλάττωσι σώεις τῆς
νόμους τε, καὶ ἡ πολυχρόνιος διαμονὴ τῆς διοικήσεως τῶν
Σπαρτιατῶν εἶναι σημεῖον, ὅτι αὐτοὶ ἐφύλαξαν τὰς
ῥήκας (1).

Διαταχθεῖσα λοιπὸν ἡ πόλις τῆς Λακεδαιμόνος
ἔτις, ἐσκοπιωρεῖτο μόνον ἀρμόδιον καιρὸν, διὰ νὰ φα-
ιερῶσθαι εἰς τὰς γειτνιαζέσας ἐχθρικὰς ἐπαρχίας τὴν
ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεώς της. Οἱ μετ' ὀλίγον πόλεμος
μετὰ τῶν Μεσσηνίων ἐδίδαξεν αὐτὴς τὸ ἐκ τῆς στρατι-
ωτικῆς αὐτῶν συστάσεως ὄφελος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ σπεύ-
δω πρὸς ἄλλ' ἀναγκαιότερα συμβεβηκότα, θέλω ὁ-
μιλήσῃ περὶ τέττε συντόμως, ὅσον δυνηθῶ. Ἐν ἱερὸν
τῆς Ἀρτέμιδος, κοινὸν τοῖς τε Μεσσηνίοις καὶ Λακε-
δαιμονίοις, εὐρίσκετο εἰς τὰ ὅρια καὶ τῶν δύο ἐπαρχιῶν
(2), καὶ ἐν τέτῳ τῷ ἱερῷ κατηγορήθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ
ὅτι ἐβίασαν μερικὰς Σπαρτιάτιδας παρθένας, καὶ ἐφό-
νευσαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Τήλεκλον, ὅστις ἐ-
δραμε πρὸς βοήθειαν· οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ ἤρνετο τοῦτο λέ-
γοντες, ὅτι αὐταὶ αἱ λεγόμεναι παρθένοι ἦσαν νέοι
ἄνδρες μεταμεμορφωμένοι καὶ ἔχοντες κεκρυμμένα ἐγ-
χειρίδια, τὰς ὁποῖας ἔβαλεν ἐκεῖ ὁ Τήλεκλος μετὰ κα-

(1) Οἱ νόμοι τῷ Λυκίργῳ παρατηρήθησαν ἀβλαβῶς περὶ
ταχόσια ἔτη ἕως τῷ Ἀργίδῳ υἱὲ τῷ Ἀρχιδάμῳ (Πλάτ.
ἐν Λυκ.).

(2) Ὅρα τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον παρὰ Πausanίᾳ.

κὸν σκοπὸν κατὰ τῶν Μεσσηνίων. Μετὰ ταύτην τὴν διχόνοιαν συνέβη ἐν ὀλίγῳ καιρῷ καὶ ἑτέρα ἐξ αἰτίας τῶν Μεσσηνίων. Μεσσηνίόστις, ὀνόματι Πολυχάρης, ὅστις ἐνίκησεν εἰς τὰς Ὀλυμπιακὰς ἀγῶνας, ἔδωκεν εἰς τινὰ Λακεδαιμόνιον, ὀνόματι Εὐαιφνον, μερικάς βῆς πρὸς βοσκὴν, ὑποσχεθεὶς καὶ τῷ δώσῃ μισθὸν τοῦ κέπου μέρος τῷ καρπῷ αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Εὐαιφνος πωλήσας τὰς βῆς ἔλεγεν, ὅτι ἐκλείφθησαν. Ὁ Πολυχάρης γνωρίσας τὴν ἀπάτην, ἔσειλε τὸν υἱὸν τε ζητῶν τὰ χρήματα· ἀλλ' ὁ Εὐαιφνος φονεύσας αὐτὸν, κατέπεισε τὰς συμπολίτας νὰ μὴ δώσωσι καμμίαν ἱκανοποίησιν. Ὅθεν ὁ Πολυχάρης ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ φονεύων ὅλους τὰς Λακεδαιμονίους, ὅσους ἀπῆντα

π. χ. κατ' ὁδόν. Ἐκ τέτε πολλὰι κατηγορίαι καὶ λογοτρι-
742. βαι διηγέρεθυσαν μεταξὺ τῶν δύο ἐπ' ἐρχιῶν, ἕως ἢ τὸ πρᾶγμα κατήντησεν εἰς πόλεμον, τῷ ἐποίει ἡ ἑκβασίς ἔμεινε διὰ πολλῶν χρόνων ἀβέβαιος καὶ ἀμφιρῥεπής (1). Τότε ἔσειλαν οἱ Μεσσηνιοὶ, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον ἐν Δελφοῖς περὶ τῷ πρακτέῳ, τὸ ὅποιον ἐζήτηι τὴν θυσίαν μιᾶς παρθένης ἀπὸ τοῦ γένους τῷ Αἰπύτῃ. Ἀφ' οὗ ἔρριψαν κλῆρον μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τέτε τῷ βασιλέως, ὁ κλῆρος ἔλαχεν εἰς τὴν θυγατέρα τῷ Λυκίσκῳ· ἐπεὶ δὲ αὕτη ἐνομίζετο νόστις, ὁ Ἀριστόδημος παρέστησε τὴν ἰδικήν τε, τὴν ὅποιαν ὅλοι ὡς γνησίαν αὐτῇ κόρην ὡμολόγησαν. Ὁ ἐραστὴς αὐτῆς βεβλόμενος ἵνα σώσῃ τὴν ζώήντης, κατηγορεῖ αὐτὴν ὡς ἐγκραμένην ἀπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ πατὴρ ὠργισθεὶς τόσον, ὥστε ἔσχευεν αὐτῆς τὴν κοιλίαν ἰδιοχείρως, καὶ ἀπέδειξε δημοσίᾳ τὴν ἀθωότητά της. Αὕτη ἡ θυσία πρὸξένησε τό-

(1) Τότε ἐρασίδευσεν ἐν Σπάρτῃ ὁ Ἀλκαμένης καὶ Θεόπομπος.

σον ἐνδεσπιασμὸν εἰς τὰς Μεσσηνίας, ὥς ἐμείναι ἐπ' ὀλίγον νικηταί, ἀλλὰ τέλος ἐνικήθησαν, πολιορκηθέντες ἐν τῇ Ἰθώμῃ, ὅπῃ ὁ Ἀριστόδημος ὑδεμίαν ὁρῶν ἐλπίδα σωτηρίας, ἐφρονεύθη αὐτοχειρὶ ἐπὶ τὸν τάφον τῆς θυγατρὸς.

Μὲ αὐτὸν ἔπεσε καὶ τὸ βασίλειον τῆς Μεσσηνίας, ὅχι ὅμως χωρὶς σκληρὰν ἀντίστασιν τῶν Μεσσηνίων καὶ πολλὴν φθορὰν τῆς Λακεδαιμονίης στρατῷ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ εἰκοσαετὲς διάστημα (1). Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παραδράμωμεν ἐν ἀξιολογούμενῳ ἔργῳ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τέτῳ τῷ πολέμῳ, καθ' ὃν, ὥσπερ τῆς πόλεως ἐρήμῃς ἀπὸ πάντων τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ὤμωσαν νὰ μὴ ἐπιστρέψωσι, πρὶν ἢ τελειώσωσι τὰς σκοπῆς των (2), αἱ γυναῖκες ἐμύνησαν ἐν τοσούτῳ αὐτοῖς, ὅτι διὰ τὴν πολυχρόνιον ἀπερσίαν ἠθέλην ἐκλίπη τὸ γένος των. Ὅσον οἱ Σπαρτιάται ἐσειλαν πεντήκοντα τὰς ἀγκυρατάτας καὶ ἀνδρειοτάτας νέες εἰς τὴν Σπάρτην, συγχωρήσαντες νὰ συνευρίσκωνται ἀδιαφόρως μετ' ὅλας τὰς νέας γυναῖκας, ὥσας ἠθέλων. Τὰ δὲ παῖδιά τῶν τῶν παρθένων ὠνομάζοντο Παρθέναι (3), τὰ ὅποια μετὰ τὴν τῶν Σπαρτιατῶν ἐπιστροφὴν τόσον κατεφρονεῖντο καὶ ὑβρίζοντο, ὥς μετὰ τινα καιρὸν ἐνωθέντας μετὰ τῶν Εἰλωτῶν ἀπεσάτησαν, ἀλλ' εἰδὺς ἐνικήθησαν (4), καὶ διωχθέντα ἀπὸ τῆς Σπάρτης, ἦλθον ὑπὸ

(1) Ἐνταῦθα παύει ὁ πρῶτος Μεσσηνιακὸς ἀνεμαζόμενος πόλεμος.

(2) Στράβ. Βιβλ. Η'. (3) Ἀριστ. Πολ. Ε'. Κεφ. 7.

(4) Ἡ Σπάρτη ἐδείξε πρὸς τὰς Παρθένους μεγάλην ἡμερότητα διὰ τοὺς νότον μάλλον, ἢ φιλανθρωπίαν (Στράβ. 5').

π. χ. τὴν ὁδηγίαν τῶ ἀρχηγῶτων Φαλάντε εἰς Ἰταλίαν, καὶ 707. κητέκησαν εἰς Τάραντα (1).

Μετὰ μίαν αὖσηρὰν δουλείαν τριάκοντα ἐννέα χρόνων (2), οἱ Μεσσήνιοι θέλοντες νὰ ἐλευθερωθῶν, ἀπεσάτησαν διὰ παρακινήσεως τῶ γενναϊοτάτῃ καὶ ἐμπειροτάτῃ στρατηγῶτων Ἀριστομένεος. Ἡ τύχη τῆς πρώτης μάχης ἦν ἀμφίρροπῆς, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι παρεκινήθησαν ἀπὸ τὸ μαντεῖον νὰ ζητήσωσι στρατηγὸν ἀπὸ τῶς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἔστειλαν τὸν Τυρταῖον, ποιητὴν τινα καὶ διδάσκαλον γραμμάτων (3), τῷ ὁποίῳ τὸ κύριον ἔργον ὑπῆρχε τὸ νὰ δημηγορῇ καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ σιχῶς. Οὗτος ὁ νέος στρατηγὸς πολλὰ ὀλίγον μὲν ἤρρεπεν εἰς τῶς Σπαρτιάτας, ἀλλ' ἡ πρὸς τὸ μαντεῖον εὐλάβεια ἐτήρει αὐτὸς εὐπειθεῖς εἰς τὰς προσαχὰς τε. Καὶ ὅμως ἡ τύχη των δὲν ἐφαίνετο βελτιωμένη μετὰ τὴν εὐπειθειάν των, ἐπεὶ ἐνίκηθησαν ἀπὸ τὸν Ἀριστομένην, ὥς ἀπολέσας τὴν ἀσπίδα τε ἐν τῷ καταδιώκειν τὸν ἐχθρὸν, ἔγινεν αἰτίας τῷ νὰ μὴ νικηθῶσιν οἱ Σπαρτιάται κατὰ κράτος. Μετ' ὀλίγον ἠκολέθησε δευτέρα καὶ τρίτη φθορὰ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἀπελπιδέντες, ἀπεφάσισαν οἰσθήποτε τρόπῳ νὰ κάμωσιν εἰρήνην· ὁ Τυρταῖος ὅμως ἐθάρρυνεν αὐτὸς τόσον μετὰ τὰς στρατιωτικὰς τε δημηγορίας καὶ μετὰ τὰ ἡρωικά τε ἐλεγεία, ὥς ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσωσι καὶ δεύτερον· καὶ νίκησαντες, ἔλαβον ἐν ὀλίγῳ εἰς ἑν' ἀκροβολισμὸν αἰχμάλωτον καὶ τὸν Ἀριστομένην καὶ πεντήκοντα τῶν ὁπαδῶν τε.

Αἱ τύχαι τέτε τῷ ἥρωος εἶναι ἀξίαι διηγήσεως.

(1) Πaus. ἐν Φωκ. (2) Ο' αὐτὸς Κεφ. ΙΕ'. κτ.

(3) Ὅρα τὰ σωζόμενα τέτε ἐν τῷ Ἑλληνικῷ καθερέπτη.

Α'φ' ὧ ἐτος προσέχθη ἀιχμάλωτος εἰς τὴν Σπάρτην,
 ἐρρίφθη αὐτὸς καὶ οἱ πεντήκοντα μετ' αὐτῷ στρατιῶται
 εἰς βαθὺ ὑπόγειον χάσμα, διωρισμένον πρὸς τιμωρίαν
 τῶν κακέργων. Ὅλοι οἱ λοιποὶ πίπτοντες ἐφονεύθη-
 σαν πλὴν τῷ Ἀριστομένει, ὅστις εὗρισκων εἰς τὸν βυθὸν
 τοῦ χάσματος ἀλώπεκα τρώγυσαν ἓνα νεκρὸν, καὶ
 προσφυλαττόμενος ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ θηρίου, ἐκράτει τὴν
 ἑρᾶν, ἕως ὅτε ζῶν ἐφθασεν εἰς τὴν φωλεάντα· ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἡ ἐξοδος ἦτο πολλὰ σενή, ἰναγκάσθη
 ν' ἀφήσῃ τὸ θηρίον· ἀκολοθεῖν ὅμως τὸ ἴχνος διὰ τῶν
 ὀφθαλμῶν τε, ἰδεὶν ἀμιδρὸν φῶς ἄνωθεν, καὶ τέλος
 μετὰ πολὺν ἀγῶνα ἐξῆλθε. Μετὰ τὴν παράδοξον ταύ-
 την φυγὴν ὑπῆγεν ἀμέσως πρὸς τὸ στρατεύματι (1),
 καὶ γενόμενος πάλιν στρατηγός, τότε μὲν ἔκαμεν εὐτυ-
 χῇ ἐξοδὸν διὰ νυκτὸς κατὰ τῶν Κορινθίων· μετ' ὀλί-
 γον δὲ ἐπιάσθη ἀπὸ τινος Κρητῆος, καὶ τηρήσας και-
 ρὸν, ὅτε οἱ φύλακες ἐμέθυσαν, ἐφόνευσεν αὐτὸς με-
 τὰ ἰδιὰ των ξίφη, καὶ ἐπέσρεψε πάλιν εἰς τὸ στρατεύμα.
 Πλὴν μόνῃ ἡ ἀνδρία τε δὲν ἦτον ἱκανὴ νὰ ἐμποδίσῃ
 τὸν ἀφανισμόν τῆς πατρίδος τε· καὶ μ' ὅλον ὅτι μὲ μό-
 νην τὴν αὐτῇ ἀνδρίαν ἀπῆλυσεν τρεῖς τὰ ἑκατομφοῖνα,
 θυσίαν τινὰ τελευμένην πρὸς τιμὴν τῶν, ὅσοι ἐφόνευσαν
 αὐτοχειρὶ ἑκατὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ὅμως, ἐπειδὴ αἱ
 δυνάμεις τε ἦσαν ὀλίγαι καὶ ἐτόνησαν ἐκ τοῦ συχνῶς πο-
 λεμῆν, ἡ μὲν πόλις Εἵρα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλείσ-
 θη, ἐάλω, οἱ δὲ Μεσσήνιοι κατέφυγον εἰς τὸν Ἀνα-
 ξίλαν, βασιλέα τῆς Σικελίας, τὸν δὲ Τυρταῖον ἐπο-
 λιτογράφησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸ ὅποιον ἦτον ἡ μεγί-

(1) Μετὰ τὴν φυγὴν τε ὑπῆγεν εἰς τὴν Εἵραν, κατὰ
 τῆς ὁποίας ἐστειλαν οἱ Κορινθιοὶ βοήθειαν εἰς τὰς Λακε-
 δαιμονίους.

ση ἐν τῇ Σπάρτῃ τιμὴ (1). Ἡ Σπάρτη ἐκώφεϊσθαι μετὰ τῆς Μετσηνίας ἐγένετο μίαν ἀπὸ τὰς δυατωτάτας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος (2), παραχωρῆσα τὰ πρωτεῖα μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐδεώρεν πάντοτε αἱ Σπαρτιάται μὲ φθονερὸν ὄμμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ διοικήσεως τῶν Ἀθηναίων, περὶ τῶν νόμων τῆς Σόλωνος, καὶ τῆς ἱστορίας τῆς δημοκρατίας ἀπὸ τῆς Σόλωνος ἕως τῆς ἐξώσεως τῆς ἱππίου καὶ τῆς καταλύσεως τῆς τυραννίδος.

Η σειρὰ τῶ λόγου μᾶς φέρει τῶρα εἰς τὰς Ἀθήνας. Μετὰ τὸν θάνατον Κόδρου τῆ τελευταίου βασιλείας τῶν Ἀθηναίων, ὅσις ἀπέθανεν ἐκὼν ὑπὲρ πατρίδος, ἐχειροτονήθη νέος διοικητὴς ἐπανομιζόμενος ἄρχων, ὢν πρῶτος ἐχρημάτισεν ὁ Μίδων, ὁ τῶ Κόδρου υἱός, ὅσις ἔχων ἀντίζηλον τὸν ἀδελφόν τε Νειλέα, ἐπροτιμήθη διὰ τῆ χρησμῶ, καὶ ἐπομένως ἐγένετο ἄρχων (3). Αὕτη δὲ ἡ

(1) Πλάτ. Νομ. α. Τόμ. Η'. (2) Pauw recherches sur les Grecs. Τόμ. Β'. σελ. 265.

(3) Ο' Νειλεὺς καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ τῆς Μίδωντος φθορήσαντες, ἀπῆλθον μετ' ἄλλων πολλῶν Ἀθηναίων, Γάϊων καὶ Θηβαίων εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἔκτισαν τὰς δώδεκα Ἰωνικὰς πόλεις, ἐν αἷς ὕστερον προσελήφθη καὶ ἡ Σμύρνη, ὡς Μιλήτοι, Εὔφροισι, Μυῦνται, Φωκαῖαν, Χίον, Σάμον, Πειρήνην, Κλαζομένας, Εὐρύθρας, Λέβεδον, Κολοφῶνα καὶ Τίον. Α' φ' σ' 307 ἔτη 13 ἄρχοντες διμήκησαν ἐν Ἀθήναις,

ἀρχοντεία πρῶτον μὲν ἐνομιάζη διὰ βίην, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει διήρκεσε περὶ τὰς τριακοσίας χρόνους, εἴτα δὲ περιωρίσθη εἰς δέκα χρόνους, καὶ τελευταῖον ἐγίνετο ἐνιαύσιος (1). Εἰς τὸ διάστημα ταύτης τῆς ἀνενεργῆς διοικήσεως πολλὰ ὀλίγα ἀξιοσημειώτα διηγεῖται ἡ ἱστορία, ἐπεὶ δὲ δὲν εἶχεν εἰσχωρήσῃ ἔτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ φιλοτιμία πρὸς αὐξήσιν τῆς ἐπικρατείας, καὶ οἱ πολῖται καταγινόμενοι περιστότερον εἰς τὰς ἰδιαιτέρας διαφορὰς, δὲν προσεῖχον εἰς ἀλλοτρίας ὑποθέσεις. Οὔτεν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέμενον ἐπὶ πολὺ χωρὶς νὰ ἐκτείνωσι τὴν δυνάμιν των, εὐχαριζόμενοι νὰ εἶναι ὕψιχοι μεταξὺ τῆς πλεονεξίας τῶν πλεσίων καὶ τῆς εἰσπιάδης τῶν πολιτῶν (2).

ἐγένεον ἡ ἐκλογὴ τῶ ἀρχοντος ἐν τῷ Α'. χρόνῳ τῆς Ζ'. Οὐλυμπ., πρὸ Χριστοῦ 753. διὰ δέκα ἔτη· μετὰ δὲ 70 χρόνους δὲ μόνον ἡ ἀρχοντεία ἐγένετο κατ' ἔτος, ἀλλ' ἔτι ἀνδ' ἑνὸς διωριθῆσαν ἐννέα ἀρχοντες, ὡς ὁ μὲν πρῶτος ὠνομάζετο ἀρχὼν ἐπὶ ὄνομος, ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ χρόνος ἐσημειῖτο μὲ τὸ ὄνομα τῆς, καὶ ἐφρόντιζε περὶ τῶν πολιτικῶν, ὁ δὲ δεῦτερος βασιλεὺς, καὶ ἐπεσάτει τῶν περὶ τῆς θερησκείας, ὁ δὲ τρίτος πολέμαρχος, καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὰ πολεμικά, οἱ δὲ λοιποὶ ἑξ' ἐκαλεῖντο θεσμοθέται, καὶ ἐλογίζοντο ὡς προσάται τῶν νόμων καὶ ὑπέρμαχοι τῆς Δημοκρατίας, ἧς ἡ κυρία ἀρχὴ ἀριθμεῖται ἀπὸ τῶ Σόλωνος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βαλῆς τῶν τετρακοσίων.

(1) Ἡ διαδοχὴ τέττοις τῶν ἐνιαυσίων ἀρχόντων ἐχρημάτισε τακτικὴν. καὶ μ' ὅλον ὅτι μετέπειτα συνέβησαν πολλὰ μεταβολαὶ διὰ τὰς φατρίας καὶ τὰς τυράννας, ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηνῶν κατήντα μ' ὅλον τῷτο εἰς τῷτο τὸ εἶδος τῆς ἐνιαυσίου ἀρχοντείας, ἡ ὁποία διήρκεσεν, ἐφ' ὅσον αἱ Ἀθῆναι ἔσωζον ζώπυρα τῆς ἐλευθερίας καὶ ζωῆς.

(2) Παράδειγμα δὲ τέττων τῶν παραχῶν ὑπάρχει τὸ πολυδρεψάλητον ἐπιχείρημα τῶ Κῦλωνος, τὸ ἐπὶ τοῦ συνέ-

Τέλος πάντων, ὁ πόθος τῶν Ἀθηναίων τὴν κατ. κ. διοικῶνται ἀπὸ γεγραμμένες νόμους, προξένῃτε με-
 4380. ταβολὴν εἰς τὴν διοίκησιν, ἐπειδὴ εἰς διάσημα ἐ-
 νὸς αἰῶνος καὶ ἔτι πρὸς ἴδον τὰ ἐκ τῶν νόμων τῆς Σπαρ-
 τιατικῆς πολιτείας καλὰ ἀποτελέσματα, καὶ αὐτοὶ, ὡς
 σοφώτεροι ἐκείνων, ἤλπιζον καὶ μεγαλήτερον ὄφελος
 ἐκ νέας διοικήσεως. Ὅθεν ἐξελέξατο νομοθέτην ἄνδρα
 σοφὸν μὲν καὶ δικαιοτάτον, αὐστηρὸν δὲ ὑπὲρ τοῦ
 μέτρου, ὀνομαζόμενον Δράκοντα (1). Οὗτος, ἂν καὶ
 καμία Ἑλληνικὴ ἐπαρχία δὲν φαίνεται, ὅτι εἶχε γε-
 γραμμένους νόμους πρὸ αὐτοῦ, ἐτόλμησε νὰ συστήσῃ τὴς
 αὐστηροτάτους νόμους (θεσμὸς ὀνομαζόμενος), οἱ ὅποιοι
 διώριζον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πρὸς καὶ κατὰ τῶν μεγίστων
 καὶ κατὰ τῶν σμικροτάτων ἐγκλημάτων, τὸν θάνατον,
 περὶ ὧν καὶ λέγεσιν, ὅτι δι' αἵματος, ἔχον δὲ διὰ μέ-
 λους ἐγράφεσαν. Οὗτος ὁ Νομοθέτης ἐρωτηθεὶς πο-

ρη 52 χρόνος μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐνιαυσίων ἀρχόντων
 ἐπὶ ἀρχόντος Μεγακλῆος. Ὁ Κύλων, εἷς τῶν πρώτων καὶ
 δυνατῶν ἐν Ἀθήναις, ἐπιθυμῶν ν' ἀπολαύσῃ τὴν ὑπέρροχον
 δύναμιν ἐν Ἀθήναις, ἀρνήσας μετὰ καὶ ἄλλων συνωμοστῶν,
 καὶ ἐκυρίευσεν τὴν ἀκρόπολιν· ὅμως πολιορκηθεὶς ἀπὸ τῆς
 πόλεως, ἡττηθεὶς δι' ἑλπίων τροπῆς νὰ ἐξέλθῃ. Τό-
 τε οἱ συνωμοταὶ πάντες κατέφυγον ἰσθμὸν ἐπὶ τῆς Ἀθηνᾶς
 τὸν βασιλῆα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁμοῦ ἀπατηθέντες ἐπὶ ψευ-
 दाῖς ὑποσχίσασιν, ἐξῆλθον, καὶ κατεσφάγησαν. Τοῦτο τὸ
 ἔργον, ὀνομαζόμενον Κυλώνειον ἄγος, ἐφάνη μετὰ ταῦτα
 τόσον ἀσεβὲς καὶ παράνομον, ὥστε ὅλοι οἱ φονεῖς, τῶν ὁποί-
 ων ἡ παρεστὴ ἐμίλησεν, ὡς ἐνομίζετο, τὴν πόλιν, καὶ καθυ-
 πέρβαλλεν αὐτὴν εἰς τὴν ὀργὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐξωρίσθησαν·
 καὶ αὕτη ἡ καταδικὴ προξένῃτε μετέπειτα μίαν φατριάν, ἡ
 ὁποία διήρκεσε πολλὰς χρόνους (Ἡρόδ. Ε'. §. 64. Πaus.
 Α'. κεφ. 28. καὶ Ζ'. κεφ. 25. Θεμ. Α').

(1) Πλάτ. ἐν Σόλῳ. Ὁ Δράκων ἦτο τότε ἀρχων.

τε, διὰ τί εἰς τὰ πλεῖστα ἀδικήματα ζημίαν ἔταξε θάνατον; ἀπεκρίθη ὅτι, γὰρ μὲν μικρὰ ἐνόμιζεν ἄξια θανάτου, διὰ δὲ γὰρ μεγάλα δὲν εἶχε μεγαληγέραν ποινὴν. Πλὴν διὰ τὴν ὑπερβολικὴν αὐσηρότητα δὲν ἔτηρυντο οἱ θεσμοὶ ἐπ' ἀκριβές· ἐπειδὴ ποτὲ μὲν ἡ φιλανθρωπία τῶν κριτῶν, ποτὲ δὲ τὸ πρὸς τὸν ἐναγόμενον ἔλεος, ὅτε τὸ πταίσμα δὲν ἦτον ἀνάλογον μὲ τὴν ποινὴν, καὶ ποτὲ δὲ καὶ ἡ μὴ θέλησις τῶν μαρτύρων τῷ νὰ ζητήσωσι πολλὰ ἄσπλαγχον ἱκανοποίησιν, ἔτι δὲ καὶ ὁ φόβος τέτων ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῶ λαοῦ, πᾶντα ταῦτα ἔκαμον ἀκύρους τὲς νόμους πρὸ τῆς σερεώσεώς των. Καὶ ὕτως οὗτοι οἱ νέοι νόμοι ἐνήργουν κατ' αὐτῶ τῶ τέλους των, καὶ διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν αὐσηρότητα δὲν ἐπαιδεύοντο μετὰ ταῦτα μήτε τὰ ὀλεθριώτατα ἐγκλήματα.

Ἐν ταύτῃ τῇ δυσυχεῖ κατασάσει τῆς πολιτείας προσέδραμεν ὁ λαὸς εἰς τὸν Σόλωνα, τὸν σοφώτατον καὶ δικαιοτάτον πάντων τῶν Ἀθηναίων, ζητῶν συμβουλὴν καὶ βοήθειαν. Οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐτιμήθη διὰ τὴν μεγάλην τε σοφίαν πρῶτος τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ φιλανθρωπία εἴλκυσε πρὸς αὐτὸν τὴν εὐνοίαν καὶ τὸ σέβας πάσης τάξεως πολιτῶν. π. χ.
 Οἱ Σόλων ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι, ἣτις ὑπέκειτο 638.
 μὲν πρότερον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὕστερον δ' ἐπαναστάσα ὑπετάχθη εἰς τὲς Μεγαρεῖς. Οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ τὴν ἀνακυριεῦσασιν τὴν νῆσον ταύτην, πολὺ αἶμα ἔχυσαν, καὶ πολλὰ κρήματα κατηνάλωσαν, ἕως ἡ τελευταῖον ἀπηλπίσθησαν, καὶ νόμον ἔθεντο θανάτῳ ζημιῶντες καὶ ἐκείνον, ὥς ἂν εἴπῃ λόγον μόνον πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Σαλαμῖνος. Οἱ Σόλων ἐπεχειρήσε νὰ τὲς καταπείσῃ κατ' ἄλλον τρόπον· καὶ προσποιήσῃς ὡς ἔξω φρενῶν, περιέτρεχε

τῆς πλεΐας, μεταχειριζόμενος ἄλλότρια σχήματα καὶ φωνάς. Τὸ δὲ τέλος ὅλων τῶν ἡτο, διὰ τὴν ἐλέγχῃ τὴν Ἀθηναίων ὡς χαλῆς καὶ ἀνάνδρους, ὅτι ἀπελπιούντες παρήτησαν τὸν σκοπόντων κατὰ τῆς Σαλαμίνος· καὶ συντόμως, αὐτὸς ἱπεκρίθη τόσον καλῶς, ὥστε διὰ τὸν παρήξενον τῶν τρόπον καὶ διὰ τὴν πειθὴ τῶν λόγων τε ἀπεφάσισεν ὁ λαὸς νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ δευτέραν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Σαλαμίνος, ἣτις διὰ στρατηγῆματος τῷ Σόλωνος, ὅστις ἐνεβίβασεν εἰς αὐτὴν νέες ἐξεδουμένους ὡς γυναικας, ἐκυριεύθη καὶ προσετέθη εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ Σόλων ἐμόνον ἐπὶ τῷ παρόντος ἔδειξε τὴν μεγαλήν τε ἀγχίνουσαν καὶ σοφίαν, ἀλλὰ καὶ ὅτε ἔφθασαν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡ Ρήτορικὴ, Ποιητικὴ, καὶ ἡ Πολιτικὴ εἰς μέγαν βαθμὴν τῆς ἐτελείας, αὐτὸς ἔπεωρεῖτο κατὰ πάντα ὁ ἀξιώτατος. Οἱ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ἡ φήμη διακονίζεται ἔτι ἀπαράμεικτος, ὡμολόγησαν τὴν ὑπεροχὴν τε, κάμνοντες αὐτὸν μέλος τῆς εταιρίας. Ἡ ἀλληλογραφία τῶν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἦν ἐν ταύτῃ διδακτικὴ, φιλικὴ καὶ εἰλικρινής· ἦσαν δὲ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἦγεν Θάλῃς ὁ Μιλήσιος, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος, Πιπτακὸς ὁ Μιτυληναῖος, Περικλῆδης ὁ ἐκ Κορίνθου, Βίας καὶ Κλεόβελος (1), τῶν ὁποίων ἡ πατρὶς ἀγνοεῖται. Οὗτοι οἱ σοφοὶ ἤρχοντο συχνάκις πρὸς ἀλλήλους, καὶ συνωμίλουν περὶ καταστάσεως τῇ καλλίστῃ πολιτικῇ συστάματι καὶ τῆς ἰδιωτικῆς εὐδαιμονίας. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν,

(1) Ὁ μὲν Βίας ἐγεννήθη κατὰ τινας ἐν Περίῃ, ὁ δὲ Κλεόβελος ἐν Λίδῳ. Ὅσα περὶ τῶν ἑπτὰ σοφῶν Πλάττης ἐν Συμπόσιῳ καὶ ἐν βίῳ Σόλωνος.

ἐλθόντες τῷ Σόλωνος εἰς Μιλήτην πρὸς τὸν Θαλῆν καὶ θαιμάσαντες, ὅτι αὐτὸς δὲ ἔλαβε ποτὲ πύθον γάμου καὶ παιδοποιῆας, τότε μὲν ὁ Θαλῆς ἐσιώπησε, μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε πρὸς αὐτὸς ξένος τις, ὅστις ἂν προσπαρεσκευασμένος ἀπὸ τὸν Θαλῆν, εἶπεν ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τῆς Α᾽θήνας. Ὁ Σόλων ἀκούσας τῆτο, ἠρώτησεν ἂν ἐγίνωσκε τι νέον ἐν ταῖς Α᾽θήναις; πρὸς ὃν ὁ ξένος εἶπεν, ὅτι τῆτο μόνον ἐγίνωσκεν, ὅτι νεανίσκος ἀπέθανε, διὰ τὸν ὅποιον ὅλη ἡ πόλις ἐλυπεῖτο κατὰ ὑπερβολήν, ὡς ἔχευσα μεγάλας ἐλπίδας ἐπ' αὐτῷ. “Φεῦ! ἔκραξεν ὁ Σόλων, ὦ πόσον ἀξίος, ἐλέες εἶν' ὁ δυσυχὴς πατήρ! Ἀλλὰ, παρακαλῶ, ὡς πῶς ὠνομάζετο; Ἦκεσα τὸ ὄνομα, ἀπεκριθῇ ὁ ξένος, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμῶμαι, πλὴν ὅτι πάντες ἐθαύμαζον αὐτῷ τὴν σοφίαν καὶ δικαιοσύνην.” Οὕτω δὲ ἐκάσθη ἀπόκρισις τῷ ξένῳ πρὸς ξένει νέαν αἰτίαν τετραχῆς καὶ φόβῳ εἰς τὸν ἀνυπόμονον καὶ περιεργὸν πατέρα, ὅστις ἤδη συντετραγμένος ἠρώτησε, μήπως ὁ τεθνηκὼς νέος ἦν ὁ υἱὸς τῷ Σόλωνος; Ναὶ αὐτὸς, ἀπεκριθῇ ὁ ξένος. Πρὸς ταῦτα ἐφάνη ὁ Σόλων ἀπαρηγόρητος. Τότε ὁ Θαλῆς ἐπιλαβόμενος αὐτῷ τῆς χειρὸς καὶ γελάσας, “ῥᾶρρει, φίλε μου, εἶπεν, ὅτι ὅσα ἤκεσας εἶναι πλασὰ, καὶ τῆτο, ἔσω ἀρμόδια ἀπόκρισις εἰς τὸ ἐρωτημά σου, διατὶ ἐγὼ, δὲν ἐπεθύμησα ποτὲ γάμου καὶ παιδοποιῆας.

Μίαν ἡμέραν ἐν τῇ αὐτῇ Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ ἔγινε τῆτο τὸ ζήτημα, ποία ἦν ἀράγε ἡ ἐντελεσάτη δημοκρατία; Ὁ Βίας εἶπεν ἐκείνη, ὅπως οἱ νόμοι δὲν γνωρίζουσιν ἄλλου ἀνδρερόν. Ὁ δὲ Θαλῆς, ὅπως οἱ πολλοὶ δὲν εἶναι μήτε πολλὰ πλούσιοι, μήτε πολλὰ πτωχοί. Ὁ δὲ Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης, ὅπως ἡ μὲν ἀρεὴ ἡμῶν, ἡ δὲ κακία μισεῖται.

Οὐ δὲ Πιπτακός, ὅπου τὰ ἀξιώματα δίδονται πάν-
 τοις εἰς τὸς ἀγαθούς, ὁδὲ ποιεῖ δὲ εἰς τὸς πονη-
 ρούς. Οὐ δὲ Κλείβελος, ὅπου οἱ πολῖται φοβέ-
 νται τὸν φόγον περισσότερον, παρέξ ἤν ἐκ τῶν
 νόμων ποινὴν. Οὐ δὲ Χίλων, ὅπου ἡ πόλις ὑπο-
 λίσσεται περισσότερον εἰς τὸς νόμους, παρέξ
 εἰς τὸς νόμους φόρους. Ἀλλ' ἡ δόξα τῷ Σόλωνος ἐφάνη
 ἡ ἐμβριθεστέρα καὶ ἐγκριτωτέρα, ὅσις εἶπεν, ὅτι κρα-
 τίση δημοκρατία ἐσιν ἐκείνη, ὅπου ἡ πρὸς τὸν ἐλά-
 χιστον πολίτην ἀδικία, νομίζεται ὡς ὑβρις εἰς
 ὅλην τὴν πολιτείαν. Διαλεγόμενε ποτὲ τῷ Σό-
 λωνος μετὰ τῷ φιλοσόφῳ Ἀναχάρσιδος τῷ Σκύθῃ πε-
 ρὶ τῆς μελετωμένης αὐτῷ νομοθεσίας, “ὅλοι οἱ νό-
 μοι σε, εἶπεν ὁ Ἀναχάρσις, δὲν θέλῃσι διαφέρει παν-
 τελευτῶς ἀπὸ τὰ ἀράχνια, ἐπειδὴ (καθὼς εἰς ἐκεῖνα) οἱ
 ἡμὲν ἀσθενεῖς καὶ μικροὶ ἀλίσκονται καὶ κρατύνται, ἀπὸ
 ἡδὲ τὲς πλεσίους καὶ δυνατὲς διαρρέγγονται χωρὶς κόπον.

Ἡ ὁμιλία τῷ Σόλωνος μετὰ τῷ Κρίστῃ, βασιλέως τῆς
 Λυδίας, εἶναι ἔτι μᾶλλον περιβόητος. Οὗτος ὁ Μονάρχης,
 ὅσις ἐπεφημίζετο ὁ πλεσιώτατος εἰς ὅλην τὴν μικρὰν Ἀ-
 σίαν, ἡδέλῃσεν αὐτὸν καὶ χηρὴν ἐπιδεικνύμενος τὸν πλετόν τε
 εἰς τὸν Σόλωνα, καὶ δείξας αὐτῷ ἀμέτρητος θησαυρὸς καὶ πᾶ-
 σαν ἄλλην κατασκευὴν καὶ πολυτέλειαν, ἠρώτησεν, ἂν
 εἶδεν ἄλλον αὐτῷ μακαριώτερον; “Ναί, εἶπεν ὁ Σόλων, ἐ-
 γὼ γνωρίζω τὸν Τέλλον, ἕνα πτωχὸν πολίτην, ὅσις
 ἡδ' ἐν ἀφθονίᾳ, ἔτ' ἐν εὐδείᾳ, ὀλίγων ἔχει χρεῖαν,
 καὶ ταῦτα ἔμαθε ἴ' ἀποκτᾶ διὰ τῶν ιδρώτων.” Αὕτη
 ἡ ἀπόκρισις δὲν ἤρесе παντάπασιν εἰς τὸν ὑπερήφανον
 μονάρχην, ὅσις ἤλπιζε διὰ τῆς ἐρωτήσεώς τε καὶ λά-
 βῃ ἀπόκρισιν κολακευτικὴν καὶ ἀναλογον μὲ τὴν ἀλα-
 ζονείαν τε. Διὰ τούτων ἡ ἀκρότης καὶ ἀπόκρισις ἐκ τῆς

πόματός τε, ἠρώτησε πάλιν, ἂν ἐνόμιζεν αὐτὸν καὶν εὐδαίμονα. “Καὶ τίς, εἶπεν ὁ Σόλων, ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ, ἢ πρὸ τῆς θανάτου εὐδαίμων;” Οἱ παναληθεῖς ἔ πάνσοφοι λόγοι τῆς Σόλωνος ἐπισώθησαν εἰς τὸ ἐξῆς· ἐπειδὴ ὅτε τὸ βασιλείον τῆς Λυδίας ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸν Κῦρον, ἔ αὐτὶς ὁ Κροῖσος γενόμενος αἰχμάλωτος, ἀνεβιβάσθη δεδεμένος ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἔ ἐμελλε νὰ κατακαῇ κατὰ τὰς τότε βαρβαρικὰς νόμους, ἐνεθυμήθη τῇ Σόλωνος τὰς λόγους, ἔ ἀνεβίβησε τρίς, ὡς Σόλων, Σόλων. Ὁ Κῦρος ἀκύνων αὐτὸν ἐπαιαλαμβάνοντα τὸ ὄνομα τῆς Σόλωνος μετὰ μεγάλης σπεδῆς, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τέτῃ, ἔ μαθὼν παρὰ τῷ Κροίτῃ τὴν ἀξιόσημειώτον διδασκαλίαν ἐκείνου τῆς σοφοῦ ἀνδρός, φοβέμενος τὰ αὐτὰ ἔ περὶ ἑαυτοῦ, ἔ μόνον ἀφῆκε τὸν Κροῖσον, ἀλλὰ ἔ ἐτίμα ἐφ’ ὅσον ἔζη, ἔ ἔως ὁ Σόλων ἔ μόνον ἔσωσε πρὸς ἔπαινόν τε τὴν ζωὴν τῆς ἐνὸς βασιλείας, ἀλλὰ ἔ τὸν ἔτερον μετερῶνυθμισε.

Τοῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ, εἰς ὃν οἱ Ἀθηναῖοι προσέδραμον, ἐπικαλέμενοι νὰ μεταβάλλῃ τὴν αὐστηρὰν διοικήσιν των, ἔ νὰ καταστήσῃ ἑτέρας νόμους δικαίους. Αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν τότε διηρημέναι εἰς τόσας φατρίας (ταράφια), ὅσα διάφορα εἶδη ἐγκατοίκων ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ. Ἐπειδὴ ὅσοι μὲν κατῴκουν τὰ βουνὰ (ὄρειοι), ἐπεθύμουν τὴν δημοκρατίαν, ὅσοι δὲ ἔζων εἰς τὴν πεδιάδα (πεδῖνοι), ἠγάπων τὴν ὀλιγαρχίαν, ἔ ὅσοι οἰκῶντες εἰς τὰ παραθαλάσσια (πάραλοι) προσεῖχον εἰς τὸ ἐμπορίον, ἐζήτην νὰ κρατῶσι τὰ ἄλλα δύο μέρη τόσον ἴσὺ δύναμα, ὥστε νὰ μὴ δυναθῇ ποτε νὰ ὑπεριχύσῃ τὸ ἐν κατὰ τῷ ἑτέρῳ. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπῆρχε ἔ ἄλλο τέταρτον μέρος, τὸ πολυανθρωπότερον, συνιστάμενον μόνον ἀπὸ τὰς πτωχὰς, οἱ ὅποιοι κατεπατέοντο ἔ κατεπιέζοντο αἰσθηρό-

τατα ἀπὸ τὰς πλεσίς, ἐπιφορτιζόμενοι μὲ χρέη ὑ-
πέρογκα. Τὸτο τὸ τελευταῖον δυσίχες μέρος, τὸ ὁποί-
ον, ὅταν αἰδᾷσται τὴν δυνάμιν τε, ὑπεριχύει πάντο-
τε, ἀπεφάσισε ν' ἀπορρίψῃ τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων,
καὶ νὰ ἐκλέξῃ προσάτην, ἀνδρὰ ἄξιον τὸ νὰ κάμῃ βελτίω-
σιν εἰς τὴν διοίκησιν, διαίρων ἐξ ἴσας τὰς τόκους των.

Οἱ Σόλων ἀδιάφορος ὢν καὶ ἐδέετο, ἐθεωρεῖτο
ὡς τὸ καταφύγιον ὅλων· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν πλείοσι ἡγά-
πων αὐτὸν ὡς πλείσι, οἱ δὲ πτωχοὶ ὡς δίκαιον. Οἱ
Σόλων πρῶτον μὲν ᾤκει νὰ ἐπιχειρηθῇ τοῖς τὸν ἐπικίν-
δυνον ἐπιχείρημα· εἴτα δὲ καταπεισθεὶς, ἐχειροτονήσῃ
ὁμοφώνως ἀρχὼν καὶ νομοθέτης ἀνώτατος. Ἐν ταύτῃ
τῇ καταστάσει, ἐν ἣ ἀδύνατον ἦτο νὰ προσεῖθῃ τι περισ-
σότερον εἰς τὴν δυνάμιν τε, πολλοὶ τῶν πολιτῶν
ἐσυμβόλευον αὐτὸν νὰ γένῃ βασιλεὺς, αὐτὸς δὲ ὡς σο-
φὸς ἀπέβηκεν ἐν ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἤθελε τὸν κάμει
μισητὸν καὶ ἀποτρόπαιον εἰς πολλὰς αὐτῷ συμπολίτας,
καὶ μάστιγα, ἐν ᾧ αὐτὸς εἶχεν ἐν ἔργῳ μεγαλητέραν
δύναμιν καὶ αὐτῷ τῷ βασιλείῳ. Ἡ τυραννὶς, ἔλεγεν,
εἶναι μὲν καλὸν χωρίον, ὅμως δὲν ἐχειδέξεται.

Ἀποβαλὼν ἔν ὃ Σόλων τὴν ἐπιθυμίαν τῆς βα-
σιλείας, ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ μίαν πολιτείαν δεμε-
λιωμένην εἰς τὴν βᾶσιν δικαίας καὶ εὐλόγου ἐλευθερίας·
πλὴν μὴ τολμῶν νὰ ἐμπεριπλεχθῇ εἰς τινὰς ἀταξίας,
τὰς ὁποίας ἐθεώρει ὡς ἀνιάτες, ἐπεχείρησε νὰ μὴ κά-
μῃ ἄλλας μεταβολάς, εἰμὴ ὅσαι φανῶσιν εὐλογοφα-
νεῖς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀπλεσάτους. Ἐν συντόμῳ, ὁ σκο-
πὸς αὐτῷ ἦτο τὸ νὰ γράψῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐχ' ἑ-
στὸς ἀρίστες νόμους (1), ἀλλὰ τοιούτους, ὅσους ἔσαν ἀξιοί

(1) Περὶ τῶν νόμων τῆς ἀρχαίας δημοκρατίας τῶν Ἀ-

νὰ δεχθῶσιν ὡς καλλίστους. Διὸ πρὸ πάντων ἐφρόντισε περὶ τῶν πτωχῶν, τῶν ὁποίων τὰ χρέη ἠκίρωσε παρα-
 χρήμα μὲ ῥητὸν νόμον ἀδοσίας, ὀνομαζόμενον Σεισάχ-
 θεα. Πλὴν διὰ τὰ γένη ἢ ζημίαι τῶν δανεισῶν ὅσον τὸ
 δυνατὸν μετρία, ἤυξησεν ἀναλόγως τὴν τιμὴν τῆ νο-
 μίσματος, δι' ἣ ἐφαίνετο ὅτι ἤυξανεν αὐτῶν τὸν πλῆθον.
 Τῆτο ὅμως τὸ ἐπιχείρημα ὀλίγῃ ἔλιπε νὰ ἐπισύρῃ κιν-
 δυνάδῃ πράγματα· ἐπειδὴ μερικοὶ φίλοι τε, εἰς ὧς
 ἐφανέρωσε τὸν σκοπὸν τε, προλαβόντες ἐδανείσθησαν
 πολλὰ χρήματα καὶ ὑπόρρασαν μεγάλας χώρας, εἴτα
 δὲ, ὅτε ἐδημοσιεύθῃ τὸ δόγμα, ἐφύλαττον τὰ κτή-
 ματα, καὶ δὲν ἤθελον ν' ἀποδώσῃν εἰς τὰς δανεισὰς τὰ
 χρήματα. Οἱ ἴδιοι Σόλων ὑποπτεύθῃ, ὅτι εἶχε μέρος
 εἰς τῆτον τὸν δόλον· ἀλλὰ χαρίζων εἰς τὰς δανεισὰς
 πέντε, ἢ κατ' ἄλλης δεκαπέντε τάλαντα, ἐδικαι-
 ώθῃ, καὶ ἔτιω ἔλαβε πάλιν τὴν εὐνοίαν καὶ πίσιν
 τῷ λαῷ.

Μετὰ τῆτο κατήργησεν ὁ Σόλων ὅλες τὰς νόμους
 τῷ Δράκοντος πλὴν τῶν φονικῶν· ἔπειτα δὲ τὰ μὲν ἀ-
 ξιώματα ὅλα ἀφῆκεν, ὡς ἦσαν, εἰς τὰς πλεσιόους,
 τὰς δὲ πολίτας ἐμέρισεν εἰς τρεῖς τάξεις, διατάττων
 αὐτὰς κατὰ τὰ εἰσοδήματά των, καὶ κείνους μὲν, ὅσοι
 εἶχον πεντακόσια μέτρα κατ' ἔτος εἰσοδήματος τόσον
 σίτε, ὅσον καὶ ὑγρῶν, πρώτους ἔταξε καὶ ὠνόμασε Πεν-
 τακοσιομεδέμνους· ἐκείνους δὲ, ὅσοι εἶχον τριακόσια,
 ἔταξεν εἰς τὴν δευτέραν τάξιν, καλέσας Ἰππεῖς·
 ὅσοι δὲ εἶχον μόνον διακόσια, ἐτάχθησαν εἰς τὴν τρί-

Θηραίων ὄρα Ἀρείστοίη περὶ πολ. Ἀθην. καὶ τὸ Β' καὶ Γ'.
 βιβλ. τῶν πολιτικῶν. 2. Γ' σκερ. Ἀρείστοπαυ. Παταθ. καὶ Πλα-
 νηγ. 3. Πλάτ. ἐν Σόλ.

την, Ζευγίλαι κληθέντες· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, ἐνομαζόμενοι Θῆρες, τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα ἦτον ὀλιγώτερον παρὰ τὰ διακόσια μέτρα, ἐβλήθησαν εἰς τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν τάξιν, καὶ ἐθεωρῶντο ὡς ἀνάξιτοι παντὸς ἀξιώματος. Διὰ τὴν ἀναπληρώσιν ὁ Σόλων ταύτην τὴν τελευταίαν ἀποβολὴν ἀπὸ τῶν ἀξιωματῶν, ἔδωκεν εἰς πάντα πολίτην τὸ δίκαιον τῷ νὰ ψηφισθῇ καὶ νὰ λέγῃ τὴν γνώμην τε εἰς τὴν γενικὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐπαρχίας. Τῆτο κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνη μικρὸν καὶ ἔδην, ἕτερον δὲ παμμέγεθες καὶ ὠφελιμώτατον· ἐπεὶ δὲ κατὰ τὰς Ἀττικὰς νόμους ἦτο συγχωρημένον μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀρχόντων νὰ γίνεταί ἐφεσις (ἀνάκλησις) εἰς τὴν γενικὴν σύνοδον τῷ λαῷ, καὶ ἔτω, τῷ καιρῷ προϊόντος, ὅλαι αἱ μεγάλαι ὑποδείξεις ἐκρέμαντο ἀπὸ τῆς ἀπόφασιν τῆς δῆμος.

Ὁ Σόλων, διὰ περιστολὴν τρόπου τινὰ τὴν δύναμιν ταύτης τῆς δημοτικῆς ἐκκλησίας, ἔδωκε περισσοτέραν ἰσχὺν εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρείου πάγου, συστήσας πρὸς ταύτην καὶ ἄλλην βουλὴν, τὰς πρυτάνεις, συνισμένην ἀπὸ τετρακοσίων. Ὁ Ἀρείος πάγος, ἔτις ὀνομαζόμενος ἐκ τῆς τόπῃ, ὅπου ἐγίνετο ἡ βουλὴ, κατεστάθη μὲν πρότινων αἰώνων, ἀλλ' ὁ Σόλων ἀνανεώσας ἠύξησε τὴν δύναμίν τε. Τῆτο τὸ κριτήριον ἐφρόντιζε διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ συντήρησιν τῶν νόμων· καὶ πρὸ τοῦ Σόλωνος ἐγίνοντο κριταὶ τέτε τοῦ κριτηρίου οἱ ἐναρετώτατοι καὶ δικαιοτάτοι πολῖται· ἀλλ' αὐτὸς ἔκρινεν εὐλογον νὰ μὴ γίνωται ἀρειοπαγῖται, πλὴν ὅσοι ἐχρημάτισαν ἄρχοντες· ἐφημιζέτο δὲ τῆτο τὸ κριτήριον διὰ τὴν σεβασμιότητά τε καὶ δικαιοσύνην τώσον, ὥς καὶ αἱ τοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίοτε ἀνέφερον εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν πολ-

λὰς ὡς πρὸς αὐτὰς διτλῦτες διαφοράς (1). Ἡ φιλα-
λήθεια ὑπῆρχε τὸ σκοπιμώτατον τῆς σεβασμίας ταύ-
της βουλῆς· ἡ δὲ διὰ τὰ μὴ διαφθείρωσι τὴν δικαιοσύνην
τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα, οἱ δικασταὶ ἔκρινον εἰς τὸ
σκότος, ὅπου οἱ ῥήτορες δὲν ἐδύναντο νὰ διεγείρωσι κατ'
ἐξένα τρόπον τὴν πλεονεξίαν αὐτῶν. Ἀνωτέραν δὲ τέ-
τε τε κριτηρίε ἐσίγησεν ὁ Σόλων τὴν μεγάλην βουλήν
τῶν γεγραμμένων (2), οἱ ὑποῖτοι ἔκρινον τὰς ἐφ' ἑσείας
τῆς Ἀρεῖς πάγυ, προεξετάζοντες ἐπιμελῶς παντοῖον
ζήτημα, πρὶν καταντήσῃ εἰς ἔρευναν τῆς γενικῆς ἐκ-
κλησίας τῆ δῆμῳ.

Τοῦτοι ἦσαν οἱ γενικοὶ νόμοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος·
ἀλλ' οἱ περὶ δικαιοσύνης ἰδιαίτεροι ἦσαν πολυπληθε-
εσται (3). Πρῶτον, ὅσοι εἰς δημοσίας εἰσέσεις ἡ διαφο-
ρὰς δὲν ἦσαν βοηθοὶ τινὸς μερίδος, ἀλλ' ἔμμενον εἰς ἀξιο-
μεμπτον ὑδετερότητα, ἐκηρύττοντο ἄτιμοι, ἡ κατε-
δικάζοντο εἰς ἀειφυγίαν ἡ δήμευσιν (confiscation) τῶν
ὑπαρχόντων. Κανὼν ἄλλος δὲν ἐδύνάτο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς
τὸ ἀνδράπινον γένος περισσοτέραν φιλοπατρίαν, ὅσην
ἔτος ὁ περίφημος νόμος, διὰ τὸν ὅποιον ὁ πολίτης, ὅστις ὠ-
φείλε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ δημόσια, συνείδιζε
πρωϊαίτατα νὰ φροντίζῃ πρῶτον περὶ τῆ κοινῆς συμφέρον-
τος, εἰτα δὲ ἡ περιέαυτῆ. Κατὰ τῆτον τὸν τρόπον συν-
ετίσας ὁ Σόλων τὴν λαὸν νὰ νομίζῃ ἐχθρὸν ἐκείνον, ὅ-
στις φανῇ ὑδέτερος ἡ ἀδιάφορος εἰς τὰς συμφορὰς τῆς

(1) Οὐαλ. Μάξ. Βιβλ. Η'. Ασικαν. ἐν Εἰσμ. Quintil. l. 6.

(2) Αὕτη ἡ ἐξήγησις μετὰ 86 χρόνους ὑπὸ Κλεισθέους εἰς 500.

(3) Ὅλοι σχεδὸν οἱ νόμοι τῆς Σόλωνος εὐρίσκονται πλα-
τύτατα ἐξηγημένοι εἰς τὰς Ἀττικὰς νόμους τῆς Ποτίου.

κοινῷ, παρεσκεύασεν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταχεῖαν καὶ γενικὴν Φεραπείαν εἰς πᾶσαν κρίσιμον περίσασιν.

Ἐπειτα ἐπέτρεψεν ὁ Σόλων παντὶ ἀνδράπῳ νὰ βοηθῇ τὸν ἀδικέμενον ἢ ὑβριζόμενον. Διὰ τέτε ὁ πολιτικὸς ἐγένετο ἐχθρὸς τῷ ἀδικῶντι, καὶ ὅπως οἱ Φαρυβοποιοὶ καὶ ἀνειρήνευτοὶ κατενικῶντο ἀπὸ τὸν περισσότερον ἀριθμὸν τῶν ἐναντιομένων.

Μετὰ ταῦτα κατέλυσε τὴν συγγένειαν τῶν νὰ προικίζωσι τὰς θυγατέρας, πλὴν εἴαν ἦσαν μονογενεῖς. Ἡ νύμφη δὲν ἔφερεν ἄλλο τι εἰς τὸν νυμφίον, εἰ μὴ τρία ἱμάτια καί τινα σκεύη μικρῷ νομίσματος ἄξια. Ὁ δὲ σκοπὸς αὐτῷ ἦτο διὰ νὰ μὴ γίνεταί ὁ γάμος μισοφύρος καὶ ἄγιος, ἀλλὰ νὰ θεωρῇται ὡς ἐντιμὸς ἔνσωσις μόνον πρὸς ἀμειβαίαν εὐτυχίαν καὶ τῶν δύο μερῶν, καὶ πρὸς κοινὸν ὄφελος τῆς πατρίδος.

Πρὸ τέτε τῷ Νομοθέτῃ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον ἐλευθερίαν τῶν νὰ διατάττωσι διαθήκην, ἀλλ' ἡ περιστία τῷ ἀποθανόντι μετέβαινεν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὰ τέκνα καὶ τὰς συγγενεῖς. Ὁ Σόλων ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τὰς ἀτέκνας νὰ δίδωσι τὰ ὑπάρχοντα εἰς ὅποιον θελήσωσι, πρὸς κρίνῳ τὴν Φιλίαν ἀπὸ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν προαίρεσιν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην. Διὰ τέτε τῷ νόμῳ ὁ δεσμὸς τῶν γονέων καὶ τέκνων ἐγένετο εὐεχέστερος καὶ βεβαιότερος, ἐπιστηρίζων μὲν τὴν ἐννομον πατρωνομίαν τῶν γονέων, αἰξάνων δὲ τὴν ἀναγκαίαν ὑποταγὴν τῶν παίδων.

Διὰ νὰ σμικρύνῃ ὁ Σόλων (1) τὰ ἄλλα τῶν ὀλυμπιονικῶν καὶ ἰσθμιονικῶν, ἔκαμεν ἀναγκαίαν πρὸς τέτοιο διαταγὴν. Αὐτὸς ἐνόμιζεν ἀπειρόκαλον καὶ ἀδικον τὸν ἀπολαμβάνῃ ὁ ἀργὸς καὶ ἄχρηστος, πολλὰκις δὲ καὶ ἐπι-

(1) Πλάτ. καὶ Διογ. Λαέρτ. εἰς Σόλ.

ζύμιος εἰς τὴν πολιτείαν ὄχλος τὰς ἀνταμοιβὰς, αἱ δὲ ποταὶ ἤρμοζον εἰς τὲς χρηστὰς μόνον καὶ ἀξίας, καὶ ἐπεσύν-
μει νὰ ἴδῃ διδόμενα ταῦτα τὰ κέρδη εἰς χήρας καὶ ὀρφανὰς ἐκείνων, ὅσοι ἀπέβνησκον ὑπὲρ τῆς πατρίδος· καὶ ἐνὶ λόγῳ ἡγάπα καὶ κάμη τὸν μισθὸν πρὸς δέξαν τῆς πολιτείας, διδὼς αὐτὸν μόνον εἰς τὰς ἀξίας.

Πρὸς δὲ τὴν τῶν τεχνῶν καλλιέργειαν ὁ Ἀῤῥεῖος πάγος ὤφειλε νὰ ἐπισκοπῇ καὶ φροντίξῃ πόθεν καὶ ὅπως ἔχει ἕκαστος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδεῖα, καὶ νὰ παιδεύῃ τὰς ἀργὰς, οἱ ὁποῖοι ἐθεωρῶντο ὡς ἐπικίνδυνος καὶ σασιώδης ὄχλος, ἔτοιμοι πρὸς πᾶσαν καινοτομίαν, καὶ ἐλπίζοντες τὴν εὐτυχίαν των μόνον ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῆς πολιτείας. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ υἱὸς δὲν εἶχε χρέος νὰ γηροκομῇ ἢ νὰ τρέφῃ τὸν πατέρα ἐν ἀνάγκῃ, ὅταν ὁ πατὴρ ἡμέλει νὰ διδάξῃ τὸν υἱὸν καμμίαν τέχνην. Ὡσαύτως ὅλοι οἱ νόμοι ἦσαν ἐξηρημένοι τῷ τοιούτῳ χρέος, ὥς μὴ κληρονομήσαντες ἄλλοτι ἀπὸ τῆς γονεῖς, εἰμὴ ἀνεξάλειπτον ὄνειδος.

Ἀπὸ γορευμένον ἦτο τὸ νὰ κακολογῇ τις ἄλλον εἰς τὰ ἱερά, καὶ δικαστήρια καὶ ἀρχεῖα. Οἱ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐκλέγοντο πρὸ τῶν τριάκοντα χρόνων, ὤφειλον νὰ φέρωνται πάντοτε σωφρόνως, ἐπειδὴ ποινὴ μεθύοντος ἄρχοντος ἦν ὁ θάνατος (1). Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὁ Σόλων δὲν ἐθέσπισε νόμον κατὰ τῆς πατροκτονίας, νομίζων ὅτι τὸ τοιῦτον ἔγκλημα δὲν θέλει ὑφίσταται ποτὲ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν.

Ὅσον δὲ διὰ τὰς γυναῖκας, αὐτὰς ἐσυγχώρησεν εἰς τὸν ἄνδρα νὰ φονεύῃ τὸν μοιχόν, ὅτε τὸν λάβῃ ἐπ' αἰτοφώρῳ. Αὐτὸς ἔσησε μὲν δημόσια πορνοσάσια,

(1) Διογ. Λαέρτ. ἐν Σόλ. §. 57. Περττ. 240.

ἀπηγόρευσεν ὁμως τὰς ἀσελγεῖς ἐταίρας τῷ νὰ ἔχωσι κοινωνίαν μετὰ σεμνῶν γυναικῶν, προσάζων νὰ φορῶσι ποικιλόχροα ἱμάτια· ὅσοι δὲ ἄνδρες ἦσαν γνωστοί, ὅτι ἐσύχναζον εἰς αὐτάς, δὲν ἐσυγχωρῶντο νὰ ὁμιλῶσιν ἐπ' ἐκκλησίας. Οἷς ἐβίαζεν ἐλευθέρην γυναικᾶ, ἐζημίετο χαλεπῶς.

Οὗτοι ἦσαν οἱ κεφαλαιώδεις τῷ περιφήμῃ τέτῃ Νομοθέτῃ νόμοι, οἵτινες, ἂν καὶ δὲν ἦσαν τόσον ἐμφαντικοὶ ἢ ἀξιόπιστοι, ὅσον αἱ τῷ Λυκέργῃ ρῆτραι, ἐνῆργησαν ὁμως διὰ πολλῶν αἰώνων, ἢ ἐφαίνοντο, ὅτι ἐλάμβανον περισσοτέραν δύναμιν διὰ τῆς παρατηρήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἔτσι οἱ νόμοι ἐγένοντο ἔπειτα ἡ βᾶσις ἢ τὸ θεμέλιον τῆς Νομικῆς τῶν Ρωμαίων (1), τὴν ὁποίαν ἐδέχθη μετέπειτα σχεδὸν ὅλη ἡ Εὐρώπη ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν πολιτικῶν νόμων, ἐμπορεῖ νὰ εἴπη τις, ὅτι πολλοὶ τῶν νόμων τῷ Σόλωνος ἀκμάζουσιν ἔτι.

Ἀφ' οὗ ὁ Σόλων ἐχεδίασεν αὐτὰς τὰς νόμους, ἐφρόντισεν ἔπειτα νὰ τὰς κάμῃ τόσον γνωστὰς, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ τις νὰ προτείνῃ ἄγνοιαν. Πρὸς τῆτο ποιήσας αὐτῶν ἀντίγραφα, ἐκρέμασε δημοσίως ἐν τῇ πόλει πρὸς ἀνάγνωσιν καθενὸς, ἢ διώρισε, κριτὰς τινας, ὀνομαζομένους Θεσμοθέτας, διὰ νὰ τὰς ἐπιθεωρῶσι προσεκτικῶς, ἢ νὰ τὰς ἀναγινώσκωσι γεγονυῖα τῇ φωνῇ ἅπαξ τῷ ἐνιαυτῷ· εἶτα δὲ, διὰ νὰ τὰς διαιωρίσῃ, ὥρικτε τὸν λαὸν νὰ τὰς φυλάξῃ ἀπαράβατως τέλᾳ-

(1) Ἡ Ρώμη ἔστειλε δέκα κριτὰς, ὀνομαζομένους Δεκαδάρχους, διὰ ν' ἀντιγράψωσι τὰς περιφήμους νόμους τῶν δέκα πλακῶν τῷ Σόλωνος, οἵτινες ἐπαυξηθέντες μὲ ἄλλους δύο πλακῶν, εἰσὶν ἡ πηγὴ ἢ τὸ θεμέλιον ὧν τῶν Ρωμαϊκῶν νόμων (Λίβ. Βιβλ. Γ.).

χισον ἑκατὸν ἔτη· καὶ ἔτω τελειώσας τὸν σκοπόν τε, ἀπεδήμησε τῆς πόλεως, διὰ νὰ διαφύγῃ ἄλλων μὲν τὴν ἐνόχλησιν, ἄλλων δὲ τὴν φιλόνηικον προπέτειον, γινώσκων κάλλιστα, ὅτι δύσκολον ἦτον, ἂν ὅχι ἀδύνατον, ν' ἀρέσῃ εἰς ὅλους.

Ἀποφασίσας ἂν ὁ Σόλων νὰ διέλθῃ τὴν Αἴγυπτον, Λυδίαν, καὶ ἄλλας ἐπαρχίας, ἀφῆκε τὰς Ἀθήνας, νομίζων ἐπὶ τέτρωτῷ χρόνῳ νὰ συνεδισθῶσι καὶ αὗται εἰς τὰς νέας νόμους, καὶ αὐτὸς νὰ δοκιμάσῃ ἐμπράκτως τὴν ὀρθότητα αὐτῶν. Πλὴν μία πόλις, πρὸ πολλῶν κατεσπαραγμένη, ἦτον ἀδύνατον νὰ ὑποταχθῇ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε καὶ εἰς αὐτὰς τὰς σφωτάτους νόμους. Ὅθεν αἱ πρότεραι διχόνοιαι ἤρχισαν ν' ἀναζωπυρῶνται, εὐθὺς ὅταν ἔλιπε τῷ ἀνδρὶ τὸ ἀξίωμα, τὸ ὅποσον μόνον ἔμπορει νὰ τὰς κρατῇ εἰς εὐπειθειαν. Ὅλη ἡ Ἀττικὴ διηρέθη εἰς τρεῖς φατρίας ἐχούσας τρεῖς ἀρχηγούς, οἱ ὅποιοι παρώργιζον τὸν λαὸν κατ' ἀλλήλων, ἐλπίζοντες διὰ τῆς ἀνατροπῆς πάσης τάξεως, νὰ εὐχαρισήσωσι τὴν ἑαυτῶν φιλαρχίαν. Λυκῆργος τις ὀνημαζόμενος ἦτον ἀρχηγὸς τῶν ὅσοι κατῴκειν τὴν πεδιάδα· ὁ δὲ Πεισίσρατος τῶν ὅσοι διέτριβον εἰς τὰ ὄρη, καὶ ὁ Μεγακλῆς τῶν κατοικούντων τὰ παραθαλάσσια.

Ὁ δυνατώτατος παρ' ὅλους τέττες τὰς ἀρχηγούς ἦτον ὁ Πεισίσρατος, ἀνὴρ καλῆς ἀνατροφῆς, εὐπρόσιτος, ὑποχρεωτικὸς καὶ βοηθητικὸς τοῖς πένησιν, ὑπὲρ ὧν καὶ ἔλεγεν ὅτι ἡγωνίζετο, ἐπεικνὴς καὶ μέτριος πρὸς τὰς ἐχθρὰς, πονηρότατος καὶ ἐντελέστατος ὑποκριτής, καὶ κατὰ πάντα τ' ἄλλα ἐνάρετος πλὴν τῆς ἀμέτρουτε φιλαρχίας. Ἡ φιλοτιμία τε ἐδείκνυνεν αὐτὸν κατέχοντα προτερήματα, τὰ ὅποια φύσει ὑπερεῖτο. Αὐτὸς ἐφαίνετο ὁ ἐνθερμος ζηλωτὴς τῆς ἰσοτιμίας τῶν πολιτῶν,

π. χ.
852.
Ολ.
μα, 3.

ἐν ᾧ τῷ ὄντι ἐτεχνάζετο τὴν κατάλυσιν τῆς ἐλευθερίας· καὶ δημοσίᾳ μὲν ὡμολόγει ἑαυτὸν ἐχθρότατον παντὸς νεωτερισμοῦ, ἰδίᾳ δ' ἐμελέτα τῷ ὄντι μεταβολὴν. Ὁ χυδαῖος λαὸς ἐξαπατῶμενος ἀπ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα προτερήματα, προθύμως συνεβοῦθει τὸ σκοπὸν, καὶ ὅτω μὴ ἐρευνῶν ἐπ' ἀκριβὲς τὰ παρακινῶντα αὐτὸν αἰτία, ἔσπευδε τυφλῶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ τυραννίαν καὶ ἀπώλειαν.

Ὅτε δὲ ὁ Πεισίστρατος ἐμελλε νὰ τελειώσῃ τὸν σκοπόν τε, καὶ νὰ χρητάσῃ τὴν ἄμετρον τε φιλαρχίαν, ἐπέσπευε πρὸς ἄκραν αὐτῇ λήπην καὶ ὁ Σόλων μετὰ δέκα χρόνων ἀποδημίαν, ὅσις κατανοήσας ἐκείνους τοὺς σκοποὺς, ἐζήτηε νὰ τὸς μатаιωσῇ. Ὁ δὲ Πεισίστρατος εἰδὼς τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον καὶ τὴν ὀξύνοϊαν τοῦ Νομοθέτου, μεταχειρίζετο ὅλην τε τὴν πανουργίαν, διὰ νὰ κρύψῃ τοὺς κατ' αὐτὸ σκοποὺς, καὶ παρρησίᾳ μὲν ἐκολάκνευε τὸν Σόλωνα, ἰδίᾳ δὲ ἠγωνίζετο νὰ ἐλκύσῃ τὸν λαὸν πρὸς ἑαυτόν. Ὁ Σόλων ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενος ν' ἀντιφέρῃ τέχνην κατὰ τῆς πανουργίας, καὶ νὰ τὸν νικᾷ μετὰ ἰδίᾳ τε ἔπλᾳ, ἀντεπῆναι αὐτὸν ὡσαύτως, καὶ ἠκούσῃ ποτὲ καὶ εἶπῃ, τὸ ὅποσον ἐνδέχεται νὰ εἶναι καὶ ἀληθὲς, ὅτι ἀνίσως ἐξαίρεσις τις τὸ φιλόπρωτον τῆς ψυχῆς τοῦ Πεισιστράτου, δὲν ἐγνώριζεν ἄλλον εὐφύεστερον πρὸς ἀρετὴν, ἐδὲ καλλίτερον πολίτην, χωρὶς ὅμως νὰ παύσῃ ἀγωνιζόμενος νὰ περισείλῃ καὶ ν' ἀνατρέψῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως.

Ἄλλ' εἰς διεφθαρμένην πολιτείαν ὅτε ὁ ζήλος ἐμπορεῖ νὰ βοηθήσῃ, μήτε ἡ σοφία νὰ σώσῃ. Ὁ Πεισίστρατος ἐσπεύδαζεν ἀόκνως νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπόν τε, καὶ κατ' ἡμέραν ἔκαμνε νέας προσηλύτους μεῦροσχέσις καὶ φιλοδοξίας· καὶ τέλος, ὅτε εἶδε τοὺς σκοποὺς τοὺς ὠρίμους,

ἐπληρώσῃ μόνος τε εἰς πολλὰ μέρη τῷ σώματος, καὶ ἔτω κατηματωμένον ἐπρόσαξε νὰ τὸν φέρωσιν ἐφ' ἀμάξης κατὰ τὴν ἀγορὰν, ὅπερ μὲ τὰ παράπονα καὶ μὲ τὴν εὐγλωττίαν παρώξυνε τόσον τὸν λαὸν, ὥστε ἔτοι ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Πεισίσρατος ἐθυσιάσῃ καὶ ἐπασχεν ὅλα τὰ κακὰ μόνου δι' αὐτές. Ὅθεν ἀμέσως ἐγένεν ἐκκλησίαι, ἐν ἣ ἐζήτησεν ὁ Πεισίσρατος Φρυγᾶν πεντήκοντα ἀνδρῶν πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀσφάλειαν. Εἰς μάτην ὁ Σόλων μετεχειρίζετο ὅλον τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν εὐγλωττίαν τε διὰ νὰ ματαιώσῃ τὸ τοιοῦτον ἐπικίνδυνον ζήτημα. Αὐτὸς ἐδεῶρει τὰς πληγὰς ἐκείνῃ πλασὰς καὶ ψευδεῖς, παρομοιάζων αὐτὸν μὲ τὸν ὀμηρικὸν Ὀδυσσεά, ὅσις καὶ αὐτὸς ἐπληρώσῃ ἀφ' ἐαυτοῦ διὰ παρομύνης σκοπὴς· πλὴν ἔλεγεν, ὅτι ὁ Πεισίσρατος δὲν ὑπεκρίνετο καλῶς τὸν Ὀδυσσεά, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐμελέτα νὰ ἐξαπατήσῃ τὰς ἐχθρὰς, αὐτὸς δὲ τὰς ἰδίας φίλας καὶ ὑπερασπιστάς. Πρὸς τέτοις ἡλεγχε καὶ ὠνειδίζε τὸν λαὸν διὰ τὴν ἀνοιαν αὐτῶν, λέγων, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐνδείκνυται σκοπὴς ἐκεῖνος, πλὴν αὐτοὶ μόνου εἶχον ἱκανὴν δύναμιν νὰ τοὺς ματαιώσωσιν. Ὡς τόσον αἱ νεθεσῖαι τε ἦσαν εἰς μάτην, ἐπειδὴ οἱ φίλοι τῷ Πεισισράτῃ ὑπερίσχυσαν, καὶ διωρίσθισαν πεντήκοντα σωματοφύλακες. Τῷτο, ὅπερ ἀνέκαθεν ἐζήτηι καὶ ὁ Πεισίσρατος, ἀπήλαυσε· καὶ δὲν εἰλεπεν ἄλλο, εἰμὴ τὸ ν' αὐξήσῃ ἀνεπαιδῆτως τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι καὶ ἠϋξانون ὁσημέραι ἀναλόγως μὲ τὰς σιωπηλὰς φόβους τῶν πολιτῶν, ἕως ἔτελευταῖον ἦτο πολλὰ ἀργά· ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀποκτῆσας τίς τις στρατιώτας, ὥστε δὲν ἐφοβεῖτο ἀντίκασιν, ἐκυρίευσεν τὴν ἀκρόπολιν, χωρὶς νὰ εὐρεθῇ τις φρόνιμος καὶ ἄξιός τῷ ν' ἀντισταθῇ.

Εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν θλίψιν, ἣ ὅποια προήρ.

χετο ἀπὸ τὴν μωρίαν τῇ ἐνὸς καὶ προδοσίαν τῇ ἑτέρῃ, ὅλη ἡ πόλις ἦτον εἰς θόρυβον καὶ ἀταξίαν, ἄλλων μὲν φευγόντων, ἄλλων δὲ ἐν αὐτοῖς ἀλγύντων, καὶ ἄλλων ἐκδεχόμενων ὑπομόνωσιν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Οἱ Σόλων ἦν ὁ μόνος, ὅστις ἀφόβως ἐθρήνει τὴν τότε μωρίαν, καὶ ὠνειδίζει τὸς Ἀθηναίους διὰ τὴν ἀνανδρίαν καὶ προδοσίαν λέγων, ὅτι πρόην μὲν ἦτον εὐκολώτερον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν τυρηννίδα συνισαμένην, τώρα δὲ εἶναι λαμπρότερον νὰ τὴν ἐκριζώσωσιν, ἀφ' οὗ ἔλαβε σῖσασιν· καὶ περὶ αὐτῇ μὲν ἔλεγεν, ὅτι ἐβούλησε τὸ κατὰ δύναμιν τὴν πατρίδα μετ' εὐχαριστήσεως, ἄλλως δὲ δὲν ἐφοβεῖτο τίποτε, διότι τώρα εἰς τὸν ἀφανισμὸν τῆς πατρίδος ἡ μόνη παραμυθία ἦν ἡ προβεβηκυῖα ἡλικία τε, δι' ἣν ἤλπιζε νὰ μὴ ἐπιζήσῃ πολὺν χρόνον εἰς τὴν συμφορὰν τῆς πατρίδος· καὶ τῶν οὖν διὰ τὴν ἐξήσασα μετὰ τὴν τυρηννίαν τῷ Πεισιστράτῳ ὑπὲρ τῶν δύο χρόνους, ἀλλ' ἀπέθανεν ἐν Κύπρῳ ὀγδοηκοντέτης, δακρυόμενος καὶ θυμαζόμενος παρὰ πάντων. Οἱ Σόλων ἐμόνον ἦτον ἐμπειρότατος νομοθέτης, ἀλλ' ἔτι ἐφημιζετο καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας ἀρετὰς, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ῥητορικὴν, ἀπὸ τῇ ὁποίᾳ χρονολογεῖ ὁ Κικέρων τὴν ῥητορικὴν ἐν Ἀθήναις, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν Ποιητικὴν, περὶ οὗ λέγει, ὅτι μόνον δι' ἑλλειψίν προσηκέσης ἐπιμελείας δὲν ἐφθασε νὰ φιλονεικήσῃ μὲ τὸν ἴδιον Ὀμήρον περὶ τῶν πρωτείων.

Οἱ θάνατος τῷ Σόλωνος περιέπλεξε τὰς Ἀθήνας εἰς νέας ταραχὰς καὶ συγχύσεις. Οἱ Λυκῆργος καὶ ὁ Μεγακλῆς, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο ἐναντίων φατριῶν, ἐνωθέντες ἐδίωξαν μὲν τὸν Πεισίστρατον ἀπὸ τῆς πόλεως, μετ' οὗ πολὺ δὲ ἀνεκάλεσεν ὁ Μεγακλῆς ὀπίσω, δὲς αὐτῷ τὴν θυγατέρα τε εἰς γάμον. Μετὰ τῆτοι νεοῖ θό-

ρυβρι ἠκολέσθησαν· ἐπειδὴ ὁ Πεισίστρατος δις ἐδιώχθη τῷ Θρόνῳ, καὶ δις πάλιν εὐρὺν τρόπον ἀποκατεσάθη, διότι εἶχε τέχνην τῷ ν' ἀποκτῆ δύναμιν, καὶ φρόνησιν τῷ νὰ τὴν κρατῇ. Ἡ πράξις τῆς διοικήσεώς τε καὶ ἡ αὐθαίρετος ὑποταγὴ εἰς τοὺς νόμους ἔκαμον τὰς Ἀθηναίους νὰ λησμονήσωσι τὰς ἀδίκους τρόπους, καὶ ὅς ἐκεῖνος ἐκέρδητε τὴν δυνάμιν τε, οἱ ὅποιοι ὄντες πρακτελιημμένοι ἀπὸ τὴν πραότητά τε, παρέβλεψαν τὴν ἀδικον αὐτῷ ἀρπαγὴν. Οἱ κῆποι τε καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς εὐφροσύνην τόποι ἦσαν ἐλεύθεροι εἰς ὅλας τὰς πόλιν· καὶ λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ἐσύσθησε πρῶτος ἐν Ἀθήναις δημοσίᾳ βιβλιοθήκην. Ὁ Κικέρων δοξάζει (1), ὅτι ὁ Πεισίστρατος πρῶτος ἐγνώρισεν εἰς τὰς Ἀθηναίους τὰ συγγράμματα τῷ Ὀμήρῳ, ῥυθμίσας αὐτὰ κατ' ἣν ἔχουσι τάξιν σήμερον, καὶ διορίσας πρῶτος τὴν ἀναγινώσκωνται εἰς τὴν πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς ἑορτὴν ὀνομαζομένην Παναθήναια, τὰ ὅποια κατ' ἀρχὰς μὲν ὠνομάζοντο Ἀθήναια, ἕτερον δὲ, ὅτε ἀνανεωθέντα ἐλαμπρύνθησαν ἀπὸ τὸν Θησέα, ὅσις συνώκισε τὸν δῆμον τῆς Ἀττικῆς ἐν μιᾷ πόλει, μετωνομάσθησαν Παναθήναια (2), δηλ. θυσία πάντων τῶν Ἀθηναίων. Ἡ δικαιοσύνη τῷ Πεισίστρατῳ δὲν εἶναι ἥττον περίφημος παρὰ τὴν εὐγλωττίαν τε· ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς ποτε φόνου, καὶ καὶ τύραννος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐναντιωθῇ διὰ τῷ ἀξιωματός τε, ἀλλ' ἤλθεν αὐτοπροσώπως διὰ τὴν ἀπολογία κατὰ τὴν κατ' αὐτῷ κατηγορίαν ἐνώπιον τῷ Ἀρείῳ πάγῳ, ὅπως ὁ κατηγορὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ παρρησιασθῇ (3).

(1) Cic. de Or. III. 34. Ἀλλ. ποικίς. Βιβλ. Η'.

(2) Μετέρσ. ἐν βίῳ Πεισίστρ.

(3) Πλάτ. ἐν Σόλ. Ἀ' εἰς. πολ. Ε'. 13'.

Εἰν συντόμῳ, αὐτὸς εἶχε πολλὰ ἀξιώματα προτερήματα, τὰ ὅποια τότε μόνον κατεχρᾶτο, ὅτε ἄλλῳ δὲν ἐδύνατο ὡς ἀπολαύσῃ τὴν ἐφετήν τε δύναμιν. Διὰ καὶν ἄλλο δὲν ἦτον ἀξιοκατηγόρητος, πλὴν ὅτι εἶχε μεγαλητέραν δύναμιν παρὰ τὰς νόμους· ἐπειδὴ ὅμως δὲν μετεχειρίζετο αὐτὴν, ὑπέφερον οἱ πολῖται τὴν τυραννίδα τε πράως. Ὅθεν διὰ τὰς ἀνω ῥηθείας ἀρετὰς δικαίως ἐμπορεῖ νὰ τὸν ἀντιπαραβάλη τις μὲ ἄλλας τυράνους ἥττον ἐναρέτους· καὶ ἐνταῦθα φαίνεται τόση ποικιλιὰ καὶ ὁμοιότης μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἄλλοι εὐτυχέστεροι ἄρπαγος τῆς ἐλευθερίας τῆς ἰδίας τε πατρίδος, τῷ Γέλῳ Καίσαρι, ὥστε ἕως ὠνομάσῃ ὑπὸ τῷ Κικέρωνος ὁ Πεισίστρατος τῆς Ρώμης.

- π. χ. Αἰσχύνην δὲ ὁ Πεισίστρατος ἐν ἡτυχίᾳ, ἀφῆκε
523. τὴν βασιλείαν εἰς τὰς νύκτας, Γ' π' ἰαν καὶ Γ' π' παρχον, οἱ ὅποιοι ἐκληρονόμησαν ὅλας τὰς ἀρετὰς τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ μία ἄμιλλα πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ πρὸς τὰς πεπαιδευμένους διόρκεσεν ἐπ' ὀλίγον ἐν Αἰσχύνη. καὶ αὕτη ἡ πόλις, ἡ ὅποια εἶχεν ἤδη ὑπερβῆ πολὺ ὅλας τὰς συγχρόνους πόλεις εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ τέχνην, ἐφαίνετο ὑποτασσομένη ἡμέρως εἰς βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκηγγέλλοντο σοφοὶ καὶ ὑπερασπισαὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Ἀνακρέων, ὁ Σιμωνίδης, καὶ ἄλλοι προσεκλήθησαν εἰς τὰς Αἰσχύνας καὶ ἐτιμήθησαν πλεσίως (1). Σχολεῖα συνεκάθησαν πρὸς ἐπίδοσιν τῶν νέων εἰς τὰς μαθήσεις, καὶ πολλοὶ Ἑρμαὶ, ἤτοι σῆλαι, ἀνηγέρθησαν εἰς ὅλας τὰς πλατείας μὲ ἡθικὰς γνώμας ἐπιγεγραμμένας πρὸς διδασκαλίαν τῷ χυδαίᾳ λαῷ. Ὅμως

(1) Πλάτ. Γ' π' παρχ. Ἰλλ. ποικ. 15. Η'. β'.

ἡ βασιλεία των διήρκεσε δεκαοκτώ μόνον ἔτη, καὶ κατέλυθη τὸν ἀκόλεθον τρόπον.

Δύο πολῖται Ἀθηναῖοι, ὀνομαζόμενοι Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, συνώμοσαν πολλὰ σφικτὴν καὶ ἀκριβῆ φιλίαν, μετ' ἀπόφασιν τῆν ἐκδικεῖνται ἀμειβαίως εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀτιμάσῃ τὸν ἕτερον τῶν δύο. Ὁ Ἰππάρχος ὧν φύσει ἐρωτικός, ἐφθειρε τὴν ἀδελφὴν τῆ Ἀρμόδιου, καὶ εἶτα, ἐν ᾧ αὕτη ἐμελλεῖν ὑπάγει εἰς μίαν ἱερὰν πομπήν, ἐδημοσίευσεν τὴν αἰχὺνὴν λέγων, ὅτι αὕτη δὲν ἦτον εἰς τὰς νύκτας παρευρεθῇ ἐν τῇ ἐορτῇ. Ἡ τοιαύτη κατασχὺν παρώξυνεν, ὡς εἰκὸς, τὴν ὀργὴν τῶν δύο φίλων, οἱ ὅποιοι ἀπεφάσισαν ἦτοι νὰ φονεύσωσι τὸς τυράννους, ἢ νὰ φονευθῶσιν αὐτοὶ εἰς τὴν πρᾶξιν. Θέλοντες δὲ νὰ εὕρωσιν Ἀρμόδιον καιρὸν, ἀνέβαλον τὸν σκοπὸν των ἕως εἰς τὴν μέλλουσαν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων, εἰς ἣν ᾠφειλον νὰ παρευρίσκωνται οἱ περισσότεροι πολῖται ὥπλισμένοι· καὶ πρὸς περισσοτέραν αὐτῶν ἀσφάλειαν ἐκοινώνησαν τὸ μουσικὸν μόνον εἰς ὀλίγους τῶν φίλων, συμπεραίνοντες ὅτι κατὰ τὸν πρῶτον ἀλαλαγμὸν θέλουσιν εὕρει καὶ πολλὰς ἄλλας συμπράκτορας. Ἐλθέσης δὲ τῆς ἡμέρας, κατέβησαν λίαν πρῶτ' εἰς τὴν ἀγορὰν ὥπλισμένοι μετὰ ἐγχειρίδιον καὶ σερεοὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν. Ἐν τούτοις, ἰδὼν καὶ ὁ Ἰππίας ἐξήρχετο τῇ παλατίᾳ μετὰ τῶν ὀπαδῶν, διὰ νὰ δώσῃ ἐξωτὴς πόλεως εἰς τὰς στρατιώτας τὰς ἀνηκέσας τῇ μελλέσῃ ἐορτῇ διαταγὰς. Ἐν ᾧ δὲ οἱ δύο φίλοι ἠκολούθουν τὸν Ἰππίαν ἕως εἰς ἓν διάσημα, ἰδὼν ἓνα τῶν συνωμοτῶν ἰδιολογούμενον πολλὰ οἰκείως μετὰ τῇ Ἰππίᾳ· δι' ὃ φοβηθέντες, μή πως ἀνακαλυφθῇ ἡ συνωμοσία, καὶ ἐπιθυμῶντες νὰ πράξωσιν ὅσον τάχιστα τὸν σκοπὸν των, ἠτοιμάζοντο εἰς τὸ ἔργον· πλὴν ἐνθὺ.

μέμνηται, ὅτι ὁ καθ' αὐτὸ ἐχθρὸς, ὁ Ἰππάρχος, ἤθελε μείνῃ ἀτιμώρητος, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄπρακτοι εἰς τὴν πόλιν, θέλοντες νὰ τιμωρήσεν τὸν αἴτιον τῆς μνησικακίας των. Μετ' ὃ πολὺ εὗρον καθ' ὁδὸν καὶ τὸν Ἰππάρχον, καὶ εὐθέως ὀρμήσαντες, ἐβανάτωσαν αὐτὸν σὺν ταῖς ἐγχειριδίαις, φρονευσάντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰς ἐκείνον τὸν θόρυβον. Οἱ Ἰππίας ἀκέσας τὸ γεγονός, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν ἄλλην ἀταξίαν, ἐξαρμάτωσεν ὅλους, ὅσους ὑπώπτευε συνεπιβέλους, καὶ ἔπειτα ἐμελέτα ἐκδίκησιν.

Μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων φίλων ἐτύγχανε καὶ μία ἑταῖρα, ἤτοι παλλακίς, ὀνομαζομένη Λεάινα, ἡ ὁποία μετὰ θέλγητρυ τῆς ὠραιότητος, καὶ διὰ τὴν ἐπιτηδεϊότητα τῆ παιζεῖν τὴν λύραν, εἴλκυσε τινὰς τῶν ἐπιβούλων καὶ ἐπετίθετο μία τῶν πρώτων συνωμοτῶν. Γινώσκων ἔν τῷ τύραννι (ἐπειδὴ τοιοῦτος κατεσάθη ὁ Ἰππίας ἐξ αἰτίας τῆ τελευταίας ἐπιχειρήματος), ὅτι δὲν ἤτότι μυσικὸν ἐν ταύτῃ τῇ γυναικί, ἐπρόσβαλε νὰ τὴν βασανίσωσι, διὰ νὰ ὀνομάσῃ τὴς συνωμώτας· αὕτη δὲ ὑπέμεινεν ἀνδρείως ὅλην τὴν αὐσηρότητα τῶν βασάνων, καὶ φοβεμένη μήπως ὑπὸ τοῦ πόνου παρακινεμένη ὁμολογήσῃ τὴν συνωμοσίαν, ἐκκόψασα τὴν γλῶσσαν διὰ τῶν ὀδόντων, ἔπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆ τυράννου, καὶ ἔτιως ἀπέθανε πικρῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, δεικνύουσα εἰς τὸν κόσμον ἀξιοσημεῖωτον παράδειγμα γυναικείας θαρσερότητας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσησαν πρὸς μνήμην τῆς τοιαύτης ἡρωϊκῆς πράξεως ἄγαλμα, ἐν ᾧ παρίστατο μία Λεάινα χωρὶς γλώσσης.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Ἰππίας δὲν ἔπαυσε τὴν ὀργὴν, ὅτι ὁ σασσιῶδης λαὸς κἀμνει πάντοτε τὸν τύραννον ὑποπτον. Πολλὰ πολῖται παρεδίδησαν εἰς θάνατον.

καὶ διὰ τὰ μὴ φοβῆται εἰς τὸ ἐξῆς παρόμοια ἐπιχειρήματα, ἠγωνίσθη γὰρ σφεαΐσῃ τὴν δυνάμιν τε μετὰ ξένων συμμαχίας, δὲς τὴν θυγατέρα τε εἰς γάμον τῷ ἰσχυρῷ τυράννι τῆς Λαμψάκου, καὶ κρατῶν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῷ Ἀρταφέρνης, τῷ σατραπείων Σάρδεων, καὶ ἀγωνιζόμενος ὃ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ φιλίαν τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὅποιοι τότε ἦσαν τὸ δυνατώτατον ἔθνος κατ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλ' αὐταὶ αἱ συμμαχίαι, ἀφ' ὧν ἔλπιζε τὴν μεγίστην βοήθειαν, πρὸς ἐξένησαν αὐτῷ τὴν καταστροφὴν. Οἱ Ἀλκμαιωνίδαι, μία δυνατὴ φαμίλια, ἣτις ἐξῆλθον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἠγωνίζοντο καὶ ἐκκόψωσι πᾶσαν φιλίαν αὐτῷ μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ἕως ὅτε τέλος ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ· διότι ὄντες πλείους, ἅμα δὲ καὶ μεγαλόδωροι, πρὸς ταῖς ἀλλαῖς δημοσίαις ἐκδελύσεσιν ἔλαβον ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων τὴν ἐλευθερίαν τῇ ὃ ἀνακτίσωσιν ἐκ Θερμελίων τὸν ἐν Δελφοῖς βωμὸν, ὅς τις ἔτυχε τότε γὰρ καὶ, καὶ ἔκτισαν μεγαλοπρεπέστατα μετὰ Πάριον μάρμαρον. Αὕτη ἡ ἐλευθεριότης καὶ μεγαλοδορία ἐπεσπάσατο τὴν ἐγνωμισύνην τῆς ἱερείας τῷ Ἀπόλλωνος, ἡ ὅποια θέλεσθαι γὰρ τὸς ἀντευεργετήσῃ, διὰ τῶν χρησμῶν ἀνεκέρυττε πανταχῶς τὰς ἐπιθυμίας των. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι δὲν ἐπεθύμουν ἄλλο τι τόσον, ὅσον τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν Ἀθήναις τυραννίδος, ἡ Πυθία ἐβόηθησε τὸς σκοπέτων· καὶ ὅσῳκις ἔρχοντο οἱ Σπαρτιάται, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον περὶ τίνος ὑποθέσεως, εἰρημὴ δὲν ὑπέσχετο τὴν παρὰ Θεῶν βοήθειαν, πλὴν εἰάν ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ἐλευθερίαν. Αὕτη ἡ προσαγὴ τῷ μαντεῖι ἐπανελήφθη τοσούτως, ὥστε τελευταῖον ἀπεφάσισαν οἱ Σπαρτιάται γὰρ ὑπακούωσιν.

Ὡς τόσον, ὁ μὲν πρῶτος πόλεμος ἀπέβη ἀτυχὲς, ἐπεὶδὴ ὁ σαλεις κατὰ τῆ τυράννε στρατὸς ἀπεδιώχθη μετὰ φθορᾶς· ὁ δὲ δεύτερος, στρατηγῶντος τῆ Κλεομένης, εὐτύχησε (Ἀνδοκ. μυθ.), καὶ αἱ Ἀθηναίαι ἐπολιορκήθησαν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆ Ἰππίε ἐγίνανται χιμάλωτοι, ἐν ᾧ ἐξεπέμποντο τῆς πόλεως ἀλλαχῇ πρὸς ἀσφάλειαν. Διὰ τὰ λυτρώσῃ ὁ πατήρ τες υἱὲς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἠναγκάσθη νὰ συγκατανεύσῃ ν' ἀφίσῃ τὴν βασιλείαν, καὶ ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν εἰς πέντε ἡμερῶν διάστημα.

Τοιούτῳτρόπως ἡλευθερώθησαν αἱ Ἀθηναίαι, καὶ ἀνέλαβον τὴν ἐλευθερίαν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐδιώχθησαν οἱ βασιλεῖς ἀπὸ τὴν Ρώμην. Οἱ Ἀλκιμαωνίδαι ἦσαν μὲν κυρίως τὸ ὄργανον ταύτης τῆς μεταβολῆς, ἀλλ' ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐφαίνετο μᾶλλον εὐγνώμων πρὸς τὰς δύο φίλες τὰς πρωταιτίους αὐτῆς. Τὰ ὀνόματα τῶν Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἦσαν εἰς μέγιστον σέβας κατ' ὅλας τὰς ἀκολουθεῖς αἰῶνας, καὶ αὐτοὶ ἐθεωροῦντο σχεδὸν ἰσόθεοι. Τὰ ἀγάλματά των ἡγέρεθον κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἣ ὁποία τιμὴ δὲν ἐδόθη ποτὲ εἰς ἄλλον πρὸ αὐτῶν· ἑσάκις δὲ ἐνέβλεπεν ὁ λαὸς εἰς αὐτὰ, καὶ ᾤκνετο ἔρωτα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἁσπονδον μῖσος κατὰ τῆς τυραννίδος, τὰ ὅποια ἔτε ὁ καιρὸς, ἔτε ὁ φόβος ἐδυνάμην μετὰ ταῦτα νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν ψυχῆν των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Σύντομος ἐπιθεώρησις τῆς καταστάσεως
τῆς Ἑλλάδος πρὸ τῆς Περσικῆς πολέμου.

Εως ὥδε ἴδομεν τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος εἰς παντοτεινὸν κλονισμὸν καὶ ταραχὴν, ἄλλας μὲν σερευμένας, ἄλλας δὲ πάλιν ἀφανιζομένας· ἐν μικρὸν ἔθνος πολέμῳ μετὰ τῷ ἐτέρῳ, καὶ ἀμφοτέρω κατακινόμενα ἀπὸ τοῦ τρίτου. Ἰδομεν πᾶσαν πύλιν ἀποβάλλουσαν τὴν προκαταρκτικὴν διοίκησιν, καὶ κερδαίνουσαν βαρὺ μὲν περισσοτέραν ἐλευθερίαν. Πρὸς τέτοις ἴδομεν τὴν τε εἰσαγωγὴν τῶν γεγραμμένων νόμων, καὶ τὸ ὄφελος, τὸ ὁποῖον προσενῆν, δίδοντες σερεότητα εἰς τὴν πολιτείαν.

Εἰς τὸ διάστημα τῶν ἀγώνων, ἐν ᾧ τὰ διάφορα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἡγωνίζοντο ἕτω καὶ γένωσιν ἕκαστον δυνατώτερον τῶν ὁμῶν, καὶ καὶ σερεώσωσι τὴν ἐλευθερίαν ἐν ταῖς πατρίσιν αὐτῶν, αἱ ἡθικαὶ ἐπισῆμαι, ἡ Ῥητορικὴ, ἡ Ποιητικὴ καὶ ἡ Τακτικὴ, ἕκαστον ταχεῖαν πρόοδον ἀναμεταξύτων, καὶ αἱ ἀρχαί, τὰς ὁποίας ἐδανείσθησαν κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίως, ἤνυσαν ὁσημέραι καὶ ἐτελειοποιεῖντο θαυμασίως. Ἐπεὶ δὲ ἡ Ἑλλὰς συνίστατο ἀπὸ πολλὰς μικρὰς γειτονιάς δημοκρατίας, διαφερέσας κατὰ τὰς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα, τέτοιο ἦτον ἀδύνατος πηγὴ φιλοτιμίας· καὶ πᾶσα πόλις ἐφιλοτιμεῖτο καὶ περὶ τὴν ἄλλην καὶ μόνον εἰς τὴν πολεμικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης. Διὰ τοῦτο αὐταὶ μὲν ἴσαντο διηνεκῶς μετὰ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἐξασκούμεναι εἰς τὸν πόλεμον, οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ ποιηταὶ διαβαίοντες ἀπὸ πόλεως εἰς

πόλιν, παρεκίνησεν αὐτὰς διὰ τῶν διδασκαλιῶν καὶ ἡρωϊκῶν ὑμνων πρὸς πόσον τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς ζῆλον τῆς στρατιωτικῆς δόξης. Αὐται αἱ εἰρηνικαὶ καὶ πολεμικαὶ αὐτῶν ἐντέλεια ὑψώσαν τὰς Ἑλληνας εἰς τὸν ὑψηλότεον κορυφὴν τῆς μεγαλείας, καὶ μόνον ἐχθρὸς ἀντάξιός τῶν ὀπλίων τὸν ἔλειπε, διὰ νὰ δείξωσιν εἰς τὸν κόσμον τὴν ὑπεροχὴν των. Ἡ Περσικὴ μοναρχία, ἡ μεγίστη κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἐφάνη εὐθὺς ἀντιζήλος αὐτῶν, καὶ ὁ ἄγων ἔκλυσε μὲ τὴν παντελὴ αὐτῆς καταστροφὴν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλάς ἤλλαττε συχνάκις ὁ μόνον τὴν διοίκησιν, ἀλλ' ἐτι καὶ τὰ ἔθιμα, καὶ εἰς πάντα αἰῶνα παρίσταντο εἰς ἄλλην πολλὰ διαφορετικὴν εἰκόνα, ἀισχυκαίον ἔσαι νὰ κάμωμεν πρὸ τῆ Περσικῆς πολέμου δευτέραν ἐπιθεώρησιν τῆς συμμαχίας ταύτης τῶν μικρῶν δημοκρατιῶν, ὅπως συγκρίνοντες τότε τὴν δύναμιν μὲ τὴν τῆ ἐχθρῆς, ἴδοιμεν, πόσον ὑπερβαίνει ἡ ἀνδρία τὸν ἀριθμὸν, τὸν πλῆτον καὶ τὴν ἀλαζονείαν (1).

Ἡμεῖς θέλομεν ἀριθμήσει ἐν ταύτῃ τῇ Συμμαχίᾳ πρώτην τὰς Ἀθηνῶν, τὴν μητρόπολιν τῆς Ἀττικῆς, τῆς ὁποίας ὅλη ἡ ἐπικράτεια μύλις ὑπερέβαινε κατὰ τὴν περιοχὴν τὰ μεγαλύτερα Κομητάτα τῆς Ἀργολίας. Ὡς τόσον, τὸ ἔλλειπον αὐτῇ κατὰ τὴν ἔκτασιν ἀνεπληρῆτο ἀπὸ τῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν παιδιόθεν ἐμπειροπόλεμοι καὶ ἐν ἄκρᾳ πεποιθῆσαι τῆς ὑπεροχῆς των. Οἱ ῥήτορες, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταί, ἐδωκαν ἤδη μαθήματα καλλιεργείας εἰς τὸ ἀνδρῶπι-

(1) Οἱ συγγραφεῖς ὅμως περιγράφει τὰς χεῖρας πρὸ τῆ Περσικῆς πολέμου διὰ ἐξ ἀπὸ αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑωσ εἰς τὰς ὑσάτους χεῖρας.

ιον γένος· ἡ οἱ στρατηγοίων, ἂν καὶ ἦσαν γεγενη-
νασμένοι μόνον εἰς μικρὰς ἀγῶνας μετὰ τῶν γειτόνων,
ἤρχισαν νὰ ἐφευρίσκωσι νέα πολεμικὰ στρατηγήματα.

Τρία εἶδη κατοίκων ἦσαν ἐν Ἀθήναις, τοὺς ἰλλοί, μέτοικοι ἡ δούλοι (1), ὧν οἱ μὲν πολῖται ἦσαν ὡς 21,000, οἱ δὲ μέτοικοι ὡς 10,000, οἱ δὲ δούλοι 40 ἕως 60,000 (Ἀθην. βιβλ. 5', 20). Οὐδεὶς εἰδύνατο νὰ εἶναι πολίτης, εἰμὴ ἐκ γενέσεως (γενήσις) ἢ πολιτογραφίας (δημοποίησις). Διὰ νὰ εἶναι τις γενήσις πολίτης, ἐχρειάζετο νὰ γεννηθῇ ἀπὸ πατέρα ἡ μητέρα Ἀθηναίους ἡ ἐλευθέρους. Ὁ λαὸς ὅμως εἰδύνατο νὰ δώσῃ ἡ εἰς τὰς ξένους τὸ δικαίωμα τῆς πολιτείας· ἡ ὅσοι ἐπολιτογραφεῖντο ἕτως, εἶχον σχεδὸν τὰ αὐτὰ προνόμια ἡ δίκαια τῶν γενήσιων πολιτῶν. Τῆτο τὸ προνόμιον ἐδίδετο ἐνίοτε εἰς ἐνδειξιν τιμῆς ἡ εἰγνωμοσύνης ἡ εἰς ἐκείνους, ὅσοι εὐηργέτην τὴν ἐπαρχίαν, ὡς εἰς τὸν ἱατρὸν Ἰπποκράτη (2)· ἡ οἱ ἴδιοι βασιλεῖς ἠγωνίζοντο ἐσθ' ὅτε νὰ λάβωσι ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν δι' αὐτὸς ἡ τὰ τέκνα των. Ὅταν οἱ νέοι ἐγίνοντο εἰκοσι χρόνων, ὁμνιόντες πρότερον, ἐνεγράφοντο ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν πολιτῶν, ἡ ἕτως ἐθεωρεῖντο μέλη τῆς πολιτείας.

Ὅσοι μέτοικοι ἤρχοντο νὰ κατοικήσωσιν ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ ἐμπόριον, ἡ ἄλλο τι τοῖα, δὲν εἶχον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν, μήτε ἐψηφισθῆναι ἐπ' ἐκκλησιας, ἀλλ' ὑπερασπίζοντο ἀπὸ μερικὰς πολιτας, προστάτας ὀνομαζομένους, δι' ὃ ἡ εἰς μὲν τέτες ᾤφειλον

(1) Ὅσοι μὲν κατάκειν ἐν Ἀθήναις διὰ παντὸς ὠνομάζοντο μέτοικοι, ὅσοι δὲ ἐπ' ὀλίγον καιρὸν, ξένοι.

(2) Διὰ τὴν πρὸς αὐτὸς βοήθειαν, ὅτε συνέβη ὁ πρῶτος φημιος ἐν Ἀθήναις λοιμός.

να κάμωσι μερικὰς ἐκδελεύσεις, εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν ἐπλήρονον κατ' ἔτος φόρον (μετοίκιον) δώδεκα δραχμῶν, καὶ ὅτε δὲν ἦσαν εἰς σάσιν τῷ πληρῶσαι, ἐγίνοντο δῆλοι καὶ ἐπωλῆντο δημοσίᾳ.

Ἀπὸ τὰς οἰκέτας, ἄλλοι μὲν ἦσαν ἐλεύθεροι, ἄλλοι δὲ δῆλοι, αἰχμάλωτοι δηλ. ἢ ἀργυρῶνητοι. Οἱ μὲν πρῶτοι ἦσαν ἐλεύθεροι, οἱ ὅποιοι δὲ ἐνδείαν ἐγίνοντο μισθωτοί, καὶ ἐν ὅσῳ ἦταν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, δὲν ἔφερον ψῆφον ἐπ' ἐκκλησίας· οἱ δὲ δῆλοι ἦσαν ὅλως κτήματα, καὶ ἐπομένως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν δεσποτῶν (Οὐαλ. Μάξ. β'. σ'). Οὗτοι δὲν εἶχον ἄδειαν νὰ φορῶσι φορέματα ἢ νὰ κείρωνται τὰς τρίχας, ὥς οἱ δεσπότες, ἔτε ν' ἀλείφωσιν ἢ νὰ καπνίζωσι τὸ σῶμα μὲ ἀρωματικά, ἔτε νὰ προσκυνῶσι διωρισμένας τιὰς θεότητας, ἀλλ' ἔτε καὶ νὰ ὀνομάζωνται μὲ τίμια καὶ σεμνὰ ὀνόματα, θεωρούμενοι καὶ εἰς πολλὰς περιστάσεις ὡς κτήνη· τὸ δὲ παραδοξότερον, ὁ Σόλων τὰς ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ προνόμιον τῆς παιδερασείας, ὡσανεὶ τέτοιο ἦτο τίμιον. Οἱ κύριοι τὰς ἐσιγμάτιζον πρὸς σημεῖον, ἦτοι τὰς ἐσφράγιζον μὲ γράμματα εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἄλλαχῆ. Ὡς τόσον, οἱ δῆλοι εἶχον ἄσυλον ἐκεῖ, ὅπερ ἐτάφησαν τὰ ὅσα τῷ Θησεέως· καὶ τέτοιο τὸ ἄσυλον διήρκεσε περὶ τὰς δύο χιλιάδας χρόνων. Ὅταν οἱ δεσπότες μετεχειρίζοντο τὰς δέλτας μὲ μεγάλην αὐστηρότητα καὶ ἀπανδρωπίαν, ἡμπόρεν οἱ δῆλοι νὰ τὰς ἐγκαλέσων εἰς τὸ κριτήριον, καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα ἐμαρτυρεῖτο, ἠναγκάζοντο ἐκεῖνοι νὰ τὰς πωλήσωσιν εἰς ἄλλους· μάλιστα δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἡμπόρεν νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ὅτε συνήθριζον τὰ πρὸς τέτοιο ἀναγκαστὰ χρήματα, ἐπειδὴ ἀφ' ὅσα ἐκέρδαινον κατ' ὀλίγον ἐργαζόμενοι, ἐπλήρονον εἰς τὰς δεσπότητας

διωρισμένην ποσότητα, τὰ δὲ λοιπὰ ἐφύλαττον πρὸς ἰδίαν χρῆσιν· πολλοὶ δὲ δεσπόται δι' ἀνταμοιβὴν τῆς πρὸς αὐτὰς ἐκδελύσεως ἐχάριζον αὐτοῖς συνεχῶς τὴν ἐλευθερίαν· καὶ ὅτε πάλιν ἠναγκάζετο ἡ πολιτεία νὰ συνάξῃ πολὺ σράτευμα, τότε ἀπεγράφοντο καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς στρατιώταις, καὶ ἔκτοτε ἐνομίζοντο πάντοτε ἐλεύθεροι.

Τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην (ἐν σφίξ. σίχ. 658.) συνεποσύντο 2,000 τάλαντα, τὰ ὅποια συνεθροίζοντο κυρίως ἀπὸ τῆς φόρου, ὅσες ἐρρίπτον εἰς τὴν γεωργικὴν καὶ εἰς τὴν πώλησιν τῶν ξύλων, ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα, ἀπὸ τὰς συνεισφορὰς τῶν συμμάχων, ἀπὸ κεφαλικὸν φόρον τῶν κατοίκων τῆς χώρας, ἐγχωρίων τε καὶ ξένων, καὶ ἀπ' ἄλλας τυχερὰς χρηματικὰς ποινὰς διαφόρων ἀνομημάτων. Ἀπ' αὐτὰ τὰ εἰσοδήματα ἐπλήρονον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν περὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἐκτίζον καὶ ὥπλιζον τὰς σόλεις, διετήρουν καὶ διώρσονον δημόσια κτίρια, ναῦς, τεῖχος, λιμένας καὶ φρέγια. Ὅταν ὅμως ἡ δημοκρατία παρήκμαζε, τὰ περισσότερα εἰσοδήματα κατηναλώθησαν εἰς ματαίας δαπάνας, ὡς εἰς ἀγῶνας, ἐορτὰς καὶ θεάτρα, τὰ ὅποια ἀπῆλθεν ἀναρίθμητα χρήματα, καὶ δὲν ἦσαν κατ' ἐξένα τρόπον ὠφέλιμα εἰς τὴν πολιτείαν.

Ἀλλ' ἡ μεγίστη δόξα τῶν Ἀθηναίων ἦτον, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν τὸ σχολεῖον καὶ τὸ κατοικητήριον πάντων τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς ἀνεβλάστησαν ἡ Ποιητικὴ, Ῥητορικὴ, Φιλοσοφία καὶ ἡ Μαθηματικὴ, καὶ προήχθησαν σχεδὸν εἰς τὴν ἀνωτάτην αὐτῶν ἐντέλειαν. Οἱ νέοι ἐξέβληνον πρῶτον νὰ διδασκῶσι τὴν γραμματικὴν ὑπὸ διδασκάλων, οἵτινες ἐδίδασκον αὐτοὺς κανονικῶς καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς δια-

λέατε. Ἡ Ῥητορικὴ ἐσπεδάζετο μὲ περισσotέραν ἐπιμέλειαν, ἐπειδὴ αὕτη καθωδήγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ μέγιστα ἀξιώματα τῆς δημοκρατίας. Μὲ τὴν σπουδὴν τῆς Ῥητορικῆς ἦτον ἠνωμένη καὶ ἡ τῆς Φιλοσοφίας, ἡ ὅποια ἐμπεριείχεν ὅλας τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας. Εἰς αὐτὰ τὰ τρία εἶδη τῶν ἐπιστημῶν ἦσαν πολλοὶ ἐμψυχοὶ διδάσκαλοι, τῶν ὁποίων ὅμως οἱ εἰησις ἦτον, ὡς σύνηθες, πολὺ μεγαλητέρα παρὰ τὸ ἐπαγγελμάτων.

Ὅλοι αἱ μικρότεραι τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίαι ἐμμεντο μόνον τὰς Ἀθήνας· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἦσαν κατώτεραι αὐτῶν κατὰ πάντα, ὡς τόσον πᾶσα μία ἐγέννησε μεγάλας φιλοσόφους καὶ στρατηγούς. Ἡ Σπάρτη μόνη δὲν ἐμμεντο ἄλλαν ἐπαρχίαν, ἀλλ' ἐπέμενεν αὐστηρῶς εἰς τὴν νόμον τῶ Λυκέργε, καὶ ἐμίσει τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης, αἱ ὅποια καλλιεργῶσιν ἅμα καὶ ἐκνευρῶσι τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἔσα συνεισισμένη μόνον εἰς τὸν πόλεμον, δὲν ἐμελέτα ἄλλο, εἰμὴ ἐκστρατείας καὶ μάχας, ὡς σκηνὰς ἡσυχίας καὶ ἀναπαύλης. Ὅλοι οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης καὶ αἱ διαταγαὶ τῶ Λυκέργε ἀπέβλεπον πρὸς πόλεμον· ἔλα δὲ τ' ἄλλα, ὡς τέχναι, ἐπιστήμαι, ἐμπόριον, καὶ αὐτὴ ἡ γεωργικὴ ἦσαν ἀπηγορευμένα. Οἱ κάτοικοι τῆς Λακεδαιμόνος ἦσαν διττοὶ, πρῶτον μὲν ὅσοι κατέκον τὴν Σπάρτην, ὅσων καὶ ὠνομάζοντο Σπαρτιάται, καὶ δεύτερον οἱ κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς, Τεγεῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καλούμενοι. Εἰς τὸν κατὰ τὸ Λυκέργε, οἱ μὲν Σπαρτιάται ἦσαν ὡς 9,000, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὡς 30,000 (Ἀριστ. πολ. Β'. 2.). Αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἡλαττώθη μᾶλλον, ἥπερ ἠυξήθη εἰς τὰς εἰσέπειτα χρόνους· ὡς τόσον συνεκροτεῖτο ἐπὶ Φοβερὸν σάτυμα, τὸ ὅποιον εἶδε πολλάκις νόμος εἰς τὰς λοιπὰς Ἑλλήνας. Ὅλοι οἱ Σπαρτιατικοὶ ὀνομαζό-

μενοι κυρίως στρατιῶται ἐθεωροῦντο ὡς τὸ ἄνδρος τῷ ἔθ-
νους, τὸ ὅποιον ἐμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν ἀπὸ τὴν ἄκρην
λύπην τῆ λαῷ, ὅτε ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ ἐπιάθησαν ἀπὸ
τὲς Ἀθηναῖες τριακόσιοι αὐτῶν αἰχμάλωτοι. Ως τό-
σον, μ' ὅλον ὅτι ἡ δύναμις τῆς Σπάρτης ἦτο μεγάλη,
οἱ Σπαρτιάται ἦσαν ἰκανώτεροι ν' ἀντιπολεμῶσι τὲς
ἐχθρὲς, παρὰ νὰ τὲς πολεμῶν, καὶ ἐφρόντιζον πάντο-
τε νὰ οἰκονομῶσιν ὥσιν τὸ δυνατόν τὲς στρατιώτας, ἐ-
πειδὴ ἔχοντες ὀλίγα χρήματα, δὲν ἐδύναντο νὰ ἐέλ-
λωσι σράτευμα εἰς μακρὰς ἐκστρατείας.

Τὰ σρατεύματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης
συνίστατο ἀπὸ τέσσαρα εἶδη στρατιωτῶν, δηλ. ἀπὸ πο-
λίτας, συμμάχους, μισθωτὰς καὶ δέδους. Τὸ πλεῖστον μέ-
ρος τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν δύο δημοκρατιῶν συνίστατο ἀπὸ
συμμάχους, οἱ ὅποιοι ἐπληρόνουντο ἀπὸ τὲς πολίτας· οἱ δὲ
ξένοι, ὅσοι ἐσράτευον ἐπὶ μισθῷ, ὠνομάζοντο *μισθολοί*.
Οἱ ἀριθμὸς τῶν δέδων, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο κατόπιν τῶ
σρατεύματος, ἦτο πολλὰ μεγάλος· καὶ μάλιστα οἱ Σπαρ-
τιάται μετεχειρίζοντο τὲς Εἰλωτας ὡς ψιλὸν πεζικόν.

Οἱ πεζοὶ στρατοὶ τῶν Ἑλλήνων συνίστατο ἀπὸ δύο
εἶδη στρατιωτῶν, ὧν τὸ μὲν ἦτο βαρέως ὠπλισμένον
(ὀπλίται), καὶ ἐφόρει μεγάλας ἀσπίδας, λόγχας καὶ
μαχαίρας· τὸ δὲ ψιλῶς (ψιλοὶ), καὶ ἐφόρει ἀκόντια,
τόξα καὶ σφενδόνας. Οἱ ψιλοὶ ἐτάττοντο κυρίως εἰς τὸ
μέτωπον ἢ εἰς τὰς πτέρυγας, καὶ πρῶτον μὲν ἐτό-
ξευον ἢ εὐσφενδόνιζον ἀκόντια καὶ λίθους ἐπὶ τὸν ἐχ-
θρὸν, ἔπειτα δὲ κατέφευγον διὰ τῶν διασημάτων ὀ-
πίσω τῶν ταγμάτων, διὰ τὰ ὁρμήσωσι πάλιν, ὅταν
ὁ ἐχθρὸς ἐφευγε.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν σχεδὸν ἄπειροι τῆς Ἰππικῆς.
Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἤρχισαν τὴν χρῆσιν αὐτῆς μετὰ

τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον· ἐλάμβανον δὲ τὰς ἵππους ἀπὸ τὴν μικρὰν πόλιν ὅχι μακρὰν τῆς Λακεδαιμόνος, ὀνομαζομένην Σκίρον, ἐξ ἧς Σκιρίτας ὠνόμαζον τὰς ἵππους, κατέταττον αὐτὰς πάντοτε εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, τὴν ὁποίαν θέσιν αὐτοὶ ἐζήτεν ὡς κατὰ νόμον ἀνήκουσιν εἰς αὐτὰς. Ἐκ τῆ ἐναντίας δὲ, οἱ Ἀθηναῖοι ὑπερέβαινον ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Ναυτικὴν, ἐπειδὴ εἶχον εὐρύχωρον αἰγιαλὸν, καὶ ἐτίμων τὸ ἐμπορικὸν ἐπάγγελμα. Γὰρ πλοῖά των ἤϋξανον, καὶ τέλος ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἐκφοβίσωσι τὰς μεγάλας στόλας τῆς Περσίας.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ δύο ἐπαρχίαι, αἱ ὁποῖαι τρόπον τινὰ αὐταὶ μόναι εἶχον ὅλην τὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος· καὶ μὴ ὅλον ὅτι πολλὰ μικρὰ βασιλεια ἦσαν ἀνεξάρτητα, ὡς τόσον αὐτὰ ἐχρεώσεν τὴν ἀσφάλειάν των εἰς τὴν ἀντιζηλίαν τέτων τῶν δύο ἰσχυρῶν ἀνταγωνιστῶν, καὶ πάντοτε εὕρισκον εἰς τὸν ἕνα σκέπην, ὅτε κατεβλήβοντο ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ἐπ' ἀληθείας, ἡ ἀνομοιότης τῶν ἐθίμων, ἡθῶν καὶ τῆς ἀνατροφῆς, καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτῶν φιλαρχία, πρέξεν καὶ ὑπέβαλπον τὴν διαίρεσιν τῶν δύο αὐτῶν ἐπαρχιῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν αὐστηροὶ καὶ ὀλίγον θηριώδες χαρακτῆρος, ἐπειδὴ ἡ αὐστηρὰ διοίκησις καὶ ἡ τραχεῖα ζωὴ ἔκαμον τὰ ἡθῶν των πολλὰ σκληρὰ καὶ ἀκαταδάμαστα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν φύσει πολιτικοὶ καὶ ἀσεβεῖς, εὐθυμοὶ ἐν ἀλλήλοις, εὐσπλαγχνοὶ πρὸς τὰς μικροτέρας, πλὴν φιλοτάραχοι, ἄσατοι, δειλοὶ φίλοι, καὶ ἰσχυρογνώμονες ὑπερασπισαί. Διὰ τῆτο καὶ μὴ ἀπ' αὐτὰς τὰς δημοκρατίας δὲν ἐδύνατο νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὴν τὰς ἄλλας μικρὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος· καὶ μὴ ὅλον ὅτι ἡ φιλαρχία αὐτῶν δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὴν χώραν πολυχρόνιον ἡσυχίαν, τὰ κοινὰ

ἐλαττώματα ἦσαν πάντοτε ἐμπόδιον πρὸς ἑκτασιν τῆς δυνάμεώς των. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ μὲν ἀντιζηλία τέτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐκράτει ἢ τὰς δύο πάντοτε προδύμες εἰς πόλεμον, τὰ δὲ κοινὰ των ἐλαττώματα διεφύλαττον τὰς μικροτέρας ἐπαρχίας ἐλευθέρως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Α' πὸ τῆς ἐξώσεως τῆς Ἰππίας ἕως τῆς τελευτῆς τῆς Μιλτιάδους.

Τοιαύτη ἦν ἡ κατάστασις τῶν Αἰθηνῶν τε, τῆς Σπάρτης ἢ τῶν γειτνιαζουσῶν μικροτέρων ἐπαρχιῶν, ὅταν ἡ Περσικὴ μοναρχία ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μέρος ἢ νὰ περιπλέκηται εἰς τὰς διαφοράς των, αἰρεμένη ὡς κριτὴς τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγώνων των, μὲ σκοπὸν μόνον τὴν νὰ καταλύσῃ τὴν ἐλευθερίαν ὅλων. Ἡμεῖς διηγήσασθαι ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Ἰππίας πολιορκηθεὶς ἐν Αἰθῆναις, διὰ νὰ σώσῃ τὰς αἰχμαλώτους παῖδας, συγκατένευσε νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν, ἢ ν' ἀφίχῃ τὴν Αἰττικὴν εἰς πέντε ἡμέρας. Αἱ Αἰθῆναι ὅμως ἀπολαβῆσαι τὴν ἐλευθερίαν, δὲν ἀπέλαυνον τὴν ἐξ αὐτῆς νομιζομένην ἡσυχίαν· ἐπεὶ δὲ δύο τῶν πρώτων πολιτῶν, ὁ Κλεισθένης φίλος τῆς λαῆς, ἢ ὁ Ἰσαγόρας φίλος τῶν πλεσίων, ἤρχισαν ν' ἀγωνίζονται δ' ἐκείνην τὴν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας τὴν κατάλυσιν πρὸ ὀλίγου ἔκλινον ἐκ συμφώνου. Ὁ πρῶτος τέτων, ὅστις ἦτο παρὰ τῷ δήμῳ ὁ προσφιλέστερος, ἔκαμε μεταβολὴν εἰς τὴν διοίκησιν, ἀντὶ τῶν τεσσάρων φυλῶν, ἀφ' ὧν συνίστατο

οἱ Ἀθηναῖοι πρότερον, αὐξήσας τὸν ἀριθμὸν εἰς δέκα (1). Αὐτὸς εἰσήγαγε προσέτι τὸν τρόπον τὸν ἐψήφοφορῶσι διὰ τῷ ὀνομαζομένῳ Ὀτρακισμῷ, ὁ ἐπὶ τῷ ἐγίνετο τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἐκάστῳ πολίτῃς, ὅχι νεώτερος τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν, ἔγραφε τὸ ὄνομα τινῶν πολιτῶν, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις, εἴτε ἡ τύχη ἐγίνετο κατὰ τὴν σκοπόντε ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν, ἐπάνω εἰς ὄτρακον (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ψήφοφορίας ὀτρακισμός), καὶ ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐπιπτον αἱ περισσώτεροι ψῆφοι (2), ἐξωτρακίζετο, ἤτοι ἐξωρίζετο εἰς διάστημα δέκα χρόνων. Οὗτοι οἱ νόμοι, οἱ ὁποῖοι φανερώς ἐγιναν διὰ τὴν αὐξήσασιν τὴν δύναμιν τῷ δήμῳ, τόσον ἀπῆρσαν εἰς τὸν Ἰσαγόραν, ὥστε δὲν ὑπετάχθη, ἀλλὰ προέκρινε κάλλιον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Κλεομένη, τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης, ὅστις ὑποχέσθη νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἐπ' ἀληθείας, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐζήτην μόνον ἀρμοδίαν πρόφασιν τῷ νὰ σμικρύνωσι καὶ νὰ καταλύσωσι τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων, τὴς ὁποίας πρὸ ὀλίγου κατὰ τὴν προσαγὴν τῷ χρησμῷ ἡλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν. Ὅθεν ὁ Κλεομένης λαβὼν εὐκαιρίαν διὰ τὴν διχόνοιαν τῆς πόλεως, εἰσέβη εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐξωστράκισε τὸν Κλειδῆν καὶ μετ' αὐτῷ περισσώτερον ἢ ἑπτακοσίας φαρμακίας, αἱ ἐποῖαι ἐκράτην μετ' αὐτῷ εἰς τὰς τελευταίας ταραχάς· μὴ εὐχαριστέμενος δὲ εἰς τὸν μόνον, ἡγωνίζετο καὶ νὰ καινοτο-

(1) Ἀριστ. πολ. γ', 4. Πολυδ. Η', 9. §. 109. 110.

(2) Αἱ ψῆφοι ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸλάχιστον 6000 τῶν ἀριθμῶν. Ὁ δὲ πρῶτος ἐξωστράκιστος ἐχρημάτισε κατὰ Ἀλκιβιάδην αὐτὸς ὁ Κλειδῆνης, καὶ ἔχματος ὁ Γ'πέρεβολος, ἀνὴρ σκανδαλοποιὸς καὶ ἐχθρὸς τῶν ἐταρῶν αἰσχροῦ.

μήση τὴν πολιτείαν καὶ νὰ εἰσάξῃ τὴν ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καταδιωκόμενος ἀνδρείως ἀπὸ τὴν Βελήν, ἐκυρίευσεν τὴν ἀκρόπολιν, τέλος δὲ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἡναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ. Οἱ Ἰσαγόρας ἐξωστράκισεν, καὶ πολλοὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτῇ ἐφονεύθησαν. Οἱ Κλεισθένης μαθὼν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔφυγεν, ἐπέσρεψε μετὰ τῶν ὁπαδῶν τε, καὶ βλέπων ἤδη ἀδύνατον τὸν ἀπολαύσῃ τὴν τυραννίδα, ἀποκατέστησε πάλιν τὴν δημοκρατικὴν διοίκησιν τῇ Σόλωνος (Ἰσοκρ. Ἀρειοπ.) (1).

Ἐν τῷ μεταξὺ, οἱ Λακεδαιμόνιοι μεταμεληθέντες διὰ τὰς ἐκδελεύσεις, ὅσας ἔκαμον εἰς τὴν ἀντίζηλον ἐπαρχίαν, καὶ βλέποντες τὴν ἀπάτην τῷ χρησμῷ, παρ' ᾧ ἐβιάσθησαν νὰ πράξωσι κατὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν συμφέροντος, ἐμελέτιον τὴν ἀποκατάστασιν τῇ Ἰππίε ἐπὶ τὸν θρόνον· ἀλλὰ πρότερον ἔκριναν εὐλογώτερον νὰ συμβουλευθῶσι καὶ μὲ τὰς λοιπὰς ὑποτελεῖς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἰδῶσι τί ἡμπόρεον νὰ ἐλπίσωσιν ἀπὸ τὴν συνδρομῇ καὶ συγκατάνευσίν των· εἰς ἄκρον ὅμως ἐλυπήθησαν, ἰδόντες ὅλων τῶν πρέσβων τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὸ μῖσος πρὸς τὸ πρόβλημά των· Σοσικλῆς, ὁ Κορινθίος πρέσβυς, ἔδειξε τὸν μέγιστον θυμὸν κατ' αὐτῶν τῷ σκοπῷ, καὶ ἐπαύμαζεν, ὅτι οἱ Σπαρτιάται, οἱ ἄσπονδοὶ μισοτύραννοι, ἐβοήθουν ἕνα ἀνθρώπου γνωστὸν διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν τε καὶ φιλοτυραν-

(1) Αὕτη ἡ καινοτομία τῶν πραγμάτων ἔγινεν ἡ ἀφορμὴ τῶν διαφορῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν, οἱ ὅποιοι ἄχρι τῆς δευτέρας ἐγνώσκον τὸ ὄνομα τῶν Ἀθηναίων. Οὗτοι κατὰ πρῶτον γίγαντες πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀρταφέρνην, τὸν σατράπην τῶν Σαρδίων, ἀπήλκουσαι τῇ βασιλείᾳ τὴν φιλίαν, δίδουτες γῆν καὶ ὕδωρ κατὰ τὸ ζήτημα τῶν Περσῶν.

νίαν (1). Τῆς αὐτῆς γνώμης τῶν Κορινθίων ἦσαν καὶ οἱ πρέσβεις τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν· καὶ ἔτι πλήρεις αἰσχύνῃς καὶ ἐντροπῆς ἐγκατέλιπον οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁλοτελῶς τὸν Ἰππίαν.

Ὁ Ἰππίας ἰδὼν ἑαυτὸν ἐγκαταλελειμμένον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας, ἀπεφάσισε νὰ προσδράμῃ εἰς ἕν ἔθνος, τὸ ὅποιον ἐνομίζετο τὸ δυνατώτατον παρ' ὅλα. Ὁ Ξευχαίρειν εἰπὼν τοῖς Σπαρτιάταις, κατέφυγε πρὸς Ἀρταφέρνην, τὸν Περσικὸν σατράπην τῶν Σάρδεων, τὸν ὅπως ἠρέδιζε παντὶ τρόπῳ εἰς πῆλεμον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, παριστῶν αὐτῷ τὴν διάρῃσιν τῆς πολιτείας, τὸν ἄπειρον πλῆτον καὶ τὴν εὐτυχῇ θέσιν διὰ τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐξηγῶν αὐτῷ τὴν εὐκολίαν, ἐν ἣ ἐδύνατο νὰ κυριευθῇ ἡ πόλις, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀλώσεως δοξάν. Ἐκ τέτων ἦν ἐρεδιζομένη ἡ ἀλαζονεία καὶ φυλαργυρία τῆς Περσικῆς αὐλῆς, ἐξήτει παντὶ τρόπῳ πρόσφασιν πολέμου μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὅτε, λοιπὸν, ἔτατο ἐξεῖλαν πρὸς τὸν Ἀρταφέρνην δικαιολογέμενοι περὶ τῆς ἐπιχειρήματός των, καὶ λέγοντες πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ὁ Ἰππίας δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν σκέπην τοιούτου ἔθνους, ἐκεῖνος ἀπεκρίθη ὅτι, εἰὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἀγαπᾷν τὴν πωληρίαν των, πρέπει νὰ δεχθῶσι τὸν Ἰππίαν ὡς βασιλέα. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες μόλις ἀπέρριψαν τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας, ἔχοντες ἔτι πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τελευταίας δυσυχίας, ἐπρόκριναν νὰ ὑποφέρωσι τὰ χεῖρις, παρὶξ ὃ ἀνοίξωσι τὰς πόρτας εἰς τὸν τύραννον. Διὸ, ὅτε ὁ Ἀρταφέρνης ἐξήτει ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν Ἰππίαν εἰς τὸν θρόνον, οἱ

(2) Ὅρα τὴν ἀξιοσημείωτον αὐτῆς ἀπόκρισιν παρ' Ἡρόδ. Βιβλ. Ε'. §. 92.

Αἱ Ἀθηναῖοι ἀπεκρίθησαν ἀναφανδὸν καὶ γενναίως, ὅτι τὸ τοῦ ἦν τῶν ἀδυνάτων. Ἐκ τούτου ἠκολούθησε μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Περσίας ὁ ἐνδοξότατος καὶ ὁ πλέον ἀξιωμακός παρ' ὅλης τῆς πολέμου, ὅσοι ἐφόρισαν ποτὲ τὰ χρονικά τῶν βασιλείων.

Μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν ἦσαν καὶ ἄλλαι αἰτίαι ἐπιταχύνουσαι τὴν ἔχθραν, καὶ προξενῶσαι ἀσπονδον μῖσος μετὰ τῶν τῶν δυνατῶν ἔθνων. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἰωνίας, Αἰωλίας καὶ Καρίας, αἱ ὅσαι κατέκρησαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν σχεδὸν πρὸ πεντακοσίων χρόνων, ὑπετάχθησαν τελευταῖον ἀπὸ τὸν Κροῖσον βασιλέα τῆς Λυδίας· καὶ ἐπεὶ αὐτὸς ἡττήθη ἀπὸ τὸν Κύρον, ἔπεσον καὶ κεῖναι, καθὼς καὶ ὅλη ἡ βασιλεία τε, ὑπὸ τὴν τῆς Κύρου ἐξουσίαν. Ὁ Περσικὸς μονάρχης ἔχων τόσους μεγάλους τόπους, διώρισε διοικητὰς (σατράπας) εἰς τὰς διαφόρους ὑποκειμένας πόλεις, οἵτινες ὄντες ἀνατετραμμένοι εἰς δεσποτικὴν αὐλὴν, καὶ μιμνήμενοι τῆς δεσπότας, πιθανῶς κατεχρῶντο τὴν δυνάμειν. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ᾖ, εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις αὐτοὶ ὠνομάζοντο τύραννοι· καὶ ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ μικραὶ ἐπαρχίαι δὲν εἶχον ἔτι ἀπολέσειν ὅλην τὴν ιδέαν τῆς προτέρας ἐλευθερίας, ἐπάχριζον νὰ τὴν ἀναλάβωσι, καὶ πολλοὶ ἔκαμον τολμηρὰς μὲν, ὅμως ἀτυχεῖς πείρας διὰ αὐτὸ τὸ ἐνδοξὸν πρᾶγμα· μάλιστα δὲ οἱ Ἰῶνες, ὡς ἀνδρεῖότεροι, δὲν παρέβλεπον κάμμιαν εὐκαιρίαν, ἣτις ἐδίδεν αὐτοῖς τὴν σμικροτάτην εὐελπίαν, διὰ τὴν ἀποτεινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν.

Ἡ κατὰ τῆς Σκυθίας ἐκστρατεία τῆς Δαρείου Τ' ἐᾶσθε ἡμῶς νὰ χρησιμεύσῃ ἤδη εἰς τὴν σκοπὴν τῶν. Οὗτος ὁ βασιλεὺς ζεύξας γέφυραν ἐπὶ τὸν ποταμὸν Ἰστρον (Δέναβιν), ἐπέρασε μετὰ πολυαρίθμου στρα-

τεύματος, προσάξας τὰς Ἴωνας νὰ φυλάττωσι ταύτην τὴν τέσον ἀναγκαίαν πάροδον. Τότε ὁ Μιλτιάδης, τῷ ὁποίῳ τὰ εὐγενῆ ἀνδραγαθήματα θέλομεν ἰδῆ κατωτέρω, συνεβέλευεν αὐτὸς νὰ διαλύσῃσιν τὴν γέφυραν, καὶ ἔτιω' ἀποκόψῃσιν τὴν ἀναχώρησιν τῶν Περσῶν· ἀλλ' οἱ Ἴωνες ἀπέβαλον τὴν συμβελήν τε, καὶ ὁ Δαρεΐος ἐπέσρεψε μετὰ τῷ στρατεύματι εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπερ ἠυξήσῃ τὴν ἐπικράτειάν τε, κυριεύσας τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν.

Ὁ δὲ ἐναντιωθεὶς εἰς τὴν συμβελὴν τῷ Μιλτιάδεϊ ἦν ὁ Ἰστιάς, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ὁ ὁποῖος ὦν φιλόδοξος καὶ πανέργος, ἐζήτει νὰ σμικρύνῃ τὴν δόξαν τῶν συγχρόνων τε, διὰ νὰ λαμπρύνῃ τὴν ἰδικήν τε, πλὴν ἡκατήσῃ· ἐπεὶ δὲ ὁ Δαρεΐος δικαίως ὑποπτεύων τὴν πίσιν τε, τὸν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὰ Σῆσα, λόγῳ μὲν, ὅτι εἶχε χρεῖαν τῆς φιλίας καὶ συμβουλῆς τε, ἔργῳ δὲ θέλων νὰ προκαταλάβῃ τὰς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ μέλλοντας σκοπὰς. Ὁ Ἰστιάς ἐκατάλαβε φανερώς τὴν αἰτίαν, καὶ ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν τε ὡς φυλακωμένον, καὶ διὰ τῆτο ἡγωνίζετο κρυφίως νὰ κινήσῃ τὰς Ἴωνας εἰς ἐκανάστασιν, ἐλπίζων, ὅτι θέλει τὸν σείλῃ ποτὲ ὁ Δαρεΐος νὰ τὰς ὑποτάξῃ.

Ο'λ. Ο' Ἀρισταγόρας ἦτο κατ' ἐκείνου τὸν καιρὸν εἰς
 ξθ', ι. τὴν Μίλητον ἐπίτροπος τῷ Ἰστιάει, καὶ ἔλαβε προσαγῆν ἀπ' αὐτοῦ νὰ παρακινήσῃ παντὶ θένει τὰς Ἴωνας εἰς ἐπανάστασιν· καὶ τῷ ὄντι αὐτὸς ὁ στρατηγός, ὅστις συμβελεύσας εἰς τὸν Δαρεΐον τὴν κατάκτησιν τῶν Κυκλάδων τῷ Αἰγαίῳ πελάγῳ, καὶ ἀποτυχὼν ἐμπροσθεν τῆς Νάξου, ἐφθάρει τὴν ἐπὶ πόλιν τε παρὰ τῶν βασιλῆϊ, δὲν εἶχεν ἄλλο καταφύγιον, εἰμὴ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὴν συμβελὴν τῷ Ἰστιάει, καὶ νὰ γείῃ αὐτὸς ἀρχηγός

νέας συμμαχίας. Καὶ πρῶτον μὲν, ἵνα ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν εὐνοίαν τῶν Ἰώνων, παρητήσατο τὴν τυραννίδα τῆς Μιλήτου, ὅπερ ἦτον ἐπίτροπος τῇ Ἰστιάδῃ, καὶ ἀποκατέστησεν αὐτὴν εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν, ἐπειτα δὲ διοδεύσας ὅλην τὴν Ἰωνίαν, κατέπεισε μὲ τὸ παράδειγμα καὶ ἀξίωμα τε, ἴσως δὲ καὶ μὲ τὰς φοβερύτητας, ὅλες τὰς ἄλλας τυράννεις νὰ μιμηθῶσιν αὐτὸν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐξερχαν ὅλοι μετὰ χαρᾶς, ἐν ᾧ μάλιστα ἡ Περσικὴ δύναμις, ἀφ' ἧς καὶ ἐδυσύχησεν εἰς τὴν κατὰ τῆς Σκυθίας ἐκστρατείαν, δὲν ἦτον ἱκανὴ μήτε νὰ τὰς παιδεύσῃ διὰ τὴν ἐκπανάσασιν, μήτε νὰ τὰς βοηθήσῃ, εἰὰν μείνωσι πισοί. Ὅτε δὲ ἤνωσεν ὁ Ἀρισαγόρας διὰ τῆς κοινῆς αἰσθήματος τῆς ἐλευθερίας ὅλας τὰς μικρὰς ἐπαρχίας, τότε ἀπέρριψε παρρησίᾳ τὸ προσωπεῖον, καὶ κηρύξας ἑαυτὸν στρατηγὸν τῆς συμμαχικῆς στρατῆς, ἠναντιῶτο φανερώς εἰς τὴν Περσικὴν δύναμιν.

Διὰ τὰς δυνάμεις ὅμως νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πόλεμον δρασιμώτερον, ἤλθε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπομένους χρόνου εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ τὰς καταπεῖσιν καὶ τὰς Σπαρτιάτας εἰς πόλεμον ἐναντίον τῆς Περσικῆς δυνάμεως, ἥτις ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐφαίνετο ζητῆσα νὰ καταλύσῃ τὴν ἐλευθερίαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος· καὶ καταφυγὼν πρὸς Κλεομένην, τὸν τότε βασιλέα τῆς Σπάρτης, ἐζήτην βοήθειαν εἰς τὸ ἐπιχειρήμα τε, τὸ ὅποιον αὐτὸς παρίσκη ὡς τὸ κοινὸν ὄφελος τῆς Ἑλλάδος λέγων, ὅτι οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν συμπατριῶται, καὶ ἐπομένως τιμὴ τῆς Σπάρτης ἦδελεν ἡσθαι, ἂν αὐτὴ συνδράμῃ εἰς τὸν σκοπὸν τε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἰώνων, καὶ ὅτι οἱ Πέρσαι ἦσαν ὑπὸ τῆς τρυφῆς ἐκνευρισμένοι, καὶ ὅτι οἱ Σηπαυροῖτων ἦσαν ἡσθαι ἱκανὴ ἀνταμωβὴ εἰς τὰς νικητὰς, ἐπειδὴ δὲν ἦτον ἄλλο

τόσον εύκολον, ὅσον τὸ νὰ νικήσωσι τὲς Πέρσας. Ὁ ἡταν σοχαδῆτις, ἔλεγε, τὸ παρὸν φιλελεύθερον ἡπνεῦμα τῶν Ἰώνων, δὲν ἤθελεν ἦθαι δύσκολον εἰς ἡτὲς τροπαιέχες Σπαρτιάτας νὰ προχωρέσωσι νικῶν- ἡτες καὶ ἕως εἰς τὰ Σῆσα, τὴν μητρόπολιν τῆ Περσι- ἡκα βασιλείᾳ, καὶ ἔτω νὰ προσάζωσιν ἐκείνους, οἵτι- ἡνες ἐτόλμων νὰ καιχῶνται κοσμοκράτορες. Ὁ Κλεο- μένης ἐξήτιησε καιρὸν σκέψεως· καὶ ὡν ἀνατετραμμένος εἰς Σπαρτιατικὴν ἀμάθειαν, ἠρώτησε, πόσος ἀπέχεται τὰ Σῆσα ἀπὸ τοῦ Ἰόνιον πέλαγος; Ὁ Ἀρισαγόρας μὴ ἐννοῶν τὸ τέλος τῆς ἐρωτήσεως, ἀπεκρίθη, ὡς τρεῖς μῆνας. Πρὸς ταῦτα ὁ Κλεομένης ἔδεν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐπιστρέψας τὰ νῶτα πρὸς ἓνα τοῖστον ῥιφοκίδυνον, ἐ- πρίσαξε τὴν ἀναχωρήσῃ τῆς πόλεως πρὶν τῆς δύσεως τῆ ἡλίου. Ὁ Ἀρισαγόρας ἠκολούθησε μ' ὅλον τῆτο τὸν Κλεομένην ἕως εἰς τὸν οἶκον, καὶ βλέπων ἐδεμίαν ἐνέρ- γειαν ἀπὸ τὴν εὐγλωττίαν, ἐδοκίμασε καὶ μετὰ χρήμα- τα, ὑποχόμενος αὐτῷ πρῶτον μὲν δέκα τάλαντα, ἔ- πειτα δὲ ὡς πεντήκοντα· καὶ δὲν εἶναι γνωστὸν, ὅποιαν ἐνέργειαν ἤθελε κάμῃ εἰς τὸν Σπαρτιάτην ἢ τόση πο- σότης, ἂν δὲν ἔκραζεν ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Γοργῶ, ἥτις ἦν ἐννέα ἐτῶν καὶ ἔτυχε παρευρεθεῖσα εἰς τὸ πρόβλημα, Φύγε, πάτερ, Φύγε, ἢ αὐτὸς ὁ ξένος θέλει τὸ διαφθεῖρει. Αὕτη ἡ συμβουλὴ τῆ παιδὸς, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὴν σιγμὴν τῆς ἀμφιβολίας, ὑπερίχυσε, καὶ ἔτις ὁ μὲν Κλεομένης δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὰ προσφερόμενα χρήματα, ὁ δ' Ἀρισαγόρας ἀπῆλθε διὰ νὰ δοκιμάσῃ εἰς ἄλλας πόλεις, ὅπως μάλλον ἐτιμά- το ἡ εὐγλωττία, καὶ ὁ πλεῖστος ἔρχετο περισσότερον.

Ὁ Ἀρισαγόρας ἤλπιζεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας περισ- σοτέραν ὑποδοχὴν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ καίεν ἄλλο δὲν ἦμ-

πόρει νὰ ᾔηται τόσον εὐτυχὲς εἰς τὴν σκοπόν τε, ὅσον ὁ ἐρχομὸς αὐτῇ τότε, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον τὴν ἀποφασιστικὴν προσηγὴν τῶν Περσῶν, ἥτοι νὰ δεχθῶσι τὸν τύραννον, ἢ νὰ προσμένωσι τὰ ἐκ τῆς ἀπειθείας των δεινά. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι τότε ὅλοι ἦσαν εἰς ἀπορίαν καὶ ταραχὴν, ἐδέχθησαν τὸ πρόβλημα τῇ Ἀρισαγόρῃ περιχαρῶς, ὅσις εὐκολώτερον ἐδυνήθη νὰ πλανέσῃ τὸ πλῆθος, παρὲξ ἑνα μόνον ἀνδρῶπον. Ὅλοι οἱ πολῖται ὑπεχέθησαν εὐθὺς νὰ δώσεν εἰς βοήθειαν εἴκοσι ναῦς, τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν ἠύξησαν οἱ Ἐρετριεῖς τῆς Εὐβοίας μὲ ἄλλας πείτε.

ἔχων ἓν ὁ Ἀρισαγόρας τριαύτην βοήθειαν, ἀπεφάσισε νὰ κινήσῃ τὸν πόλεμον μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν τε καὶ συναγαγὼν ὅλον τὸ σράτευμα, ἔπλευσεν εἰς Ἐφεσον, ὅπερ ἀφήσας τὸν στόλον, εἰσέβη εἰς τὰ σύνορα τῆς Περσίας, πορευόμενος διὰ ξηρᾶς ἐπὶ τὰς Σάρδεας, τὴν μητρόπολιν τῆς Λυδίας. Ὁ Ἀρταφέρνης, ὁ Περσικὸς σατράπης, βλέπων τὴν πόλιν εὐάλωτον, ἀπεφάσισε νὰ κλειδῇ εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τὴν ὁποίαν ἐγίνωσκε δυσκολοκυρίετον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλείστοι οἴκοι ταύτης τῆς πόλεως ἦσαν ἐκ καλὰμων κτισμένοι, καὶ ἀκελεύθως εὐκαέσατοι, σρατιώτης τις Ἰωνικὸς ἔβαλε πῦρ εἰς ἕνα τῶν οἰκῶν, καὶ αἱ φλόγες ἀμέσως μετεδόθησαν εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς οἰκὰς καὶ ἔτις ὅλη ἡ πόλις κατεκαή, καὶ πολὺ πλῆθος κατοίκων ἐφονεύθησαν. Ἀλλ' οἱ Πέρσαι εὐθὺς ἐτιμώρησαν αὐτὴν τὴν ἀνωφελῆ ἀπανδρωπότητα· ἐπειδὴ εἴτε συναλζόντες ἀπὸ τὸν πρότερον πανικὸν φόβον, εἴτε ἐνδυναμωθέντες ἀπὸ τὰς Λυδῶν, ὥρμησαν παγκοινῇ ἐπὶ τὰς Ἰώνας, καὶ τὰς ἐδίωκον μὲ μεγάλην αἱματοχυσίαν ἕως εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπερ συμβαλόντων καὶ τῶν δύο μερῶν, ἔγινε μέγας φό-

π. χ.

503.

Ολ.

ξδ', 2.

νος, καὶ ὀλίγοι μόνον ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς Ἰῶνας, ὧν ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὰς πλησίον πόλεις, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν σόλον· ἔπειτα δὲ μετ' ἐπὶ πολὺ ἡκολούθησαν καὶ ἄλλαι νῆαι τῶν Περσῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι φοβηθέντες αὐτὴν τὴν δυσυχή ἀρχὴν, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐξακολούθωσι τὸν πόλεμον. Οἱ Κύπριοι ὑπετάχθησαν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ζυγὴν τῶν Περσῶν· οἱ δὲ Ἰῶνες ἐξημίωσαν ἁλλεπαλλήλως πολλὰς πόλεις· καὶ ὁ Ἀρισταγόρας φεύγων εἰς τὴν Θράκην, κατεκόπη ἀπὸ τῆς κατοίκους μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις.

Ἐν τέτοις, ὁ Ἰσιαῖος, ὁ πρωταίτιος ὄλων αὐτῶν τῶν δυσυχιῶν, βλέπων ὅτι ἐγένετο ὑποπτος παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Περσίας, ἀφῆκε τὴν βασιλικὴν αὐλὴν ἐπὶ προφάσει τῇ νὰ ὑπάγῃ νὰ κατασβέσῃ τὰς ταραχὰς, τὰς ὁποίας αὐτὸς διενήργησε κρυφίως· πλὴν τὸ διπλὴν αὐτῷ ἦθος ἔκαμεν αὐτὸν τέλος πάντων ὑποπτον καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Οἱ Ἀρταφέρνης τὸν κατηγορεῖ παρρησίᾳ ὡς προδότην· καὶ αὐτοὶ οἱ Μιλήσιοι δὲν ἠθέλουν νὰ τὸν δεχθῶσιν ἤδη ὡς σατράπην. Οὕτω λοιπὸν κλονόμενος ἀβέβαιος, καὶ μὴ γινώσκων πῶς τὴν κεφαλὴν κλίνει, συναθροίσας τὰ ὀλίγα λείψανα τῆ νικηθέντος στρατεύματος, συνῆλθεν εἰς μάχην μετὰ τῷ Περσικῷ στρατηγῷ τῷ Ἀρπάγῃ, ὅστις τὸ μὲν στρατεῦμα διέφθειρε, τὸν δὲ Ἰσιαῖον ζωγράφας, ἐσείλεν εἰς τὸν Ἀρταφέρνην. Οὗτος ὁ ἀφιλόανδρος σατράπης ἐπρόσασξεν ἀμέσως νὰ τὸν ἀναστυρώσῃ, καὶ νὰ σείλῃ τὴν κεφαλὴν τε εἰς τὸν Δαρεῖον, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τῷ το τὸ δῶρον μὲ ἀγανάκτησιν ἐνδεικτικὴν τῆς φιλανδρωπίας τε, καὶ δακρύσας ἐπ' αὐτὴν μὲ φιλικὸν πόνον, διώρισε νὰ ἐνταφιασθῇ ἐντίμως.

Τὰ δὲ πράγματα τῆς Ἰωνίας ἔτρεχον εἰς τὸν

αὐτὸν καιρὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον· διότι οἱ Περσικοὶ στρατηγοὶ βλέποντες, ὅτι ἡ Μίλητος ἦτο τὸ καταφύγιον τῶν Ἰώνων, ἀπεφάσισαν νὰ στρατεύσων ἐκεῖ με ὅλας τὰς δυνάμεις, συμπεραίνοντες, ὅτι ἂν ἅπαξ κυριεύσωσι ταύτην τὴν πόλιν, αἱ λοιπαὶ ἤθελον ὑποταχθῇ ἀφ' ἑαυτῶν. Οἱ Ἴωνες μαθόντες τὸν σκοπὸν τῶν Περσῶν, ἀπεφάσισαν εἰς γενικὴν σύνοδον νὰ μὴ ἀντισταθῶσιν ὀλοτελῶς διὰ ξηρᾶς, ὅπε οἱ Πέρσαι ἤσαν πολλὰ δυνατοί, ἀλλὰ σφερέσαντες τὴν Μίλητον νὰ συνάξωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις διὰ θαλάσσης, ὅπε ἤλπιζον νὰ νικήσεν διὰ τὴν μεγαλητέραν ἐπιτηδεϊότητά των εἰς τὰς ναυτικὰς ἐξελιγμὰς (1). Οὔτεν ἐσύναξαν ἕνα στόλον τριακοσίων νηῶν εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Λάδην ἀντικρυ τῆς Μιλήτου, καὶ ἔβαλον ὅλην τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τέτοιο στόλου. Ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπόρουν νὰ κάμωσι τὰ ὅπλα, κατώρθωσεν ὁ χρυσὸς τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι διαφθείραντες τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συμμάχων, κατέπεισαν αὐτὰς ν' αὐτομολήσωσιν, ὥστε, ὅτε οἱ δύο στόλοι ἐναυμάχων, αἱ νῆες τῆς Σάμου, Λέσβου καὶ πολλῶν ἄλλων τόπων ἐφυγον πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ἔτω τὸ λοιπὸν τῷ στόλῳ μέρος, τὸ ὁποῖον συνίστατο μόνον ἀπὸ 100 ναῦς, ἐνικήθη εἰς τοὺς καὶ ἠφανίσθη σχεδὸν κατὰ κράτος.

Μετὰ τῆτο ἡ Μίλητος ἐπολιορκήθη καὶ ἐκυριεύθη π. χ. εὐκόλως. Ὅλαι αἱ λοιπαὶ πόλεις, ἡπειρώτιδες καὶ νησιώτιδες, ἡναγκάσθησαν εἰς τὴν προτέραν ὑποταγήν.

(1) Ο' Ἐξελιγμὸς εἶναι πολεμικὴ λέξις καὶ σημαίνει κίνημα τῷ στρατεύματος, διὰ νὰ λάβῃ ἀρμοδίαν θέσιν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν. Ο' ναυτικὸς ἐξελιγμὸς ὀνομάζεται πᾶσι τῶν ἑλλανοῶν καὶ Ὀνομάζεται καὶ διέκπληξις.

ὄσαι δὲ ἠγαντιέοντο, ἐπαιδεύοντο αὐστηρότατα. Οἱ ὠραιότατοι νέοι διωρίσθησαν νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὸ παλάτιον τῆ βασιλείας, καὶ τὰ ὠραιότατα κοράσια ἐν αὐ-

- Οἱ. τοῖς ἐξάλησαν ὅλα εἰς τὴν Περσίαν. Τοῦτο τέλος ἐ-
 ςα'. 1. λαβεν ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰώνων, ἡ ὅποια διήρκεσεν ἐξ
 χρόνος, ἀφ' ἧ καὶ συνέβη ὑπὸ τὸν Ἀρταγόραν. Αὕτη
 ἦν ἡ τρίτη φορὰ, κατ' ἣν οἱ Ἴωνες ἠναγκάσθησαν νὰ
 ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν ζυγὸν ξένης βασιλείας· ἐπειδὴ ὁ
 ἔμφυτος κοινὸς ἐνδοξασμὸς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν
 Ἑλλήνων ἦτο φύσει ἐρριζωμένος ἐν τῇ καρδίᾳ των.

Ὅταν οἱ Πέρσαι ὑπέταξαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μικρᾶς Ἀσίας, εἶδεώρεν τὴν Εὐρώπην ὡς χώραν ἀξιώχρεων τῇ νὰ χορτάσῃ τὴν πλεονεξίαν των. Ἡ βοήθεια τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰς Ἴωνας, καὶ μάλιστα ἡ μὴ ὑποδοχὴ τῆ Ἰππίας, ὁ ἔμπρησμός των Σάρδεων, καὶ ἡ καταφρόνησις πρὸς τὴν Περσικὴν δύναμιν, ὅλ' αὐτὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ διεγείρωσι τὴν ὀργὴν τότε τῆ βασιλείας, καὶ νὰ ἰμώσῃ τὸν ἀφανισμόν ὅλης τῆς Ἑλλά-

- Οἱ. δος. Διὰ τοῦτο ὁ Δαρεῖος εἰς τὸ εἰκοστὸν ὄγδον ἔτος
 ςβ'. 1. τῆς βασιλείας συγκαλέσας ὅλας τὰς στρατηγὰς, εἰ-
 λε τὸν Μαρδόνιον, τὸν υἱὸν τῆ Γοβρύε, νέον εὐγενῆ καὶ
 γαμβρὸν τῆ βασιλείας, διὰ νὰ ἦναι ἀρχιστράτηγος εἰς
 ὅλα τὰ παρασχαλάστια τῆς Ἀσίας, καὶ πρὸ πάντων
 νὰ ἐκδικήσῃ τὴν πυρπόλησιν τῶν Σάρδεων, ἡ ὅποια
 κατελύπησεν, ὡς φαίνεται, τὸν μονάρχην, ὅσις ἀπὸ
 τότε τῷ καιρῷ παρήγγειλεν εἰς εἷα τῶν ὑπηρετῶν νὰ
 λέγῃ κατ' ἐκάστην μεγαλοφώνως ἐν καιρῷ τῆ δείπνου·
 δέσποτα, μὴ λησμονῆς τοῦ Ἀθηναίου.

- Οἱ. Οἱ Μαρδόνιος δέλων νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἔχθραν
 ςα'. 4. καὶ ὀργὴν τῆ Δαρείου, διέβη παρειθὺς εἰς τὴν Θράκην με-
 π. κ. πολὺ σράτευμα, καὶ τόσον ἐφόβισε τὰς κατοίκους αὐ-

τῆς, ὥς τυφλῶς ὑπετάχθησαν εἰς τὴν δυνάμιν του· ἐκείθεν ἐπλευσεν ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἀλλ' ὁ φόλος ἀγωνιζόμενος νὰ περιπλεύσῃ τὸ ἀκρωτήριον τῶ ὄρους Αἴω (ἀγίε ὄρες), διὰ νὰ κυριεύσῃ τὰ παραθαλάσσια ταύτης τῆς χώρας, ὑπέπεσεν εἰς τοιαύτην σφοδρὰν τρικυμίαν, ὥς κατεποντίσθησαν ὑπὲρ τὰ τριακόσια πλοῖα, καὶ ἐπνίγησαν ὡς εἴκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν. Ἐν τέτοις δὲ, τὸ πεζὸν αὐτῷ στρατεύμα, τὸ ὅποτον ἐπορεύετο τὸν μακρύτερον δρόμον τριγύρω, ἔπαυε τὰ ὅμια· δίδτι ὃν ἐστρατοπεδευμένον εἰς κινδυνώδη τόπον, οἱ Θωῶκες ἄρμησαν διὰ νυκτός, καὶ ἔκαμον μεγάλην φύλον, πληγώσαντες καὶ αὐτὸν τὸν Μακρόνιον, ὅς τις βλέπων τὸ στρατεύμα τε ἀνέκων νὰ βασιάζῃ τὸν πόλεμον, ἐκυνήλθεν εἰς τὴν Περσικὴν αὐλὴν περίλυπος καὶ ἐντριμος διὰ τὴν διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης φθορὰν τε.

Ἀλλ' ἡ ἀτυχία μιᾶς ἢ δύο ἐκστρατειῶν δὲν ἦτον ἱκανὴ γὰ καταπραῦναι τὴν μνησικακίαν καὶ φιλεκδικίαν τῷ Περσικῷ βασιλέως, ὁ ὅποιος ἔχων ἀπείρους σχεδὸν ἐπιχειρηματικὰς τρόπους, ἄμετρον πλῆθος, καὶ στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο αὐξάνοντα ἀπὸ τῆς φθορᾶς, ἐσπεύετο τόσῳ περισσότερον εἰς τὴν ἀπόφασίν τε, ὅσῳ περισσοτέραν ἀντίστασιν εὕρισκε, καὶ ἐδιπλασίαζε τὰς ἐτοιμασίας κατ' ἀναλογίαν τῶν πρώτων τε ἀποτεύξεων. Αὐτὸς ἤδη συνιδὼν, ὅτι ἡ νεότης καὶ ἀπειρία τῷ Μακρόνιῳ ἦσαν ἀναξίαι τηλικῶτε ἐπιχειρήματος, ἐχειροτόνησεν ἀντ' αὐτῷ δύο στρατηγοὺς, τὸν Δᾶτιν, Μήδον τινα, καὶ Ἀρταφέρνη, τὸν υἱὸν τῷ πρόφῳ σατράπῃ τῶν Σάρδεων. Αὐτὸς ἐμελέετο τῶντι νὰ πολεμήσῃ τὴν Ἑλλάδα μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις, ἐπισυμῶν νὰ τιμωρήσῃ κατὰ κράτος τὰς Ἀθηναίους, τὰς ὁποίας ἐθεώρει πρωταίτιες τῆς τελευταίας τῶν Ἰώνων ἀπο-

επισκας. Πρὸς τέτοις, ὁ Ἰππίας εὐρισκόμενος παρ' αὐτῶ, ἐσπέδαξε ὃ αἰξήσῃ τὴν πλεονεξίαν τε, καὶ νὰ ζωπυρῇ τὴν ὀργὴν τε λέγων, “ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο τά-
 „ρα ἐν ἀντικείμενον ἄξιον τοιέτε τροπαίεχε μονάρχε·
 „ὅτι ὁ κόσμος ἐπαύμαζεν αὐτὴν πρὸ πολλῶ, καὶ ἂν αὐ-
 „τὴ δὲν ταπεινωθῇ εἰς ὀλίγον, μὲ τῷ καιρῷ τὴν πρόσ-
 „δον ἡμπόρει ν' ἀποσπάσῃ καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν Περσίαν
 „τὸ σέβας καὶ τὴν ὑποταγὴν ὅλη τῷ κόσμῳ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρακινούμενος ὁ Δαρεῖος ἀπὸ πᾶσαν ἀφορμὴν πλεονεξίας καὶ ὀργῆς, ἀπεφάσισε νὰ προσηλώσῃ τὴν νῦν τε εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τε ἐξεῖλεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῷ Δημοκίδεσ, ἐνὸς Ἑλλήνος ἱατρῶ, κατασκόπους, διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὴν δύναμιν καὶ κατὰστασιν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐπειδὴ τότε αὕτη ἡ κρυφία ἀποστολὴ ἐδυσύχησεν, ἐξαπέσειλεν ἤδη κήρυκας, παραγγειλάς νὰ κηρύξωσι τὴν ὀργὴν τε, καὶ ἐν ταύτῳ νὰ μάθωσι τίνα φρονήματα εἶχον περὶ αὐτῷ αἱ διάφοροι τῆς Ἑλλάδος πόλεις. Οἱ δὲ τρόπος, τὸν ὁποῖον οἱ Πέρσαι μετεχειρίζοντο, ὅτε ἡλπιζον ὑποταγὴν ἀπὸ ταπεινοτέρας ἐπαρχίας, ἦτον αὐτὸς, τὸ νὰ ζητῶσι δηλ. γῆν καὶ ὕδωρ εἰς ὄνομα τῷ βασιλέως, καὶ ὅσχι δὲν ἐδίδον αὐτὰ, ἐθεωροῦντο ὡς πολέμιοι. Οὕτως, ὅτε ἐφθασαν οἱ κήρυκες εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολλαὶ πόλεις φοβέμεναι τὴν Περσικὴν δύναμιν, ὑπήκουσαν εἰς τὰ ζητήματά της. Οἱ Αἰγινῆται, καὶ τινες ἄλλαι νῆσοι, ὑπετάχθησαν προθύμως· καὶ σχεδὸν αἱ πόλεις ὅλαι, πλὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, ἔκριναν νὰ προδώσωσιν ἕνεκα τῆς ἀσφαλείας τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος.

Ἀλλ' αὐταὶ αἱ δύο εὐγενικαὶ δημοκρατίαι γινώσ-

κεσαι τὴν ἐκ τῆς ἐλευθερίας εὐδαιμονίαν, δὲν ἤθελεσαν νὰ ὁμολογήσωσιν ἀνωτέραν τὴν Περσικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσεν ἕως τῆς τελευταίας ῥανίδος τῆ αἵματος. Ὅθεν ἀντὶ νὰ δώσωσιν εἰς τὰς κήρυκας γῆν καὶ ὕδωρ, ἐρρίψαν τὸν μὲν εἰς πηγάδιον, τὸν δὲ εἰς βαθὺν λάκκον, καὶ παρεκάλειν μετὰ χλεῦς νὰ λάβωσιν ἐκεῖθεν γῆν καὶ ὕδωρ. Τέτο δὲ ἐπραξαν ἴσως, διὰ ν' ἀποκόψωσι πᾶσαν ἐλπίδα διαλλαγῆς, καὶ νὰ μὴ ἐλπίζωσι καταφυγὴν εἰς ἄλλο τι, εἰμὴ εἰς τὴν ἐπιμονήν των καὶ ἀπόγνωσιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι μὴ εὐχαριστοῦμενοι εἰς ταύτην τὴν πρὸς τὰς Πέρσας ἴβριν, καὶ θέλοντες νὰ παιδεύσωσι τὰς Αἰγινήτας, οἱ ὅποιοι ὑποταχθέντες ἀτίμως εἰς τὴν Περσικὴν δύναμιν, ἐπρόδωκαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἔσειλαν πρέσβεις πρὸς τὰς Σπαρτιάτας, καὶ παρέστησαν τὸ πρᾶγμα ζωηρότατα μεγαλύνοντες μ' ἐκείνην τὴν εὐγλωττίαν, δι' ἣν ἦσαν αἰείποτε περίφημοι. Ἐμπροσθεν τριῶν κριτῶν δὲν ἠμπόρει βέβαια νὰ εὕρωσι πολλὰς ὑπερασπισὰς ἢ δειλίαν καὶ ἡσυχροφυχίαν, δι' ὃ καὶ οἱ Σπαρτιάται κρίναντες ἀμέσως ἐνόχως τὰς Αἰγινήτας, ἔσειλαν τὸν Κλεομένην, ἕνα τῶν δύο βασιλέων, διὰ νὰ ζητήσῃ τὰς πρωταιτίους τῆς τριᾶυτης ἀτίμης ὑποταγῆς. Ἀλλ' οἱ Αἰγινῆται μὴ θέλοντες νὰ τὰς παραδώσεν, ἐπρεφασίζοντο, ὅτι ὁ Κλεομένης ἤλθε χωρὶς τῆ συμβασιλέως Δημαράτου, ὅστις ἐπροδίδασκεν αὐτὰς τὴν τοιαύτην πρόφασιν. Τότε ὁ Κλεομένης ἐπιστρέψας εἰς τὴν Σπάρτην ὅλως πνέων ὀργὴν καὶ θυμὸν κατὰ τῆ Δημαράτου, ὅστις ἠναντιώθη εἰς τὴν προσαγωγὴν τῆς πατρίδος, ἠγωνίζετο νὰ τὸν ἀποβάλλῃ τῆ θρόνου ὡς νόθον καὶ μὴ ἐκ τῆ βασιλικῆς γένους. Ἐπ' ἀληθείας, ὁ Δημάρατος ἐγεννήθη μόνον ἐπὶ τὰ μῆνας

μετὰ τὸν γάμον, καὶ τὸτο ὑπετίθετο παρὰ πολλῶν ἰκανὸν δείγμα τῆς νοθείας τῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν αὕτη ἡ κατηγορία ἀνευρέθη, τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν διωρίσθη δικασθῆναι· ἀλλ' ἡ Πυθία διαφθαρεῖσα χρήμασι κρυφίως ὑπὸ τῶ Κλεομένους, ἀπεκρίθη ὡς ἕτος ἐπεθύμει κατὰ τὴ συντρέφετε. Ὁ ἔν Δημάρατος κηρυχθεὶς νόθος, καὶ μὴ ὑποφέρων τοιαύτην ἀτιμίαν, ἐφυγεν ἀπὸ τὴν πατρίδα πρὸς τὸν Δαρεῖον, ὁ ὅποιος τὸν ἐδέχθη λίαν φιλοφρόνως, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γῆν τε καὶ πόλεις ἐν τῇ Περσίᾳ. Μετὰ τῶτον διεδέχθη τὸν θρόνον ὁ Λεωτιχίδης, ὁ ὅποιος ἐκ συμφώνου μετὰ τὸν Κλεομένην ἐπαίδευσε τὰς Αἰγινῆτας, παραδὼς δέκα ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἐνόχους πολίτας εἰς τὰς Ἀθηναίους. Ὁ Κλεομένης μετ' ἐ πολὺ ἀποδείχθεις, ὅτι διέφθειρε τὴν ἰερείαν μετὰ χρήματα, ἐφονεύθη αὐτοχειρὶ κατὰ τὴν ὀρμὴν τῶ ἀπελπισμῶ τῆς.

Οἱ δὲ Αἰγινῆται παραπονεμένοι ματαίως διὰ τὴν κατ' αὐτῶν αὐστηρότητα, ἀπεφάσισαν ν' ἀποκτήσωσι μετὰ βίαν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν ἠμπόρουν ν' ἀποκτήσωσι μετὰ τὰς δεήσεις, καὶ ἐπομένως ἐπίασαν τὸ πλοῖον τῶν Ἀθηναίων, τὸ ὅποιον κατ' ἔθος ἀπὸ τῆς Θησείας ἐπέμπετο κατ' ἔτος εἰς τὴν Δῆλον, διὰ τὰ προσφέρειν θυσίαν. Τοῦτο πρῆξένησε ναυτικὸν πόλεμον μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, καὶ μετὰ διαφόρους ἀμοιβαίας νίκας καὶ φθοράς οἱ μὲν Αἰγινῆται ἐνίκηθησαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔμειναν θαλασσοκράτορες. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, οἱ ὅποιοι κατ' ἀρχὰς ἐφαίνοντο πρὸς ὄφελος τῶ ἐχθρῶ, ἀπέβησαν πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος· ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι γενόμενοι δυνατοὶ κατὰ θάλασσαν, ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν Περσικόν

σόλον, ἢ ν' ἀποκόψωσιν ὅλας τὰς τροφάς, ὅσαι ἐφέροντο ἀδιαλείπτως εἰς τὸ πεζὸν αὐτῶν εὐράτευμα.

Ἐν τέτοις, αἱ πολεμικαὶ ἐτοιμασίαι ἐγίνοντο ἐκατέρωθεν μὲ μεγάλην σπεδὴν ἢ ταχύτητα. Ὁ Δαρεῖος ἐσεῖλεν ἀντὶ τῆ Μαρδονίε τὴν ἀρχιστρατήγην Δᾶτιν ἢ Ἀρταφέρνην ὡς εἰς βεβαίαν νίκην, καθὼς αὐτὸς ἐφαντάζετο, οἱ ὅποιοι ἔχοντες 600 πλοῖα καὶ 120,000 (1) ἀνδρώπες, ἐπροσάχθησαν νὰ λεηλατήσωσι τὰς Ἀθήνας ἢ τὴν Ἐρέτριαν, μίαν μικρὰν πόλιν, ἣτις ἠνώδη εἰς τὴν κατ' αὐτὴν συμμαχίαν, ἢ νὰ κατακαύσωσιν ὅλας τὰς οἰκας καὶ ναὺς αὐτῶν, καὶ νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν ὅλας τὰς ἐγκατοίκους εἰς τὴν δελείαν· ἡ δὲ χώρα ἔπρεπε νὰ ἐρημωθῇ, ἢ τὸ εὐράτευμα εἶχε μεθ' ἑαυτῆ ἰκανὸν ἀριθμὸν ἀλύσεων ἢ σιδήρων, διὰ νὰ δεσμεύσῃ τὰ νικηθισόμενα ἔθνη.

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον ἄλλοτι ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τῆτο τὸ τρομερὸν κακὸν, εἰμὴ μόνον τὴν ἀνδρίαν, τὴν ὀργὴν, τὸν φόβον τῆς δελείας, τὴν πολεμικὴν τέχνην, ἢ περίπερ δέκα χιλιάδας ἀνδρώπων. Αἱ ἐμφύλιοι αὐτῶν διχονοοῖαι, ἢ οἱ πόλεμοι μετὰ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὰς ἐνθουσιασμὸν ἢ ἐπιτηδεϊότητα εἰς τὸν πόλεμον ἢ εἰς στρατηγήματα ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα τῶν πολιτῶν παροξυνόμενον ἢ γυνναζόμενον πάντοτε, κατήντησεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἐντελείας, ἢ τὰς ἔκαμεν ἐπιτηδεῖας ἐναντὶ παντὸς κινδύνου. Αἱ Ἀθηναῖοι πρὸ πολλῆ ἤσκειν τὰς τε-

(1) Κατ' ἄλλας 500,000, ἢ κατ' ἄλλας 110,000. Ἐκ τῶν δύο Περσικῶν στρατηγῶν, ὁ μὲν Δᾶτις ἐσέβετο διττὴν ἡλικίαν ἢ ἐμπειρίαν, ὁ δὲ Ἀρταφέρνης διὰ τὸ ἀξίαν ἢ τὸ βασιλικὸν γένος.

νας, αἱ ὁποῖαι κάμνεσι μίαν ἐπαρχίαν ἀξίαν τῇ νὰ ἐκτείνῃ καὶ ν' ἀπολαύῃ τὰς νίκας τῆς. Καθεὶς πολίτης ἦτο πολιτικὸς ἅμα καὶ στρατηγός, καὶ καθεὶς στρατιώτης ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν τε ὡς τὸ τεῖχος τῆς πατρίδος. Εἰς αὐτὴν τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν, ὅθεν κατ' ἀρχὰς προέκυψαν ὅλ' αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ ὁποῖαι ἐκαλλώπισαν μετὰ ταῦτα τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἦσαν τότε τρεῖς ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐξεῖχον τῶν ἄλλων, καὶ ἐφημίζοντο διὰ τε τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ διὰ τὴν ἐν εἰρήνῃ χρησότητά των, καὶ συντόμως, εἶχον ὅλα τὰ προτερήματα, ὅσα εἶναι ἱκανὰ ν' αὐξήσωσι δημοσίᾳ μὲν τὴν δόξαν τῶν ἐπαρχιῶν, ἰδίᾳ δὲ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν πολιτῶν.

Ἀπὸ τέτρες τῆς τρεῖς ὁ Μιλτιάδης, ὡς ὁ ἐμπειρότατος πάντων, ἦτον ὁ περιφημώτατος. Οὗτος ἦν υἱὸς τῷ Κίμωνος καὶ ἀνεψιὸς τῷ Μιλτιάδῃ, ἐνὸς εὐγενῆς Ἀθηναίου, ὁ ὁποῖος ἀνεδέχθη τὴν διοίκησιν τῶν Δωλογικῶν, ἐνὸς ἔθνεος τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου· ἀποθανόντος δὲ τῷ γέροντος Μιλτιάδῃ ἀτέκνε, ἔγινε διάδοχος Στηταγέρας ὁ ἀνεψιὸς τε· ἀποθανόντα δὲ καὶ τῆτον διεδέξατο ὁ νέος Μιλτιάδης, ὅστις λαβὼν τὴν διοίκησιν κατ' ὃν χρόνον ὁ Δαρεῖος ἐδυσύχησεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν, ἠναγκάσθη νὰ συνοδεύσῃ τὸν Δαρεῖον ἕως τῷ ποταμῷ Ἰσρου μὲ ὅσα πλοῖα ἐδύετο νὰ συνάξῃ· θέλων δὲ πάντοτε ν' ἀποτεινᾷ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν, ἔτος ἦτον, ὅστις ἐσυμβέλευσε τὸς Ἴους νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν καὶ ν' ἀφήσωσι τὸ στρεψμα τῷ Δαρεῖι εἰς τὴν τύχην τε. Ὅτε δὲ τὰ πρῆγματα τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐκλινον ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὁ Μιλτιάδης ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ κάλλιον εἰς τὰς

Α΄θήνας, παρέξ νὰ ζῇ εἰς δελείαν, ὅπως ἐῖλητε τελευ-
ταῖον μὲ πέντε πλοῖα, τὰ μόνα λείψανα τῆς ἐσίας τε.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἄλλοι δύο πολῖται, νεώ-
τεροι τῷ Μιλτιάδῃ, ἐγίνοντο περίβλεπτοι εἰς τὰς Α΄-
θήνας, δηλ. ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς (1). Οὔτοι
ἦσαν μὲν διαφορετικῆς χαρακτῆρος, ἀλλ' ἀπὸ ταύτην
τὴν διαφορὰν προῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των τὰ μεγα-
λῷτάτα κέρδη. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο φύσει δημοκρατι-
κὸς, δημοχαρὴς καὶ φιλόφιλος· τὸ πολιτικόν τε ἦν
ἀπεριόριστον, καὶ ἡ φιλοφροσύνη τε ὑπερέβαινεν ἐνίοτε καὶ
τὰ ὅρια τῶν χρέων τε· ἡ προσωποληψία τε ἦτο τόση, ὥ-
στε ὁμιλῶντος ποτὲ τινὸς περὶ ταύτης καὶ λέγοντος, ὅ-
τι ὁ Θεμιστοκλῆς ἐγίνετο ἐξαίρετος διοικητὴς, αὐτὸς ἦ-
τον ἀφιλοπροσωπότερος, ἀπεκρίθη, μὴ γένοιτο νὰ
καθίσω πολὺ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, ὅπως οἱ φίλοι
μὲ δὲν ἤθελον εὖρη περισσοτέραν ὑπεράσπι-
σιν παρὰ τὴν ξένου.

Ὁ δ' Ἀριστείδης ἐφημίζετο διὰ τε τὴν δικαιοσύ-
νην καὶ χρηστότητα τε. Αὐτὸς ἦτον, ὡς ὁ Λυκῆργος, ἀρι-
στοκρατικὸς καὶ εὐάρεστος χωρὶς νὰ παραβαίνει τὴν δικαιο-
σύνην, καὶ ὅταν ἐζήτει ἀξιώματα, ἀπέφευγε πάντοτε
τὰς συστάσεις τῶν φίλων, διὰ νὰ μὴ ζητήσωσι καὶ αὐ-
τοὶ ἄλλοτε τὴν ἐαυτῶν σύσασιν, ὅτε τὸ χρέος ἀπῆτει
τὸ νὰ ἦναι ὑδέτερος· πρὸ πάντων δὲ ἡγάπα τὸ κοινὸν
καλὸν, τὸ ὅποσον ἔχων καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν, ἔτε εἰς τὰ
δεινὰ κατεπτοεῖτο, ἔτε εἰς τὰς εὐτυχίας ὑψετο, ἀλλ'
ἔμενε ἐν πᾶσιν ὁ αὐτὸς, πεποιθὼς, ὅτι ἦτον ὅλως δι'
ὅλην τῆς πατρίδος, καὶ πολλὰ ὀλίγον τε ἑαυτῷ. Μίαν
ἡμέραν, ὅτε εἰς ἀπὸ τῶν ὑποκριτῶν ἀπήγγελλε τινὰς σί-

(1) Ὁρα Πλάτ. ἐν Ἀριστ. καὶ Θεμ. καὶ Κορ. Νίπ.

χες τοῦ Αἰσχύλου εἰς τὸ θέατρον, καὶ κατήντησεν εἰς μίαν περίοδον, ἣ ὅποια περιέγραφεν ἄνθρωπόν τινα (τὸν Ἀμφιάραον), ὅστις δὲν ἐπεθύμει νὰ φαίνεται, ἀλλὰ νὰ ᾔνοι τῷ ὄντι δίκαιος, ὅλοι ἀπέβλεψαν εἰς τὸν Ἀρισείδην, ἐφαρμόζοντες εἰς αὐτὸν τὴν περίοδον (Πλουτ. ἀποφθ.). Εἰς δὲ τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων ἐφρόντιζε μόνον νὰ κάμῃ τὸ χρέος τε, χωρὶς νὰ φαντασθῇ ποτε νὰ πλετήσῃ.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ χαρακτῆρες τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων, ὁ ὅποιοι διόφκυν τὴν πολιτείαν, ὅταν ὁ Δαρεῖος ἐσρέφε τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Αὐτοὶ ἐνέπνευσαν εἰς τὰς συμπολίτας εὐγενῇ καὶ δίκαιον ζῆλον τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἔκαμνον πᾶσαν βεβελευμένην καὶ ἀνδρικὴν ἐτοιμασίαν κατὰ τῆς ἐπικειμένης ἐχθρικῆς εἰσβολῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Δᾶτις καὶ Ἀρταφέρνης ἤρχοντο μὲ μυρίας δυνάμεις κατὰ τῆς Εὐρώπης, καὶ κυριεύσαντες ἀκωλύτως τὰς νήσους τῆς Αἰγαίου πελάγους, διέδυναν τὸν δρόμον πρὸς τὴν Ἐρέτριαν, ἣτις ἐβοήθησε πρῶην τὰς Ἴωνας ἐν τῇ ἀποασίᾳ. Οἱ Ἐρετριοὶ καταντήσαντες ἐν ἐσχάτῃ δυσυχίᾳ, καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιπαρταχθῶσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἔσειλαν ὀπίσω τὰς παρὰ τῶν Ἀθηναίων τετρακισχιλίους βουτὰς, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκατεργήσωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν. Ἐξ ἡμέρας ἡγωνίζοντο οἱ Πέρσαι νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν ἐξ ἐφύδου, καὶ πάντοτε ἐκρέοντο μὲ φθοράν· τῇ δὲ ἐβδόμῃ, ἣ μὲν πόλις παρεδόθη διὰ τῆς προδοσίας τινῶν προεσῶτων ἐγχωρίων, καὶ διαρπαγεῖσα κατεκάη, οἱ δὲ πολῖται ἐσάλησαν δέσμιοι εἰς τὸν μέγαν βασιλέα ὡς ἀπαρχαὶ τῆς πολέμου. Ἀλλ' αὐτὸς παρὰ πᾶσαν αὐτῶν προσδοκίαν ἐπολιτεύθη πρὸς αὐτὰς φιλανθρωπῶς, καὶ τοῖς ἔδωκε πρὸς κατοικίαν τὴν Κισσίαν, ἕνα

τόπον, ὅπερ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς εὗρε τὲς μεταγενεστέρας αὐτῶν μετὰ δυο χρόνους (Φιλός. ἐν Ἀπολλ.).

Μετὰ ταύτην τὴν λαμπρὰν νίκην κατὰ τῆς Ἐρετρίας δὲν ἔμενεν ἄλλο, παρὰ ἢ κατὰ τὸ Φαινόμενον εὐκολος ἄλωσις τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἰππίας, ὁ ἐξόριστος τύραννος τῶν Ἀθηναίων, συνώδευσεν πάντοτε τὸν Περσικὸν στρατὸν, καὶ ὠδήγει δι' ἀσφαλῶν ἰδῶν πρὸς τὸ κέντρον τῆς Ἑλλάδος· τέλος δὲ, ὑπέρογκος καὶ βέβαιος τῆς νίκης, κατευοδῶθη εἰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τῆς Μαραθῶνος δέκα μίλια μακρὰν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἐκείθεν ἔσειλαν οἱ Πέρσαι προκαλέμενοι τὲς πολίτας εἰς ὑποταγὴν, καὶ εἰδοποιούντες τὴν τύχην τῆς Ἐρετρίας, καὶ λέγοντες, ὅτι ἐδὲ εἰς Ἐρετριεὺς διέφυγε τὴν ὀργὴν των. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐφοβούντο κανένα ἐπικείμενον κίνδυνον. Αὐτοὶ ἐζήτησαν μὲν βοήθειαν κατὰ τὴν κοινὴν ἐχθρὴν ἀπὸ τῆς Σπαρτιάτας, οἵτινες καὶ παρευθὺς ἐσερξάν, ἀλλ' ἢ τότε δεισιδαιμονία ἔκαμε τὴν βοήθειάν των ἀπρακτον καὶ ἀνωφελῆ, ἐπεὶ δὴ νόμον εἶχον ἀπαράβατον οἱ Σπαρτιάται τὸ νὰ μὴ στρατεύωσι ποτὲ πρὶν τῆς πανσελήνης (1). Ὅθεν προσέδραμον εἰς ἅλλας ἐπαρχίας· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ διὰ τὸν φόβον τῶν Περσῶν δὲν ἔδωκαν βοήθειαν· ἐπεὶ δὴ ἑκατὸν εἰκοσι χιλιάδων στρατευμα, τὸ ὅποσον ἐθριάμβευεν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἑλλάδος, ἦτο πολλὰ τρομερὸν εἰς ἀδυνάτους καὶ ζηλοτύπους συμμαχικὰς χώρας. Μόνοι οἱ Πλαταιεῖς συνέδραμον μὲ χιλίους στρατιώτας εἰς τὴν Ἀθηναίαν, οἱ ὅποιοι ἠφειλον νὰ προσμένωσι τὴν ἐλλείψαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν ἀνδρίαν καὶ ἀπόγνωσίν των.

(1) Ἦτο δὲ ἡ ἐνάτη τῆς σελήνης, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν βοήθειαν.

Τότε ἡναγκάσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ καθοπλίσωσι διὰ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν τὰς δέκας· ἀλλὰ καὶ τῶν συναριθμημένων, ὅλη ἡ δύναμις δὲν ὑπερέβαινε τὰς δέκα χιλιάδας. Διὸ ἐλπίζοντες διὰ τῆς τακτικῆς ν' ἀναπληρώσωσι τὸ ἐλλείπον τῆς δυνάμεως, παρέδωκαν τὸ εἰσπραγματικὸν εἰς δέκα στρατηγὰς, ἐν οἷς ὁ Μιλτιάδης ἦτον ἀρχιστράτηγος· ἀλλ' ἡ ἀρχιστρατηγία παρελλάττετο παρ' ἡμέραν μεταξὺ τῶν στρατηγῶν. Ἡ τοιαύτη διαταγὴ, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀτακτος, ἐσυχχύθη ἔτι μᾶλλον ἀπ' αὐτὰς τὰς στρατηγὰς, οἱ ἑποιοὶ ἐλογομάχον, ἂν ἔπρεπε νὰ συγκροτήσωσι μάχην μετὰ τῷ ἔχθρῳ, ἢ νὰ προσμείνωσιν αὐτὸν πρὸς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως. Ἡ τελευταία δόξα ὑπερίχυσεν κατ' ἀρχὰς, ἐπειδὴ τινὲς διαχυρίζοντο, ὅτι ἀνοησία ἦτο νὰ προσβάλωσιν ἐν πολυἀριθμῳ καὶ εὐθετισμένῳ εἰσπραγματικῷ μὲ τὸστας ὀλίγους ἀνδρώπεις, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται ἤθελον ἐγκαρδιωθῇ περισυότερον, ὄντες ἀσφαλεῖς ἐσω τῶν τειχῶν, ἐν ᾧ αἱ Σπαρτιατικαὶ δυνάμεις ἤθελον ἐνεργῇ ἐξωθεῖν κατὰ τῷ ἔχθρῳ. Ἀλλ' ὁ Μιλτιάδης ἐδόξαζε τὸ ἐναντίον, ἀποδεικνύων, ὅτι ὁ μόνος τρόπος τῷ νὰ ἐμψυχώσωσι τὰς στρατιώτας, καὶ νὰ ἐμποιήσωσι τρόμον καὶ φόβον εἰς τὸν ἔχθρον, ἦτο τὸ νὰ χωρήσωσιν ὁμόσε πρὸς αὐτὸν μὲ θάρρος καὶ τέλμην. Ὁ Ἀριστείδης ἐφρόνει καὶ αὐτὸς τὸ ὅμοιον, καὶ μετεχειρίζετο ὅλην τὴν εὐγλωττίαν διὰ νὰ καταπείσῃ καὶ τὰς λοιπὰς. Τέλος, κατήντησε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ νὰ δώσῃ καθεὶς τὴν ψῆφόν τε (1)· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα αἱ

(1) Οἱ στρατηγοὶ ἐκλέγοντο ἀπὸ τὰς δέκα φυλάς· καὶ ὅταν αἱ ψῆφοι αὐτῶν περὶ τινος πολεμικῆς ὑποθέσεως ἦσαν διχρημέναι ἢ ἴσαι, τότε ἡ ἀπόφασις ἐκρέματο κατὰ τὸν νόμον πάντοτε ἀπὸ τοῦ Πολέμαρχου.

ψῆφον ἦσαν ἰσορρεπεῖς, ἔμεινεν ἡ κρίσις τῇ πράγμα-
τος εἰς τὸν πολέμαρχον Καλλίμαχον, ὅς τις εἶχε τὸ
δίκαιον τοῦ νὰ ἦναι ἰσόψηφος τοῖς δέκα στρατηγοῖς.
Πρὸς τῆτον στραφεὶς ὁ Μιλτιάδης μετὰ μεγάλης σεμ-
νιπρεπείας ἔλεξεν, “ὅτι ἡ τύχη τῆς πατρίδος ἐκρέ-
ματο τῶρα ἀπ’ αὐτὸν, ὅτι μόνον ἡ ψῆφός τε ἔμελλε
νὰ κρίνῃ τὴν ἐλευθερίαν ἢ καταδύλωσιν τῆς πατρί-
δος, καὶ ὅτι δι’ εἶδος καὶ μόνον λόγῳ ἡμπόρει νὰ ἐγκατα-
λίπῃ Φήμην ἰσότιμον μὲ τὴν τῇ Ἀρμόδιε καὶ Ἀριστα-
γχείτῳ, τῶν πρωταγόνων τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐλευ-
θερίας. Ἀνίσως, εἶπεν, ἀποφύγωμεν τὴν μάχην,
ἐγὼ προβλέπω, ὅτι μία μέλλουσα διχόνοια θέλει
διασείσει τὰ φρονήματα τῷ στρατεύματι, προτρέψου-
σα νὰ δεχθῇ τὰ τῶν Μήδων ζητήματα· εἰδὲ περὶ
μαχήσωμεν, πρὶν διαφθαρεῖσιν αἱ ψυχαὶ τῶν Ἀθη-
ναίων, ἐλπίζομεν μὲ τὴν δικαιοσύνην τῶν Θεῶν νὰ
νικήσωμεν.” Πρὸς ταῦτα ὁ Καλλίμαχος δὲν ἔμεινεν
ἐπὶ πολὺ ἀμφιρρέπης, ἀλλὰ δεῖς ἀμέσως τὴν ψῆφόν
τε, ἀπεφάσισε φανερὰν μάχην· καὶ ἔτω βοηθέμενος ὁ
Μιλτιάδης, ἡτοιμάζετο νὰ προχωρήσῃ μὲ τὸ ὀλίγον
τε σθένος πρὸς συμβολήν.

Ἐκ τούτου φανερόν, ὅτι οἱ πόσοι στρατηγοὶ, οἱ ἑ-
ποιοὶ διώκον κατὰ διαδοχὴν, δὲν ἐχρησίμευσαν εἰς ἄλ-
λο τι, εἰμὴ νὰ περιπλέκωνται καὶ ν’ ἀντιπράττωσιν ἄλ-
λήλοις. Διὸ συνιδὼν ὁ Ἀριστείδης, ὅτι ἡ κατ’ ἡμέραν
μεταβαλλομένη ἐξουσία ἦτον ἀναξία τῇ νὰ κατορθώσῃ
τι τακτικῶς καὶ ὡς εἶδει, ἐπρόβαλεν ὡς ἀναγκαῖον τὸ
νὰ ἐπιτρέψωσιν ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς ἓνα μόνον στρα-
τηγόν· καὶ διὰ τὴν παρακινήσῃ καὶ τοὺς λοιποὺς συστρατη-
γὸς εἰς τὸ μετὰ τὸ ἴδιόν τε παράδειγμα, ἐλθούσης τῆς
ἡμέρας, κατ’ ἣν εἶδει αὐτὸς νὰ λάβῃ τὴν ἀρχιστρατη-

γίαν, ἀφῆκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μιλτιάδην, ὡς τὸν ἀνδρειότατον καὶ ἐμπειρότατον στρατηγὸν, ὅπερ ἰδόντες καὶ οἱ λοιποὶ, ἐπραξαν ὡσαύτως.

ἔχων ἔν ὁ Μιλτιάδης τοιαύτην ὑπέροχον, ἅμα δὲ καὶ ἐπικίνδυνον ἐξέσταν, ἠγωνίζετο ὡς ἐμπειρος στρατηγὸς ν' ἀναπληρώσῃ τὸ ἐλλειπὲς τῆς δυνάμεώς τε διὰ τῆς ἐκλογῆς ἀρμοδίας θέσεως, γινώσκων κάλλιστα, ὅτι ἂν ἀπλώσῃ τὸ μέτωπον τῷ στρατῷ διὰ ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἐμελλε νὰ τὸ ἀδυνατίσῃ πολὺ καὶ νὰ δώσῃ τὸ ὄφελος εἰς τὰς πυκνάς τε ἐχθρῶ φάλαγγας. Διὰ τῆτο ἔταξε τὸ σράτευμά τε εἰς τὲς πρόποδας ἑνὸς βενῆ, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ ὁ ἐχθρὸς νὰ τὸν περικυκλώσῃ ἢ νὰ τὸν κτυπήσῃ ἐξ ὀπίθεν, καὶ κόψας ἐπίτηδες μεγάλα δένδρα, ἔρριψε πρὸς τὰς πτέρυγας τῷ στρατῷ, διὰ νὰ φυλάττηται ἀπὸ τὸ Περσικὸν ἵππικόν, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπιτοπλεῖσον ὄρμα κατὰ τὴν ζέσιν τῆς μάχης εἰς τὰς πλευράς.

Οἱ Δᾶτις ἴδε μὲν πολλὰ καλὰ ταύτην τὴν ἀρμοδίαν θέσιν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ θαρρῶν εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῷ ἀριθμῷ, καὶ μὴ θέλων ν' ἀναμείνῃ ἕως εὐφθάσῃ ἢ ἀπὸ τῆς Σπάρτης βοήθεια, ἀπεφάσισε ν' ἀρχίσῃ τὴν μάχην. Τώρα ἔπρεπε νὰ συγκροτηθῇ ἡ μεγίστη μάχη, τὴν ὁποίαν ἔκαμον ποτὲ οἱ Ἕλληνες· ἐπειδὴ αἱ ἄχρὶ τῶδε ἐμφύλιοι μάχαι προήρχοντο ἀπὸ ζηλοτυπίας, καὶ ἐλάμβανον πάντοτε ἐπιτήδειον καὶ εὐκόλουν τέλος· αὕτη δὲ ἔπρεπε νὰ γένη ὀριστικῶς ἐναντίον τῷ δυνατωτάτῳ μονάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τῷ μεγίστῳ στρατεύματος, ὅπερ ἐφάνη ἕως τότε εἰς τὴν Εὐρώπῃ. Ἀπ' αὐτῆς ἐκρέματο ἡ ἐλευθερία ἢ ἡ δουλεία τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ κυριώτερον, ἡ μέλλουσα πρόδος τοῦ πνεύματος τῷ ἀνθρώπινῳ γένει. Ἀπὸ τὴν τύχην αὐτῆς

τῆς μάχης ἐκρέματο ἢ μέλλουσα κατάσχεσις τῶν δυτικῶν ἐθνῶν, τὰ ὅποια ἢ ἐμελλον νὰ δεχθῶσιν ἀσιατικὰ ἔθνη, ἢ νὰ συμμορφῶνται κατ' ἐλάχισον κατὰ τὸν τύπον τῶν Εἰλλήνων, τὸ ὅποσον εἰ ἐγινε μετὰ ταῦτα. Αὕτη ἢ μάχη ἐμπορεῖνὰ θεωρηθῇ ὡς ἢ ἀξιολογωτάτη παρὰ πάσας, ὅσαι ἐγίναν ποτὲ, τῆς ὁποίας ὅσον ἢ ἐκβασίς ἦτον ἀπρὸς δόκητος, τόσῳ μᾶλλον ἢ νίκη ἐνδοξοτέρα.

Μόλις ἐδόθη τὸ σημεῖον τῆς μάχης ἐκατέρωθεν, εἰ εὐθὺς οἱ Ἀθηναῖοι μὴ προσμένοντες τὴν προσβολὴν τῶν Περσῶν, ἐφώρμησαν κατὰ τῶν βαρβάρων μετὰ τὴν ἀνέλπιστον ταχύτητα, ὥσανεὶ δὲν ἐφρόντιζον ἐδομῶς διὰ τὴν ἀσφάλειάν των. Οἱ Πέρσαι θεωρῶντες αὐτὸ τὸ πρῶτον κίνημα τῶν Ἀθηναίων ὡς ψιλὴν φρενομορίαν, τὲς κατεφρόνεν ὡς μανικὲς μᾶλλον, παρέξ ἡναντιώνοντο ὡς εἰς σφατιώτας, ἀλλὰ μετ' εὖ πολὺ ἢ πατήθησαν· ἐπειδὴ πρότερον μὲν δὲν συνείθιζον οἱ Εἰλλήνες νὰ ριψοκινδυνεύωσι, τῶρα δὲ συγκρίνοντες τὸν ἀριθμὸν τῆς δυνάμεώς των μετὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐχθρῆς, εἰ ἐλπίζοντες ἀσφάλειαν μόνον ἀπὸ τολμηρὰν ὁρμὴν, ἀπεφάσισαν ἢτοι νὰ διαχαλάσωσι τὰς τάξεις τῆς ἐχθρῆς, ἢ νὰ θανατωθῶσιν ἐν τῷ ἀγῶνι, διότι τὸ μέγεθος τῆς κινδύνου ἡξήσε τὴν ἀνδρίαν των, εἰ τὸ ἐπιλοιπον ἀνεπλήρουν ὁ ἀπελπισμός. Ὡς τόσον, οἱ Πέρσαι ἐφύλαττον τὴν θέσιν σαφερώς, εἰ ἢ μάχη ἦτον ἐπὶ πολὺ αὐστηρά. Ὁ Μιλτιάδης εἶχε μὲν κάμει τὰς πτέρυγας τῆς στρατεύματος ἰπερβολικὰ δυνατὰς, ἀλλ' ἀφῆκε τὸ κέντρον ἀδυνατώτερον εἰ ὅχι τόσον βαρὺ, ἐπειδὴ ἔχων δέκα μόνον χιλιάδας ν' ἀντιπαρατάξῃ εἰς τόσον πολυάριθμον στρατευμα, ἐσυμπέραινε, ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ νικήσῃ κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ διὰ τῆς ἐνδυναμώσεως τῶν πτερύγων, ὡν βέβαιος, ὅτι ἂν αἱ πτέρυγες

νικήσωσιν, ἤμπορουν εὐκόλως νὰ κυκλώσωσι τὸν ἐχθρὸν ἐκατέρωθεν, καὶ ἔτω νὰ τρέψωσιν αὐτὸν εἰς φυγὴν. Ὅθεν οἱ Πέρσαι βλέποντες τὸ κέντρον τῶν Ἀθηναίων ἀδυνατώτερον, ὤρμησαν κατ' αὐτὴ μετ' ὅλης δυνάμεως. Εἰς μάτην ἀγωνίζονται ὁ Ἀριεΐδης καὶ Θεμιστοκλῆς, οἱ ὅποιοι ἐτάχθησαν εἰς αὐτὸν τὸν κινδυνώδη τόπον, νὰ κατέχωσι τὰς στρατιώτας ἐν τῇ τάξει των· ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ τόλμη δὲν ἐδύναντο ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν χεῖμαρρὸν ἐνὸς ἀειρῶος πλήθους, ὥς τε τελευταίων ἐβιάσθησαν νὰ ἐνδῶσεν. Ἀλλ' ἐν ᾧ χρόνῳ αἱ δυνάμεις τῶν ἐν τῷ κέντρῳ στρατιωτῶν ἐξέλειπον διὰ τὸν ἀνισὸν ἀριθμὸν τῶ ἐχθρῷ, οἱ κατὰ τὰς πτέρυγας ἦσαν νικηταί, καὶ δραμόντες εἰς βοήθειαν, ἔδωσαν αὐτοῖς καιρὸν νὰ συνέλθωσι καὶ ν' ἀναλάβεν τὴν προτέραν εὐταξίαν. Τότε ἡ νίκη ἔκλινεν εὐθὺς πρὸς τὰς Ἀθηναίους, καὶ οἱ Πέρσαι, οἱ ὅποιοι ἦσαν τὸ προσβάλλον μέρος, ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐνδιῶσι· καὶ μὴ ἐλπίζοντες ἀμαχούσιν βοήθειαν, κατέφευγον ἐπὶ κεφαλὴν καὶ σπεδαίως εἰς τὰ πλοιά των. Ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἀταξία ἐγένινεν εἰς τὰς Πέρσας γενικὴν, τὰς ὁποίας οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίωκον ἕως εἰς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ κατέκαυσαν αὐτῶν πολλὰ πλοῖα. Τότε Κυναίγειρος, ὁ ἀδελφὸς τῷ ποιητῇ Αἰσχύλῳ, ἐπίασε μὲ τὴν χειρὰ του ἕνα τῶν πλοίων, ὅπερ ὁ ἐχθρὸς ἔμελλε νὰ ρίψῃ εἰς τὴν θάλατταν ἀπὸ τὸν αἰγιαλὸν, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἐνδοθὲν βλέποντες ἑαυτὰς ἐγκεκλεισμένους, ἀπέκοψαν τὴν δεξιάν του, ἥτις ἐκράτει τὴν πρῶραν· αὐτὸς δὲ ἐπίασε μὲ τὴν ἀρισερᾶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπέκοψαν καὶ τέλος πιάσας αὐτὴν μὲ τὰς ὀδόντας, ἐφονεύθη.

Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ οἱ μὲν Πέρσαι ἐξημίωσαν ἐκτὰ νῆας καὶ ὑπὲρ τὰς 6000 ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ συν-

αριθμήσωμεν τὰς πνιγέοντας· ἀπὸ δὲ τὰς Ἑλλήνων
ἀπέθανον 200, ἐν αἷς ἦτο καὶ Καλλίμαχος ὁ δὲς τὴν
ψῆφόν τε πρὸς μάχην. Περὶ δὲ τῷ ἵππῳ, τῷ πρωται-
τίῃ τῷ πολέμῳ, ἄλλοι μὲν λέγουσιν (Ἰεσ. κτ.), ὅτι ἐ-
φονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἄλλοι δὲ θάλασσι (Σειδ.), ὅτι
διασωθεὶς ἀπέθανε δυστυχῶς ἐν Λήμνῳ.

Τοιαύτη ἦν ἡ ἀπόβασις τῆς κατὰ τὸν Μαραθῶ. Οὐ-
να συγκροτηθεῖσθαι μάχης, ἐν ἣ οἱ Πέρσαι ἦσαν ^{οβ, 3.}
τότῳ βέβαιαι περὶ τῆς νίκης, ὥστε ἔφερον μετ' ἐαυτῶν
καὶ μάκρῳ, διὰ τὸ ἀνεγείρωσι τρόπαιον ἐνταῦθα.
Ἐπεὶ μετὰ τὴν μάχην, Ἀθηναῖοις, ὀνόματι Εὐκ-
λῆς. ὅσος ἐτι κατηματωμένος καὶ καταπληγωμένος,
ἔδραμεν εἰς τὰς Ἀῤῥῆνας, διὰ τὰ φέρῃ εἰς τὰς συμπο-
λίτας εὐεγγέλιαν νίκης, ὅσις μόλις φθάσαι εἰς τὴν πό-
λιν, ἔπειτα κατὰ γῆς πρὸς τὴν θύραν τῷ προσυχόντος οἰ-
κῇ, καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τέτρες τὰς δύο λόγους, χαίρετε,
χαίρομεν, ἐξέπνευσε (Πλάτ. περὶ δόξης Ἀθην.).

Ἐν μέρει τῷ στρατεύματος ἐπορεύθη ἀμέσως πρὸς
τὰς Ἀῤῥῆνας, διὰ τὰ ματαιώσει καὶ μίαν ναυτικὴν ἀπό-
πειραν τῷ ἔχθρῳ κατὰ τῆς πόλεως. Οἱ Ἀριστείδης ἔ-
μεινεν εἰς τὸ στρατόπεδον, διὰ τὰ φυλάττει τὰ λάφυ-
ρα καὶ τὰς αἰχμαλώτους· καὶ μὲν ὅλον ἐτι ὁ χρυσὸς καὶ ὁ
ἄργυρος ἦσαν ἀφθόνως κεχυμένα εἰς τὸ στρατόπεδον
τῶν Περσῶν, αἱ δὲ σκηναὶ αὐτῶν καὶ τριήρεις πλήρεις
πολυτίμων καὶ πολυτελῶν σκευῶν, δὲν ἐπέτρεπε τινὶ
τὰ ἐγγίσει ἐδὲ τὸ παραμικρὸν ἀπ' αὐτὰ, ἀλλὰ τὰ ἐ-
φύλαττε πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ὅσοι συνήργησαν εἰς
τὴν νίκην. Μετ' οὗ πολὺ ἦλθον καὶ οἱ διρχαῖοι Λακεδαι-
μόνες μετὰ τὴν πανσέληνον εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ
βλέποντες τὸν πόλεμον ἤδη τετελειωμένον πρὸ μιᾶς ἡ-
μέρας, ἀπέδυσαν εἰς τὰς νικηφόρους Ἀθηναίους τὰς

προσηκέσας τιμὰς, καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησαν φέροντες τὰ νέα εἰς τὴν Σπάρτην. Ἀπὸ τὸ μάρμαρον τῶν Περσῶν ἕκαμον οἱ Ἀθηναῖοι τρόπαιον, γλυφέν εἰς ἄγαλμα παρὰ τῷ Φειδίῳ πρὸς τιμὴν τῇ θεᾷ Νεμέσῳ, ἣτις εἶχε τὸν βωμὸν πλησίον τῷ Μαραθῶνι (Παυσ. Ἀττ. κεφ. λγ').

Μετὰ δὲ τὴν μάχην ὁ Περτικὸς σόλζε, ἀντὶ τὰ πλείσῃ κατ' εὐθὺ εἰς τὴν Ἀσίαν, ἠθέλησε γὰ προκαταλάβῃ τὰς Ἀθηναίους ἐπιστρέφοντας ἐκ τῷ Μαραθῶνι, καὶ γὰ κυριεύσῃ τὰς Ἀθήνας· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐννοήσαντες, ἐκινήθησαν ἀμέσως κατ' εὐθὺ, πορευόμενοι μὲ τίσιν ταχύτητα. ὥστε ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς διάστημα μιᾶς ἡμέρας, μ' ὅλον ὅτι ἡ πόλις ἀπέχετο 40 μίλια (20 ὥρας) ἀπὸ τῷ Μαραθῶνι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ Ἕλληνες ἐ μόνον κατετρόπωσαν τὰς ἔχθρας, ἀλλὰ καὶ ἐσερέωσαν τὴν ἀσφάλειάν των. Αὕτη ἡ τροπαῖχος νίκη ἐ μόνον ἐδίδαξε τὰς Ἕλληνας γὰ γνωρίζωσι τὴν δύναμίν των, καὶ γὰ μὴ τρέμωσι πλέον ἔνα ἐχθρὸν κατ' ὄνομα μόνον τρομερὸν, ἀλλὰ καὶ γὰ μιμῶνται τὰς προπάτορας κατ' ὅλους τὰς ἐφεξῆς αἰῶνας μὲ ἐνθερμον ζῆλον, καὶ γὰ ποθῶσι διὰ παντὸς γὰ μὴ ἐκπέσωσι τῆς προπατορικῆς δόξης. Πάντες οἱ ἐν τῇ μάχῃ ἀποθανόντες Ἀθηναῖοι ἐτιμῆθησαν ἀμέσως κατ' ἀξίαν, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων διάφορα μνημεῖα ἠγέρθησαν κατὰ τὸν Μαραθῶνα, ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένα τὰ ὀνόματα καὶ ἡ φυλὴ ἐκάστω. Ἀπὸ δὲ τὰ ἐγερθέντα μνημεῖα, τρία ἦσαν τὰ ὠραιότερα, τὸ μὲν πρὸς τιμὴν τῶν Ἀθηναίων, τὸ δὲ τῶν Πλαταιέων, καὶ τὸ τρίτον πρὸς τιμὴν τῶν συστρατευσαμένων δέλων (Παυσ. Ἀττ.).

Ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν Μιλτιάδην εὐγνωμοσύνη τῶν Ἀ-

Θηναίων ἔδειξε τοιαύτην εὐγένειαν ψυχῆς, ἥτις ὑπερέβαι-
 νεν ἀκείρως περισσότερον πολυεξόδους θριάμβους καὶ χα-
 μερπῇ κολακείαν· ἐπειδὴ ὄντες βέβαιοι, ὅτι ἡ ἀξιοῦς τε
 ὑπερνεῖκα πᾶσαν ἀνταμοιβὴν χρημάτων, παρήγγει-
 λαν εἰς τὸν Πολύγνωτον, περιφημότατον ζωγράφον,
 νὰ ζωγραφίσῃ μίαν εἰκόνα, ἐν ἣ παρίστατο ὁ Μιλ-
 τιάδης ὡς ἀρχιεράτης 10,000 ἀνδρῶν, παρακινῶν
 εἰς μάχην τὸς στρατιώτας μὲ τὸ ἴδιόν τε παράδειγμα.
 Αὕτη ἡ εἰκὼν μετ' ἄλλων τινῶν παρὰ τῶν ἀρίστων τεχ-
 νιτῶν ἀπεταμιεύθη διὰ πολλῶν αἰώνων ἐν τῇ Ποικίλῃ
 (1), ὅπερ ὁ Ζήνων ἔπειτα συνέζησε τὸ φιλοσοφικὸν σχο-
 λείον τε (2). Πᾶσα τάξις πολιτῶν ἔδειξε φιλότιμον
 ἄμιλλαν· καὶ ὁ Πολύγνωτος εἰς ἄκρον φιλοτιμέμενος ἐ-
 πὶ τῇ ζωγραφίᾳ ταύτης τῆς εἰκότος, δὲν ἐδέχθη μή-
 τε ὀβολοῦ μισθόν. Πρὸς ἀνταμοιβὴν τοιαύτης γενναί-
 οῦτος ἀντιδωρίσαν αὐτῷ οἱ Ἀμφικτύονες δημόσιον κτί- κτ. κ.
 ριον πρὸς κατοικίαν. 3514.

Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Μιλ-
 τιάδην ἦτο μὲν εἰλικρινεσάτη, ἀλλ' ἐχὶ ἐπὶ πολὺ διαρ-
 κής· ἐπειδὴ ὁ δῆμος ὢν ἀκατάστατος, ζηλότυπος, φύ-
 σει φαντασιώδης, καὶ τῶρα μᾶλλον εἰπέρ ποτε προσεκ-
 τικώτατος εἰς τὴν φιλελευθερίαν, ἐκαιροφυλάκτει νὰ
 ταπεινώσῃ τὸν Μιλτιάδην, τῷ ὅποις τὴν ἀξιοῦτητα ἐ-
 κρεπε πολὺ νὰ φοβῶνται. Οὗτος διὰ τοῦτο εἰς ἵνα τιμωρή-
 σῃ τὰς νήσους, τὰς συμβοηθῆς τῶν Περσῶν, ἔπλευσε
 μὲ ἐβδομήκοντα πλοῖα ἐπὶ τὴν Πάρον, προφασιζόμε-
 νος, ὅτι οἱ Πάριοι ἔδωσαν ναυτικὴν βοήθειαν τοῖς Πέρ-

(1) Οὕτως ἀνομάζετο ὁ τόπος, ὅπου εὗρίσκοντο αἱ εἰκόν-
 τες τῶν ἡρώων καὶ ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων συμβάντων.

(2) Κορμ. Νίπ. ἐν Μιλτ. Πλω. Βιβλ. ΑΨ. Κεφ. 9.

ταις εἰς τὸν Μιραθῶνα· ἀλλ' ἡ ἀληθὴς αἰτία τῶ μί-
 σους κατὰ τῶν νησιωτῶν ἦτο διά τινα Πάριον, ὀνό-
 ματι Λυσαγόραν, ὅς τις διέβαλε ποτὲ τὸν Μιλτιάδην
 πρὸς Ὑδάρην τὸν Πέρσην. Ὅτε δὲ ἤλθεν εἰς τὴν νῆ-
 σον, ἔσειλε κήρυκας εἰς τὴν μητρόπολιν, καὶ ἐξήτει ἐ-
 κατὸν τάλαντα· εἰδεμὴ, ἐφοβέριζε νὰ πολιτοκίση τὴν
 πόλιν, καὶ ἀλῶσαν ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν διαρπαγὴν τῶν
 στρατιωτῶν. Ἀλλ' οἱ Πάριοι δὲν ἐφοβήθησαν, εὐδὲ ἡ-
 δέλησαν νὰ σκεφθῶσιν εἰς τὸ πρόβλημά τε, ἀλλ' ἡ-
 ττοιμάζοντο ν' ἀντισταθῶσι γενναίως. Οἱ Μιλτιάδης ἐ-
 ρημώσας τὰ περίξ τῆς νήσε, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν με-
 ὦλην τὴν δύναμιν, ὥς ὅτε μία ἱέρεια γυνὴ ἐκ τῆς Πά-
 ρου, ὀνόματι Τιμῆς, ἐσυμβέλευεν αὐτῷ τὸ πῶς νὰ κυ-
 ριεύσῃ τὴν πόλιν· καὶ ἐπομένως κατὰ τὴν συμβεβλη-
 ταίτης τῆς γυναικὸς ἤλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Σετμο-
 φόρε Δήμητρος, καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀνοιχῇ τὰς
 θυρας, ἀνέβη τὴν κορυφὴν τοῦ τείχους, καὶ ἐπήλθοντο
 κάτω· ἐξαίφνης δὲ τρόμος αὐτὸν ὑπελθόντος, ἀπε-
 φάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ· ἀλλ' ἐν ᾧ ἀνέβαινε τὸ τεῖχος,
 ἐγλίττησε, καὶ πεσὼν ἐσύτριψε τὸν μηρὸν, καὶ κατ'
 ἄλλως ἐξήρθωσε τὸ γόνυ, καὶ τέλος ἀναγκασθεὶς νὰ
 λύσῃ τὴν πολιτοκίαν, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας,
 ὅπου ὁ ἀτυχὴς δὲν εὗρε πλέον καλὴν ὑποδοχὴν. Ὅλη
 ἡ πόλις ἐμερμύριζε κατ' αὐτὸν, καὶ Ξάνθικκος, ὁ πατὴρ τοῦ
 Περικλέους, τὸν κατηγοροῦντος ὡς δωροφάγον τῶν Περσῶν·
 ἐπειδὴ δὲ ὁ Μιλτιάδης κληνῆρης ὢν διὰ τὰ τραύματα,
 τὰ ἑποῖα ἔλαβεν ἐν τῇ Πάρῳ, δὲν ἐδύνάτο ν' ἀπολο-
 γηθῇ, καὶ κατ' αὐτὴν κατηγορίαν ἐπιστάθη, καὶ ἔτι κατ'-
 ἐδικάωδον κατὰ τὴν τότε συνήθει τιμωρίαν τῶν μεγά-
 λων κακέργων νὰ ριφθῇ εἰς βαρυτάτον λάκκον, ὁ-
 νομαζόμενον βάραθρον, ὅθεν εὐδὲς ἐξήρχετο πῶποτε.

Α'λλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμέμενοι ἔτι τὰς προτέρας τε ἐκ-
 θελεύσεις εἰς τὴν πατρίδα, ἐσμίκρυναν τὴν κεφαλικὴν
 καταδίκην εἰς χρηματικὴν ποινὴν πεντήκοντα ταλάντων,
 τῶν δαπανηθέντων εἰς τὴν ἀτυχῇ ἐκστρατείαν κατὰ τῆς
 Πάρου· ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσῃ, ἐ-
 βλήθη εἰς φυλακὴν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ὁ δυστυχὴς ὑπὸ
 τῆς πληγῆς τῆ ποδός, ἡ ὁποία προβάλεσθα ὁσημέρᾳ
 ἐπὶ τὸ χεῖρον διὰ τὸν κακὸν καὶ κατάκλειστον ἀέρα, με-
 ἔβη τελευταῖον εἰς γάγγραιναν.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κίμων, ὁ ὁποῖος ἦτο πολλὰ νέος,
 ἔδειξε τότε τὴν υἱικὴν ἀγάπην· ἐπειδὴ μὴ ἐπιτρε-
 πέσης τῆς ἀχαρίστου πόλεως τὸν ἐνταφιασμὸν τῷ σώ-
 ματος τῷ Μιλτιάδῃ ἕως ἢ πληρωθῇ ὅλον τὸ χρέος,
 ὁ νέος μεταχειριζόμενος πάντα τρόπον διὰ τῶν φίλων
 καὶ διὰ τῆς ὑπολήψεώς τε, ἐπλήρωσε τὴν χρηματι-
 κὴν ποινὴν, καὶ ἔτιωσ' ἔθαψεν ἐντίμως τὸ σῶμα τῷ πατρί.

Δικαίως ἐπαινεῖται ὁ Μιλτιάδης διὰ τὴν συγκα-
 τάβασιν, μετριότητα καὶ δικαιοσύνην. Εἰς αὐτὸν οἱ Ἀ-
 θηναῖοι ἐχρεώσεν ὅλην τὴν δόξαν των· ἐπειδὴ αὐτὸς
 πρῶτος ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὸ νὰ καταφρονῶσι τὰς ματαιὰς
 ἀπειλὰς τῆ κενοδόξου βασιλείας τῆς Περσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Ἀπὸ τῆς τελευτῆς τῷ Μιλτιάδῃ ἕως τῆς
 φυγῆς τῷ Ξέρξῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ δυσυχίαι τῷ Δαρείῳ ἠύξησαν περισσότερον τὴν
 ἐργήν τε, σφεδῆσαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀπόφασιν κατὰ τῆς

Ελλάδος, ὅσις βλέπων τὴν ἀτυχίαν τῶν στρατηγῶν τε, ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ τὸν πόλεμον προσωπικῶς, καὶ ἀμέσως ἔδωκε προσαγὰς εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειάν τε νὰ γένωσι νέαι ἐτοιμασίαι. Ὡς τόσον, ἡ συμβᾶσα ἐπανάστασις τῶν Αἰγυπτίων ἐμπόδισεν ἐπ' ὀλίγον τὴν μηχανικακίαν τε, καὶ ἡ ἔρις τῶν υἱῶν τε περὶ τῆς τῷ Σόφωνα διαδοχῆς ἐβράδυνεν ἔτι πλέον τὰς σκοπέστες. Τελευταῖον δὲ, ὅτε κατεπάτησε καὶ ἐνίκησε πᾶν τὸ ἐμποδὼν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ κράτος κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ὁ Θάνατος ἔβαλε τέλος εἰς ὅλα τὰ διχνοήματά τε, καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς Ἑλληνας ἰκανὸν καιρὸν πρὸς ἐτοιμασίαν.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Δαρείου, ἔλαχεν ἡ μοναρχία εἰς τὸν υἱόν τε Πέρσην, ὅσις ὁμῶς μὲ τὴν βασιλείαν ἐκκληρονόμησε καὶ τὴν κατὰ τῆς Ελλάδος ἔχθραν τοῦ πατρός. Ὁ Ξέρξης ἐπιστρέψας νικητὴς ἀπὸ τῆς κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατείας, ἤλπιζε τὴν αὐτὴν εὐτυχίαν καὶ κατὰ τῆς Εὐρώπης· καὶ βέβαιος ὢν περὶ τῆς νίκης, δὲν ἠθέλην, ὡς ἔλεγεν, εἰς τὸ ἐξῆς ν' ἀγοράσῃ τ' Ἀττικὰ σῦκα, ἀλλὰ νὰ γένη κύριος τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἔτω νὰ ἔχῃ τὰ σῦκα ἀπὸ τὴν ἰδικήν τε χώραν (Πλευτ. ἀποφθ.). Ἀλλὰ πρὶν ἀποφασίσῃ εἰς τὸτο τὸ δεινὸν ἐπιχείρημα, ἔκρινεν εὐλογον νὰ συγκροτήσῃ βελὴν καὶ νὰ συμβελευθῇ μετὰ τῶν μεγιστάνων καὶ ἐγκρίτων τῆς αὐλῆς τε· ἀνοίξας δὲ πρῶτος τὴν βελὴν, ἐφάνέρωσε δημοσίᾳ τὸν ζῆλον πρὸς ἐκδίκησιν, καὶ τὸν πόθον τε πρὸς τὴν στρατιωτικὴν δόξαν. Ὁ καλλίτερος τρόπος τοῦ νὰ εὐαρεσῇσθαι εἰς τὸτον τὸν νέον μονάρχην ὑπῆρχε τοῦ νὰ κολακεύῃ τὰς σκοπέστες, καὶ νὰ ἐπαινῇ αὐτὰς ὡς καλῶς ἐπινοηθέντας. Ὁ Μαρδόκιος, ὅσις δὲν ἐσωφρονισθῇ ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἀτυχίαν τε, ἐδὲ ἐγίνεν ἥττον ὑ-

περήφανος, ἤρξατο ἐκθειάζειν καὶ ὑπερυψῆν τὸν Ξέρ-
 ξην ὑπὲρ πάντας τὰς πρὸ αὐτῆ βασιλεῖς, καὶ ὑνάγκα-
 ζε νὰ ἐκδικήσῃ παντὶ τρόπῳ τὸ ὄνειδος, τὸ ὁποῖον ἔ-
 καμον οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ Περσικὸν ὄνομα, παριζῶν αὐ-
 τὸς ὡς ἀνδρὲς καὶ μόνον κατὰ τύχην εὐτυχεῖς, καὶ λέ-
 γων ὅτι δὲν ἤθελον διακινδυνεύσῃ μήτε μίαν μάχην.
 Ἡ τοιαύτη κολακευτικὴ ὁμιλία, τὸσον σύμφωνος μὲ
 τὰς σκοπέστε, εὔρε πολλὴν εὐαρέστησιν εἰς τὸν νέον μο-
 νάρχην, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ Πέρσαι ἐφαίνοντο διὰ τῶν βλεμ-
 μάτων καὶ τῆς σιωπῆς, ὅτι ἐπήγυν τὸν σκοπόν τε. Ἀλλ'
 ὁ Ἀρτάβανος, ὁ δεῖος τῆ βασιλείας, ὅσις ἔμαθε πρὸ
 πολλῶ νὰ τιμᾷ καὶ τὴν τῆ ἐχθρῆ ἀνδρίαν, ἐλπίζων εἰς
 τὴν ἡλικίαν τε καὶ ἐμπειρίαν, ὅτι ἐδύνατο νὰ εἴπῃ μετὰ
 θάρρους τὴν ἀλήθειαν, ἀναστὰς ἔλεξε τάδε. “Συγχώ-
 ρησόν μοι, ὦ βασιλεῦ, νὰ εἶπω καὶ ἐγὼ τὴν γνώμην
 ἡμε περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως μὲ θάρρους ἀρμόδιον
 ἡεῖς τὴν ἐμὴν ἡλικίαν καὶ εἰς τὸ σὸν συμφέρον. Ὅταν ὁ
 ἡΔαρσιός, ὁ πατήρ σε καὶ ἀδελφός με, ἐμελέτησε
 ἡκατ’ ἀρχὰς τὸν ἀτυχῆ πόλεμον κατὰ τῶν Σκυθῶν,
 ἡἐγὼ ἐσπέδαζον παντοίῳ τρόπῳ νὰ τὸν μεταπείσω.
 ἡΣὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις νὰ ἐκτρατεύσῃς ἐπ’ ἡν-
 ἡδρας πολλῶ τρομερωτέρους τῶν Σκυθῶν· ἐπεὶ δὲ ἂν
 ἡοἱ Ἀθηναῖοι μόνοι διέφθειραν τὸ πολυάριθμον στρα-
 ἡτευμα τῆ Δατίδος καὶ Ἀρταφέρνης, τῶν στρατηγῶν
 ἡσε, τί ἄρά γε ἐλπίζομεν, ἂν ἀντισταθῶσιν ὅλαι αἱ ἐ-
 ἡπαρχαὶ τῆς Ἑλλάδος ἐκ συμφώνου; Σὺ σοχάζῃ νὰ
 ἡπεραιώσῃς τὸν στρατὸν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώ-
 ἡπην, ζεύξας γέφυραν ἐπὶ τὸν Ἑλλησπόντον· ἀλλὰ
 ἡτί μέλλει γενέσθαι, ἂν οἱ Ἀθηναῖοι λύσωσι τὴν γέ-
 ἡφυραν καὶ ἀποκόψωσι τὴν ἐπιστροφὴν μας; Ἀς μὴ ἡι-
 ἡψοκινδυνεύσωμεν χωρὶς εὐλογοφανῆς αἰτίας, ἢ καὶ

ἥ ἄς λάβωμεν καιρὸν νὰ σοχαθῶμεν τὸ πρᾶγμα καλ-
 ῆλότερον· διατὶ ὅτε σπεφθῶμεν ἐπιμελῶς περὶ τινος
 ὑποθέσεως, τότε ὅπως καὶ ἂν ἀποβῇ, δὲν ἔχομεν νὰ
 λυπηθῶμεν ὀδυμῶς. Μὲ βίαν δὲν κατορθώνει τις τί-
 ῆποτε. Πρὸ πάντων δὲ, μὴ ἀπατᾶσαι, κραταιότατε
 βασιλεῦ, ἀπὸ τὴν λάμπειν τῆς προσωρινῆς δόξης. Τὰ
 ἡπλύν ὑψηλότερα δένδρα πρέπαι περισσότερον νὰ φο-
 ρῶνται τὸν κεραυνόν. Οἱ θεοὶ εὐδοκεῖ νὰ ταπεινώνη
 ἡτὲς ὑπερηφάνους, καὶ διαφυλάττει εἰς τὸν αὐτόν τε
 ἡμόνον τὴν μεγαλοφροσύνην. Σὺ δὲ, ὦ Μαρδόνιε, ἔ-
 ρεις παρακινεῖς τὴν ἐκστράτειαν τὴν ἐντέρμως, ἂν
 ἐέλῃς, ἵπαγε μόνος σου, καὶ ἄφες τὸν βασιλέα, τῷ
 ὅποιο ἡ ζωὴ εἶναι ποθεινοτάτη εἰς ὅλους ἡμᾶς, νὰ μέ-
 νῃ εἰς τὴν Περσίαν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ἅς παραβλη-
 θῶσι τὰ τέκνα ἀμφοτέρων ἡμῶν ὡς ἐνέχυρα· καὶ εἰ-
 μέν εὐτυχήσωμεν εἰς τὸν πόλεμον, σέργω νὰ θανα-
 τώσωσιν ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου, εἰδὲ μὴ, κατῶς τὸ προ-
 βλέπω, νὰ λάβῃς σὺ καὶ τὰ τέκνα σου τὴν πρέπευσαν
 τιμωρίαν τῆς ἀνομίας σου.

Οἱ ἑρξῆς δυσαρρεσθῆεις εἰς αὐτὴν τὴν συμβεβλήν,
 ἡ ὁποία ἦτον εἰλικρινὴς μᾶλλον ἢ εὐάρεστος, ἀπεκρίθη με-
 τὰ θυμῷ. “Εὐχαρισεῖ τὲς θεοὺς, ὦ Ἀρτάβανε, ὅτι εἶ
 ἡσὺ ἀδελφὸς τῷ πατρί μου, ἀλλέως ταύτῃ τῇ ὥρᾳ ἐ-
 λάμβανες τὸν ἄξιον μισθὸν τῆς αὐθαδείας σου καὶ τρα-
 ῖτισσας· μὲ ὅλον τῆτο διὰ τιμωρίαν σε προσάξω νὰ
 ἡμείνης ὡς μεταξὺ τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας σὺ ὀ-
 ρμιάζεις πολὺ κατὰ τὴν σμικροψυχίαν καὶ δειλότητα.
 Μείναι ὡς, ἐν ᾧ ἐγὼ ὑπάγω σὺν τοῖς στρατεύμασί
 μου, ὅτε με καλέσει τὸ χρέος καὶ ἡ δόξα.” Ὡς τόσον,
 βελυσσόμενος καλλίτερον ὁ ἑρξῆς, ἐφαίνετο ὅτι διηλ-
 λαγή με τὴν γνώμην τῷ θεῷ τε, ὅταν ἡ πρώτη ζέσις

τῆς ὀργῆς διέβη· ἢ λαβὼν καιρὸν ὃν ἀποκαταστάσει τῆς νυκτὸς ὅλας τὰς δοθεῖσας αὐτῷ συμμέλεις, ἐξήγησε τῇ ἐπαύριον συγχώρησιν διὰ τὴν ἰταμότητα τῆς πρώτης ὀργῆς, ἢ ἀπέδωκεν αὐτὸ εὐκρινῶς εἰς τὴν ζήτησιν τῆς νεότητος ἢ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆ πάσσευε, εἰς δὲ τὴν βελὴν εἶπεν, ὅτι κλίνει μὲν νὰ δεχθῇ τὴν γνώμην τῆ Αῤταβάνου, ἀλλ' οἱ ὄνειροι ἔδιδον αὐτῷ πᾶσαν ἐλπίδα εὐτυχίας εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Ἡ τόση συγκατάβασις τῷ βασιλείῳ, ἢ τὰ τόσον αἴσια σημεῖα, κατέπεισαν ὅλην τὴν βελὴν νὰ ἐρέξῃ εἰς τὸ πρόβλημά τε, οἱ ὅποιοι ἢ πετόντες προσεκύνησαν αὐτὸν πρὸς σημεῖον εὐπειθείας ἢ χαρᾶς. Οἱ μονάρχης, ὅσις ἔχει περὶ αὐτὸν κόλακας φιλοτιμημένους, ποῖος νὰ κολακεύσῃ περισσώτερον τὴν ὑπερηφάνειάν τε ἢ τὴν φιλαυτίαν, δὲν ἐμπορεῖ νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ καλὸς, μ' ὅλον ὅτι φυσικὰ κλίνει εἰς ἀρετὴν. Οἱ Ξέρξης ὑπῆρχεν εἰς ἐκτῶν καλῶν βασιλέων, οἵτινες φθείρονται ἀπὸ τὴν κτῆσιν τῆς μοναρχίας, ὅσις ἐδείκνυε μὲν ἐνίοτε τὴν φυσικὴν τε δικαιοσύνην ἢ φρόνησιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπέπιπτεν εἰς τὰς πλέον ἐνόχους ἀταξίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποβαλόντες πάντες τὴν γνώμην τῆ Αῤταβάνου, ἐδέχθησαν προθύμως τὴν τῷ Μαρδονίῳ, ἢ εὐθὺς ἐγίνοντο αἱ μεγαλῶταται πολεμικαὶ ἐτοιμασίαι.

Αἱ μεγάλαι αὗται ἐτοιμασίαι ἐδείκνυον τὴν μεγάλην ἰδέαν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ξέρξης, διὰ νὰ εὐτυχήσῃ ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ, ἔγινε σύμμαχος μὲ τὸς Καρχηδονίους, οἱ ὅποιοι τότε ἦσαν τὸ δυνατώτατον δυτικὸν ἔθνος, συμφωνήσας μὲ αὐτοὺς, ἐν ᾧ οἱ Πέρσαι ἤθελον προσβάλλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Καρχηδόνιοι νὰ κρατῶσιν εἰς φόβον τὰς Ἑλληνικὰς ἀπαικίας, ἵσαι ἦσαν δι-

σπαρμέναι εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, διὰ τὰ μὴ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἀφ' ἧς δὲ ἐσύναξεν ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ἀνατολῆς διὰ τὸ ἰδικόν τε σράτευμα, τὴν δὲ τῆς δύσεως διὰ τὸ σράτευμα τῶν Καρχηδονίων, στρατηγέυτος τῷ Ἀμιλκᾷ, ἐκινήθη ἅ-
 κτ. κ. πὸ τὰ Σέσα πρὸς τὴν Εὐρώπην δέκα χρόνους μετὰ τὴν ἐν
 353. Μαραθῶνι μάχην.

Αἱ Σάρδεις ἦσαν ὁ τόπος, ὅπου ἐμελλε νὰ συναχθῇ ὅλος ὁ περὶ αὐτῶν στρατός, ἐν ᾧ ὁ σόλος ἔπρεπε νὰ προχωρῇ ἀπὸ τὸν αἰγιαλὸν τῆς μικρᾶς Ἀσίας πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ περιπλῆειν τὸν Ἀῶ πολλὰ πλοῖα ἐναυάγην, ὁ Ξέρξης ἀπεφάσισε νὰ κόψῃ δίοδον διὰ τῶν ἰσθμῶν, ὅσους ἤγνωνε τὸ ὄρος μετὰ τὴν ἡπειρον, καὶ ἔτω νὰ δώσῃ εἰς τὸν σόλον τε σύντομον καὶ ἀσφαλῆ διάβασιν. Τὸ μῆκος ταύτης τῆς διώρυγος (canal) ἦτο 12 σταδίων (1 1/2 μιλ.). Πρὸς τῆτο τὸ βαρύνουσιν ἔργον ἐχρειάζετο πολὺς κόπος, ἀλλ' ὁ ἄπειρος ἀριθμὸς καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη τῷ βασιλέως ἦσαν ἱκανὰ νὰ νικήσωσι πᾶσαν δυσκολίαν, ὁ ὅποιος θέλων νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον ὅσον τάχιστα, ἐπαίδευε τὰς ἐργάτας αὐστηρότατα, ἐν ᾧ πλήρης ἀσιατικῆ τύφε, ἔδωκε προσαγὴν εἰς τὸ βενὸν νὰ πέσῃ καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃ, λέγων ἔτως. “Ἄθω, σὺ ὑπερήφανον βε-
 ρνόν, ἐρανομήκεις, μὴ αὐθαδιάζεις νὰ ἐμποδίσῃς τὸν
 ὁδόν μου· εἰδεμὴ, θέλω σὲ κάμῃ ἰσόπεδον μετὰ τὴν
 γῆν, καὶ ῥίψω σε κατὰ κεφαλῆς εἰς τὴν θάλασσαν.
 (Πλάτ. περὶ ἀγογῆς.)

Περειόμενος ὁ Ξέρξης πρὸς Σάρδεις, τὸν γενικὸν τόπον τῆς συνελεύσεως, ἦλθε διὰ τῆς Καππαδοκίας, καὶ διαβάς τὸν ποταμὸν Ἀλυν, παρεγένετο εἰς Κελαι-
 νὰς, πόλιν τῆς Φρυγίας πλησίον τῆς πηγῆς τῷ ποτα-

μὲ Μαιάνδρῃ. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐξένισε τὸν βασιλικὸν στρατὸν Πύθιος τις ἢ Πύθης ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ Λυδὸς, ὁ ὅποιος διὰ τὴν μεγάλην τε οἰκονομίαν καὶ πλεονεξίαν ἐγένεε μετὰ τὸν Ξέρξην ὁ πλουσιώτατος ἐν ὅλῃ τῇ Περσίᾳ. Καὶ ὁμῶς οἱ Θησαυροὶ τε δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ λυτρώσωσι τὸν πρωτότοκον υἱόν τε ἀπὸ τὴν μετὰ τῆ βασιλείας ἐκστρατείας, περὶ ἧ παρεκάλει τὸν Ξέρξην ν' ἀφήσῃ καὶ αὐτὸν πρὸς βοήθειαν τῇ γήρως τε, προσφέρον αὐτῷ δῶρον ὅλα τὰ χρήματά τε, τὰ ὅποια συνεπροσέειτο ὡς τέσσαρα μυριάδια σέρλιγγ (60,000,000 γρόσσ.). Ἀλλ' ὁ Ξέρξης τ' ἀπέβαλε, καὶ βλέπων τὸν υἱὸν ἐπιθυμῶντα νὰ μείνῃ κάλλιον μετὰ τῇ πατρὶς, ὀργισθεὶς ἐπρόσβαξε νὰ τὸν σφάξωσιν ἐνώπιον τῇ πατρὶς, νὰ κόψωσι τὸν νεκρὸν εἰς δύο μέρη, καὶ νὰ διαθέσωσι τὸ μὲν ἐπὶ τὰ δεξιὰ, τὸ δὲ ἐπὶ τὰ ἀριστερά, καὶ εἶτα νὰ διέλθῃ ὅλον τὸ στρατεύμα μεταξὺ αὐτῶν, διὰ νὰ φοβίσῃ τὰς λοιπὰς νὰ μὴ ἐναντιώωνται εἰς τὸ θέλημά τε (1).

Ἀπὸ τὴν Φρυγίαν ἐπορεύθη ὁ Ξέρξης εἰς τὰς π. χ. Σάρδεις, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆ ἡμέρας (περὶ τὸν 5. 480. χρόνον τῆς βασιλείας) διεύθυνε τὸν δρόμον τε πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου ὁ στόλος εὕρισκετο ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητί τε περιμένων τὸν ἐρχομὸν τε. Ὅτε δὲ ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀβυδὸν, ἐπεθύμησε νὰ ἐπιθεωρήσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις τε, ἐν στρατεύμα, τὸ ὅποιον δὲν ἐχρημάτισεν ὅτε πρὸ αὐτῆς, ὅτε μετ' αὐτὸν, συνιστάμενον ἀπὸ τὰ δυνατώτατα ἔθνη τῆς Ἀσίας, καὶ ἀπὸ ἔθνη γνωστὰ εἰς τὰς μεταγενεστέρας μόνον ἐκ τῆ ἐνόματος. Ἡ ἰππωτάτω Ἰνδία καὶ τὰ ψυχρότατα κλίματα τῆς Σκυθίας

(1) Ἡρόδ. Ζ'. §. 27. καὶ 38. 39. Πλατάρχ. γυν. ἀρετ.

συνεισέφερον τὸ ἐαυτῶν. Οἱ Μῆδοι, Πέρσαι, Βάκτριοι, Λυδοί, Λ'στίριοι, Τ'ρκάνιοι, καὶ μυρία ἄλλαι ἐπαρχίαι διαφόρων ἐθνῶν, ἐθιμῶν, διαλέκτων καὶ ἡθῶν, ἐσρατεύοντο κατὰ τῆς Εὐλάδος. Ο' περὶ αὐτῆς στρατὸς συνέσται ἀπὸ 1700,000, τὸ δὲ ἱππικὸν ἀπὸ 80,000· καὶ 300,000 πρὸς τέτοις, οἱ ὅποιοι ἠνώσθησαν μετ' αὐτῇ ἐν τῷ περαιεῖναι τὸν Εὐλάσκοντον, ἠΐξανον ὅλας τὰς διὰ ξηρᾶς δυνάμεις εἰς δύο μιλλιένια καὶ ἔτι πρὸς. Ο' εὐλογεῖτε, ὅταν ἐπλευσεν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, συνέσται ἀπὸ 1207 πλοῖα, τῶν ὁποίων καθ' ἑν εἶχε διακρούς ἐπιβάτας. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐχορήγησαν πρὸς τέτοις 120 πλοῖα μετ' 200 ἐπιβάτας ἑκάστων· ἐκτὸς δὲ τῶν ἦσαν ἄπειρα ἄλλα μικρότερα φορητὰ πλοῖα διὰ τροφᾶς καὶ ἄλλ' ἀναγκαῖα. Ο' ναυτικὸς στρατὸς συνεπαστο ὡς 600,000, εἰς τρόπον ὥς τὸ στρατεύμα ὅλον συνηριθμεῖτο ὡς δύο μιλλιένια καὶ ἡμισυ, τὸ ὅποιον μετ' τὰς γυναῖκας, μετ' τὰς δούλες καὶ ὀψοπώλες, ὁ ὅποιος ἠκολούθουν πάντοτε τὸ Περσικὸν στρατεύμα, συνεπαστο ὡς πέντε μιλλιένια (1). Οὗτος ὁ ἀκατανόητος ἀριθμὸς, ἂν ὠδηγεῖτο ὀρθῶς, ἦτον ἱκανὸς ν' ἀνατρέψῃ τὴν μεγίστην μοναρχίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ διωκεῖτο ἀπὸ ἀμύσειων καὶ ὑπερηφάνειαν, δὲν ἐχρησίμευεν εἰς ἄλλο, εἰ μὴ πρὸς σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν. Ὡν ἔν ὁ Ξέρξης κύριος τόσων πολλῶν καὶ διαφόρων ὑπηκόων, ἠδύνετο ἐπιθεωρῶν τὰς δυνάμεις τε, καὶ ἠΐθελε νὰ γένη αὐτόπτης καὶ μιᾶς ναυμαχίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἶδε ποτέ. Πρὸς τῆτο, ἐπρόσβαξε νὰ σήσωσιν αὐτῷ θρόνον εἰς ἕνα λόφον, ὅθεν ἑρῶν τὴν μὲν γῆν ὅλην σκεπασμένην ἀπὸ τὰ στρατεύ-

(1) Η' ἐξδ. Ζ'. §. 60. 80. 100 καὶ 184. Κατὰ Πλάταρχον καὶ Γ' σκοπεῖται συμπροσῆται ὡς 8,000,000.

ματά τε, τὴν δὲ θάλασσαν ἀπὸ τὰ πλοιά τε, ἡδάν-
 τη ἐν ἑαυτῷ χαρὰν, ἣτις ἐχύθη δι' ὅλη τῷ σώματός
 τε, διὰ τὴν ἀσύγκριτόν τε δύναμιν. Ἀλλ' ἡ φαντασία
 τότε τῷ μονάρχει ἐπιπτεν ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον εἰς τ' ἄλ-
 λο· ἐπειδὴ εὐθὺς μετὰ τὴν χαρὰν κατέλαβεν αὐτὸν
 ἄκρα λύπη, ὅσιν διαλογιζόμενος, ὅτι μετὰ ἑκατὸν
 χρόνους ἔδὲ εἰς ἀπὸ τόσας μυριάδας ἀνθρώπων ἡθελε
 μείνῃ ζωντανός, ἔχυνε ποταμὸν δάκρυα.

Ὁ Ἀρτάβανος, αἰέτοτε προσεκτικὸς εἰς τὸ νὰ
 γνωμολογῇ, ἔλαβε ταύτην τὴν εὐκαιρίαν, διὰ νὰ ὁμι-
 λήσῃ μετ' αὐτῷ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης βραχυβιότητος καὶ
 δυστυχίας· καὶ βλέπων αὐτὸν φιλακροάμονα καὶ κατανε-
 νυγμένον, ἤρχισε νὰ ἐφάπτηται πλησιέστερον τῆς ὑπο-
 θέσεως, παραδεικνύς τὸ περὶ τῆς εὐτυχῆς ἐκβάσεως
 τῆς ἐκστρατείας ἀμφίβολον, τὰ πολλὰ ἄτοπα καὶ κακὰ,
 ὅσα ἔπρεπε νὰ πάθῃ τὸ στρατεύμα, ἂν ἔχι ἀπὸ τὸν ἐχ-
 θρὸν, καὶ ἀπὸ τὴν πολυπληθείαν των, καὶ λέγων, ὅτι
 αὐδένειαι, πείνα καὶ ἀταξία ἦσαν τὰ ἄφευκτα ἐπακόλου-
 θα τοιῦτε ἀχανῆς πλήθους, ἐν ᾧ ἡ μόνη ἀνταμοιβὴ
 τῆς νίκης εἶναι ἡ πρόσκαιρος δόξα· ἦτον ὅμως πολλὰ
 ἄργα νὰ μεταβάλλῃ τὸν σκοπὸν τότε τῷ νέῳ μονάρχει,
 ὅστις εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὰ μεγάλα ἐπιχειρήματα
 ἦσαν πάντοτε ἠνωμένα μὲ μεγάλας κινδύνους, καὶ ὅτι,
 εἰάν οἱ πρὸ αὐτῷ βασιλεῖς τῶν Περσῶν παρετήρουν ὑπερ-
 ακριβῶς καὶ πεφοβισμένως πάντα κίνδυνον, τὸ Περσι-
 κὸν βασιλεῖον δὲν ἔφθανε ποτὲ εἰς ἐκείνον τὸν ἀνώτα-
 τον βαθμὸν τῷ μεγέθους (1).

(1) Ὁ Ξέρξης ἀπέστειλε τὸν Ἀρτάβανον εἰς τὴν Περ-
 σίαν, ἐμπιστεύσας αὐτῷ εἰς τὴν ἀπουσίαν τε τὴν διοίκησιν
 τῆς βασιλείας (Η' ῥόδ. βιβλ. Ζ'. §. 44. 53.).

Εν τούτῳ, ἔδωκε προσαγὴν ὁ Ξέρξης νὰ σήσωσι γέφυραν ἐπὶ πλοιαρίων ἐπάνω εἰς τὸν Εἰλήσποντον, διὰ νὰ περαιώσῃ τὸ στρατεῦμα εἰς τὴν Εὐρώπην. Οὗτος ὁ σενὸς πόρος, ὅς τις ὀνομάζεται τῶν Δαρδανέλλια, ἔχει πλάτος ἑπτὰ σαδίων (ἑνὸς σχεδὸν Ἀγγλικῆς μιλίας). Ἀλλὰ μόλις ἐτελειώθη τὸ ἔργον, ἔχειμῶν μέγας ἐπιγενόμενος, συνέκοψε πάντα καὶ διέλυσε, καὶ ἔτις οἱ ἐργάται ἔπρεπεν ἐκ δευτέρου ν' ἀρχίσωσιν. Ἡ ὀργὴ τῷ Ξέρξει εἰς αὐτὸ τὸ συμβάν ἦτον ἡνωμένη μετὰ τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ μωρίαν, ὥστε ἀμέσως ἐπρόσβαξε τὰς μὲν ἐργάτας ν' ἀποκεφαλίσωσι, τὴν δὲ θάλασσαν πρὸς σωφρονισμὸν νὰ μασιγώσωσιν ὡς κατὰδικον, καὶ νὰ ῥίψωσιν ἐν αὐτῇ σιδηρὰς ἀλύσεις, διὰ νὰ φέρῃται εἰς τὸ ἔξῃς μετὰ περισσότερον σέβας. Ἀφ' οὗ ἐν ἐκίπασεν ὀλίγον ὁ θυμὸς τε, ἐπρόσβαξε νὰ ζεύξασιν ἀντὶ μιᾶς δύο γεφύρας, τὴν μὲν διὰ τὴν διάβασιν τῶν στρατευμάτων, τὴν δὲ διὰ τὰ ὑποζύγια. Οἱ ἐργάται φοβόμενοι ἤδη τὴν τύχην τῶν πρὸ αὐτῶν, ἐπεμελήθησαν νὰ κάμωσι τὸ ἔργον παγιώτερον· καὶ συνάψαντες πλαγίως περὶ τὸν Εἰλήσποντον 360 πλοῖα, ἅλλα μὲν μετὰ τρεῖς τάξεις κωπηλατῶν (τριήρεις), ἅλλα δὲ μετὰ πεντήκοντα (πεντηκοντέρεις), ἔπειτα δὲ ῥίψαντες ἀγκύρας περιμήκεις εἰς τὸν πόντον ἐκατέρωθεν, ἵνα μὴ σαλεύωσι τὰ πλοῖα ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ῥεύματος τοῦ ποταμοῦ (1), ἔπηξαν μεγάλας σύλας ἐν τῇ γῇ μετὰ δυνατὰς κρίκας, ἀφ' ὧν ἦσαν σφικτὰ δεδεμένα ἕξ μεγάλα καὶ δυνατὰ σχοινία, τὰ ὁποῖα

(1) Ο' Πολύβιος ἱστορεῖ, ὅτι δύο ποταμοὶ χωριόμενοι εἰς τὴν Μαιώτιδα λίμνην καὶ εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, περικύπτουσι τὸ ῥεύμα τῶν δύο θαλασσῶν (Βιβλ. δ').

ἐξείχον ὑπὲρ ὅλον τὸ μῆκος ἐκάστης γεφύρας· ἐπὶ τέ-
τοις δὲ πᾶσιν ἔσρωσαν κορμὲς δένδρων ἐξεπιτήδες κο-
πέντων, καὶ ἐπὶ τέτων πάλιν σανίδας συνδεδεμένας καὶ
ἠνωμένας ἔτως, ὥς ἀπετέλουν σερεὸν ἑδαφος. Ὅταν
ἔλαβε τέλος τῆτο τὸ ἔργον, καὶ ἀνέτελλον αἱ πρῶται
τῆ ἡλίου ἀκτῖνες, τότε ἔρραναν καὶ τὰς δύο γεφύρας με-
διάφορα εὐώδη ἀρώματα, σρωννύντες τὴν ὁδὸν μετὰ μυρ-
σίνας. Οἱ δὲ ξέρξης σπένδων ἐκ χρυσῆς φιάλης εἰς
τὴν θάλασσαν, καὶ ἐνατενίσας πρὸς τὴν ἀνατολὴν, ἤυ-
χετο πρὸς τὸ φαινὸν ἄστρον, τὸν ἥλιον, τὸν θεὸν τῶν
Περσῶν· εὐχόμενος δὲ, ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν
φιάλην, ἐν ᾗ ἦσαν αἱ σπονδαί, ὁμῶς καὶ ἐν χρυσῇ ποτή-
ριον καὶ τὸ περσικὸν ξίφος (ἀκινάκη), καὶ εἴτα ἐκινήθη
εἰς τὰ πρῶσω, δὲς προσαγὴν εἰς ὅλον τὸ σράτευμα νὰ
τῷ ἀκολουθήσῃ. Ὅλος δὲ ὁ στρατὸς διέβη πέραν εἰς ἐπ-
τά ἡμερονύκτια, μὴ ὅλον ὅτι οἱ ἐπιστάται ἐτάχονον τὴν
διάβασιν μετὰ ἀδιακόπας θαρμῆς καὶ ῥαβδισμῶς, ἐπειδὴ οἱ
στρατιῶται τῆς ἀνατολῆς ἐθεωρεῖντο, ὡς καὶ τὴν σήμε-
ρον, ὡς ὁἴλοι.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν διέβη τῆτο τὸ ἀναρίθμητον στρα-
τευμα εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἠνώθη μετὰ τὰ διάφορα ὑπὸ
τὴν Περσίαν εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, ἡτοιμάζετο ὁ Ξέρξης
νὰ κινήθῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Παρεκτὸς
τῶν στρατηγῶν καθενὸς ἔθους ὅλος ὁ περὶ στρατὸς διψο-
κεῖτο ἀπὸ ἐξ ἀρχιστρατήγου Πέρσας, οἵτινες εἶχον ὑπε-
ξυσίαις τὰς λοιπὰς στρατηγὰς· αὐτοὶ δὲ ἦσαν ὁ Μαρδό-
νιος, Τιτανταίχιμης ὁ Ἀρταβάνης, ὁ Σμερδομένης, ὁ
Μασισης, ὁ Γέργης καὶ ὁ Μαγάβυζος. Δέκα χιλιάδες
Πέρσαι, ἐπικουριζόμενοι αἰθιάνατοι, διψκῶντο ἀπὸ τὸν
Ἰθάκην· τὸ δὲ ἵππικόν καὶ ὁ εὐόλος εἶχον πάλιν κατ'
ἰδίαν τὰς στρατηγὰς. Ἐκτὸς ἐκείνων, ὅσοι ἦσαν προσ-

κολλημένοι εἰς τὸν Ξέρξην ἀπ' ἀρχῆς, ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ ἄλλοι τινὲς Ἑλλήνες βασιλεῖς, εἴτε διὰ προσωπικὸν ὄφελος, εἴτε διὰ τὸν φόβον, ἐν οἷς ἦτο καὶ ἡ Ἀρτεμισία, ἡ βασίλισσα τῆς Ἀλικαρνασσῆς, ἣτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς διώκει τὸ βασιλείον ἀντὶ τοῦ υἱῆς, νηπιῖ ἐτι ὄντος, καὶ ἔφερε μὲν μικρὰν βοήθειαν πέντε πλοίων, ἀλλ' ἀνεπλήρως ἀφθόως τὸ ἐλλιπὲς διὰ τῆς ἀνωτέρας φρονήσεως, ἀνδρίας καὶ πολεμικῆς τέχνης. Εἰς αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν ἦτο καὶ ὁ Δημάρατος, ὁ ἐξόριστος βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ὅστις ὀργισθεὶς κατὰ τῶν ὑπηκόων διὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἀτιμίαν, κατέφυγεν εἰς τὴν Περσικὴν αὐλὴν, ὅπου βαρυθύμως ἔβλεπε τὰς τρυφὰς καὶ τὴν δαλκὴν ὑποταγῇ. Οἷτος ἐρωτηθεὶς ποτε παρὰ τοῦ Ξέρξε, ἂν ἐφαντάζετο, ὅτι οἱ Ἑλλήνες ἤθελον τολμήσῃ νὰ ὑπομείνωσιν αὐτὸν ἐπερχόμενον, καὶ ν' ἀντιστάσῃν εἰς τὰ στρατεύματά τε, τὰ ὅποια ἐν τῷ πορεύεσθαι κατεξήραινον ὀλοκλήρως ποταμὲς, “ἡ Ἑλλὰς, μέγιστε βασιλεῦ, ἔκραξεν ὁ Δημάρατος, συνανετράφη μὲν “ἀπ' ἀρχῆς μὲ τὴν πενίαν, ἀλλὰ τὸ ἐλλιπὲς αὐτῆς ἀναπληρεῖται ἀφθόως διὰ τῆς ἀρετῆς, ἡ ὅποια περιποιεῖται ἀπὸ τὴν σοφίαν, καὶ διατηρεῖται ἀπὸ τὴν δύναμιν τῶν νόμων. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὄντες γεγενημένοι καὶ ἀνατετραμμένοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν, δὲν θέλωσιν ὑπομείνῃ ποτὲ νὰ γένων ὑπόδουλοι, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγκαταλειφθῶσιν ἀπὸ ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ καταντήσωσι μόνον ὡς χίλιοι, σοὶ βεβαιόων, ὅτι θέλωσι καταφρονῆσαι πάντα κίνδυνον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὅποιαν τιμῶσι περισσότερον καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Αὐτοὶ ἔχουσι νόμους, τὰς ὑποῖας φοβῶνται πολὺ περισσότερον, παρὰ σὲ οἱ ὑπήκοοί σε, καὶ οἱ ὅποιοι τὰς προσάξουσιν γὰρ μὴ φεύγωσιν ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλὰ νὰ κρίνωσιν ἐν

ἡ ἐκ τῶν δύο, ἤτοι νὰ νικῶσιν, ἢ ν' ἀποθνήσκωσιν." Ο' Ξέρξης μὴ ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ ἐλευθερονομίᾳ τῷ Διμαράτῃ, ἀλλὰ μᾶλλον γελάσας εἰς τὴν ἀπλότητά τε, ἐπρίσσεξε τὸ μὲν σράτευμα νὰ προπορεύηται, ὃ δὲ σόλος νὰ πλέῃ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ ν' ἀκολουθῇ τὰ κινήματα τῷ βασιλείῳ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηκολούθει ὁ Ξέρξης τὸν δρόμον τε χωρὶς ἀντίσαςιν, καὶ πᾶν ἔθνος ἐδείκνυσεν εἰς αὐτὸν ἐπερχόμενον ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ὑπακοῆς καὶ ὑποταγῆς. Ὅπου καὶ ἂν ἤρχετο, εὗρισκε τροφὰς προητοιμασμένας κατὰ τὰς προσαγὰς αὐτοῦ· καὶ πᾶσα πόλις κατεδαπανᾷτο διὰ νὰ ὑποδεχθῇ αὐτὸν μετὰ τὴν ἐνδεχομένην μεγαλοπρέπειαν. Τότε πτωχόστις Ἀβδηρίτης, ὀνόματι Μεγακρέων, ὁρῶν τὰς ἀμέτρους δαπάνας τῶν συμποσίων εἶπεν, ὅτι οἱ Ἀβδηρίται ὀφείλουσι νὰ εὐχαρισήσωσι τῷ θεῷ, ὅτι ὁ Ξέρξης δὲν ἡμπόρει νὰ κάμῃ καθ' ἡμέραν, εἰ μὴ ἓν καὶ μόνον γεῦμα. Οὕτως ἐπορεύετο ὁ Ξέρξης διὰ τῆς Θράκης, Μακεδονίας καὶ Θετταλίας εἰς τὴν Εἰλλάδα, πρὶς συνάμενος ὑπὸ πάντων, ἕως ἢ ἐλθὼν εἰς τὰς Θερμοπύλας, εὗρε τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν σράτευμα ἑτοιμὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πάροδον. Τῷ δὲ τὸ σράτευμα συνίστατο μόνον ἀπὸ Σπαρτιάτας, διοικέμενον ἀπὸ τὸν βασιλέα Λεωνίδαν, ὅσις ἐσάλη εἰς τὰς Θερμοπύλας κατὰ τῷ βαρβάρῳ.

Ὅταν ἐγίνε γνωστὸν εἰς τὴν Εἰλλάδα, ὅτι ὁ Ξέρξης ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ εἰς αὐτὴν τὴν χώραν, καὶ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μυλλιένια στρατὸ μετὰ σιρῶν ἀπόφασιν νὰ τὴν ἀφανίσῃ, πᾶσα ἐπαρχία ἦτο διάφορον γνώμης ἀναλόγως μετὰ τὴν δύναμιν, ἀνδρίαν καὶ τοποθεσίαν. Οἱ Σικελιωταὶ ἠρνήσαντο πᾶσαν βοήθειαν, ἐπειδὴ τὰς ἐ-

κράτει εἰς φόβον ὁ Καρχηδόνιος Ἀμικλάρ· οἱ δὲ Κερκυραῖοι ἐπροφασίζοντο, ὅτι ὁ ἐναντίος ἄνεμος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὰ πλοῖα νὰ ἐξέλθωσι τῷ λιμένος. Οἱ Κρητες ἐρωτήσαντες τὸ μαντεῖον ἐν Δελφοῖς, ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ὑδέτεροι. Οἱ δὲ Θετταλοὶ καὶ Μακεδόνες ἠναγκάσθησαν ἐκ τῆς τοποθεσίας νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν νικητὴν. Εἰς Λόγω, ὑδεμία ἄλλη ἐπαρχία ἀπετόλμησε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ καταπληκτικὸν σράτευμα τῶν Περσῶν, εἰμὴ μόνον αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη. Αὗται αἱ δύο ἐπαρχίαι ἔμαθον παρὰ τῷ Δημαράτῃ τὸ σκοπὸς τῶν Περσῶν, πρὶν βληθῶσιν εἰς πρᾶξιν, καὶ ἐξεῖλαν κατασκόπους εἰς Σάρδεῖς, διὰ νὰ λάβωσιν ἀκριβῆ περίληψιν τῷ ἀριθμῷ καὶ τῆς καταστάσεως τῆς δυνάμεως τῷ ἐχθρῷ. Οἱ κατὰσκοποι ἐπιάσθησαν μὲν, ἀλλ' ὁ Ξέρξης ἐπρόσαξε νὰ τὸς περιφέρωσιν ἐπιδεικνύμενοι ὅλον τὸ σράτευμά τε, καὶ εἶτα νὰ τὸς ἀπολύσωσι, διὰ νὰ δάσωσι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀκριβῆ εἰδήσιν τῶν ὅσα ἴδον. Αὗται ἐξεῖλαν πρέσβεις εἰς ὅλας τὰς γειτνιαζέσας ἐπαρχίας, διὰ νὰ διεγείρωσι τὴν προθυμίαν των, καὶ νὰ τὸς φοβίσωσι παριστῶσαι τὸν μέγαν κίνδυνον, καὶ νὰ τὰς ἀναγκάσωσιν εἰς μάχην ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας· ἀλλὰ πάντα εἰς μάτην, ἐπειδὴ ὁ φόβος, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς φρονήσεως, ἐφεύρισκεν ἀκαίρους προφασεῖς, ἢ προτάσεις συνθήκης οἰωδῆποτε τρόπῳ μὴ ἀποδεκτάς. Ὅθεν μὴ ἐλπίζεσαι ἀλλαχόθεν βοήθειαν, εἰμὴ ἀφ' ἐαυτῶν, ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν μὲ ἠγνωμέναις δυνάμεις, καὶ ἡτοὶ νὰ νικήσωσιν, ἢ ν' ἀποδάνωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ συγκροτήσασαι γενικὴν σύνοδον εἰς τὸν ἱεμεν, ὡμοφώνησαν ν' ἀναβάλωσι τὰς ἰδιαιτέρας ἐχθρας καὶ διαφορὰς, καὶ νὰ ἐνωθῶσι κατὰ τῷ βαρβάρῃ.

Αδύνατον εἶναι νὰ μὴ θαυμάσῃ τις, ὅταν σοχασ-
 ῃ τὴν ἀφοβίαν καὶ τόλμην τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀπε-
 φάσισαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τόσον ἄπειρον σφάτευμα μὲ
 τόσας ὀλίγας στρατιώτας· ἐπεὶ δὲ ὅλοι αἱ δυνά-
 μεις αὐτῶν συνεποσθῆντο μόλις ὡς ἑνδεκα χιλιά-
 δες καὶ διακόσιοι αἰθιωποὶ· ἀλλ' ὅλοι ἦσαν στρατιῶται
 ἀνατετραμμένοι ἐν πόνοις καὶ κινδύνοις, καὶ ἀπεφατισμέ-
 νοι ἕως ἐνὸς ἥτοι νὰ νικήσωσιν, ἢ ν' ἀποθάνωσιν. Ἡ
 πρώτη τῶν Ἑλλήνων φροντίς ἦτον ἡ ἐκλογὴ ἀξί-
 οῦ στρατηγῆ. Ἐπεὶ δὲ τότε οἱ ἐμπειρότατοι στρατηγοὶ
 φοβέμενοι τὸν κίνδυνον, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ παρῇσια-
 σῶσι, μόνον ὁ Ἐπικύδης, μέγας μὲν ῥήτωρ, ἀμαθὴς
 δὲ καὶ φιλόπλετος καὶ φιλόδοξος, ἐξήτει τὴν χειροτο-
 νίαν· ἀλλ' ἀπὸ τοιούτου στρατηγῆ δὲν ἠμπόρει νὰ ἐλπίζῃ
 τις ἄλλο, εἰμὴ σύγχυσιν καὶ ἀτυχίαν. Τότε γνωρίζων ὁ
 Θεμιστοκλῆς τὴν ἀξιοτήτά τε, καὶ παρακινέμενος ἀπὸ
 τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς δόξης, ἥτις ἦτο μεγάλη ἀναλό-
 γως μὲ τὸν κίνδυνον, ἐξήτει νὰ χειροτονηθῇ αὐτὸς στρα-
 τηγός, μεταχειριζόμενος ὅλην τὴν δυνάμιν τε, καὶ δια-
 νέμων μάλιστα καὶ δῶρα, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀντιζηλόν
 τε ἀπὸ τῆς στρατηγίας· καὶ ἔτω χαρτάσας τὴν φιλαρ-
 γυρίαν τῷ Ἐπικύδῃ, ἐψηφίσθη κοινῇ γνώμῃ στρατηγός,
 ἀπολαύσας τὸ ἐφετὸν ἀντικείμενον τῆς φιλοτιμίας τε.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἠναγκασμένοι τῶρα νὰ μετα-
 χειρισθῶσι πάντα ἄνδρα χρήσιμον εἰς ἐκδύλευσιν, ὅσον
 ἄξιος τῆς ὀργῆς των καὶ ἐφαίνετο, καὶ μετανοῶντες ἐπε-
 σφύμεν ν' ἀνακαλίσσωσι πολλὰς ἀξίας πολίτας ἐξοστρα-
 κισθέντας πρότερον διὰ τινὰ διχόνοιαν, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ
 Ἀρισεΐδης, ἐκεῖνος ὁ ἀνδρεὺς καὶ δίκαιος ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος
 εἰς τὴν μάχην τῷ Μαραθῶνος καὶ ἀλλαχόσε ἐγένινεν αἰ-
 τῖος τῆς νίκης, καὶ ἔδειξεν εἰς πᾶσαν περίεσιν τὴν προ-

σωπικὴν τε ἀφιλοκέρδειαν καὶ δικαιοσύνην. Οὗτος ὁ ἀνὴρ ἔχων πολλὰς διαφορὰς μετὰ τῷ Θεμισοκλέει, ὅστις ἦτον ὁ ἀντίζηλός τε κατὰ τὴν δόξαν καὶ δύναμιν καὶ ἐπεθύμει πάντοτε τὴν πτώσιν τε, τέλος πάντων, ὑπεριούσιντος τῷ Θεμισοκλέει, κατεδικάσθη εἰς ἔξορακισ-
 π. χ. μὲν (4 χρόνους μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην). Ἐν ᾧ
 486. δὲ ἔμελλε νὰ ἐξορακιθῇ, ἀνδρωπός τις ἀγράμματος καὶ ἀγροίκος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν Ἀρισείδην αὐτοφεί, ὑπῆγε πρὸς αὐτὸν καὶ παρεκάλει νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα τῷ Ἀρισείδῃ εἰς τὸ ὄρακον, δι' ᾧ ἐδίδετο ἡ ψήφος τε κατ' αὐτῷ. "Σὲ ἔκαμε κακὸν, εἶπεν ὁ Ἀρισείδης, καὶ ἡθέλεις νὰ τὸν καταδικάσῃς"; Οὔχι, ἀπεκρίθη, ὁ χωριάτης, ἀλλ' ἐγὼ μισῶ ν' ἀκώω ἄλλου ἐπαινούμενου αὐτοῦ ὡς δίκαιον. Οἱ Ἀρισείδης σιωπῆσας, ἔλαβεν ἐν ἡσυχίᾳ τὸ ὄρακον, καὶ ἐγγράψας τὸ ὄνομά τε, ἀνεχώρησε μὲ ὑπομονὴν εἰς τὴν ἔξοράν. Ἀλλ' ἡ παρῆσα δυσυχία τῆς πατρίδος εἶχε χρειάν τῆς ἐπιστροφῆς τε· καὶ αὐτὸς ὁ ἀντίζηλος Θεμισοκλῆς ἐλητμύνησε τόσον τὴν παλαιὰν ἔχθραν, ὥστε ἤδη ἐπεθύμει θερμῶς τὴν βοήθειαν τῆς συμβεβηκυίας τε, καὶ παρέβλεπεν ὅλας τὰς μετ' αὐτῷ ἰδιαιτέρας διχονοίας διὰ τὸ ὄφελος τῆς πατρίδος. Τὸ μῖσος τέτων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δὲν ἀμείαζε τὸ πικρὸν καὶ ἄσπονδον μῖσος, τὸ ὁποῖον ἐκυρίευε μεταξὺ τῶν Ρωμαίων εἰς τὰς ἐσχάτας χρόνους τῆς δημοκρατίας, ἢ ἴσως ἡ κινδυνώδης κατάστασις τῆς πατρίδος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὰς νὰ προσηλωσῶσι τὸν νῦν εἰς ἄλλο τι.

Ἀλλὰ μόναι αἱ διὰ ξηρᾶς ἐτοιμασίαι δὲν ἦσαν ἱκαναὶ ν' ἀπομακρύνωσι τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον· ἐπειδὴ εἰάν οἱ Ἕλληνες ἐμπιστεύοντο μόνον εἰς τὸ πεζὺν σράτευμα χωρὶς τινος ἄλλης βοηθείας, ἠφάνίζοντο ἀφεύκτως.

Διὰ τῆτο ὁ Θεμισοκλῆς συνιδῶν, ὅτι μετὰ τὴν ἐν Μα-
ραθῶν νίκην ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσωσι καὶ ἄλλαι πολλαί,
πρὶν περεωθῇ ἡ ἀσφάλειά των, διέταξεν ἄκρως σο-
φῶς νὰ κατασκευάσωσιν ἑκατὸν τριήρεις, μελετῶν
ἀείποτε νὰ δώσῃ εἰς τὰς Ἀθηναίους τὴν θαλασσοκρα-
τίαν. Ὅθεν, ὅτε ὁ χρησμὸς εἶπε πρὸ ὀλίγου, ὅτι αἱ Ἀ-
θῆναι ἐδύναντο νὰ βοηθηθῶσι μόνον μετὰ ξύλινα τεῖχη,
τότε λαβὼν εὐκαιρίαν ὁ Θεμισοκλῆς ἀπὸ τὴν ἀσάφειαν
τῆ χρησμῶ, κατέπεισε τὰς συμπολίτας, ὅτι ξύλινα
τεῖχη ἐννοεῖ ὁ χρησμὸς τὰ πλοῖα· καὶ ἀποκτήσας ἐπιτη-
δείῳ τρόπῳ τὰ χρήματα, ὅσα ἐδίδον κατ' ἔτος τὰ ἀρ-
γυρεῖα μέταλλα τῆς Ἀττικῆς, κατηνάλωσε πρὸς
ἀρμοδίαν τὰ σόλιν ἐτοιμασίαν, ὥστε, ὅτε ἤδη ἤγγισεν
ὁ Ξέρξης, οἱ σύμμαχοι εἶχον δυνατὸν σόλον συνισάμε-
νον ἐκ 280 πλοίων, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις ἐδόθη εἰς
τὸν Λακεδαιμόνιον Εὐρυβιάδην.

Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἔμαθον, ὅτι οἱ Πέρσαι ἤτοι-
μάζοντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετέφερον
τὰς δυνάμεις διὰ θαλάσσης, ἐσυμβουλευόντο ὑπὸ τῆ
Θεμισοκλέους ν' ἀφήσωσι τὴν πόλιν ἔρημον, καὶ ἐμβάν-
τες εἰς τὰς τριήρεις νὰ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἐν ᾧ
ἔτι εὐρίσκετο μακράν· ἀλλ' αὐτοὶ κατ' ἑδένα τρόπον ἤ-
θελον νὰ ὑπακύνωσι. Διὸ σιωπῆτας ὁ Θεμισοκλῆς,
ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν ὅλη τῆ στρατεύματος.

Ἀφ' ἧ λοιπὸν ἡτοίμασαν οἱ σύμμαχοι Ἕλληνες
ὅσα ἐδυνήθησαν, δὲν ἔμεινεν ἄλλο, εἰμὴ τὸ νὰ διορι-
σωσι τὸν τόπον, ὅπου ἔμελλον ν' ἀντισταθῶσι κατ' ἀρ-
χὰς εἰς τὰς Πέρσας, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἰσόδον εἰς τὴν
Ἑλλάδα. Οἱ Θετταλοὶ, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μᾶλλον τῶν ἄλ-
λων ἐκκείμενοι εἰς τὸν κίνδυνον καὶ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆ ἐχ-
θρῆς, ἤθελον αὐτὰς πρώτους νὰ διαυθεντεύσωσιν οἱ Ἕλ-

ληγες, οἱ ὁποῖοι θέλοντες νὰ βοηθήσωσιν ὅλους τοὺς συμμάχους, ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσι κατὰ τὸ ζήτημὰ των τὰς περισσοτέρας δυνάμεις πρὸς Φύλαξιν τῆ σε-
νῆ, τὸ ὁποῖον διαχωρίζει τὴν Μακεδονίαν ἐκ Θεσσαλίας
πλησίον τῆ ποταμῶ Πηνειῷ. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ
υἱὸς τῆ Ἀμύντε βασιλέως τῆς Μακεδονίας, παριστῶν
αὐτὸν τὸν τόπον ὡς δυσφύλακτον, μετέπεισεν αὐτὸς
νὰ στείλωσι μέρος τῆ στρατεύματος εἰς Φύλαξιν τῶν
Θερμοπυλῶν, ὅπερ ἐπὶ ὀλίγοι μάχιμοι στρατιῶται ἦσαν
ἱκανοὶ ν' ἀντισταθῇ εἰς ἄπειρον πλῆθος.

Αἱ Θερμόπυλαι εἶναι σενὸς τόπος 25 ποδῶν τὸ
πλάτος μεταξὺ Θεσσαλίας ἐκ Φωκίδος φυλαττόμενος
ἀπὸ τῆ ἐρεπίπια ἐνὸς τείχους ἔχοντος πύλας, τὸ ὁποῖον ἐκ-
τίθηται πρὸ χρόνων ἀπὸ τῆς Φωκείας, διὰ νὰ τῆς φυλάτ-
τῃ ἀπὸ τὰς εἰσδρομὰς τῶν γειτνιαζόντων ἔθνων. Ἐξ
αἰτίας τούτων τῶν πυλῶν καὶ τινῶν θερμῶν λετρῶν
εὐρισκομένων ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆ σενῆ, ἀνομάσθη ὁ χώ-
ρος ἐκεῖνος Θερμόπυλαι. Ἐν τούτῳ λοιπὸν τῷ σενῷ
ἐνεκρίθη νὰ σταθῇ τὸ Ἑλληνικὸν στρατεῦμα, διὰ τε τὴν
σενότητά τῆ τόπου ἐκ διὰ τὴν ἐγγύτητα τῆς θαλάσ-
σης, ὅθεν αἱ περὶ καὶ δυνάμεις ἐδύναντο ἐν καιρῷ νὰ
λαμβάνωσι βοήθειαν ἀπὸ τὸν εὐόλον. Ἡ διαφύλαξις
τέτε τῆ σενῆ παρεδόθη εἰς τὸν Λεωνίδα, ἕνα τῶν δύο
βασιλέων τῆς Σπάρτης, ὅστις εἶχεν ὑπὸ τὴν ἑξουσίαν
6,000 ἄνδρες, ὧν οἱ μὲν τριακόσιοι ἦσαν Σπαρ-
τιάται, οἱ δὲ λοιποὶ Βοιωτοὶ, Κορίνθιοι, Φωκεῖς καὶ
Ἀρκάδες, ὅλοι πρόθυμοι εἰς μάχην ἐν τῇ παρέσῃ ἀ-
νάγκῃ, ἐκ μὴ φοβέμενοι ὁλοτελεῶς τὰς πολυαριθμὰς
βαρβάρους· ἐκαστος μὲν αὐτῶν εἶχεν ὁμοεθνή στρατη-
γόν, ἀλλ' ὁ Λεωνίδης ἦν ὁ ἀρχιστράτηγος. Ἡ ἀπό-
φασις τέτων τῶν στρατιωτῶν ἦτο μὲν ἀκράδαντος καὶ

στρεῖ, πλὴν ὁ διορισμὸς αὐτῶν ὀλίγην ἐλπίδα ἔδιδε, πρῶτον μὲν ὅτι αὐτοὶ ὅλοι ἐθεώρουν ἑαυτὸς ὡς ἀνδρώπεις ἀπρωλότας, οἱ ὅποιοι ἐσάλησαν ὥδε διὰ τὰ ἐμποδίσωσιν ἐπ' ὀλίγον τὴν πρόδον τῇ ἐχθρῇ, δίδοντες ἀπόπειραν τῆς ἀπηλπισμένης ἀνδρίας τῶν Ἑλλήνων· δεύτερον δὲ, ὅτι αὐτοὶ οἱ χρησμοὶ δὲν ἔπαυον ἐκφοβίζοντες αὐτὲς. Χρησμός τις εἶπεν, ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος ἀνάγκη ἦτο ν' ἀποθάνῃ εἰς βασιλεὺς ἀπὸ τῆς Ἡρακλείδας. Ταύτην τὴν μαντείαν ἀπεδέχθη ὁ Λεωνίδης ἀσμένως, ὅσις, μ' ὅλον ὅτι ἐξερχόμενος ἐκ τῆς Λακεδαιμονίας ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς ἐκύσιον Σῦμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἔλαβε μετὰ χαρᾶς τὴν διοίκησιν τῇ ὀλίγῃ στρατείᾳ, καὶ κυριεύσας τὰς Θερμοπύλας, ἀνέμενεν ἀφόβως τὸν ἐρχομὸν τῇ Περσικῇ στρατείᾳ.

Εἰς τέτοις, ἐπλησίωσε καὶ ὁ Ξέρξης μὲ τὸ πολυάρθρον σράτευμα, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ καὶ βεβαιότατος τῆς νίκης, καὶ παριστὰν εἰς τὸ στρατόπεδόν τε ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἀσιατικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυτελείας. Αὐτὸς ἐλπίζων νὰ μὴ ἀπαντήσῃ ἀντίσασιν εἰς τὸν δρόμον τε πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἤρχετο μὲ τὰς δυνάμεις τε περισσότερον διὰ τὰ ἐκφοβίσῃ τὴν Ἑλλάδα, παρὰ διὰ τὰ πολεμήσῃ. Διὸ μεγάλως ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμασεν, ὅταν εὗρεν ὀλίγους ἀπηλπισμένους ἀνδρας, προδίδες ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν πάροδόν τε. Αὐτὸς ἐνόμιζε πάντοτε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀκούοντες τὸν ἐρχομὸν τε ἔφευγον, καὶ μόλις ἐπίστευσε τὰς λόγους τῇ Δημαράτῃ, ὅσις προεῖπεν, ὅτι κατὰ τὸν πρῶτον πόρον, εἰς τὸν ὅποιον ἤθελε φθάσῃ, ὅλον τὸ σράτευμα ἤθελεν ἐμποδισθῇ εἰς τὰ πρόσω. Καὶ αὐτὸς ὁ Ξέρξης ἐπιθεωρήσας τὰ χαρακώματα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὅπου τινὲς μὲν τῶν Λακεδαιμονίων διῆγον ἡσύχως εἰς στρατιωτι-

κὰς γυμνάσεις, ἄλλοι δὲ ἐκτένιζον τὰς κόμας, ἡρώ-
τησε τὴν αἰτίαν τῷ πραττομένῳ, πρὸς ὃν εἶπαν, ὅτι κατ'
αὐτῶν τὸν τρόπον ἡτοιμάζοντο οἱ Σπαρτιάται εἰς μά-
χην. Ἀλλ' αὐτὸς ἐλπίζων πάντοτε νὰ φύγῳσιν, ἐ-
πρόσμεινε τέσσαρας ἡμέρας, διὰ νὰ τοῖς δώσῃ τάχα
καιρὸν νὰ συχαῖῳσι τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον· ἀλλ'
αὐτοὶ ἦσαν πάντοτε εὐθυμοὶ καὶ ἀφρόντιδες, καὶ ἐθεώ-
ρουν τὸν θάνατον ὡς τὸ τέλος τῶν πόνων. Τέλος δὲ,
ἐσειλεν ὁ Ξέρξης προσαγὴν εἰς τὰς Σπαρτιάτας νὰ
παραδώσωσι τὰ ὄπλα· ἀλλ' ὁ Λεωνίδης ἀπεκρίθη μὲ
Σπαρτιατικὴν τῷ ὄντι σοβαρότητα, ἐλθὲ καὶ λῆβε.
Ἐπειτα ὑπεσχέθη, ἐὰν παραδώσωσι τὰ ὄπλα, νὰ τὰς
δεχθῇ ὡς φίλους, καὶ νὰ τοῖς δώσῃ χώραν πολὺ πλα-
τυτέραν καὶ καλλιτέραν παρ' ἐκείνην, ὑπὲρ ἧς ἐμάχον-
το. “Κάμμία χώρα, ἀπεκρίθησαν, δὲν εἶναι ἀξία ἀ-
ποδοχῆς, ἐὰν δὲ ἀποκτηθῇ μὲ ἀνδρείαν· τὰ δὲ ὄπλα,
εἶπαν, εἴτε φίλοι, εἴτε ἐχθροὶ, ἐχρειάζονται.” Τότε ὁ
βασιλεὺς ἡρώτησε τὸν Δημάρατον, ἂν αὐτοὶ οἱ ἀπηλ-
πισμένοι ἄνθρωποι ἐδύναντο νὰ τρέξωσι ταχύτερον πα-
ρὰ τὰς ἵππους τε; “Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Δημάρατος, ἀλλ'
αὐτοὶ θέλωσι πολεμήσει ἕως ἐσχάτης πνοῆς, καὶ ἐδὲ
εἰς αὐτῶν ἐπιζήσει εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος.”
Τινὲς ἔλεγον, ὅτι οἱ Πέρσαι ἦσαν τόσον πολυάριθμοι,
ὥστε τὰ βέλη των ἐσκότιζον τὸν ἥλιον. Τόσον καλ-
λίτερον, ἀπεκρίθη ὁ Σπαρτιάτης Διηνεκῆς, ἐπειδὴ
τότε θέλομεν πολεμεῖ ὑπὸ τῆς σκιάς.

π. χ. Ὁ Ξέρξης βλέπων ἑαυτὸν ὅπως ἀναιδῶς κατα-
480. φρονόμενον, ἐπρόσαξε τελευταῖον ἐν τάγμα Μήδων
νὰ προχωρήσῃ κατὰ τῶν Εἰλύνων, παρακινῶν ὅλους,
ὅσων οἱ συγγενεῖς ἀπέθανον εἰς τὴν ἐν Μαραθῶνι μά-
χην, νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τὸ παρόν· γενομένης δὲ

συμβολῆς ἐκατέρωθεν, ἐπιπτον πολλοὶ Μῆδοι, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἤυξανεν ἔτι μᾶλλον τὴν σύγχυσιν ἐν ἀλλήλοις. Ὅθεν ἤδη ἐφαίνετο, ὅτι ὁ Ξέρξης εἶχε μὲν πολλὰς ἀνδρώπας, ὀλίγους δὲ ἀνδρας. Ἀφ' ἧς λοιπὸν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αὐταὶ αἱ δυνάμεις ἀπὸ τῆς Σπαρτιάτας, ὥρμησαν οἱ ἀθάνατοι καλούμενοι Πέρσαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔπαθον τὰ αὐτὰ μὲ τῆς πρώτης. Τῇ ἐπαύριον ἤρχισε πάλιν ἡ μάχη ἐκατέρωθεν. Οἱ δὲ Ξέρξης ἰδὼν, ὅτι οἱ στρατιῶταί τε δὲν ἠψάοντο αἰχμυνην, ἠγωνίζετο νὰ τῆς ἐγκαρδιώσῃ μὲ ὑποχέσεις δώρων καὶ ἀνταμοιβῶν· καὶ μ' ὅλον ἔτι ἡ ὁρμὴ αὐτῶν ἦτο σφοδροτέρα, ἀπέβη ἑδὲν ἦττον ἀνωφελὴς ὡς ἡ πρώτη· ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἰσάμενοι πάντοτε πυκνὰ εἰς ἓν σῶμα, ἀπέκρουον τὴν ἔφοδον τῶν Περσῶν καὶ τῆς ἐσφαζον σωρηδόν. Οἱ Ξέρξης κατῆμενος ἐπὶ θρόνῳ ὑψηλῷ, ἐδεῶρει μακρόθεν τὸν ἀγῶνα, διευθύνων τὴν τάξιν τῆς μάχης· καὶ λίαν ἀλαζῶν ὢν καὶ ὀργίλος, ἀνέδραμε πολλάκις ἀπὸ τὸν θρόνον, ὅσάκις ἐβλεπε τὰ στρατεύματα τε εἰς ἀταξίαν, ἢ τρεπόμενα εἰς φυγὴν.

Τοιοῦτω τρόπῳ διετήρησαν οἱ Ἕλληνες τὴν θέσιν των δύο ἡμέρας· καὶ καμμία γήϊνος δύναμις δὲν ἐφαίνετο ἱκανὴ νὰ τῆς διώξῃ ἀπ' αὐτήν. Οἱ Ξέρξης ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα τε νὰ δυνηθῇ νὰ περάσῃ τὰς Θερμοπύλας ἐξ αἰτίας τῶν Λακεδαιμονίων, ἦτον εἰς ἄκραν θλίψιν, ἕως ἢ ἐλθῶν Τρηχινίόστις, ἐνόματι Εὐπιάτης (ἢ Εὐφιάτης), φυγὰς Ἑλλήνων, διέλυσε τὴν ἀπορίαν, ὑποχόμενος αὐτῷ νὰ δείξῃ μίαν κρυφίαν σενόχωρον ὁδὸν διὰ μέσσω τῶ ὄρεος, δι' ἧς ἐδύνατο ἐν σῶμα στρατιωτῶν νὰ διέλθῃ, καὶ ἔτω νὰ περικυκλώσῃ τοὺς Ἕλληνας. Τότε ὁ βασιλεὺς εὐθὺς ἔστειλεν ἐκεῖ 20,000 Πέρσας, οἱ ὅποιοι περιπατῶντες ὅλην τὴν νύκτα, ἐφ-

ἔασαν ἡλίε ἀνατείλαντος εἰς τὴν κορυφὴν τῆ ὄρης, καὶ ἐκυρίευσαν ἐκείνην τὴν ὠφέλιμον θέσιν.

Μετ' ὃ παλὺ ἔμαθον οἱ Ἕλληες τὸ γεγονός· καὶ ὁ Λεωνίδης βλέπων ἤδη τὴν θέσιν τε δυσφύλακτον, κατέπεισε τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν καὶ νὰ φυλάττωνται δι' ἄλλον καλλίτερον κειρὸν καὶ διὰ τὴν μέλλεσαν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος, λέγων, ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτῆ στρατιῶται ὠφείλουσαν κατὰ τὰς ἰόμους καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν νὰ μὴ φύγωσιν, ἀλλὰ ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Οὕτως ἀποσελὼς ὁ Λεωνίδας ὅλους τὰς ἄλλας, ἐκράτητε μετ' ἑαυτῆ τριακοσίους Σπαρτιάτας καὶ ὀλίγους τινὰς Θεσπιέας καὶ Οὐβείας, τὰς πάντας περὶ τὰς χιλίας τὸν ἀριζμὸν, τὰς ὅποιες παρακινῶν εἰς θάνατον ἔλεγε κατὰ τὸν ἀκόλουθον ἱλαρὸν τρόπον. Ἐλθετε, συσρατίζομαι, ὡς φάγωμεν ἐνλαῦθα χαίροντες, ἐπειδὴ λαύην ἡν νύχλα δειπνήσομεν μετὰ τῷ Πλάτωνος εἰς ἡν ἔδην. Οἱ στρατιῶται ἀκούσαντες τὴν φερὰν ἀπόφασιν, ἀνεβόησαν ἀγαλλόμενοι, ὡς ἂν ἐπροσκαλῆντο εἰς συμπόσιον, καὶ πάντες ἀπεφάσισαν ν' ἀποθάνωσιν ἐνδόξως· ἐλθέσης δὲ τῆς νυκτὸς, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον ὡς τὴν ἐνδοξοτάτην εὐκαιρίαν τῆ ν' ἀποθάνωσιν εἰς τῆ ἐχθρῆ τὸ στρατόπεδον, ὅπερ ἡ ἡσυχία ἤθελε βοηθήσῃ τὸν ἀπελπισμὸν των καὶ ἀποκρύψῃ τὴν σμικρότητα τῆ ἀριζμῶτων (1), ἐκινῆσαν κατ' εὐθὺ εἰς τὰς σκιὰς τῶν Περσῶν, καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασαν σχεδὸν εἰς τὴν σκιήν τῆ βασιλείας, ἐλπίζοντες νὰ τὸν φονεύσωσι. Τὸ σκό-

(1) Διόδ. Σικ. Βιβλ. ΙΑ'. Πλετ. Λακ. ἀποφθ. περὶ κακ. Ἡρόδ. Γ' 5. Βιβ. Β', Κεφ. 11.

τος τῆς νυκτὸς ἤϋξαν πολὺ τὸν τρέμον καὶ τὴν ταρα-
χὴν τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι φονεύοντες ἀλλήλους χωρὶς
διαφορὰν, ἐβοήθουν περισσύτερον τὰς Ἑλλήνας, παρέξ
ἑαυτὰς· καὶ ὕτως ἡ εὐτυχία ἐτεφάνονεν ἤδη τὴν τόλ-
μην ἐκείνων, ἕως ὅτε γενομένης ἡμέρας, ἰδόντες οἱ
Πέρσαι τὸ ὀλιγαρίδιμον τῶν Ἑλλήνων, περιεκύκλω-
σαν αὐτὰς εὐθὺς πανσρατιᾷ· φοβέμενοι δὲ νὰ πλη-
σιάσωσιν, ἐρρίπτον μακρόθεν τὰ ἀκόντια, ἕως ἣ οἱ
Ἑλληνες ἀποκαμίντες ἀπὸ τῆς φονεύειν, ἔπεσον με-
ταξὺ τῶν σωρῶν τῶν φονευθέντων βαρβάρων, ἐγκα-
ταλιπόντες εἰς τὰς μεταγενεστέρας παράδειγμα τόλ-
μης, οἷον δὲν ἠκέωθη ποτὲ πρότερον. Οἱ Λεωνίδης,
ὅσις ἦν ὁ πρῶτος φονευθεὶς, καὶ τῇ ὁποίᾳ τὸ σῶμα ἠγω-
νίζοντο νὰ λάβωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὲ ἀνείκαστον
τόλμην καὶ ἀνδρίαν, εὐρέθη μετὰ τὴν μάχην ἀπὸ τῆς
Πέρσας ὑποκάτω πολλῶν νεκρῶν, καὶ δι' ἀτιμίαν ἀνε-
στυρώθη. Ἀπὸ τὰς Σπαρτιάτας δύο μόνον ἐσώθησαν,
ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Παντίτης, ὧν ὁ μὲν τελευταῖος
μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Σπάρτην ἠτιμώθη καὶ κατ-
εφρονεῖτο τόσον, ὥστε ἐκρεμάσθη μόνος τε, ὁ δ' Ἀρι-
στόδημος ἀνδραγαθήσας εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν,
ἐξέελυε πᾶσαν τὴν γενομένην αὐτῷ ἀτιμίαν. Οἱ λί-
γον καιρὸν μετ' αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς, οἱ Ἀμφικτιό-
νες ἀνέστησαν μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον εἰς τὰς Θερμο-
πύλας πρὸς μνήμην τῶν ἀνδρείων ὑπερασπιστῶν τῆς
πατρίδος, ὁ δὲ ποιητὴς Σιμωνίδης ἐγραψε τὸν ἐπι-
τάφιον αὐτῶν.

Λέγουσιν, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐφονεύθησαν
20,000 Πέρσαι, ἐν οἷς ἔτυχον καὶ δύο ἀδελφοὶ τοῦ
Ξέρξε, ὅσις, ἵνα ἀποκρύψῃ τὴν μεγάλην φθορὰν τῆς
σρατεύματος, ἐπρόσαξεν νὰ θάψωσι σύμπαντας εἰς

κρυφίως λάκκους, ἃ ν' ἀφήσωσι χιλίους μόνον ἀτάφους. Τῆτο τὸ στρατήγημα ἀπέβη κακῶς· ἐπειδὴ οἱ ἐν τῷ στόλῳ στρατιῶται ὄντες μετὰ καιρὸν περίεργοι νὰ ἐπιθεωρήσωσι τὸν τόπον τῆς μάχης, ἃ εὐρόντες τὸ σόφισμα, ἐγίγγυζον κατ' αὐτῇ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ταύτην ἀσέβειαν.

Ὁ Ξέρξης ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ τῆ ἐχθρῆς, ὅσους ἐφόνευσε τόσον πλήθος στρατιωτῶν, ἡγάπα κάλλιον νὰ δοκιμάσῃ διὰ θαλάσσης τὴν τύχην τε, παρὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς χώρας, μάλιστα δέ, ὅταν ἔμαθε παρὰ τῷ Δημαράτῃ, ὅτι ὀκταμιοχίλιοι Σπαρτιάται, ὅμοιοι μὲ τὰς ἀνωτέρους κατὰ τὴν ἀνδρίαν ἃ τόλμην, ἦσαν ἑτοιμοὶ νὰ ἐναντιωθῶσι. Κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ συνέβη ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη, ἐγινε ἡ ναυμαχία μεταξὺ τῶν δύο στόλων, ὧν ὁ μὲν Ἑλληνικὸς συνίστατο ἀπὸ 270 πλοῖα, ὁ δὲ Περσικὸς ἦν ἀσυγκρίτως πολυπληθέστερος, μ' ὅλον ὅτι ἐναυάγησαν πρὸ ὀλίγου 400 πλοῖα. Διὰ ν' ἀναπληρωθῇ αὕτη ἡ φθορὰ, διακόσια Περσικὰ πλοῖα ἔλαβον προσαγὴν νὰ περιπλείωσι ἃ νὰ ὀρμήσωσιν ἐξείφνης κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, τὰ ὅποια ἔκειντο εἰς τὸν λιμένα τῆς Εἰβοίας. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μαθόντες τῆτο, ἀντέπλευσαν νυκτὸς, ἃ ἔτις ἀντεπιβλεπόντες, ἐπέπεσον ἐξείφνης κατὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἦσαν ἀποκεχωρισμένοι τῇ γενικῇ στόλῃ, ἃ κυριεύσαντες 30, κατεσκόρπισαν τὰ λοιπὰ εἰς τὸ πέλαγος, ὧν ἄλλα μὲν ἐκ τρικυμίας εἰς ὀλίγον ἐβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ διεφθάρησαν εἰς τὴν ἄμμον. Οἱ Πέρσαι ἐξαγριωθέντες εἰς αὐτὴν τὴν ἀτυχίαν, ἐπαρρησιάζοντο τὴν ἕσπεραν ἡμέραν μὲ ὅλον τὸν στόλον, ἃ ταχθέντες εἰς σχῆμα μνηοειδές, προέκalan τὰς Ἑλλήνας εἰς ναυμαχίαν, οἱ

ὅποιοι ἐνδυναμωθέντες μὲ πεντήκοντα καὶ τρεῖς Ἀττικὰς νῆας, ἐδέχθησαν τὴν πρόκλησιν προθύμως. Ἡ μάχη ἐχρημάτισε σκληροτάτη καὶ αἱματωδεστάτη καὶ σχεδὸν ἰσορρεπὴς, ὥστε καὶ τὰ δύο μέρη ἀνεχώρησαν ἐν εὐταξίᾳ.

Αὗται αἱ δύο ναυμαχίαι, αἱ ὅποιαί ἐγίναν πλησίον τῆ Ἀρτεμισίῃ, δὲν ἦσαν μὲν ἀποφασιστικαὶ τῆς νίκης, ἀλλ' ἐνέπνευσαν εἰς τὰς Ἀθηναίους ἐκ ὀλίγην ἀνδρείαν καὶ τόλμην, οἱ ὅποιοι ἤδη γνωρίζοντες, ὅτι ἔτ' ὁ ἀριθμὸς, ἔτε τὸ μέγεθος τῶν Περσικῶν πλοίων εἰχόν τι τρομακτικόν, καὶ ἐλπίζοντες ἄλλας λαμπροτέρας νίκας, ἐξέπλευσαν τῇ Ἀρτεμισίῃ, καὶ ὠρμίσθησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου ἐδύναντο νὰ βοηθῶσι τὰς ἐν τῇ πέλει Ἀθηναίους εὐκολώτερον.

Ἐν τέτοις, εἰσέβαλε καὶ ὁ Ξέρξης μὲ τὸ πολυάριθμον στρατεύμα εἰς τὴν Φωκίδα, καίων κατ' ὁδὸν καὶ λεηλατῶν πᾶσαν πόλιν, δι' ἧς ἤρχετο. Οἱ Πελοποννήσιοι διαφυλαττόμενοι ἀπὸ τὴν φύσει ἀρμοδίαν θέσιν τῆς χώρας των, ἣ ὅποια εἶναι ἠνωμένη μὲ τὴν ἡπειρον μόνον δι' ἐνὸς ἰσθμοῦ, ἔκριναν εὐλογον νὰ τειχίσωσι τὸν ἰσθμὸν καὶ νὰ καταφύγωσιν ὀπίσω αὐτῇ, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς Ἑλλάδος ν' ἀφήσωσιν εἰς τὴν ἐργὴν τῇ νικητῇ. Οἱ Ἀθηναῖοι, τῶν ὁποίων ἡ χώρα κεῖται ἔξω τῇ ἰσθμῷ, ἐβόων ἀναφανδὸν κατὰ τῇ τοιούτῃ ἀδικήματος, καὶ ἠγωνίζοντο νὰ καταπείσωσι τὰς Ἑλλήνας εἰς φανεράν μάχην. Ἀλλ' ἡ Φρόνησις τῇ Θεμιστοκλέους ὑπερίσχυσεν, ὅσις ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἂν ἐρημωθῇ ἡ χώρα των ἐπ' ὀλίγον ἀπὸ τὰς βαρβάρους, αὐτοὶ εἶχον τὰ ξύλινα τεῖχη πρὸς ἀσφάλειαν, ἠγεν τὸν στόλον, ὅστις ἦτον ἕτοιμος νὰ τὰς διακομίσῃ εἰς ὅποιαν ἀποικίαν των ἤθελον. Οἱ λαὸς ὠργίσθη μὲν ἐν πρώτοις εἰς αὐτὴν

τὴν συμβεβλην νομίζων, ὅτι ἐξωλεσθρεύετο ἀφεύκτως, ἂν παρσιτῆσθαι τὰς ναὺς τῶν Σεῶν καὶ τὰς τάφους τῶν πατέρων, ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς μεταχειριζόμενος ὅλην τὴν εὐγλωττίαν καὶ πεισῶν, ἐδίδαξεν αὐτὸς, ὅτι τὰ τείχη καὶ αἱ οἰκοδομαὶ δὲν συνίστασι τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' οἱ πολῖται, τῶν ὁποίων ἡ σωτηρία ἦτον ἡ ἀληθὴς σωτηρία τῆς πολιτείας. Ὅθεν ἔγραψε ψήφισμα προσάγων ἡ μὲν πόλις νὰ ἐμπιστευθῇ πρὸς ὥραν εἰς τὴν σκέπην τῆς Ἀθηναῆς, οἱ δὲ ἐγκάτοικοι, ἐλεύθεροι καὶ δούλοι, νὰ ἐμβωσιν εἰς τὸν σόλον. Ὅτε δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἤτοιμάζοντο πρὸς ἱκπλευσιν, κατέφυγον εἰς τὴν βεβλην τῆς Ἀρείας πέγγης, ἥτις, χωρὶς νὰ ἐξεύρωμεν πόθεν, διέδωκεν ὀκτὼ δραχμὰς εἰς καθένα στρατιώτην. Τότε ὁ Κίμων, ἂν καὶ πολὺ ἰεὺς, ἐπαρξάμενος τὰς πολιτείας λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, ὁ ὁποῖος ἔχων εἰς τὰς χεῖρας τὸν χαλινὸν τῆς ἱππῆς, ἀνέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηναίης, διὰ νὰ τὸν ἀφιεράσῃ ὡς ἄχρηστον ἤδη (1), καὶ ἔπειτα καταβὰς εἰς τὸν αἰγιαλὸν, εἰσέβη μετὰ χαρᾶς αὐτὸς πρῶτος εἰς τὸν σόλον. Ὅταν ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ λοιποὶ πολῖται, δὲν εἶδύνητο νὰ μὴ διακρύσῃ εἰς αὐτὴν τὴν λυπηρὰν καὶ μελαγχολικὴν θεωρίαν καὶ ὁ σκληρότατος ἄνθρωπος. Καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἦν ἀξιοδάκρυτον θέαμα τὸ νὰ βλέπῃ τις ἄνδρεῖον, γενναῖον, σοφὸν καὶ ἀρχαῖον ἔθνος ὥστε νὰ παραιτῇ ἀκυσίως τὴν πατρίδα, νὰ ὑποφέρῃ τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς κινδύνους τῆς θαλάσσης, νὰ ζητῇ εἰς ξένας ἐπαρχίας καταφύγιον, καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς πατρίδας κληρονομίας εἰς τὴν διαρπαγὴν τῆς ἐχθρῆς, καὶ τὸ θαυμασιώτατον, νὰ

(1) Διὰ τὴν ἐσήμαινε, ὅτι δὲν ἦτο χρεῖα νὰ ἐκστρατεύωσι διὰ ξηρᾶς, ἀλλὰ διὰ θαλάσσης.

δεικνύη ἄκραν σαφερότητα καὶ εὐσεβῆ εὐπείθειαν. Οἱ νέοι καὶ φιλοκίνδυνοι ἔπλευσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα, οἱ δὲ γέροντες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παῖδια κατέφυγον εἰς τὴν Τροιζῆνα, τὲς ὅποιες ἐδέχθησαν οἱ Τροιζήνιοι μετὰ μεγάλην φιλοτιμίαν καὶ περιποίησιν, ὥστε καὶ τὲς ἔτρεφον ἀπὸ τὸ κοινὸν θηταυροφυλάκιον, καὶ ἔδωσαν ἄδειαν εἰς τὲς παῖδας νὰ λαμβάνωσιν ὅθεν ἤθελον ὀπωρικά, διαρισαντες καὶ διδασκάλους διὰ τὴν προκοπὴν των. Ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν φυγὴν ἑκείνο παρεκίνει ὅλος εἰς ἄκραν συμπάθειαν, τὸ πλῆθος τῶν γερόντων, ὧν ἄλλοι μὲν ἠναγκάσθησαν νὰ μείνωσιν ἐν τῇ πόλει διὰ τὸ γῆρας, ἄλλοι δὲ ἐκασίως, ἐλπίζοντες ὅτι ἡ ἀκρόπολις, τὴν ὁποίαν ἐξερέωσαν μετὰ ξύλινα τεῖχη, ἐνοεῖτο ἀπὸ τὸν χρησμὸν ὡς ἡ ἀσφάλεια. Τίς νὰ μὴ δακρυρροήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν σκηνὴν τῆς κοινῆς στήλψεως καὶ συμφορᾶς, ἔταν βλέπη τὰς γυναῖκας, ἄλλας μὲν περιπτυσσομένας μετὰ θερμῶν δακρύων τὲς τόπες, ἐν οἷς κατέκεισαν τόσον καιρὸν, ἄλλας δὲ πληρέσας τὰς ὀδὺς ὀδυρμῶν καὶ θρήνων, ἐν ᾧ καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα ἐφαίνοντο συμπάχοντα τοῖς ἀνδράποισι, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ βλέπη τις αὐτὰ τὰ κακοτυχῆ πλάσματα ὠρῶμενα καὶ φωνάζοντα κατόπιν τῶν δεσποτῶν, ὅταν ὕτοι εἰσέβαινον εἰς τὰ πλοῖα, χωρὶς νὰ παρακινηθῇ εἰς εὐσπλαγχνίαν· ἐν οἷς μάλιστα διηγῶνται τὴν ἄκραν πίσιν ἐνὸς σκύλε, ἕως πηδήσας εἰς τὴν θάλασσαν κατόπιν τῶ ἀνθέντε, ἔπλεον ὅσον τὸ δυνατόν, ἕως ἂν φθάσας εἰς τὴν Σαλαμίνα, ἔμεινεν ἐν τῷ ἅμα νεκρὸς ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν. Οἱ ὀλίγοι ἐν τῇ πόλει μέναντες Ἀθηναῖοι ἐρμηνεύοντες κατὰ γράμμα τὸν χρησμὸν, κατέφυγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τειχίσαντες αὐτὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀσφαλέστατα, ἀνέμενον μετὰ ὑπομονὴν τὴν ἐπέλευσιν τῶ ἐχθροῦ.

Ο' δὲ Ξέρξης ἔμαθε καθ' ὁδὸν, ὅτι οἱ Ἕλληνες προσεῖχον εἰς τὰς τότε πανηγυριζομένους Ὀλυμπιακὰς ἀγῶνας, καὶ ἰδὼν, ὅτι ἡ δύναμις τε δὲν ἦτον ἰκαينὴ νὰ ἐκφρῖσῃ τὰς ἐχθρὰς, ἔτε κἄν νὰ διακόψῃ τὰς ἐορτάς των, ἐβιβάθη εἰς ἄκρον· καὶ σείλας μέγα μέρος τῆ στρατείας διὰ νὰ ληλατήσῃ τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν, ἐπορεύετο κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀττικὴν· ἐλθὼν δὲ, εὗρε τὸ αὐτοῦ ἔρημον πλῆν τινων ἀνθρώπων ἐν τῇ ἀκροπόλει, οἵτινες μὴ ἔχοντες ἐλπίδα βοήθειας, καὶ μὴ θέλοντες νὰ ζήσωσι μετὰ τὸν ὀλεθρον τῆς πατρίδος, δὲν ἔσερξαν εἰς καμμίαν συνθήκην, ἀλλ' ἀποκρέσαντες γενναίως τὴν πρώτην ἔφοδον τῶν Περσῶν, καὶ ἐγκαρδιωθέντες ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς θρησκείας, ἤρξαντο νὰ ἐλπίζωσιν εὐτυχῇ ἐκβασιν. Ὡς τὸσον, εἰς τὴν δευτέραν ἔφοδον καταφθείραντες οἱ Πέρσαι τὰ ἀδύνατα αὐτῶν χαρακώματα, καὶ ἐμβάντες, ὕλεις ἔσφαξαν, τὴν δὲ ἀκρόπολιν πᾶσαν ἐνέπρησαν. Τότε ἐπαρθεῖς ὁ Ξέρξης ἐπὶ ταύτῃ τῇ εὐτυχίᾳ, ἔσειλεν εὐθὺς εἰς Σῶσα ταχυδρόμον δηλώσοντα τὰς νίκας τε, καὶ πολλοὺς πλῆθος εἰκόων καὶ ἀνδριάντων, ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ τῷ Ἀρμυδίῃ καὶ Ἀρίστογείτονος.

Οἱ δὲ σύμμαχοι Ἕλληνες συνηθροίσθησαν διὰ νὰ βεβουλευῶσι περὶ τῆ πρακτέας κατὰ τῆ βαρβαρίας, καὶ διὰ ξηρᾶς μὲν ἀπεφάσισαν ὁμοθυμαδὸν νὰ τειχίσωσι τὸν ἰσθμὸν, καὶ νὰ τὸν παραδώσωσι πρὸς Φύλαξιν εἰς τὸν Κλεόμβροτον, τὸν ἀδελφὸν τῷ Λεωνίδῃ, διὰ δὲ θαλάσσης ἐδιχογνώμην. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Σπαρτιάτης Εὐρυβιάδης, ὁ ναύαρχος, ἤθελε νὰ πλεῖσῃ ὁ στόλος ἐπὶ τὸν ἰσθμὸν, καὶ νὰ μὴ μακρίνῃ ἀπ' αὐτοῦ, διὰ νὰ συνενεργῇ μὲ τὸ πεζὸν σράτευμα· ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀντίστατο λέγων, ὅτι ἦτον ἐφθαλμοφανὴς ἀπάντη καὶ μωρία τὸν

ἀφῆτεν τὴν ὠφέλιμον θέσιν τῆς Σαλαμῖνος, ἐν ἣ εὐ-
ρίσκοντο, καὶ νὰ παραιτήσων τὰ σενὰ τῆς θαλάσσης, ὅ-
πε εἰς ἀριθμὸς τῶ ἐχθρῶ δὲν ἐδύνατο ποτὲ νὰ τὸς νική-
σῃ, καὶ ἔτω νὰ παραδώσων εἰς τὸν βάρβαρον δι' ἀνά-
δειαν καὶ ἰσχυρογνωμίαν τὸν σόλον, τὴν μόνην ἄγκυραν
καὶ ἐλπίδα τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Εὐρυβιάδης θυμωθεὶς,
ἐκτείνας τὴν βακτηρίαν, ἠθέλησε νὰ κτυπήσῃ τὸν
Θεμισοκλῆν ὡς αὐθάδη· ἀλλ' ἔτος εἶπε, πάλαξον
μὲν, ἄκυστον δέ. Πῖ πρῶτης καὶ ἡ ἐμβριθεὶα τῶν λό-
γων τῶ Θεμισοκλέους ὑπερίχυσαν καὶ ἐφιλίωσαν αὐ-
τὸν μετὰ τῶ Εὐρυβιάδου, καὶ τέλος ἀπεφασίσθη ἐν τῇ
βελῇ νὰ προσμείνωσι τὸν ἐχθρὸν διὰ μὲν ξηρᾶς εἰς
τὸν ἰσθμὸν, διὰ δὲ θαλάσσης εἰς τὰ σενὰ τῆς Σα-
λαμῖνος.

Οἱ δὲ Ξέρξης κατεδαφίσας ἐκ Σεμελίων καὶ κη-
τακαύσας τὰς Ἀθήνας, ἐπορεύθη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν
Σάλασσαν, διὰ νὰ ἐνεργῇ ἐκ συμφῶνε μὲ τὸν σόλον
τε, θέλων νὰ συγκροτήσῃ καὶ ἄλλην ναυμαχίαν μὲ τὸν
ἐχθρὸν. Τῷτο ἐπεσύμει καὶ ὁ Θεμισοκλῆς κατὰ τὸ πα-
ρὸν ἐνδεέμως· ὁρῶν δὲ τὰς συμμάχους κλίνοντας πάν-
τοτε πρὸς τὸν ἰσθμὸν, διὰ νὰ βοηθήσωσι, χρείας τυ-
χέσης, τὸν πεζὸν στρατὸν, καὶ φοβέμενος μὴ λειποτακ-
τήσωσιν ἐν τῇ μάχῃ, ἐσοφίσθη τὸ ἀκόλεσον στρατή-
γημα, τὸ ὅποιον δεικνύει τρανῶς τὴν μεγάλην αὐτῷ
εὐφυΐαν καὶ σύνεσιν· δηλαδὴ ἐμήνυσε κρυφίως εἰς τὸν
Ξέρξην, ὅτι οἱ ἐν τῇ Σαλαμῖνι Ἰῶλλοι ἡτοιμάζοντο
εἰς φυγὴν, καὶ ὅτι ἦτον εὐκολώτατον εἰς αὐτὸν νὰ τὰς
περικυκλώσῃ ἐξαίφνης καὶ νὰ τὰς ἀφανίσῃ. Αὕτη ἡ εἰ-
δοποίησις ἀπέβη κατὰ γνώμην τῶ Θεμισοκλέους· ἐπει-
δὴ ὁ Ξέρξης ἐπρόσαξεν εὐθὺς τὸν σόλον νὰ πολιור-
κήσῃ διὰ νυκτὸς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ ἔτω νὰ ἐμποδίσῃ

τῷ ἐχθρῷ τὴν φυγὴν, τὴν ὁποίαν ἐφοβεῖτο τόσον πολὺ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκλείσθη ὁ εὐλὸς τῶν Ἑλλήνων, καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς αὐτὰς ἄλλη σωτηρία, εἰμὴ ἡ τόλμη καὶ ἡ νίκη. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεμισοκλῆς δὲν ἐγίνωσκε τὴν θέσιν ἔτε τῶν ἰδικῶν τε δυνάμεων, ἔτε τῶν τῷ ἐχθρῷ, ἐπειδὴ ὅλα τὰ σενὰ ἦσαν πολιορκημένα, ὁ δὲ λοιπὸς Περσικὸς εὐλὸς ἐσάλη διὰ τὰ καμὴ πάντα δρόμους ἀδιέξοδον. Τότε ὁ Ἀρριεΐδης, τῷ ὁποίῳ ἡ Φιλοπατρία εἶκα πάντοτε πᾶσαν ἄλλην ἰδιαιτέραν ἐνδοκίθειαν, ἀπεφάτισε κινδυνεύων νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Θεμισοκλέα περὶ τῆς καταστάσεώς τε καὶ τῷ κινδύνῳ. Ὁ Ἀρριεΐδης ἦτο τότε εἰς τὴν Αἴγιναν, ὅπου εἶχεν ἐλίγην δύναμιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τε, καὶ μόλις ἐδυνήθη εἰς μικρὸν σκάφος νὰ διέλθῃ διὰ τῷ ἐχθρικῷ εὐλῳ νυκτός· καὶ φθάσας ἀπέβη τῆς νηὸς, καὶ πορευθεὶς εὐθὺς εἰς τὴν σκηνὴν τῷ Θεμισοκλέει, εἶπε τὰ ἀκόλουθα.

Ἐὰν ὦμεν σοφοί, Θεμισοκλες, ὥς ἀφύσωμεν τῷ λοιπῷ κατὰ μέρος τὰς ματαίας καὶ παιδαριώδεις διχονοίας, καὶ ὁποῖαι μᾶς ἐχώρισαν ἄχρι τούδε· ἡ δὲ μὴν καὶ μία εὐγενὴς ἡμῶν ἄμιλλα μένει τῶρα, ποῦτος ἐξ ἡμῶν νὰ ἐκδηλεύσῃ περισσότερον τὴν πατρίδα. Σὺ μὲν πρέπει νὰ πρὸς ἄλλους ὡς στρατηγός, ἐγὼ δὲ νὰ ὑποτάσσωμαι ὡς ἰδιώτης· καὶ ἡθέλον εἶμαι εὐτυχέστατος, ἔὰν ἡ συμβολή μου ἐμπορέσῃ νὰ συνεισφέρῃ τι εἰς τὴν σκηνὴν καὶ τῆς πατρίδος δόξαν. Ταῦτα εἰπὼν, ἐγνώρισεν αὐτῷ τὴν ἀληθινὴν κατὰστασιν τῷ εὐλῳ, παλαιῶν εἰς μάχην χωρὶς ἀναβολῆς καιρῷ. Ὁ Θεμισοκλῆς αἰσθάνμενος τὴν γενναίαν εὐγνωμοσύνην, τὴν ὁποίαν ἀπῆται ἡ τοιαύτη ἀφιλοπρόσωπος καλοκἀγαθία, καὶ φιλοτιμύμενος ν' ἀνταποδείξῃ εὐγενῇ φιλίαν, ἐφάνέρωσεν εἰς τὸν

Ἀριεῖδην ὅλες τὲς σκοπὲς καὶ τὰ διανοήματά τε, καὶ μάλιστα τὸ τελευταῖον στρατήγημα, τὴν αὐτοφελῆ δηλ. πολιορκίαν τῆς εἰσόδου. Τότε μετεχειρίσθησαν ἀμφοτέρω τὸ ἀξιώμα των καὶ τὴν δύναμιν, διὰ νὰ κατακείσωσι καὶ τὲς λοιπὲς στρατηγεὺς εἰς μάχην· καὶ ἔτιωσι οἱ δύο εἰσὶν ὑπομάχοντο εἰς ναυμαχίαν.

Οἱ Ἑλληνικὲς εἰσὶν πλοῖα ἀπὸ 380 πλοῖα, ὁ δὲ Περσικὸς ἦτο πολὺ ἀνώτερος κατὰ τὸν ἀριθμὸν. Ἀλλ' ἔσθην ὑπεροχὴν καὶ εἶχον οἱ Πέρσαι κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος τῶν νηῶν, μὲν ὅλον τὲτο πολὺ ἀπελείπειτο τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἦσαν ἐμπειροὶ εἰς τὴν ναυτικὴν καὶ εἰς τὴν θαλάσσαν, ὅπου ἐμελλον νὰ πολεμήσῃ, καὶ μάλιστα ἔχοντες ἀξίους στρατηγούς. Οἱ Κύρου διάδης εἶχε μὲν ὀνόματι τὴν διοίκησιν τῆς εἰσόδου, ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς ἐδίδε κυρίως τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς, ἐπαγρυπνῶν καὶ μεταχειριζόμενος τὸ παραμικρὸν συμβεβηκὸς πρὸς ὄφελος. Αὐτὸς ἀνέβαλε τὴν μάχην, ἔως ἔπλευσεν ὁ ἀνεμος, ὥστε ἦτο τὴν ὥραν ἐκεῖνην τῆς χρόνου περιοδικὸς καὶ ἀφελίμος εἰς τὰς Ἑλληνας· ὡς δὲ ἐπνευσε, τὸ σημεῖον τῆς μάχης ἐδόθη, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς εἰσὶν ἐπρόβαινεν εὐτάκτως.

Οἱ Ἑρξῆς ἀποδιδὼς τὴν πρώτην τε εἰς τὴν θαλάσσαν ἀτυχίαν εἰς τὴν ἀτυχίαν τε, ἀπεφάσισε νὰ γένη αὐτόπτης τῆς παρέσσης ναυμαχίας ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἐνὸς λόφου, καθήμενος ἐπὶ θρόνῳ ὑψηλῷ. Τῶτο ἐξάρχοντο τρόπον τινὰ τὲς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι γινώσκοντες τὴν παρεσίαν τῆς βασιλείας, καὶ θέλοντες νὰ φηναῖον ἀξιοὶ τῶν ἐπαίνων τε, πρὸς χάριν μὲ τὴν αὐδρίαν καὶ τόλμην, ὥστε ἐφόβισαν τὸν ἐχθρόν· ἀλλ' ἡ ζέσις ἐσμίκρυνεν ἀναλόγως μὲ τὴν ζέσιν τῆς μάχης. Τότε ἐφαίνοντο τὰ ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῶν λοιπῶν ἀπειρα ἐ-

λαττώματα τῶν Περσῶν· ἐπειδὴ ὁ μὲν ἄνεμος ἔπνεεν ἐναντίος κατὰ πρόσωπον, τὸ δὲ ὕψος καὶ τὸ δυσκίνητον βίρος τῶν πλοίων ἔκαμνον αὐτὰ ἀργὰ καὶ ἀναφελῇ, ἡ δὲ πληθὺς αὐτῶν ἠΐξανεν ἐν τῷ σενῶ, ὅπου ἐμάχοντο, ἔτι μᾶλλον τὴν ἀταξίαν καὶ ταραχὴν. Οἱ Ἴωνες παρακινηθέντες ὑπὸ τῷ Θεμισοκλέει μετὰ γράμματα χραγμένα ἐπὶ τῶν παραθαλασσίων βράχων ν' ἀναμνησθῶσιν ὅθεν κατήγοντο ἐξ ἀρχῆς, ἐτράπησαν πρῶτοι εἰς φυγὴν. Εἰς δὲ τὴν ἄλλην πτέρυγα ἡ νίκη ἦτο δι' ὀλίγας ἀβέβαιος· ἀλλ' ὅτε ἐδιώχθησαν εἰς τὸν ἄμυν οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Κύπριοι, τότε οἱ λοιποὶ ἔφυγον μετὰ μεγάλην ἀταξίαν καὶ ἀλληλοφονίαν. Εἰς αὐτὴν τὴν πάγκοινον φυγὴν, μόνη ἡ Ἀρτεμισία διέτηρε σαφεῶς τὸν τύπον τῆς, κατὰ ῥῥωσιν μετὰ πέντε πλοῖα τῆς ἀνήκεσα ἀνδραγαθήματα, ὥς ὁ Ξέρξης θεωρῶν μακρόθεν τὴν ἀνδραγαδίαν τῆς, εἶπε μετὰ θαυμάσιον, οἱ μὲν ἄνδρες γεγενησῖμοι γυναιῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. Ἐπειδὴ αὕτη ἡ βασίλισσα ἐβλάπτετο πολὺ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν τόλμην τῆς, διέταξαν ἐκεῖνοι βραβεῖν εἰς ἐκεῖνον, ὅς τις ζωγράφῃ αὐτήν. ἀλλ' αὕτη προαιετομένη, ἐν ᾧ καταδιωκομένη ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ἐπροσκήρυξε ἄκρως σοφῶς, ὅτι ἠυτομόλησε πρὸς τὰς Ἑλληνας, καὶ ὁρμήσασα ἐβύβισεν ἐν Περσικὸν πλοῖον, ὅπερ ἰδόντες οἱ Ἕλληνες καὶ συμπεραίνοντες, ὅτι ἡ ναὺς τῆς Ἀρτεμισίας ἦτον ἡ Ἑλληνὶς, ἡ αὐτόματος ἐκ τῶν βαρβάρων, ἔδοσαν αὐτῇ καιρὸν νὰ σωθῇ. Ἐν τῷ μετὰ, οἱ σύμμαχοι κατεδίωκον τὰ Περσικὰ πλοῖα πανταχόθεν, ὧν ἄλλα μὲν ἐφθάσαν εἰς τὰ σενὰ τῆς Ἀττικῆς, ἄλλα δὲ ἐβύβισθησαν, τὰ δὲ περισσότερα ἐκυριεύθησαν. Διακόσια Περσικὰ πλοῖα καὶ ἐπέκει-

να ἐκάνησαν, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα διεσπορεύθησαν· οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτῶν φοβέμενοι τὴν ὀργὴν τῶν τε Ἑλλήνων καὶ τῆ Ξέρξε, ἀπέπλευσαν ὅσον εἶχον τάχως πρὸς τὴν πατρίδα.

Τοιοῦτο τέλος ἔργεν ἡ ἐν Σαλαμῖνι μάχη, ἐν ἣ οἱ Πέρσαι ἔλαβον τοιαύτην καιρίαν πληγὴν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας, οἷαν ἑδέποτε ἔπαθον. Ὁ Θεμισοκλῆς συλλαβὼν μετὰ τῆ Ἀριστείδε κατ' ἰδίαν, ἐπρόβαλε καυχωμένους νὰ διαλύσῃ τὴν γέφυραν, ἐφ' ἧς ἐπέρασεν ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀνὸ Θεμισοκλῆς σπευδάζων ἐπρόβαλε τετοιοῦτον εἶναι ἀβέβαιον· ὡς τόσον, ὁ Ἀριστείδης ἠγωνίζετο νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τῆ τοιαύτης ἐπιχειρήματος, παριστῶν αὐτῷ τὸν κίνδυνον ἐκ τῆς ἀπογνωσεως τοιούτου δυνατοῦ ἔχθρῳ, καὶ λέγων, ὅτι ἐπεθύμει κάλλιον νὰ ἐλευθερωθῇ ὅσον τάχιστα ἀπὸ τοιοῦτον βάρβαρον τύραννον. Πρὸς ταῦτα ἐνέδωκεν ὁ Θεμισοκλῆς, καὶ θέλων ἵνα ἐπιταχύνη τὴν ἀναχώρησιν τῆ Ξέρξε, ἐμύνησε πάλιν αὐτῷ κρυφίως, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμελέτουν νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν.

Ὁ Ξέρξης εὐρίσκετο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε ἡ ἐλαχίστη αἰτία ἤτοινικανὴ νὰ τὸν κάμῃ νὰ παραιτήσῃ τὴν πολυπόνητόν τε ἐκστρατείαν. Ὅθεν ἐκπλαγεὶς εἰς τὴν τελευταίαν φθορὰν, καὶ φοβηθεὶς τὴν νέαν εἰδησίην τῆ Θεμισοκλέους, ἐζήτει μόνον εὐπρόσωπον αἰτιολογίαν φυγῆς, ὅπερ ἐννοῶν ὁ Μαρδόκιος, ἦλθεν ἐγκαίρως διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν, καὶ ἤρχισε νὰ σμιρύνῃ τὴν τελευταίαν αὐτῶν φθορὰν, καὶ νὰ διηγῇται τὰ πολλὰ μέσα, τὰ ὅποια εἶχον ἔτι διὰ ν' ἀναλάβωσι τὴν προτέραν κατάστασιν, ἀποδίδὸς ὅλην τὴν αἰτίαν τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀνανδρίαν καὶ ἀπιστίαν τῶν συμμάχων, καὶ ἐσυμβέβηκε τὸν

Ξέρξην νὰ ἐπιστρέψῃ ταχέως εἰς τὴν Περσίαν, μήπως ἡ Φήμη τῆς ἀτυχίας, ἡ ὁποία πάντοτε παρίσχησι τὰ πράγματα χειρότερα παρ' ὅ, τι εἶναι, προξενήσῃ ἐπανάστασιν ἐντὶ ἀπερτίᾳ τε· αὐτὸς δὲ ὑπέχετο, ἂν τῷ ἀφίσῃ τριακασίας χιλιάδας ἀπὸ τὰ πλέον ἐκλεκτὰ στρατεύματα, νὰ ὑποτάξῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα εὐκλεῶς· εἰσεμῇ, νὰ λάβῃ ἐπάνωθεν τε ὅλον τὸ ὄνειδος τῆς ἀτυχίας, καὶ νὰ τιμωρηθῇ ὁ ἴδιος, εἰάν ἐδύνετο μὲ τῆτο νὰ σώσῃ τὴν τιμὴν τῆ βασιλείας. Ὁ Ξέρξης ὑπήκουσε προθύμως εἰς ταύτην τὴν συμβελήν· καὶ νομίζων ἱκανὴν πρὸς δόξαν τε τὴν ἄλυσιν τῶν Ἀθηνῶν, ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν, μέρος μὲν τῆ στρατεύματος λαμβανῶν μεθ' ἑαυτῆ, τὸ δ' ἄλλο ἀφίπων εἰς τὸν Μαρδόνιον, ὅχι τίσον μὲ ἐλπίδα τῆ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, ὅσον φοβούμενος μὴ τὸν καταδιώξωσι.

Αὕτη ἡ ἀπόφασις τῆ Ξέρξε ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν βελήν, ἡ ὁποία συνεκροτήθη εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην. Τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἐπλευσεν ὁ σόλος μὲ μεγάλην ἀταξίαν πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ὠρμίσθη εἰς τὴν Κύμην πρὸς παραχειμασίαν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιτρέψας τὴν διοίκησιν τῆ στρατῆ εἰς τὰς στρατηγὰς, ἔφθασε συνοδευόμενος ὑπ' ὀλίγων εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐν τεσσαράκοντα πέντε ἡμέραις μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην, καὶ εὐρὼν τὴν γέφυραν κατεφθαρμένην ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῶν κυμάτων διὰ τὴν συμβᾶσαν τρικυμίαν, ἐπέρρασε τὸ σενὸν τῆς θαλάσσης εἰς ἀλιευτικὸν πλοιάριον. Οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς παραβαλλόμενος μὲ τὸν μεγαλοπρεπέστατον τρόπον τῆ ἐρχομῆς τε, ἤυξανε τόσῳ περισσότερον τὴν θλίψιν καὶ δυσυχίαν τε. Τὸ δὲ κράτευμα, τὸ ὁποῖον ἐπροσάχθη νὰ τὸν ἀκολούθῃ, μὴ ἔχον μεθ' ἑαυτῆ ζωοτροφίας, ὑπέμεινε πολ-

λας δυσυχίας ἢ ταλαιπωρίας καθ' ὁδόν· ἐπειδὴ ἀφ' ἧς οἱ στρατιῶται ἔφαγον ὅλον τὸν σίτον ὅσον ἐδύναντο εἰρεῖν, ἠναγκάσθησαν νὰ ζῶσιν ἀπὸ χόρτα, φλοιὸς ἢ φύλλα δένδρων. Πρὸς αὐταῖς ταῖς ταλαιπωρίαις τὸ συμβῆναι λοιμικὸν ἐπέθηκε τὴν κορωνίδα τῶν δυσυχιῶν εἰς τὰς δυσυχίας Πέρσας, οἱ ὅποιοι καταδιωκόμενοι περσσοῦ τερον ἀπὸ σαρκοφάγα ὄρνεα ἢ ἀετὲς, παρέξ ἀπὸ ἀνδρώ- πες, ἔφθασαν μετὰ πολύμοχθον δρόμον τεσταράκον- τα ἢ πέντε ἡμερῶν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, ὅπῃ διαβάντες, ἐκεῖθεν ἐπορεύθησαν εἰς Σάρδεϊς. Τοιαύτη ἦν ἡ ἐκ- βασις τῆς ἐκστρατείας τῇ ἐξέρξει κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἐπιχείρημα, τῇ ὁποίᾳ ἡ μὲν ἀρχὴ ἦτον ὑπερήφανος, τὸ δὲ τέλος ἄτιμον. Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσωμεν, ὅ- τι ὅλην τὴν ἰσορίαν τῇ Μιδικῇ πολέμῳ ἔχομεν ἀπὸ Ἑλλήνας συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἀναμφιβόλως ἦσαν προκατειλημμένοι ὑπὲρ τῶν συμπατριωτῶν, ἐπειδὴ λέ- γουσιν, ὅτι οἱ Περσικοὶ ἰσοριογράφοι παριστῶσι διαφο- ρετικῶς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν ἰσορῶντες, ὅτι ὁ βασι- λεὺς ἐκλήθη κατὰ τὸ μέσον τῆς νίκης τε εἰς τὴν Περ- σίαν, διὰ νὰ καταπραῖνῃ μίαν ἐμφύλιον ἀποστασίαν. Ἀλλ' ὅπως ἢ ἀν' ἧς, τὰ Περσικὰ πράγματα ἤρχισαν ἔκτοτε νὰ κλίνωσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἕως ἧς ὁ μέγας Ἀ- λέξανδρος φέρων νικηφόρον σφάτευμα τῶν Ἑλλήνων, ἀντείσβαλεν εἰς τὴν Περσίαν πρὸς ἐκδίκησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Α' πὸ τῆς Φυγῆς τῆς Ξέρξης ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἕως τῆς ἐν Μυκάλη νίκης.

Η πρώτη ἢ ἄμετος τῶν Ἑλλήνων φροντίς μετὰ π. κ. τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην, ἣτο τὸ νὰ σείλωσιν εἰς τὰς Δελ- 3524. φὲς τὰς ἀπαρχὰς τῶν πλεσίων λαφύρων, ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τῆς Πέρσης. Ὡς σύμμαχοι θεωρούμενοι οἱ Ἑλληνες ἦσαν πάντοτε προσεκτικοὶ εἰς τὰ καθήκοντα τῆς θρησκείας, καὶ μὴ ὅλον ὅτι αἱ αἵρέσεις καὶ τὰ δόγματα τῶν φιλοσόφων ἐδίδασκον τὸ ἀνθρώπινον γένος ὀλίγου νὰ τιμᾷ τὰς δημοσίας τελετάς, ὥς τόσον ἡ θρησκεία ἦτον ὁ πρῶτος καὶ μόνος σύνδεσμος τῆς ἐνώσεως αὐτῶν, καὶ ἐκράτει αὐτὰς πρὸς ὥραν ἀδυνατῶς ἠνωμέναι· ὅτε δὲ ἐλύθη αὐτὸς ὁ δεσμός, καὶ ἡ Ἀμφικτυονικὴ σύνοδος ἐγένετο πολιτικὴ μᾶλλον ἢ θεοκρατικὴ σύνοδος, διελύθη καὶ ἡ γενικὴ ἔνωσις, καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι ἐγέναντο σῦμα τῶν ἐμφυλίων πολέμων.

Ὅλη ἡ Ἑλὰς ἀντήχει ἀπὸ τὴν τῶν Ἑλλήνων χαρὰν ἐπ' αὐτῇ τῇ νίκῃ, ἐν ᾗ ἔλθοι μὲν οἱ στρατηγοὶ συνεισέφερον τὸ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ δόξα τῷ Θεμιστοκλέει ἡμαύρωσε τὴν δόξαν τῶν λοιπῶν. Ὅτε μετὰ τὸν πόλεμον, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἑλλήνων, συνέχθησαν αἱ στρατηγοὶ, διὰ νὰ κρίνωσι, ποῖοι ἐξ αὐτῶν ἠρίστευσαν διαφερόντως γράφοντες τὰ ὀνόματα τῶν ἀξίων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως, τότε ἕκαστος μὲν αὐτῶν ἔκρινε τὸν ἑαυτόν τε πρῶτον κατὰ τὴν ἀρετὴν, ὅλοι δὲ ὁμῶς ἀπέδωκαν τὰ δευτερεῖα εἰς τὸν Θεμιστοκλέα,

δι' ἧς ὄντι ἐβεβαίον τὴν ὑπὲρ πάντας ἐκείνῃ ὑπεροχὴν, καθὼς ἔπειτα ἐβεβαιώθη σαφέστερον καὶ ἀπὸ τῆς Σπαρτιέας, οἵτινες ὑπὲρ νήσαν αὐτὴν μετὰ θριάμβου εἰς τὴν Σπάρτην, ἀποδόντες εἰς μὲν τὸν συμπατριώτην Εὐρυβιάδην τὸ ἀριστεῖον τῆς νίκης, εἰς δὲ τὸν Θεμισοκλέα τὸ τῆς σοφίας· εἶτα δὲ σεφανώσαντες μὲν σέφαρον ἐλαίας, καὶ χαρίσαντες αὐτῷ πλεσίαν ἄμαξαν, προέπεμψαν αὐτὸν μὲν τριακοσίαις ἱππεῖς ἕως εἰς τὰ σύνορα τῆς Λακεδαιμονίας. Ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὑποῖον περιέθαλπεν ἔτι μᾶλλον τὴν φιλοτιμίαν τε, ἣτον ἡ μεγάλη αὐτῷ ὑποδοχὴ εἰς τὰς Ὀλυμπιακὰς ἀγῶνας, ὅπερ μόλις ἐφάνη, καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἀνέστη πρὸς τιμὴν τε χειροκροτοῦντες καὶ εὐφημίζοντες, καὶ ἑδῆς ἐθεώρει τὰς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀγωνιζομένους, ἀλλ' ὅλοι εἶχον τὰ ὅμματα προσηλωμένα εἰς τὸ μόνον ἀξιοθέατον ἀντικείμενον, τὸν Θεμισοκλέα, ὅσις ἐκπλαγεὶς εἰς τὰς τότε τιμὰς ὠμολόγησεν, ὅτι κείνῃ τὴν ἡμέραν ἐθέρισε τὰς καρπὲς ὅλων τῶν πόνων τε.

Ἀφ' ἧς ἔπαυσαν οἱ Ἕλληες διώκοντες τὸν Περσικὸν σόλον, ἔπλευσεν ὁ Θεμισοκλῆς εἰς ὅλας τὰς νήσους, ὥσαι ἐβοήθησαν τὰς Πέρσας, διὰ τὴν ἀργυρολογίην. Ἡ δὲ πρώτη νῆσος, ὅπερ ἔπλευσεν, ἦτον ἡ Ἀνδρος, ἀφ' ἧς τῶν ἐγκατοίκων ἐζήτει μεγάλην ποσότητα χρημάτων, λέγων, "ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς συνωδευμένος ἀπὸ δύο ἰχυρὰς θεᾶς, γῆν πενιῶν καὶ βίαν." Καὶ ἡμεῖς, ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι, ἔχομεν δύο θεᾶς, πενίαν καὶ ἀπορίαν. Μετὰ ταύτην τὴν ἀπόκρισιν ἐπολιόρησε τὴν πόλιν πρὸς ὀλίγον· εἰρίσκων δὲ αὐτὴν πολλὰ δυνατὴν, ἠναγκάσθη τὴν ἀναχωρήσῃ εἰς ἄλλας νήσους, αἱ ὅποαι δὲ εἶχον μῆτε τόσους ἀποχωρῶντας λόγους, μῆτε ἱκανὴν δύναμιν τῇ ἐν.

τις αὖν, καὶ ἐξήτει πάμπολλα χρήματα, τὰ ἑκάστα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετεχειρίσθη πρὸς ὄφελός τε, δείξας διὰ τούτου εἰς τὸν χαρακτῆρά τε δύο χαμερπεῖς ιδιότη-
τας, πλεονεξίαν καὶ φιλοδοξίαν.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, ὅσους ἔμεινεν ἐν τῇ Ἑλλάδι με-
300,000 ἀνθρώπων, παρεχέμενος περὶ τὴν Θεττα-
λίαν, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆ ἑαυτοῦ ἡλθεν εἰς Βιωτί-
αν, ἔθεν σείλας τὸν Ἀλέξανδρον, βασιλέα τῆς Μα-
κεδονίας, μετὰ λαμπρᾶς συνοδείας πρὸς τὰς Ἀθηναίους,
ἐπρόβαλεν εἰς αὐτὰς συνθήκας εἰρήνης· καὶ διὰ τὰς
ἀποσπᾶσθαι παντὶ τρίτῳ ἀπὸ τῶν λοιπῶν συμμάχων Ἑλ-
ληνας, ὑπεσχέθη ν' ἀνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν αὐτῶν, νὰ
τοῖς δώσῃ μεγάλας ποσότητας χρημάτων, νὰ τὰς
ἀφήσῃ αὐτόνομους, καὶ νὰ τὰς κάμῃ κυρίες ὅλης τῆς Ἑλ-
λίδος. Οἱ Σπαρτιάται μαθόντες τὴν ἀπατηλὴν ὑπόχρεσιν
ἐταράχθησαν, καὶ ἀμέσως ἔστειλαν πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθή-
νας διὰ νὰ εἰπωσιν, ὅτι οἱ Σπαρτιάται ἐλπίζον, ὅτι οἱ Ἀθη-
ναῖοι εἶχον καλλιτέρας ιδέας περὶ ἀληθοῦς δίκης καὶ πια-
τοιωτισμοῦ, καὶ ὅτι ἐθεώρουν ὡς ἀναγκαϊότερον τὸν κοινὸν
κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ διαφοραὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλά-
δος ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ βοηθῶνται ἀμοιβαίως, καὶ
τέλος πάντων ἐλπίζον, ὅτι διὰ τὸ σέβας πρὸς τὰς ἐν-
δόξους προπάτοράς των δὲν ἤθελον προδώσῃ ποτὲ ἐκεί-
νες, τὰς ὁποίας αὐτοὶ ὑπερασπίσθησαν καὶ ἠλευθέρω-
σαν τόσον εὐκλεῶς, καὶ δεχθῶσι τὰ ἄτιμα προβλήματα
τῶν Περσῶν. Ἀλλ' ἵνα μὴ προβάλῃ οἱ Ἀθηναῖοι
τὴν ἔνδειαν ὡς πρόφασιν τῆς συγκαταλεύσεως, ὑπεσχέ-
θησαν οἱ Σπαρτιάται γενναίως νὰ τρέφωσι τὰς γυ-
ναῖκας καὶ τὰ τέκνα των μετ' ἰδικάτων ἐξόδων καὶ εἰς τὴν
ἰδίαν πόλιν. Ὁ Ἀριστοίδης εἶχε τότε τὸ ὑπέροχον ἀξίω-
μα ἐν Ἀθήναις τῆ ἀρχοντος, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς

Μακεδονίας ἐπρόβαλε τὰς λόγους τῷ Μαρδόνει, ἐν ᾧ οἱ πρέσβεις τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πέλεων ἠγωνίζοντο νὰ ματαιώσωσιν αὐτὲς. Αὐτὸς δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο τι πρὸς ἀπόκρισιν, εἰμὴ τὴν φυσικὴν προτροπὴν τῆς καρδίας. Ἐἰς ἀνθρώπους, εἶπεν, ἀνα-
 ,,τετραμμένους εἰς τρυφὴν καὶ ἀμάθειαν εἶναι φυσικὸν τὸ
 ,,νὰ ὑπόχωνται μεγάλας ἀμοιβάς, καὶ νὰ ἐλπίζωσι καὶ
 ,,διαφθείρωσι μὲ δῶρα τὴν ἀρετὴν. Οἱ βάρβαροι, οἱ
 ,,ὁποῖοι τιμῶσιν ὑπὲρ πάντα τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον,
 ,,εἶναι συγγνωστοί, ὅτε σοχάζονται νὰ φθείρωσι μὲ
 ,,χρήματα τὴν πίσιν ἐνὸς ἔθνους· εἶναι ὅμως τρώνται-
 ,,χρὸν καὶ ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι νο-
 ,,μίζοντες ἡμᾶς ἱκανὸς τοιαύτης χαμερπῆς πράξεως,
 ,,ἤλθον ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς μεταπείσω. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεδέχ-
 ,,θησαν τὴν προσησίαν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλ-
 ,,λάδος, καὶ ἄπειροί στωροὶ χρυσοῦ δὲν θέλωσι διασείσει τὴν
 ,,πίσιν των. Μὴ γένοιτο! Ἐν ὅσῳ αὐτὸς ὁ ἥλιος, ὁ
 ,,θεὸς τῶν Περσῶν, ἀκολουθεῖ τὸν διωρισμένον αὐτῷ
 ,,δρομόν, οἱ Ἀθηναῖοι θέλωσιν εἶναι ἄσπονδοι ἐχθροὶ
 ,,τῶν Περσῶν, καὶ θέλωσι τὰς κατατρέχει, διὰ νὰ ἐκ-
 ,,δικήτωσι τὴν ἐρήμωσιν τῶν τόπων των, τὴν κατὰ-
 ,,καυσιν τῶν οἰκων, καὶ τὴν βεβήλωσιν τῶν ναῶν. Τοι-
 ,,αύτην ἀπόκρισιν δίδομεν εἰς τὸ πρόβλημα τῶν Περ-
 ,,σῶν. Σὺ δὲ, ὦ Ἀλέξανδρε, εἰάν ἦς εἰλικρινὴς ἐκείνων
 ,,φίλος, μὴ φέρῃς τῷ λοιπῷ τοιαῦτα προβλήματα,
 ,,διότι ἡ τιμή σου, καὶ ὅσως αὐτὴ ἡ ἀσφάλειά σου τὸ ἀ-
 ,,παιτεῖ.

Ὁ Μαρδόνιος μαθὼν τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἀθηναί-
 ων, ἠτοιμάζετο νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτῶν μὲ δρασιμό-
 τητα· καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἠνάγκασε τὰς
 Ἀθηναίους ν' ἀφύσσωσι πάλιν τὴν πόλιν εἰς τὴν ὁρὰν

τῷ ἐχθρῷ· καὶ αὐτὸς μὲν εἰσέβη εἰς τὰς Ἀθήνας δέκα μῆνας μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῷ Ξέρξῃ, οἱ δὲ κάτοικοι ἐπλευσαν πάλιν εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ εἰς ἄλλας πλησιχώρους τόπους. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάσασιν τῆς Φυγῆς καὶ ἐνδείας, οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἑδὲν λογιζόμενοι ὅλα τὰ παθήματά των παραβαλλόμενα μὲ τὴν γλυκύτητα τῆς ἐλευθερίας, ἦσαν τόσον εὐχαριζόμενοι, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ βεληφόρος Λυκίδης, ὅστις ἐπρόβαλε νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ Μαρδονίῃ τὰς λύγες, ἐλιθυβελέσθη, ἐν ᾧ ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα τε ἔπαθον τὸ ὅμοιον ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τὰς γυναῖκας. Τόσον βδελικτὸν ἐγκλημα ἐφαίνετο εἰς ἔλκε ἢ κρινωμία μετὰ τῶν βαρβάρων.

Ἐν τέτοις, οἱ Σπαρτιάται, τῶν ὁποίων τὸ χρέος ἀπῆτει· ἀγωνίζονται σὺν τοῖς Ἀθηναίοις μὲ ὅμοιον ζῆλον, μὴ ἐνδυμέμενοι τὸ κοινὸν ὄφελος, ἕκαμνον ἐτοιμασίας διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀσφάλειαν, καὶ ἀπεφασισαν νὰ τευχίσωσι τὸν ἰωμόν, καὶ ἔτω νὰ διαφυλάξωσι τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῷ ἐχθρῷ. Οἱ Ἀθηναῖοι θεωρῶντες τὸτο ὡς προφανὴ καὶ ἀτιμον προδοσίαν, ἐξεῖλαν πρέσβεις, ἵνα ἐπιπλήξωσι τὰς Σπαρτιάτας καὶ εἴπωσιν, ὅτι ἂν ἡ Σπάρτη ἐπιμείνηται εἰς τὸ νὰ ζητῇ μόνον τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀσφάλειαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ τὰς μιμησῶσι, καὶ ἀντὶ νὰ πάσχωσιν ὅλα τὰ δεινὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, θελούσιν ἐνωθῆναι σὺν τῷ σόλῳ μὲ τὰς Πέρσας, οἵτινες ὄντες ἄπαξ κύριοι τῆς θαλάσσης, ἐδύναντο νὰ λεηλατήσωσι τὴν Λακεδαιμονίαν κατ' ἀρέσκειαν. Αὐταὶ αἱ ἀπειλαὶ ἐφόβισαν τόσον τὰς Σπαρτιάτας, ὥστε ἀμέσως ἐξεῖλαν κρυφίως πέντε χιλιάδας Λακεδαιμονίων, τάξαντες εἰς καθεὶνα ἑπτὰ Εἰλωτας· καὶ τὸ εὐράτευμα

ἦτον ἤδη εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς, πρὸ τῆς νᾶ λάβω-
σιν οἱ πρέσβεις ἀπόκρισιν.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐγκαταλιπὼν κατ' ἐκεῖνον τὸν
καιρὸν τὴν Ἀττικὴν, ἐπέσρεψεν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπε
ἀπεφάσισε νὰ προσμείνῃ τὴν ἐπέλεισιν τῶν Ἑλ-
λῆνων, ἐπειδὴ αὐτῷ εἰδύνατο νὰ παρατάξῃ τὰς δυνά-
μεις τε εὐκολώτερον, παρὰ εἰς τὰς ὑρεῖνδς τῆς Ἀττι-
κῆς τόπες, ὅπε ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠμπόρουν ν' ἀντιστα-
θῶσιν εὐτυχῶς εἰς πολυάριθμον στρατεύμα. Ἐκεῖ
ἔστησε τὸ στρατόπεδον παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀσωπὸν, ἐκ-
τείνας πρὸς ταῖς ἔχθαις τὸ στρατεύμα τε, τὸ ὅποιον
συνίστατο ἀπὸ 300,000 μαχίμων ἀνδρας.

Ὅσον μεγάλον ἦ ἦτο τὸ Περσικὸν στρατεύμα, οἱ
Ἕλληνες ἀπεφάσισαν μὲ ἀσυγκρίτως μικροτέρας δυ-
νάμεις ν' ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτὸ φανερά. Αἱ δυνάμεις
τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὡς 70,000, ἐξ ὧν πέντε μὲν χι-
λιάδες ἦσαν Σπαρτιάται συνωδευμένοι μὲ 35,000 Ἑλ-
λωτας, ἑκτὼ δὲ χιλιάδες Ἀθηναῖοι, τὸ δὲ λοιπὸν
ἀπετέλουν οἱ σύμμαχοι (1). Ἡ δὲ τάξις τῷ στρατεύ-
ματος ἦτον αὕτη τὴν μὲν δεξιὰν πτέρυγα εἶχον οἱ Σπαρ-
τιάται ὑπὸ τὴν στρατηγὸν Κλεόμβροτον (2), τὴν δὲ
ἀριστεράν οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγὸν τῷ Ἀριστείδει. Κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον ἠκολέθησαν οἱ Ἕλληνες τὸν Μαρδό-
νιον εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅς στρατοπεδευσάμενοι ἐ μακρὰν
τῶν Περσῶν εἰς τὴν ὑπώρειαν τῷ ὄρει Κισαιρῶνος, ἀ-

(1) Καθ' Ἡρόδ. Θ'. β. 23—30, ὅλος ὁ ἀριθμὸς τῶ στρα-
τῆς ἀριθμεῖται μετὰ τῶν Θεσπείων 110,000 ἀνθρώπων.

(2) Ὁ Κλεόμβροτος ἀπέθαιεν ἐν τῷ ἰσθμῷ ἢ πολὺ με-
τὰ τὴν συνάντησιν τῷ στρατῷ. Πausanias, ὁ τῷ Κλε-
ομβρότῳ, δίδει ἀπὸ τῷ Πρωτόρχῳ νῆσ τῷ Λεωνίδῳ, ὅτι
ἔτι ὄντος.

πεφάτισαν νὰ πολεμήσωσι, καὶ ἐπρόσμενον μεταξὺ φόβου καὶ ἐλπίδος τὴν ὥραν τῆς μάχης, ἣ ὅποια ἐμελλε ν' ἀποφασίσῃ τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος. Μερικοὶ ἀκροβολισμοὶ μεταξὺ τῆ ἰππικῆ τῶν Περσῶν καὶ τῆς πτέρυγος τῆ Ἑλληνικῆ στρατεύματος, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες ἐνίκων πάντοτε, προεμήνυον τέτων τὴν νίκην. Ὡς τότε, δέκα ἡμέραι παρήλθον, καὶ καὶνὸν μέρος δὲν ἤθελε νὰ κάμῃ τὴν ἀρχήν.

Ἐν ᾧ δὲ τὰ δύο στρατεύματα ἦσαν ἀντιπαρεταγμένα καὶ ἐπρόσμενον τὴν εὐκαιρίαν πρὸς μάχην, οἱ Ἕλληνες ἐκινδύνευσαν διὰ τὰς ἐμφυλίους διχονοίας νὰ ζημιώσωσι τὴν ἐλευθερίαν, διὰ νὰ εὐχαρισήσῃν τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ζηλοτυπίαν. Οἱ δὲ πρωταῖτιοι τῶν διχονοιῶν ἦσαν οἱ Τεγεάται, οἱ ὅποιοι ἐφιλονείκουν μετὰ τῶν Ἀθηναίων περὶ τῶν πρωτείων λέγοντες, ὅτι τὴν μὲν δεξιὰν πτέρυγα ἐσεργον νὰ ἔχωσιν οἱ Σπαρτιάται ὡς ἔχοντες αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἤθελον νὰ διοικῇ αὐτοὶ, ὡς ἄξιοι διὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν ἀνδραγαθήματα καὶ διὰ τὰς γνωστὰς νίκας. Ἡ φιλονεικία κατήντησε τόσον, ὥστε ὅλα τὰ μέρη τῆ στρατεύματος ἐκλίνον εἰς ἀποσασίαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἤθελε γένῃ παρὰ μικρὸν νικητὴς χωρὶς ῥανίδος αἵματος. Εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν σύγχυσιν, μόνος ὁ Ἀριστείδης ἐφαίνετο ἡσυχος, ὅσις γνωστὸς ὦν διὰ τὴν ἀφιλοπροσωπίαν καὶ δικαιοσύνην, εἴλκυσε τὰ ὄμματα ὅλων πρὸς ἑαυτὸν, ὡς ὁ μόνος ἄξιος τῆ νὰ τὸς φιλιώσῃ, ὁ ὅποιος σραφεὶς πρὸς τὸς Σπαρτιάτας καί τινος τῶν συμμάχων εἶπε. “Τώρα, δὲν εἶναι καιρὸς, ὦ φίλοι μου, νὰ φιλονεικῶμεν περὶ τῶν παρελθόντων ἀνδραγαθημάτων, διότι ἡ καύχησις ἐν καιρῷ κινδύει εἶναι ματαία· ἡ δὲ καύχησις ἐνὸς ἀνδρείου ἐστὶν ὅτι νὰ γινώσκῃ, ὅτι ὁ τόπος ἔτε διδῶσιν, ἔτε ἀ-

„Φαίρει τὴν ἀνδρίαν. Ἐγώ εἰμι στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὅποιον εἰς ἡμᾶς τόπον διορίσῃτε, ἡμεῖς θέλομεν τὸν φυλάξει καὶ ἀγωνισθῆναι τὸν κάμωμεν τόπον ἀληθῆς τιμῆς καὶ στρατιωτικῆς δόξης. Ἡμεῖς ἤλθομεν ἐδῶ ὅχι ν' ἀντιμαχώμεθα μετὰ τὰς Φίλους, ἀλλὰ νὰ καταπολεμήσωμεν τὰς Ἐχθρὰς, ὅχι νὰ καυχώμεθα εἰς τὰς προγόνους, ἀλλὰ νὰ τὰς μιμηθῶμεν. Αὕτη ἡ μάχη θέλει δείξει τὴν ἀξιοσύνην ἐκείνης πόλεως, ἐκείνης στρατιγῆς, καὶ ὁ ἐλάχιστος στρατιώτης θέλει λάβῃ μέρος εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἡμέρας.“ Αὕτη ἡ δημηγορία κατέπεισε τὰς Λακεδαιμονίους νὰ κλίνωσι πρὸς τὰς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι καὶ ἔλαβον τὴν προτέραν τάξιν.

Μία ὀλεθρία συνωμοσία, συμβᾶσα μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ἦτον ἔτι μᾶλλον ἐπικινδυνωδεστέρα, διότι ἦτο κρυφία. Τινὲς τῶν πρώτων καὶ πλεσιωτάτων Ἀθηναίων καταναλώσαντες τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὸν πόλεμον, καὶ φθείραντες τὴν ὑπόληψιν ἐν τῇ πόλει, συνήμοσαν νὰ παραδώσῃν τὰς Ἑλλήνας εἰς τὰς Πέρσας· ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης ἐπαγρυπνῶν εἰς πᾶσαν περίεσιν, ἀνεκάλυψεν ἐγκαίρως τὰς ἐπιβέβηκε σκοπὰς, καὶ παραστήσας αὐτὰς ἐνώπιον ὅλης τῆς συνόδου, ἐφυλάκωσε μόνον ὁκτώ τῶν συνωμοτῶν, ὧν οἱ δύο μόνοι, ὡς οἱ πρωταίτιοι, ἐφυλάττοντο πρὸς βῆσανον. Ὡς τὸσον, διὰ τὴν μετριοσύνην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν διὰ τὴν φρόνησίν τε, ἐδὲ τέττες μετεχειρίσατο αὐστηρῶς, ἀλλὰ γινώσκων, ὅτι ἡ ποινὴ ἐν καιρῷ γενικῇ κινδύνου ἤθελεν ἐλαττώσῃ τὸν ζῆλον τῶν στρατευμάτων, τὰς ἀπέλυσε, καὶ ἔτιω παρέβλεψε τὴν δικαιοσύνην ἕνεκα τῆς κοινῆς ἀσφαλείας.

Τὰ δύο στρατεύματα ἴσαντο, ὡς εἶπαμεν, δέκα ἡμέρας ἀντικρὺ ἀλλήλων ἐν ἀγωνίᾳ τῆς μάχης καὶ θέλοντα μὲν νὰ πολεμήσωσιν, ὁκνῶντα δὲ ν' ἀρχίσωσιν,

ἐπειδὴ τὸ προσβέβηκον μέρος ἤλαττετο πάντοτε. Τέλος, ὁ Μαρδόνιος ὡς φύσει ἀνυπόμονος καὶ ὀργίλος, ἐβαρύνθη τὴν τίσιν ἀναβολὴν· μάλιστα δὲ βλέπων, ὅτι αἱ ζωοτροφίαι ἐσπάνιζον εἰς τὸ σράτευμά τε, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἐγίνοντο κατ' ἡμέραν δυνατώτεροι λαμβάνοντες νέας ἐνδυναμώσεις, συνεκρότησε βελὴν διὰ τὰ σκεφθεῖν περὶ τῆς μάχης. Ὁ Ἀρτάβαζος, περιφνημένος διὰ τὴν ἀξίαν καὶ μεγάλην ἐμπειρίαν, ἤθελε νὰ μὴ πολεμήσωσιν, ἀλλὰ ν' ἀναχωρήσωσιν ὑπὸ τὸ τεῖχος τῶν Θηβῶν, λέγων, ὅτι οἱ Ἕλληνες συνιστάμενοι ἀπὸ διάφορα ἔθνη, καὶ ὑποκείμενοι εἰς διαφόρους σρατηγὰς, ἤθελον ἀφαινεθῆναι ἀφ' ἑαυτῶν διὰ τὰς ἀμοιβαίας διχονομίας, ἢ καὶ ἤθελον παρακινήθῃ μετὰ τὰ δῶρα νὰ προδώσωσι τὸ κοινὸν ὄφελος. Αὕτη ἡ γνώμη ἦτον ἡ καλλίστη· ἀλλ' ὁ Μαρδόνιος παρακινέμενος ἀπὸ τὴν φυσικὴν τε ὀρμὴν, καὶ βαρυνθεὶς ἕνα πολυχρόνιον πόλεμον, ἀπεφάσισεν ἀρχίσθαι τὴν μάχην, καὶ ἐπειδὴ εἰς ἄλλος ἐτόλμα νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἀπόφασίν τε, διωριώθη ἡ ἀκόλουθος ἡμέρα πρὸς μάχην.

Ὅταν οἱ Πέρσαι ἀπεφάσισαν τὴν μάχην, οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἤδη ἑτοιμοί, καθότι εἰδοποιήθησαν κρυφίως τὴν προηγεμένην νίκτα παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, περὶ τῆς ἀποφάσεως τῶν Περσῶν. Ὁ Πausanias, ὁ Ἑλληνικὸς ἀρχιστράτηγος, ἐπρόσαξε τὸ σράτευμα νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς μάχην· καὶ παρατάξας τὰς δυνάμεις τε, ἔβαλε τὰς Ἀθηναίους εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα, διότι ἐγίνωσκον καλλίτερον τὸν Περσικὸν τρόπον τῷ μάχεσθαι, καὶ ἦσαν τολμηρότεροι διὰ τὴν προτέραν νίκην. Ἐῖτε ὁ φόβος, εἴτε ἡ φρόνησις ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Πausanias ταύτην τὴν μεταβολὴν, οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐδέχθησαν περιχαρῶς, καὶ δὲν ἤκε

τις ἄλλο ἀναμεταξύ των, εἰμὴ ἀμοιβαίως προτροπᾶς εἰς ἀνδρίαν καὶ σερεὰν ἀπόφασιν νίκης ἢ θανάτε. Μαρδόνιος δὲ ὁ Μαρδόνιος τὴν γενομένην μεταβολὴν, ἤλλαξε καὶ αὐτὸς τὴν τάξιν τῆ στρατεύματός τε, ὅπου μαρτυροῦντες οἱ Ἕλληνες, ἕκαμον ἐκ δευτέρου μεταβολὴν διαταχθέντες ὡς πρότερον. Μὲ ταύτην τὴν ἀλλεπάλληλον μεταβολὴν παρήλθεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀπρακτος.

Γενομένης δὲ νυκτὸς, συμβέλιον ποιήσαντες οἱ Ἕλληνες, ἀπεφάσισαν νὰ μεταθέσωσι τὸ στρατόπεδον εἰς ἄλλον ἐνυδρον τόπον. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ ἀναχώρησις ἐγένετο διὰ νυκτὸς, ἠκολέθησε πολλὴ ἀταξία. Ὁ Μαρδόνιος βλέπων τὸ πρῶν τὸν τόπον ἔρημον, καὶ νομίσας ὅτι ἔφευγον, ἀπεφάσισε νὰ τὸς ἐπιδιώξῃ πανστρατιᾷ· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐννύσαντες τῆτο, συνήθροισαν εὐθὺς τὰς διὰ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς διασκορπισθείσας δυνάμεις, καὶ ταχθέντες ἀφόβως πλησίον τῆς μικρᾶς πόλεως τῶν Πλαταιῶν, ἀπεφάσισαν ἐνταῦθα ν' ἀναμείνωσι τὸς ἐπιδιώκοντας βαρβάρους, οἱ ὅποιοι καὶ μετ' ὅ πολὺ ἐλθόντες, ἤρχισαν τὴν μάχην κατὰ τὸ σῆμα μετὰ βοῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ, ἐλπίζοντες ν' ἀρπάσωσι μᾶλλον παρὰ νὰ πολεμήσωσιν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὄντες οἱ ἔχρατοι τῆ στρατεύματος, ἀντετάθησαν πρῶτοι εἰς τῶν Περσῶν τὴν ἔφοδον, οἱ ὅποιοι ἐχωρίσθησαν μὲν κατὰ τινα τρόπον ἀπὸ τὸν λοιπὸν στρατὸν διὰ τὴν ἰσχυρογνωμίαν ἐνὸς λόχου, ὁ ὅποιος ἐθεώρει τὴν ἀναχώρησιν ὡς ἐναντίαν τῶν Σπαρτιατικῶν νόμων, ἀλλ' ἐπειδὴ συνίσαντο ἔτι ἀπὸ ἀρετὸν σῶμα στρατιωτῶν, ἐδύναντο ν' ἀντισταθῶσι κατὰ τῆ βαρβάρου, δι' ὃ καὶ ταχθέντες εἰς φάλαγγα, ἀντίσαντο ἀδιαχώρητοι καὶ ἀκίνητοι εἰς ὕλας τὰς ἐφ' ὁδὸς τῆ ἐχθρῆς.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὸ πρᾶγμα, ἐπέσρεψαν εὐθὺς πρὸς βοήθειαν τῶν συμμάχων· ἀλλὰ πενταχιλίιοι Ἕλληνες, μισθοτοὶ τῶν Περσῶν, διέκοψαν αὐτῶν τὸν δρόμον, καὶ ὅπως ἡ μάχη διηρέθη εἰς δύο, γινόμενη ἑκατέρωθεν μετὰ μεγάλην ζέσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς πεδιάδος. Οὐδὲν ὅμως ἠδύνατο ὁ ἀντιστασθῆναι εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι μετ' ἑπὶ πολὺ ὤρμησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν Περσῶν καὶ τὰς ἐβάλον εἰς ἀταξίαν. Εἰς αὐτὸν τὸν θόρυβον, ὁ Μαρδόνιος ἀγωνίζομενος νὰ βάλῃ πάλιν εἰς εὐταξίαν τὰς στρατιώτας, καὶ ὁρμῶν εἰς τὸ μέσον τῆς αἵματοχυσίας, ἐφρονεύθη ὑπὸ τῇ Σπαρτιάτῃ Ἀειμνήσῃ· μετ' ἑπὶ πολὺ δὲ ἐτράπη καὶ ὅλον τὸ στρατεῦμα εἰς φυγὴν. Τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐμιμήθησαν εὐθὺς τὰς Σπαρτιάτας, καὶ ἡ φυγὴ τῇ ἐχθρῇ ἐγίνετο γενικὴ. Ὁ Ἀρτάβαζος, ὅστις εἶχεν ὑπ' ἐξουσίας 40,000 Πέρσας, ἔφυγε μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν Ἑλλησπόντον, τὰ δὲ λοιπὰ στρατεύματα ὠχυρώθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον μετὰ ξύλινα τεῖχη. Ἐνταῦθα προσέβαλον μὲν οἱ Σπαρτιάται, μὴ ὄντες δὲ τόσον ἐμπειροὶ νὰ τειχωμαχῶσιν, ἐπεκαλέσαντο τὰς Ἀθηναίους πρὸς βοήθειαν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐλθόντες, ἔκαμον ἀμέσως διόδον εἰς τὰ ἀδύνατα τεῖχη. Τότε ὁ φόβος τῶν Περσῶν ἐγένετο τρομακτικὸς καὶ πάγκοινος, ὥστε ἀπὸ ὅλον τὸ Περσικὸν στρατεῦμα, τὸ ὅποιον κατέφυγεν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀχυρώματα, μήτε τέσσαρες χιλιάδες ἐσώθησαν, ἑκατὸν δὲ χιλιάδες καὶ ἐπέκεινα ἐφρονεύθησαν· ἐπειδὴ οἱ νικηταὶ θέλοντες νὰ ἐλευθερώσωσι διὰ πάντα τὴν πατρίδα ἀπὸ τὰς βαρβάρους, δὲν ἐκέτρεπον ἔδὲ ἐν τὸ ζῆν. Τοῦτο πέρας ἔσχεν ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι μήτε ἐτόλμησαν ποτὲ μετὰ ταῦτα νὰ διαβῶσι τὸν Ἑλλησπόντον.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην, οἱ Ἕλληνες ἔθαψαν τὰς νεκρὰς ὡς 10,000 τὸν ἀριθμόν· ἢ πολλῶ δὲ ἕτερον, διὰ σημεῖον τῆς πρὸς τὰς θεὰς εὐγνωμοσύνης κατασκεύασαν ἐν ἁγαλμα Διὸς τῷ σωτῆρος μὲ δημόσια ἐξίδα, ἣ τὸ ἔστησαν εἰς τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ ναόντε. Κατὰ ταῦτα τὰς χρόνους διωρίσθησαν κατ' ἀρχὰς οἱ ἐπιτάφιοι ἀγῶνες ἣ οἱ πανηγυρικοὶ λόγοι, οἱ ὅποιοι εἶχον τέλος ὅχι μόνον τὴν τιμὴν τῶν πεπτωκότων, ἀλλ' ἐτι ἣ τὴν πρὸς δόξαν προτροπὴν τῶν ζώντων. Τὰ ὀνόματα τῶν διχοφύρων ἔθνων τῆς Ἑλλάδος, ὅσα παρευρέσθησαν εἰς τὴν μάχην, ἐχαρίχθησαν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῷ ὑποποδῖ τῷ ἀγάλματος, ἣ πρῶτον μὲν τῶν Σπαρτιατῶν, δευτέρον δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἣ εἴτα τῶν Λαϊπῶν κατὰ τάξιν (Διόδ. ΙΑ'. σελ. 26).

Ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἐνίκων διὰ ξηρᾶς, δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς ἣ διὰ θαλάσσης. Τὸ περισσώτερον μέρος τῷ Περσικῷ στόλῳ μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι φθορὰν παρεχέμασεν εἰς τὴν Κύμην, ἣ ἐκεῖθεν ἐπλευσε τὴν ἀνοιξιν εἰς τὴν Σάμον, διὰ τὰ φυλάττει, ἅμα δὲ ἣ τὰ κρατῇ εἰς ὑπακοὴν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀσίας. Οἱ δ' Ἕλληνες, ἐν τέτοις, καταρτίσαντες τὰ πλοῖα εἰς τὴν Αἴγιναν, ἐπλευσαν διὰ πολλῶν δεήσεων τῶν Χίων πρὸς τὴν νῆσον ἣ ἦλθον ἕως εἰς τὴν Δῆλον, ὅπου μαθόντες παρὰ τῶν Σαμίων, ὅτι οἱ Ἴωνες ἦσαν ἑτοιμοὶ εἰς ἀποσασίαν, ἐπλευσαν ἔχοντες στρατηγὸς τὸν Σπαρτιάτην Λεωτυχίδην ἣ τὸν Ἀθηναῖον Ξάνδικπον. Οἱ Πέρσαι μαθόντες τὴν ἐπέλευσιν τῶν Ἑλλήνων, ἣ γινώσκοντες ἤδη ἐκ πείρας τὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἐκείνων ὑπεροχὴν, δὲν ἀπετόλμησαν ὑ ἀντιπλευσῶσιν, ἀλλ' ἐλύσαντες τὰς νῆας ἐπὶ ξηρᾶς εἰς τὴν Μικράν, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Γαίης, ἐφάρτεον αὐτὰς

μὲ τεῖχος ἢ βαθεῖαν τάφρον, βοηθέμενοι ἢ ἀπὸ σράτευμα ἐξηκονταχιλίων πεζῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τιγράνην. Τὺτο δὲν ἀπεδειλίασε τὰς Ἑλλήνας, ἀλλ' ἀγωνισθεῖς ὁ Λεωτυχίδης ν' ἀποσῆσθαι τὰς Ἰῶνας, ἀπέβη εἰς τὸν αἰγιαλὸν μὲ τὸ σράτευμα, τῇ δὲ ἐπαίριον ἐτοιμαζόμενος εἰς μάχην, ἔταξε τὸν στρατὸν εἰς δύο, ἢ τὸ μὲν συνιστάμενον κυρίως ἀπ' Ἀθηναίους ἢ Κορινθίους ἔμεινεν εἰς τὴν πεδιάδα, τὸ δ' ἄλλο συνιστάμενον ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐπορεύετο ἐπάνω εἰς τὰς λόφους ἢ κρημνώδεις τόπους, διὰ νὰ κυριεύσῃ τὰ ἄκρα. Ὅτε δὲ συνέβαλον ἢ τὰ δύο σρατεύματα, μεγάλη ἀνδρία ἐδεικνύετο ἑκατέρωθεν, ὥς ἢ ἡ νίκη ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἰσορρεπής, ἕως ἢ διὰ τὴν ἀποσασίαν τῶν Ἑλληνικῶν συμμάχων (τῶν Μιλησίων ἢ Σαμίων) ἀπὸ τῶν Περσῶν, ἐκλίεν ἡ νίκη πρὸς τὰς Ἑλλήνας, οἵτινες τρέψαντες εὐθὺς τὰς Πέρσας εἰς φυγὴν, κατεδίωκον αὐτὰς μὲ μεγάλην σφαγὴν ἕως εἰς τὰς σκηνάς των. Οἱ Ἀθηναῖται ἐνίκησαν πρὶν ὅλθωσιν εἰς βοήθειαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔκαμον ἄλλο ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, εἰμὴ διεσκόρπισαν μερικὰ τάγματα τῶν Περσῶν, τὰ ὅποια ἀνεχώρουν τακτικῶς. Μετ' ἢ πολὺ ἐάλωσαν ἐξ ἐφ' ὅδου τὰ ὀχυρώματα, ἢ κατεκάησαν ὅλα τὰ πλοῖα, εἰς τρόπον ὥς δὲν ἐδύνατο νὰ γένη ἄλλη νίκη ἐντελεσέσθαι παρὰ τὴν ἐν Μυκάλῃ, ὅπερ Τιγράνης, ὁ Περσικὸς στρατηγός, ἢ μετ' αὐτὸν τεσσαράκοντα χιλιάδες εὐφράγησαν, ὁ δὲ στόλος κατηφανίσθη, ἢ συντόμως, ἀπὸ τοῦ τόσοι πολυάριθμον σράτευμα, ὅπερ ἔφερε μετ' αὐτὸν ὁ Πέρσης εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐδὲ εἰς σχεδὸν ἐσωδῆ, διὰ νὰ κομίσῃ εἰς τὴν Περσίαν τὰ νέα.

π. χ. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη ἐγένετο τὸ πρῶτ', ἢ δ' ἐν 479. Μυκάλῃ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ δειλινόν· τὸ δὲ

θραυμασιώτερον, ἢ ἐν Πλαταιαῖς νίκη δοξάζεται κοι-
νῶς ὡς ἤδη ἐγνωσμένη ἐν Μυκάλῃ, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ
μάχη, μ' ὅλον ὅτι ἡ μία πόλις ἀπὸ τῆς ἄλλης ἀπέ-
χει πολλὰς ἡμέρας. Διὰ τὸτο πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ὁ
Δευτιχίδης διέσπειρεν αὐτὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ θάρ-
ρύῃ τὰς στρατιώτας, καὶ νὰ τὰς παρακινήσῃ νὰ μιμηθῶ-
σι τὰς λοιπὰς Ἑλλήνας εἰς τὴν μάχην ὑπὲρ τῆς ἑλευ-
θερίας τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς ὅλον τὸν καιρὸν αὐτῶν τῶν δυσυχιῶν, ὁ Ξέρ-
ξης, ὁ αἰτίος ὅλων τῶν τούτων, ἐκάθηντο εἰς Σάρδεις περι-
μένων τὸ ἀποβησόμενον· ἀκῶν δὲ πᾶσαν ὥραν κακὰς
εἰδήσεις, καὶ μὴ ἐλπίζων ἤδη διόρθωσιν τῶν πραγμά-
των, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς βασιλείας τε, ἀ-
γωνιζόμενος νὰ διασκεδάσῃ τὰς λυπηρὰς καὶ ζοφώδεις
σοχασμὸς τῆς ἀτυχῆς φιλοτιμίας τε ἐν τρυφαῖς καὶ στα-
τάλαις. Τέλος δὲ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἠκολούθησε καὶ ἡ
περιφρόνησις τῶν ἰδίων ὑπηκόων, ἡ ὁποία ἐπέσυρε φο-
ρὰν προδοσιῶν, ἀποσάσεων, ἱεροσυλιῶν, φόνων, αἱμο-
μιξιῶν καὶ ἀπανθρωπίας· καὶ ἐν γένει τὰ ἔσχατα τῆς
βασιλείας τε ἦσαν τόσον σκανδαλοποιὰ, ὅσον εὐτυχεῖς
ἦσαν αἱ ἀρχαί.

Μετὰ τὴν ἐν Μυκάλῃ μάχην ὁ Ἑλληνικὸς στόλος
ἐπλευσε πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, διὰ νὰ κυριεύσῃ τὰς
γεφύρας, ὅσας ἔκτισεν ἐκεῖ ὁ Ξέρξης, ἀλλ' εὐρὼν
αὐτὰς σχεδὸν κατεφθαρμένους ἀπὸ τὸν δυσχεῆμερον και-
ρὸν, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τέτε τῷ και-
ρῷ ἀπέστησαν ὅλαι αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ἀπὸ τῶν Περσῶν,
ἐνέμεναι μὲ τὰς ἄλλας Ἑλλήνας, ἀπὸ τὰς ὁποίας πολ-
λαὶ διεφύλαξαν τὴν ἑλευθερίαν ἐς ὅσον χρόνον διήρ-
κεσε τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον.

Οἱ θησαυροὶ, τὰς ὁποίας ἔφερον οἱ Πέρσαι εἰς τὴν

Ἑλλάδα, ἦσαν παμπληθεῖς, καὶ διεμερίσθησαν εἰς τὲς νικητάς. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐκκλίνουσιν ἀπὸ τὴν σκληρὰν καὶ ἐπίπονον ἀρετὴν, καὶ καὶ ὑποκίπτουσιν εἰς ἀχαλινώτερες ἡδονὰς καὶ τρυφάς, αἱ ὅποσαι εἶναι, ὡς γνωστὸν, γεννήματα τῆς ὑπερβολικῆς πλῆθους. Ἡ προτέρα ἰσοτιμία τῶν δὴμῶν ἤρχισεν ἤδη καὶ καταλύεται, καὶ μέρος μὲν τῶν κατοίκων ἔζη εἰς ἀφθονίαν καὶ πολυτέλειαν, τὸ δ' ἄλλο ἐπάλασε μὲ τὴν πενίαν καὶ ἀπόγνωσιν. Μιαιώως ἠγωνίζετο ἡ φιλοσοφία καὶ ἐμποδίσθη ταῦτα τὰ ἄτοπτα, διότι ἡ Φωνή της ἐφθνα μόνον ὀλίγων τὴν ἀκοήν, μεγάλοι δὲ καὶ μικροὶ ἦσαν ἐξ ἴσου κωφοὶ εἰς τὰς διδασκαλίας της. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς παρίσταται ἡμῖν τῶν λοιπῶν πάντα διάφορος εἰκὼν, ἐν ἣ ἂντι καὶ ἴδωμεν ἀνδρείον καὶ σοφὸν ἔχον ἐνέμενον κατὰ τῶν τυράννων, θέλοντες εὖρη ἐκνενευσμένον καὶ σασσιώδη λαόν, διεφθαρμένην πολιτείαν, καὶ μόνον τὴν φιλοπλετίαν ἀπανταχῶς διαλάμπουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἀπὸ τῆς ἐν Μυκάλῃ νίκης ἕως τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Περσίας.

κτ. κ. 3526. **Μ**όλις ἐλευθερωθέντες οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸν φόβον ξένων εἰσδρομῶν, ἤρχισαν ν' ἀναζωπυρῶσι τὰς δι-
π. χ. χονοίας, αἱ ὅποσαι ἐσώζοντο μὲν πάντοτε ἀναμεταξύ
A78. των, ἀλλ' ἀπεσκεπάζοντο ἀπὸ τὴν συναϊσθησιν τῶν κοινῶν κινδύνων. Ἐπειδὴ ἡ Ἑλὰς συνίστατο ἀπὸ ἐπαρχίας πολὺ ἀνομοίας κατὰ τὰ ἔθιμα, τὰς σκοπὰς καὶ τὰς φυσικὰς κλίσεις, δὲν εἶναι θαυμαστὸν, ἐὰν εὕρισκωμεν

αὐτὰς εἰς παγιοτείνην διχόνοιαν μετ' ἀλλήλων. Τὰ δὲ πρῶτα σημεῖα τῆς διχονοίας μετὰ τὴν Φθορὰν τῆς Περσικῆς ἐρατεύματος ἐφάνησαν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν, ὧν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὄντες σοφοὶ καὶ φιλότιμοι, δὲν ἤθελον νὰ γνωρίσθω ἄλλον ἀνώτερον εἰς τὴν γενικὴν συμμαχίαν, οἱ δὲ Σπαρτιάται, ὡς τραχὺ καὶ ἀπολίτευτον ἔθνος, δὲν ἀντεδέχοντο ἀφενεσέραν ἐπαρχίαν ὡς ἰσότημον. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιστρέψαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, διενόηοντο ν' ἀνοικοδομήσωσιν ἐκ θεμελίων τὴν πόλιν σχεδὸν καταφανιδεύσαν ἐν τῇ Περσικῇ πολέμῳ· καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ζητῶσι νὰ κάμωσι τὸ νέον ἔργον ἐντελέεσθον τῇ παλαιᾷ, δικαίως ἐσοχάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ δυναμώσωσι καὶ νὰ ἐκτείνωσι τὰ τείχη τῆς πόλεως, δίδοντες αὐτῇ περισσοτέραν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἀσφάλειαν. Ὡς τότε, οἱ Λακεδαιμόνιοι φθονῶντες καὶ συλλογισζόμενοι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὄντες ἤδη θαλασσοκράτορες, ἤθελον ἀγωνισθῆναι νὰ γένωσι καὶ τύραννοι τῆς ξηρᾶς, ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς καὶ παρεκίνηον νὰ παύσωσιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήματος, προφασιζόμενοι, ὅτι τὰ τοιαῦτα χαρακώματα, ἐὰν πέσωσι ποτὲ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Περσῶν, ἤθελον προξενήσῃ κίνδυνον εἰς τὴν κοινὴν συμμαχίαν. Αὕτη ἡ μεσιτεία ἐφάνη κατ' ἀρχὰς τότεν εὐλογοφανῆς, ὥστε καὶ ἀμέσως ἔπαυσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἔργον. Ἀλλ' ὁ Θεμισοκλῆς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης εἶχε πάντοτε ἰσχυρὸν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηναίων, συνεῖδε τὴν ὑπελότητα τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ καταπείσας τὸν δῆμον νὰ μεταχειρισθῇ δόλον ἀντὶ δόλου, ἀπεκρίθη εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θέλωσι στείλει παρευθὺς εἰς τὴν Σπάρτην πρέσβεις, διὰ νὰ ἄρῃσι πᾶσαν ὑπόψιν ἐκ μέσθ· καὶ ἔ-

τως ἐκλεχθεὶς αὐτὸς ἐκστῶς πρέσβυς μετ' ἄλλων πρὸς τὰς Λακεδαιμόνας, καὶ φροντίσας νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὰς Ἀθηναίους πρὸς τειχισμὸν τῆς πόλεως, τὰς μὲν σὺν αὐτῷ ἐπρόσβαξε νὰ τῷ ἀπολεθῶσιν ὁ εἰς κατόπιν τῷ ἄλλῃς, αὐτὸς δὲ ἐλθὼν εἰς Σπάρτην ἐπροφασίζετο, ὅτι ἐπρόσμενε καὶ τὰς ἄλλας συμπρέσβεις, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς πρεσβείας τῆς. Ἐν τῷ μετὰ ξυ, οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι, γυναῖκες καὶ παῖδι, ξένοι καὶ δέλοι, εἰσγάζοντο ἀδιακρίτως. Οἱ Λακεδαιμόνιοι μανθάνοντες τὸ γινόμενον, ἐπροσκαίοντο καὶ ἐβίαζον τὸν Θεμιστοκλέα νὰ τελειώσῃ ὡς τάχιστα τὴν ὑπόθεσιν· αὐτὸς δὲ ἤρνεϊτο πάντοτε τὸ πρᾶγμα, καὶ παρακάλει αὐτὰς νὰ μὴ πισεύωσι ματαιὰς καὶ ψευδαῖς λόγους, ἀλλὰ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας νὰ σειλωσι καὶ ἑτέρας πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας, προδιδάξας ἐν ταύτῃ τὰς Ἀθηναίους νὰ μὴ τὰς ἀπολύσωσιν, ἕως ἢ ἐπιστρέψωσιν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν τέλος δὲ, μὴ ἔχων ἄλλην πρόφασιν, ἐζήτησεν εὐθὺς ἀκρόασιν, καὶ μεθὼν τὸ ἔργον ἡδὴ τετελειωμένον, ἀπέρριψε τὸ προσωπεῖον, καὶ ἐπελεθὼν εἰς τὸ μέσον εἶπε δημοσίᾳ, "ὅτι αἱ Ἀθηναῖαι ἡσαν ἡδη εἰς σάσιν τῷ ν' ἀντισταθῶσιν εἰς πάντα ἔχθρὸν, εἴτε ξένον, εἴτε ὁμόφυλον· ὅτι τὸ πραχθὲν ἀπὸ τὰς συμπολίτας τε ἦτο σύμφωνον μὲ τὰς νόμους τῶν ἑσπερίων καὶ μὲ τὸ κοινὸν ὄφελος τῆς Ἑλλάδος, διότι πᾶσα πόλις εἶχε δίκαιον τῷ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀσφαλείας, χωρὶς ν' ἀκείῃ τὴν συμβελήν ἢ ἀντιλογίαν τῶν γειτόνων, καὶ ὅτι τὸ πραχθὲν ἀπὸ τὰς Ἀθηναίων ἐγίνε διὰ μόνης τῆς συμβελῆς αὐτῶν· καὶ συντόμως, ὁποῖαν ἀτιμίαν καὶ ἂν κάμωσιν αὐτὸν, ἅς προσμένωσι τὴν ἰδίαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς τῶν πρέσβεις, οἱ ὅποιοι ἐφυλάττοντο εἰς τὰς Ἀθήνας." Οἱ

Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ μὲν παρωργίσθησαν, ἀλλ' ἦτοι αἰσθανόμενοι τὸ δίκαιον τῶν λεγομένων, ἢ μὴ θέλοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς Φανεράν ἔχθραν, ἀπέκρυψαν τὴν ὀργήν· ἢ ἔτιωσ οἱ πρέσβεις ἑκατέρωθεν λαβόντες τὰς ἀνηκέστας τιμὰς, ἀνεχώρησαν ἕκαστοι εἰς τὰ ἴδια. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεδέχθησαν τὸν Θεμισοκλέα μετ' ὅσην χαρὰν, ὥσταν ὅτε ἐπέσρεφεν ἀπὸ θρήαμβον· αὐτὸς δὲ ἦτον ἱκανὸς νὰ αἰσθανθῇ αὐτὰς τὰς τιμὰς μετ' ἄκρας ἡδονῆς (1).

Ἀφ' οὗ ὁ Θεμισοκλῆς ἔκαμεν ἔτιω τὰς ἀναγκὰς προετοιμασίας πρὸς ἀσφάλειαν τῆς πόλεως, ἐφρόντισε μετὰ τούτο νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν λιμένα Πειραιᾶ, ἢ νὰ π. χ. κάμῃ αὐτὸν ευρυχωρότερον ἢ ἀσφαλέστερον. Πρὸς τούτο 477· ἔγραψε ψήφισμα προσέζων τὲς Ἀθηναῖες νὰ κατασκευάζωσι κατ' ἔτος εἴκοσι πλοῖα πρὸς αὐξήσιν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως· ἢ διὰ νὰ ἐλκίσῃ περισσοτέρας ἐργάτας ἢ ναύτας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐσυγχώρησεν αὐτοῖς ἰδιαίτερα τινὰ προνόμια καὶ ἐλευθερίας· ἐμελέτα δὲ νὰ κάμῃ τὰς Ἀθήνας περὶ Ξαλασσίαν πόλιν, ἀντιπολιτευόμενος τρόπον τινὰ μὲ τὰς πρὸ αὐτᾶ διοικητάς, οἱ ὅποιοι ἡγωνίζοντο ν' ἀποσπάσωσι τὰς πολίτας ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου ἢ ἀπὸ τῆς ναυτικῆς.

Ἀλλ' ἐπεὶ δὲ ἡ εὐτυχὴς ἀπόβασις ἐνὸς πράγματος εἶναι ἐπιτηδεῖα νὰ καθοδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἢ εἰς πλεόν ἐκτεταμένα ἐπιχειρήματα, διὰ τούτο ὁ Θεμισοκλῆς ἐζήτην νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰς ὁρὰς τῆς δικαιοσύνης, ἐξακολουθεῖν τὰς ποδητὲς σκοπέστες. Αὐτὸς διανοήθη μάλιστα ν' ἀφανίσῃ τὴν Σπάρτην ἢ νὰ κάμῃ τὰς Ἀθήνας κυρίαν τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἄλλην ἀντίζη-

(1) Θουκ. Α'. §. 90—92. Πλέτ. ἐν Θεμισ. Διδδ. ΙΑ'.

λον. Ὁθεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἁπολόγηται ἐνώπιον ὧν τῆ δῆμος, ὅτι εἶχε νὰ προβάλῃ πρόβλημα ἁφέλιμον μὲν, ἀπόρρητον δὲ πρὸς τὰς πολλὰς, ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα ἀπῆται σιωπὴν καὶ ταχύτητα, καὶ παρεκάλει τὴν λαὸν νὰ διορίσεν ἄνδρα πιστὸν μὲ διάκρισιν καὶ ὑπόληψιν, πρὸς τὸν ὅποιον ἐδύνατο νὰ τὸ κοινολογήτῃ. Τότε ὧν ἐκρίναν ὁμοφώνως τὸν Ἀριστείδην ὡς τὸν ἐπισημειότατον ἄνδρα τῷ νὰ διακρίνῃ τὴν τε δικαιοσύνην καὶ ἁφέλειαν τῷ προβληθέντι. Τότε ἐν λαβῶν ὁ Θεμιστοκλῆς κατ' ἰδίαν εἶπεν, ὅτι ἐμελέτα νὰ κατακαύσῃ τὸν σόλον τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ὁ ὅποιος εὕρισκετο τότε εἰς ἓνα πλησίον λιμένα, καὶ ὅτῳ νὰ δώσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀκαταμάχτην ὑπεροχὴν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Ἀριστείδης δυσαρτυθεὶς εἰς τὸτο, ἔδεν ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον εἶπεν, ὅτι δὲν ἡμπόρει νὰ εἶναι τόσον ἁφέλιμος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔτε τόσον ἄδικον, ὅσον τὸ πρόβλημα τῷ Θεμιστοκλέει. Ὁ δῆμος ἔχων ἐτι ζώπυρα τῆς ἀρετῆς, ἀπέρριψε μὲ γνώμη τὸ πρόβλημα, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὸ περιεχόμενον, καὶ ἐπυνόμασε τὸν Ἀριστείδην δίκαιον, ἡ ὑποία ἐπωνυμία ἦτο τόσῳ περισσύτερον καλακρευτική, ὅσῳ μᾶλλον ἔρμοζεν εἰς αὐτόν.

Ἀφ' οὗ ἐν αἱ Ἀθηναίαι εἰρήνευσαν καὶ ἦσαν ἀσφαλεῖς, ἤρχισαν νὰ καλλιεργῶσι τὰς τέχνας, αἱ ὅποιαι καλλωπίζουσι τὴν ζωὴν καὶ σερεῖσι τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ δῆμος ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ περισσύτερον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας παρ' ὅ,τι εἶχεν ἕως τότε, καὶ καθ' ἡμέραν ἡγωνίζετο νὰ κάμῃ βαρυνθὲν τὴν διοίκησιν τελείως δημοκρατικὴν. Ὁ Ἀριστείδης συνορῶν αὐτὸ, καὶ δικαίως φοβόμενος τὰ ἐκ ταύτης τῆς διοικήσεως ἄτακα, ἐπρόσβαξε διὰ ψηφίσματος νὰ ἐκλέγωνται οἱ

ἔρχοντες ἀδιαφόρως ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῶν πολι-
τῶν, καὶ ἔτω συγχωρήσας αὐτοῖς μέρος τῶν ἐπιθυμιῶν,
διετήρησε νόμιμον ὑπεξουσιότητα μεταξὺ ὅλων.

Ἐν τέτοις, οἱ Ἕλληνες θαρρῶσαντες διὰ τὰς
προτέρως νίκας, ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσι σόλον,
διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς συμμάχους, ὅσοι ἐσέναζον ὑπὸ
τὸν Περσικὸν ζυγόν, καὶ διώρισαν τὸν μὲν Πausanias
στρατηγὸν τῆς σόλου τῶν Σπαρτιατῶν, τὸν δὲ Ἀριστέ-
δην καὶ Κίμωνα, τὸν υἱὸν τῆς Μιλτιάδου, στρατηγὸς τῆς
σόλου τῶν Ἀθηναίων. Τώρα κατὰ πρῶτον ἔλαβεν εὐ-
καιρίαν ὁ Κίμων, ὁ ὁποῖος ἦτον ἔτι πολλὰ νέος, νὰ ἔμ-
βῃ εἰς τὸ σάδιον, ὅπερ ἐδύνατο νὰ δείξῃ τὰς ἀρετάς
τε. Αὐτὸς ἔφερξεν, ὡς εἶπαμεν, νὰ βληθῇ εἰς Φυ-
λακίην, ἕως ἣ ἐπλήρωσε τὴν ζημίαν τῆς πατρός τε, καὶ
ἡ υἱική ἐκείνη ἀγάπη προεμήνυε φανερά τὴν μέλλουσαν
αὐτῷ μεγαλειότητα· διότι εὐθὺς ἐλευθερωθεὶς, ἔδει-
ξε μεγάλας πολεμικὰς ἐκδυλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα,
δεικνύων τὴν ἀνδρίαν τῆς πατρός τε καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ
Θεμισοκλέους, καὶ περισσοτέραν ἀκεραιότητα καὶ τῶν
δύο. Ὅταν ἐφάνη ἡ ἄδολος ἀπλότης τῆς ἡθους τε, διω-
ρίσθη εἰς τὴν πολυτείαν ὡς ἀντίπαλος εἰς τὴν τῆς Θε-
μισοκλέους δεινότητα καὶ τίλμην, καὶ ἔτιω ἀνέβη εἰς τὰ
μέγιστα ἀξιώματα, ἐσωτερικά τε καὶ ἐξωτερικά. Ὑπὸ
τέτῃς τῆς στρατηγῆς ἐπλευσεν ὁ Ἑλληνικὸς σόλος κατ'
ἀρχὰς πρὸς τὴν Κύπρον, ὅπερ ἠλευθέρωσεν ὅλας τὰς
πόλεις, καὶ ἐκείθεν πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ πολιορ-
κήσας τὸ Βυζάντιον, ἐκυρίευσεν αὐτὸ μετὰ πολλῶν
αἰχμαλώτων, ἐξ ὧν πολλοὶ ἦσαν οἱ πλεσιώτατοι καὶ
ἐνδοξότατοι τῆς Περσίας ἄνδρες.

Ὅσῳ μᾶλλον ἐνδοξος ἦτον αὕτη ἡ ἐκστρατεία τῶν
Ἑλλήνων, τόσῳ πλέον ἐλεῖν ἐγίνεν αὐτοῖς εἰς τὴν

τέλει ἐπειδὴ χεῖμαρροι πλέτε πλημμυρῆντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, διέφθειραν τὴν ἀπλότητα καὶ ἐμόλυναν τὰ ἤδη πάσης τάξεως λαοί. Οἱ Ἀθηναῖοι ὄντες ἤδη ἱμπεριοὶ εἰς τὰς τέχνας τῶν μεσῶν καὶ τῆς χαυνότητος, ἔκρυψαν πρὸς καιρὸν τὴν διαφθοράν, ἣ ὁποία ἐφάνη εὐθὺς μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς Πausanias ἐμόλυνθη πρῶτος ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπιδημίαν, ὅσις ὡν φύσει ὑπερήφανος καὶ τραχὺς, καὶ ἔχων ἔτι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐντετυπωμένην τὴν ζοφώδη αὐστηρότητα τῶν Σπαρτιατῶν, δὲν ἐβαλεν ὅρια εἰς τὴν φιλοδοξίαν τε, ἀλλὰ μετεχειρίζετο τὲς τε ὑπ' αὐτὸν καὶ τὲς στρατηγὰς τῶν συμμάχων μετ' αὐστηρότητος, θράσους καὶ ὑπεροψίας, δι' ἃ καὶ ἐμισγέθη τόσον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὥςτε ἀφέντες αὐτὸν πάντες οἱ σύμμαχοι, ἐτάχθισαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ ὑπεράσπισιν τῷ Ἀριείδῃ καὶ Κίμωνος. Διὰ τῆτο τὸ ὑπερήφανον καὶ βαρβαρικὸν ἦθος τῷ Pausanias μετέβη ἢ εἰς τὴν Σάπ. χ. λασσαν ὑπεροχὴ ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας εἰς τὴν Ἀ-
470. θηναίαν, οἱ ὅποιοι ἔλαβον τοιαύτην ἰσχὺν κατὰ Σάλασσαν, ὥςτε μετὰ ταῦτα δὲν ἐδύναντο οἱ Σπαρτιάται οὐδενὶ τρόπῳ νὰ τὴν περισείλωσιν. Οἱ Ἀριείδης καὶ ὁ Κίμων ἐφέροντο πρὸς τὲς συμμάχους εὐάρμοστοι, εὐπρόσιτοι καὶ πρόθυμοι, συγκατανῶντες τὴν ἐξουσίαν μετὰ προύτης, καὶ ἀποκτῶντες μὲ τὰ εὐγενικὰ ἤδη τὴν εὐνοίαν τῶν, ὅσους δὲν ἠμπόρουσαν νὰ ἐλκύσωσι μὲ τὰς εὐεργεσίας. Οἱ Pausanias βλέπων ὅλ' αὐτὰ ἐπικραίνετο, καὶ ματαιῶς ἠγωνίζετο νὰ φυλάττῃ τὸ ἀξίωμα τε σερεὸν διὰ τῆς ἀλαζονείας καὶ ὑπερηφανείας, ἐπειδὴ τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας ἠλαττέτο ἀναλόγως μὲ τὴν αὐξήσιν τῷ ὑπερηφάνῃ ἦθει του, καὶ κατεφρονεῖτο μάλιστα καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ὑπεξουσίας τε.

Ἰσως διὰ ταῦτα τὰ αἷτια ἀπεφάσισεν ὁ Παισωνίας νὰ προδώσῃ τὴν πατρίδα ἕνεκα τῆς φιλοδοξίας τε, καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τὰς Πέρσας μίαν ἐπαρχίαν, ὅπερ δὲν ἤλπιζε πλέον νὰ προσάξῃ. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἦναι, αὐτὸς ἠγωνίσθη ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Ξέρξε· καὶ διὰ νὰ γένη εὐάρεστος εἰς τὴν αὐλὴν τήτου τοῦ μονάρχου, ἀπέλυσε μερικὰς τῶν περιφανεσέρων αἰχμαλώτων Περσῶν διὰ νυκτὸς, δὲς αὐτοῖς γράμματα πρὸς τὸν Ξέρξην, ἐν οἷς ὑπέσχετο νὰ παραδώσῃ αὐτῷ τὴν Σπάρτην καὶ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, πλὴν ἰὰν τῷ δώσῃ τὴν θυγατέρα τε εἰς γάμον. Ὁ Ξέρξης ἐδέχθη προθύμως τὸ πρόβλημα τῆ Παισωνίας, καὶ δείξας τὸν σατράπην Ἀρτάβαζον πληρεξέσιον, διὰ νὰ συμβουλευθῶσι τὰ μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆ σκοπῆς, ἔδωκεν αὐτῷ καὶ πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ διαμεριθῶσιν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ὅσαι ἐέρξωσιν εἰς τὴν συνωμοσίαν.

Πόσους διήρκεσεν αὕτη ἡ συνωμοσία δὲν εἶναι γνωστὸν, ἀνεκαλύφθη ὅμως εἰς τὴν Σπάρτην, πρὶν βληθῇ εἰς ἔργον· ὁ δὲ Παισωνίας ἔλαβε προσαγὴν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς ἀπολογίαὺν ἐνώπιον τῆ κριτηρίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ κατ' αὐτῆ μαρτυρίαι δὲν ἦσαν ἱκαναὶ κατὰ τὸν νόμον τῶν Ἑφόρων, ὅσις διώριζε νὰ μὴ κατακρίνεται τις ποτὲ χωρὶς σαφούς τῃς ἀποδείξεως, ἐσερήθη μόνον τῆς ἐξεσίας, καὶ ἀνεχώρησεν ἀλαχθῶ μελετῶν πάντοτε ἐκδίκησιν καὶ τὸν ὀλεθρὸν τῆς πατρίδος. Μετ' ὅ πολὺ ἔλαβε δευτέραν προσαγὴν ν' ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τῶν Ἑφόρων διὰ νέα ἐγκλήματα, δι' ἃ ἕνεκαλείτο καὶ ἐπὶ πολλῶν αἰτῶ δέλων· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν φορὰν εἶχε τὴν τύχην τῆ ν' ἀποφύγῃ τὴν ποινὴν, ἐπειδὴ ἡ συγκατάβασις τῶν Σπαρτιατικῶν νόμων, καὶ ἡ βασι-

λική ἀξία, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἔτι, συνήργων πρὸς βασιλείαν του.

Μὲν ὅλον ἔτι ὁ Πausanias ἀπέφυγε δις τὴν δικαίαν ποινὴν τῆς πατρίδος, δὲν ἤθελε νὰ παραιτήσῃ τὰς ἐπιβόλους σκοπὰς, καὶ νὰ προτιμήσῃ τὴν ἀσφάλειάν τε ἀπὸ τῆς ὀργῆς, ἀλλ' εὐθὺς, ἀφ' ἧς ἀπελύθη, ἐπέσρεψεν εἰς τὰ παραθαλάσσια διχα τινὸς ἀνωτέρας προσαγωγῆς, καὶ ἐξηκολύθει τὴν κρυφίαν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Ἀρτάβαζε μετ' ὅσον ὀλίγην προφύλαξιν, ὥς τε βεβαιωθέντες ἤδη οἱ Ἐφόροι περὶ τῆς κακοτρόπου πολιτείας τε, ἐζήτην μόνον ἀναντίρρητον κατ' αὐτὴν μαρτυρίαν. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἔτι εἰς ἀπορίαν, ἤλθε δὲ ὁ δῆλος τις Ἀργίλιος (1) ἔχων ἀναμφισβητήτους μαρτυρίας κατ' αὐτὴν. Οὗτος ὁ δῆλος προσαχθεὶς ἀπὸ τὸν Πausaniam νὰ φέρῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀρτάβαζον, ἠτοιμάζετο νὰ μισείσῃ ἐνθυμέμενος δὲ, ὅτι πολλοὶ μὲν σύδουλοι ἐσάλησαν εἰς παρομοίας ἐξαποστολάς, ἑδεῖς δὲ αὐτῶν ἐπέσρεψε, διενεχθεὶς νὰ λύσῃ τὴν ἐπιστολὴν· καὶ λύσας εὗρε τὸ μυτικὸν καὶ τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς τε. Ἐντεῦθεν ἐφάνη, ὅτι ὁ Πausanias καὶ Ἀρτάβαζος ἐσυμφώνησαν νὰ θανατώνωσιν ὅλους τὰς γραμματοκομισὰς, εὐθὺς ὅτε ἔτοι ἐνεχείριζον τὰ γράμματα, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ τις ποτὲ νὰ ἐξιχνεύσῃ καὶ νὰ εὕρῃ τὴν ἀλληλογραφίαν. Τέτο ἐν τὸ γράμμα παρέδωκεν ὁ δῆλος εἰς τὰς Ἐφόρους, οἱ ὅποιοι ἤδη ἐπληροφορήθησαν μὲν, ὅτι ὁ Πausanias ἦτον ἐνοχος, θέλοντες δὲ νὰ πληροφορηθῶσιν ἔτι ἐντελέφερον καὶ πα-

(1) Οἱ ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ πόλεως Ἀργίλου. Κατὰ Κορυήσιοι Λέκτωτα καὶ Θεκυδιδην αὐτὸς δὲν ἦτο δῆλος, ἀλλὰ φίλος τοῦ Πausanias.

ρὲ τῷ σώματος τῷ ἰδίῳ Πausανίῃ, παρεκίνησαν τὸν δῆ-
 λον νὰ καταφύγῃ ἰκέτης ἐπὶ τὸν ναὸν (Ταῖαρον) τοῦ
 Ποσειδῶνος ἀσφαλείας ἕνεκα δῆθεν καὶ ὑπερασπίσεως,
 καὶ νὰ προφασίζεται ὅτι ἐπεκαλεῖτο Ἰλεων τὸν θεὸν διὰ
 τὴν πρᾶχθεισαν παρανομίαν καὶ ἀπίστιαν. Ὁ Πausανίας
 μαθὼν τὸ γεγονός, ἔδραμεν εὐθὺς εἰς τὸν ναόν, διὰ
 νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν, ἔπε ὁ δῆλος ὡμολόγησεν, ὅτι
 ἀνοίξας τὸ γράμμα τε, καὶ εὐρὼν τὸν ἐμπεριεχόμενον
 κατ' αὐτῷ φόνον, κατέφυγεν εἰς τὸν ναόν, διὰ τὴν ἀ-
 ποφύγῃ τὸν κίνδυνον. Ὁ Πausανίας, ἀντὶ τὴν ἀρνηθῆναι
 τὸ ἔργον, ἠγωνίζετο νὰ εἰρηνεύσῃ τὸν δῆλον, ὑπο-
 χόμενος αὐτῷ πλεσίαν ἀνταμοιβήν, ἂν φυλάξῃ τὸ
 πρᾶγμα μυσικόν. Εἰς ὅλον δὲ τὸν καιρὸν ταύτης τῆς
 διαλέξεως, ὄντες ἄνθρωποι ἐπίτηδες ἐν τῷ ναῷ κε-
 κρυμμένοι, ἐκήρυξαν ἐνοχόν τὸν Πausανίαν, ὅσους, ἐν
 ᾧ ἐπέσρεφεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔμελλε νὰ συλληφθῇ
 ἀπὸ τῆς Εὐφόρας, ἐννοῦσας ἐκ τῆς ὄψεως ἐνὸς τέτων
 τὸν κίνδυνον σαφέςατα, δραμὼν κατέφυγεν εἰς τὸ ἱε-
 ρὸν τῆς Ἀθηνᾶς (Καλλιόικον), πρὶν δυνήθῃσι νὰ τὸν
 προφθάσωσιν οἱ διώκται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θρησκεία δὲν
 ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸς τὴν ἀποσπάσασθαι ἐκεῖθεν αὐτὸν
 βιαίως, ἔφραξεν ὁ λαὸς τὴν εἴσοδον τοῦ ἱεροῦ μετὰ
 μεγάλης λίθους, καὶ ἀφελὼν τὴν σκέπην, ἀφῆκεν αὐτὸν
 ὑπαίθριον, ὅσους καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς πεί-
 νης. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ὁ δυστυχὴς Πausανίας, ὁ
 ἵποψος ἐσρατήγησε τῶν τροπαιέχων Ἑλλήνων εἰς τὴν
 ἐν Πλαταιαῖς μάχην.

Ἡ δυστυχία τοῦ Πausανίου ἐπέφερεν εὐθὺς καὶ τὴν τοῦ Θε- π. χ.
 μισοκλέους, ὁ ὅποιος ἐξωστράκισθη πρὸ ὀλίγου καὶ ἔζη μετὰ 471.
 μεγάλης τιμῆς εἰς τὸ Ἄργος. Ἡ ἀμετρος αὐτοῦ φιλαρ-
 χία καὶ φιλοτιμία κατέστησαν αὐτὸν μισητότατον εἰς τὰς

Ἀθηναίους. Αὐτὸς ἔκτισε πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ βωμὸν τῆς
 Ἀρτέμιδος μετὰ τὴν ἀκόλεθον ἐπιγραφὴν Ἀρτέμιδι γῇ
 Ἀριστεβούλῃ, αἰνιττόμενος διὰ τὸ εἰς τὰς συμβεβῆκας,
 ὅσας αὐτὸς ἔδωκεν εἰς διαφόρους ἀναγκαίους ὑποθέσεις,
 καὶ ἔτι σωπηλῶς ἐνειδίξων τὰς συμπολίτας ὡς ἀμνή-
 μονας. Τὸτο τὸ ἔγκλημα, ἂν καὶ μικρὸν κατ' αὐτὸ,
 ἦτον ἱκανὸν νὰ τὸν ἐξοστρακίσῃ ἀπὸ πόλιν τόσον κί-
 μαίνεσαν καὶ ζηλότυπον, οἷα αἱ Ἀθηναίαι· μάλα δὲ
 τῶρα κατηγορεῖτο, ὅτι ἦτο συνωμότης τῷ Πausanίῳ
 καὶ πιστότατος φύλαξ τῶν ἐπιβέλων ἐκεῖνε σκοπῶν.
 Ἐπ' ἀληθείας, ὁ Πausanίας εἶχε μὲν κοινωνήσῃ αὐ-
 τῷ ὅλες τὰς σκοπὰς τε, ἀλλ' ὁ Θερμιστοκλῆς ἀπέβα-
 λεν ὅλα τὰ προβλήματα τε μετὰ μεγάλην ἀγανάκτη-
 σιν, χωρὶς ὅμως νὰ φανερώσῃ πρὸς τινα τὰ ἐπιχει-
 ρήματα ἐκεῖνε, εἴτε νομίζων ἄτιμον τὸ νὰ προδώσῃ τὸ
 ἐμπιστευθὲν αὐτῷ μυσικόν, εἴτε ὅτι ἐφαιτάζετο ἀδύ-
 νατον τὸ νὰ φθάσωσι ποτὲ εἰς ἔκβασιν οἱ τοιοῦτοι κιν-
 δυνώδεις καὶ παράβελοι σκοποί. Ἐξω· μετὰ τὴν κατα-
 στροφὴν τῷ Πausanίῳ ἀνεκαλύφθη ἡ ἀλληλογραφία
 μεταξὺ καὶ τῶν δύο, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατεβόων μὲν
 αὐτῷ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηναίων, συγκα-
 τηγόραν δὲ καὶ ὅσοι πολῖται ἐφθόον ἢ ἐφοβύντο αὐ-
 τὸν, ζητῶντες ἐπιπίνως τὸν θάνατόν τε. Ὁ Ἀριστεί-
 δης μόνος, ὁ παλαιὸς αὐτῷ καὶ φανερὸς ἀνταγωνιστής,
 δὲν ἠθέλησε νὰ ἔμβῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἄτιμον κατ' αὐτῷ
 συνωμοσίαν, καὶ ἀπέφυγε τὴν εὐκαιρίαν τοιαύτης χα-
 μερπῆς ἐκδικήσεως, καὶ τόσον ὀλίγον ἔχαιρεν ἤδη ἐπὶ
 τῇ πτώσει τῷ ἀντιζήλῳ, ὅσον ὀλίγον ἐφθόνει πρότε-
 ρον ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τε. Εἰς μάτην ἀπελογεῖτο ὁ Θε-
 ρμιστοκλῆς διὰ γραμμάτων εἰς τὰς κατ' αὐτῷ συκοφαν-
 τίας λέγων πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι ὁποῖος ἐμίσησεν,

ὡς αὐτὸς, τὴν δουλείαν εἰς τὴν πατρίδα τε, δὲν ἡμπό-
 ρει νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ εἰς τὴν ἐξορίαν. Οἱ λυτὸς παρο-
 ξυνθεῖς εἰς ἄπρον ἀπὸ τὰς κατηγορίας τε, ἐξέλεον ἀν-
 θρώπους, ἵνα πιάσαντες φέρωσιν αὐτὸν ἐνώπιον τῆς
 γενικῆς συνόδου τῆς Ἑλλάδος· αὐτὸς δὲ μαζὼν ἐν και-
 ρῷ, ἐπέρασεν εἰς τὴν Κέρκυραν, τῆς ὁποίας οἱ κή-
 τοικοι ἦσαν ὑπόχρεοι πρὸς αὐτὸν διὰ πολλὰς εὐεργε-
 σίας· ἐκεῖθεν δὲ ἐφυγεν εἰς Ἡΰπειρον, καὶ βλέπων ὅτι
 κατεδιώκετο ἀπανταχῇ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀπὴλ-
 πίσθη καὶ κατέφυγε πρὸς Ἀθήνητον, τὸν βασιλέα
 τῶν Μολοσσῶν. Ἐδὼ μετεχειρίσθη κατ' ἀρχὰς ἔλεος
 τὰς δουλοπρεπεῖς τρόπους ἐνὸς ἀνθρώπου βεβιασμένου
 νὰ ζητῇ καταφύγιον εἰς τύραννον, διότι ἐχρημάτι-
 σε ποτὲ ἀφορμὴ τῇ νὰ μὴ δώσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν
 ζητεμένην βοήθειαν εἰς τὸν τῷ μονάρχῃ, ὅσις ἦτο
 πολλὰ παρωργισμένος κατ' αὐτῇ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔτυ-
 χεν ἀποδημῶν, ὅτε ὁ Θεμισοκλῆς ἦλθε ζητῶν ὑπε-
 ράσπισιν· ἐλθὼν δὲ, ἐθαύμασεν ἰδὼν τὸν παλαιὸν
 ἐχθρὸν ζητῆντα καταφύγιον παρ' αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὁ
 βασιλεὺς ἐπαρρησιάζω, ἔλαβεν ὁ Θεμισοκλῆς τὸν
 νεώτερον υἱὸν τέτε τῷ μονάρχει εἰς τὰς ἀγκάλας, καὶ
 κηδεύσας μεταξὺ τῶν ἐφesiών θεῶν, ἐφάνέρωσε τὴν
 αἰτίαν τῇ ἐρχομῇ τε, ἐπικαλόμενος ἔλεος καὶ ὑπεράσπι-
 σιν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμασε· καὶ βλέπων τὸν ἐνδοξό-
 τaton ἄνδρα τῆς Ἑλλάδος ταπεινὸν ἰκέτην εἰς τὰς πό-
 δας τε, εὐσπλαγχνισθεῖς ἡγείρεν αὐτὸν εὐεχὺς ἐκ τῆς
 γῆς, καὶ ὑπερῆλθε τὴν ὑπεράσπισίν τε. Διὸ, ὅτε μετ'
 ὀλίγον ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ζητῶν-
 τες αὐτὸν, δὲν ἤθελε κατ' ἐδένα τρόπον νὰ παραδώ-
 σῃ ἄνθρωπον, ὅσις ἔκλεξε τὸ παλάτιόν τε δι' ἄστυλον,
 ὦν πολλὰ βέβαιος, ὅτι ἔμεγεν ἐκεῖ ἀποφελὺς καὶ ἀβλα-

βῆς· ἡ ἄτως ἔζη ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς τε ἐν ἀπραξίᾳ ἢ ἐξορίᾳ, συγχωρῶν ἢ καταφρονῶν τὴν ἀχαριτίαν τῆς πατρίδος, ἢ ἐκδεχόμενος τὴν συγχώρησιν. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἢ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἄφινον αὐτὸν ἐν ἡσυχίᾳ, ἀλλ' ἐζήτεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν βασιλέα δυνασικῶς. Τότε βλέπων ὁ Ἀῖμης τὸν ἑαυτὸν τε ἀνίκανον τοῦ νὰ βοηθήσῃ τὸν περίφημον ξένον, ἀπέφασκε νὰ τὸν σώσῃ διὰ φυγῆς. Διὸ ἢ ἐμβὰς ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς ἐμπορικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἔπλεε πρὸς τὴν Ἰωνίαν, ἀπέκρυπτεν ἑαυτὸν μετὰ μεγίστης προσοχῆς· ἐπειδὴ δὲ μία ζάλη ἐρρίψε τὸ πλοῖον πρὸς τὴν Νάξον, ἢ ὁποία ἐπολιορκεῖτο τότε ἀπὸ τὰς Ἀθηναίους, βλέπων τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ἠναγκάσθη νὰ φανερωθῇ εἰς τὸν ναύκληρον, ἢ καταπείσας αὐτὸν νὰ παραπλεύσῃ πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν Κύμην, πόλιν τῆς Αἰωλίας κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἢ ἐκεῖθεν ἐστάλη εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν τῶν Σάρδεων μετὰ μεγάλης φρουρᾶς στρατιωτῶν, ἢ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς περιπεφραγμένας ἀμάξας (πετζιά), ἐν αἷς συνείδιζον αἱ Περσικαὶ γυναῖκες νὰ περιέρχωνται.

Ὅταν ὁ δυσυχὲς ἐξόριστος ἔφθασεν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πολυτελεῆς μονάρχεως τῆς Περσίας, παρεκάλεσεν Ἀρτάβαζον τὸν χιλιάρχον νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν, ὡς Ἕλλην ξένος, νὰ λαλήσῃ μετὰ τοῦ βασιλέως· ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησι τιμᾶται ἐλευθερία ἢ ἰσότης, παρ' αὐτοῖς δὲ νόμος εἶναι τὸ νὰ τιμᾶσι τὸν βασιλέα προσκυνῶντες αὐτὸν ὡς ἑμψυχὸν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, ἢ διότι τέτοιον ἦτον ἀδύνατον νὰ λαλήσῃ τις μετὰ τοῦ βασιλέως. Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο δεισιδαίμων εἰς παρόμοια πράγματα, ὅταν ἤμπό-

ρει ὃ ἀπολαύσῃ τῆ ποθεμένη, ὑπερῆξεν γὰρ πράξι ἔ-
 τω, καὶ περὶ ἐπὶ πρόσωπον ἔμπροσθεν τῆ βασιλείας
 κατὰ τὴν Περσικὸν νόμον, ἐφάνερωσε τὸ ὄνομα, τὴν
 πατρίδα καὶ τὰ παθήματά τε. “Ἐγὼ ἔκαμον, εἶπε,
 κατὰ τὴν ἀχάρισον πατρίδα με πολλὰς ἐκδουλείσεις, καὶ τώ-
 ρα ἔρχομαι νὰ προσφέρω αὐτὰς εἰς ἐσέ. Ἡ ζωὴ μου
 εἶναι εἰς τὰς χεῖράς σου· καὶ τώρα ἐμπορεῖς νὰ φανε-
 ρώσῃς τὴν εὐσπλαγχνίαν σου, ἢ νὰ ὀείξῃς τὴν ὀργὴν
 σου. Διὰ μὲν τῆ πρώτης θέλεις σώσει πιστὸν ἱκέτην
 σου, διὰ δὲ τῆ δευτέρας θέλεις ἀπωλέσει τὸν μέγισ-
 τόν σου ἐχθρὸν τῶν Ἑλλήνων.” Οἱ βασιλεὺς ὕδεν ἀπε-
 κρίνατο τότε, ὑπερεσσύμασε δὲ τὸ φρόνημα καὶ τὴν
 τόλμην αὐτοῦ, καὶ εἰδείξε πάραυτα τὴν χαρὰν τε ἐπὶ
 τῷ συμβάντι λέγων πρὸς τὰς αὐλικὰς τε, ὅτι ἐδεώ-
 ρει τὸν ἐρχομὸν τῆ Θεμισοκλῆος ὡς εὐτυχίαν μεγί-
 στην, καὶ ἤχεται νὰ ἐξορίζωσιν οἱ ἐχθροὶ τε πάντοτε
 τὰς ἀρίστους καὶ σοφὲς ἐξ αὐτῶν. Ἡ χαρὰ τε ἦτο τόση,
 ὥστε καὶ διὰ νυκτὸς ὄνειρευόμενος, ἀνέδραμε τῆς κλίνης,
 καὶ τρεῖς ἀνεβόησεν, ἔχω Θεμισοκλέα γόν Ἀθη-
 ναίων· ἔδωκε δὲ αὐτῷ τρεῖς πόλεις διὰ νὰ τρέφῃται
 καὶ νὰ ζῇ ἐν ἀφθονίᾳ καὶ λαμπρότητι. Λέγουσιν, ὅτι το-
 σαύτην εὐνοίαν εἶχε παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τόσον ἐτιμᾶ-
 το παρὰ πάντων, ὥστε καθήμενος ποτὲ εἰς τὴν τρά-
 πεζαν, εἶπε παρρησίᾳ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα
 τε προσκαθήμενα, λέκτρα, ἀπωλόμεθα ἂν, εἰμὶ
 ἀπωλόμεθα.

Τοιοῦτοτρόπως ἔζη ὁ Θεμισοκλῆς ἐν ἀφθονίᾳ καὶ
 εὐχαρίᾳ δουλείᾳ, ὥς ἔ τέλος ἐφοχάσθη ὁ βασιλεὺς
 νὰ τὸν εὖλῃ ὡς ἔμπειρον πολέμαρχον με στρατεύμα
 κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ’ αὐτὸς, μὲ ὅλον ὅτι ὠμολόγει
 ἑαυτὸν φανερὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, εἶχεν ἐτι ἐξῆζω.

μένην ἐκείνην τὴν ἐμφυτον φιλοπατρίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἡμπόρει νὰ ἐξαλείψῃ καμμία ὀργή ἢ μνησικακία, ἢ μόνη ἢ ἐννοια τῇ νὰ γένῃ αὐτὸς ὄργανον ἢ αἰτία τῇ ν' ἀφανισθῇ ἡ πόλις, ἡ ὁποία ἠκμαζε διὰ τῶν συμβεβληῶν τε, πρέξεναι αὐτῷ λύπην ἢ πόνον ἀνείκασον. Διὸ μὴ δυνάμενος ν' ἀντιπαλαίῃ μεταξὺ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα εὐγνωμοσύνης ἢ τῇ πρὸς τὴν πατρίδα ἐρώτος, ἀπεφάσισε νὰ φονευθῇ ἰδιοχείρως, ὡς ὁ μόνος τρόπος τῇ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ταραχὴν ἢ ἀπορίαν τῇ νοός.

Πρὸς τὲτο, ἡτοίμασε λαμπρὰν θυσίαν, ἐν ᾗ προσε-
 ν. χ. κλήθησαν ὅλοι οἱ φίλοι τε, ἢ εἴτα δεξιωσάμενος, ἔ-
 463. δωκεν αὐτοῖς τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν ἢ πιὼν φάρμακον, ἀπέθανεν ἐν Μαγνησίᾳ, ζήσας ἐξηκονταπέντε ἔτη, ἢ τὰ περισσότερα τῶν εἰς πολιτικὰς δορυβείας ἢ περισπασμῆς. Ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τε ἠνωμένα ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἐνὸς Εὐέλκηνος, δηλαδὴ ἦτον ἀγχίνες, εὐγλωττος ἢ ἀνδρείος, ἀλλ' ἄσατος, πανῆργος ἢ φιλοκερδῆς, καὶ συγγνώμης εἶχε τόσας ἀρετὰς, ὥστε δὲν ἔμπορεῖτις νὰ τὸν καταφρονήσῃ, ἐξ ἐναντίας δὲ τόσα ἐλαττώματα, οἷα δὲ δὲν ἔμπορεῖτις νὰ τὸν θεωρήσῃ καλὸν ἄνθρωπον.

Εὐν ᾧ δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐγένετο τὸ παίγνιον τῆς τύχης, ὁ δίκαιος Ἀριστείδης ἀνέβη εἰς εὐγενικώτερον βαθμὸν τῆς δόξης. Ἡμεῖς εἵπαμεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἡγεμονία τῆς Εὐμάδος μετέβη ἀπὸ τῆς Σπαρτιάτας εἰς τῆς Ἀθηναίους. Ὅλοι αἱ συμμαχικαὶ πόλεις ἐσυμφώνησαν νὰ παρακαταθέσωσιν εἰς τὴν Δῆλον τὸν δημόσιον θησαυρὸν (ὡς 460 τάλαντα) πρὸς ἐξακολούθησιν τῇ πολέμῳ ὑπὸ τὴν φύλαξιν Φρονίμῃ ἢ δικαίᾳ ἀνδρὶ. Ἀλλ' ἡ δυσκολία ἦτο νὰ εἴρωσι τοιοῦτον ἄνδρα πικρὸν ἢ γνωστὸν, ὅτι ἐπρόκρινε τὸ κοινὸν ὄφελος παρὰ

τὸ προσωπικόν. Εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν ἀναζήτησιν, πάντες ἐξῆλθον τελευταῖον τὰ ὄμματα ἐπὶ τὸν Ἀριστείδη, περὶ τῷ ὅποιε συνείθιζεν ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ λέγῃ ἀσειζόμενος, ὅτι αὐτὸς δὲν ἐχρησίμευεν εἰς ἄλλο τι, εἰμὴ νὰ φυλάττῃ μὲ ἀσφάλειαν, ὡς τὸ δυνατόν κιβώτιον, τὸ παραδιδόμενον εἰς τὰς χεῖράς τε.

Ὁ Ἀριστείδης ἐπλήρωσε τὸ χρέος τε τόσον πισθ εἰς τῆτο, ὥστε ἐπεκύρωσεν ἔτι μᾶλλον τὴν μεγάλην ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων περὶ τῆς δικαιοσύνης τε, φυλάττων τὸν ἐμπιστευθέντα αὐτῷ θησαυρὸν μὲ ἐπιμέλειαν οἰκονόμου πατρὸς, καὶ μὲ ἄκραν προσοχὴν ἐνὸς πτωχοτάτου ἀνθρώπου, ὅσις δὲν ἔχει ἄλλο τι τιμιώτερον εἰς τὸν κόσμον. Οὐδεὶς κατηγόρησεν αὐτὸν, ἀλλ' ἔτε ἐδαπανήθη μέροσ τι τῶν δημοσίων χρημάτων εἰς μάτην· καὶ αὐτὸς, ὅσις ἠγωνίζετο νὰ κάμῃ τὴν πολιτείαν πλεσίαν, ἦτο πτωχὸς, καὶ δὲν ἠρχύετο εἰς τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐθεώρει αὐτὴν τόσον ἀξίει-παινον δι' αὐτὸν, ὅσον τὰς προτέρας τε νίκας. Ἐτύχε ποτὲ νὰ ἐγκαλέσωσι τὸν Καλλίαν, πιστὸν φίλον καὶ συγγενὴ τῷ Ἀριστείδει, ἐνώπιον τῶν κριτῶν διὰ τινα ἐγκλήματα, καὶ μάλιστα διὰ τῆτο, ὅτι ζῶν αὐτὸς ἐν ἀφθορίᾳ καὶ τρυφῇ, περιεώρα τὸν φίλον τε καὶ συγγενὴ Ἀριστείδην εἰς πέναν καὶ ἐνδεϊαν. Ἀλλὰ τότε, κληθέντος καὶ τῷ Ἀριστείδει, ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ μὲν Καλλίας παρεκάλει αὐτὸν πολλάκις νὰ κοινωρήσῃ τὸν πλεόν μετ' αὐτῷ, αὐτὸς δὲ δὲν ἠθέλησε ποτὲ λέγων, “ὅτι μόνον ἐκεῖνος ὑπάρχει τῷ ὄντι πτωχὸς, ὅσις δαπανᾷ τὸ παρά δύναμιν, ὁ δὲ δυνάμενος νὰ ζῇ ὀλιγαρκῶς, ὡμοίαζε σχεδὸν τῷ θεῷ, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσι κάμμιαν χρείαν.

Ταῖς τοιαύτως ἐζησεν ὁ Ἀριστείδης εἰς μὲν τὰ δη-

μόσια δίκαιος, εἰς δὲ τὰ κατ' ἑαυτὸν ἀνεξάρτητος. Οὗ οἶκος αὐτῷ ὑπῆρχε τὸ δημόσιον σχολεῖον τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀνοικτὸς εἰς ὅλγας τὰς νέας Ἀθηναίους, ὅσοι ἦσαν ἐρασαὶ σοφίας καὶ ἀξιωματίων. Αὐτὸς ὑπεδέχετο ὅλους φιλοφρονέσασθαι καὶ ἠκραζέτο μετ' ὑπομονῆς, τὰς ἐδίδασκε μετ' οἰκειότητος, καὶ πρὸ πάντων ἐσπένδαζε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὰς ὁρθὴν κρίσιν τῆς προσωπικῆς ἀξίας. Μεταξὺ δὲ τῶν λοιπῶν μαθητῶν πρῶτος ἦν ὁ Κίμων, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ἔπειτα ἐπισημότερος εἰς τὴν πολιτικὴν σφαῖραν. Ἡ ἱστορία δὲ ἀναφέρει μὲν ἐπ' ἀκριβὲς τὸν καιρὸν καὶ τὸν τρόπον τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστείδου, φησὶν ὅτι μετ' ὑψηλῆς κηρύγματος τὸν δίκαιον αὐτῷ χαρακτῆρα λέγουσα, ὅτι ὁ ἀνὴρ, ὅστις εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας ὅλους τὰς δημοσφες θησαυροὺς, ἀπέθανε πάμπτωχος. Μάλιστα δὲ λέγουσιν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον, μὴ ὄντων ἱκανῶν ἐξόδων πρὸς ἐνταφιασμὸν, ἐβάρυνε ἡ πολιτεία νὰ τὰ δώσῃ καὶ νὰ θρέψῃ ἐξ ἰδίων τὰ τέκνα τε, ὧν τὰς μὲν θυγατέρας ἐπρόκισεν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτῷ (Λυσίμαχος) ἐτρέφετο διὰ δαπάνης τοῦ δήμου· καί τινες ἀπὸ τῆς ἐγγύου ἐλάμβανον πρὸς τροφὴν μισθὸν ἴσον μὲ τὸς Ὀλυμπιονίκας. Ἀλλ' ἡ μεγίστη πρὸς αὐτὸν τιμὴ τῶν Ἀθηναίων ἦτον ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ἐπωνυμία τοῦ δικαίου, ἣτις ὑπερέβαινεν ὑπερπάλυ ὅλους τὰς ματαίας ἐπωνυμίας τῆς σοφίας καὶ νίκης, ἐπειδὴ σοφίαν μὲν καὶ ἀνδρείαν ἐδύνετο νὰ χαρίσῃ καὶ τύχῃ καὶ τὸ συμβεβηκὸς, αἱ ἡθικαὶ δὲ ἀρεταὶ ἠρτῆνται μόνον ἀπὸ ἡμᾶς αὐτῆς.

Ἀφ' ἧς λοιπὸν ἐσερήθησαν αἱ Ἀθηναίαι τῶν συμβελῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀνωτέρω δύο μεγάλων ἀνδρῶν, νέον σάδιον τοῦ πνεύματος ἠνεύχθη εἰς ὅλους τὰς φιλοσφίμους νέους, ἐν οἷς ἦτο μάλιστα ὁ Κίμων, ὁ

υἱὸς τῷ Μιλτιάδῃ, ὅς τις ἐφιλοτιμεῖτο ν' ἀναπληρώσῃ π. χ. τὸν τόπον τῶν δύο ἐκείνων ἀνδρῶν μὲ τιμὴν καὶ ἀξίαν. 470. Οὗτος ἔζη νέος ὧν εἰς ἡδονὰς καὶ ἀσωτείας, καὶ πάντες ἐνόμιζον τὸ ἐκ τέτων τέλος κακόν. Διὰ τῆτο, ὅτε τοπρῶτον ἐζήτησε ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὐνοιαν τῷ δήμῳ, οἱ Ἀθηναῖοι ὄντες ἤδη προκατειλημμένοι διὰ τὰς προτέραις ἀταξίας, ἀπεδίωξαν αὐτὸν μὲ μεγάλην καταφρόνησιν, ὅπερ ὀρῶν ὁ Κίμων, καί τοι ἔχων ἀνδρίαν καὶ πολλὰς ἄλλας ἀρετάς, ἐσοχάσθη νὰ παύσῃ ζητῶν δημόσια ἀξιώματα, καὶ νὰ εὐχαρισηθῇ εἰς ταπεινοτέρας τιμάς. Ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης βλέπων, ὅτι τὸ ἀσελγὲς ἦδος τε ἦτον ἠνωμένον μὲ πολλὰ λαμπρὰ προτερήματα, ἐθάρρυνεν αὐτὸν καὶ κατέπεισε νὰ δοκιμάσῃ καὶ δεύτερον. Διὸ μεταβαλὼν ἤδη παντελῶς τὴν προτέραν οἰαγωγὴν, καὶ ἐγκαταλιπὼν τὰς νεανικὰς ἀνοησίας, ἀπέβλεπε μόνον εἰς μεγάλα καὶ εὐγενῆ πράγματα, καὶ ἔτω δὲν ἐγίνε κατώτερος ἔτε τῷ Μιλτιάδῃ κατὰ τὴν τόλμην, ἔτε τῷ Θεμισοκλῆει κατὰ τὴν σύνεσιν, ἀλλ' ἐδὲ αὐτῷ τῷ Ἀριστείδει ἀπελείπετο πολὺ κατὰ τὴν δικαιοσύνην.

Ἡ πρώτη γνῶσις ἐκστρατεία ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῷ Κίμωνος ἦτον ἡ ἐπιχείρησις τῷ σόλῃ κατὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀσίας. Ὅταν ἐφθασεν ὁ Κίμων εἰς τὴν Κάρϊαν, αἱ μὲν παραθαλασσίαι Ἑλληνικαὶ πόλεις ἠνώθησαν παραχρῆμα μετ' αὐτῷ, αἱ δ' ἔχουσαι Περσικὰς φρεράς ἐκυριεύθησαν ἐξ ἐφ' ὅδου, καὶ ἔτω διὰ τῷ εὐγενικῷ ἦδι καὶ τῆς φρονήσεώς τε ὅλη ἡ Ἀσία ἀπὸ Γωνίας ἕως Παμφυλίας ἀπέσῃ ἀπὸ τῶν Περσῶν, καὶ ἠνώθη μὲ τὴν γενικὴν τῆς Ἑλλάδος συμμαχίαν.

Εὐταῦθα δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσωμεν τὴν

περιβοήτον ἄλωσιν τῆς πόλεως *Ηΐονος* (1). Οἱ διοριθεῖς παρὰ τῆ βασιλείας τῆς Περσίας διοικητὴς ταύτης τῆς πόλεως, Βέτης τὸννομα, ἀπεφάσισεν ἦτοι νὰ σώσῃ αὐτὴν, ἢ ἰ' ἀφανισθῇ μετ' αὐτῆς. Αὐτὸς ἐδύνάτο μὲν νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν με' ἐντίμους καὶ ὠφελίμους συμβιβασμὸς, τὲς ὁποῖες ἐπρόβραλεν αὐτῷ πολυλίκις ὁ Κίμων, ἀλλὰ προτιμῶν τὴν τιμὴν τε παρὰ τὴν ἀσφάλειαν, ἀπέρριψε πᾶσαν ὁμολογίαν, καὶ ἐμάχετο με' τόλμην ἀνείκασον, ἕως ἔ' τέλος ἰδὼν τὴν ἀφρευκτον ἄλωσιν τῆς πόλεως, καὶ μὴ ἔχων ἤδη τροφὰς, ἐρρίψεν ὅλες τὰς θησαυροὺς ἀπὸ τὰ τείχη εἰς τὸν ποταμὸν Στρυμόνα, εἶτα δὲ σφάξας γυναῖκα καὶ τέκνα, ἐρρίψεν εἰς πυρκαϊάν, εἰς ἣν καὶ αὐτὸς πηδήσας, ἐξέπνευσε μεταξὺ τῶν φλογῶν τῆ πυρός (2).

Ἐτεῦθεν ἐπλευσεν ὁ Κίμων πρὸς τὴν Σκύρον (3) κατοικημένην ἀπὸ πολλὰς πειράτας Πελασγὰς καὶ Δόλπας, τὲς ὁποῖες κατατροπώσας, ἔσκησε πολλὰς ἀπεικίας Ἀθηναίων παρὰ τὰς αἰγιαλὰς τῆ Αἰγαίης πελάγους, καὶ ἔ'τω πρὸξένησεν ἀσφάλειαν εἰς τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη κατὰ τῆς Εὐβοίας, ὅπε προσηγάγετο τὲς Καρυεῖες συμμάχους κατὰ τὰς συμφωνίας, ὡς αὐτὸς μόνος ἐπρόβραλεν. Ἐπειτα ὑπέταξε τὴν Νάξον· ἀλλ' ἐπειδὴ εὗρε τὲς κατοίκους πολλὰ ἰχυρογνώμονας καὶ σασιώδεις, ὑξέρησεν αὐτὲς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας. Τῷτο ὑπάρχει τὸ

(1) Αἱ παραλταὶ πόλεις τῆς Καρίας καὶ Λυκίας ἐκυριεύθησαν πρὶν τῆς *Ηΐονος*.

(2) Πλάτ. ἐν βίῳ Κίμων. Διόδ. Βιβλ. ΙΑ'.

(3) Ἐντεῦθεν ἔφερεν ὁ Κίμων τὰ ὅσα τῆ Θεσιῶς εἰς Ἀθήνας, ἐνταφιάσας μεγαλοπρεπέστατα (Θεσ. Α. γή. Διόδ. Σικ. Βιβλ. ΙΑ').

πρῶτον παράδειγμα τῆς δαλώσεως μιᾶς ἐλευθέρως πόλεως δίχα τῆς γνώμης τῶν λοιπῶν συμμάχων. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη τυραννικὴ δύναμις ἔγινεν εὐθὺς κοινὴ εἰς ὅλας τὰς πρωτεύσας πόλεις τῆς Εὐμάδος. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἐπιβάλῃ φόρους εἰς πολλὰς ἀποικίας των, καὶ εἰς πόλεις καὶ νήσους, ὅσας ἐκυρίευσαν, καὶ ὁ λαὸς, ὅστις ὑπετάσσετο μὲ μεγάλῃν ἀντίστασιν εἰς τέτες τῆς φόρου, εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν ἦτο πρόθυμος εἰς ἀποστασίαν, δι' ὃ καὶ πᾶς τις στρατηγὸς, ὅστις κατεδάμαζε τοιοῦτον ἔθνος, ἐλάμβανεν ἀφορμὴν τῇ νὰ τὸ ἱερέῃ ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προχωρῶν ὁ Κίμων ἀπὸ νίκης εἰς νίκην, ἔμαθε τέλος, ὅτι ὁ Περσικὸς στόλος (1) εὗρίσκετο εἰς τὸ σῶμα τῆς ποταμῆς Εὐρυμέδοντος, καὶ ἀνέβαλλε τὴν μάχην, ἐπειδὴ ἐπρόσμενεν ἐκ Φοινίκης καὶ ἄλλα πλοῖα πρὸς βοήθειαν. Οἱ Κίμων ἀποφασίσας, εἰ δυνατόν, νὰ ματαιώσῃ ταύτην τὴν ἔνωσιν, διέταξε τὰς τριήρεις τε τοιαυτοτρόπως, ὥστε ἐδύνατο καὶ νὰ ἐμποδίσῃ ταύτην τὴν ἔνωσιν καὶ νὰ βιάσῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς μάχην. Οἱ Πέρσαι μαθόντες τῆτο, ἀνεχώρησαν εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς ποταμῆς σῶμα· πλὴν καταδιωκόμενοι πάντοτε ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἠναγκάσθησαν τελευταῖον εἰς μάχην, καὶ ἔχοντες ἑκατὸν πλοῖα περισσότερα ἢ ἑκαῖνοι, ἐμάχοντο πρὸς καιρὸν μὲ μεγάλῃν τόλμην· τέλος δὲ, ὡθόμενοι ἀπὸ τῆς Ἀθηναίης πρὸς τὸν αἰγιάλον, ὅσοι ἐπρολάμβανον, ἐπήδων εἰς τὴν ξηρὰν ἀφίνοντες εἰς τὸν ἐχθρὸν τὰ πλοῖα κενά· καὶ ἔτω πλὴν τῶν, ὅσα ἐπνίγησαν, ἐκυριεύθησαν ὑπὲρ τὰ διακόσια

(1) Ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆ τρίτης υἱὸς τῆς Ξέρξης, Αἰεταξέρξης, τῇ ἐπονομαζομένῃ Μικρόχειρος.

Περσικά πλοῖα. Τότε οἱ Ἕλληνες καταδιώκοντες ἐπέ-
 ζευταν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀλαλάζοντες ἔδρα-
 μον ὡς μαινόμενοι κατὰ τῷ Ἑχθρῷ, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς
 μὲν ἀντεμάχετο ἀνδρείως, ἀλλὰ τελευταῖον ἡ Ἑλληνι-
 κὴ ἀνδρεία ὑπερενίκησε τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ Ἑχθροῦ, καὶ ὕ-
 τως ἐγίνε παντελὴς καταστροφὴ τῶν Περσῶν, ἐξ ὧν
 πύμπολοι ἐγίναν αἰχμάλωτοι, καὶ ἄπειρα λάφυρα ἐγ-
 κτελειφθῆσαν εἰς τὰς σκηνάς των. Κατ' αὐτὸν τὸν
 π. χ. 470. τρόπον ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες διπλὴν νίκην διὰ ξηρᾶς τε
 καὶ θαλάσσης.

Ἀφ' οὗ ὁ Κίμων ἐπέσρεψεν ἀπὸ ταύτης τὴν ἐκτρα-
 τεῖαν θριαμβεύων καὶ τροπαιῦχος, ἀπεφάσισε νὰ κατα-
 ναλώσῃ ὅλες τὰς ἐν τῷ πολέμῳ κυριευθέντας θησαυ-
 ρὸς πρὸς καλωπισμὸν καὶ εὐπρέπειαν τῆς μητρικῆς τε
 πόλεως. Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ ἤμαζεν ἤδη πρὸ χρόνων
 μὲ μεγάλην ἀμύλλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι
 ἔδωσαν εἰς τὸν κόσμον ἀγάλματα ταύτης τῆς τέχνης,
 τὰ ὅποια ὑπερτερῶσιν ἕως τῆς σήμερον ὅλων τῶν Λοι-
 πῶν. Αὗται αἱ νίκαι, αἱ ὅποια ἐταπείνωσαν τὴν ὑψη-
 λαυχίαν τῆς Περσίας τόσοι πολλοί, ἐβίασαν τελευταῖον
 αὐτὸ τὸ βασίλειον νὰ ζητήσῃ εἰρήνην (1), ἥτις καὶ ἐτε-

(1) Οἱ μόνος Πλάταρχος ὁμιλεῖ περὶ ταύτης τῆς εἰρή-
 νης, οἱ δὲ ἄλλοι ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐκτρα-
 τεῖαν τοῦ Κίμωνος ἐναντίον τῆς Κύπρου. Τὸ μῖσος τῶν
 τῶν δύο ἔθνων βεβαιώνει ταύτην τὴν γνώμην, καὶ πιθανότα-
 τον εἶναι, ὅτι αὐτὴ ἡ εἰρήνη δὲν ἐτηρήθη σῶα καὶ ἀπαράβα-
 τος· ἐπειδὴ δὲ ὁ πόλεμος δὲν ἐξηκολοθεῖτο μετὰ τὴν αὐτὴν
 δραστηριότητα, καὶ κυρίως εἰπεῖν, οἱ Πέρσαι δὲν εἶχον πλέον
 καμμίαν διαφορὰν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐ-
 ρυμέδοντος μάχης ἕως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ συγγραφεὺς ὑ-
 ποθέττει ἐνταῦθα τὸ τέλος τοῦ Περσικοῦ πολέμου.

λειώθη ἐντὸς ὀλίγου μὲ συνθήκας ἐντίμης καὶ ὠφελιμωτάτης εἰς τὰς Ἑλληνας. Αἱ δὲ προτάσεις ἦσαν αὗται· αἱ μὲν Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας νὰ ζῶσιν αὐτόνομοι καὶ ἐλεύθεροι, αἱ δὲ βασιλικαὶ καὶ περὶ αὐτὰς δυνάμεις τῶν Περσῶν νὰ ἀπέχωνται ὅσον ἀπὸ τοῦ ἀγιάλῃος τῶν Ἑλλήνων, ὅσον ἦτο χρεῖα νὰ μὴ συμβῇ ἡ ἐλαχίστη ὑποχρῆσις.

Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ὁ Περσικὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος, ὅτε μὲν διήρκει, κατεῖχε τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας ἡνωμένας καὶ προβάλλει τὴν ἐπίδειξιν ὅλων τῶν προτερημάτων των, ὅτε δὲ ἔπαυσεν, ἐκείνα τὰ πολεμικὰ προτερήματα, τὰ ὅποια ἠφάνισαν τὸν κοινὸν ἐχθρὸν, μετεχειρίζοντο ἤδη βαρμυκὸν κατ' ἀλλήλων. Οἱ Ἕλληνες φθείραντες ὅλον τὸ πολεμικὸν πνεῦμα εἰς μικρὰς ζηλοτυπίας, καὶ ἐκνευριοθέντες παντάπασιν ἀπὸ τὰς εἰρηνικὰς τέχνας καὶ τὰς πολυτελείας, ἠττιμάζοντο νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν πρῶτον πρσυχόντα τύραννον.

Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν μετεκομίσθη καὶ ἡ Φιλοσοφία ἀπὸ Ἰωνίας εἰς τὰς Ἀθήνας παρ' Ἀναξαγόρου τοῦ Κλαζομενέως. Ἡ Ποιητικὴ ἐκαλλιεργεῖτο ἐν ταύτῃ ἀπὸ τῶν Σιμωνίδου τὸν ἐκ τῆς νήσου Κέω, ὁ ὁποῖος ἔψαλε κατ' ἀξίαν τὰς νίκας τοῦ Μαραθῶνος, τῶν Θερμοπυλῶν, τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν Πλαταιῶν, καὶ νομίζεται ἐφευρέτης τῆς Μνημονικῆς· τὰ δὲ συγγράμματά τε δὲν σώζονται, ἴσως ὥς μὴ ἄξια, ἐπεὶ εἶναι σχεδὸν ἀναντιρρήτον, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν ἀφίνει ποτὲ νὰ γένη τοῦ χρόνου παρανάλωμα ἐν σύγγραμμα. τὸ ὅποτον ἀφορᾷ πρὸς βελτίωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Α' πὸ τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Περσίας ἕως
τῆς Νικιεύς εἰρήνης.

Οταν ἡ πολιτεία τῶν Α'θηνῶν ἡλευθερώθη σχεδὸν παντελῶς ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων φόβων, ἤρχισε νὰ τρέφῃ ἐν ἑαυτῇ ἐμφυλίαν μνησικακίας, καὶ οἱ πολῖται ἡγωνίζοντο ἕνεκα τῶν τιμῶν καὶ ἀξιομάτων νὰ κατατρέχωσιν ἀλλήλων. Ἐκτὸς τῷ Κίμωνος, ὅσις ὁμοφώνως ἐψηφίσθη ναύαρχος καὶ στρατηγὸς τῷ περὶ, ἡγωνίζοντο μὲν καί τινες ἄλλοι νὰ λάβωσι τὴν ἀρχὴν καὶ διοίκησιν τῶν ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς ἐπαρχίας μὲ ὀλιγώτερον κίνδυνον, ἀλλ' ἐκ τούτων ὁ περικλεέστερος ἦν ὁ Περικλῆς, πολὺ νεώτερος τῷ Κίμωνος καὶ πάντῃ διαφόρῃ χαρακτῆρος, καταγόμενος ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων καὶ πλεσιωτάτων τῶν Α'θηναίων, τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν πατὴρ Ξάνθικκος ἐνίκησε τὴν Πέρσας ἐν τῇ Μυκάλῃ, ἡ δὲ μήτηρ Α'γαρίη ἦτον ἑγγονος τῷ Κλεισθένης, ὅσις κατέλυσε τὴν τυράννυν (Πεισιστράτην) καὶ κατέστησεν ἐν Α'θῆναις τὴν δημοκρατίαν. Ὁ Περικλῆς ἀπ' ἀρχῆς διανοόμενος νὰ ὑψώσῃ εἰς τὰ τῆς πολιτείας, ἐδιδάχθη ὑπὸ τῷ Ἀναξαγόρῃ τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἐσπούδασε τὰ πολιτικὰ μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, ἐξόχως δὲ τὴν ῥητορικὴν, δι' ἧς μόνῃς ἐδύνατό τις, ὡς ἐνόμιζε, νὰ προχωρήσῃ εἰς μεγάλα ἀξιώματα τῆς δημοκρατίας, καὶ ἐπρόκοψε τόσον εἰς τὴν σπεδὴν τε, ὥστε οἱ σύγχρονοι ποιηταὶ ἐπαινάζον αὐτὸν Ὀλύμπιον, λέγοντες, ὅτι ἡ εὐγλωττία τε ἦτο τόσον δρακίνη, ὥστε ὡς ὁ κεραινὸς ἔσειε καὶ ἐξέπληττεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς

δὲ, ἐγίνωσκε γὰρ ἐνώμῃ ἐντέχνως εἰς τὰς λόγους ἰσχὺν καὶ ἔμφρασιν, ὥστε δὲν ἐδυνάτοτις ὁ ἀντισταθῆναι εἰς τὴν πεισθῆναι καὶ εἰς τὴν δύναμιν τῶν λόγων τε. Ὁ Θεμιστοκλῆς (1), ὁ μέγας αὐτῷ ἀντίζηλος, ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι πολλάκις μὲν ἐνίκησε τὸν Περικλέα εἰς τὴν πάλιν, ἀλλὰ τέτε ἡ δύναμις τῆς ῥητορικῆς ἦτο τίσον δραστήριος, ὥστε οἱ ἀκροαταὶ δὲν ἐβλεπον αὐτὸν ποτὲ νικηθέντα. Παρεκτός δὲ τῆς εὐγλωττίας εἶχεν ὁ Περικλῆς καὶ βαθεῖαν γνώσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς διαθέσεως τῶν ἀκροατῶν, καὶ συνείσχιζε γὰρ λεγὼν πρὸς ἑαυτὸν, ὅρα, ὦ Περικλέεις, ἐλευθέρων ἄρχεις, Ἀθηναίων ἄρχεις. Αὐτὸς ἀμοίαζε τὸν τύραννον Πεισίστρατον ἔχι μόνον εἰς τὴν γλυκύτητα τῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς χαρακτηριστικὰς τῆ προσώπου καὶ κατ' ὅλον τὸ ἦθος, καὶ πρὸς αὐτοῖς τοῖς φυσικοῖς καὶ ἐπικτήτοις προτερήμασιν εἶχε καὶ τὴν εὐνοίαν τῆς τύχης, ὣν ὑπέρπλετος καὶ φίλος τῶν πρώτων τῆς πολιτείας.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀριστίδου, ὁ ἐξουρακισμὸς τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ ἡ ἀπεσία τοῦ Κίμωνος, ἐδίδαν αὐτῷ εὐκαιρίαν πρὸς αὐξήσιν τῆς φιλαρχίας τε. Αὐτὸς ἐκρυπτε κατ' ἀρχὰς τὰς ἀληθείας σκοπὸς τε μὲν ἄκραν προσοχήν, ἕως ἔλκίσας κατ' ὀλίγον τὴν λαὸν πρὸς τὸ μέρος τε, καὶ γενόμενος δημαγωγὸς, ἀντεφέρετο εἰς τὰς ἀρχοντας τῆς ἐπαρχίας ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀφιλοκερδῆς ἀριτῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέγιστον ἐμπόδιον τῆς ὑψώσεώς τε ἦτον ὁ Κίμων, ὅστις διὰ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἐλευθεριότητά τε ἀπήλαυσε τὴν εὐνοίαν παμπόλων πόνου τάξεως καὶ σάσεως, ἀντέταξεν ὁ Περικλῆς κατ' αὐτὸ

(1) Ὁ καὶ ὁ ἱστοριογράφος, ἀλλ' ἄλλος, ὡς κατατίθεται ῥηθῆσεται σελ. 200.

τὴν βοήθειαν τῇ δήμῳ, καὶ καταδαπανήσας τὰ δημόσια χρήματα εἰς δῶρα, χαρίσματα καὶ εἰς ἄλλας διανομὰς, εἰλκισε πρὸς ἑαυτὸν εὐκόλως τὴν εὐνοίαν τῷ ὄχλῳ. Μετὰ ταῦτα ἄρμησεν ὁ Περικλῆς κατὰ τῆς βελῆς τῆς Ἀρείας πάγε συλλεγεμένης ἀπὸ τῶν ἐναρετωτάτων πολιτῶν, καὶ διὰ τῆς συνεργείας τῆς Ἐφιάλτης, ἄλλῃ δημαγωγῇ, ἐγύμνωσεν αὐτὴν τὴν βελὴν ἀπὸ τὰς περιστοιτέρας κρίσεις, καὶ ἀνέσχευε τὸ πᾶν εἰς καταφρόνησιν, καὶ ὕψος, ἐν ᾧ ὁ Κίμων προσείχεν εἰς τὰ ἔξω, αὐτὸς διόφκει τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς ἐκπαρχίας· καὶ γινώσκων, ὅτι ἡ ἀπεσία τῆς Κίμωνος ἐχρησίμευσεν εἰς τὰς σκοπὰς τε, ἐφρόντιζε νὰ τὸν ἀπαγορῇ εἰς ποικίλās ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις.

- π. χ. Ἐν ταῖς διαφωναῖς ταύταις καὶ τῶν δύο μερῶν, ἡ 469. συμβῆσα ἀποσχισία (1) τῶν Εἰλωτῶν ἔδωκεν ευκαιρίαν καὶ εἰς τὰ δύο μέρη τῇ νὰ δοκιμάσῃσι τὴν δύναμίν των. Οὗτοι οἱ δυσουχεῖς Εἰλωτες, οἱ ὅποιοι ἐξέναζον διὰ πολλῶν αἰώνων ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ ὑπερήθισαν ἀδίκως ἀπὸ πάσης ἐλπίδος τῆς προτέρας ἐλευθερίας, ἀνέλαβον ἤδη τὰ ὄπλα κατὰ τῶν δεσποτῶν ἐπακκυλῶντες καὶ τὸν παντελῆ ἀφανισμόν τῆς Λακεδαιμονίας. Ἐν ταύτῃ τῇ ἀνάγκῃ, ἔσειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Ἀθήνας ζητῶντες βοήθειαν, καὶ ὁ μὲν Ἐφιάλτης ἠγαντιῆτο λέγων, ὅτι δὲν συμφέρει κατ' ἐξένα τρόπον νὰ τὰς βοηθήσωσι, καὶ ὅτι νὰ κάμωσι τὴν ἀντίζηλον πόλιν δυνατὴν, ὁ δὲ Κίμων, ὅστις ἐπέσχευεν ἐν ταῖς ἀπὸ τὴν ἐκστρατεῖαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐβουλόμην τὰς Σπαρτιάτας λέγων, ὅτι ἦτον ἄτοπον καὶ ἄλογον τὸ νὰ κολοβώ-

(1) Αὕτη συνέβη ἐπὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῆς Λακεδαιμονίας ὑπὸ τῷ συμβάντος φθοροποιῷ σεισμῷ.

σωσι τὸ συμμαχικὸν σῶμα τῶν Ἑλλήνων, σέργοντες
 νὰ κινή ἓν μέλος ἀπὸ τὸ ὅλον. Ἡ γνώμη τέτε ὑπερί-
 χυσε κατὰ τὸ παρὸν, ὅσις ἔλαβε προσαγὴν νὰ ὑπάγῃ
 μὲ πολυάριθμον στρατεία πρὸς βοήθειαν τῶν Λακε-
 δαιμονίων· πλὴν μόλις ἐλθόντες, ἡ ἀποσάσια ἐκόπα-
 σε. Μετ' ὃ πολὺ δὲ ἤρξατο ἐκ δευτέρου τὸ κακὸν, καὶ
 οἱ Εἰλωτες ἐγέναν κύριοι τῇ δυνατῇ Φρερίᾳ τῆς Ἰθά-
 μης, δι' ὃ καὶ πάλιν ἐζήτην οἱ Λακεδαιμόνιοι βοήθειαν
 ἀπὸ τῆς Ἀθηναίων. Ἀλλ' ἤδη οἱ περὶ τὸν Περικλέα
 ὑπερίχυσαν, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Σπαρτιατῶν ἐπέσρε-
 ψαν ἀπρακτοί, καὶ ἔτιω ἀφεθέντες οἱ Σπαρτιάται μό-
 νοι εἰς τὴν δυνάμειν των, ἐπολιόρκησαν ὅσον τὸ δυνατόν
 τὴν Ἰθάμην, καὶ μετὰ δέκα χρόνους ἐκυρίευσαν αὐτὴν
 συγχωρῶντες τὴν ζωὴν εἰς ὅλες τὰς ἐν αὐτῇ, ἐπὶ συμ-
 φωνίᾳ τῇ ν' ἀφήσωσι διὰ πάντα τὴν Πελοπόννη-
 σον ὅλην (1).

Ἡ ἀρνηθεῖσα βοήθεια εἰς τὰς Λακεδαιμονίους, καὶ
 μερικὰ ἄτοπα, τὰ ὅποια προῆλθον, ὡς λέγουσιν, ἀπὸ
 τῆς Λακεδαιμονίας, ἀνεγένεσαν μεταξὺ τῶν δύο ἀντιζή-
 λων ἐπαρχιῶν τὴν παλαιὰν ἐχθρὰν, ἡ ὅποια ἐκτοτε
 κατέτριβεν αὐτὲς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἕως ὅτε
 τελευταίην δὲν ἐδύναντο ν' ἀντισταθῶσι καὶ εἰς τὰς ἐλα-
 χίστας ἐφίδες τῶν ἀλλογενῶν ἐχθρῶν. Τὸ πρῶτον ση- π. χ.
 μείον τῆς ζηλοτυπίας τῶν Ἀθηναίων ἦτον ὁ ἐξοστρακισ- 460.
 μὸς τῷ Κίμωνος (2). Ἐπειτα ἀφέντες τὴν γενομένην
 συμμαχίαν μετὰ τῆς Σπάρτης, ἐγέναν σύμμαχοι μὲ
 τὰς Ἀργεῖας, τὰς ἀσπόνδους ἐχθρὰς τῶν Σπαρτιατῶν, π. χ.
 ἀποδεξάμενοι καὶ τὰς ἐκ τῆς Ἰθάμης διωχθέντας Εἰ- 468.

(1) Θουκ. Βιβλ. Α'. §. ρα'—ρς'. Πλάτ. ἐν βίῳ Περικλ.
 Διόδ. Σικ. Βιβλ. ΙΑ'. (2) Πλάτ. ἐν Κίμ.

λωτας σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, καὶ δόντες αὐτοῖς πρὸς κατοικίαν τὴν Ναύπακτον. Ἐκτὸς δὲ τούτων, αὐτοὶ ἐζήτεον διὰ μὲν τὰς Ἀθηναίους τὰς κατοικούντας τὴν Λακεδαιμόνα τὰ αὐτὰ δίκαια τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ δὲ τὰς ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἐξηρτημένας πόλεις, τὰς ἐκ

π. χ. τῶν Σπαρτιατικῶν νόμων εὐεργεσίας. Ὁ δὲ μᾶλλον ἡ-
459· ξητε τὴν ἐχθρὰν κατ' ἀλλήλων, ἦσαν οἱ Μεγαρεῖς, τὰς ὁποίας ἀποσάντας ἀπὸ τῆς συμμαχίας μετὰ τῆς Σπάρτης ἐδέχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐφρέρουν αὐτοί. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐρριζώθη βαρύτερον τὸ ἀρχαῖον μίσος, τὸ ὁποῖον συνέπαισε μὲ τὸν ἀφανισμόν καὶ τῶν δύο ἐπαρχῶν.

Τὸ πρῶτον αἷτιον ταύτης τῆς προπετείας καὶ προδοσίας τῶν Ἀθηναίων ἦτον ὁ σοβαρὸς καὶ τυραννικὸς τρόπος τῆ λαλεῖν ἀπὸ τῆ καιρῶ τῆς ἐν Πλαταιαῖς νίκης, ἡ ὁποία κατέστησεν αὐτὰς ἰσοτίμους μὲ τὰς Λακεδαιμονίους. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἐφαντάζοντο πρωτεῖα καὶ ὑπεροχὰς, καὶ ὅχι μόνον δὲν κατεδέχοντο νὰ θεωρῶνται ὡς ἰσότιμοι μὲ τὰς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἠθέλουν καὶ νὰ νομίζωνται ἀνώτεροι αὐτῶν, δι' ὃ καὶ ἐπινόμαζον ἑαυτὰς ὑπερασπιστὰς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπεδίμην νὰ γίνεσθαι ἡ συνέλευσις τῶν ἐπαρχῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τιμωρῶσι μὲ τὰ ὄπλα τὴν μικροτάτην ἀδικίαν.

Πρὶν τῆς ἀρχῆς τῆ πολέμου ἐγιναν, ὡς ἀκολουθεῖ πάντοτε, διάφοροι συνθήκαι καὶ συμμαχίαι μετὰ καὶ τῶν δύο μερῶν, ἕως ἣ τὸ πρᾶγμα κατήντησεν εἰς πόλεμον. Δύο μάχαι μετὰξὺ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, ὅπως καὶ τὰ δύο μέρη ἦσαν νικηταὶ κατὰ μέρος, ἔδοσαν ὡς
π. χ. εἰπεῖν τὸ πρῶτον τῆ πολέμου σημεῖον. Ἑτέρα μάχη συ-
458· νέβη μετὰξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν ἐν Τανάγρα

τῆς Βοιωτίας, ἔπε ὁ Κίμων λητμονήσας τὴν γενομένην αὐτῷ ἀτιμίαν, ἦλθε πρὸς βοήθειαν τῆς πατρίδος· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι μ' ὅλον τῆτο ἐνίκηθησαν. Μετ' ἓνα ἡ δὲ μῆνας συνέβη ἡ ἄλλη μάχη, εἰς ἣν ἐνίκων οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ Κίμων ἀποκτήσας πάλιν διὰ τὴν αὐτόκλητον βοήθειάν τε τὴν εὐνοίαν τε δῆμῳ, ἀνεκλήθη ἀπὸ τὴν ἐξορίαν, ἣτις διήρκεσε πέντε χρόνους. Ὁ δὲ πρωταίτιος τῆς κατὰ τὴν ἡττάν οὐκ ἀντίζηλος Περικλῆς, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν αὐτὸ τὸ ψήφισμα.

Ὁ Κίμων ἐπιστρέψας, ἐπεχείρησεν ἀμέσως τὰ φιλιώσῃ τὰς δύο ἀντιζήλους πόλεις, ἡ ἐντύχησεν ἐν τῇ π. χ. Φανερῷ τόσῳ, ὥστε ἡ ἐγέναν μεταξὺ Ἀθηναίων ἡ Πελοποννησίων πενταετείς σπονδαί. Ἰκ τέτε ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι εὐκαιρίαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν δυνάμειν των ἐναντίον ἐνὸς ἀπωτέρου ἐχθροῦ, ἡ διὰ βουλῆς τῆ Κίμωνος ἡτοίμασαν εὐθὺς σόλον διακοσίων νηῶν κατὰ τῆς π. χ. Κύπρου, διορίσαντες στρατηγὸν αὐτὸν τὸν Κίμωνα, ὅστις 450. ἡ πλεύσας εὐθὺς εἰς τὴν νῆσον, ἡ κυριεύσας αὐτήν, ἐπολιόρκει τὸ Κίτιον. Ἐνταῦθα εἴτε πληρωθεὶς ἀπὸ τῶν πολιορκημένους, εἴτε ἀφενήσας, προηδάνετο τὸ τέλος τῆς ζωῆς τε· ἀλλ' ἔτι ἐνδυμέμενος τὸ χρέος τε, π. χ. ἐπρόσαξε τὰς περὶ αὐτὸν ν' ἀποκρύψωσι τὸν θάνατόν 440. τε, ὥς ἡ πληρωθῶσιν οἱ σκοποῖ των εὐτυχῶς· ἡ ἔτιως ἐφυλάχθη ὁ θάνατός τε μυστικῶς διὰ πολλῶν ἡμερῶν, ὥς ὅτε μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ὁ στρατὸς νομίζων ἔτι τὸν Κίμωνα ζῶντα, ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν ἐχθρόν· ἡ ἔτιως ὁ Κίμων ἡ μόνον ἀπέθανε τραπαιῆχος, ἀλλ' ἐνίκῃ ἡ διὰ μίαν τῶ ὀνόματός τε. Μετὰ τῆ Κίμωνος ἐξέπνευσεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ τὸ φιλόδοξον πνεῦμα τῶν Ἀθηναίων. Αὐτὸς ἦτον ὁ τελευταῖος, ἀλλὰ ἡ ὁ εὐτυχέστατος τῶν Ἑλλήνων ἡρώων· ἡ τόσον ἔτραψεν οἱ

Πέρσαι ἀκούοντες τὸ ὄνομά τε, ὥς ἐ ἄφινον ἔρημα τὰ παρὰ θαλάσσια, καὶ δὲν ἀπετόλμων νὰ πλησιάσωσιν ἐντὸς τετρακοσίων σταδίων εἰς κἀνένα τόπον, ὅπε ὑπώπτευσεν αὐτὸν παρόντα (1).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἐλευθερωθεῖς ὁ Περικλῆς ἀπὸ δυνατὸν ἀντίζηλον, ἐπεχειρήσας νὰ τελειώσῃ τὰς φιλοδόξους σκοπέεσ τε, καὶ ἔτιω διαμερίζων τὰς κυριευθεῖσας χώρας, καὶ διασκαδάζων τὴν λαὸν ἐν θεάμασι καὶ πανηγύρεσι, καὶ καλλωπίζων τὴν πόλιν μὲ δημοσίαις οἰκοδομαῖς, ἔλαβε τόσῃν ἰσχύϊ παρὰ τῷ δήμῳ, ὥς ἐ ἔχεν ἐν Ἀθήναις δύναμιν σχεδὸν βασιλέως. Αὐτὸς ἐπενόησε τρόπους τοῦ νὰ τρέφῃ ὅκτὼ μῆνας τοῦ χρόνου πολλὰς πτωχοὺς πολίτας, ἐμβάλλων αὐτὰς ἐπὶ μισθῷ εἰς τὸν εἶλον, ὁ ὁποῖός συνίστατο ἀπὸ ἐξήκοντα πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐπληρύντο κατ' ἑκάστον χρόνον. Αὐτὸς κατέσκησε πολλὰς ἀποικίας εἰς τὰς τόπας, ὅσαι ὑπετάχθησαν νεωστὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ διὰ τὰς ἐλευθέρωσε τὴν πόλιν ἀπὸ πολλὰς ἀργεῖς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πάντοτε πρόθυμοι σκανδαλοποιοὶ τῆς πολιτείας, καὶ ἐν ταύτῃ ἀνάξιοι τῆς ἐαυτῶν διατηρήσεως. Μόνα δὲ τὰ παρ' αὐτῷ οἰκοδομηθέντα κτίσματα, τὰ ὁποῖα διεσώθησαν ἄχρι τῆς σήμερον, εἶναι ἱκανὰ τοῦ ν' ἀπαθανατίσωσι τὸ ὄνομά τε διὰ παντός. Ἀξιὸν τῷ νῦν ἀπορίας εἶναι, ὅτι εἰς τοιαύτην ὀλιγάνθρωπον πόλιν, ὡς αἱ Ἀθήναι, καὶ εἰς τόσον ὀλιγοχρόνιον διάστημα τῆς διοικήσεώς τε ἔγινεν τόσα ἐπίκουρα, πολυτελῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἔργα. Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ Γλυπτικὴ καὶ ἡ Ζωγραφικὴ, ἔφθισαν εἰς τὸν ἀνώτατον κορυφῶνα τῆς ἐν-

(1) Εἰς ταῦτα πάντες κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν περισσotέρων συγγραφέων ὁ Περικλῆς πόλιμος.

τε εἰς· ἢ ὅσα σώζονται μέχρι τῆς σύμερον ἀπὸ ταύ-
 τας τὰς τέχνας, μένειν ἄχρι τῆδε πάντοτε ἀμίμητα
 πρὸ δείγματα τῆς ἐντελείας. Ἀλλὰ διὰ τὸ ἀποτελε-
 θῆναι αὐτὰ τὰ πολυδάπανα ἔργα, κατέφυγεν ὁ Πε-
 ρικλῆς κατὰ τὸν τρόπον εἰς τὴν ἀδικίαν, ἢ μετεχειρί-
 σθη πρὸς τῷ ὅλῳ τὰς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἐξα-
 κολέσθην τῆ πολέμου μετὰ τῆς Περσίας συναχθέντας
 θησαυροὺς, τὸς ὅποιος μετακομισάμενος παντοίῳ τρόπῳ
 εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Δήλου, ὅπερ ἐφυλάττετο, κατ-
 ἤγαγε, σφετέρων τὴν δύναμιν τε μὲν ταιαύτας δημα-
 γογίας. Διὸ καὶ αἱ Ἀθηναῖοι ἐθαυμάζοντο ἢ ἐξηλεύον-
 το ἀπὸ τὰς γειτνιαζέσας χώρας τίσον, ὅσον ἐπὶ νο-
 μέσθην καίμηλιν τῆς Ἑλλάδος. Ὅτε τινὲς ἐ-
 μέμφοντο τὸν Περικλῆν, ὅτι ὁ δημόσιος θησαυρὸς κατη-
 ναλώθη εἰς αὐτὰ τὰ πολυτελῆ ἔργα ματαίως, ἐκεῖνος
 ἀπεκρίθη, “ὅτι πρῶτον οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐχρεώσεν νὰ
 „δῶσιν τινὲ λόγον περὶ τῆς πολιτείας των, οἱ ὅποιοι
 „φροντίζοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περὶ τῆς σωτηρίας
 „τῶν συμμάχων, εἶχον ἢ περισσότερον δίκαιον εἰς τὰς
 „θησαυροὺς αὐτῶν, ἔπειτα δὲ, δίκαιον ἦτο νὰ λαμβά-
 „νωσι ἢ ἐμπειροὶ τεχνῖται μέρος τῶν δημοσίων χρημά-
 „των, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐτι ἔμενον ἱκανὰ πρὸς ἐξυκολέ-
 „σθαι τῆ πολέμου.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἦσαν ἀνδρὸς βιάζοντος μᾶλλον ἢ
 πείθοντος, φιλάρχου τυράννου μᾶλλον ἢ νομίμου πολίτου.
 Οἱ σοφώτεροι πολῖται ἢ ὅλαι αἱ ἐπαρχαί τῆς Ἑλλά-
 δος ἐνόησαν, ὅτι αὐτὸς ἠγωνίζετο ὅσημέραι νὰ ἀποκτήσῃ
 τὴν ἀπόλυτον δύναμιν, ἢ νὰ φέρῃ τὸν λαόν, ὡς ὁ Πει-
 σίστρατος, εἰς ἐκέσιν δαλείαν. Ὅθεν διὰ νὰ ἰατρύσω-
 σι τὸ ἐπικείμενον τῷ κακῷ, ἀντετάξαντο οἱ ἄρχον-
 τες τὸν Θεκυδίδην πρὸς τὴν ἀξάντων δύναμιν τε, ἢ

ήγωνίζοντο νὰ τὴν περιείλωσιν ἀντιτάττοντες τὴν εὐ-
γλωττίαν εἰς τὴν δυσγωγίαν.

Ὁ Θουκυδίδης ἦτο γυναικάδελφος τῷ Κίμωνος, καὶ
ἔδειξε τὴν σοφίαν τε πολλάκις. Αὐτὸς δὲν ἦτο μὲν, ὡς
ὁ Περικλῆς, πολεμικὸς, ἀλλ' ἡ εὐγλωττία τε ἔδιδεν
αὐτῷ μεγάλην ἰσχύϊν παρὰ τῷ δήμῳ· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀ-
πεδήμει ποτὲ, ἠκτιῦτο εἰς τὸν Περικλέα κατ' ἔλκετα ἐ-
πιχειρήματα, καὶ περ ἔσειλε τῷ ὄντι ἐπ' ὀλίγον τὴν
φιλοργίαν τῷ ἀπαγῶν εἶ, ἀλλὰ τέλος δὲν εὐδιήθη ὁ
ἀντιπαλὸς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ὑπόληψιν καὶ ἀκαταμάχητον
πειθῶ τῷ Περικλέει, ὅσις κατ' ἡμέραν ἐκραταιώτο πε-
ρισσότερον, ἕως ὃ γενόμενος κύριος ὅλης τῆς ἐξουσίας
τῆς πολιτείας, μετέβαλε τὸν τρόπον τῷ πολιτεύεσθαι,
καὶ ἀντὶ τὰ ὑποτάσσεται καὶ νὰ ἐνδιδῇ εἰς τὰς ἐπιθυμίας
τῷ λαῷ, ἐπρόσαςεν ἤδη βασιλικῶς, καὶ δὲν ὑπετάσσετο
πλέον εἰς τὰς φαντασίας τῷ λαῷ, ἀλλὰ κατέστησε τὴν
πολιτείαν ἀριστοκρατικὴν καὶ βασιλικήν, χωρὶς ὅμως ὁ
ἀμελήσῃ τὸ κοινὸν συμφέρον. Αὐτὸς ποτὲ μὲν συνείστι-
ζε νὰ κρίσῃ διδάσκων τὰς συμπολίτας, ποτὲ δὲ βλέ-
πων αὐτὰς δυσχεραίνοντας, τὰς ἐβιάζετο κατὰ τινα τρόπον
νὰ φροντίσωσιν ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὠφελείας, καὶ ὕ-
τω μεταξὺ πειθεῖς καὶ βίας, δημοσίας ἀσπτείας καὶ ἰδιω-
τικῆς φειδωλείας, πολιτικῆς ψεύδους καὶ ἰδιωτικῆς δικαιο-
σύνης, ἔγινεν ὁ Περικλῆς ὁ πρῶτος ἄρχων ἐν Ἀθήναις,
καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἔγιναν ἐχθροὶ τῆς πολιτείας.

Ὡς εἶναι θαυμαστὸν, ἂν αὐτὴ ἡ λαμπρὰ καὶ με-
γαλοπρεπὴς κατ' ἕσασιν τῶν Ἀθηναίων πολλὰ ὀλίγον ἤ-
ρσεν εἰς τὰς ἀντιζηλίας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος· καὶ μά-
λιστα, ἐν ᾗ ἡ λαμπρότης αὐτῶν ἔγινε πρόλον τῆς μόρου
ἀπὸ τῆς συνεσφράδας των. Ἐξόχως δὲ οἱ Σπαρτιάται
θεωρῶντες τὸτο μὲ φθονερὸν ὄμμα, ἔδειξαν εὐσεῖς τὴν

δυσπρέσκειάν των, μὴ θέλοντες νὰ σειλώσι πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας, διὲ νὰ σκεφθῶσι περὶ τῆς ἀνοικοδομῆς τῶν ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ καέντων ναῶν· αἱ δὲ ἐν Θράκῃ εὐτυχίαι τῷ Περικλέει κατὰ τὴν ἐχθρῇ ἡττῶσαν εἰς πλεον τὴν ἀνησυχίαν τῶν Πελοποννησίων, καὶ μάλιστα ὅτε περιπλεύσας τὴν Πελοπόννησον μετέκατον πλοία, ἐβοήθει τὸς συμμάχους τῆς Ἰλλυρίας, χαρίζαν εἰς τὴν πόλιν, ὅσα ἐζήτην παρ' αὐτῆς. Αὗται αἱ εὐτυχίαι παρώξυναν μὲν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Σπαρτιατῶν, ἐιςφύτωσαν δὲ τὴν ἐν τῶν Ἀθηναίων μετ' ἀνταστίας νέων νικῶν καὶ ἀνδραγαδιῶν. Ὁ δῆμος ἤδη ἐφ' αὐτὰς το νὰ κἀμνηνεύει ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Αἰγύπτου, νὰ προσβάλλῃ τὰς παραθαλάσσιους χώρας τῆς Περσίας, νὰ ἐγείρῃ τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Σικελίας, καὶ νὰ ἐκτείνῃ τὰς νίκας ἀπὸ Ἰταλίας ἕως Καρχηδόνας. Ὅλ' αὗται αἱ ἰδέαι ἦσαν ὑπὲρ τὴν δυνάμειν των, καὶ ἐδείκνυν τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τὴν φρόνησιν.

Μία ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς Σάμου π. χ. χάριν τῶν Μιλησίων, οἱ ὅποιοι ἐπεκαλέσαντο αὐτὲς 441. εἰς βοήθειαν, ἐ χρημάτισεν ἡ πρόφασις τῷ πολέμῳ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ὁ ὅποιος δὲν ἔπαυσε ποτὲ μετὰ ταῦτα. Τινὲς λέγουσιν, ὅτι ὁ Περικλῆς ἐκίνησεν αὐτὸν τὸν πόλεμον χάριν μιᾶς περιφήμης ἐταίρας Μιλησίας τοῦ γένους, ὀνόματι Ἀσπασίας, εἰς ἣν ἦτο σφόδρα τετρωμένος. Μετὰ διαφόρους μάχας καὶ συμβεβηκότα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι τόσον ἀξιμνημόνευτα, ὁ Περικλῆς ἐπολιόρκει τὴν μητρόπολιν τῆς Σάμου μετὰ πολεμικὰς μηχανὰς ὀνομαζομένας κριβεὶς καὶ χελύνας, τὰ ὅποια τότε κατὰ πρῶτον ἐγίναν ἐν χρήσει. Οἱ Σάμιοι π. χ. μετὰ πολιορκίαν ἐννέα μηνῶν παρεδόθησαν· ὁ δὲ Περικλῆς κατελὼν τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ παραλαβὼν 441.

ὅλα τὰ κλοπῶν, ἠνάγκασεν αὐτὸς νὰ πληρώσωσιν ὅλα τὰ ἀναλωθέντα ἐν τῷ πολέμῳ χρήματα (1), καὶ ἔτιως ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰς Ἀθήνας ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς τὸς ἀποθανόντας ἐν τῇ πολιερικῇ, ἐκφωνήσας αὐτοὺς μόνους τὸν ἐπιτάφιον λόγον.

Ἡ λύσις τῆς εἰρήνης μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἐφαίνετο ἤδη ἄφευκτος. Ὁ δὲν, ἵνα ματαιώσῃ τὴν ὁ Περικλῆς τὸς σκοπὸς τῆς ἀντιζήλου ἐπαρχίας, κατέκλειπε τὸς Ἀθηναίους ν' ἀποσείλωσι βοήθειαν εἰς τὸς Κερκυραίους, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν μετὰ τῶν Κορινθίων βοήθεμένων ἀπὸ τὸς Λακεδαιμονίους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰρήνη μετὰ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων κατέστη ἡ ἀφορμὴ τῆ μεγάλης Πελοποννησιακῆς πολέμου, εἰς ἣν ἐνέπετεν εὐθὺς ὅλη ἡ Ἑλλάς, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ διηγηθῶμεν ἐν περιλήψει τὴν πηγὴν αὐτῆς.

Ἡ Ἐπίδαμνος (Δυρράχιον, νῦν δὲ Δεράτζο), ἀποικία Κερκυραίων, πρῶτον μὲν μεγάλη καὶ πολυάνδρως, εἶτα δὲ μετ' ὀλίγον ἐτσιίσασα, ἐξώρισε τὸς πλεσιωτέρας πολίτας, οἱ ὅποιοι ἐνωθέντες μετὰ τῶν Ἰλλυριῶν, ἐξενοχώρησαν τὸσον τὸς Ἐπίδαμνους, ὥστε οἱ τοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν, ὡς μητρόπολιν, βοήθειαν· τῶν δὲ Κερκυραίων μὴ δεξιόμενον τὴν ἱκεσίαν αὐτῶν, κατέφυγον εἰς τὸς Κορινθίους, καὶ παραδόντες τὴν πόλιν, ἦσαν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν καὶ σκέπην αὐτῶν. Οἱ Κερκυραῖοι μαθόντες

(1) Ἀπὸ τότε τὸ χρέος οἱ Σάμιοι ἔμειναν ἄχρι τῆ εἰρήνης τῆς Πελοποννησιακῆς πολέμου σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων. Μετὰ τὴν Σάμον ὑπέταξεν ὁ Περικλῆς τὸ Βυζάντιον.

τέτο, ἐχχλέπαινον· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔδοσαν αὐτοὶ μόνοι
βοήθειαν εἰς τὰς Εὔπιδανίης, ἀπεφάσισαν νὰ παιδεύ-
σωσι καὶ τὰς ἄλλας, ὅσοι ἐτόλμων νὰ βοηθήσων αὐτές. π. χ.
Ἐκ τούτου προήλθεν ὁ πόλεμος μεταξὺ Κερκυραίων καὶ 439·
Κορινθίων, καὶ συνέβησαν τινὲς ναυμαχίαι, ἐν αἷς οἱ
Κερκυραῖοι νικηθέντες, προσέδραμον, καθὼς εἶπαμεν
ἂνωτέρω, εἰς τὰς Ἀθηναίους ζητῶντες βοήθειαν. Ἀλλ'
ἡ σμικρὰ ναυτικὴ βοήθεια τῶν Ἀθηναίων ὑλίγον ἐχρη-
σίμευσεν αὐτοῖς.

Μετὰ τούτων τὸν πόλεμον ἠκολούθησε καὶ ἕτερος ἐξ π. χ.
αἰτίας τοιαύτης. Ἡ Ποτιδαία, πόλις ὑπεξέστιος τῶν 435·
Ἀθηναίων, ἀπεσάτησε καὶ ἠνώθη μετὰ τῆς Κορίνθου. Ὅ-
θεν αὐταὶ αἱ δύο ἐπαρχίαι ἐκ συμμάχων ἐγιναν ἐχ-
θροὶ, καὶ παρέταξαν τὰς δυνάμεις των πλησίον τῆς Πο-
τιδαίας, ὅπου, μετ' οὐ πολὺ γενομένης μάχης, ἐνίκησαν
οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, ὁ Σωκράτης ἔσωσε
τὴν ζωὴν τοῦ μαθητοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ μετὰ τὸ τέλος
τῆς μάχης ἔδοσαν εἰς τούτον τὸ ἀριστεῖον, τὸ ὅποσον ἤρ-
μοζε πολὺ δικαιότερον εἰς ἐκείνον (1). Μετὰ δὲ τὴν νίκην,
ἡ Ποτιδαία ἐπολιορκήθη· οἱ δὲ Κορινθιοὶ ζεῖλαντες
πρέσβεις εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, κατηγοροῦν
τὰς Ἀθηναίους ὅτι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς· μάλιθα δὲ οἱ
Λακεδαιμόνιοι ἐδέχθησαν αὐτὰς εἰς τὴν συνέλευσιν,
ὅπου οἱ πρέσβεις τῆς Κορίνθου ἠγωνίζοντο νὰ παραγῇσω-
σι τὸν ἐπικείμενον εἰς τὰς Σπαρτιάτας κίνδυνον διὰ τὰς
πλευροεκτικὰς σκοπὰς τῶν Ἀθηναίων, καὶ φοβερίζοντες
ὅτι, εἰ δὲν τὰς βοηθήσωσιν, ἔμελλον νὰ ὑποταχθῶ-
σιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ξένης δυνάμεως, ἰκανῆς νὰ τοῖς
δώσῃ ὑπεράσπισιν καὶ ἀσφάλειαν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀ-

(1) Πλάτ. ἐν βίῳ Ἀλκιβ. καὶ Συμπόσιον.

κέρσαντες ἔχ' τὴν εἰς ταῦτα ἀπόκρισιν τῶν Ἀθηναίων, ἐσύμβουλευον κατ' ἰδίαν περὶ τῶν παρόντων, ἔχ' συν-εφώνον ὅλην, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀδικῶσιν ἤδη, ἔχ' ὅτι δίκαιον ἦτο νὰ τὲς ταπεινώσωσι, διὰ νὰ γνωρίζωσι τὸ χρέος των· πλὴν ἐδίχογονώμεν, ἂν ὤφειλον νὰ κηρύξω-σιν εὐθὺς πόλεμον, ἢ ν' ἀγωνιοῦσι πρῶτον νὰ τὲς φέρωσιν εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον διὰ τῶν ἐπιπλήξεων. Ὁ Ἀρχίδαμος, εἰς τῶν δύο βασιλέων, ἄνθρωπος συνετὸς ἔχ' σώφρων, ἐδόξαζεν, ὅτι οἱ Σπαρτιάται δὲν ἦσαν τό-τε ἰσοδύναμοι μὲ τὰς Ἀθηναίους, ἔχ' ἠγωνίζετο νὰ τὲς ἐμπροσθῇ ἀπὸ τῆ νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν εἰς ἀπρομελέ-τητον ἔχ' ἀπαράσκευον πόλεμον· ὁ δὲ Σθενελαΐδας, εἰς τῶν Εὐφώρων, ἦτο τῆς ἐναντίας γνώμης ἔχ' ἔλεγεν, ὅτι ἅπαξ ἀδικηθέντες, ὤφειλον ἐχθὶ νὰ βελεύωνται, ἀλλὰ ν' ἀντεκδικηθῶσιν ἴσον τάχως. Αὕτη ἡ γνώμη ὑ-περίσχυσε, ἔχ' ὁ πόλεμος ἐψηφίσθη, ἔχ' οἱ σύμμαχοι ἐμηνύθησαν περὶ τυχύτης τῆς ἀποφάσεως.

Μετὰ τῆτο, διὰ νὰ εὕρωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐ-πρόσωπον πρόφασιν τῷ πολέμῳ, ἔστειλαν διαφόρους πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔχ' ἐν ᾧ ἡτοιμάζοντο χρόνον ὁλόκληρον διὰ νὰ πολεμήσωσι δρασιμώτερον, ἐζήτην τάχα κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ συμβιβάσωσι τὰ πράγ-ματα, ἔχ' ποτὲ μὲν ἐκέλευον τὰς Ἀθηναίους νὰ διώξω-σιν ἀπὸ τῆν πόλιν τὰς ἐναγεῖς ἀνδρώπες, οἱ ὅποιοι ἐ-μίχναν τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀποκτείναντες τὰς συνω-μότας τῷ Κύλωνος ἐν αὐτῷ, ἄλλοτε δὲ, νὰ λύσωσι τὴν πολιτικὴν τῆς Ποτιδαίας, ἔχ' τέως, ν' ἀφήσωσι τῷ λοιπῷ τὰς Ἑλλήνας αὐτονόμους.

Ὁ Περικλῆς συνοιδῶν ἤδη καλῶς, ὅτι καθὼς ἐνέ-βαλε τὰς Ἀθηναίους εἰς πόλεμον μετὰ τῶν Λακεδαι-μόνων, ἔτις ὤφειλε ἔχ' νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τόλμην ἔχ'

ἐπιμονήν, παρελθὼν ἀπέδειξεν εἰς τὰς συμπολίτας,
 “ὅτι καὶ τὰ ἐλάχιστα πράγματα, ὅταν λέγονται ἀπὸ
 ἡτῆς Λακεδαιμονίης προσηκτικῶς, ἔδιδον αὐτοῖς ἱκανὴν
 „ἀφορμὴν πολέμου, καὶ ὅτι αὐτοὶ εἶχον ἕ μόνον μεγάλην
 „ἐλπίδα εὐτυχίας διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν μεταξὺ τῶν
 ἡἐναντίων συμμάχων διαφωνίαν, ἀλλὰ καὶ πλοῖα ἱκανὰ
 ἡτῆ νὰ φθέρωσι τὰ παραθαλάσσια τῶν ἐχθρῶν, ἡ
 ἡδὲ πόλις αὐτῶν ἔσα καλῶς ὑχυρωμένη, δὲν εἶδνα-
 „το νὰ κυριευθῇ εὐκόλως διὰ ξηρᾶς. Ἐν δὲ τῷ τέλει
 „παρέστησεν, ὅτι ὁ πόλεμος ἦτον ἄφευκτος, καὶ ὅσοι
 „προθυμώτερον ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν, τόσῳ ταχύτερον
 ἡκαὶ εὐκολώτερον θέλωσι δυνηθῇ νὰ τὸν τελειώσῃ, καὶ
 ἡὅτι αἱ μέγιστα τιμαὶ περιεγέγοντο εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ
 „τῆς μεγίστης κινδύνου, καὶ ὅτι ἐκ τῆς αὐτοῦ αἰτίας ἕ μόνον
 „νὰ λάβωσι θάρρος εἰς βοήθειάν της, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν
 „ἐγκαταλίπωσιν εἰς τὰς μεταγενεστέρας μὲ ἀπαρ-
 „μειώτον τιμὴν.” Οἱ δὲ δήμος τῶν Ἀθηναίων ὡς οὗτος, εὐ-
 μεταβλήτος καὶ ῥιψοκίνδυνος, ὑπήκουσεν εὐθὺς εἰς τὴν
 γνώμην τῷ Περικλέει· καὶ διὰ τὴν φανῇ φιλοδίκαιος,
 ἀπεκρίθη μετὰ πολλῶν προφάσεων εἰς τὰ ζητήματα
 τῶν Σπαρτιατῶν, εἰς δὲ τὸ τέλος εἶπεν, “ὅτι μὴ θέλω
 ἡν’ ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον, ἐπεθύμει νὰ συμβιβασθῶσιν
 „ὅλοι αἱ διαφοραίων· εἶδεμὴ, ἐγίνωσκον ἐν ἀνάγκῃ
 „νὰ πολεμήσῃ ἕως ἐσχάτης πνοῆς.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ λαὸς ὑπεραγαπῶν τὴν
 μεταβολὴν, ἐνεπλήχθη εἰς πόλεμον ἄκαιρον καὶ ὠφέ-
 λιμον εἰς τὸν Περικλέα, ὁ ὅποιος χρεωστῶν πολλὰ χρεὴ
 εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἐγίνωσκον ὅτι μόνον ἐν καιρῷ εἰρή-
 νης ἔδυναντο νὰ τῷ ζητήσωσι λογαρισμὸν. Λέγουσιν,
 ὅτι ὁ ἀνεφίος τε Ἀλκιβιάδης βλέπων αὐτὸν μίαν ἡ-
 μέραν πολλὰ σίνεν καὶ περιλυπον, ἠρώτησε τὴν αἰ-

τίαν· ἔ ἀκέσας, ὅτι ἐσυλλογίζετο πῶς νὰ δώσῃ λογαριασμὸν, καὶ δὲν εἶναι κἀλλιον, εἶπεν ἐκεῖνος, νὰ συλλογίζῃσαι πῶς νὰ μὴ δώσῃς (1); Πρὸς τέτοις, μὴ εὐχαριστέμενος ὁ Περικλῆς εἰς αἰακὴν συντροφίαν, παρεδόθη ὅλως εἰς τὴν ἐρωμένην τε Ἀσπασίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἀγχίνοια ἔ ἡ ζωηρότης ὑπεδέλωσαν ὅλως τὰς συγχρόνους ποιητὰς καὶ φιλοσόφους, ἔ αὐτὸν τὸν Σωκράτην. Αὐτὴ ἦτο πάντοτε ἐναντία τῶν Σπαρτιατῶν, ἔ κατὰ τὴν συμβελήν της ἐνήργησεν ὁ Περικλῆς, ὡς λέγουσι, μερικὰ πράγματα.

- π. χ. 431. Α' φ' ὃ ὁ πόλεμος ἀπεφασίσθη ἔ ἀπὸ τὰ δύο μέ-
 ρη, ἡ πρώτη εὐτυχὴς αἰγὴ ἐφείνετο εἰς τὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν. Τριακόσιοι Θηβαῖοι ἔ ἔτι πρὸς εἰσέλθον περὶ πρῶτον ὕπνον εἰς τὴν Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, τὴν σύμμαχον τῶν Ἀθηνῶν, εἰσαχθέντες ἀπὸ ἀνδρας Πλαταιεῖς συγκομῶτας μὲ τὰς Θηβαίους· μαθόντες ὅμως τὸτο οἱ λοιποὶ πολῖται οἱ τὰ ἐναντία φρονεῖντες, ἔ ὀρμήσαντες νυκτὸς κατὰ τῶν Θηβαίων, ἔσφαξαν μὲν τινας, ἔλαβον δὲ διακοσίους (180 κατὰ Θεκυδ.) αἰχμαλώτους αὐτῶν, τὰς ἑποῖους μετ' ὀλίγον ὅλως ἐθανάτωσαν. Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὸ γεγονός, ἔεσελαν παραχρῆμα φρερὲς καὶ σίτον, ἔ μετετόπισαν ἀπὸ τὴν πόλιν ὅλως, ὅσοι ἦσαν ἀνίξιοι ἐπιλοφίας (2). Ἀπὸ τέτε τε καιρῷ πᾶσα ἡ Ἑλλάς ἐκλονίσθη, ἔ πᾶσα πόλις ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα, πλὴν ὀλίγων τινῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἔμειναν ἐδέτεραι ἀναμένεσαι τὸ ἀποβητόμενον. Τὸ περισσότερον μέρος ἠνέσθη μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἐνομίζοντο ἐλευθερωταὶ τῆς Ἑλλάδος ἔ ἐβροή-

(1) Πλάτ. εἰς Περικλ. ἔ ἀποφθ. (2). Θεκ. Β'. §. β'—γ'.

θεν τὰς συμμάχους μὲ μεγάλῳ ζῆλῳ. Οἱ σύμμαχοι τῶν μὲν Λακεδαιμονίων ἦσαν ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ πλὴν τῶν κατοίκων τῆς Πελλήνης, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Λακροί, οἱ Βοιωτοί, οἱ Φωκεῖς, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιαι καὶ Ἀνακτόριοι· τῶν δὲ Ἀθηναίων οἱ Χῆοι, οἱ Λέσβιοι, οἱ Πλαταιεῖς, πολλαὶ νῆσοι, καὶ διάφοροι ὑποθαλαεῖς παραθαλασσίαι ἐπαρχίαι, ἐμπεριεχομένων καὶ τῶν παραλίῳν τῆς Θράκης πλὴν τῆς Πετιδαίας.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τὸ κατὰ τῶν Πλαταιέων ἐπιχείρημα, συνήθρουν εὐθὺς εἰς τὸν ἰδιὸν ἐράτευμα, τὸ ὅποιον συνεπείσθη μετὰ τῶν συμμάχων ὡς 60,000 ἄνθρωποι. Οἱ Ἀρχῖταες, ὁ στρατηγὸς αὐτῶν, ἐφώνησε προτρεπτικὴν καὶ θάρρους ἐμπνευστικὴν δημηγορίαν, ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγεν, ὅτι τὰ ὄμματα τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ὅλα προσηλωμένα εἰς αὐτὸς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀνώτεροι τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐμελλον γὰρ πολεμήσωσιν ἐχθρὸν ἢ μόνον κατώτερον κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ἔτι καὶ καταπιεζόμενον ἀπὸ τοῦ συνειδὸς τῆς τυραννίας καὶ ἀδικίας· καὶ ἔτι παρεκίνησε αὐτοὺς νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν χώραν τῇ ἐχθρῇ μ' ἐκείνην τὴν ἀνδρίαν, δι' ἣν ἦσαν ἀνέκαθεν περίφημοι, καὶ μὲ τὴν ἀπαιτεμένην προφύλαξιν ἐναντίον τοιούτου πονηροῦ ἐχθροῦ. Ὅλον τὸ ἐράτευμα ἀπεδέξατο ταῦτα μετὰ βοῆς καὶ χαρᾶς. Καὶ ἔτις ἔτος ὁ πόλεμος, ὅστις ἐγίνε μετὰ ταῦτα αἴτιος τῆς καταστροφῆς τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Ἑλληνας μὲ τόσῃν μανίᾳ ἐνθουσιασμῷ, ὥς τε τυφλῶς ἔσπευδον εἰς τὸν ἀμοιβαῖον ἀφανισμόν.

Οἱ δὲ Περικλῆς προπαρασκευάζων τὸ ὀλιγάριθμον ἐράτευμα τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς ἐπικειμένης εἰσβολῆς τῶν Πελοποννησίων, πρῶτον μὲν προεῖπεν

εἰς τὰς Ἀθηναίους, ὅτι ἀνίσως ὁ Ἀρχίδαμος τὰ μὲν ἄλλα τῶν Ἀθηναίων ληλατῇ, τὰς δὲ ἑαυτῇ ἀγρὰς ἀφήσῃ ἀβλαβεῖς, εἴτε διὰ τὴν προῦπάρχουσαν φιλίαν, εἴτε διὰ καμμίαν διαβολὴν τῶν Πελοποννησίων κατ' αὐτῶ, διὰ τὴν μὴ ἔχουσιν οἱ Ἀθηναῖοι ὑποψίαν, ἐχάριζεν ἐκυσίως ὅλα τὰ κτήματά τε πάλιν εἰς τὴν πολιτείαν, ὅθεν ἔλαβον αὐτὰ οἱ πρόγονοί τε ἀπ' ἀρχῆς· ἔπειτα δὲ παρέστησεν, ὅτι ὠφελιμώτερον ἦτον εἰς αὐτὰς τὴν μὴ κινῆσαι τὸν πόλεμον, ἢ ἔτι ν' ἀφήσωσι τὸν ἐχθρὸν ν' ἀφανισθῇ ἀφ' ἑαυτῶ μετὰ τὸν καιρὸν, ἢ παρεκίνηει τὴν μετακομίσωσιν ἀπὸ τῆς χώρας ὅλα τὰ κινητὰ εἰς τὴν πόλιν, ἢ τὴν κατακλείωσιν ἑαυτὸς χάρις τὴν ἐξελθῶσιν εἰς μάχην. Αἱ δυνάμεις αὐτῶν παραβαλλόμεναι μετὰ τὰς τῷ ἐχθρῷ ἦσαν μὲν πολλὰ ὅλῃαι συνίσταμεναι ἀπὸ 13,000 ἰπλῖτας, 16,000 κατόικας, 1200 ἰππεῖς, ἢ 1600 τοξότας, ἀλλ' ἡ κυρία αὐτῶν δύναμις συνίστατο εἰς ἓνα σὸλον τριακοσίων τετρακόντων, αἱ ὁποῖαι διαφθεύρουσι καὶ ληλατῆσαι διηγεκῶς τὰ παραθαλάσσια τῷ ἐχθρῷ, συνήρουντο ἱκανὰ χρήματα πρὸς ἐξακολούθησιν τῷ πολέμῳ.

Λαμβάνοντες οἱ Ἀθηναῖοι θάρρος ἀπὸ τὰς παραινέσεως τῷ Περικλέει κατεπεύθησαν, καὶ ἀφέντες μεταξὺ λύπης καὶ ἀποφάσεως τὰς ἀγρόεων, εἰσεκόμισαν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅλα τὰ κινητὰ κτήματα. Αὐτοὶ εἶχον ἀπολαύσῃ ἄχρι τούδε τὰς ἡδύτητας τῆς εἰρήνης περὶ τὰς πενήτηντα χρόνας, καὶ αἱ χωραίων ἐδείκνυν ἀπανταχῇ πλεονάζον καὶ φιλοπονίαν, ἡδὴ δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἠναγκάσθησαν πάλιν νὰ ζητῶσι τὸ στρατόπεδον ἀντὶ τῆς γεωργίας, καὶ τὰ ἐκ τῶ πολέμου δευρὰ ἀντὶ τῶν ἐκ τῆς ἀγρικῆς ζωῆς ἀγαθῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ Λακεδαιμόνιοι προσβαλόντες

εἰς τὴν Οἰνών, φερόντι ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς, καὶ μὴ δυνήθεντες νὰ τὸ κυριεύσωσιν, ἐπορεύθησαν (τῷ Σέρρῳ καὶ τῷ σίτῃ ἀμαζόντος) εἰς Ἀχαρνάς, πόλιν ἀτείχισον τῆς Ἀττικῆς, ἀπέχεσαν 60 σταδίους (3 ὥρας) ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι μαζόντες τὸν ἐρχομόν των, ἤρξαντο νὰ μεταβάλλωσι τὴν κατὰ τῷ ἐχθρῷ ὁργὴν εἰς ἐπιπλήξεις κατὰ τῷ στρατηγῷ Περικλέῳ, ὀνειδίζοντες αὐτὸν, ὅτι τὸς παρεκίνησεν εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὸν ὅποσον ἔτε δύναμιν ἱκανὴν εἶχε ν' ἀντισταθῇ, ἔτε τόλμην νὰ πολεμήσῃ, καὶ ζητῶντες μεγαλοφώνως, μ' ὅλον ὅτι ἦσαν ἀσυγκρίτως ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, νὰ τὸς φέρῃ εἰς μάχην. Ο' Περικλῆς ἐπρόκρινε τὴν ἀσφάλειαν, καὶ κλείσας τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἔβαλεν ἱκανὰς φύλακας περὶ τὰ τεῖχη· καὶ σειλας ἔξω ὀλίγους ἱππεῖς διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν ἐχθρὸν ἐπ' ὀλίγον διάστημα, ἀπέσειλεν ἐν ταύτῳ ἑκατὸν τριήρεις (1), διὰ νὰ διαρπάζωσι τὰ παραθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου. Αὗται αἱ προφιλᾶξεις ἡτύχησαν τελευταῖον· ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐρημύσαντες ὅλην τὴν περίξ χώραν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐνυβρίσαντες τὸς Ἀθηναίους μὲ τὸν ἀριθμόν των καὶ τὸς ὀνειδισμούς, καὶ βλέποντες τὴν πόλιν ἀπόρθητον, ἀνεχώρησαν.

Οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῷ ἐχθρῷ, ἐξῆλθον τῆς πόλεως ἀγαλλόμενοι καὶ ἄφοβοι (2)· καὶ

(1) Οὗτος ὁ στόλος περιπλέων τὴν θάλασσαν ἐκυρτευσεν πολλὰς πόλεις καὶ μάστιγα τῇ Κεφαλληνίαν.

(2) Εὐθὺς μετὰ τῷτο ἐρύλαττο 100 πλοῖα εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐδίδωκεν τῷ Αἰγινᾶται ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ θύλοντες νὰ γένωσι δυνατώτεροι καὶ τρομερώτεροι πρὸς τὴν Τόμ. Α'.

μεινάντες ἐλεύθεροι διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης, ἀπεφά-
σισαν ὡς ἀνταποδώσωσιν εἰς τὸν ἔχθρὸν τὴν γενομένην
αὐτοῖς βλάβην. Διὸ ἐμβαλόντες εἰς τὴν Μεγαρίδα με-
θ' ὅλας τὰς δυνάμεις, ἐκυρίευσαν τὴν Νίταιαν, δυνατὸν
λιμένα, τῷ ὁποίῳ τὰ τείχη ἔφθανον ἕως εἰς τὰ Μέ-
γαρχ.

Ἐπαρθεῖντες ἤδη οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τῆς
πρώτης ἐκστρατείας, ἔκαμον ἐν τῷ χειμῶνι θριαμ-
βεύοντες δημοσίας ταφὰς τῶν, ὅσοι ἀπέθανον ἐν τῇ
μάχῃ τῷ ὁποίῳ τοιοῦτος. Πρῶτον ἔβαλον τὰ λείψανα τῶν
τεθνηκότων εἰς σπηλεὰς τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῷ ἐνταφι-
ασμῷ· τὴν δὲ τετάρτην, ἐκάστη φυλὴ ἔσειλε λάρνα-
κας κυπαρισσίνης πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὁσέων, τὰ ὅποια
ἐφέροντο εἰς τὸν τάφον ἐφ' ἀμάξης. Παρεκτός δὲ τῶν
ἐφέρετο ἢ ἑτέρα κενὴ λάρναξ ὀνομαζομένη κeno-
τάφιον πρὸς τιμὴν τῶν, ὅσων τὰ σώματα δὲν εὐρίσκοντο.
Ἡ ἐκφορὰ ἐγίνετο μετὰ μεγάλης πομπῆς, συνο-
δεύοντων τῶν πολιτῶν ἢ τῶν παρευρισκομένων ξένων·
οἱ δὲ συγγενεῖς ἢ τὰ παῖδιά τῶν φονευθέντων στρα-
τιωτῶν παρίσαντο κλαίοντες ἐπὶ τὸν τάφον. Ὅσοι μὲν
ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ τῷ Μαραθῶνος, ἐτάφησαν αὐ-
τῷ· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐθάπτοντο διὰ παντός εἰς τό-
πον ὀνομαζόμενον *Κεραμεικόν*. Ὁ Περικλῆς, ὁ αἰ-
τιος τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, συνεισέφερε ἢ εἰς
τὴν τιμὴν τῶν πεσόντων, ἐκφωνήσας ἐπ' αὐτοῖς τὸν
ἐπιτάφιον λόγον, ὁ ὅποιος σώζεται ἄχρι τῆς σήμε-
ρον, ἢ φανερόν ἐν ταύτῳ τὴν εὐφράδειαν ἢ τὴν εὐ-
γνωμοσύνην τε (1). Ἀλλ' ἡ χαρὰ τῷ λαῷ δὲν περιω-

Ποτιδαίτας, ἔκαμον συμμάχῳ μετὰ τῷ Σιτάλκῳ βασι-
λεῖα τῆς Θράκης ἢ ἱερδικῶν βασιλεία τῆς Μακεδονίας.

(1) Θεκυδ., Βιβλ. Β', §. 76—77.

ρίσθη μόνον εἰς ματαίους ἐπαίνους, καὶ ἱεροπραξίας καὶ δάκρυα. ἀλλ' εὐθὺς διωρίσθη ὁ ἀρμέδιος μισθὸς πρὸς τροφὴν τῶν χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν τῶν, ὅσοι ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Καὶ ὕτως ἐτελειώσθη ὁ πρῶτος χρόνος τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ.

Κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους, οἱ Λακεδαιμόνιοι π. χ. ἀναειώσαντες τὰς ἐχθρας, εἰσέβαλον πάλιν εἰς τὴν 400.
 Ἀττικὴν, καὶ ἐρύμωσαν τὴν γῆν μὲ ἰσχυροὺς στρατιώ-
 τας ὡς καὶ πρότερον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αὐταὶ αἱ
 ἰσχυρογνώμονες ἐπαρχίαι ἠδυνατίζοντο καὶ κατεφθειρο-
 ντο ἀμοιβαίως. Ἀλλὰ μία τρομερωτέρα μάστιξ τῆς φύ-
 σεως ἤρχισε νὰ φοβίζει τὰς Ἀθῆνας διὰ τὴ συμβάντος
 λοιμοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο τόσον πικρὸς, ὥσον μόνις
 ἄλλοι παρόμοιοι ἀναφέρουσι τὰ χρονικά τῆς ἰστορίας.
 Οὗτος ὁ λοιμὸς ἤρξατο, καθὼς διηγέονται, τὸ πρῶ-
 τον ἀπὸ Αἰθιοπίας, ἔπειτα δὲ κατέβη εἰς Αἴγυπτον,
 Λιβύην καὶ Περσίαν, καὶ τέλος συνεχύσθη, ὥσπερ τις
 χειμαρρῶς, εἰς τὰς Ἀθῆνας. Οὐδεμία τέχνη ἐβοήθει
 κατὰ τὰς τῷ λοιμῷ, ὥς καὶ τὰ ῥωμαλαιότατα σώμα-
 τα δὲν ἠμύρουν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ὁρμήν τε, ἔτε
 κένεν ἰατρικὴν ἐδύνατο νὰ διώξῃ τὸ κακόν. Ἐκείνη τῇ
 σιγῇ, ὅτε ἐμολύνετο ὁ ἄνθρωπος, ἐπιπτεν εἰς τοι-
 αύτην ἀπόγνωσιν, ὥς δὲ ἐζήτει παντελῶς θερα-
 πείαν. Ἡ φιλανθρωπία τῶν φίλων ἦτο καὶ δυσυχὴς
 πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀνωφελὴς πρὸς τοὺς δυσυχεῖς πάχοντας.
 Πρὸς δὲ, οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅσοι μετεκοιμήθησαν
 ἀπὸ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν, ἠύξανε περισσύτερον
 τὴν δυσυχίαν· ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι δι' ἔλλειψιν οἰ-
 κίων ἐζῶν εἰς σενωτάτας καλύβας, ἐν αἷς μόνις ἐδύ-
 ναντο ν' ἀναπνεύσωσιν, ἐν ᾧ τὸ μέγα καῦμα τοῦ θέ-
 ρους ἠύξανεν ὅτι μᾶλλον τὸ λοιμικὸν κακόν. Οἱ νεκροὶ

ἢ οἱ ἀποθνήσκοντες ἔκειντο ἐπάλληλοι· ἢ ἄλλοι μὲν εὐρίοντο εἰς τὰς ὁδούς, ἄλλοι δὲ ἐκυλίοντο πλησίον τῶν τηγῶν καὶ φρεάτων μετὰ πύον πολλόν, διὰ τὴν σβέσσει τὴν κατατήκεσαν αὐτὸς δίψαν. Ὡς ἢ αὐτοὶ οἱ νεκροὶ ἦσαν πλήρεις νεκρῶν· ἢ συντόμως εἰς καθὲν μέρος τῆς πόλεως ἦν ἑλεεινὸν θέαμα νεκρῶν χωρὶς τιμῆς βοῆθείας πρὸς τὸ εἰσεῖναι, ἢ χωρὶς τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος διὰ τὸ μέλλον. Τὸ θανατικὸν ἐκυρίευσεν τὸν λαὸν μὲν τόσῃν σφοδρότητι, ὥστε ἐπιπτεν ὁ εἰς ἐπᾶνω τῇ ἄλλῃ, ἐν ᾗ περιεπάτην· ἢ τὸ πακὺν ἀνίδιδε τόσας λοιμικὰς ἀναθυμιάσεις, ὥστε ἢ αὐτὰ τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα προστίμων ὁ ἀποθάνωσιν ὑπὸ τῆς πείνης περὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, παρὰ τὴν ἐγγίσωσιν εἰς τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν. Ὅσοι δὲ ἐσώζοντο, ἐφύλαττον ἀνεξάλειπτα ἢ προφικῆ σημεῖα τῆς κακοῦθειας τῷ τόπῳ, ἄλλοι μὲν σερισκόμενοι τῶν αἰσθήσεων, ἄλλοι δὲ κυριεύμενοι ἀπὸ τοιαύτης λήθης τῆς προτέρας ζωῆς, ὥστε δὲν ἐγνώριζον μήτε τὲς πλησιέστερες συγγενεῖς.

Ὅλα τὰ συμπτώματα ταύτης τῆς πανώλης ἐπιδημίας περιγράφει κατὰ πλάτος ὁ Θεκυδίδης (Β. §. μζ—νγ'), ὅς τις ἢ αὐτὸς ἠθύνθησε, ἢ παρατηρεῖ, ὅτι τὸ κακὸν προξένησεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀτόπων ἢ πολλὰς ἀσωτίας ἢ παρανομίας· ἐπειδὴ ὁ λαὸς κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπρόσβρεχε πρὸς τὰς θεὰς χάριν ἰατρείας, βλέποντες δὲ, ὅτι ἢ ὅπως ὅλοι ἐμολύνοντο ἐπίσης ἢ ἀπώλλυντο, παρεδόθησαν τελευταῖον εἰς ἀπελπισμὸν ἢ ἀσωτείαν· ἢ καθεὶς μὴ ἐλπίζων τὴν ζήσῃ τὴν ἐπαύριον, ἠγωνίζετο διαφόροις τρόποις ὁ ἀπολαύσῃ τι τῷ παρόντι βίῃ. Ἡ αἰτία ὅλης ταύτης τῆς δυστυχίας ἀπεδίδετο κοινῶς εἰς τὸν Περικλέα,

ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ ἐνέκλειπεν εἰς τὴν πόλιν τόσον πολὺν λαόν, ἐνομίζετο ὅτι ἐμόλυνε τὴν ἀτμοσφαῖραν. Ὡς τότε, μ' ὅλον ὅτι τὸ μὲν μικρὸν ἐφθειρε τὰς Ἀθηναίους ἔσωθεν, ὁ δὲ ἐχθρὸς ἐρήμονε τὴν χώραν ἔξωθεν, ὁ Περικλῆς ἴσατο πάντοτε σαφερὲς εἰς τὴν προτέραν γνώμην, καὶ παρεκίνει ἰὰ μὴ ἐξέλθωσιν εἰς μάχην. Ἐν τῷ μεταξὺ, οἱ Πελοποννήσιοι προχωροῦντες ἕως εἰς τὴν παράλουν γῆν καλυμένην, ἐρήμωσαν ἔλην τὴν χώραν, καὶ ὄνειδίζαντες τὰς δυσυχεῖς Ἀθηναίους ἀποκεκμηκότας ἤδη ἀπὸ λοιμοῦ καὶ λιμῆ, μετὰ τετσαρίκοντα ἡμέρας ἀνεχώρησαν.

Κεφότης καὶ ἀκατασσία ἦσαν οἱ κυριεύοντες τῶν Ἀθηναίων χαρακτηρεῖς, οἱ ὁποῖοι ποτὲ μὲν ἐῤῥίπτον αὐτοὺς εἰς τὰς μεγίστας ἀταξίας, ἄλλοτε δὲ πάλιν συνέσελλον αὐτοὺς εἰς τὰ ὅρια τῆς μετριότητος καὶ ταπεινοφροσύνης. Ὁ Περικλῆς εἶχε μὲν πρὸ πολλοῦ τὴν εὐνοίαν τῇ δήμῳ· ἤδη δὲ διὰ τὰς δυσυχίας τῆς ἐπαρχίας πάντες μισύσαντες αὐτὸν, ἐξημίωσαν καὶ ἱσέρονσαν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῷ στρατεύματι· ὁ πολλῶ δὲ ἱσέρον μετανοήσαντες, ἀποκατέστησαν αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν ἀξίαν, ἐπιτρέποντες περισσοτέραν δύναμιν παρὰ πρότερον. Τὰ ἀλλεπάλληλα μαθήματα ἐδίδαξαν τὰς Ἀθηναίους νὰ ὑποφέρωσιν ἡσυχίως τὰς κατ' οἶκον δυσυχίας, οἱ ὁποῖοι πνέοντες ἤδη ὅλως φιλοπατρίαν, ἐζήτην συγγνώμην διὰ τὴν προτέραν ἀχαριστίαν. Ἀλλ' αὐτοὺς δὲν ἐζήτη πολὺν καιρὸν, διὰ τὴν ἀπολαύσιν τὰς τιμῶν των, ἐπειδὴ ἐμόλυνθη ἀπὸ τῶν λιμῶν, ὁ ὁποῖος ὥς δόλιος ἐχθρὸς ἀναχωρήσας, κατέφευγε τὴν κυριωτέραν πληγὴν. Ἐν τῷ δὲ ὁ Περικλῆς λίαν αὐτοκρινῶν, ἔπνεε τὰ λοῦθια, οἱ περικαυόμενοι πιστὴ φιλολοίᾳ ὠμίλουν περὶ τῆς ζημίας τριῦς ἀνδρὺς ἐπαρμ-

μῦντες ὅλας τὰς πράξεις ἢ τὸ πλῆθος τῶν τροπαίων, μὴ νομίζοντες, ὅτι αὐτὸς προσεῖχεν εἰς ὅσα ἐλεγον, ἐπειδὴ ἐφάνετο ἡμιθανής· ἀλλ' ὑπατήθησαν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἠκραζέτο προσεκτικώτατα εἰς πᾶσαν λέξιν τῆς ὁμιλίας, καὶ τέλος εἶπε, ὡς διατὶ ἐπαινέετε καὶ μνημονεύετε σφίρας ἀνδραγαθημάτων, τὰ ὅποια εἶναι ὡς καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον δωρήματα τῆς τύχης, καὶ παριτρέφεσθε ἐκεῖνο τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον, τὸ ὅποιον ἐκεῖνον μνημονεύεται ὡς τὸ ἐνδοξότατον ἔργον τῆς ζωῆς μου — δηλ. ὅτι ἐν εἰς τῶν πολλῶν ἐνεδύσασα ἐξ ἀλλίας μου θλιβερά; Καὶ οὕτως ἀπέθανεν (1) ὁ Περικλῆς, ὅσις εἶχεν ἠνωμένα τόσα προτερήματα ἐπίσης λαμπρὰ καὶ ἀξιεπαινα· διότι ἦτον ἐπιτήδειος τόσον εἰς τὴν ναυτικὴν, ὅσον καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ, καὶ ἔμπειρος εἰς τὴν τέχνην τόσον τὰ νῦν συνίζη χρεῖματα, ὅσον καὶ τὰ νῦν τὰ μεταχειρίζεται ὁρῶν· καὶ δημοσίᾳ μὲν εὐγλωττος, ἰδίᾳ δὲ εὐάρεστος, καὶ ὑπερασπίζων τὰς τεχνίτας, τὰς ὁποίας ἐδίδασκε μὲ τὸ ἰδίον τε παρὰδειγμα.

Τὸ πλέον ἀξιολογούμενον ἔργον τῶν ἐπομένων τριῶν χρόνων ἦτον ἡ πολιτορκία τῆς Πλαταίας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, μία ἀπὸ τὰς περιφημοτάτας πολιτορκίας τῆς ἀρχαιότητος διὰ τὰς ἀγῶνας καὶ τῶν δύο μερῶν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν γενναίαν ἀντίστασιν τῶν πολιτορκομένων καὶ διὰ τὰ στρατηγήματα, ὅσα μεταχειρίσθησαν ἔτοι διὰ τὴν ἀποφύγωσιν τὴν ὀργὴν τῶν πολιτορκέντων.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπολιόρκησαν αὐτὴν τὴν πόλιν

(1) Δύο χρόνους καὶ ἑξ μῆνας μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πολέμου (Πλάταρχ. ἐν Περικλ.).

περὶ τὴν ἀρχὴν τῆ τρίτῃ χρόνῃ. Ὅτε δὲ στρατοπέδευ-
σάμενοι τριγύρω τῆς πόλεως, ἐμελλον νὰ ἐρημιάσωσι
τὰς πλησίον τύπες, οἱ Πλαταιεῖς εὐθὺς πέμψαντες
πρέσβεις πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Λακεδαιμονίων παρ-
έστησαν, ὅτι ἄδικον ἦτο ν' ἀτιμάσῃ ἐκείνους, τὸς ὁ-
ποῖους αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀφῆκαν πρῶτὴν αὐτονομίαν
καὶ ἐλευθερίαν. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθησαν οἱ Λακεδαι-
μόνιοι, ὅτι ὁ μόνος τρόπος τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἦτο
ν' ἀνανεώσωσι τὴν παλαιὰν συμμαχίαν, ἀφ' ἧς ἐλα-
βον τὴν ἐλευθερίαν, μὴ δεχόμενοι τὸς Ἀθηναίους συμ-
μάχους καὶ ἐνέμενοι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὅποιοι
εἶχον δύναμιν καὶ προθυμίαν νὰ τὸς βοηθήσωσιν. Οἱ
πρέσβεις ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ πράξωσι
τι, χωρὶς νὰ δώσωσι πρῶτον εἰδήσιν εἰς τὰς Ἀθή-
νας, ὅπως εὐρίσκοντο αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα των. Οἱ
Λακεδαιμόνιοι συγκατένευσαν εἰς τὸτο· τῶν δὲ Ἀθη-
ναίων ὑποσχομένων νὰ τὸς βοηθήσωσι κατὰ τὸ δυνα-
τὸν, οἱ Πλαταιεῖς ἔκριναν νὰ ὑποφέρωσι τὰ χεῖρις
παρὰ νὰ παραδοθῶσι, καὶ ἡτοιμάζοντο πρὸς γενναίαν
ἀντίστασιν μετὰ σερεὰν ἀπόφασιν ἦτοι νὰ νικήσωσιν, ἢ
ν' ἀποθάνωσι.

Τότε Ἀρχίδαμος, ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγός,
ἐπικαλεσάμενος πρῶτον τὰς θεὰς μάρτυρας τῆς ἀθωό-
τητός τε, ἐπολιόρκει τὰς Πλαταιεῖς κατὰ τὸν ἀκό-
λεστον τρόπον. Πρῶτον μὲν περιετείχισε τὴν πόλιν με
πυκνὰ φυτευμένα δένδρα, τῶν ὁποίων οἱ κλόνοι ἦσαν
τετραμμένοι πρὸς αὐτήν· ἔπειτα δὲ ἔβαλεν ἐπ' αὐτὰ
ὑλὴν, λίθους, γῆν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ἐχοιμάτισε
τόπον ἱκανὸν νὰ βασιλέῃ τὰς πολεμικὰς μηχανάς. Ὅ-
λοι οἱ στρατιῶται εἰργάζοντο ἑβδομήκοντα ἡμέρας καὶ

νίκτας ἀδιακόπως, ὄντες διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥς ἐν ᾧ τὸ ἡμισυ ἀνεπαύετο, τὸ ἄλλο εἰργάζετο.

Οἱ Πλαταιεῖς βλέποντες τὸ ἔργον ἤδη εἰς ὕψος τριγύρω αὐτῶν, ἐσύνθεσαν ξύλινον τεῖχος ἐπὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως πρὸς ὃ μέρος ἦτο τὸ ἔργον τῶν Λικεδαιμονίων, διὰ νὰ μένωσι πάντοτε ἀνώτεροι τῶν πολιορκητῶν, καὶ ἐσκέπασαν αὐτὸ ἐξώθεν μὲ τριχέα καὶ ξηρὰ δέρματα, διὰ νὰ μένη ἀβλαβὲς ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν πολιορκητῶν. Καὶ ὅτως αὐτὰ τὰ δύο τεῖχη συνήρizonτο περὶ τῆ ὕψους, ἕως ἣ τελευταῖον οἱ πολιορκούμενοι παυσάμενοι νὰ ἐργάζωνται ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐκτίσαν ἐπὶ τὸς τῆς πόλεως δεύτερον τεῖχος, μηχανοειδὲς τὸ σχῆμα, διὰ νὰ καταφύγωσιν ὅπουθεν αὐτῶ, ἂν δυνασεύδῃ τὸ πρῶτον τεῖχος. Τότε οἱ Λικεδαιμόνιοι ὑψώσαντες τὰς μηχανὰς, κατέσπεισαν τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τόσον τρομερὰ, ὥς ἐφοβήθησαν μὲν οἱ πολῖται, δὲν ἀπηλπιδήσαν ὁμῶς, καὶ μετεχειρίσθησαν πάντα τρόπον νὰ κάμωσιν ἀνωφελεῖς τὰς μηχανὰς τῆ ἐχθρῆς, ποτὲ μὲν ἀνατρέποντες μὲ βρόχους (θηλυὰς ὀσινίων) τὰς κεφαλὰς τῶν κριῶν, οἱ ὁποῖοι ἐρρίπτοντο κατὰ τὸ μέρος τῆς τεῖχος, καὶ ἄλλοτε συντρίβοντες τὴν δύναμιν τῶν μηχανῶν ῥίπτοντες ἄνωθεν δυνατὰ ξύλα. Οἱ πολιορκηταὶ βλέποντες καὶ τὰς μηχανὰς ἀνωφελεῖς, καὶ νέον τεῖχος ἔτρωθεν κτισμένον κατὰ τοῦ χώματός των, ἐνόμισαν ἄπορον τὸ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν διὰ τοιούτων μέσων, καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀποκλείσωσι μόνον τὰς ἐξόδους τῆς πόλεως καὶ ὅτως ἐπιχειρήσαντες πρῶτον νὰ κατακαύσωσι τὴν πόλιν καὶ μὴ δυναθέντες, ἐπειδὴ ἡ φλόξ ἐσβέβη εὐθὺς ἀπὸ τὴν πεσῶσαν ῥαγδαίαν βροχὴν, περιτείχισαν τὴν πόλιν κύκλῳ μὲ πλίνθες (τέβλα), καὶ περιέφραξαν τὸ τεῖ-

χος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν με βαθεῖαν τάφρον (χαντάκι). Τέτο τὸ ἔργον διεμερίσθη ἐπίσης εἰς ὅλον τὸ εἰσάτευμα, καὶ ὅταν ἐτελειώσῃ, ἀφείδυσαν τινὲς νὰ φυλάττωσι τὸ ἥμισυ, ἐν ᾧ οἱ Βοιωτὶ ὑπεχέδυσαν νὰ φυλάττωσι τὸ ἄλλο ἥμισυ, τὸ δὲ λοιπὸν εἰσάτευμα ἐπέ-
τῆιο.
Σειπ.

κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ δυσυχεῖς Πλαταιεῖς κατεκλείδυσαν ἑνδοθεν ἑνὸς δυνατῆ τείχεος χωρὶς τινος ἐλπίδος βοηθείας, καὶ ἀναμένοντες μόνον τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν νικητῶν. Πάντες οἱ ἐν ταῖς Πλαταιαῖς εὐρισκόμενοι ἦσαν μόνον 400 πολῖται, 80 Ἀθηναῖοι, καὶ 110 μαγειρίσται· ἄλλος δὲ ὕδεις ἦν ἐν τῷ τείχει, ὅτε δῶλος, ὅτε μὴν ἐλεύθερος, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ λοιποὶ εἰ-
π. χ.
 Τέλος δὲ, μὴ ἔχοντες οἱ Πλαταιεῖς ἐλπίδα βοηθεί-
428.
 ας, καὶ ἄκρως ὑσερῶμενοι τροφῶν, πρῶτον μὲν πάντες ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσιν, εἰ δυνατόν, διὰ μέσου τοῦ ἔχθρῳ, ἔπειτα δὲ οἱ ἡμίσεις ἐν καιρῷ τῆς πράξεως φοβέμενοι τὸν μέγαν κίνδυνον καὶ τὴν τόλμην τοῦ ἐπιχειρήματος, τελείως δὲν ἐτόλμησαν· οἱ δὲ λοιποὶ, ὡς διακόσιοι καὶ εἴκοσι ἄνδρες, ἔμειναν σερεοὶ εἰς τὴν ἀπέφασιν, καὶ ἐσώθησαν τρόπῳ τοιῷδε. Πρῶτον μὲν ἐμέτρησαν τὸ ὕψος τοῦ τείχεος, ἀριθμῶντες τὰς σειρὰς τῶν πλίνθων, ἐξ ὧν τέτο συνίστατο (καὶ τέτο ἐγίνε πολλάκις καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μὴ λανθᾷσῃ τὸν ἀληθινὸν ἀριθμὸν)· μάλα δὲ μὲ μεγάλην εὐκολίαν, ἐπειδὴ εὐρισκομένῃς τῷ τείχεις ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος μακρὰν, καθὲν τέτο μέρος καθωρᾶτο εὐκόλως. Ἐπειτα δὲ ἔκαμον κλίμακας ἱκανὰς τὸ μῆκος κατὰ τὸ μέτρον τοῦ τείχεος.

Ὅτε τὸ πᾶν ὑπομείνηται πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκο-

5 Γαν. πῆ, οἱ πολιορκούμενοι τηρήσαντες νύκτα ἀτέληνον, βρο-
 χερὴν ἔνεμύσθη, ἐξῆλθον τῆς πόλεως· ἔκλεινον
 μὲν διέβησαν τὴν πρώτην τάφρον, ἔπειτα δὲ ἐπλη-
 σίασαν εἰς τὸ τεῖχος, ἄγνωστο μὲν διὰ τὸ σκότος τῆς
 νυκτὸς, ἀνήμεροι δὲ διὰ τὸν πάταγον τῷ ἀνέμῳ ἔκλει-
 νοι, περιπλυνόμενοι ὀλίγον τι μακρὰν ὃ εἰς ἀπὸ τῆ
 ὄψεως, διὰ τὴν μὴ κάμωσι θόρυβον τὰ ὅπλα των συγ-
 κρούμενα, τὰ ὅποια ἦσαν ἐλαφρὰ πρὸς εὐκολίαν τῷ
 ὁρμῇ, ἔχοντες τὸν ἑνα πόδα ἀνυπόδητον, διὰ τὴν
 μὴ γλυκυρῶσι τόσον εὐκόλως εἰς τὴν λάσπην. Οἱ βασι-
 λῆες τὰς κλίμακας ἐσησαν αὐτὰς εἰς τὸ μεταξὺ τῶν
 πύργων διάστημα, ὅπερ ἤξευρον ὅτι ἦτον ἐρημὸν διὰ
 τὴν βροχὴν. Τότε δώδεκα ἄνδρες ἀνέβησαν διὰ τῶν
 κλιμάκων ἀπλισμένοι μόνον μὲ θώρακα καὶ μάχα-
 ραν, ἔχοντες κατ' εὐθείαν εἰς τὰς πύργους, ἔξ
 ἀπὸ τοῦ ἑν, ἔξ ἀπὸ τοῦ ἄλλο μέρους. Μετὰ τούτους
 ἀνέβησαν ἔτι ἄλλοι φίλοι ἔχοντες μόνον ἀκόντια, διὰ
 τὴν ἀναβῆσιν εὐκολώτερον, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοι κατόπιν
 ἔφερον τὰς ἀσπίδας, ἔτι ἔμελλον τὰς δώσωσιν ἐν
 ἀνάγκῃ.

Ὅταν οἱ περισσότεροι αὐτῶν ἀνέβησαν εἰς τὴν κο-
 ρυφὴν τοῦ τεύχους, ἐνόησαν αὐτοὶ οἱ ἐκ τῶν πύργων
 φύλακες ἀπὸ τὸν μέγαν φόβον ἔκλεινον μιᾶς κερα-
 μίδος, ἢ ὁποία ἔπεσε κάτω ἐξ αἰτίας ἑνὸς τῶν Πλα-
 ταιῶν, ὅστις ἐζήτην τὴν πιαυτὴν καλλίτερον ἀπὸ τὰς ἐ-
 πάλξεις· εὐθὺς δὲ ἦτο βροχὴ ἔκλεινον θόρυβος ἀπὸ τοῦ ὕψους
 τῶν πύργων, ἔκλεινον τὸ σάτυμα ὁρμήσεν ἐπὶ τὸ
 τεῖχος, χωρὶς ὅμως τὴν αἰτίαν τῷ θόρῳ διὰ
 τοῦ σκότος τῆς νυκτὸς ἔκλεινον τὴν σφοδρότητα τοῦ χει-
 μῶνος, ἔκλεινον διότι οἱ ἐν τῇ πόλει μέναντες Πλαταιεῖς ἔ-
 κλεινον θόρυβον εἰς ἄλλο μέρος, διὰ τὴν ἀπαχολῶσιν

ἔκει τὸν ἐχθρὸν, ὃ ὅποῖος ἦτον εἰς ἀπορίαν τῶ πρακ-
 τέσ κ' ἐφοβείτο νὰ παραιτήσῃ τὸν τόπον τα. Τότε
 τριακόσιοι στρατιῶται, διωρισμένοι νὰ παραβουδῶσιν
 ἐν ἀνάγκῃ, ἐξῆλθον ἀπὸ τῶ ἀντιχάρρακος, κ' ἐχώ-
 ρουν πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἤκουον τὴν βοήν, ἀνάψαντες ἐν
 τῷ τῷ κ' πολλὰς φανὲς πρὸς τὰς Θήβας εἰς σημεῖον,
 ὅτι αὐτὸς ἐπρεπε νὰ περιπατήσῃν. Ἀλλ' οἱ ἐν τῇ πόλει
 Πλαταιεῖς, διὰ νὰ μείνῃ τὸ σημεῖον τῶ ἐχθρὸς ἄχρηστον,
 αὐτοὶ ἀλλὰς φανὲς ἐπιτηδὲς προητοίμασμένους ἐπὶ τῶ
 τείχεσ τῆς πόλεως εἰς διάφορα μέρη. Ἐν τῷ μεταξὺ, οἱ
 πλεῖστοι ἀναβάντες Πλαταιεῖς κυριεύοντες τὰς δύο πύργους,
 οἱ ἑκαστοὶ ἐφύλαττον τὸ διάστημα, ὅπερ ἔσκησαν τὰς κλί-
 μακας, κ' φρονέοντες τὰς φύλακας, ἐσάδησαν ἐνταῖθα
 διὰ νὰ φυλάξωσι τὴν διάβατιν κ' νὰ μὴ ἀφίησιν νὰ
 πλησιάσωσιν οἱ πολιορκηταί. Ἐπειτα δὲ βάλλοντες
 κλίμακας εἰς τὴν κορυφὴν τῶ τείχεσ μεταξὺ τῶν δύο
 πύργων, ἐπανεβίβασαν πολλὰς συντρόφους, διὰ ν' ἀπ-
 εμποδίζωσι τοξεύοντες κ' ἐκείνους, ὅσοι ἔτρεχον εἰς τὸ
 κάτω μέρος τῶ τείχεσ, κ' ἐκείνους, ὅσοι ἤρχοντο ἀπὸ
 τὰς πλησίον πύργους. Τέτων δὲ γινομένων, προλαβόν-
 τες ἔσκησαν πολλὰς κλίμακας, κ' ἐκρήμνισαν τὰς ἐ-
 πάλξεις, διὰ ν' ἀναβῶσιν οἱ λοιποὶ εὐκολώτερον. ἀ-
 ναβαίνοντες δὲ, κατέβαινον ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος κ' ἐ-
 χώρουν πλησίον τῆς τάφρου εἰς τὸ ἐξωθεν μέρος, το-
 ξεύοντες ὅσους ἀπύκτων. Ὅταν ἐπέρασαν ὅλοι, τότε
 κατέβησαν ὕψερσι κ' ὅσοι ἦσαν εἰς τὰς πύργους, κ' ἐ-
 χώρουν πρὸς τὴν τάφρον κατόπιν τῶν λοιπῶν. Ἐκείνη
 τῇ σιγῇ ἔφθασε κ' ἡ φυλακὴ τῶν τριακοσίων με-
 τὰς λαμπάδας. Ὅμως, οἱ Πλαταιεῖς βλέποντες ἐκ-
 τῶ σκότες τὰς ἐχθρὰς εἰς τὸ φῶς κάλλιον, παρέξ ἑ-
 τοι ἐκ τῶ φωτὸς ἐκείνους εἰς τὸ σκότος, ἐτόξευον κ' εἰς.

εκύντιζον εἰς τὰ γυμνά· καὶ ἔτι διεβησαν οἱ ὕπερ
τὴν τάφρον ἀσφαλῶς, μετὰ μεγάλην ὅμως δυσκολίαν καὶ
βίαν· διότι τὸ ἐν τῇ τάφρῳ νερὸν ἐκρυσσάλλετο κατὰ τὴν
ἐπιφάνειαν, καὶ ὁ κρύσαλλος δὲν ἦτο σερεὲς διὰ τὸν νοτε-
ρὸν καιρὸν καὶ τὰς σφοδρὰς ὑετεῖς· ἀλλ' ἡ σφιδρότης τῆς
χειμῶνος ἐχρησίμευσεν μᾶλλον εἰς τὴν φυγὴν τῶν
Πλαταιέων.

Ὅταν ἐπέρασεν ὅλοι οἱ Πλαταιεῖς, διὰ τὸ ἀπο-
κρύψασθαι κάλλιον τὴν φυγὴν τῶν, καὶ νὰ μὴ δώσεν ὑπο-
ψίαν, κατὰ πρῶτον μὲν ἐχώρην τὸν δρόμον πρὸς τὰς
Θύβας, μίαν ἐχθρικὴν πάλιν, ἐν ᾗ οἱ Λακεδαιμόνιοι
ἔτρεχον τὸν πρὸς τὰς Ἀθήνας δρόμον διόκοντες αὐ-
τὰς εἰς μάτην ἄχρι τινὸς, ἔπειτα δὲ περιπατήσαντες
ἐξ ἧς ἐκτὰ θάδια, εὐστὺς ὑπεγράφησαν πρὸς τὸ ὄρος καὶ
ἐτράπησαν εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἀπὸ
διακοσίας καὶ εἰκοσι ἐσώθησαν διακῦστοι καὶ δώδεκα, οἱ
δὲ λοιποὶ διὰ τὸν φόβον ἐπέσραψαν εἰς τὴν πόλιν πλὴν
ἐνὸς μόνου τοξότου, ὁ ὅποιος ἐπιάθη εἰς τὸ χεῖλος τῆς
ἐξω τάφρου. Οἱ μὲν ἔν Πελοποννήσιοι παυσάμενοι διώ-
κοντες μεταίως, ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον· οἱ δὲ
ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιεῖς νομίζοντες, ὅτι ὅλοι οἱ σύντρο-
φοὶ τῶν ἐφρονεύθησαν (ἐπειδὴ ἔτι εἶλεγον ὅσοι ἐπέσρε-
ψαν δικαιολογέμενοι), ἐσειλαν κήρυκα ζητεῦντες τὰς νεκ-
ρὰς ὑποσπόνδους· μαθόντες δὲ τ' ἀληθεῖς, ἐπαύσαντο.

- π. χ. Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπομένης χρόνου, οἱ Πλαταιεῖς
427. μὴ ἔχοντες τροφὰς, μηδὲ δυνάμενοι νὰ πολιορκῶνται,
παρεδόθησαν ἐπὶ συμφωνίᾳ τῇ νὰ μὴ τιμωρηθῶσιν,
ἀνδρὸν κριθῶσι πρῶτον κατὰ τὰ δικαίωματα τῆς κρι-
σεως. Ὅθεν ἐλθόντες ἐκ τῆς Σπάρτης πέντε κριταί,
χωρὶς νὰ προτεθῇ αὐτοῖς ἄλλη κατηγορία, τὰς ἡρώ-
τησαν τοσούτων μόνων, ἂν ἔκαμιν ἐν ᾧ παρόντι

πολέμῳ κῆνεν ἀγαθὸν ᾗς Λακεδαιμονίῳς καὶ ᾗς συμμαχῶς; Οἱ Πλαταιεῖς ταραχθέντες ἐπὶ τῷ ἐρωτήματι, δὲν ἐγίνωσκον τι ν' ἀποκριθῆν ἐννοήσαντες δὲ, ὅτι αὕτη ἡ ἐρώτησις προήρχετο ἀπὸ τῆς φανερᾶς αὐτῶν ἐχθρᾶς Θηβαίῃς, οἱ ὅποιοι ἄμωσαν αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν, ἐνεθύμζον τὰς Λακεδαιμονίους τὰ ὅσα ἀγαθὰ ἔκαμιν αὐτοὶ γενικῶς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἐν Ἀρτεμισίῳ καὶ Πλαταιαῖς μάχην, καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Λακεδαιμονίαν, ὅτε μετὰ τὸν σεισμὸν ἠκολούθησεν ἡ ἀποσάσις τῶν Εἰλώτων, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἡ μόνη αἰτία, ἡ ὅποια παρεκίνητεν αὐτὰς νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ἦτο τὸ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν Θηβαίων, κατὰ τῶν ὁποίων ἀπράκτως ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων· εἰ δὲ νομίζον τὲτο ὡς ἔγκλημα, τὸ ὅποιον ἦτο μόνον δυσυχία, καὶ ἂς μὴ λησμονήσωσι παντάπασι τὰς προτέρας αὐτῶν ἐκδουλεύσεις. “Ἀποβλέψατε, εἶπαν, εἰς ἡτὰ παρόντα μνημεῖα τῶν πατέρων σας, τὰς ὁποῖας ἡμεῖς ἐτιμῶμεν καθ' ἕκαστον χρόνον μὲ τιμὰς, ὅσαι ἠπρέπευσιν εἰς μνημόσινον τοιούτων νεκρῶν. Ὅσοις πρόημεν ἐκρίνατε καλὸν νὰ θάψητε αὐτὰς εἰς τὴν γῆν ἡμῶν, ὡς φίλων καὶ μαρτύρων τῆς ἐκείνων ἀνδρίας, ἡδη δὲ σεῖς αὐτοὶ θέλετε νὰ παραδώσητε τὴν κόνιν αὐτῶν εἰς τὰς φονέας των, καταλιμπάνοντες ἡμᾶς ἡεῖς τὰς χεῖρας τῶν Θηβαίων, οἱ ὅποιοι ἐπολέμησαν κατ' ἐκείνων εἰς τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην; θέλετε νὰ καταδωλῶσητε τὴν ἐπαρχίαν, ὅθεν ἡ Ἑλᾶς πᾶσα ἀνέλαβε τὴν ἐλευθερίαν; θέλετε νὰ ἡρνημώσητε τὰ ἱερά τῶν θεῶν, εἰς τὰς ὁποῖας ὑσεῖς χορεωσάητε τὴν νίκην; θέλετε νὰ ἐξαλείψητε τὴν μνημῆμην ἡμῶν τῶν κτητόρων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι ἐβου-

„Δήσαμεν τάσον εἰς τὴν σωτηρίαν σας; Ἡμεῖς τολμῶ-
 „μεν νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἡ συντήρησις ἡμῶν εἶναι ἀδικαίω-
 „ριστος ἀπὸ τὴν ἰδικίαν σας δέξαν, καὶ ὅτι ἀδύνατον εἶ-
 „ναι ν' ἀφανίσγητε ἡμᾶς τὲς παλαιὰς φίλες καὶ εὐεργέ-
 „ητας διὰ τὸ κατ' ἡμῶν ἀδικον μίσος τῶν Θηβαίων, καὶ
 „νὰ μὴ ἐγκαταλίπητε αἰώνιαν κατασχύνην.

Ἐκ τῶν εἰρημένων εἰδύνατο νὰ συμπεράνη τις, ὅ-
 τι ταῦτα τὰ δίκαια ἤθελον κινήσῃ εἰς εὐσπλαγχνίαν
 τὲς Λακεδαιμονίους· ἀλλ' ἔτοι ὑπακούοντες περισσότε-
 ρον εἰς τὴν ὑπερηφάνειάν, πικρολογον καὶ ὑβριστικω-
 τάτην ἀπόκρισιν τῶν Θηβαίων, ἄλλως δὲ καὶ προδι-
 δαχθέντες ἀπὸ τὴν Σπάρτην, ἐπέμενον εἰς τὸ πρῶ-
 τον αὐτῶν ἐρώτημα· καὶ φέροντες τὲς Πλαταιεῖς ἕνα
 πρὸς ἕνα ἐμφοῦεν, καὶ ἐρωτῶντες ἀν' ἑκάστην ἐν ᾗ
 παρόντι πολέμῳ κἀνὲν ἀγαθὸν ἴδεν Λακεδαι-
 μονίους καὶ ἴδεν συμμάχους, ἐπότε καὶ οὐκ ἀπεκρί-
 νετο, ὅχι, ἀπέκτεινον αὐτὸν, καὶ ἔτι οὐκ ἐβόσσαν οὐ-
 τε ἕνα, διαφθείραντες ὡς 200 μὲν Πλαταιεῖς, 25
 δὲ συμπολιτοῦ-μένους Ἀθηναίους, τὰς δὲ γυναῖκας λα-
 βόντες αἰχμαλύτους ἠδραπύδισαν. Οἱ Θηβαῖοι ἐκπαῖτα
 κατόκησαν τὴν πόλιν μετὰ φυγάδας Μεγαρεῖς καὶ Θη-
 βαιεῖς, ὕπερον δὲ μετ' ἕνα χρόνον κατέσκαψαν αὐτὴν
 ἐκ Σεμελίων. Τοιούτῳ τρόπῳ ἐλπίζοντες οἱ Λακεδαι-
 μονίοι ν' ἀπολαύσωσι μέγα τι ὄφελος ἀπὸ τῆς Θηβαίας,
 ἐβυστίασαν εἰς τέτων τὴν ἐχθρὰν τῆς Πλαταιεῖς, ἐν-
 νενήκοντα καὶ τρεῖς χρόνους μετὰ τὴν πρώτην αὐτῶν συμ-
 μαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων (1).

Κατὰ τέττας τὲς χρόνους φείλαντες οἱ Πελοποννή-
 σιοι σῶλον εἰς βοήθειαν τῆς Μιτυλήνης, ἔμαθον κατ'

(1) Θουκ. Γ. β. ξά-ξη. Διδδ. ΙΒ'.

ὁδὸν (1), ὅτι συνέβη μεγάλη ἀποσασία εἰς τὴν Κέρκυραν (Κορϋϋ), καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσεν αὐτῷ, ἔλπιζοντες νὰ κυριεύσεν εὐκόλως αὐτὴν τὴν νῆσον διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ταραχὰς, ἀλλ' ἠπατήθησαν· ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι τόσον ἀπηλπίσθησαν, ὥς ἐφόβιζον καὶ τὸν αὐθαδέεστατον ἔχθρον, ὅς τις ἐτόλμαν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν πόλιν. Κατὰ τῆτον τὸν χρόνον ἤρξατο καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ εἰς τὰς τῶν Συρακευίων καὶ Λεοντίνων, τῶν ὁποίων αἱ δι-
 χόνοιοι κατήντησαν εἰς πόλεμον. Ἀλλ' ἐγὼ παρατρέχω
 σιωπῇ τὴν περιγραφὴν τούτων καὶ τῶν κατὰ τὴν Κέρκυ-
 ραν καὶ εἰς ἄλλας τόπους συμβάντων, εἰς τὰ ὅποια αἱ Ἑλ-
 ληνικαὶ πόλεις ἐφθείροντο ἀμοιβαίως, χωρὶς ν' ἀυξήσω-
 σι τὴν γενικὴν εὐδαιμονίαν, ἢ νὰ καταστήσωσι κοινὸν πο-
 λιτικὸν σύστημα. Ἡ πλάσιγξ τῆς τύχης ἐκλίνει ποτὲ
 μὲν εἰς τῆτον, ποτὲ δὲ πρὸς ἐκείνον. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι
 ἐκυρίευσαν τὴν Πύλον ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας, ἔτοι-
 δὲ πάλιν ἔκαμνον κατ' ἔτος εἰσβολὴν εἰς τὴν Ἀττι- π. χ.
 κήν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι θέλοντες νὰ κυριεύσιν πάλιν 425.
 τὴν Πύλον, ἀποβάντες εἰς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν πλητί-
 ον κειμένην, ἐπολιόρκουν τὴν Πύλον· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐλ-
 θόντες μὲ εὖλον ἱκανόν, ἐνίκησαν τὰς Πελοποννησίους καὶ
 τὰς ἠνάγκασαν νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν Σφακτηρίαν. Τότε
 βλέποντες οἱ Σπαρτιάται τὸν κίνδυνον, ἔστειλαν εἰς τὰς Ἀ-
 θήνας πρέσβεις προβάλλοντες εἰρήνην, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐ-
 πειδὴ ὁ δημαγωγὸς Κλέων, ὁ ὁποῖος εἶχε τότε μεγά-

(1) Οἱ Λέσβιοι ἀρέντες τῶν Ἀθηναίων τὴν συμμαχίαν τῷ 428 ἔτει π. χ. ἐζήτησαν τὴν συμμαχίαν καὶ βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐσερξάν· ἀλλ' ὁ εὐλαὴς εὖλος δὲν ἦλθεν ἐν καιρῷ, καὶ οὐκ αἱ πόλεις τῆς Μιτυλήνης ἐπὶ ἐλάχθησαν εἰς τὰς πολιορκίας Ἀθηναίων.

λην ἰσχὺν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκαιχάτο γὰρ ζω-
 γρήσῃ ὅλκετ' ἐντῇ Σφακτηρίᾳ πολιορκούμενος Σπαρ-
 τιάτας εἰς εἰκοσι ἡμέρας. Ὅθεν ὁ πόλεμος ἀνενεώθη
 μὲ ὕλιν τὴν πρώτην ὁρμὴν, ἡ δὲ νῆσος Σφακτηρία,
 πλησίον τῆς Πύλου κειμένη, ἔγινε τὸ θέατρον τοῦ πο-
 λέμου. Ὁ Δημοσθένης, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός (τῷ
 ὅποιε τὴν ἀνδρίαν καὶ πολιτείαν ὑπερίψατο μετέπειτα
 τοσῶτον ὁ συνάντης ξήτωρ γεγενεαλογούμενος ἀπ' αὐτοῦ),
 ἔχων συστρατηγὸν τὸν Κλέωνα, ἀπέβη εἰς τὴν νῆσον,
 διὰ γὰρ διώξῃ τὲς αὐτόσε εἰρισκομένους Λακεδαιμονίους.
 Οἱ ὑπ' αὐτοὺς Ἀθηναῖοι ὥρμησαν κατὰ τῷ ἐχθρῷ μὲ
 μεγαλὴν ἀνδρίαν, διώκοντες αὐτὸν ἀπὸ τόπου εἰς
 τόπον, καὶ προχωρῶντες εἰς τὰ πρόσω, ἕως ἃ τελει-
 ούται τὲς ἐβίβαν ἕως εἰς τὸ ἑσχατὸν καταφύγιον τῆς
 νήσου, ὅπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι κυριεύσαντες ἐν φρεσίον,
 τὸ ὅποιον ἐνομίζετο ἀπρόσιτον, ἐκάθισαν καὶ ἐπολέμει-
 μένον πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅπερ ὁ ἐχθρὸς ἠμπορεῖ γὰρ
 τὲς κτυπήσῃ, καὶ ἐμάχοντο ὡς λέοντες. Ἐπειδὴ ἡ μά-
 χη ἐπεκράτησε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας,
 καὶ οἱ στρατιῶται ἐταλαιπώροντο ἀπὸ τὸν κόπον, τὸ καῦ-
 μα καὶ τὴν ὑπερβολικὴν δίψαν, προσελθὼν ὁ στρατη-
 γὸς τῶν Μεσσηνίων πρὸς τὸν Κλέωνα καὶ Δημοσθένην
 εἶπεν, ὅτι ὅλοι οἱ ἀγῶνες ἦσαν μάταιοι, εἰ δὲ κτυ-
 πύσῃ τὲς ἐχθρὸς κατὰ νώτων· καὶ λαβὼν ὀλίγους το-
 ξότας καὶ ψιλὰς, μὲ τὲς ἰσχυρὰς ὑπέσχετο γὰρ εὖρη δρό-
 μον, ἀνέβη διά τινων κρημνωδῶν τόπων μὴ φυλατ-
 τομένων τελείως ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, ἔπειτα δὲ κατα-
 βὰς ἀνεπαυδήτως, καὶ ἐξαίφνης ἀναφανείς κατὰ νώτων,
 τὸν μὲν ἐχθρὸν ἐξέπληξε διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, τὲς
 δὲ Ἀθηναῖες πολλῶν μᾶλλον ἐπέρρωσε· καὶ ὕτως οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι πολεμήμενοι ἤδη ἀπὸ περισσοτέρους καὶ ἀπὸ

ἅλα τὰ μέρη, ἀπέκαμον καὶ ἐκέτι ἀντείχον, ἀλλ' ἐφευγον, ὅπερ ἰδόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκυρίευσαν τὰς ἐξόδους καὶ ἔως ἀπέκοψαν αὐτῶν τὴν φυγὴν. Τότε βλέποντες οἱ δύο στρατηγοὶ Κλέων καὶ Δημοσθένης, ἵτι ἂν ἡ μάχη διαρκέσῃ, ἐδὲ εἰς αὐτῶν ἤθελε σωθῆ, καὶ θέλοντες νὰ τὰς φέρωσι ζῶντας εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς μὲν στρατιώτας ἐπρόσαξαν νὰ παύσωσι τὴν φόνον, ἐκεῖνες δ' ἐκέλευον διὰ κήρυκος νὰ παραδώσεν ἑαυτὲς καὶ τὰ ὅπλα· οἱ δὲ ἀκέσαντες, ἐχαμήλωσαν οἱ περισσότεροι, τὰς ἀσπίδας καὶ ἀνέσεισαν τὰς χεῖρας εἰς σημεῖον ὑπακοῆς. Τότε ἐγένεν ἀνακωχὴ ὅπλων, καὶ ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων Στύφων ἐζήτησεν ἄδειαν νὰ στείλῃ εἰς τὸ ἐν τῇ ὑπείρῳ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων, διὰ ν' ἀκέσῃ καὶ τὴν ἀπίφασιν τῶν βασιλέων. Τῷτο δὲν ἐσυγχωρήθη αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκραζον κήρυκας ἀπὸ τῶν αἰγιαλῶν, καὶ μετὰ πολλὰς ἐπερωτήσεις ἤλθεν ἐκ τῆς ὑπείρου Λακεδαιμονίως τις καὶ εἶπε μεγαλοφώνως, ὅτι ἦτον αὐτοῖς συγχωρημένον νὰ κάμωσι συμβιβασμὸς μετὰ τῷ ἐχθρῷ, ἐπὶ ὅμως ἀτίμους. Μετὰ τῷτο, βελευσάμενοι κατ' ἑαυτὰς οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεδόθησαν εἰς τὴν νικητὰς, καὶ ἐφυλάττοντο ἐν φυλακῇ. Τῇ ἐπαύριον δὲ, εἰδόντες οἱ Ἀθηναῖοι τρόπαιον ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἀποδόντες εἰς τὰς Λακεδαιμονίους τὰς νεκρὰς, πρῶτον μὲν διεμέρισαν τὰς αἰχμαλώτας εἰς διαφόρους τριήρεις, ἔπειτα δὲ παραδόντες αὐτὰς τοῖς τριηράρχοις εἰς φυλακὴν, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πατρίδα. Ἦσαν δὲ κατὰ πρῶτον ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ οἱ πάντες Λακεδαιμόνιοι 420 τὸν ἀριθμὸν, ὧν οἱ μὲν 128 ἀπέθανον, οἱ δὲ ἄλλοι ζῶντες ἐπιάθησαν, ἐν οἷς ἦσαν ὡς 120 Σπαρτιάται.

Ἡ πολιορκία τῆς νήσου (ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῆς ἀνακωχῆς) διήρκεσε ἐβδομήκοντα καὶ δύο ἡμέρας. Οἱ Ἀθη-

ναῖοι ἀφέντες τὴν Πύλον ἀνεχώρησαν· καὶ ἡ ὑπόσχεσις τῷ Κλέωνος, μὴ ὅλον ὅτι ἐφαίμετο κατ' ἀρχὰς νεανικὴ καὶ μανιώδης, ἐπληρώθη. Τὸ δὲ θαυμασιώτερον ἦτον, ὅτι παρεδόθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἐπεὶ δὲ πᾶσι ἐνόμιζεν, ὅτι αὐτοὶ κάλλιον ἤθελον ἀποθανῆ μαχόμενοι, παρὰ νὰ παραδώσεν τὰ ὅπλα. Ὅτε δὲ ἐκομίσθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐφυλάττοντο ὡς αἰχμάλωτοι, ἕως ἢ γένη ἡ εἰρήνη· εἰ δὲ οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τέτε εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ Ἀθηναῖοι διενόηοντο νὰ φονεύσωσιν ὅλους· εἰς δὲ τὴν Πύλον ἀφῆκαν φυλακὴν, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ναυπάκτου Μεσσήνιοι, οἱ πάλαι κάτοικοι τῆς Πύλου, ἐξεῖλαν αὐτῶν τὰς ἐκλεκτὰς νέας, οἱ ὅποιοι ἐβλαπτον πολλὰ τὰς Λακεδαιμόνους μὲν τὰς εἰσδρομάς των, καὶ ἐπεὶ δὲ ἐλάλεν τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, κατέπεισαν πολλὰς Εἰλωτας νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβέμενοι ἄλλο τι κακὸν μεγαλῆτερον, ἐξεῖλαν διαφόρους πρέσβεις πρὸς τὰς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐς μάτην· ἐπεὶ δὲ ἔτοι ἐπαίρομενοι ἤδη ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ καὶ νίκῃ, δὲν ἤθελον νὰ ἐξέξωσιν εἰς καμμίαν συμφωνίαν.

- Δύο ἢ τρεῖς χρόνοι κατὰ διαδοχὴν ἐγίνοντο αἱ ἐχθραὶ μὲν ἀμειβαίαν εὐτυχίαν, καὶ μόνον ἡ ταπεινότης τῆς μιᾶς ἐπαρχίας εὐδυνατο νὰ φέρῃ εἰς τέλος τὸν π. χ. πόλεμον. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Νικίαν ἐγί-
 424. ναν κύριοι τῆς νήσου τῶν Κυθήρων, εἰς δὲ τὸ Δῆλιον ἐνίκηθησαν ἀπὸ τὰς Λακεδαιμόνους. Τελευταῖον, βα-
 ρ. χ. ρυνόμενα καὶ τὰ δύο μέρη πολυέξοδον καὶ ἀνωφελῆ
 423. πόλεμον, συνεφώνησαν ἐν ἑαυτοῖς ἀνακωχὴν ἐνὸς χρόνου, ἣ ὅποια ἐμελλεν νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ὁδὸν εἰς πολυχρονιωτέραν εἰρήνην· μάλιστα δὲ ὁ θάνατος τῶν δύο στρατηγῶν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων ἐκ ὁ-

λίγον ἐπετάχυνε ταύτην τὴν εἰρήνην, ὧν ὁ μὲν Βρα. π. χ.
 σίδας ἐφονεύθη εἰς μίαν ἔξοδον, ὅταν ἐπολιορκεῖτο εἰς 422.
 τὴν Ἀμφίπολιν (1), ὁ δὲ Κλέων καταφρονῶν τὸν
 ἐχθρὸν, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐγίνωσκε τὸν ἑαυτὸν τε ἀνώ-
 τερον, ἐπιπεσόντος τῷ ἐχθρῷ ἑξαίφνης, ἐφονεύθη,
 ἐν ᾧ ἔφευγε διὰ τὰ σωθῆ, ἀπὸ τινος στρατιώτην, ὁ
 ὅποιος ἀπήντησεν αὐτῷ κατ' ὁδόν. Καὶ ὕτως ἔτσι οἱ
 δύο ἄνδρες, οἱ ὅποιοι πρὸ πολλῷ ἠναντιῖντο εἰς τὴν εἰ-
 ρήνην τῆς Ἑλλάδος, ζητῶντες τὰ γένωσι περιβλεπτοί,
 διαφόρῳ δὲ πάντῃ γνώμῃ, ἐγίναν θυσιὰ τῆς ἰδίας
 αὐτῶν φιλοτιμίας.

Οὗτοι οἱ δύο ἄνδρες ἦσαν πάντα διαφορετικοὶ
 κατὰ τὰς χαρακτῆρας. Ὁ Βρασίδας ἦτον εὐτολμος καὶ
 ἐμπειροπόλεμος, μέτριος καὶ δίκαιος, καὶ αὐτὸς μόνος
 καὶ μόνον ἐκράτει ζωηρὰν τὴν ἐκλείψαν τότε φήμην
 τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆ καιρῶ τῇ Παιστανίᾳ αὐ-
 τὸς ὁ μόνος Σπαρτιάτης ἐφάνη εὖναι μεταξὺ τῶν συμ-
 μάχων, οἱ ὅποιοι διὰ τὴν καλὴν πρὸς αὐτὸς πολιτείαν
 ἐπετάχθησαν πάλιν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ πολλὰ πό-
 λεις ἐξεφάναν αὐτὸν ὡς κοινὸν ἐλευθερωτὴν ἀπὸ τῶν
 Ἀθηναίων τῆς τυραννίας. Οἱ Ἀμφιπολίται ὅχι μόνον
 ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν λοιπῶν συμμάχων δημοσίως,
 ἀλλὰ κατέστησαν εἰς μνήμην αὐτοῦ ὡς ἥρωος ἐτησίως

(1) Μετὰ τὴν ἄλωση τῶν Κυθήρων, ὁ Βρασίδας, ὁ
 στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐστράτευσε διὰ παρακινήσεως
 τοῦ Περδίκκα, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν Θράκην,
 ὅπως ἐκυρίευσεν πολλὰς συμμαχικὰς τῶν Ἀθηναίων πόλεις,
 ἐν αἷς ἦσαν μάλιστα ἡ Ἀμάνθη, τὰ Στάγειρα καὶ ἡ Ἀμ-
 φίπολις. Θεσκυδίδης, ὁ περίφημος ἱστοριογράφος, προ-
 σαχθεὶς τὰ βοηθήσει τὴν Ἀμφίπολιν, καὶ μὴ ἔλθῃ ἐν και-
 ρῷ, ἐξοστρακίζεται ἀπὸ τῆς Ἀθήνας.

ἀγῶνας καὶ δισσίας, καὶ τὸν ἐξεώρην τόσον ὡς οἰκιστὴν, ὥς ἐφάνισαν ὅλα τὰ μνημεῖα τῆς ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἀποικίας. Οὗ βρασιδᾶς ἡραυτιῆτο εἰς τὴν εἰρήνην ὅχι τόσον διίσχυρογνωμίαν, ὥσον διὰ τὸν ἀληθεῶς Σπαρτιατικὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, περὶ τῆς ὁποίας ἐγίνωσκε κάλλιστα, ὅτι κατεφρονεῖτο καὶ ἡτιμάζετο ὑπὲρ τὸ πρέπον ἀπὸ τῆς Ἀθηναίας, τῶν ὁποίων ἡλπίζε τὸ ἔτι νὰ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημα, ἐνδυναμύμενος πάντοτε κατ' αὐτῶν καὶ κατ' ἐκάστην προσιδεὶς νίκην ἐπὶ νίκῃ. Οἱ ἐνδεσσιασμοὶ αὐτοῦ πρὸς δοξαν μεγάλων ἀνδραγαθιμάτων ἦτον ἴσως μέγας, ἀλλ' ἡ καθολικὴ φιλοτιμία τε ἦτο τὸ νὰ καύσῃ τὸν πόλεμον εὐτυχῶς. Δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσωμεν τὴν γενναίαν ἀπέκρισιν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἀργιλεωνίδος πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀπαγγείλαν τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἐρωτώσα, ὅν ὀπείδανεν ἐντίμως, καὶ ἀκέεσα αὐτὸς νὰ τὸν ἐγκαυσιάζωσι, διὰ τὰ μεγάλα ἀνδραγαθήματα καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν ἐξαιρείντες αὐτὸν ἀνώτερον ὅλων τῶν συγχρόνων στρατηγῶν, ἀπεκρίθη, ναὶ, ὁ υἱὸς μου ἦλον ἀνδρεῖος, ἀλλ' ἡ Σπάρτη ἔχει πολλὰς πολέμας καλλιλέροας παρ' αὐτὸν (1).

Οἱ Κλέων ἦτο πάντῃ διαφορετικῶς χαρακτήρος· ῥιψοκίνδυνος, ὑπερήφανος, φιλόνομος (2), φθονερός, κακίτροπος, πλεονέκτης καὶ δωρολήπτης· καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶχε τόσα κακὰ προτερήματα, ἐγίνωσκε ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου, καὶ ἔτω νὰ γένῃ στρατηγός· ἐκολάκευε τοὺς γέροντας, ὑπερηγάπα τὰ χρήματα,

(1) Βρασιδᾶς μὲν γὰρ ἦν ἀγαθὸς, ἀ δὲ Λακεδαίμων πολλῶς ἔχει τήνδε κάρηνον (Πλατ. ἀπορρ.).

(2) Ἀριστοφ. ἐν Ἰππιδῶσι.

πλὴν ἰβρῆθαι τὸς πτωχούς· εἶχεν ἐτοιμότητα ἀγχι-
νοῖας καὶ ἀπεισμόν, τὴν ὁποίαν τινὲς μὲν ἐπῆλυν, οἱ δὲ
περισσότεροι ἐνόμιζον ἀναισχυντίαν καὶ βωμολοχίαν. Οἱ
τὴν ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας, δέλων δὲ βα-
νὴ περιτπέδαστος, καὶ φοβούμενος ἅμα μήπως δυσαρρετη-
θῇ ὁ λαὸς καὶ νομίσῃ, ὅτι ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὸς παλαι-
οὺς φίλους, ἀπεμάκρυνεν ὅλους, ἀντὶ δὲ τέτων ἔκκαμε
φίλους σμῆνος ἀτίμων συνοφαντῶν. Μὲν ὅλον ὅτι αὐτὸς
ἐξέφευτο σμικροπρεπῶς πρὸς τὸν χυδαϊότατον λαόν,
ἔτσι εἶχον τοιαύτην γνώμην περὶ αὐτοῦ, ὥστε πολλοὺς
ἀπεδέχοντο τὸ μέρος τοῦ φανεροῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ Νικίε, ὁ ὁ-
ποῖος ἦτο μὲν φανερὸς φίλος τῶν πλεσίων, ἀλλ' ἐ-
κλίνε καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἶχε περισ-
σότεραν ὑπόληψιν παρὰ πάνσιν. Ἡ εὐγλωττία τοῦ Κλέ-
ωνος ἦτον ἡ ἀγκυρεὰ τῆς ὑπολήψεώς τε· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
ἦτο κεφύλογος, πολύλογος καὶ βιαία, συνηνεμένη πε-
ρισσότερον εἰς τὴν σφοδρότητα τοῦ ἔφους, τῆς προφο-
ρᾶς καὶ τῆς χειρουργίας, παρὰ εἰς τὴν δύναμιν τῶν λό-
γων. Διὰ τῆς τε μακρῶδους τρόπε τοῦ δημηγορεῖν εἰσῆ-
γαγε μετὰ τῶν ῥητόρων καὶ πολιτῶν ἀναισχυντίαν καὶ
ἀταξίαν ἕως τότε ἄγνωστον, καὶ πρῶξέννησεν ἔπειτα
πολλὰς ἀτοπίας εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὥστε σχεδὸν πάν-
τα ἐγίνοντο μετὰ βροχῆς καὶ θορύβου. Αὐτὸς ὑπερείπετο τῶν
πολεμικῶν καὶ λοιπῶν ἀρετῶν, καὶ δὲν εἶχε φυσικὸν πρὸς
πόλεμον πνεῦμα, ἀλλὰ μετεχειρίζετο αὐτὸ μόνον πρὸς
ἀποκάλυψιν τῶν κακῶν τε πράξεων καὶ πρὸς ἐκπλήρω-
σιν τῶν ἄλλων σκοπῶν τε. Ἡ ἄλωσις τῆς Σφοκιτη-
ρίας ἦτο μὲν ἀνδραγαθία μεγάλη, ἀλλὰ καὶ μόνη ἡ ἀ-
προσόχαστος μεγαλαυχία τε ἠνάγκασεν αὐτὸν, ὥς εἴ-
παμεν, εἰς τῆτο. Αὐτὸς ὅμως ἐκόμπαζε τόσον ἐπὶ τῇ
εὐτυχεῖ ἐκτραγεῖσθαι, ὥστε ἐφαντάζετο τὸν ἐκείνόν τε

ἄξιον στρατηγόν, ἃ ὁ δῆμος εἶχε σχεδὸν τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν περὶ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ συμβάν ἐδίδαξεν εὖ-
 δὺς αὐτὸς τὸ ἐναντίον ἃ ἀπέδειξεν, ὅτι αὐτὸς ἦτον ἐ-
 πιτηδεῖος εἰς τὴν πολιτικὴν μᾶλλον, ἢ εἰς τὴν πολε-
 μικήν· τὸ δ' ἀληθές, ὅτε τῷ ἐνός, ὅτε τῷ ἑτέρῳ ἦτον
 ἄξιος, ἐπεὶδὴ εἰς μὲν τὸ δεύτερον ἦτο περισσότερο
 κενορρήμων παρὰ στρατιώτης, εἰς δὲ τὸ πρῶτον πε-
 ρισσότερον παραξίπολις παρὰ φιλόπολις.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἤδη ἐκλινον εἰς τὴν εἰρήνην ἔχθ
 ὀλιγώτερον παρὰ τὰς Ἀθηναίους, ἃ ἔχαιρον ὅτι ἡμ-
 πόρην νὰ κίμωσιν αὐτὴν κατὰ τῆτον τὸν καιρὸν μὲ τιμὴν.
 Αὐτοὶ ἐλυπῆντο κατ' ὑπερβολὴν διὰ τὰς ἐν Σφακτηρίᾳ
 πιασθέντας συμπατριώτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ πρῶτοι
 τῆς Σπάρτης· πρὸ πάντων δὲ, ἡ διορία τῆς μετὰ τῶν
 Ἀργείων τριακονταετὲς εἰρήνης ἡγγίξε νὰ τελειωθῇ·
 τὸ δὲ Ἄργος ἦτον ἰσχυρὰ ἃ ἀκμάζουσα πόλις, ἃ μ' ὅ-
 λον ὅτι ἀπελείπετο πολὺ τῆς Σπάρτης, οἱ Σπαρτιά-
 ται ἐγίνωσκον, ὅτι οἱ Ἀργεῖοι δὲν ἦσαν εὐκαταφρό-
 νητοι, ἀλλ' ἔχοντες πολλὰς συμμάχους γείτονας, ἦσαν
 ἱκανοὶ νὰ τοῖς προξενήσωσι μεγάλα πράγματα. Ἀφ'
 ἃ δὲ τὸ πρᾶγμα ἐξητάσθῃ ἃ ἡρευνήσθῃ τὸ περισσότε-
 ρον μέρος τῷ χειμῶνος, διὰ νὰ ἐπιταχύνωσιν οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι τὴν εἰρήνην, διέσπειραν τὸν λόγον, ὅτι,
 εὐδὺς ὅτε τοῖς ἐπιτρέψει ὁ καιρὸς, ἐμελλον νὰ ὀχυ-
 ρωθῶσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἀκέσαντες τῆτο οἱ Ἀθη-
 ναῖοι, ἐγιναν ἐπεικέστεροι εἰς τὰ ζητήματά των, ἃ
 ὅτως ἐτελειώσθῃ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ἃ τῶν συμ-
 μάχων τῷ δεκάτῳ ἔτει τῷ πολέμῳ εἰρήνη πεντήκοντα
 κ. χ. χρόνων, ἐν ἣ τὰ κύρια ἄρθρα ἦσαν ἡ ἐλευθέρω-
 422. σις τῶν φερθεμένων πόλεων καὶ ἡ αὐσιβαία
 ἀπόδοσις τῶν πόλεων καὶ αἰχμαλώτων. Αὕτη

ἡ εἰρήνη ὠνομάσθη Νικίειος, ἐπειδὴ ὁ Νικίας, ὁ τᾶν ἀντία φρονῶν τῷ Κλέωνι, ἦτον ὁ πρωταίτιος αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τῆ μεγάλης ζήλης αὐτῆ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐσοχάζετο κυρίως νὰ σερεώσῃ δι' ἐκείνης τὴν ὑπόληψίν τε· ἐπειδὴ αὐτὸς ἠτύχησε μὲν εἰς πολλὰς ἐκστρατείας, ἀλλὰ γινώσκων κάλλιστα, πόσον ἐχρησίμευσαν αὐτῷ ἡ τύχη καὶ ἡ φρόνησις, δὲν ἠθέλε νὰ διακινδυνεύσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἤδη ἐκέρδησεν, ἐπ' ἐλπίδι τῆς πλείονος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἀπὸ τῆς Νικιείας εἰρήνης ἕως τοῦ τέλους
τῆς Πελοποννησιακῆς πολέμου.

Τὸ πᾶν ὑπέσχετο ἤδη ἀποκατάσασθαι τῆς προτέρας ἡσυχίας. Οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Κορίνθιοι ἔδειξαν πρῶτοι ση- π. χ.
μεῖα δυσπαρεσκείας, ζητῶντες οἰωδῆποτε τρόπον νὰ διε- 421.
γείρωσι νέας ταραχάς. Ὅθεν, ἵνα προῦπαντήσωσιν
οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι πάντα κίνδυνον, ἔκα-
μον συμμαχίαν ἀναμεταξύ των, ὥς τε αὐτὸς ἐχ-
θρὸς καὶ φίλος νομίζειν, καὶ ὅπως ὅχι μόνον ἐτρόμαζον
τὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλ' ἦσαν ἐκατέρωθεν καὶ εἰς πε-
ρισσοτέραν ἀσφάλειαν. Ὡς τόσον, αἱ πρῶται ἐχθραὶ π. γ.
καὶ ζηλοτυπίαὶ ἔζων ἔτι ἐν ταῖς καρδίαις, καὶ ἔξωθεν 420.
μὲν ἔλαμπεν ἡ φιλία ἐπὶ τὸ πρόσωπον, ἔσωθεν δὲ
ἐμελετῶντο νέαι διχόνοιαι. Ὁ Νικίας ἦτο μὲν ἐκ φύ-
σεως εἰρηγικός καὶ παρεκίνει τὸς Ἀθηναίους νὰ συντηρή-
σωσι τὴν εἰρήνην ὅλης τῆς Ἑλλάδος· νέος δέ τις
φιλοτάραχος ἤρξατο ἤδη νὰ παρρησιάζεται, πα-

ρὰ τῷ ὁποίῳ ἔμελλον νὰ φοβῶνται πολὺ ἴλοι οἱ Φιλήσυχοι. Οὗτος δὲ ἦν ὁ περίφημος Ἀλκιβιάδης ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, περιβόητος διὰ τὴν ἀρπακτικότητα τῆς ὕψους, καὶ διὰ τὰς μεγάλας χάριτας τοῦ πνεύματος.

Ὁ γένος σύνδεσμος τῆς φιλίας τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ Σωκράτους εἶπαι ἐν ἀπὸ τὰ πλέον περιβλεπτα συμβεβηκότα τῆς ζωῆς τε. Οὗτος ὁ φιλόσοφος βλέπων ἐν τῷ νέῳ πολλὰς ἐξαιρέτους φυσικὰς ἀρετὰς, αἱ ὁποῖαι ἐκαλλύνοντι περισσότερον ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῆς ὕψους, κατέβαλε πολλὰς κόπας, διὰ νὰ καλλιεργήτῃ τὸ τόσον πολύτιμον φυτόν, φοβόμενος μὴ δι' ἀμέλειαν μαρανθῇ ἢ διαφθαρῇ παντελῶς. Καὶ ἐπ' ἀληθείας, ὁ Ἀλκιβιάδης ἦτον ὑποκείμενος εἰς τόσους κινδύνους διὰ τὴν λαμπρὰν γέννησιν, διὰ τὰ ἀπειρα πλέτη, διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους τε, διὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν παιδαγωγῶν, διὰ τὰ προσωπικὰ προτερήματα, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν εὐμορφίαν τοῦ προσώπου, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν κολακείαν ὅλων τῶν περὶ αὐτὸν (1), ὥστε ἤθελε συμπεράνῃ τις, ὡς λέγει ὁ Πλάταρχος, ὅτι ἡ τύχη τὸν ἐπροίκισε καὶ περιέφραξε μὲ ὅλα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ, ὥσταν μὲ ὀχυρώματα καὶ χαρὰκώματα, διὰ νὰ γένῃ ἀπρόσιτος καὶ ἀτρωτός ἀπὸ ὅλα τὰ βέλη τῆς φιλοσοφίας, ἀπ' αὐτὰ, λέγω, τὰ σωτηριώδη βέλη, τὰ ὁποῖα τιτρώσκουσι καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν, καὶ ἐγκαταλείπουσιν ἐν αὐτῇ τὰ ἰχυρώτατα κέντρα τῆς ἀρετῆς καὶ ἐπιμόνου δόξης. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κινδύνοι ἐδιπλασίασαν τὸν ζῆλον τοῦ Σωκράτους· καὶ μ' ὅλον ὅτι οἱ ἄλλοι νέοι ἠγωνίζοντο ν' ἀποσπάσω.

(1) Κορνήλ. Νέπτος καὶ Πλάτ. ἐν Ἀλκιβ. καὶ Συμποσ.

σι τὸν νέον Ἀθηναῖον ἀπὸ τῆς μετὰ τῷ Σωκράτῃ συ-
ναναεστροφῆς, ἣ ὁποία μόνῃ ἐδύνατο νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ
τόσας παγίδας, ἐκεῖνος μ' ὅλον τὴν παρεδόθη ὅλως
εἰς αὐτήν. Αὐτὸς εἶχεν ἀπεριόριστον εὐφυΐαν, ἠδ' ἀνετο
τὴν μεγάλην ἀξίαν τῷ Σωκράτῃ, καὶ δὲν ἐδύνατο ν'
ἀντισταθῇ εἰς τὰς χάριτας τῆς μελιφθόγγου καὶ πειθι-
νῆς εὐγλωττίας τε, τὴν ὁποίαν ἐτίμα ὑπὲρ πάντα τὰ
δέλγητρα τῶν ἡδονῶν, καὶ ἦτο τόσον ζηλωτὴς ἀκρα-
τῆς τῇ σοφῇ διδασκαλίᾳ, ὥστε ἠκολέθει αὐτῷ παντα-
χῶς, καθυδυνόμενος ἐς ἄκρον εἰς τὴν συναεστροφὴν τε,
καὶ ὀρεγόμενος πολὺ τὰς ἀρχὰς τῆς διδασκαλίας τε,
καὶ ἀποδεχόμενος μὲ θαυμασίαν εὐκλείδειαν καὶ μόνον τὰς
νεθεσίας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιπλήξεις καὶ τὰς ἐλέγχους,
ἐφ' οἷς καὶ ἔχυνε πολλάκις δάκρυα, βδελυττόμενος τὸν
ἑαυτὸν τε. Τοιαύτη ἦτον ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας εἰς
τὸ σῶμα τῷ Σωκράτῃ, καὶ τόσον ἀξιομίσητα παρῖση
τὰ ἁμαρτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέπιπτεν ὁ Ἀλκιβιά-
δης, ὁ ὁποῖος, ὅτε ἠκροάζετο τῷ Σωκράτῃ, ἐφαίνε-
το πάντῃ ἄλλοις ἑαυτῷ. Ἀλλ' ἡ ἀχαλίνωτος αὐτῷ
θερμὴ κραῖσις καὶ ἡ ἔμφυτος φιληδονία, ἣ ὁποία ἀνε-
ζωπυρῆτο μᾶλλον καὶ ἐξύνπτετο ἀπὸ τῶν λόγων καὶ τὰς
προτροπὰς ἀσέμνων νέων, κατεβύδιζον αὐτὸν εὐθὺς
εἰς τὰς προτέρας ἀταξίας, καὶ τὸν ἔρπαζον, ὡς εἰπεῖν,
ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν τε, ὁ ὁποῖος ἠναγκάζετο νὰ τὸν
μεταδιώκῃ ὡς δραπετὴν δῆλον. Αἱ τοιαῦται ἀλληλο-
διάδοχοι αὐτομολήσεις ἀπὸ τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν κακίαν,
καὶ ἀνάπαλιν, διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης
δὲν ἐβαρύνθη τὴν ἀκαταστασίαν τῷ νέῳ, ἐλπίζων νὰ
τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ἐντεῦθεν προῆλ-
θεν ἀναντιρρήτως τὸ μῆγμα τῷ καλῷ καὶ ποιῆρῳ, τὸ
ὁποῖον ἐφαίνετο εἰς τὸ ἥθος τῷ Ἀλκιβιάδῃ, ἐπειδὴ

ποτὲ μὲν ὑπερίχουν εἰς τὴν καρδίαν αἱ νεθεσῖαι τῷ διδασκάλῳ, ποτὲ δὲ ἡ ἄλογος ὁρμὴ τῶν παθῶν ἔσφεν αὐτὸν ἀκυσίως εἰς ἔργα ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα. Πρὸς τοῖς ἄλλοις πάθεσι, τὸ ἰσχυρώτερον καὶ κυριεῦον ἦτο τὸ φιλόνεικον καὶ φιλόπτωτον τῆς διαθέσεώς τε· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ γέννησίς τε καὶ τὰ μεγάλα προτερήματα εὐκόλουν αὐτῷ τὴν ὁδὸν εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς δημοκρατίας, αὐτὸς ἐπεθύμει ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὐνοίαν τῷ δήμῳ μετὰ τὴν δύναμιν τῆς εὐγλωττίας καὶ μετὰ τὴν πειθὴ τῶν λόγων τε, καὶ πρὸς τῷτο ἡ μετὰ τῷ Σωκράτει συνήθεια καὶ φιλία ἐχρησίμευσαν αὐτῷ πολὺ.

Ὡν ἓν ὁ Ἀλκιβιάδης περιεσοιχισμένος ἀπὸ τόσα διάφορα προτερήματα, ἦτο φύσει ἀνήσυχος, καὶ ἐκίνει μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν πάντα λίθων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰρήνην, ἀποτυχὼν δὲ, ἡγωνίζεται καὶ νὰ ματαιώσῃ τὴν διαμονήν της. Αὐτὸς ἀπεσρέφετο πολὺ τὲς Λακεδαιμόνες, οἱ ὅποιοι τὸν μὲν Νικίαν ἐθαύμαζον καὶ ὑπερηγάπων, αὐτὸν δὲ εἰς ἕδεν ἐλογίζοντο, μ' ὅλον ὅτι οἱ πρόγονοί τε (1) ἐχρημάτισαν πάντοτε οἱ ξενόδοχοι τῶν Σπαρτιατῶν. Τὸ δὲ πρῶτον ἐπιχείρημα πρὸς λύσιν τῆς εἰρήνης ἐχρημάτισε τῷτο· μαθὼν, ὅτι οἱ Ἀργεῖοι διὰ τὸ πρὸς τὲς Σπαρτιάτας μῖσος καὶ τὸν φόβον ἐζήτην πρόφασιν διαφωνίας καὶ πολέμου, ἔδωκεν αὐτοῖς κρυφίως ἐλπίδας τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων λέγων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ λύσωσι μίαν εἰρήνην πάντῃ ἐπιζήμιον εἰς αὐτούς· καὶ ἔτω προφασιζόμενος, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνες δὲν ἐπραγματεύθησαν τὴν εἰρήνην εἰλικρινῶς, ἐζήτην νὰ παροργίσῃ

(1) Ὅρα Θην. Βιβλ. Ε'. §. μγ'. καὶ βιβλ. Η'. §. ε'.

τὸν δῆμον κατ' αὐτῶν καὶ κατὰ τῆ Νικίᾳ, εἰς τὸ ὅποιον εὐδοκίμησε τόσον, ὥς πάντες ἔκλινον εἰς συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀργείων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβησέντες, ἔστειλαν ἀμέσως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ ὅποιοι κατ' ἀρχὰς εἶπαν, ὅτι εἶχον ἐξουσίαν νὰ συμβιβασθῶσι δι' ὅλας τὰς διαφοράς των. Ἡ βεβλή ἀκέσασα, ἔκρινε τὰ προβλήματα τῶν δίκαια καὶ εὐλογα· ὁ δὲ δῆμος ἔπρεπε νὰ συνεκκλησιασθῇ τὴν ἀκίλευτον ἡμέραν πρὸς ἀκρόασιν. Τότε ὁ Ἀλκιβιάδης φοβόμενος, μήπως αὐτὸς ὁ συμβιβασμὸς ἀνατρέψῃ τὰς σκοπὰς τε, συνελάλησε κρυφίως μὲ τὰς πρέσβεις, καὶ τὰς κατέπεισεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φιλίας νὰ μὴ φανερώσεν ἀμέσως εἰς τὸν δῆμον, ὅτι ἦσαν πληρεξέσιοι, ἀλλ' ὅτι μόνον ἤρχοντο νὰ πειράσωνσι τὰ προβλήματα τῶν, διατὶ ἄλλως ὁ δῆμος ὑπερηφανευόμενος ἤθελε ζητῇ μεγάλα πράγματα, καὶ ἤθελε τὰς ἐκβιάσῃ εἰς ἀτίμους συμβιβασμούς. Οἱ πρέσβεις ἐθαύμασαν τὴν φρόνησιν καὶ εἰλικρίνειαν ταύτης τῆς συμβελῆς, καὶ ἀφέντες τὸν Νικίαν, ἐπίστευον αὐτῷ μόνῳ. Τῇ δὲ ἐπαύριον, συναθροισθέντος τῆ δῆμου, ἐπαρρησιάζησαν οἱ πρέσβεις, καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἠρώτησεν αὐτὰς μὲ πολλὴν γλυκύτητα, ποῶπῃν ἐξουσίαν εἶχον; Ὅτε δὲ ἔτοι ἀπεκρίθησαν κατὰ τὴν συμβελήν τε, ὅτι δὲν ἤλθον ὡς πληρεξέσιοι, τότε ὁ Ἀλκιβιάδης ἤλλαξεν εὐθὺς τὴν φωνὴν καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἀναστὰς αὐτὸς μὲν ὠνείδιζεν ὡς δολίης καὶ παλιμβέλους, τὸν δὲ δῆμον ἐκέλευσε νὰ προσέχῃ μὲ ποῖες ἀνθρώπους πραγματεύεται. Τότε ὁ δῆμος ἀπέστειλεν αὐτὰς ἐν θυμῷ· ὁ δὲ Νικίας ἀγνοῶν τὴν ἀπάτην καὶ τὸν δόλον, ἦτον εἰς ἐκπληξιν καὶ κατήφειαν, καὶ θέλων ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπόληψίν τε, ἐπρόβαλε νὰ σαλῇ πρέσβυς εἰς τὴν Σπάρτην· ἐλθὼν

δὲ καὶ μὴ δυνήσῃσι νὰ κατορθώσῃσι κατὰ τὰ ζητήματα τῶν Ἀθηναίων, εὐθὺς ἔτοι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τε ἔκτισον συμμαχίαν μετὰς Ἀργεῖες εἰς ἑκτὸν χρόνον, ἐμπεριεχομένων τῶν Ἡλείων καὶ Μαντινέων. Αὕτη ἡ νέα συμμαχία δὲν ἔλαβε μὲν δημοσίᾳ τὰς σπονδὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ὥς τόσον ἦτο πασιδὴλον, π. χ. ὅτι τὸ πᾶν ἐτεχνεῖτο κατ' αὐτῶν· καὶ μετ' ἑὸ πολὺ 419. ἐξηφίδθη ὁ Ἀλκιβιάδης στρατηγός. Οἱ πιστότατοι τῷ Ἀλκιβιάδῃ φίλοι δὲν ἐπήγουν μὲν τὴν πρῶξιν καὶ τὴν μέσοδον, δι' ἧς ἀπήλαυσε τὸν σκοπόν τε, ἀλλ' ἐθεώρουν τὸτο ὡς μεγάλην τέχνην τῆς πολιτικῆς, τὸ νὰ διατρέσῃ καὶ νὰ διασείσῃ τὴν Πελοπόννησον σχεδὸν ὅλην, καὶ ν' ἀπομακρύνῃ τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν ἕνα πόλεμον, εἰς τὸν ὅποιον, εἰμὲν ἡντίχουν οἱ Σπαρτιάται, δὲν εἶχεν μέγα τι ὄφελος, εἶδὲ καὶ ἐδυόχουν, καὶ αὐτὴ ἡ Σπάρτη ἰπέκειτο εἰς ἄφικτον ὄλεθρον.

Αὕτη ἡ ἀποστασία τῶν συμμάχων διήγειρεν ἐκ νέου τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ στραπεύσωσι τὸ κακόν, πρὶν ἐκτανθῇ ἐπὶ μέγιστον. Ὅταν συναθροίσαντες ὅλην τὴν δύναμιν συναρμένην ἀπὸ πολιτας καὶ Εἰλωτας, καὶ ἐνωθέντες μετὰς συμμάχους, ἐστρατοπέδευσαν σχεδὸν ὑπὸ τὰ τείχη τῷ Ἀργεῖ. Οἱ Ἀργεῖοι μαζόντες τὴν ἐπέλευσιν αὐτῶν καὶ ἐτοιμαζέμενοι ὅσον τὸ δυνατόν, ἀντεξήλθον μετ' ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσιν· ἤδη δὲ ὄντων ἐτοιμῶν καὶ τῶν δύο στρατευμάτων εἰς συμβολήν, δύο ἀξιωματικοὶ Ἀργεῖοι προσελθόντες πρὸς τὸν Ἀγιν, τὸν βασιλέα καὶ στρατηγὸν τῶν Σπαρτιατῶν, ἐζήτησαν νὰ συμβιβάσωσιν τὴν ἰπόθεσιν. Ὁ Ἀγίς δεχθεὶς ἀμέσως τὰς λόγους, ἔκτισε σπονδὰς τεσσάρων μηνῶν, καὶ ἀπήγαγεν εὐθὺς τὸν στρατὸν, εἰς τρόπον ὥστε ὅλη ἡ ἰπόθεσις ἔλαβε τέλος.

μὲνον μετοξὺ τέτων τῶν τριῶν χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ συγκατανεύσεως τῶν δύο πόλεων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἐτόλμων μὲν νὰ παρακῆσωσι τὴν Ἀγίδος τὰς παραγὰς, ἐθιμώθησαν ὅμως κατ' αὐτὴν ἐς ἄκρον, ὥστε ἐπρόδωκε τοιαύτην ὠφέλιμον εὐκαιρίαν, οἷον δὲν ἤλπιζον νὰ εὐρωσι ποτὲ, καὶ ὅτι ἀπέκλειςαν τῷ ὄντι τὸν ἐχθρὸν πανταχόθεν μὲ τὸ καλλίτερον Ἑλληνικὸν στρατεύμα, τὸ ὅποιον ἐφάνη ἄχρὶ τῆςδε. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι τίσσον ἐλίγον κατεφρόνουν καὶ αὐτοὶ τὸν κίνδυνον, ὥστε ὀργισθέντες πολὺ περισσότερον κατὰ τῶν δύο ἐκείνων μεσιτῶν, τὸν ἕτερον τέτων ἠνάγκασαν λιθοβολῆντες νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν βωμὸν, καὶ ἐδύμευσαν αὐτὴν τὰ ὑπάρχοντα (1).

Οὕτω πᾶν πρᾶγμα ἐκίνησε πρὸς ἴφελος τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἡ εὐτυχία των (ἐπεὶ δὲ αὐτὴ ἦτον ἡ λαμπροτάτη ἐποχὴ τῆς δημοκρατίας) ἐμώρηνεν αὐτὸς τόσον, ὥστε ἐνόμιζον, ὅτι καμμία δύναμις δὲν ἦτον ἰκανὴ νὰ τὴν ἀντιπαρῇ, καὶ μὲ αὐτὴν τὴν γνώμην ἀπεφάσισαν κατὰ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ ἐνώσωσι μὲ τὴν ἐπικράτειάν των τὴν Σικελίαν, πρὸς ὃ καὶ ἐβρέθη μετ' ἑποχὴν πολὺ ἡ ἀκόλουθος εὐκαιρία. ἔχοντες οἱ συμμαχοῦντων π. χ. Ἑγχεαῖοι πόλεμον μετὰ τῶν Σελινεντίων βοηθεμένων 416. ἀπὸ τῆς Συρακυσίας, ἐξεῖλαν πρὸς τὰς Ἀθηναίους πρέσβεις ἐπικαλούμενοι βοήθειαν, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις λέ-

(1) Μετὰ τῆτο κατέπεισαν οἱ Ἀθηναῖοι τὰς Ἀργεῖας νὰ λύσωσι τὴν εἰρήνην καὶ νὰ κυριεύσωσι τὸν Ὀρχομενόν. Ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνίκησαν αὐτὰς εἰς τὴν Μαντινείαν, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Ἄγιν. Ἐν τῷ χειμῶνι τῷ αὐτῷ ἔτις εἰσέχθη εἰς τὸ Ἄργος ἡ οὐρανοκρατία· τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει (π. χ. 417.) ὑπεριχύσα ὁ δῆμος τῶν Ἀργεῖων, ἀποκατέστησε τὴν δημοκρατίαν, καὶ ἠνώθη μὲ τὰς Ἀθηναίους.

γοντες, ὅτι ἀνίσως οἱ Συρακέσιοι μένωσιν ἀτιμώρητοι
 καὶ ἐξουσιάζωσι τὴν πόλιν των, ὥς καὶ τὴν τῶν Λεοντίνων,
 θέλῃσι γένη κύριον ὅλης τῆς Σικελίας, καὶ τότε δὲν
 θέλωσι διαλείπειν νὰ βοηθῶσι τὰς οἰκισὰς αὐτῶν Πελο-
 ποννησίαι· καὶ διὰ τὰ μὴ τοῖς δίδεν μέγα βάρος, ὑπέ-
 χοντο νὰ δίδωσι μισθὸν εἰς τὸ εὐάτευμα. Οἱ Ἀθηναῖοι,
 π. χ. 415. οἱ ἑποιοὶ ἐζήτεον πρὸ πολλῆ τοιαύτην εὐκαιρίαν, ἔσει-
 415. λαν πρέσβεις εἰς τὴν Αἴγυψον, ἵνα ἐρευνήσωσι τὴν
 κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐξετάσωσιν, ἂν
 ἦτον, ὥς ἐκεῖνοι ἔλεγον, ἱκανὰ χρήματα εἰς τὸ θησαυρο-
 φυλάκιον, ὅσα ἐχρειάζοντο εἰς τοσῶτον πολυδάπανον πό-
 λεμον (Θεκ. σ'. §. μς'). Οἱ παῖδες οἱ Ἑγέσιπποι εἰδα-
 νειδῆσαν ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα ἔβην μέγαν ἀριθμὸν
 πολυτίμων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, καὶ ἐπέδειξαν
 αὐτὰ εἰς τὰς ἐκεῖσε ἐλθόντας Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἐπέ-
 σρεψαν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁμῶς μετὰ τῆς Ἑγέσιππου τῶν
 πρέσβεων, οἱ ὅποιοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἐξήκοντα τά-
 λαντα ἀσήμους ἀργυρίαι, ὥς μηνιαῖον μισθὸν τῶν ζητε-
 μένων εἰς βοήθειαν ἐξήκοντα πλοίων, ὑποχόμενοι καὶ
 ἄλλα περισσώτερα χρήματα, τὰ ὅποια, ἔλεγον, ἔ-
 κειντο εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, καὶ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ ναὺς
 τῆς πόλεως. Οἱ τῶν Ἀθηναίων δῆμος πισεύσας αὐτὰς
 τὰς λαμπρὰς ὑποσχέσεις δίχα τινὸς ἐρεύνης, καὶ πλανη-
 θεῖς ἀπὸ τὰς εἰδήσεις, ὅσας διεθρόησαν οἱ πρέσβεις
 πρὸς ἀρέσκειάν τε, ἀπεδέχθη ἀμέσως τὸ ζήτημάτων,
 καὶ διορίσας στρατηγὸς τῷ σόλῳ τὸν Ἀλκιβιάδην, Νικίαν
 καὶ Λάμαχον, παρήγγειλεν ὅχι μόνον νὰ βοηθήσωσι
 τὰς Ἑγέσιππους καὶ ν' ἀποκαταστήσωσι τὰς Λεοντίνους εἰς
 τὴν πόλιν των, ἀλλὰ καὶ νὰ πράξωσι καὶ νὰ οἰκονομήσωσι
 τὰ πράγματα τῆς Σικελίας κατὰ τὸ συμφερότερον
 τῆς δημοκρατίας. Οἱ Νικίας ἐψηφίσθη ἀνεθελήτως

στρατηγὸς διὰ πολλὰ αἷτια, δι' ἃ ἔπρεπε νὰ φοβῇται
 τὸ τοιῦτον ἐπιχείρημα, καὶ μάλιστα διὰ τὸτο, ὅτι ὁ Ἀλ-
 κιβιάδης ἐμελλε νὰ ᾔηται συστράτηγος. Ἀλλ' οἱ Ἀθη-
 ναῖοι ἤλπιζον εὐτυχεσέραν ἐκβασιν εἰς τῆτον τὸν πόλε-
 μον, μὴ παραδίδοντες τὴν διοίκησιν εἰς μόνον τὸν Ἀλ-
 κιβιάδην, ἀλλὰ συγκεραννύντες τὸ θερμόν καὶ τολμη-
 ρὸν τέτε μετὰ τὸ ψυχρὸν καὶ φρόνιμον τῷ Νικίῳ. Οὗτος
 μὴ τολμῶν ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην κατὰ πρό-
 σωπον, ἠγωνίζετο νὰ τὸ κάμῃ ἐμμέσως, παριστῶν ἀκεί-
 ρες δυσκολίας, καὶ μάλιστα τὸ πολυδάπανον αὐτῆς τῆς
 ἐκστρατείας, καὶ λέγων, "ὅτι ἐπειδὴ ἀπεφασιάσθῃ ἡ ἐκ-
 στρατεία, ἔπρεπε νὰ γένη καὶ ἀξίως τῆς ὑπολήψεως
 τῶν Ἀθηναίων· ἐπειδὴ πρῶτον μὲν εἰς εἶδος δὲν ἤ-
 τον ἱκανὸς ν' ἀντισταθῇ εἰς τοιαύτην φοβεράν δύναμιν,
 ὥς καὶ τῶν Συρακεσίων καὶ συμμάχων, δεύτερον δὲ, ἐ-
 χρειάζετο εὐράτευμα ἐκλεκτῶν ἵππεων καὶ πεζῶν, ἃν
 ἤθελον νὰ ἐνεργήσεν ἀξίως τοιῦτε εὐγενὲς σκοπῷ·
 ἔπειτα δὲ παρεκτὸς τῷ εἶδει, δι' ἃ ἐμελλον νὰ γένωσι
 κύριοι τῆς θαλάσσης, ἀπητύντο καὶ ἄλλα πολλὰ φορ-
 τηγὰ πλοῖα διωρισμένα νὰ φέρωσιν ἀδιακόπως τρο-
 φὰς εἰς τὸ εὐράτευμα, τὸ ὁποῖον ἄλλῶς δὲν ἠμπό-
 ρει νὰ καθίσῃ εἰς ἐχθρικήν χώραν· καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ
 λάβωσι μετ' ἑαυτῶν πολλὰ χρήματα, χωρὶς ν' ἀνα-
 μένωσι τὰ παρὰ τῶν Ἑγεσαίων ὑποχόμενα, τὰ ὁποῖα
 ἤσαν ἴσως ἔτοιμα μόνον λόγῳ· πρὸ πάντων δὲ, παρ-
 εκίνει νὰ σκεφθῶσι τὴν μεγάλην ἀνισότητά μετα-
 ξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Συρακεσίων ὡς πρὸς τὰ ἐπιτήδεια
 καὶ χρειώδη τῷ στρατεύματι, ὅτι οἱ μὲν Συρακεῖοι ἤ-
 σταν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐν μέσῳ δυνατῶν συμμάχων,
 ὧν ἄλλοι μὲν αὐτοπραϊρέτως, ἄλλοι δὲ ὑπὲρ ἑλευ-
 θερίας, ἤθελον συντρέχει διδόντες ἀνδράπεις, ἵππους

ἡ τροφὰς, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔμελλον νὰ πολεμῶν εἰς
 ἡ μικρὰν καὶ ἀλλόφυλον χώραν, ὅθεν ἔτε εἰς τέσσαρας
 ἡμῆνας ἐδύναντο νὰ ἔλθον εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ εἰδή-
 ἡ σεις ἐν χειμῶνι, καὶ ὅτε πάντα ἤθελεν εἶδαι ἐναντία
 ἡ εἰς τὰς πολεμῶντας Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐδύναντο
 ἡ νὰ ἔχωσι τί, εἰμὴ μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας· καὶ ὅ-
 ἡ τι ἤθελεν εἶδαι μετὰ ταῦτα ἐπονείδισον εἰς τὰς Ἀ-
 ἡ θηναίους τὸ νὰ παραιτήσων βεβιασμένοι τὸ ἐπιχειρη-
 ἡ μίτων, καὶ ἔτω νὰ γένωσι παίγνιον τῶν ἐχθρῶν, ὡς
 ἡ ἀμελήσαντες νὰ μεταχειριῶσιν τὰ ἀπαιτούμενα εἰς
 ἡ τοιοῦτο δύσκολον ἐπιχειρήμα· καὶ τέως, ὅσον διὰ τὸν
 ἡ ἑαυτόν τε, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ὑπάγῃ, ἂν δὲν λάβῃ
 ἡ μετ' ἑαυτῇ τὰ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν ἀπαιτούμενα, ἀ-
 ἡ πὸ τὸ ὅποιον ἐκρέματο ὅλα τὰ στρατὸ ἢ σωτηρία, καὶ
 ἡ δὲν ἤθελε νὰ πιεύῃ τὴν φαντασίαν καὶ τὰς κεφαλό-
 ἡ γες ὑποχέσεις τῶν συμμάχων.⁶⁶ Οἱ Νικίας, ἀντὶ νὰ
 ψυχράνῃ, ὡς ἐνόμιζε, μὲ ταύτην τὴν δημηγορίαν τὸν
 ζῆλον τε δῆκε, ἡξήσεν αὐτὸν περισσώτερον. Εὐρὺς ἔν
 ἔλαβον οἱ στρατηγοὶ πληρεξουσίας δυνάμεις νὰ στρατο-
 λογῶσιν καὶ νὰ ἐτοιμάσωσιν ὅσας ἐκρίνον ἱκανὰς τριή-
 ρεις· καὶ ἔτως ἡ παρ' ἀσκευασία ἐγένετο εἰς τὰς Ἀθήνας
 καὶ εἰς ἄλλας τόπους μὲ ἀνεκδιήγητον προθυμίαν καὶ
 σπουδήν.

Πρὶν ἐμβωμεν εἰς τὴν διήγησιν τῶν θαυμασίων συμ-
 βάντων εἰς τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν, καλὸν
 ἔσται νὰ εἰπώμεν ὀλίγα περὶ τῶν Συρακουσῶν, τῆς μη-
 τροπόλεως αὐτῆς τῆς νήσου. Ἡ Κόρινθος ἐφημίζετο ἡ-
 δὴ περὶ τὸ 2020 ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου ὡς ἰσχυρὸν
 κατὰ τὴν θάλασσαν βασιλεῖον. Ἡ περὶ τὴν ναυτικὴν
 ἐμπειρία προωδοποίησεν αὐτήν, ὡς εἰκὸς, εἰς ἀνακα-
 λύψεις τόπων, εἰς ἐμπόριον καὶ εἰς ἀποικισμόν. Οἱ Κο-

ρίνδιοι μόλις ἀνακαλύψαντες τὴν Σικελίαν, ἐμελέτησαν νὰ κατοικήσωσι μέρος αὐτῆς με Πελοποννησίους, σείλαντες τὸν Ἀρχίαν, ἓνα τῶν Ἡρακλειδῶν, ὅσις πλεύσας με ὅλα τὰ εἰς τὸ τοῦτον ἐπιχείρημα ἀναγκαῖα, ἔκτισε καὶ κατώκισε τὰς Συρακούς, ἡ ὁποία διὰ τὰ ἄφθονα προϊόντα καὶ διὰ τὰς εὐρυχώρους λιμένας ἐγινεν ἐντὸς ὀλίγου ἢ πλέον ἀκμάζοντα πόλις τῆς Σικελίας, καὶ ἔχι κατωτέρα κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος οἰασθῆναι πόλεως τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη ἡ πόλις ὑπέκειτο μὲν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἶχε τὰς αὐτὰς σχεδὸν νόμους, ὅτε δὲ ἤυξησεν, ἐγινεν ὑπερήφανος καὶ αὐθάδης, καὶ τέλος ἀπέστη κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς συμμάχιας μετὰ τῆς Κορίνθου, δι' ὃ καὶ ἠκολέθησαν τὰ ἀκόλουθα συμβεβηκέναι.

Ὅταν ὅλος ὁ στρατὸς συνήχθη (1) καὶ ὁ στόλος ἐμελλε νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Κέρκυραν, τὸν τόπον τῆς γενικῆς σχεδὸν συνελεύσεως τῶν συμμάχων καὶ τῶν πλοίων, τὰ ὅποια ἐμελλον νὰ φέρωσι τὰς τροφὰς καὶ ἄλλα χρειάζηται τῇ πολέμῳ, ὅλοι οἱ ἐν τῇ πόλει, πολῖται καὶ ξένοι, κατέβησαν, ἡλίου ἀνὰ τεύχοντος, σωρηδὸν εἰς τὸν λιμένα Πειραιᾶ, καὶ οἱ μὲν πολῖται συνοδευόμενοι ἀπὸ παῖδια, συγγενεῖς, φίλους καὶ συντρόφους, ἀπεχαιρέτησαν μετὰ χαρὰν ἠγνωμένην μετὰ λύπης τὰς ἀνδράπους, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς αὐτὰς τίμιοι, ὡς ἡ ζωῶντων, καὶ οἱ ὅποιοι ἤρχοντο εἰς μακρὰν καὶ πολυκίνδυνον ἐκστρατείαν, ὅσων ἢ ἐπιστροφῶν ἦτον ἀβέβαιος,

(1) Ὅτι πάντα ἡτοιμάθησαν, εὐρέθησαν ἐν μίᾳ τῶν ἡμερῶν ὅλοι αἱ ἔρμαί, ἦτοι τὰ ἀγάλματα τῇ Ἐρμῇ, ἡ κρωτηριασμένα καὶ κολωβωμένα, τὰ ὅποια αὐτοῖς ὑπωπτεύθη ὁ Ἀλκιβιάδης.

μὲν ὅλον ὅτι εἶχον ἐλπίδας εὐτυχίας· οἱ δὲ ξένοι κατή-
βησαν, διὰ τὰ κορέσσωσι τὰ ὄμματά των με τοιαύτην
ῥεάν ἀξίαν τῆς περιεργείας των, ἐπειδὴ ὑδεμία πόλις
ἤτοίμασε ποτὲ τοιοῦτον πολυτελεῖ καὶ μεγαλοπρεπέστα-
τον σόλον. Οἱ κατὰ τῆς Εὔπιδάου καὶ Ποτιδαίας θαλέν-
τες σόλοι ἦσαν μὲν ἐπίσης μεγάλοι κατὰ τὸν ἀριθ-
μὸν τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν πλοίων, ἀλλ' ἐχὶ τόσον με-
γαλοπρεπεῖς, ὡς τόσον μακρὰ ἡ ὁδοιπορεία των, μή-
τε τὸ ἐπιχειρήμα τόσον μέγα. Οἱ παρὼν σόλος συνί-
στατο ἀπὸ πεζῶν καὶ ναυτικῶν στρατευμάτων, παρεσκευασμέ-
νος μετὰ μεγίστης φροντίδος καὶ διὰ δαπάνης τῆς κοινῆς
καὶ τῶν ἰδιωτῶν μετ' ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα εἰς μακρὰν καὶ
διαπύοντιον ὁδοιπορείαν καὶ εἰς πολυχρόνιον πόλεμον. Ἡ
πόλις ἔδωκεν ἑκατὸν πλοῖα, ὧν τὰ μὲν 60 ἦσαν ἐλα-
φρὰ, τὰ δὲ 40 ἔφερον τὰς ὀπλίτας. Οἱ ναῦται ἐλάμ-
βανε τῆς ἡμέρας μισθὸν μίαν δραχμὴν πλην ἐκείνου, τὸ
ὅποιον ἔδιδον οἱ τριήραρχοι εἰς τὰς κωπηλάτας τῆς
πρώτης τάξεως (Θρανίτας). Πρόωδες εἰς αὐτὰ τὴν πομ-
πὴν καὶ τὴν ἀπανταχῇ διαλάμπεσαν μεγαλοπρέπειαν
καθεὶν φιλοτιμεμένους ἵνα ὑπερβῇ τὸν ἕτερον εἰς τὴν
μεγαλοπρέπειαν, καὶ ἀγωνιζομένους ἵνα κάμῃ τὸ πλοῖόν
τε ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἅμα δὲ καὶ τερπνότερον
εἰς ὅλον τὸν σόλον. Ἀποσιωπῶ τὴν ἐκλογὴν τῶν στρα-
τιωτῶν καὶ ναυτῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν τὸ ἄνθος τῶν Ἀθη-
ναίων, καὶ συνηρίζοντο ἀλλήλοις ὑπὲρ τῆς ὠραιότητος καὶ
καλλονῆς τῶν ὅπλων καὶ τῶν σκευῶν, καὶ τῶν ὁποίων οἱ
ἀρχηγοὶ μάλιστα ἐφείραν πάμπολλα χρήματα μόνον
διὰ τὰ διακρίνονται ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ ἵνα γένωσι περι-
βλεπτοὶ εἰς τὰς ξένας, εἰς τρόπον ὥστε αὕτη ἡ θεωρία
παρωμοιάζετο μᾶλλον μετὰ πομπῇ (pageant, tournoi),
ἐν ᾗ ἐπιδείκνυνται πᾶσα ἡ μεγαλοπρέπεια, παρὰ μετὰ

πολεμικὴν ἐκστρατείαν. Ἀλλ' ἡ ἀποτολμία καὶ τὸ μέγεθος τῆ σκοπῆς ὑπερέβαινον πολλῶ πλεον τὸ πολυδάπανον καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆ σόλου.

Ὅταν ἐφορτώσῃσαν τὰ πλοῖα καὶ οἱ στρατιῶται εἰσέβησαν, ἐσάλπιγξαν καὶ ἔκαμον λαμπρὰς λιτὰς ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς πολέμου, καὶ κερύσαντες εἰς ὅλον τὸ στρατευμα εἰς χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς φιάλας, ἔσπενδον τὰς συνειθισμένας σπονδὰς· ὁ δὲ λοιπὸς λαὸς περικυκλῶσας τὸν αἰγιαλὸν ἔκραζε, καὶ ὑψέων τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἥρανον, ἀπευχίθη εἰς τὰς στρατευομένους συμπατριώτας κατευοδίον καὶ εὐτυχῇ ἔκβασιν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ ὕμνος ἐψάλη, καὶ αἱ συνειθισμένοι ἱερουργίαι ἐτελεύτησαν, ὅλα τὰ πλοῖα ἐξῆλθον τῷ λιμένος κατὰ σειρὰν, καὶ ἐξελθόντα ἐφιλοτιμῶντο νὰ ταχυπλεύσωσιν, ἕως ὅτε ὅλος ὁ σόλος συναχθεὶς εἰς τὴν Αἴγιναν, ἐπλευσεν ἐντεῦθεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου ἦσαν συνηγμένοι οἱ σύμμαχοι μετὰ τῷ λοιπῷ σόλῳ.

Φθάσαντες οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν Σικελίαν, ἐδιχογνώμην περὶ τῆς τόπου, ὅπου ἔμελλον κατ' ἀρχὰς νὰ περζεύσωσιν. Ὁ Λάμαχος, εἰς τῶν τριῶν στρατηγῶν, ἐβηλετο νὰ πλεύσωσι κατ' εὐθείαν εἰς τὰς Συρακῆσας λέγων, ὅτι οἱ Συρακέσται ἦσαν ἐτι ἀπαράσκευοι καὶ λίαν πεφοβισμένοι, καὶ ἔτι ἡ πρώτη προσβολὴ ἐνὸς σόλου ἦτο πάντοτε ἡ καταπληκτικωτάτη, πρὶν ὁ ἐχθρὸς λάβῃ καιρὸν ν' ἀναθαρσῇ διὰ τῆς συνεχῆς ὀφείας, καὶ ἔτω νὰ καταφρονήσῃ τὸν κίνδυνον. Ἀλλ' αὕτη ἡ γνώμη ἀπεβλήθη· ἐσυμφώνησαν δὲ νὰ ὑποτάξωσι πρῶτον τὰς μικροτέρας πόλεις, καὶ προπύμψαντες δέκα ναῦς πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς θέσεως καὶ τῷ λιμένος τῶν Συρακεσῶν, ἐπέστειλαν μετὰ τὰς λοιπὰς δυνάμεις καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κατάνην.

Εν τῷ μεταξὺ, οἱ ἔχθροὶ τῆ Αἰκισιάδου εὐρόν-
τες ἐν τῇ ἀπυσίᾳ τε καὶ ῥῆν, ἡγωνίζοντο νὰ τὸν ἀφανί-
σωσι, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς ἀμελήσαντα δῆθεν τὴν
πρέπσαν μέθοδον τῆς προσβολῆς, καὶ πρὸς τὰτῳ λέ-
γοντες, ὅτι ἐβεβήλωσε τὰ Ἐλευσίνα μυθήρια. Τῷτο
ἦτον ἱκανὸν νὰ παρακινήσῃ τὸν χυδαῖον ὄχλον ν' ἀνακα-
λέσῃ τὸν Αἰκισιάδην· φοβέμενοι δὲ τὴν ταραχὴν τῆ
στρατεύματος, ἐσειλαν αὐτῷ μόνον προσαγὴν (1) νὰ
ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Αἰθῆνας, διὰ νὰ εἰρηνεύσῃ τὸν δῆμον
διὰ τῆς παρουσίας τε. Οἱ Αἰκισιάδης τότε μὲν ὑπήκου-
σεν, ἐνθυμήμενος δὲ τὸ ἄσπετον καὶ φαντασιώδες τῶν
κριτῶν τε, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὰ Θέρια καὶ ἐξέβη εἰς
τὴν γῆν, ἐγένεν ἄφαιτος, καὶ διέφυγε τὰς ἐπιζη-
τῆντας. Ὅθεν ἡ τριήρης ἐπανῆλθε χωρὶς αὐτοῦ, καὶ ὁ
δῆμος ὀργισθεὶς, αὐτὸν μὲν κατεδίκασεν εἰς θάνατον
ὡς ἀπειθεῖν, τὰ δὲ ὑπάρχοντά τε ἔλα ἐδήμευσε, τὰς δὲ
ἱερεῖς ὅλως καὶ τὰς ἱερεῖας ἐπρόσαξε νὰ τὸν καταραδῶν.
Μετ' ὀλίγον ἀκέσας ὁ Αἰκισιάδης, ὅτι οἱ Αἰθνηταὶ
κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον, εἶπεν, ἀλλ' ἐγὼ
δείξω αὐτοῖς, ὅτι ζῶ.

Εν τέτοις, οἱ Συρακέσιοι ἔκαμον τὰς ἀναγκαῖας
πρὸς ἀντίστασιν ἐτοιμασίας, καὶ βλέποντες ὅτι ὁ Νικίας
δὲν ἐκινεῖτο κατ' αὐτῶν, ἐσυχάζοντο νὰ τὸν πολεμήσεν
αὐτοὶ εἰς τὸ στρατόπεδον, καί τινες αὐτῶν ἠρώτησαν εἰ-
ρωνικῶς, ἂν ἤλθεν εἰς Σικελίαν διὰ νὰ κατοικήσῃ
εἰς τὴν Καλὴν; Οἱ Νικίας ἀκέων ταῦτα παραξύν-
δη, καὶ ἀπεφάνισε νὰ πλεύσῃ ὅσον τάχως εἰς τὰς Συ-
ρακέας· μὴ τολμῶν δὲ νὰ πολεμήσῃ διὰ ξηρᾶς δι-

(1) Οἱ δῆμος ἐσειλε τὴν Σαλαμινίαν ναῦν, ἣτις ἦτο διω-
ρισμένη νὰ φέρῃ τὰς κακέρους.

ἔλπειψιν ἰππικῷ, καὶ πάλιν σοχαζόμενος ἰσοκίνδυνον τὸ νὰ πεζεύσῃ διὰ θαλάσσης ἐν ὅφει τοιῆτε καλῶς παρεσκευασμένῳ ἐχθρῷ, ἐπρόκρινεν ὅμως τὸ τελευταῖον, εἰς ὃ καὶ κούτῃσιν διὰ τὸ ἀκόλουθον στρατήγημα· δηλ. κατέπεισεν ἓνα Καταναῖον νὰ ὑπάγῃ ὡς φυγὰς εἰς τὰς Συρακούς, καὶ νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διέτριβον ἐν τῇ πόλει πᾶσαν νύκτα ἄοπλοι, καὶ ὅτι τὸ πρῶν εἰς τὴν δεῖνα ἡμέραν ἐδύναντο οἱ Συρακέσιοι ἐλθόντες νὰ κυριεύσωσιν ὅλον τὸ στρατόπεδον, νὰ κατακαύσωσι τὸν ἐν τῷ λιμένι στόλον, καὶ νὰ διαφθεύωσιν ὅλον τὸ στρατεύμα. Οἱ Συρακέσιοι πεισθέντες, ἐκινήθησαν ἀμέσως πανστρατιά πρὸς τὴν Κατάνην· ὁ δὲ Νικίας μαθὼν αὐτὸ, ἐπεβίβασε τὸ στρατεύμα εἰς τὸν στόλον, καὶ πλέων ἐπὶ τὰς Συρακούς, ἐπέξευσε τῇ ἐπαύριον εἰς τὴν γῆν καὶ ὠχυρώσῃ πέριξ τῆς πόλεως. Τότε ἰδόντες οἱ Συρακέσιοι τὴν ἀπάτην παρωργίσθησαν, καὶ ἀμέσως ἐπιστρέψαντες εἰς τὰς Συρακούς, παρετάχθησαν ἔξω τῶν τειχῶν εἰς μάχην. Οἱ δὲ Νικίας ἀντεξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν ὀχυρωμάτων, καὶ μετὰ κρατερὰν μάχην ἐνίκησαν τελευταῖον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀπέδιωξαν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν πόλιν. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἀπέθανον 260 Συρακέσιοι καὶ σύμμαχοι, Ἀθηναῖοι δὲ μόνον 50. Οὗτοι ὥς τόσον δὲν ἦσαν ἔτι ἱκανοὶ νὰ προσβάλῃσι τὴν πόλιν, καὶ διεχείμασαν εἰς τὴν Κατάνην καὶ Νάξον.

Τὸν ἀκόλουθον χρόνον ἐπεχείρησαν οἱ Ἀθηναῖοι μεγαλῆτερα πράγματα· ἐπειδὴ ἐλθόντων ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας πολλῶν ἰκπέων ὁμῶς μετὰ τροφὰς καὶ ἄλλ' ἀναγκαῖα τῷ πολέμῳ, ὁ Νικίας ἔπλευσε πρὸς τὰς Συρακούς, διὰ νὰ τὴν ἀποκλείσῃ διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης. Καὶ ἔτις ἡ μικρὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐπαρχία διέτπειρε τρόμον εἰς ὅλας τὰς πλησιχώρας ἐπαρχίας, καὶ κα-

τακτίζασα ἤδη εἰς τὸν ὑψηλότετον κολοφῶνα τῆ με-
γέθους, ἐπεθύμει τὴν μοναρχαρίαν. Αὕτη ἡ πόλις,
ὁ διδάσκαλος τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἐφιλο-
τιμεῖτο ἤδη καὶ δώσειν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ πα-
ράδειγμα τῆς πολεμικῆς τέχνης, χωρὶς ὅμως καὶ ἐν-
θυμηθῆναι ποτὲ, ὅτι ἡ μικρὰ ἐπαρχία, ἣτις ἀπέκτησε
διὰ πανουργίας τὴν δύναμιν, ὑπόκειται εἰς μυρία ἐμπό-
δια τῆς μοναρχαρίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεῖλαν ἤδη ὅλην
τὴν δυνάμειν εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ ἠγωνίζοντο ἐ μόνον
διὰ τὴν τύχην τῶν Συρακεσῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν
ἰδίαν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἡ ὑπαρξὶς τῶν Ἀθηνῶν καὶ Συρα-
κεσῶν ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ ἀποβησόμενον τῆ παρ' ἑνὸς
πολέμου. Δι' ὃ καὶ τὰ δύο μέρη ἐμάχοντο μὲ μεγάλην
ἀντίστασιν καὶ ἐπιμονήν, καὶ οἱ Ἱστορικοὶ ἰσόρησαν κατα-
λεπτῶς καὶ τὰ μικρότατα συμβεβηκότα.

Ἡ πολιτοκρία ἐγίνετο ἤδη τακτικώτερον καὶ τεχνι-
κώτερον παρὰ πρότερον, καὶ νέοι τρόποι τῆς προσβολῆς
καὶ ἀντιστάσεως ἐπενοήθησαν. Ὁ Νικίας ἔκρινεν εὐλογον
καὶ κυριεύσῃ πρῶτον τὰς Ἐπιπολάς, ἕνα βράχον πλη-
σιον τῆς πόλεως, ὃ ὅποιος εἶχε μίαν μόνον δύσβατον
καὶ κρημνώδη ὁδὸν πρὸς ἀνάβασιν. Οἱ Συρακέσιοι γινώ-
σκοντες καλῶτατα τὴν χρησιμότητα τήτε τῆ τόπῃ,
ἐξεῖλαν μὲν αὐτὴ ἐπτακοσίαις ἐκλεκτοῖς ὁπλίταις πρὸς
φυλαξιν, ἀλλ' ὁ Νικίας προλαβὼν ἀπεβίβασεν ὅσον
τάχες τὲς στρατιώτας εἰς ἐρημότερον λιμέννα κρυφίως καὶ
αἰφνιδίως, καὶ ἐκυρίευσεν εὐκόλως τὸν τόπον ἐκεῖνον· οἱ
δὲ ἐπτακόσιοι Συρακέσιοι τρέχοντες ἀπὸ τὰς πεδιά-
δας ἐπὶ τὸν λόφον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀπεκρέθη-
σαν καὶ ἀπώλεσαν ὡς 300 ἑαυτῶν καὶ τὸν στρατηγόν. Ὁ
Νικίας, κτίσας αὐτῇ φρέριον, ἠγωνίζετο περικλείων
τῇ πόλιν τῶν Συρακεσῶν καὶ ἀπρόοπτον πᾶσαν κοινω-

νίαν μετὰ τῆς ξηρᾶς. Ἐπειδὴ ἔν ὃ ἔχθρὸς ἠγωνίζετο
 νὰ φθείρῃ τὰ ἔργα τῆ Νικίης καὶ νὰ τὰ ματαιώσῃ, πολ-
 λοι ἀκροβολισμοὶ συνέβησαν ἑκατέρωθεν, ἐν οἷς οἱ Ἀ-
 θηναῖοι πάντοτε ἐνίκων· ἀλλ' εἰς ἓνα τῶτων καταδιω-
 κόμενος σφοδρῶς ὁ Λάμαχος καὶ ἀπομονωθείς, ἐφρ-
 νέθη.

Οἱ Συρακεῖσιοι διανοόμενοι ν' ἀνακυριεύσωσι τὰς Ἐ-
 πιπολάς, ἐσεῖλαν αὐτῷ ἄλλο μέρος τῆ στρατεύματος.
 Οἱ Νικίαις, ὅσιν ἕκαστο τότε ἀρρώστως εἰς τὸ Φρέριον καὶ
 ἔχων ὀλίγους τινὰς ἰπηρέτας περὶ αὐτὸν, ὡς ἶδεν, ὅτι
 οἱ ἔχθροι κατέφθειραν τὰ ὀχυρώματά τε, ἀναστὰς ἤψα
 πῦρ εἰς τὰς μηχανάς καὶ εἰς ὅλα τὰ περὶ τὸ Φρέριον
 διεσκορπισμένα ξύλα, καὶ ὕτως οἱ μὲν στρατιῶται ἔδρα-
 μον εἰς βοήθειάν τε βλέποντες τὸ πῦρ, οἱ δὲ Συρακεῖ-
 σιοι φοβέμενοι ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν. Ἀπὸ τῆδε
 ὁ Νικίας μείνας ἀρχιστράτηγος, συνέλαβε μεγάλας ἐλ-
 πίδας, ἐπειδὴ πολλὰ πόλεις τῆς Σικελίας ἕως τότε ἐδέ-
 τσαι ἠνώδησαν μετ' αὐτῆ, καὶ πανταχόθεν ἤρχοντο
 πλοῖα φέροντα τὰς ἀναγκαίας τροφὰς τῷ στρατεύμα-
 τος, καὶ ἐνὶ λόγῳ πάντες ἐσπύδαζον νὰ ἐνωθῶσι με-
 αὐτὸν ὡς νικήσαντα καὶ κατὰ πάντα εὐδοκιμήσαντα. Οἱ
 Συρακεῖσιοι βλέποντες, ὅτι ἦσαν ἀποκεκλεισμένοι παν-
 ταχόθεν, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπρόβ-
 λην πρὸς αὐτὸν λόγους συμβιβασικῆς. Ἐν δὲ τέτοις, ὁ
 Γύλιππος, ὁ ὁποῖος ἔπλεεν ἐκ Λακεδαιμόνος πρὸς βοή-
 θειάν των, ἀκέων διὰ τὸν ἀπανταχῶ διαδοθέντα λόγον,
 ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτεν ὅλης τῆς νήσου καὶ εἶχον στρατη-
 γὸν ἀνίκητον διὰ τε τὴν εὐτυχίαν καὶ φρόνησιν, καὶ νομί-
 ζων ἤδη τὴν νήσον κυριευθεῖσαν, ἔπλεεν ἔχι πλέον ἐ-
 πίσκοπῳ τῇ νὰ σῶσῃ τὴν Σικελίαν, ἀλλὰ νὰ διαφυλάξῃ
 μόνον, εἰ δυνατόν καὶ μὴ παράκαιρον, ἐκείνας τὰς πό-

λεις τῆς Ἰταλίας, ὅσαι εὑρίσκοντο ὑπ' αὐτὰς ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἤδη εἰς ἀκμὴν τῇ νὰ τελειώσωσι τὸν ἀποτειχισμὸν τῶν Συρακεσῶν, οἱ ὅποιοι ἐκτίσαν διπλὴν τεῖχος σχεδὸν ὀκτὼ σαδίων τὸ μῆκος διὰ μέσθ τῆς πεδιαδος καὶ τῶν λιμνῶν πρὸς τὸν μέγαν λιμένα, καὶ ὀλίγα ἔλειπε νὰ ἐνωθῇ· καὶ μόνον ἐξ ἐνὸς μέρους ἐμενεν ὀλίγοντι τῇ τεχνῇ ἀτελείωτον. Οἱ Συρακέσιοι ἤδη κινδυνεύοντες καὶ μὴ ἔχοντες δύναμιν τῇ ν' ἀντισταθῶσι, μὴδὲ ἐλπίζοντες ἀλλαχίθεν βοήθειαν, ἀπεφάσισαν νὰ παραδοῦν· καὶ συναχθέντες ἐβελεύοντο περὶ τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἐμελλον νὰ προβάλωσιν εἰς τὸν Νικίαν. Εἰς ἐκείνῃ τὴν σιγμὴν καὶ ἀνάγκῃ (1), ἤλθε ταχυδρόμος τις εἰς τὰς Συρακῆσας ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἀναγγελλων ταχείαν βοήθειαν. Τότε ὅλοι οἱ πολῖται περικύκλωσαν αὐτὸν, διὰ ν' ἀκέσωσιν αὐτὴν τὴν χαροπὴν εἰδητιν, καὶ ἔμαθον, ὅτι Γυλιππος, ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐμελλεν ὅσον ἔπω νὰ φθάσῃ αὐτῇ φέρον μεθ' ἑαυτῇ πολλὰς βοηθὰς τριήρεις. Οἱ Συρακέσιοι ἐκπλαγέντες, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μείναντες ἐκστατικοὶ πρὸς τὰ λεγόμενα, μόλις ἐπίστευον· καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἀμηχανίᾳ καὶ ἀπορίᾳ τῇ πρακτέᾳ, ἐφθασε καὶ ἕτερος ταχυδρόμος μελεύων αὐτὰς ν' ἀπαντήσωσι πανστρατιά τὸν Γυλιππον, ὁ ὅποιος κυριεύτας κατ' ὁδὸν ἐν Φρέριον, ἤρχετο παρατεταγμένος κατ' εὐθείαν πρὸς τὰς Ἐπιπολάς, ὅπε ἀναβάς κατὰ τὸ Εὐρύηλον, ὡς ἔκαμον οἱ Ἀθηναῖοι, ἡτοιμάζετο νὰ τὰς κτυπήσῃ ἀπ' ἐξωθεν, ἐν ᾧ οἱ Συρακέσιοι ἐμελλον νὰ τὰς κτυπήσωσι καὶ αὐτοὶ ἔσωσεν.

(1) Πλάταρχ. ἐν βίῳ Νικ. Θεκυδ. βιβλ. Ζ'. §. α'. κτ.

Οἱ Ἀθηναῖοι θορυβηθέντες εἰς τὸν αἰφνίδιον ἐρχομὸν τῷ ἐχθρῷ, ἀντιπαρετάχθησαν καὶ αὐτοὶ σπευδαιώς καὶ ἀτίκτως ὑπὸ τὸ τεῖχος. Οἱ δὲ Γύλιππος πλησιάσας, ἔβαλε τὰ ὅπλα κατὰ γῆς, καὶ διὰ κήρυκος ἐμήνυσεν, ὅτι ἔδιδεν εἰς τὰς Ἀθηναίους πάντε ἡμερῶν διορίαν νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Σικελίαν. Οἱ Νικίας ἔτε κατεδέχθη ὃ ἀποκριθῇ· καὶ μερικοὶ στρατιῶται γελάσαντες ἠρώτησαν τὸν κήρυκα, ἂν ἡ παρθεσία ἐνὸς ῥίβωνος καὶ βακληρίας Λακωνικῆς ἐδύνητο νὰ φέρῃ μελαβολὴν ἵνα εἰς τὴν παρθσαν τῆς πόλεως καλίσασιν. Ὅθεν καὶ τὰ δύο μέρη ἡτοιμάζοντο πρὸς μάχην.

Οἱ Γύλιππος ἤρχισε νὰ προσβάλλῃ τὸ φρέριον Λάβδαλον, καὶ κυριεύσας αὐτὸ, ἐφόνευσεν ὅλως τὰς ἐννευρισκομένους. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν τέτοις, ἐπεμελόντο νὰ κάμωσιν ὀχυρώματα πρὸς ἀντίστασιν, ἐν ᾧ οἱ Συρακέσιοι ἠγωνίζοντο νὰ φθέρωσι τὰ τεῖχη καὶ περιτειχίσματα, ὅσα ὠκοδόμηταν ἐκεῖνοι περὶ τὴν πόλιν, ἕως ὅτε τελευταῖον ἀντιπαρετάχθησαν αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰς μάχην μεταξὺ τῶν τειχῶν, τὰ ὅποια ὠκοδόμησαν οἱ Συρακέσιοι πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τῷ ἐχθρῷ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ διὰ τὴν σενοχωρίαν ἔμενε τὸ ἱππικὸν τῷ Γυλίππῳ ἄχρηστον, ἐνίκησεν ὁ Νικίας· καὶ ὁ Γύλιππος θέλων νὰ παραθάρρυνῃ τὰς στρατιώτας, ἔδιδεν αὐτοῖς τὸ δίκαιον καὶ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτόν τε διὰ τὴν κακὴν ἔκβασιν, κηρύττων παρρησίᾳ, ὅτι ἡ φθορά των συνέβη ἐξ αἰτίας αὐτῆς καὶ ἔχι αὐτῶν, ἐπειδὴ τὰς ἔφερεν εἰς τόπον σενώτατον· ὑπέρχετο ὁμῶς νὰ τοῖς δώσῃ εὐθὺς εὐκαιρίαν εἰς ἀνάκτησιν τῆς τιμῆς αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων, καὶ ἔτω τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔφερεν αὐτὰς πάλιν κατὰ τῷ ἐχθρῷ παρακινῶν καὶ

νεθετῶν νὰ πολεμήσωσιν ἀξίως τῆς ἀρχαίας αὐτῶν δόξης. Οἱ Νικίας βλέπων, ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἐξήτει ν' ἀποφύγη τὴν μάχην, ἔπρεπε νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὰς ἐχθρὰς ἀπὸ τῆς νὰ ἐξαπλώσωσι τὴν τείχισιν πέραν τῆς περιτειχίσματος τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὸ ὅποιον ἤδη ἐπλησίαζον (ἐπειδὴ ἀλλέως ἤθελε τοῖς δώσῃ βεβαίαν νίκην), ἀντεστράτευσεν ἀφόβως κατὰ τῶν Συραकुσίων. Οἱ Γύλιππος παραταξάμενος τὸ στρατεύματι ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου ἔπαυον καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τὰ τείχη, διὰ νὰ ἔχῃ περισσότερον τόπον, ὥρμησε μὲ τὸ ἵππικόν εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρας τῆς ἐχθρῆς, καὶ τρέψας αὐτὸ εἰς φυγὴν, ἐνίκησεν εὐθὺς καὶ τὸ δεξιόν. Ἐντεῦθεν φαίνεται, πόσον δύναται ἡ ἐμπειρία τῆς στρατηγῆς· διότι ὁ Γύλιππος μὲ τὰς αὐτὰς ἀνθρώπους καὶ ἵππους, μὲ τὰ αὐτὰ ὅπλα καὶ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, μόνον μεταβάλλων τὴν τάξιν τῆς μάχης, ἐνίκησε τὰς Ἀθηναίους, καὶ τὰς ἐδίωξεν ἕως εἰς τὸ στρατόπεδον. Τὴν ἐρχομένην νύκτα προήγαγον οἱ νικηταὶ οἰκοδομῶντες τὸ τείχος τῶν πέραν τῆς περιτειχίσματος τῶν Ἀθηναίων, ὥστε ἔτσι ὑπερήψαν ἀπὸ πάσης ἐλπίδος τῆς νὰ περιτειχίσωσι τὴν πόλιν.

Οἱ Νικίας, ὅσις ἀφ' ἧς καὶ ἦλθεν ὁ Γύλιππος, πολεμόμενος μόνον ἀντεπολέμει, βλέπων τὸν μὲν ἐχθρὸν ἐνδυναμήμενον πάντοτε, αὐτὸν δὲ ἀδυνατῶντα, κατέβη πρὸς τὸν αἰγιαλόν, διὰ νὰ φυλάττῃ ἐν ἀνάγκῃ τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν καὶ νὰ λαμβάνῃ τροφάς· καὶ κυριεύσας τὸ Πλημμύριον πλησίον τῆς μεγάλης λιμένος, ἐκτίσσε τρία τείχη, ὅπου ἐκλείθη ὡς ἐν φρενῶ. Οἱ δὲ Γύλιππος ἐσπένδαζεν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ὑποτάξῃ πάλιν τὰς ἀποστάσας πόλεις, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφθασε καὶ ὁ πριστοκώμενος ἐκ τῆς Κορίνθου σόλος. Τότε ὁ Νικίας ἐγράψε μελαγχολικωτάτην ἐπιστολὴν πρὸς τὰς Ἀθη-

ναίεις δημοσίων, "ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐγίναν τόνον ἀνώτεροι
 „παρ' αὐτόν, ὥς δὲν ἡμπόρει νὰ καταδυναστεύσῃ τὰ
 „ὀχυρώματά των· ὅτι ἀντὶ νὰ πολιορκῇ, ἐπολιορκεί-
 „το· ὅτι αἱ μὲν πόλεις ἐγκατέλιπον αὐτὸν, οἱ δὲ
 „δῦλοι ἐμιοῦντο ἡτομόλουν πρὸς τὸν ἐχθρὸν· ὅτι οἱ ἡ-
 „μίσεις τῶν στρατιωτῶν κατεγίνοντο μόνον εἰς τὸ νὰ εἰσ-
 „φέρωσι τροφὰς εἰς τὰς φυλάττοντας τὰ τείχη, ἐπὶ
 „πολλοὶ αὐτῶν ἀπώλυντο ἀπὸ τὸ ἰππικὸν τῷ ἐχθρῷ·
 „ἥτις ὁ σόλος εὗρίσκετο, ὥς ἐπὶ τὸ σράτευμα, εἰς ἀ-
 „θλίαν κατάσασιν, ἐπὶ ἃν δὲν σείλωσι ταχέως ἀνδρώ-
 „πυς, πλοῖα ἐπὶ χρήματα ἰσοδύναμα μὲ τὰ πρῶτα,
 „δὲν ἡμπόρει νὰ ἐπιχειρήσῃ τι· ἐπὶ τέως, ὅσον δι' αὐ-
 „τόν, ἐπειδὴ ἔπαχε δριμυτάτης νεφριτικῆς πόνυς, διὰ
 „τὴς ὁποῖας δὲν ἡμπόρει νὰ ταλαιπωρῇται εἰς τὸ ἐξῆς,
 „παρεκάλει νὰ σείλωσιν ἐξάπαντος διάδοχον.

Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ ἔκαμε τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς
 τὰς Ἀθηναίους, ὥς εὐθὺς ὠνόμασαν μὲν τὸν Μέναν-
 δρον ἐπὶ Εὐθύδημον ὡς συμβοηθὴς τῷ Νικίᾳ, χωρὶς
 ὅμως νὰ δώσωσι τέτω τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψῃ, διώ-
 ρισαν δὲ τὸν Εὐρυμέδοντα ἐπὶ Δημοθένη νὰ προφθά-
 σωσι μὲ νέαν βοήθειαν, ὣν ὁ μὲν πρῶτος ἐμίστευσεν
 ἀμέσως μὲ δέκα τριήρεις, ὁ δὲ δεύτερος κατὰ τὴν ἄ-
 νοιξιν μὲ μεγαλητέραν δύναμιν. Οἱ δὲ Γύλιππος πε- π. χ.
 ριελευθὼν ἐν τέτοις τὴν Σικελίαν, ἐπέστρεψεν ἔχων ὅσας 423.
 ἐδυνήθη στρατιώτας νὰ συνάξῃ εἰς τὴν νῆσον, ἐπὶ κατέ-
 πεισε τὰς Συρακεσίους νὰ ἐτοιμάσωσι σόλον ὅσον τὸ
 δυνατὸν πολυάριθμον, ἐπὶ νὰ δοκιμάσωσι ναυμαχίαν,
 πεποιθὼς, ὅτι ἡθέλον κάμει ἔργα ἄξια τῷ κινδύνῳ.
 Αὕτη ἡ συμβεβηλὴ ἐσηρίζετο καθ' ὑπερβολὴν ἀπὸ τὸν
 Ἐρμοκράτην, ὁ ὁποῖος παρεκίνησε τὰς Συρακεσίους νὰ μὴ
 ἀφίσωσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν θαλασσοκρατίαν, λέγων,

ὅτι ἐδὲ ἐκεῖνος εἶχεν αὐτὴν πάτριον, ἐδὲ κατὰ πάντα χρόνον, ἀλλ' ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ ἠναγκάσθη νὰ γένη ναυτικὸς, μ' ὅλον ὅτι ἦταν δύο κίρια ἐμπόδια, ἡ φυσικὴ τε ἀποστροφὴ καὶ ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ μακρὰν τῆς θαλάσσης· ὅτι αὐτὸς ἐ-
 γινε τρομερὸς εἰς ἄλλα ἔθνη ἕχτι τόσοι διὰ τὴν ἀλη-
 θῆ δύναμίν τε, ὅσον διὰ τὸ θράσος καὶ τὴν τόλμην· καὶ
 ὅτι ἔχοντες οἱ Συρακέσιοι νὰ πολεμήσεν μὲ ἐχθρὸν τό-
 σον τολμηρὸν, καλῶς ἐποίησαν νὰ τὸν μιμηθῇ καὶ νὰ γέ-
 νωσι καὶ αὐτοὶ ἐξ ἴσου εὐτολμοι.

Οἱ Συρακέσιοι ἐτήνεσαν ταύτην τὴν συμβεβηκυῖαν καὶ
 ἠτοίμασαν μέγαν στόλον, καὶ ἐν ᾧ ὁ Γύλιππος ἐξώρμη-
 σε μετὰ τῷ στρατῷ νυκτὸς διὰ νὰ προτβάλῃ τὰ ἐν τῷ
 Πλημμυρίῳ ὀχυρώματα, τριάκοντα καὶ πέντε τριήρεις τῶν
 Συρακεσίων εὐρισκόμεναι εἰς τὸν μέγαν λιμένα, καὶ
 τεσσαράκοντα πέντε εἰς τὸν μικρὸν, ὅπερ ἦτο καὶ ὁ ναύ-
 σταθμός (ἄρσανας), διωρόθησαν νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸ
 Πλημμύριον, διὰ νὰ φοβῶσι τὰς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι
 θέλεσι πολεμῆναι διὰ θαλάσσης ἅμα καὶ ξηρᾶς. Οἱ
 δὲ Ἀθηναῖοι ἀνέσαντες ταῦτα, καὶ ἐμβάντες καὶ αὐτοὶ
 εἰς τὰ πλοῖα, ἐπλεύσαν μὲ εἰκοσιπέντε κατὰ τῶν 35
 τῶν Συρακεσίων, τὰ ὅποια ἐπλεον ἐκ τῷ μεγάλῳ λι-
 μένῳ, καὶ μὲ ἄλλα τριακονταπέντε κατὰ τῶν 45, τὰ
 ὅποια ἐξέρχοντο τῷ μικρῷ λιμένῳ, καὶ τότε παρευδὺς
 ἠκολούθησε πρὸ τῷ στόματι τῷ μεγάλῳ λιμένῳ κρα-
 τερά ναυμαχία μετὰ τῶν δύο μερῶν, ὧν τὸ μὲν ἡ-
 γωνίζετο νὰ ἐκβιάσῃ τὸν εἰσπλεον, τὸ δὲ νὰ τὸν ἐμ-
 ποδίσῃ. Ὁ δὲ Γύλιππος ἰδὼν, ὅτι οἱ φύλακες τῶν ἐν
 τῷ Πλημμυρίῳ ὀχυρωμάτων κατέβησαν σωρηδὸν εἰς
 τὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ θεωρίᾳ τῆς μάχης, ὥρμησεν αἰφνι-
 δίως τὸ πρῶτον ἐπὶ τὰ τείχη, καὶ κυριεύσας τὸ μέγιστον

πρῶτον, ἐφόβισε τόσον τὸς φύλακας τῶν λοιπῶν δύο, ὥστε παρήτησαν αὐτὰ εὐθείς. Μετὰ ταύτην τὴν νίκην ἔπαθον οἱ Συρακέσιοι μεγάλην φθοράν· ἐπειδὴ ὅσα πλοῖα ἐναυμάχεν πρὸ τῆς πόλεως τῆς λιμένας, ἀφ' ἧς ἐβίασαν τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ἐσυγκρέωθον σφοδρῶς ἀναμεταξύ των, ἐν ᾧ εἰσέβαινον εἰς τὸν λιμένα ἀτάκτως, δι' ὃ ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι εὐκόλως, καὶ ἔτρεψαν ἢ μόνον αὐτὰ εἰς φυγὴν, ἀλλὰ κατεδίωξαν καὶ ἐκεῖνα, ὑφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐνικῶντο, εἰς τὸν μέγαν λιμένα, ὅπῃ ἕνδεκα μὲν Συρακέσια πλοῖα ἐβυθίσθησαν, πολλοὶ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀνδρώπων ἐφρονεύθησαν, καὶ τρία ἐπιάωθησαν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀπολέσαντες καὶ αὐτοὶ τρία πλοῖα, καὶ σύραντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν τὰ τρία τῶν ἐχθρῶν, ἔστησαν τρόπαιον ἐν τῷ νησιδίῳ, τῷ κειμένῳ πρὸ τῆς Πλημμυρίε, καὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὸ κέντρον τῆς στρατοπέδου.

Οἱ Συρακέσιοι ἐθεώρουν ἀναγκαιότατον νὰ τολμήσωσι καὶ δευτέραν μάχην κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν, πρὶν ἔλθῃ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ὁ προσδοκώμενος στόλος μετὰ τῆς λοιπῆς βοήθειας· καὶ διδαχθέντες ἤδη, ἐξ ὧν ἔπαθον εἰς τὴν προηγουμένην μάχην, νέεσι τρόπῃς ναυμαχίας, κατεσκευάσαν τὰς πρώτας τῶν πλοίων μικροτέρας, καὶ ἐν ταύτῳ ἰσχυροτέρας καὶ σερεωτέρας παρὰ τὰς προτέρας. Πρὸς τῆτο, ἐκάρφωσαν κύκλῳ τῶν πρῶτῶν μεγάλας δοκὸς (γρεντιαῖς), τὰς ὁποίας ἐσερέωσαν μὲ σιρίγματα, τὰ ὅποια ἔχειχον ἀφ' ἐκείνων μέρες τῶν πλοίων ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐξ ἡμέρας τὸ μήκος. Οἱ Συρακέσιοι ἐνόμιζον ἢ μόνον διὰ τῆς νῆς νικήσωσι τὰς τριήρεις τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι διὰ τὴν λεπτότητα τῶν πρῶτων τῶν ὁρμῶν ἤθελον τολμήσῃ νὰ προσβάλῃσι τὸν ἐχθρὸν κατὰ πρόσωπον ἀλλὰ μόνον ἐκ τῆς

πληγίε, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆτο, ὅτι εἰς τὴν ναυμαχίαν γένῃ εἰς τὸν μέγαν λιμένα, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤμπορουν διὰ τὴν σενοχωρίαν μήτε νὰ ἐξαπλωθῶν, μήτε νὰ διαπλεύσωσι μεταξὺ δύο πλοίων, εἰς τὸ ὅποιον συνίστατο ὅλη ἡ τέχνη των, μήτε νὰ περιπλεύσωσιν, ἀφ' οὗ ἀποκρηθῶσι, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν πάλιν εἰς τὴν συμπλοκήν. Ἐκ τῆ ἐναντίας δὲ, οἱ Συρακῆσιοι ὄντες κύριοι ὅλης τῆς εὐρυχωρίας τῆ λιμένος, ἤμπορουν νὰ πράττωσιν ὅλα τὰ ῥηθέντα καὶ ν' ἀντιβοηθῶνται. Ἐπὶ τούτοις ἐσήριζον οἱ Συρακῆσιοι τὰς ἐλπίδας τῆς νίκης. Οὔτεν ὁ Γίλιππος ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς πόλεως ὀλίγω προτερον τὸν στρατὸν, ἐκινήθη πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων, τὸ ὅποιον ἀντίκρουεν εἰς τὴν πόλιν, ἐν ᾧ τὰ μὲν στρατεύματα ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπίου ἐπορεύοντο πρὸς τὸ λοιπὸν τείχος, αἱ δὲ τριήρεις ἔπλεον ἔξω.

Ὁ Νικίας δὲν ὠρέγετο νὰ διακινδυνεύσῃ καὶ δευτέραν ναυμαχίαν λέγων, ὅτι ἐπρόσμενε πᾶσαν ὥραν νέον εἶλον καὶ μεγάλην βοήθειαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆ Δημοκλέους, καὶ ὅτι ἤθελεν εἶδαι μεγάλη μωρία τὸ νὰ πολεμήσῃ χωρὶς τινος κατεπειγέσης ἀνάγκης με ὀλίγους καὶ ἀποκεκμηκότας στρατιώτας. Ἀλλ' ὁ Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος, οἱ ψηφισθέντες συστρατηγοὶ τῆ Νικίου ἕως τῆ ἐρχομῆς τῆ Δημοκλέους, φθονῶντες αὐτὲς τοὺς δύο στρατηγοὺς, καὶ φιλοτιμέμενοι νὰ φθάσωσι τὴν μὲν δόξαν τῆ ἐνός νὰ κλέψωσι, τὴν δὲ τῆ ἐτέρε, εἰ δυνατὸν, ν' ἀμαυρώσωσιν, ἐπροφασίζοντο λέγοντες, ὅτι εἰς ἀποφύγῃ τὴν προβαλλομένην παρὰ τῶν Συρακυσίων μάχην, ἡ τιμὴ τῶν Ἀθηναίων θέλει ἀπολεσθῇ καὶ ἐξαλειφθῇ παντάπασιν, καὶ διήχυρίζοντο με τούτην ζέσιν καὶ προθυμίαν, ὥς κατέπεισαν τελευταῖον καὶ τὸν

Νικίαν. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εἶχον ἑβδομηκονταπέντε ναῦς, οἱ δὲ Συρακῆσιοι ὀγδοήκοντα.

Τὴν πρώτην ἡμέραν ἡσύχαζον οἱ δύο στόλοι ἄντικρυ ἀλλήλων εἰς τὸν μέγαν λιμένα, καὶ μόνον ἐλίγες ἀκροβολισμοὺς ἔκαμον, ἔπειτα δὲ ἀνεχώρησαν, ἐν ᾧ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἑκατέρωθεν ἔπραττε τ' αὐτό. Τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν οἱ μὲν Συρακῆσιοι δὲν ἐκινήσῃσαν παντελῶς, ὁ δὲ Νικίας ὠφελέμενος ἐκ ταύτης τῆς τῷ ἔχθρῳ ἀπραξίας, διέταξε τὰ φορτηγὰ πλοῖα κατ' εὐθείαν γραμμὴν ὀλίγοντι μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, διὰ τὰ καταφύγωσιν αἱ νῆες, ἂν νικηθῶσιν, ὀπίσω αὐτῶν ἀσφαλῶς. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐξηλθόν μὲν εἰς μάχην οἱ Συρακῆσιοι πρωϊότερον τῆς συνεισισμένης ὥρας, ἀλλὰ πάλιν ἐπέρασαν τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας εἰς ἀκροβολισμοὺς ἀναχωρῶντες κατὰ τὴν συνήθειαν. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤλπιζον τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Συρακυσίων καὶ ἐνόμιζον, ὅτι διὰ τὸν φόβον ἀνεχώρουν· ἀλλ' ἐκεῖνοι φαγόντες βιαίως καὶ ἐμβάντες πάλιν εἰς τὰ πλοῖα, ἐξαίφνης ἔπλεον αὐτοῖς ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι βιασθέντες τὰ ἐπιστρέψωσι σπευδαίως εἰς τὰς ναῦς, εἰσέβησαν μὲ μεγάλην ἀταξίαν χωρὶς τὰ προφθάσωσι τὰ βληθῶσιν εἰς παράταξιν, καὶ μάλιστα οἱ περισσότεροι ἄσιτοι. Ἡ νίκη δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιζήρεσ· ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ μικρὰν καὶ ἀνωφελῇ ἀντίστασιν κατέφυγον ὀπίσθεν τῶν φορτηγῶν πλοίων, καταδιωκόμενοι ἕως ὧδε καὶ μὴ περαιτέρω διὰ τὰς βαρυτάτας δελφινοφόρους κεραίας τέτων τῶν πλοίων, αἱ ὅποιαι πίπτεσαι ἐπὶ τὰς τριήρεις τῷ ἔχθρῳ, τὰς κατεβύδιζον ἐν τῷ ἅμα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἑπτὰ ναῦς καὶ

πολλὰς στρατιώτας, ἄλλας μὲν φονευθέντας, ἄλλας δὲ αἰχμαλωτιζέντας.

Αὕτη ἡ φθόρὰ κατελύπησε τὸν Νικίαν, ὅσιν ἀν-
επόλει ἤδη κατὰ νῦν τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀρχιστρατη-
γίας τε δυσυχίας, καὶ μάλιστα τὴν παρεσαν, τὴν μεγί-
στην, διὰ τὴν συγκατάνευσίν τε εἰς τὴν συμβαλὴν τῶν
συστρατηγῶν. Ἐν ᾧ δὲ ἦτο καταβεβυθισμένος εἰς αὐ-
τὰς τὰς θλιβερὰς διαλογισμὰς, ἀνεφάνη καὶ ὁ σόλος
τῷ Δημοφθένει προσπλέων μὲ μεγάλην πομπὴν καὶ
παρόρησιν ἱκανὴν νὰ προξενήσῃ τρόμον εἰς τὸν ἔχ-
θρὸν. Ὁ παρὼν σόλος ἔφθασε μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν
μάχην, καὶ συνίστατο ἀπὸ 273 τριήρεις, ἐν αἷς ἦσαν
5000 ὀπλῖται καὶ περίπευ 3000 ἀκοντισταί, σφενδονῆ-
ται καὶ τοξόται. Ὅλοι δὲ αἱ νῆες ἦσαν πλεστίως ἐσο-
λισμέναι καὶ κεκοσμημέναι μὲ εὐμορφα παράσημα εἰς
τὰς πῦρας, καὶ εἶχον καλὰς κωπηλάτας καὶ ἐμπείρους
στρατηγούς, καὶ ἐκωπηλάτην ἐν ἡχῷ σαλπίγγων καὶ
κυμβάλων, ἐπειδὴ ὁ Δημοφθένης ἐπίτιδες ἠθέλησεν
εἶπω, διὰ νὰ ἐμποιήσῃ μὲ ταύτην τὴν μεγαλοπρέπειαν
τρόμον εἰς τὸν ἔχθρὸν.

Αὕτη ἡ λαμπρὰ τῷ σόλῳ θάλασσα ἐξορύβησε τῷ ὄν-
τι κατ' ὑπερβολὴν τὰς Συρακοσίους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔβ-
λεπον μήτε τέλος, μήτε ἀνακεφισμὸν καὶ ὕφεσιν τῶν
κακῶν, καὶ πάντα, ὅσα ἄχρι τῆδε ἔκαμον ἢ ἔπαθον,
ἀνωφελῆ, ἀναγκαζόμενοι πάλιν νὰ καταβάλλωσι κό-
πας καὶ ἔξοδα, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα τῷ νὰ καταπονέσω-
σι ποτὲ τὰς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι, καίτοι ἔχοντες ἔχ-
θρικὸν εἰς τὸν ἑαυτοῦ μέσῳ τῆς Ἀττικῆς, ἐτόλμησαν
νὰ στείλωσι καὶ δεύτερον εἰς τὴν Σικελίαν ἰσο-
δύναμον μὲ τὸ πρῶτον, καὶ τῶν ὁποίων ἡ δύναμις καὶ ἀν-

δρῶν, ἀντὶ νὰ ταπεινωθῶσι μετὰ τόσας φθοράς, νῦ-
ξανον ὡς ἐφαίνετο κατ' ἐκάστην περισσότερον.

Ο' Δημοφθένης ἐξετάσας ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν
τῶν πραγμάτων, ἔκρινε νὰ μὴ χρινθῇ ματαίως,
ὡς ὁ Νικίας, ὁ ὁποῖος κατὰ πρῶτον μὲν ἐφάνη φοβε-
ρὸς ἀπανταχῇ, ἔπειτα δὲ κατεφρονεῖτο, διότι δὲν ὤρ-
μησε κατ' εὐθείαν εἰς τὰς Συρακούσας, ἀλλ' ἐπ' ῥασσε
τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Κατάνην, δι' ὃ καὶ ἐδυνάθη μετὰ
ταῦτα ὁ Γύλιππος νὰ ἐμβιβάσῃ σράτευμα εἰς τὴν Σι-
κελίαν. Ο' Δημοφθένης ἤλπιζε διὰ τὸν τρέμον, τὸν
ὁποῖον εἶχον ἔτι περὶ τῷ ἐρχομῷ τε οἱ ἑχθροὶ, νὰ κυ-
ριεύσῃ κατὰ πρώτην προσβολὴν τὴν πόλιν, καὶ ἔτω
νὰ καταπαύσῃ εὐθὺς τὸν πόλεμον· εἰδεμὴ, νὰ λύ-
σῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ μὴ καταπονῇ καὶ σμικρύνῃ
τὸ σράτευμα μὲ τόσας ἀνωφελεῖς μάχας, μήτε νὰ κα-
τατριβῇ τὰς Ἀθήνας μὲ ματαίως δαπάνας.

Ο' Νικίας ἐκπλαγεὶς καὶ θαυμάσας τὴν ὀξείαν καὶ
τολμηρὰν ἀπόφασιν τοῦ Δημοφθένης, παρεκάλει θερ-
μῶς νὰ μὴ βιάζεται, ἀλλὰ νὰ συλλογιᾷ κατ' εὐκαι-
ρίαν μὲ προσοχὴν τὰ πράγματα, διὰ νὰ μὴ μετανοή-
σῃ ἔπειτα, καὶ παρέστησεν, ὅτι διὰ τῆς ἀναβολῆς τῇ
καιρῷ ἡμπόρει νὰ παραφθαρῇ ὁ ἑχθρὸς, ὁ ὁποῖος δὲν
εἶχε μήτε χρήματα, μήτε τροφὰς, καὶ τὸν ὁποῖον οἱ
σύμμαχοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ παραιτήσεν· ὅτι αὐτὸς ἐν
ὀλίγῳ βιαζόμενος ἀπὸ τὴν πείναν θέλει παραδοθῇ,
καθὼς ἀπεφάσισε καὶ πρότερον· ὅτι ἦσαν τινὲς ἄν-
δρες ἐν τῇ πόλει, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες κρυφίαν ἀλληλο-
γραφίαν μετ' αὐτοῦ, τὸν ἐσιμβέλευον νὰ προσμεί-
νῃ ὀλίγον, διότι οἱ Συρακέσιοι ἐβαρύνθησαν ἤδη τὸν
πόλεμον καὶ τὸν Γύλιππον· καὶ τέλος, ὅτι ἂν αὐξήσῃ
ὀλίγοντι ἡ ἀνάγκη, εἰς ἣν ἤδη κατήντησαν, θέλσει

παραδοξῇ χωρὶς συνθήκης. Ἐπειδὴ ὁ Νικίας δὲν ἐλάλει σαφέστερον, ὅτ' ἤθελε νὰ φανερώσῃ ζητῶς τὸ πῶς ἐλάμβανε βεβαίως καὶ ἀσφαλεῖς εἰδήσεις τῶν ἐν τῇ πόλει συμβαινόντων, οἱ στρατηγοὶ ἐνόμιζον τὰς λόγους τε ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δειλίας καὶ ἀργοπορίας, διὰ τὰ ὅποια πάντοτε κατηγορεῖτο. “Ἰδὲ, ἔλεγον, αἱ συνειδισμέναι του ἀργοπορίας, ἀναβολαί, δυσπισταί, καὶ δειλαὶ προφυλάξεις, δι' ὧν ἀπενέκρωσε τὴν ζωηρότητα καὶ κατέσβεσε τὴν θερμότητα τῶν στρατιωτῶν, μὴ ὀδηγῶν αὐτοὺς ἀμέσως κατὰ τὸ ἐχθρῶν, ἀλλ' ἀναβάλλων τὸν ἀγῶνα, ἕως ὅτε κατεφρονήθησαν καὶ ἡδυνατίσθησαν αἱ δυνάμεις τε. Διὰ τῆτο οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἐδέχθησαν τὴν γνώμην τοῦ Δημοσθένους, ὥς τε καὶ αὐτὸς ὁ Νικίας ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ ἐνδώσῃ.

Ὁ Δημοθένης ἠγωνίσθη νὰ κυριεύσῃ τὸ τεῖχος τῶν Συρακεσίων, τὸ ὅποιον ἀπεμπόδιζε τὸν ἀποτειχισμὸν τῶν Ἀθηναίων· μὴ δυνήσῃς δὲ, ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὰς Ἐπιπολάς νομίζων, ὅτι τότε τὸ τεῖχος ἤθελεν εἶναι εὐάλωτον. Ἐλαβεν ἐν τροφᾷ διὰ πέντε ἡμερῶν, ἐργάτας, ὄργανα καὶ πᾶν ἀναγκαῖον πρὸς διαφύλαξιν τάτε τε τότε, ἀνίσως γένη κύριος, καὶ παρατηρήσας νύκτα, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτὸν τὴν ἡμέραν ἀναβαίνοντα, ἐκινήθη μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις ἐκεῖσε συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Εὐρυμέδοντα καὶ Μένανδρον, ὁ δὲ Νικίας ἀπέμεινε φυλάττων τὸ στρατόπεδον. Αἱ τοὶ ἀνέβησαν, ὡς καὶ πρόφην, κατὰ τὸ Εὐρύηλον κρυφίως, καὶ ὁρμήσαντες ἐφόνευσαν μερικὰς φύλακας, καὶ ἐκυρίευσαν τὸ πρῶτον ὀχύρωμα. Ὁ Δημοθένης μὲ εὐχαριστέμενος εἰς αὐτὴν τὴν νύκτα, καὶ θέλων νὰ μὴ ἀφύσῃ νὰ ψυχρανθῇ ἡ ζέσις τῶν στρατιωτῶν, μῆτε νὰ βραδύνῃ ἡ ἐκτέλεσις τῶν σχεπῶν, ἐχώρει εἰς τὴν

πρόσω. Ἐν τέτοις, ὁ στρατὸς τῆς πέλειος διοικήμενος ἀπὸ τὸν Γύλιππον ἐξῆλθε μὲν τῶν τεχισμάτων, φοβόμενος δὲ τὸ τοιῦτον ἀπροσδόκητον τόλμημα, καὶ μά-
 λιστα ἐν καιρῷ νυκτός, ἀπεδιώχθη εὐθὺς καὶ ἐτράπη
 εἰς φυγὴν. Ἀλλ' ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι θέλοντες νὰ βιά-
 σωσι πᾶν τὸ ἀνθιστάμενον, καὶ φοβέμενοι μὴ βληθῇ πά-
 λιν εἰς τάξιν ὁ ἐχθρὸς, εἰάν τῳ δώσωσι καιρὸν ν' ἀ-
 ναπνεύσῃ καὶ ν' ἀναλάβῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν τρόμον, ἐξαίφ-
 νης ἐν τῷ περιπατεῖν ἀτάκτως ἀπήντησαν ἐν τάγμα
 Βοιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀντισταθέντες ἀνδρείως, καὶ συνδρα-
 μόντες μὲ τὰ δόρατα ἐναντία, ἀπεδιώξαν αὐτὲς πρά-
 ζοντες καὶ ἀλαλίζοντες, καὶ πολλὰς αὐτῶν κατέκοψαν.
 Τότε οἱ Ἀθηναῖοι κατήντησαν εἰς ταραχὴν καὶ πολλὴν
 ἀπορίαν, καὶ οἱ φεύγοντες ἤτοι ἀπώλυν εἰς τὰ ὀπίσω
 καὶ τὰς ἐρχομένους εἰς βοήθειαν, ἢ νομίζοντες αὐτὲς
 ἐχθρὸς, ἔσρεφον τὰ ὄπλα κατ' αὐτῶν, καὶ τελευ-
 ταῖον, ὅλοι ἀνεμίχθησαν ἀναμῖξ, μὴ ἐμπορῶντες νὰ
 διακρίνωσι τὰ ἀντικείμενα καθαρῶς διὰ τὸ σκότος τῆς
 νυκτός, ἢ ὅποια δὲν ἦτο μὲν τόσοσιν σκοτεινὴ, ὥστε νὰ
 μὴ βλέπητις παντάπασιν, ἀλλ' ἔτε τόσοσιν φωτεινὴ,
 ὥστε νὰ διακρίνητις τὰ ἐρώμενα καθαρῶς. Ματαίως ἐ-
 ζήτην ἀναμεταξύειν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐκ τῆς πολλάκις
 ἐρωτᾶν τὸ σύνδημα, διὰ τῆς ὅποιε μόνον ἐδύναντο νὰ
 γνωρίζωνται, ὅ μόνον ἠκέστο παράξενος βοή ἤχων,
 τὸ ὅποιον πρέξενει πολλὴν ταραχὴν καὶ ἀταξίαν, ἀλλὰ
 καὶ τὸ σύνδημα ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὰς ἐχθρὰς, χω-
 ρὶς αὐτοὶ νὰ ἐμπορῶν νὰ μάθωσι τὸ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅ-
 ποιοι ὄντες ἑμὲ εἰς ἐν σῶμα, δὲν εἶχον χρεῖαν νὰ τὸ
 ἐπαναλαμβάνουσιν. Ἐν τέτοις, ὅσοι ἐδιώκοντο, ἐρρίπτων
 αὐτὲς κατὰ χρημῶν, καὶ πολλοὶ αὐτῶν πιπτοντες ἐ-
 συντριβοντο, οἱ δὲ περισσότεροι ἀπὸ τὰς, ὅσοι ἐσώπη-

σαν, ὄντες διεσπαρμένοι καὶ περιπλανώμενοι εἰς τὴν πεδιάδα καὶ εἰς τὰ δάση, ἐφονεύθησαν τὴν ἀκόλεθον ἡμέραν ἀπὸ τῶ ἱππικὸν τῷ ἔχθρῳ. Διοχίλιοι Ἀθηναῖοι ἐφονεύθησαν ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, καὶ πολλὰ ὄπλα ἐκυριεύθησαν, τὰ ἵποια ἔρριπτον οἱ στρατιῶται κατὰ γῆς, διὰ τὸ νὰ σωθῶσιν εὐκολώτερον, πηδῶντες τὰς κρημνές. Οὗ δὲ Γύλιππος περιελθὼν μετ' ὀλίγον πάλιν τὴν Σικελίαν, ἐπέσρεψεν ἔχων πολλὴν στρατιάν, τὸ ὅποιον ἔκαμε πολλῷ περισσώτερον τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων ὀδυναιώτερα καὶ ἀνέλπιστα, καὶ ἰσέκρησε τὸν Νικίαν ἀπὸ πάσης ἐλπίδος εὐτυχίας. Ἐφ' οἷς καὶ τὸ εἰς τὸν αὐτὸν πνεῦμα τῶν Ἀθηναίων ἐσμικρύνετο ἤδη κατ' ὑπερβολὴν δι' ἀσθένειαν, καὶ δὲν ἀπέμενεν ἄλλο τι εἰς αὐτὸς, εἰμὴ τὸ νὰ φύγῃσιν ἀπὸ τῆς νῆσον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπαθον τόσα κακά. Οὗ Νικίας δὲν ἠναντιῶτο πλέον εἰς ταύτην τὴν ἀπόφασιν· ἐπιθυμῶν δὲ νὰ φυλάττηται μυσικὸν τὸ πρᾶγμα, παρήγγειλε κρυφίως εἰς τὸν στόλον νὰ ἐτοιμασθῇ, διὰ τὸ νὰ μισεύσῃ ὅσον τάχιστα.

Ὅτε δὲ πάντα ἡτοιμάσθησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμμελλον ὡς ἀποκλεύσωσιν (ἐπειδὴ ὁ ἔχθρος δὲν ἰκνέσθαι ποτὲ τὸ νὰ ζητῶσι νὰ φύγῃν τὸν σπυδασικῶς), ἐξαίφνης ἔγινε περὶ τὸ μεσονύκτιον ὀλικὴ ἐκλειψις τῆς σελήνης. Τῷ τῷ συμβεβηκὸς ἐφοβήθησαν εἰς ἄκρον τὸν Νικίαν καὶ ὅλον τὸν στρατὸν, οἱ ὅποιοι δι' ἀγνοίαν καὶ δεισιδαιμονίαν φοβηθέντες αὐτὴν τὴν αἰφνιδίαν μεταβολὴν, καὶ ἀγνοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς τῷ φαινομένου, ἐφοβήντο τὰ μέλλοντα. Τότε ἠρώτησαν τὰς μάντις, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπίσης ἀμαθεῖς, ἠύξησαν μόνον τοὺς φόβους των. Συνήθεια ἦτον εἰς παρόμοια συμβεβηκότα ὡς ἀναβάλλασιν τὸ ἐπιχειρημάτων εἰς τρεῖς ἡμέρας. Οἱ μάντις εἶπαν, ὅτι ὥφειλον νὰ μὴ μισεύσωσι πρὸ

τῷ νὰ παρέλθωσι τρεῖς ἐννέα ἡμέραι (ἔτοι εἶναι οἱ λόγοι τῷ Θεκυδίδῃ), ὁ ὁποῖος ἀριθμὸς ἦτο μυσηριῶδης εἰς τὸν νῦν τῶν ἐθνῶν. Οἱ Νικίας, δεισιδαίμων εἰς ἄκρον καὶ λατρευτὴς αὐτῶν τῶν τυφλῶν ἐρμηνευτῶν τῆς εὐδοκίας τῶν θεῶν, εἶπεν ὅτι ἤθελε ν' ἀναμείνῃ τὴν ὀλόκληρον περίοδον τῆς σελήνης, καὶ νὰ μὴ κινήσῃ παρὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῷ ἐπομένῳ μηνός, ὥσπερ δὲν ἴδε τὸν πλανήτην πολλὰ κατὰρὸν καὶ φωτεινόν, ὅτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ μέρος, ὅθεν ἐσκεπάζετο καὶ ἐσκοτίζετο διὰ τὴν παρέμπτωσιν τῆς γῆϊνης σφαίρας μεταξὺ τῷ ἡλίῳ καὶ τῆς σελήνης.

Αἱ μὲν ὅμως ὁ σκοπὸς τε ἐματαιώθη, διότι ἡ εἰδησις περὶ τῆς μελλούσης ἀποπλείσεως τῶν Ἀθηναίων διεφημίωθη εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ οἱ Συρακῆσται ἀποφασίσαντες νὰ πολεμήσωσι τὰς πολιτοκρετὰς κατὰ γῆντα καὶ θάλασσαν, τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν προσέβαλον τὰ τεῖχη δίχα τινὸς μεγάλου κέρους, τῇ δὲ ἐπαύριον ἐπολέμησαν ἐκ δευτέρου, καὶ ἐπλευσάν ἐν ταύτῳ μὲ ἐβδομήκοντα καὶ ἐξ ἑαυτῶν ἐναντίον ὀγδοήκοντα καὶ ἐξ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Εὐρυμέδων, ὅστις διόφκει τὸ δεξιὸν τῷ Ἀθηναίῳ στόλῳ, ἐκτανθεὶς πρὸς τὴν γῆν διὰ νὰ περικλείσῃ τὰς ἐχθρὰς, πρὸξένυσσε μὲ τοῦτο τὸν ὀλεθρόν τε, ἐπειδὴ οἱ Συρακῆσται νικήσαντες πῶτον τὸ κέντρον τῶν Ἀθηναίων, ὥρμησαν ἔπειτα καὶ κατ' αὐτῷ ὄντος ἀποκεκλεισμένους ἀπὸ τῷ λοιπῷ στόλῳ, καὶ ἀνυγκάσαντες αὐτὸν εἰς τὸν κόλπον τῷ μεγάλῳ λιμένος, ὅστις ὀνομάζεται Δάσκων, ἐνίκησαν κατὰ κράτος, ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Εὐρυμέδων ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ· ἔπειτα δὲ κατεδίωξαν καὶ τὰς λοιπὰς ναῖς τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὴν γῆν. Οἱ δὲ Γούλιππος, ὁ ἀρχιστράτηγος τῷ περὶ, βλέπων ὅτι αἱ νῆες τῶν Ἀθη-

ναίων κατεδιώκοντο πρὸς τὴν γῆν καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν προτέραν θέσιν, καὶ Σέλων νὰ διαφθεῖρη τὰς στρατιώτας, ὅσοι ἠναγκάζοντο νὰ ἐκβῶσιν εἰς τὴν γῆν, καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὰς φίλας τε περισσοτέραν ἄδειαν διὰ νὰ ἐλκύσωσι τὰς κυριευομένας ναῦς, παρεβοήθει ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν μὲ μέρος τοῦ στρατῆ. Ἀλλ' οἱ Τυρσηνοὶ, οἱ ὅποιοι ἐβοήθουν τὰς Ἀθηναίους εἰς τὸτο τὸ μέρος, ἐδίωξαν αὐτὸν εἰς τὰ ὀπίσω· καὶ ἐλθόντες οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς βοήθειαν, τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ μετ' ὀλίγης φθορᾶς ἕως εἰς τὴν πλησίον λίμνην. Οἱ Ἀθηναῖοι διεφύλαξαν τὰς περισσοτέρας ναῦς, πλὴν δεκαοκτὼ, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσαν οἱ Συρακέσιοι φονεύσαντες τὰς ἐν αὐταῖς ἐπιβάτας. Μετὰ τὸτο, ἀπεφάσισαν οἱ Συρακέσιοι νὰ καύσωσι καὶ τὰς λοιπὰς, καὶ γεμίσαντες παλαιὸν πλοῖον μὲ φλογιστικὰς ὕλας, παρετήρησαν ἐπιτήδειον ἄνεμον, καὶ ἐμβάλλοντες πῦρ, ἀφῆκαν αὐτὸ κατὰ τὸν ἄνεμον ἐπὶ τὰς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ὁμῶς ἔσβεσαν τὸ πῦρ καὶ ἀπεμάκρυνον αὐτὸ τὸ πλοῖον. Μετὰ δὲ τὸτο, καὶ τὰ δύο μέρη ἔστησαν τρόπαια, οἱ μὲν Συρακέσιοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ διὰ τὴν νίκην τῆς προηγουμένης ἡμέρας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, διότι κατεδίωξαν μέρος τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἔτρεψαν τὸ ἄλλο εἰς φυγὴν. Ἀλλ' αἱ διαξέσεις τῶν δύο τέτων ἐθνῶν ἦσαν πολλὰ διαφορετικαί, ἐπειδὴ οἱ μὲν Συρακέσιοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς ἄκραν θλίψιν διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Δημοφένους, βλέποντες ἤδη ἑαυτοὺς νικητὰς κατὰ θάλασσαν, ἀνέλαβον θάρρος καὶ ἐλπίδα τοῦ νὰ νικήσωσι κατὰ κράτος τὸν ἐχθρὸν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι ἀπώλεσαν καὶ αὐτὸ τὸ μόνον καταφύγιον, καὶ ἐνίκηθησαν εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ἀπέβη-

λον πᾶσαν τόλμην ἢ θάρρος, ἢ μόνον ἐμελέτων ἀναχωρήσωσι.

Οἱ δὲ Συρακέσιοι, θέλοντες νὰ ὑπερήσωσι τὲς Ἀθηναίους ἀπὸ πάσης καταφυγῆς ἢ σωτηρίας, ἐκλείσαν τὸ σῆμα τῷ μεγάλῳ λιμένος, ὁκτὼ σχεδὸν σαδίων (500 βημάτων) πλατὺ, μὲ τριῖρεις τεταγμένας σφυροειδῶς καὶ μὲ ἄλλα πλοῖα εφευωμένα ἐπ' ἀγκυρῶν ἢ σιδηρῶν ἀλύσεων, ἢ ἐν ταύτῳ ἡτοίμασαν ὅλα διὰ τὴν μάχην, ἃν οἱ Ἀθηναῖοι ἐτόλμων πάλιν νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἴδον, ὅτι ἐκλείδυσαν ἔτω, συνέχθησαν οἱ ἀρχιστράτηγοι καὶ οἱ χιλιάρχοι εἰς συμβέλιον περὶ τῷ πρακτέῳ, ἢ βλέποντες ὅτι ἦσαν παντελῶς ἐσφημένοι τροφῶν, ἐπειδὴ ἐλπίζοντες ὥρα τῇ ὥρᾳ νὰ μισεύσωσι, παρήγγειλαν εἰς τὲς Καταναίους νὰ μὴ φέρωσι τροφάς, ἢ ὅτι, εἴν δὲν γένωσι κύριοι τῆς θαλάσσης, δὲν ἐδύναντο ἀλλαχόθεν νὰ λάβωσιν, ἀπεφάσισαν νὰ ναυμαχήσωσι, ἢ ἔκριναν εὐλογον νὰ παραιτήσωσι τὸ παλαιὸν στρατόπεδον ἢ τὰ τείχη, ἢ νὰ ὀχυρωθῶσιν εἰς τὸν αἰγιαλὸν πλησίον τῶν νηῶν ὅσον τὸ δυνατόν στενότερα, διανοόμενοι ν' ἀφύσωσιν ἐκεῖ ὀλίγους στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τῶν σκευῶν ἢ τῶν ἀρρώσων, ἢ νὰ πολεμήσωσι μὲ τὲς λοιπὰς εἰς τὰ ἐναπολειφθέντα πλοῖα, ἢ εἰ μὲν νικήσωσι, νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν Κατάνην, εἰδεμὴ, νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα, ἢ νὰ πορευθῶσι περὶ εἰς τὴν πλησιεσάτην πόλιν τῶν συμμάχων.

Μετὰ ταύτην τὴν ἀπόφασιν, ὁ Νικίας ἐπλήρωσε παρευθὺς ἑκατὸν ἢ δέκα τριῖρεις (ἐπειδὴ αἱ ἄλλαι δὲν εἶχον πλέον κωπία) μὲ τὲς ἐκλεκτὰς τῶν περὶ τὴν πρυτανίαν τὸ λοιπὸν στρατεύμα, μάλιστα δὲ τὲς ταξίας, παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι

ἐφοβέοντο καὶ ὑπερβολὴν τὴν ἀκμὴν τῶν προῶν τῶν Συρακουσίων νηῶν, ὁ Νικίας ἔκαμε σιδηρᾶς χεῖρας διὰ νὰ τὰς πιάνωσι, καὶ νὰ σμικρύνωσι τὴν ὁρμὴν τῶν προῶν, καὶ νὰ ἔρχωνται αὐτοὶ παρευθὺς εἰς χεῖρας, ὥσῃ νὰ ᾔσαν εἰς τὴν ξηράν. Οἱ ἔχθροι ἐννοῶντες τῆτο, ἐσκέπασαν τὰς πῶρας καὶ τὸ ἄνωθεν μέρος τῶν νηῶν με βύρσας (πετζία), διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σιδηρῶν ὀργάνων. Οἱ στρατηγοὶ ἑκατέρωθεν εὐρισκόμενοι ἤδη εἰς κρίσιμον περίεασιν, παρεδάρζονον τὰς στρατιάς μετὰ τὴν ἐνδεχομένην εὐγλωττίαν, παριζῶντες, ὅτι αὕτη ἡ μάχη ἔμελλε νὰ κρίνῃ ὁ μόνον περὶ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος.

Ἡ μάχη ἐχρημάτισε πολλὰ φρικτὴ καὶ αἱματώδης. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλθόντες εἰς τὸ στόμα τῆς λιμένος, ἐκυρίευσαν μὲν εὐκόλως τὰ πλοῖα, ὅσα ἐφύλαττον τὴν εἴσοδον· ὅτε δὲ ἤθελαν νὰ λύσωσι τὴν ἄλυσον τῶν λοιπῶν, διὰ νὰ ἔχον ἐλευθερίαν τὴν ἐξοδον, ὁ ἐχθρὸς ἐδραμεν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη· καὶ ἐπειδὴ συνέπιπτον ὡς διακόσια πλοῖα πανταχόθεν εἰς σενώτατον τόπον, μεγάλη ἦν, ὡς εἰκὸς, ἡ σύγχυσις, καὶ τὰ πλοῖα δὲν ἐδύναντο νὰ πλέωσιν εὐκόλως μήτ' ἐμπροσθεν, μήτ' ὀπισθεν, οὔτε νὰ περιπλεύσωσι, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν συμπλοκὴν. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν αἱ πῶραι τῶν νηῶν δὲν ἐχρησίμευσαν πολὺ, οἱ δὲ κτύποι καὶ αἱ πρὸς βολαὶ ἐγένοντο συχναὶ καὶ σφοδραί. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεκτυπῶντο σωρηδὸν ἀπὸ πολλὰ λιθάρια, τὰ ὅποια πάντοτε πρὸξένον βλάβην, ὅθεν καὶ ἂν ἐρρίπτοντο· αὐτοὶ δὲ ἐφυλάττοντο μόνον ῥίπτοντες ἀκόντια καὶ τόξα, χωρὶς νὰ ἐπιτύχωσιν ὡς τὰ πολλὰ διὰ τὴν κίνησιν τῶν νηῶν καὶ τὸν κλονισμόν τῆς θαλάσσης, ὥς τὰ πε-

ρισσότερα αὐτῶν ἕκαμον πολλὰ ὀλίγην ἐνέργειαν. Ὁ δὲ συμβελεύσας εἰς τὸτο τοῖς Συρακούσις ἦν ὁ κυβερνήτης Ἀρίων. Μετὰ ταύτας τὰς προσβολὰς, οἱ βαρέως ὥπλισμένοι στρατιῶται ἠγωνίζοντο νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὰ πολέμια πλοῖα καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας, ὥςτε πολλὰκις, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἀνέβαινον ἀφ' ἐνὸς μέρους, οἱ ἑχθροὶ εἰσέβαινον εἰς τὰ ἰδικάτων ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ δύο ἢ καὶ τρία πλοῖα συνήρτηντο περιπεπλεγμένα ὁμῶς, τὸ ὅποιον προξένει μεγάλην σύγχυσιν καὶ ἐμπόδιον. πρὸς δὲ τέτοις, ἐξ αἰτίας τῆς κτύπεως τῶν συμπτιασῶν νηῶν καὶ τῶν διαφόρων φωνῶν τῶν νικούντων καὶ νικωμένων, δὲν ἠκούοντο αἱ προαγαὶ τῶν στρατηγῶν καὶ ἀξιωματικῶν. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐζήτεον νὰ περάσωσι δυνασικῶς, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι σῶσι εἰς τὴν πατρίδα, οἱ δὲ Συρακούσιοι ἠγωνίζοντο νὰ τὲς ἐμποδίσεν, διὰ νὰ λάβωσι τελείαν καὶ ἐνδοξὴν νίκην. Οἱ δύο στρατοὶ, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς παράταξιν ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς αἰγιαλῆς, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὅσοι ἔδραμον ἐπὶ τὰ τείχη, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι γονυπετῶντες ἐν τοῖς ναοῖς ἐδέοντο ὑπὲρ τῶν συμπολιτῶν, ἔβλεπον σαφῶς, ὄντες ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τῶν νηῶν, τὰ γινόμενα, καὶ ἐθεώρουν τὴν μάχην ὡς ἀπὸ ἀμφιδέατρον, μὲ μεγάλον ὅμως φόβον καὶ τρόμον· ἐπειδὴ προσέχοντες καὶ τρέμουντες εἰς πᾶσαν κίνησιν καὶ μεταβολήν, ἐδείκνυν ἄκραν συμπάθειαν, φόβον ἢ ἐλπίδα, λύπην ἢ χαρὰν, μὲ διαφόρους βοὰς καὶ χειρονομίας, ἐκτείνοντες τὰς χεῖρας ποτὲ μὲν πρὸς τὲς πολεμῦντας, διὰ νὰ τὲς θαρρύνωσι, ποτὲ δὲ πρὸς τὸν ἑρανὸν, ἐπικαλέμενοι τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν. Ἐν συντόμῳ, μετὰ μακρὰν μάχην καὶ ἀνδρικήν ἀντίστασιν, ὁ τῶν Ἀθηναίων στόλος ἐστράπη εἰς φυγὴν καὶ κετεδιώχθη πρὸς τὴν ἑρμῆν.

Τότε οἱ Συρακῆσιοι, οἱ μακρόθεν θεωρεῖσθαι ταύτης τῆς νίκης, ἀνέγγειλαν αὐτὴν εἰς ὅλην τὴν πόλιν μετὰ πάγκοινον φωνὴν ἀγαλλιάσεως. Οἱ νικηταί, ὄντες ἤδη κύριοι τῆς Σαλασσης, ἐπλευσαν μετ' ἑριον ἄνεμον πρὸς τὰς Συρακῆσας, καὶ ἔστησαν τρώπαιον. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ μέγεθος τῶν παρόντων κακῶν ἀπογνωσθέντες, δὲν ἐφρόντισαν ἔτε νὰ ζητήσωσι τὰς νεκρὰς, διὰ νὰ τὰς θάψωσι κατ' ἀξίαν.

Δύο μέτρα ἀπέμειναν ἔτι εἰς τὰς Ἀθηναίους, ἥτοι νὰ δοκιμάσῃσι καὶ ἐκ δευτέρου νὰ περάσωσιν, διὰ τὸ ὅποιον εἶχον ἱκανὰ πλοῖα καὶ στρατιώτας, ἢ ὃ ἀναχωρήσωσι διὰ ξηρᾶς ἀφίκοντες τὸν στόλον εἰς τὰς ἐχθρὰς. Ὁ Δημοκρίτης ἐπρόβαλε τὸ πρῶτον· ἀλλ' οἱ ναῦται, ὅλοι πεφοβημένοι, δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούσῃ, μὴ τομίζοντες ἐαυτὰς ἱκανὰς νὰ ὑπομείνωσι καὶ δευτέραν μάχην. Ὅτεν ἀποφασίσαντες τὸ δεύτερον, ἡτοιμάζοντο νὰ μισεύσωσιν διὰ νυκτός, διὰ νὰ κρίψωσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' Ἐρμοκράτης ὁ Συρακῆσιος ἱπποκότας τὸν σκοπὸν τῶν Ἀθηναίων, συνεῖδε μὲν, ὅτι ἦτον ἀναγκαῖόν αὐτοῖς νὰ μὴ ἀφίκηται νὰ φύγῃ τόσον πολυάριθμον στρατεύμα, τὸ ὅποιον ἐδύνατο νὰ καθίσῃ περὶ εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἐκεῖθεν ὃ ἀνανεώσῃ τὸν πόλεμον, βλέπων δὲ, ὅτι οἱ Συρακῆσιοι ἦσαν τότε βεβυσισμένοι ἐν πότοις καὶ θυσῖαις, καὶ ἐφρόντιζον μόνον ὃ ἀναπαυθῶσιν ἀπὸ τῆς κόπης τῆς μάχης, καὶ μάλιστα νὰ ἐορτάσωσιν τὴν τότε λαχέσαν ἐορτὴν τῶν Ἡρακλείων, καὶ ὅτι δὲν ἠθέλεε θυγηθῆ ποτε βιαίως εἴτε διὰ πειθὺς καὶ τὰς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς, καὶ κατὰ πείθῃ νὰ πιάσωσι τὰ ὅπλα πρὸς ἐπιδιώξιν τοῦ ἐχθροῦ, διενόησεν τὸ ἀκόλεσον στρατήγημα. Ὅτε συνεσκόταξε, σέλλαι πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον ὀλίγους ἱπ-

πέας, οἱ ὅποιοι ἐφαίνοντο φίλοι αὐτῶν καὶ ἐκράζον, εἶπατε ᾧ Νικίᾳ νὰ μὴ μισεύσῃ ὡς αὐρίον, ὅτι οἱ Συρακῆσιοι φυλάττουσιν ἅλας ᾗς οὐδὲς ἐνεδρεύοντες. Οἱ Νικίας ἀκέσας ταύτην τὴν ψευδῆ εἰδήσιν ἠπατήθη, καὶ δὲν ἐκινήθη μήτε τὴν ἐπαύριον, διὰ νὰ ἔχωσιν οἱ στρατιῶται περισσότερον καιρὸν νὰ ἐτοιμαζῶσι πρὸς τὴν ἀναχώρησιν, καὶ τὰ μὲν ἀναγκαστὰ νὰ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν, τὰ δὲ λοιπὰ ὃ' ἀφήσωσιν αὐτῷ.

ἔχοντες ἔν οἱ Συρακῆσιοι ἀρκετὸν καιρὸν, κατέλαβον τὸ ἀκίλεθον πρῶι τὰς δυσδιαβάτες παρίδες, καὶ ἀποτειχίσαντες τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν, ἀπέκολλαν τὰς γεφύρας καὶ διέταξαν ἱππικὰ τάγματα σκορᾶν εἰς τὴν πεδιάδα, ὥςτις δὲν ἀπέμεινεν εἰς τὰς Ἀθηναίους ἐδὲ εἰς τόποις, ὅπου ἐδύνοντο νὰ περάσωσιν ἀμαχητί. Οὗτοι ἐμίστευσαν τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν μάχην, καὶ διανοῶντο ὃ' ἀναχωρήσειν εἰς τὴν Κατάνην. Οὗτος ὁ στρατὸς εὗρίσκειτο εἰς Θλίψιν ἀνεκδιήγητον, βλέποντες τόσους ἀνδρώπες, ἄλλες μὲν νεκρὰς, ἄλλες δὲ ἀποθνήσκουσας, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ μὲν κατελείποντο εἰς βορὰν τῶν Θηρίων, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὴν σκληρότητα τῷ ἔχθρῳ. Οἱ ἄρρωστοι καὶ οἱ πληγωμένοι παρεκάλειν μετὰ θερμῶν δακρύων νὰ τὰς λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν, καὶ κρατῶντες αὐτὰς ἀπὸ τὰ φορέματα, ὅταν ἐμελλοῦν νὰ κινηθῶσιν, ἐσύροντο ἐξωπίσω αὐτῶν ὅσον ἐδύναντο μακρὰν, καὶ ὅτε τὰς ἔλειπον αἱ δυνάμεις, κατέφευγον εἰς δάκρυα καὶ σεναγμὸς καὶ κατάραις, καὶ ὑψέντες πρὸς τὸν ἑρᾶν ὀδυνηρὰς κραυγὰς με φωνὴν κλαίεσαν καὶ ἀδύνατον, ἐπεκαλῆντο τὰς θεὰς καὶ ἀνδρώπες ἐναντίον τῆς ἀπανθρωπείας των, ὥςτις ἠκούοντο ἀπανταχόθεν ὄδυρμοι καὶ θρήνοι.

Ἡ κατάστασις τῆ στρατῷ ὅλη ἦτον ἔξεν ἤττον ἀξιοδρήνῃτος. Ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν περιλυποὶ καὶ κατηφείς, κατετήκοντο ἀπ' ὀργὴν καὶ λύσσαν, ὅταν ἐφαντάζοντο τὴν ἐκ τῆς προτέρας λαμπρότητος ἐκπτώσιν, τὴν ἐσχάτην ἀδλιότητά των, καὶ τὰ ἀφεύκτως προσδοκώμενα κακὰ, καὶ μάλιστα συγκρίνοντες τὴν πρόην Δριαμβευτικὴν παρρησίαν, ὅταν ἐμίσεισαν ἀπὸ τῆς Ἀθήνας συντροφευμένοι ἀπὸ προσφωνήσεως καὶ εὐλογίας ὅλη τῇ δήμῳ, μετὰ τὴν παρῶσαν ἀτιμὴν φυγὴν συνωδευμένην καὶ ἀπὸ τὰς κορυφαῖς καὶ κατάρας τῶν συγγενῶν καὶ συμπολιτῶν.

Τὸ δὲ πλεον ἀξιοσυμπάθητον καὶ οἰκτρότατον θέαμα ἦν ὁ Νικίας, ὅστις ἦτον ἡδυνατισμένος καὶ κατατατρυχωμένος ἀπὸ πολυχρόνιον ἀσθενείαν, ὑπερημένος ἀπὸ τῶν ἀναγκαιωτάτων πραγμάτων τότε, ὅτε μάλιστα χρεῖαν εἶχε διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὰς ἀρρώστιας τε, καὶ βασανιζόμενος ἀπὸ τὴν πόνον καὶ μόνον ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐπὶ πάντοτε ἡ ψυχὴ τε. Οὗτος ὅμως ὁ μέγας ἀνὴρ καταπατῶν ὅλα τὰ κακὰ, ἐφρόντιζε μόνον νὰ παρηγορῇ ὅσον κάλλιστα τὴν στρατιάν, καὶ νὰ ἐμπνέῃ θάρρος καὶ ἐλπίδα, παριππεύων καὶ φωνάζων, ὅτι αὐτοὶ εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας, ὅτι ἄλλα στρατεύματα διέφυγον μεγαλύτερες κινδύνους, ὅτι δὲν ὤφειλον νὰ μέμφωνται ἑαυτοὺς, μηδὲ νὰ πικραίνωνται ὑπέρμετρα ἐπὶ συμφοραῖς, εἰς ἃς αὐτοὶ δὲν ἦσαν αἰτίαι, ὅτι εἰάν ἡδίκησαν ποτὲ καίνενα θεὸν, ἐτιμωρήθησαν βίβρα μετὰ τόσας δυσυχίας ἱκανῶς, ὅτι ἡ τύχη, ἡ τόσον καιρὸν βοηθὸς τῷ ἐχθρῷ, ἔπρεπε τελευταῖον νὰ παύσῃ ἐναντίας φερομένη, καὶ ὅτι αὐτοὶ οὐτε ἀδρεῖσι καὶ πολυάριθμοι (περὶ τὴν 40,000). ἦσαν ἔτι θορυβοὶ καὶ δὲν ἐφάρζετο νὰ λυγ-

ἢ Σικελιώτις πέλις νὰ βασίση τὴν ὀρμὴν των, ἢ νὰ τὲς ἐμποδίσῃ νὰ κατοικήσεν ὅπε ἂν ἄρεσῃ αὐτοῖς, μόνον δὲ νὰ ἐπιμελήται καθεὶς τὴν ἀσφάλειάν τε, καὶ νὰ περιπατῇ εὐτάκτως, ἐπειδὴ μὲ φρόνιμον καὶ τολμηρὰν ἀναχώρησιν, τὸ μόνον καταφυγίον, ὅχι μένον ἡμέτερον νὰ σώσωσιν ἑαυτὲς, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα νὰ διατηρήσωσι, καὶ τὴν προτέραν αὐτῆς δύναμιν νὰ ἐπανορθώσωσι.

Ὅς γὰρ τὸς περιεπάτει διαμεμερισμένους εἰς δύο μέρη καὶ εἰς χῆμα τετράγωνον ὡς φάλαγγξ, τὸ μὲν πρῶτον διαιχόμενον ὑπὸ τῇ Νικίᾳ, τὸ δὲ δεύτερον ὑπὸ τῇ Δημοδένει· τὰ δὲ σκευὴ ἦσαν ἐν τῷ κέντρῳ. Ὅταν ἤλθον εἰς τὸν Ἀναπὸν πεταμέν, ἐβιάσαντο τὴν διάβασιν· ἐπειτα δὲ ἐκτυπήθησαν ἀπὸ τοῦ ἱππικῶν καὶ ἀπὸ τῶν τοξότας, οἱ ὅποιοι ἠνώχλυν αὐτὰς ἀκαταπαύσως τοξεύοντες διὰ πολλῶν ἡμερῶν κατὰ διαδοχὴν, ὥστε καθεὶς ἑκὸς ἐφυλάττετο ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἠναγκάζοντο νὰ κυριεύσωσι μὲ τὰ ὅπλα πᾶσαν σπιθαμὴν τῆς πορείας των. Οἱ Συρακῆσιοι δὲν ἐτόλμων ν' ἀντισταθῶσι κατὰ πρόσωπον εἰς στρατεύμα, τὸ ὅποιον ὁ ἀπελπισμὸς μόνος ἐδύνατο νὰ κάμῃ ἀνίκητον, ἀλλ' ὅτε μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόσφερον τὴν μάχην, ἐκεῖνοι ἀπέφευγον, ὅτε δὲ ἐξηκολάθον τὸν δρόμον, ἐκεῖνοι πάλιν προχωρῶντες ὥρμην ἐξόπιον. Ὁ Δημοδένειος καὶ Γύλιππος ὁρῶντες τὴν ἀβλίαν κατὰσασιν τὴν στρατεύματος διὰ τε τὴν ἄκραν σπάνιν τῶν ἐπιτηδείων καὶ διὰ τὴν πληθύν των πληγωμένων, ἀπεφάσισαν ν' ἀναχωρήσωσι παρὰ τὴν θάλασσαν δι' ἄλλης ὁδῆ πάντῃ διαφόρῃ ἀπὸ τῆς παρέσης, καὶ νὰ κινηθῶσι κατ' εὐθείαν εἰς Καμαρίναν καὶ Γέλαν, ἐχὶ δὲ (καθὼς ἀπεφάσισαν κατὰ πρῶτον) εἰς τὴν Κετάνην. Διὸ καύσαντες πολλὰς πυρᾶς, ἀνεχώρησαν διὰ νυκτὸς μὲ μεγάλην

τραρχὴν καὶ ἀταξίαν, καθ' ὅς συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεί-
στον εἰς μεγάλα στρατεύματα, ὅτε περιπατῶσιν εἰς τὸ
σκότος τῆς νυκτός, καὶ μάλιστα ὅτε ὁ ἐχθρὸς δὲν εὐρι-
σκεται πολὺ μακρὰν. Τὸ μὲν ἐμπρόωιον στρατεύμα τῷ
Νικίᾳ προῖκτορεῖτο εὐτάκτως, τὸ δὲ τῷ Δημοφθένει ο-
πίσθιον, ὑπὲρ τὸ ἥμισυ, χωριζὲν ἀπὸ τοῦ σώματος τῷ
στρατεύματος ἐπλανᾶτο. Οἱ δὲ Συρακέσιοι τὴν ἀκόλθε-
τον μισθόντες τὴν φυγὴν τῶν Ἀθηναίων, ἐδίακον κα-
τόπιν μὲ μεγάλην σπουδὴν, καὶ καταλαβόντες τὸν Δη-
μοφένην περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὥρμησαν μὲ τὸ ἵππι-
κόν, καὶ τὸν κατεδίωξαν εἰς γένον περιτετειχισμένον τό-
πον, ὅπου οἱ στρατιῶται τέτε ἐμάχοντο ὡς λέοντες. Πε-
ρὶ δὲ τὴν ἐσπέραν, βλέποντες οἱ Συρακέσιοι τὰς Ἀ-
θηναίους ἀποκεκηκότας καὶ καταπεπληγωμένους, ἐσυγ-
χώρησαν μὲν εἰς τὰς νησιώτας ν' ἀναχωρήσωσι, τὸ ὅ-
ποιον κλίτινες αὐτῶν ἐδέχθησαν, ἔσωσαν δὲ καὶ τὴν
ζωὴν τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ὡς 6,000 παρεδόθησαν με-
τὰ τῷ Δημοφθένει ἐπὶ συμφωνίᾳ τῷ νὰ μὴ φονεῖσθωσι,
μήτε νὰ καταδικαῖωσιν εἰς αἰώνιαν φυλακὴν.

Τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ ἔφθασε καὶ ὁ Νικίας εἰς τὸν πο-
ταμὸν Ἐρινεὸν, καὶ διαβάς ἐστρατοπεδεύσατο ἐπάνω εἰς
ὄρος, ὅπου φθάσαντες καὶ οἱ Συρακέσιοι τὴν ἀκόλθετον
ἡμέραν, ἐκέλευον νὰ παραδοθῇ κατ' ὡς ὁ Δημοφθένης.
Ἀλλ' αὐτὸς μὴ πισεύων κατ' ἀρχὰς τὰ περὶ τῷ Δημο-
φθένει, ἐζήτησεν ἄδειαν νὰ στείλῃ ἵππεῖς τινας καὶ νὰ ἐ-
ξετάσῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ μαθὼν τ' ἀληθές, ὑπέσχετο
νὰ δώσῃ τὰ ἔξοδα τῷ πολέμῳ, ἂν ἀφῆσωσιν αὐτὸν καὶ
τὰς στρατιώτας ἐλευθέρους, καὶ νὰ δώσῃ τόσους Ἀθηναίους
ὡς ὁμήρους, ὅσα τάλαντα ἔμελλε νὰ δώσῃ. Ἀλλ' οἱ
ἐχθροὶ ἀπέρριψαν τὸ προβαλλόμενον μετ' ὀργῆς καὶ ὕ-
βρεως, καὶ ἀνενέωσαν τὴν μάχην. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ

ὑπερημένοι παντελῶς ἀπὸ τροφᾶς, ἐβάσσαν τὴν μά-
 χην δι' ὅλης τῆς νυκτός, προχωρῶντες πρὸς τὸν ποτα-
 μὸν Ἀσίναρον· ὅτε δὲ ἐφθασαν εἰς τέτα τὰς ὄχθας,
 οἱ Συρακέσιοι φθάσαντες ἐρρίψαν αὐτῶν πολλὰς εἰς τὸν
 ποταμὸν, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ ἐρρίφθησαν ἐκασίως, διὰ τὰ
 σβέσσει τὴν ἄμετρον δίψαν· καὶ ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ μεγί-
 ση καὶ φοινικωτάτη αἱματοχυσία τῶν δυσυχῶν Ἀθηναίων
 ἐν τῷ ποταμῷ πινόντων ἅμα καὶ κατασφαττομένων ἀνη-
 λεῶς. Οἱ Νικίας ὑδαμίαν ὁρῶν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ μὴ
 δυνάμενος νὰ βλέπῃ τὸτο τὸ ἐλκεῖνόν θάμα, παρε-
 δόθη ἐπὶ συμφωνίᾳ τῇ νὰ παύσῃ ὁ Γύλιππος τῆς μά-
 χης καὶ τῷ φόνε τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν, ἀπὸ τὰς ὁποῖες
 πολλοὶ μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ περισσότεροι ἐλήφθη-
 σαν αἰχμάλωτοι, εἰς τρόπον ὥστε κατεγερμῆθη ὅλη ἡ
 Σικελία ἀπ' αὐτές. Οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φαίνεται, δυση-
 ρεσθήθησαν, ὅτι ὁ στρατηγὸς τῶν παρεδόθη τοιαύτῳ τρό-
 πῳ, καὶ διὰ τὸτο δὲν ἐχάραξαν τὸ ὄνομά τε εἰς τὴν δη-
 μοσίαν σήλην, ἐφ' ἧς ἦσαν κεχαραγμένα τὰ ὀνόματα
 τῶν στρατηγῶν, ὅσοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς πα-
 τρίδος.

Οἱ νικηταὶ ἐσόλισαν μὲ τῷ ἐχθρῷ τὰς πανοπλίας
 τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα δένδρα, ὅσα εὑρον εἰς τὰς ὄχ-
 θας τῷ ποταμῷ, καὶ ἔστησαν εἶδος τροπαίων· αὐτοὶ δὲ
 ἐσεφανωμένοι ἀνδίνες σεφάνους, καὶ τὰς μὲν ἰδικῶν
 ἵππους κοσμήσαντες μεγαλόπρεπῆσατα, τὰς δὲ τῷ ἐχ-
 θρῷ γυμνώσαντες, εἰσέβησαν εἰς τὰς Συρακέσας θριαμ-
 βεύοντες, ὅτι κατέπαυσαν εὐτυχῶς τὸν μέγιστον πόλε-
 μόν, τὸν ὅποιον ἔκαμον ποτὲ Ἕλληνες πρὸς Ἕλληνας,
 κατώρθωσαν μὲ τὴν δύναμιν καὶ ἀνδρίαν τῶν τὴν ἐν-
 δοξοτάτην καὶ τελεωτάτην νίκην (Πλέτ. εἰς Νικ.).

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν συνεκκλησιάσθησαν οἱ Συ-

π. χ.
 413.
 αὐγ.
 30.

ρακέσιοι διὰ τὰ βελευθῶσι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ο
 Διοκλῆς (κατὰ Πλάτ. Εὐρυκλῆς), εἰς τῶν δημαγω-
 γῶν, ὅς τις εἶχε μεγάλην ἰσχὺν παρὰ τῷ λαῷ, ἐπρό-
 βαλε τὲς μὲν ἐλευθέρους Ἀθηναίους καὶ τὲς ἐνωθέντας
 μετ' αὐτῶν Σικελιώτας νὰ φυλακίσωσι, καὶ νὰ τοῖς
 δίδωσι κατ' ἡμέραν μόνον δύο μέτρα ἀλείου καὶ ἐν ὕδα-
 τος, τὲς δὲ συμμάχους καὶ δέλους νὰ πωλήτωσι δημο-
 σία, τὲς δὲ στρατιῆγες πρῶτον μὲν νὰ μασιγώσωσιν,
 εἶτα δὲ νὰ θανατώσωσιν. Οὗτοι οἱ τελευταῖοι λόγοι τῷ
 Διοκλέει ἐπικράναν πολὺ τὲς φρονίμους καὶ εὐσπλαγχνι-
 κὰς Συρακούσας. Ὁ Ἐρμοκρίτης, γνωστὸς διὰ τὴν ἀρε-
 τὴν καὶ δικαιοσύνην, ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν λαόν,
 ἀλλ' ἔτσι οὐδὲν ἠθέλησαν ἢ ἀκροαθῆναι, καὶ αἰκταταχόθεν
 γινόμενοι φωναὶ τὸν ἐμπόδισαν ἀπὸ τῆς νὰ ἐξακολουθήσῃ
 τὴν δημηγορίαν. Τότε, γέρον τις (Νικόλαος) σεβάσ-
 μιος διὰ τε τὸ γῆρας καὶ τὴν σεμνοπρέπειάν τε, τῷ ὁ-
 πύῃ δύο υἱοὶ, οἱ μόνοι κληρονόμοι τῷ γένει καὶ τῆς ἐ-
 σίας, ἐφονεύθησαν εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, ἦλθε
 χειραγωγούμενος ἀπὸ τῆς ὑπηρετίας εἰς τὸν ἄμβωνα, καὶ
 εὐθὺς ὅταν ἐπαρρησιάζετο, ἐγένετο ἄκρα σιωπὴ. “Ὑσεῖς
 ἠβλέπετε, εἶπεν, ὦ Συρακέσιοι, παρόντα ἓνα δυσ-
 χῆλιν πατέρα, ὃ ὁποῖος ἐδοκίμασε περισσότερον παρὰ
 ἢ πάντ' ἄλλον πολίτην τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τέ-
 τε τῷ πολέμῳ, ἀπολέσας δύο υἱούς, τὴν μόνην περ-
 ῖαν καὶ βακτηρίαν τῷ γήρῳ μου. Ἐγὼ θαυμάζω
 ἡμὲν αὐτὰς καὶ μεκαρίζω, ὅτι ἐδυσίασαν ὑπὲρ τῆς
 ἡπατρίδος τὴν ζωὴν, ἀφ' ἧς ἔμελλον ποτὲ νὰ ὑπερηδῶσι
 κατὰ τὸ ἀπαραίτητον τῆς φύσεως χρέος· ἀλλ' ἐν ταύ-
 τῳ δὲν ἐμπορῶ νὰ μὴ αἰδανθῶ τὴν θανατηφόρον
 ἡπληγὴν, τὴν ὅποιαν πρὸξένησεν ἐν τῇ καρδίᾳ μου ὁ
 θάνατός των, καὶ νὰ μὴ μισῶ καὶ βδελύττωμαι τὲς Ἀ-

„Θηναῖες, τὲς πρωταιτίες τέτε τῷ δυσυχῆς πολέμῳ,
 „ὡς τὲς φρονεῖς τῶν υἱῶν με. Μ' ὅλον τῆτο, δὲν ἔμπο-
 „ρῶ ν' ἀποσιωπήσω τῆτο, ὅτι δὲν πονῶ τόσον διὰ τῶν
 „τέκνων με τὸν φόνον, ὅσον διὰ τῆς πατρίδος με τὴν
 „τιμὴν, ἣ ὅποια, καθὼς βλέπω, θέλει ὑποπέσει εἰς
 „αἰδίων ἀτιμίαν διὰ τὴν βαρβαρικὴν τῶν ἄλλων συμβε-
 „λγὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι μὲν ἄξιοι παντὸς εἶδους βασι-
 „νῆς καὶ κολάσεως διὰ τὸν ἄδικον αὐτῶν κατ' ἡμῶν πό-
 „λεμον· ἀλλ' ἄρχαγε δὲν τὲς ἐπαίδευσαν κατ' ἀξίαν
 „οἱ θεοὶ, οἱ δίκαιοι ἐκδικηταὶ τῶν ἀνομιῶν, καὶ δὲν μᾶς
 „ἐξεδίκησαν ἀρκετά; Ὅταν οἱ στρατηγοῖ των παρέδο-
 „σαν ἑαυτὰς καὶ τὰ ὅπλα, δὲν ἐπραξαν τῆτο μόνον ἐλ-
 „πίζοντες νὰ σώσεν τὴν ζωὴν των; Ἀνίσως δὲ ἡμεῖς τὲς
 „θανατώσωμεν, πῶς θέλομεν ἀποφύγη τὸ δίκαιον
 „ὄνειδος, ὅτι παρέβημεν τὰ νόμιμα ὅλων τῶν ἔθνων,
 „καὶ κατηχούσαμεν τὴν νίκην μὲ ἀνήμετον βαρβαρότητα;
 „Πῶς θέλετε ὑπομεῖναι ν' ἀμαυρωθῇ ἡ ὑμετέρη δόξα
 „ἐνώπιον ὅλης τῆς οἰκουμένης, καὶ νὰ λέγωσιν ὅλοι, ὅ-
 „τι τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον πρῶτον ἐκτίσεν ἐν τῇ πόλει τε
 „ναὸν τῷ ἑλέε, δὲν εὗρεν ἑλεος εἰς τὴν ἰδικήν σας; Αἱ
 „νῆκαι καὶ οἱ θρίαμβοι δὲν ἀπαθανατίζουσι τὴν πόλιν,
 „ἀλλ' ἡ πρὸς τὲς νικηθέντας ἐχθρὰς ἀγαθουσύνη, ἡ
 „εἰς τὴν μεγίστην εὐτυχίαν μετριότης, καὶ ὁ φόβος τῷ
 „νὰ μὴ παροργισθῶσιν οἱ θεοὶ ἀπ' ἀλαζονικῆς καὶ αὐθάδη
 „ἐπαρσιν. Ὑσεῖς ἀναμφιβόλως δὲν ἐλησμονήσατε, ὅτι
 „αὐτὸς ὁ Νίκιας, τῷ ὁποίῳ σήμερον μέλλετε νὰ κάμη-
 „τε τὴν ἀπόφασιν, εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐλάλησε
 „πρὸς τὸν συμφέρον σας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀ-
 „θηναίων, μεταχειριζόμενος ὅλον τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑ-
 „πόκληψίν τε, διὰ νὰ τὰς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τῆτον τὸν πό-
 „λεμον. Ἐὰν ὅν ὑσεῖς κατακρίνητε εἰς θάνατον τῆτον

, τὸν ἀξιώτατον στρατηγὸν, αὕτη εἶναι ἡ δικαία ἀντα-
μοιβὴ τῷ ζήλῳ, τὸν ὁποῖον εἰδείξεν ὑπὲρ ἡμῶν; Ἐγὼ
, ἐπιθυμῶ κάλλιον τὸν θάνατον, παρὲς νὰ ἴδω νὰ πρά-
, ξωσιν οἱ συμπατριῶται καὶ συμπολιταί με τοῦτον ἀπο-
, τρόπιον ἀδίκον (Διόδ. Σικ. ΙΕ').

Ὁ λαὸς ἐφαίνετο, ὅτι ἐκινήθη εἰς συμπάθειαν ἀ-
κρόντες ταύτην τὴν δημηγορίαν, καὶ μάλιστα ὅτε ἶδον ἐ-
πὶ τὸν ἄμβωνα τῶτον τὸν σεβάσμιον γέροντα ζητῶντα
ἐχὶ ἐκδίωξιν κατὰ τῶν πρωταιτίων τῆς δυστυχίας τε,
ἀλλ' ἔλεος. Ἀλλ' οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐχθροὶ παρέστησαν
περιστατικῶς πρῶτον μὲν τὰς ἀνηκέστες σκληρότητας
τῆς Ἀθηναίων δημοκρατίας καὶ μόνον εἰς πολλὰς ἐχθρι-
κὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τῶν παλαιῶν συμμά-
χων· δεύτερον δὲ τὸ μέγος τῶν στρατηγῶν κατὰ τῶν
Συραकुσῶν, καὶ ὅσα κακὰ ἤθελον πράξει, ἂν ἐγίνοντο
νικηταί· καὶ τέλος τὸν πόνον καὶ τὰς θρήνες παμπόλων
Συρακουσίων, οἵτινες ἐθρήνεν τὸν θάνατον τῶν τέκνων
καὶ συγγειῶν, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ δὲν ἐδύναντο νὰ
ἐξιλεωθῶσιν ἄλλως, εἰμὴ μὲ τὸ αἷμα τῶν φονέων.
Ταῦτα ἐννοῶν ὁ λαὸς, ἐπέσρεψεν εἰς τὴν μαιφόνου τε
ἀπόφασιν, καὶ ἔπραξε κατὰ τὴν συμβελὴν τῷ Διοκλέει.
Ὁ Γύλιππος ἠγωνίζετο νὰ λάβῃ τὸν Νικίαν καὶ Δυμο-
σένην ὡς ἰδικύς τε μάλιστα αἰχμαλώτους, διὰ νὰ τὲς
φέρῃ εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, ἀλλ' οἱ Συρακεῖοι ἀπέρ-
ριψαν τὸ ζήτημά τε μεθ' ὕβρεως καὶ ἀλαζονείας, καὶ ἐ-
θανάτωσαν τὰς δύο στρατηγούς.

Ὅλοι οἱ φρόνιμοι καὶ φιλεῦσπλαγχοι ἄνδρες δὲν
ἐδυνήθησαν νὰ μὴ δακρύσωσιν εἰς τὸ ἀξιοθρήνητον τέλος
τῶν δύο τέτων μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα τὴν Νικίαν,
ὅσας παρὰ πάντας τὰς ἀνθρώπους τῷ καιρῷ τε ἐφαίνετο
ἰ πλεον ἄξιος τῷ νὰ μὴ λάβῃ τέσσερις ἄτιμον καὶ πρόωρον

θάνατον. Πολλοὶ ἐνθυμέμενοι τὰς δημηγορίας ἢ τὰς ἀγωνίαις τε, διὰ τὰ ἐμποδίσῃ τὸν πόλεμον, ἢ τὴν ἀκραν αὐτῷ θεοσέβειαν, ἐγόγγυζον κατὰ τῆς ὑπερτάτης προνοίας βλέποντες, ὅτι ὁ τόσον θεοσεβὴς ἢ θεοπειθὴς ἐλάμβανε τοιαύτην κακὴν ἀνταμοιβήν, παιδευόμενος ὡς εἰς τῶν κακέργων ἢ παρὰ νόμων.

Ὁ Νικίας εἶναι ἄξιός τ' ἐνὰ θεωρῆται ἀπὸ τῆς μεταγενεσέρας ὡς καλὸς μᾶλλον, ἢ μέγας ἀνὴρ. Αὐτὸς ἦτο μὲν φιλάνθρωπος ἢ φιλοκῶγαστος, φρόνιμος ἢ διακριτικός, ἢ φιλόπατρις τῷ ὄντι ὑπὲρ πάντας, ἀλλὰ δειλὸς εἰς τὰς ὀλίγας ἐκδουλείσεις, ὅσας ἔκαμνεν ἐνίοτε, ἢ κατὰ πάντα δύσελπις ἢ εἰς τὰς ἰδίας ἀρετάς. Ἀλλ' ἐκ τέτων τῶν ιδιωμάτων προήρχετο ἐκ ὀλίγον κέρδος, τὰ ὅποια, μ' ἔλον ὅτι ἐπικραينوῦν αὐτὸν κατὰ πολλὰ, ὅτε ἔβλεπε ποτὲ μὲν τὰς συμβελάς τε ἀπερριγμένας, ποτὲ δὲ ἑαυτὸν διοριζόμενον εἰς ἐκδουλείσεις ἀναρμόσας τῇ κλίσει τε, ἢ ἄλλοτε τὰς προσαγὰς τε εἰς τὸν πόλεμον μὴ ἐκτελεσμένας κατὰ σκοπόν, εἴλκουν πρὸς αὐτὸν τὴν μὲν τιμὴν τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν φεινομένην μετριοτήτά τε ἢ διατήρησιν τῶν δικαιομάτων των, τὴν δὲ πεποιθήσιν τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν ιδεάν τὴν περὶ αὐτῷ ὡς προνοητικῇ, στρατηγικῇ ἢ θεοφύβῃ. Ὅχι ὀλίγον ἐχρημάτισεν εὐτυχῆς, ὅτι ἔλαβε συστρατηγὸς τὸν Κλέωνα ἢ Ἀλκιβιάδην, τῶν ὑποπείων ἢ ζέσις ἢ ὁρμὴ ἐχρειάζοντο νὰ μετριάξωνται ἀπὸ τὴν ψυχρότητα ἢ δειλίαν τῆ Νικίᾳ· ἢ καθεῖς λογισμὸς τῆς διαφορᾶς τῶν διαθέσεων των συντείνει πρὸς βεβαίωσιν τῆς καλῆς ἡμῶν περὶ τῆ Νικίᾳ δόξης. Ὁ Νικίας ἐδίδεν, ὡς λέγουσι, πάντοτε καλὰς συμβελάς, ἢ ἡντύχει κατὰ τὸν πόλεμον. Ἐντεῦθεν ἤθελε συμπεράνη τις, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἄξιός τιμῆς ἀνωτέρας παρ'

ἐκείνην, ἣν ἡμεῖς δίδομεν αὐτῷ κατὰ τὸ Φαινόμενον· ἢ τῷ ὅτι ἤθελεν εἶθαι ἄξιος, εἰάν ἡ ταχύτης τῶν ιδεῶν αὐτῷ ἦτον ἀνάλογος μετὰ τὴν πεποιθήσιν τῶν σκοπῶν τε, ἢ καὶ μετὰ αὐτὴν τὴν ζωηρότητα τῆς ἐκτελέσεώς τινος. Ἡ δὲ δυσυχὴς ἀπόβασις τῶν τελευταίων κατὰ τῆς Σικελίας ἐπιχειρήματος προήρχετο ἀπὸ πολλὰ αἰτία· ἐπειδὴ πρῶτον μὲν πολλοὶ τῶν συμπολιτῶν ἠγωνίζοντο διὰ φόβον νὰ διαφθείρωσι τὴν ὑπόληψίν τε, δεύτερον δὲ ἡ ἄρρώστος διάξις τε δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ ν' ἀγρυπνῇ ἀδιαλείπτως καὶ ἀνευδότης εἰς τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων, καθὼς ἀπηγγέλλετο εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν· καὶ ἔπειτα ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι, πληγαὶ καὶ θάνατος ἔκαμιν τὸς μεγίστους ἀγῶνας τῷ στρατεύματι ἀνωφελεῖς καὶ ἀπράκτους. Οἱ Νικίας ὢν πλάσιος, καὶ ἔχων ἀργυρίαν μεταλλεῖαν ἐν τῷ ὄρει Λαιρίῳ, εἶδονατο νὰ δεικνύῃ τὴν μεγαλοπρέπειάν τε εἰς δημόσια θέατρα καὶ δωρήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε μὲν τὴν εὐνοίαν πολλῶν ἐχθρῶν, ἐβεβαίωσε δὲ τὴν παρὰ τοῖς φίλοις καλὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν.

Οἱ Δημοφθένης ἦτον ἀνδρείος, τολμηρὸς καὶ πολέμικος, καὶ ἔδωκε ἄλλος σύγχρονος διετήρησε τὴν τιμὴν τῷ Ἀθηναίῳ ὀνόματι ὡς αὐτός. Ἀλλὰ κατὰ δυσυχίαν τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων ἐφθασαν εἰς κακὴν κατάστασιν, πρὶν ἡμισεύσῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Τὸ ὄνομα τῷ Δημοφθένει ἐτίματο ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὥστε καὶ ὁ ἀείμνηστος ῥήτωρ Δημοφθένης, πολλὰς χρόνους μετὰ τὴν παρόντα πόλεμον, ἐκαυχᾶτο πολὺ, ὅτι κατήγετο ἀπὸ τοῦ γένους τῷ ἐν Συρακυσαῖς ἀποθανόντι Δημοφθένει (Ὁλυμπιακ. Γ').

Οἱ ἀρχιμάλωτοι ἐκλείσθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Συρακεσίων (λυθοτομίας, ἢ λατομίας), ὅπως ἐκπύου

εἰς ὀκτὼ μῆνας ἀνεκδιήγητα κακὰ, ὄντες ἐπισεσωρευμένοι ἐπάλληλοι, καὶ ἐκκείμενοι πάντοτε εἰς τὰς μεταβολὰς τῆ καίρῳ, καὶ τὴν μὲν ἡμέραν πνιγόμενοι ἀπὸ τὰς καυσικὰς ἀκτῖνας τῆ ἡλίου, τὴν δὲ νύκτα παγόντες ἀπὸ τοῦ ψύχους τῆ φθινοπώρου, καὶ φαρμακεύμενοι ἀπὸ τὴν δυσωδίαν τῶν κόπρων καὶ τῶν νεκρῶν, ὅσκι ἀπέθνησκον ἀπὸ τὰς πληγὰς καὶ ἀρρώστιας, καὶ πιεζόμενοι ἀπὸ πείναν καὶ δίψαν· ἐπειδὴ ἡ καθημερινὴ τροφή ἐκάστῃ ἦτον ὀλίγον μέτρον νερῷ καὶ δύο μέτρα σίτε (1). Ὅσοι δὲ ἐξῆλθον μετὰ δύο μῆνας ἀπὸ τῆτοι τὸν τόπον, διὰ τὰ πωληθῶσιν ὡς δούλοι, ἐν οἷς ἦσαν καὶ πολλοὶ κρυπτοὶ Ἀθηναῖοι, εὐρήκαν ἐλαφροτέραν τύχην. Ἡ φρόνησις καὶ ἐν ῥῆμα ἀγαθοσύνης καὶ μετριότητος ἐχρησίμευσαν εἰς αὐτὰς πολὺ. ἐπειδὴ ἦτοι ἡλευθερῶντο ταχέως ἀπὸ τῶν κεκτημένων, ἢ ἐλάμβανον παρ' αὐτοῖς πᾶσαν φιλανθρωπίαν καὶ τιμὴν, μάλιστα δὲ πολλοὶ αὐτῶν ἐσώθησαν διὰ τὸν Εὐριπίδην (2), ἀπαγγέλλοντας τὰς ὠραιότερας σκηνὰς ἐκ τῶν τραγωιδῶν αὐτῷ ἐνώπιον τῶν Σικελιωτῶν, οἱ ὅποιοι ὑπερηγάπων αὐτὰς, ὥστε ὅτε ἐπέστρεψαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πατρίδα, ἤλθον καὶ ἡσπᾶσαντο αὐτὸν τὸν ποιητὴν ὡς σωτῆρα, διηγόμενοι αὐτῷ τὸ θαυμάσιον ὄφελος, τὸ ὅποιον ἀπήλαυσαν ἐκφωγόντες τὰ ποιήματά τε (3).

(1) Οἱ μὲν Θεοκυδίδης λέγει μίαν κοτύλην ὕδατος καὶ δύο κοτύλας σίτε, ὁ δὲ Πλάταρχος κοτύλας δύο κριθῶν καὶ μίαν ὕδατος.

(2) Πλάταρχ. ἐν βίῳ Δίκου.

(3) Ἡ ἀκόλουθος παροιμία ἦτοι τέθεικεν, ἢ διδάσκει γραμματα. προσεθηκώδη ἐξ ἐκείνης τῆ χρόνου καὶ εἰς ὅλους τὰς ἀποδημῶντας εἰς ξένην γῆν, τῶν ὁποίων ἡ τύχη ἦτον ἀμφίβηλος.

π. χ. 413. 19. Ὄταν ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ εἰδησις τῆς φθο-
 ρᾶς τῆς σρατεύματος, οἱ πολῖται ἐμόνον δὲν ἐπίσεισαν
 αὐτήν, ἀλλὰ κατεδίδκασαν εἰς θάνατον τὸν πρῶτον,
 ὅς τις διεφθίμisen αὐτήν. Ὅτε δὲ ἐβεβαιώθη τ' ἀληθές,
 ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεσον εἰς ἄκραν θλίψιν, καὶ ὥσαν νὰ
 μὴ ἐλύψισαν αὐτοὶ μόνοι τὸν πόλεμον, ἔσρεψαν τὸν
 θυμὸν καὶ τὴν λύσσαν ἐναντίον τῶν ῥητόρων, οἱ ὅποιοι
 παρεκίνησαν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐπιχειρήμα, καὶ ἐναντίον τῶν
 μάντεων, οἱ ὅποιοι διὰ τῶν νομιζομένων σημείων καὶ τε-
 ρασιῶν ἔδωσαν αὐτοῖς ἐλπίδας εὐτυχῆς ἐκβάσεως. Πο-
 τὲ δὲν κατήντησαν εἰς τοιαύτην ἀξιοθρήνητον κατάστα-
 σιν, οἷα ἡ παρῶσα, μὴ ἔχοντες ἔτε ἱππικὸν, ἔτε πε-
 ζικὸν, ἔτε χρήματα, μήτε ναῦς καὶ ναύτας, καὶ ἐνὶ λόγῳ
 προσμένοιτες ἀνελπίσως ὥρα τῇ ὥρᾳ νὰ ἔλθῃ ὁ ἐκ
 τῆς Σικελίας ἐχθρὸς ὑψηλοφρονῶν καὶ κομπάζων ἐπὶ
 τῇ νίκητι καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τῆς ἀποστάτης συμμά-
 χου, καὶ νὰ προσβάλῃ τὰς Ἀθήνας μὲ ὅλας τὰς Πελο-
 ποννησιακὰς δυνάμεις κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν. Ὁ Κι-
 κέρων (1) ὁμιλῶν περὶ τῆς γενομένης ἐν τῷ λιμένι τῶν
 Συρακουσῶν ναυμαχίας, ὁρῶς λέγει, "ὅτι ἐν τούτῳ
 καὶ τῷ λιμένι διεφθάρησαν καὶ κατεποντίσθησαν αἱ δυνά-
 μεις καὶ νῆες τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐν αὐτῷ ἐναυάγησεν ἡ
 δόξα καὶ τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων.

Ὡς τόσον, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἀπηλπιδίωσαν ἐξ ὀ-
 λοκλήρου, ἀλλ' ἀναλαβόντες θάρρος, ἀπεφάσισαν νὰ
 συνάξωσι χρήματα ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, καὶ νὰ φέρωσι

(1) Hic primum opes illius civitatis victae, com-
 minutae, depressaeque sunt; in hoc portu Athenien-
 sium nobilitatis, imperii gloriae naufragium factum
 existimatur (Cicer. contra Verr. v. 37.)

ξύλα πρὸς ναυπηγίαν, διὰ τὰ φοβῶσι τὰς συμμάχους, καὶ μάλιστα τὴν Εὐβοίαν· ἔπειτα δὲ ἀπέκοψαν ὅλα τὰ περιττὰ ἐξοδα, καὶ συνέσκησαν νέαν βελὴν γερόντων, διὰ τὰ ἐξετάζῃ τὰς ὑποθέσεις ὅλας πρὶν τῆς ἀποφάσεως τῇ δήμῳ· καὶ συντόμως, δὲν ἡμέλησαν κἀνὲν ἐνδεχόμενον χρήσιμον εἰς τὴν παρῆσαν ἀνάγκην, ἐπειδὴ ὁ κοινὸς φόβος καὶ κίνδυνος ἠνάγκαζον πάντα πολίτην νὰ προτέχῃ εἰς τὰ χρειώδη τῆς πολιτείας, καὶ νὰ δέχεται προθύμως πᾶσαν ὠφέλιμον συμβολήν.

Τοιοῦτο τέλος ἔρχεν ἡ πολιορκία τῶν Συρακουσῶν, τῆς ὁποίας ἡ ἀπότηξις ἐφθαιρε τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρητάντων. Ἔως τῶρα ἴδομεν τὰς Ἀθηναίους προκόπτοντας εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὸν πόλεμον, διδάσκοντας ὅλα τὰ περίξ ἔθνη τὴν σοφίαν, φιλανθρωπίαν, φιλοσοφίαν καὶ τὴν πολεμικὴν, καὶ ἀρχομένους νὰ σερεώσωσι μίαν ἐπικράτειαν, τὴν ὁποίαν, εἰς κατωρθῶτο, καὶ μὴ πλησιόχωρος δύναμις δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀνατρέψῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ φιλαρχία των ἠνέχθη ταχύτερον παρὰ τὰς δυνάμεις των, καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ὑπερέβαινον τὴν δυνάμειν των, ἔπεσον διὰ μιᾶς ἀπὸ τὸ ὕψος, εἰς ὃ ἠγωνίσθησαν διὰ τῶν αἰώνων νὰ φθάσωσι. Διὰ τοῦτο, εἰς τὸ ἐξῆς θέλει παρασταθῇ ἡμῖν διαφορετικὴ εἰκὼν, ἐν ἣ δὲν θέλομεν ἴδῃ ταύτην τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν ἀγωνιζομένην εἰς ἀλλοτρίας νίκας, ἀλλ' ἀνδισαμένην μόνον ἀδυνάτως κατ' οἶκον· δὲν θέλομεν ἴδῃ, λέγω, τὰς Ἀθηναίους κατέχοντας τὰ πρωτεῖα εἰς τὰς συνέδους τῆς Ἑλλάδος καὶ ὀδηγώντας τὰ συμμαχικὰ τῶν Ἑλλήνων στρατεύματα, ἀλλὰ τρόπον τινα ἐξοντεμένους καὶ ἐκλείποντας ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶ ἱστορικοῦ, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἄλλα ἔθνη ἐκκύπτουσα ἀπὸ τὸ σκότος, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μέχρι τῆδε μόλις ἐμνημονεύοντο.

Διὰ τὴν αὐθάδειαν τότε τῷ ἐπιχειρήματος ἐτιμωρή-
θησαν αὐστηρῶς οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπολέσαντες τὰς καλλι-
στες σφαιρογὰς, σόλους καὶ σφατῆς, οἱ ὅποιοι ἤδη ἔφαν-
ώθησαν ἢ ἐκυριεύθησαν ἀπ' ἐκείνης, τὰς ὁποίας αὐτοὶ
τότεον παρακαίρως ἐπεχείρησαν νὰ ὑποδελώσωσι.

Οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων ἐμελέτων ἤδη ν' ἀ-
πορρίψωσι τὸν ζυγόν· καὶ ὅσοι ἔμειναν ἐδέτεροι, εὐρόν-
τες ἤδη εὐκαιρίαν, ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν· μά-
λισα δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκαιρόμενοι ἐπὶ τῇ νίκῃ, ἀ-
πεφάσισαν νὰ ἐξακολογήσωσι τὸν πόλεμον ἀνδρείως·
καὶ ὅπως ὁ χσιμὼν παρήλθῃ εἰς ἐτοιμασίας καὶ τῶν δύο
μερῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀμηχανῶντες εἰς τὴν παρῆσαν αὐ-
π. χ. τῶν δυσυχίαν, μόλις ἔβαλον τὰς δυνάμεις καὶ τὰς σό-
412. λας εἰς τὴν Σάμον, καὶ τὰς μὲν ἀποσάσας συμμάχους
πέλεις ὑπέταξαν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐφόβην, καὶ ὅπως ἀν-
τιπολεμῦντες ἔτι μὲ μέρος τοῦ προτέρου πνεύματος, ἐ-
δυσήθησαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς ἐχθρὰς, τὰς ὁποίας
ἐνίκησαν πολλάκις.

Ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅστις ἐγίνωσκε καλῶς πάντα
τὰ συμβάντα μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ἔσειλε κρυφίως
εἰς τὴν Σάμον πρὸς τὰς ἐντιμωτάτας τῶν Ἀθηναίων,
διὰ νὰ ἐξατάσῃ τὰς γνώμας καὶ νὰ μηνύσῃ αὐτοῖς, ὅτι
ἡγάπα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἂν ἡ διοίκησις
τῆς δημοκρατίας παραδοθῇ εἰς τὰς μεγάλας καὶ δυνατὰς
πολίτας, καὶ δὲν ἀφεθῇ εἰς τὸν ἀχρεῖον ὄχλον, ὁ ὅποιος
τὸν ἐξέκρισε. Τινὲς τῶν προεσώτων ἦλθον ἐκ τῆς Σά-
μου ἐπὶ σκοπῇ τοῦ νὰ συμβουλευθῶσι περὶ τῶν μέσων, ὅ-
σα ἀπῆκτόν τε πρὸς ἐκτέλεσιν τότε τοῦ ἐπιχειρήματος.
Ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπέχετο νὰ κάμῃ τοῖς Ἀθηναίοις φί-
λον καὶ μόνον τὸν πατρίαν τῷ μεγάλῳ βασιλεῶς Τις-
σαφέρνη, πρὸς ὃν κατέφυγεν, ὅλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν βα-

σιλέα, ἐπὶ συμφωνίᾳ τὴν κατὰλυθῆ ἢ δημοκρατία, διότι ὁ βασιλεὺς θέλει δώσει περισσοτέραν πίσιν εἰς τὰς ὑποχέσεις τῶν εὐγενῶν, παρὲξ τῆ ἀκαταστάτε καὶ παλιμβέβηκε δέ μιν. Οὗ δὲ πρῶτος, ὅσις ὑπαντιᾶσθαι εἰς τὴν Ἀλκιβιάδου τὴν κάτοδον, ἦτον ὁ Φρύνηχος, εἰς τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν, ὁ ὅποιος ἐρεγόμενος ἵνα εἰδοκιμήσωσιν οἱ σκοποῖτε, ἐμόνον ἐμύνησε τῷ Ἀσούχῳ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἠγωνίζετο νὰ κάμῃ τὸν Τισσαφέρην φίλον τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλ' ὑπέχετο καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν στρατεύμα καὶ τὸν σόλον τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ' ἡ προδοσία ἐφανερώθη διὰ τὴν καλὴν φιλίαν τῷ Ἀλκιβιάδῃ μετὰ τῷ Ἀσούχῳ, καὶ ὁ Φρύνηχος καθαιρεθεὶς ἀπὸ τῆ ἀξιώματος, ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἀγοράν.

Εἰν τῷ μεταξύ, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροθυμύντο νὰ μεταβάλλωσι, καθὼς ἐπρόβαλεν ὁ Ἀλκιβιάδης, τὴν δημοκρατίαν, ἡ ὁποία κατελείετο εἰς πολλὰς πόλεις τῆς π. χ. Ἀττικῆς· καὶ μετ' ὀλίγον ἐτελειώθη ἕτος ὁ σκοπὸς ἀπὸ τὸν Πείσανδρον, τὸν ἐπιστάτην τῆ ἐργε, ὅσις θέλων νὰ δώσῃ εὐτακτον σχῆμα εἰς τὴν νέαν διοίκησιν, διώρισε νὰ ψηφισθῶσι δέκα συγγραφεῖς (commissaires) πληρεξέστοι, οἱ ὅποιοι ἐμελλον εἰς ῥητὴν ἡμέραν νὰ δώσωσιν εἰς τὸν δῆμον λόγον περὶ ὅσων ἂν διατάξωσιν. Ὅτε ἤλθεν ἡ ἡμέρα, πρῶτον μὲν ἀπεφασίσθη εἰς τὴν συνάθροισιν νὰ προβάλλῃ ὁ καθεὶς ἐλευθέρας ὅ,τι καὶ ἂν ἤθελε, δίχα νὰ φοβῆται κατηγορίαν ἢ ζημίαν, ὅτι παρέβη τὰς νόμους· ἔπειτα δὲ ἐψηφίσθη νὰ σχηματισθῇ νέα βεβλή μετὰ ἀκρὰν ἐξουσίαν τῷ νὰ διοικῇ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις καὶ νὰ ἐκλέξῃ νέους κριτὰς (πρυτάνεις). Πρὸς τῆτο, ἐκλήχθησαν πάντες πρόεδροι· ἔτσι δὲ ὠνόμασαν ἑκατὸν ἄνδρας, ἐμπεριεχόμενοι καὶ

αὐτοὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν· ἢ τῶν ἑκατὸν ὁ καθεὶς ἔκλε-
 ξεν εἰς τὸν αὐτὸν τε τρεῖς, ὁποῖος ἤθελεν, ὥς οἱ πάν-
 τες ἦσαν τετρακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὰς ὁποῖας ἐδό-
 δη ἄκρα ἢ ἀπερίορις ἐξουσία. Ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπατῶσι
 τὸν δῆμον ἢ νὰ τὸν παρηγορῶσι μὲ φαινομένην δημο-
 κρατίαν, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἐσερέωσαν τῷ ὄντι ὀλιγαρχίαν,
 οἱ τετρακόσιοι ἐμελλον νὰ συγκαλῶσιν ὡς συμβέλες, ὅ-
 ταν ἐκρίνον εὐλογον, πέντε χιλιάδας πολιτῶν. Ἡ βε-
 λή καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῆ δῆμου συνεαροτύντο μὲν ὡς καὶ
 πρότερον, πλὴν δὲν ἐγίνοντο χωρὶς προσαγωγῆς τῶν τε-
 τρακοσίων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπώλεσεν ὁ δῆμος
 τῶν Ἀθηναίων τὴν ἐλευθερίαν ἑκατὸν χρόνους μάλιστα
 μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίας τῶν Πεισιστρα-
 τιδῶν.

Ὅταν ἐκυρώσῃ τὲτο τὸ ψήφισμα δίχα τινὸς ἀν-
 τιτάσεως, ἢ ὀλύσῃ ἢ σύναξις, οἱ τετρακόσιοι ὥπλισ-
 μένοι μὲ ξιφίδια ἢ ἔχοντες ἑκατὸν εἴκοσι νεανίσκους,
 τὰς ὁποῖας μετεχειρίζοντο πρὸς πᾶσαν ἀναγκαίαν ὑπη-
 ρεσίαν, εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον ἢ ἠνάγκασαν τὰς
 βουλευτὰς νὰ φύγωσιν, ἀφ' ἧς τοῖς ἔδωκαν τὸν μισθὸν
 ὅλη τῇ ὑπολοίπῃ χρόνῳ· ἔπειτα δὲ ἔκλεξαν ἐν αὐτοῖς
 νέες πρυτάνεις παρατηρῶντες τὰς ἐν τῇ ἐκλογῇ ταύ-
 τη συνειθισμένους τελετάς. Αὐτοὶ δὲν ἔκριναν εὐλογον
 ν' ἀνακαλέσων τὰς ἐξορίους, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῶσι ν'
 ἀνακαλέσων ἢ τὸν Ἀλκιβιάδην, φοβέμενοι μήπως αὐ-
 τὸς διὰ τὸ ἀπερίορις πνεῦμα γένη εὐθὺς κύριος τῆ
 δῆμου· ἢ ἔτω καταχράμενοι τὴν ἐξουσίαν των ὡς τύραν-
 νοι, ἅλλες μὲν ἐφίνευσον, ἅλλες δὲ ἐξωστράκιζον δη-
 μεύοντες τὰ ὑπάρχοντά των ἀδίκως· ὅσοι δὲ ἐτόλμων
 νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸν νεωτερισμὸν, ἢ καὶ νὰ
 εἰπωσί τι, ἐσφάζοντο ἐπὶ ψευδέσι προφάσεσι· ἢ ὅσοι

εζήτεν δικαιοσύνην διὰ τὰς φονευθέντας, ἐφοβερίζοντο. Οἱ τετρακόσιοι, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξέλιξιν των, ἐξείλαν εἰς τὴν Σάμον δέκα πρέσβεις, διὰ νὰ πείσωσι καὶ τὸ κράτευμα νὰ τὰς ἀποδεχθῇ καὶ νὰ τὰς βεβαιώσῃ.

Τὸ ἐν τῇ Σάμῳ κράτευμα ἐζήτει παντοίῳ τρόπῳ νὰ καταλίσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν τετρακοσίων, ἣ παρακινέμενον ὑπὸ τῷ Θρασυβέλῃ, ἀνεκάλεσε τὸν Ἀλκιβιάδην, ἣ χειροτονήσαντες στρατηγὸν, ἐκέλευον νὰ πλεύσῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἣ νὰ κατασφύγῃ τὴν νέαν τυραννίαν. Ἀλλ' αὐτὸς μὴ ὑπακύν εἰς αὐτὴν τὴν ἀσόχασον γνώμην, ἤλθεν εἰς τὸν Τισσαφέρην, ἣ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι τῶρα ἦτον εἰς τὴν δυνάμιν τε νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ὡς φίλον ἢ ὡς ἐχθρόν, ἣ ἔτω πρῶτον μὲν ἐφόβιζε τὰς Ἀθηναίους διὰ τῷ Τισσαφέρεϊ, ἣ δὲ τὸν Τισσαφέρην διὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὅτε δὲ μετὰ τῷ ἐξείλαν οἱ τετρακόσιοι εἰς Σάμον τὰς πρέσβεις, διὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὰ ἔργα των, τὸ κράτευμα ὤρμησε νὰ θανατώσῃ τὰς πρέσβεις, ἣ ἐζήτει ἐνδερόμως νὰ πλεύσῃ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ, ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης ἠναντιώσθη, ἣ ἔτω διέσωσε προφανῶς τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον. Ἐν τῇ μεταξὺ, ὁ γενόμενος ἐν Ἀθῆναις νεωτερισμὸς πρέξεν τὸσας εἰσεις ἣ ταραχὰς, ὥστε οἱ τετρακόσιοι ἐφρόντιζον ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας μᾶλλον ἢ περὶ τῷ πολέμῳ, ἣ τειχίσαντες τὸ μέρος τῷ Πειραιῶς τὸ πρὸς τὸ εἶμα τῷ λιμένι, ἀπεφάσισαν ἐν ἀνάγκῃ νὰ εἰσάξωσι κάλλιον τὰς Λακεδαιμονίους, παρὲξ νὰ παραδεθῶσιν εἰς τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν. Οἱ Σπαρτιάται ὠφελόμενοι ἐκ τούτων τῶν διχονοιῶν, περιέπλευσαν μὲ 42 πλοῖα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῷ Ἡγήσανδρῳ, ἣ ἀναγκάσαντες εἰς ναυμαχίαν τὰς Ἀθη-

ναίες, οἱ ἵπποι εἶχον 36 πλοῖα ὑπὸ τὸν θυμόχαριν, ἐνίκησαν κυριεύσαντες μέρος τῆς γῆς, τὸ δὲ λοιπὸν κατὰσχευόντες. Κατὰ τῆτον τὸν χρόνον ἀπέστη καὶ ὅλη ἡ Εὐβοία, πλὴν τῆς Ὠρεῆς, ἣ ἠνώσθη μετὰ τῶν Πελοποννησίων.

Αὕτη ἡ ἀτυχία προξένησε τὴν κατάλυσιν τῆς δυνάμεως τῶν τετρακοσίων· ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι παρευθὺς καθεῖλον αὐτὲς ἀπὸ τῆς ἀξιώματος ὡς αἰτίαι ὄλων τῶν ταριχῶν καὶ θάσεων, καὶ ψηφίσαντες ἀνεκάλαν ἱμοφάνας τὸν Ἀλκιβιάδην, παρακινῶντες νὰ ἐπιταχύνῃ ὡς τάχιστα πρὸς βοήθειαν τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ συζητῶμενος, ὅτι ἂν ἐπιστρέψῃ παρευθὺς εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐμελλε νὰ ὁμολογῇ χεῖριτας τῆς καθόδου τε εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν χάριν τῆς δῆμῃς, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν ἐπιστρεφὴν τε εὐδοξοῦ καὶ θριαμβευτικῇ, φανεῖς ἄξιός αὐτῆς τῆς τιμῆς μὲ ἐκλαμπρὸν ἀνδραγαθίαν.

π. χ. Οὐδὲν μισέστας ἐκ τῆς Σίμης, περιέπλει μὲ ὀλίγα

410. πλοῖα τὴν θάλατταν τῶν Κυθίων καὶ Κώων· καὶ μαζὺν ὅτι Μίνδαρος, ὁ Σπαρτιατικὸς ναύαρχος, ἔπλεε πρὸς τὸν Ἑλλησπόντον μὲ ὅλον τὸν στόλον, καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐπηκολούθουν, ἔπλευσε τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετὰ μεγάλης σπευδῆς, διὰ νὰ βοηθήσῃ τέτῃς, καὶ ἔφθασεν εὐτυχῶς μὲ δεκαοκτὼ πλοῖα κατὰ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ἐναυμάχων οἱ δύο στόλοι πλησίον τῆς Ἀΐνου ἕως ἑσπέρας, μενέσσης ἰσορρόπος τῆς νίκης. Οἱ ἐρχομὸς τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἔδωκε κατ' ἀρχὰς εἰς μὲν τὰς Σπαρτιάτας θάρσος, ἐπεὶ ἐνόμιζον αὐτὸν ἔτι φίλον, τὰς δὲ Ἀθηναίους ἐλίπησε κατ' ὑπερβολήν. Ἀλλ' αὐτὸς κρημάσας εἰς τὴν στρατηγίδα ναῶν τὴν σημαίαν τῶν Ἀθηναίων, ὥρμησεν εὐθὺς ἐπὶ τὰς Λακεδαιμονίους καὶ τὰς ἐπείσεν εἰς φυγὴν· καὶ λαβὼν θάρσος διὰ τὴν εὐτυχίαν

τε, κατεπόντισε τὰς ναῦς αὐτῶν, καὶ ἔκαμε μέγαν φόνον μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τὴν σωθῆναι πλέοντες· καὶ ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι λαβόντες τριάκοντα ναῦς τῷ ἔχθρῳ, καὶ ἀνασώσαντες τὰς ἰδικάς των, ἔσκησαν τρόπαιον.

Ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ ταύτην τὴν λαμπρὴν νίκην ἐπῆγε τὴν ἐπισκεψθῆναι τὸν Τισσαφέρην, ὁ ὅποιος δὲν τὸν ἐδέχθη, καθὼς ἐκεῖνος ἤλπιζεν, ἀλλὰ συλλαβὴν ἔσειλεν αὐτὸν εἰς τὰς Σάρδεϊς, λόγῳ μὲν ὅτι εἶχε προσελθὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως τὴν κινήσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἔργῳ δὲ φοβούμενος μή τὸν διαβάλωσιν εἰς τὸν βασιλέα οἱ Πελοποννησῖοι, ἐνόμιζε διὰ ταύτης τῆς ἀδικίας τὴν ἀποδοῦναι ἀπὸ πάντων κατηγορίαν. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τριάκοντα ἡμέρας διέφυγεν εἰς Κλαζομένας, καὶ μετ' ἐπὶ πολὺ ὤρμησεν ἐπὶ τὸν ἱελοποννησιακὸν κόλον, ὁ ὅποιος ἐκεῖτο ἐμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Κυζίκου, καὶ διεκπλεύσας μετ' εἰκοσὶ τὰς ἄρις ναῦς, προσέβαλε τὸν ἔχθρὸν, καὶ ἐπέδιώξε τὰς φεύγοντας ἐκ τῶν νηῶν εἰς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ πολλὰς αὐτῶν ἔφθειρε. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον ὅλας τὰς ναῦς τῷ ἔχθρῳ, καὶ ἔγιναν κύριοι τῆς Κυζίκου, εὐρόντες καὶ τὸν Μίνδαρον, τὸν Λακεδαιμόνιον στρατηγόν, μεταξὺ τῶν νεκρῶν.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐγίνωσκε καλῶς τὸ πᾶς τὴν μεταχειρισθῆναι τὴν νίκην πρὸς ὄφελος· καὶ κινήσει μετὰ π. χ. 409. τροπαιέχης δυνάμεις τε, ἐκυρίευσεν διαφόρους ἀποστάτας τῶν Ἀθηναίων πόλεις, ἐν αἷς ἦσαν καὶ ἡ Χαλκηδὼν, καὶ Σηλυμβρία καὶ τὸ Βυζάντιον· τελευταῖον δὲ, πορθὼν τὴν πατρίδα τε, καὶ θείων τὴν παρρησιασθῆναι εἰς τὰς συμπολίτας νικητῆς καὶ τροπαιέχου, καὶ τὴν προξενήσῃ εἰς μὲν τὰς φίλους χαρὰν, εἰς δὲ τὰς ἐχθρὰς λύ-

σ. χ. πην, ἔπλευσε πρὸς τὰς Ἀθήνας φέρων ὅλα τε τὰ
 408. πλοῖα ἐσολισμένα μὲ πολλὰς ἀσπίδας καὶ διάφορα λά-
 φουρα εἰς εἶδος τροπαίου, καὶ σύρων κατόπιόν τε ὥσει
 θριαμβεύων πλῆθος πολὺ αἰχμαλώτων νηῶν, καὶ ἔχων
 ἐξηπλωμένα τὰ σημεῖα καὶ ὕλα τὰ ἀκροσόλια τῶν
 κέντων νηῶν, αἱ ὅποιαι ἦσαν περισσότεραι τῶν ἄλ-
 λων· τὰ δὲ πιαῶντα καὶ κέντα πλοῖα ὅλα ὁμῶς ἦσαν
 ὡς διακόσια. Λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅτε ἐπλη-
 σίασεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐνθυμύμενος τὰς κατ' αὐτῷ ἔχ-
 θρας, συνέλαβε φόβον τινα καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλ-
 θῃ τῆς νηὸς, ἕως ὅτε ἰδὼν ἀπὸ τοῦ κατασρώματος τὸς
 φίλους καὶ συγγενεῖς, οἱ ὅποιοι κατόβησαν πρὸς ἀπάν-
 τησιν, καὶ παρεκάλυν ἐνθερμῶς νὰ πεζεύσῃ, ἐξῆλθε,
 καὶ ἔμει ἀποβάντα πάντες αὐτὸν μόνον ὑπὸ νηῶν, αὐτὸν
 μόνον ἐξωόρην, καὶ αὐτὸν μόνον ἠσπάζοντο χειροκροτῶν-
 τες καὶ εὐφραυνόμενοι καὶ σεφανεύοντες μὲ ἀνδίνους σεφάνους.
 Οὗ Ἀλκιβιάδης ἀπεδέχθη τὸς ἐπαίνους μετὰ μεγάλης
 εὐχαριστήσεως, καὶ ζητήσας νὰ τὸν ἀπολύσωσιν ἀπὸ τῆς
 προτέρας καταδίκης, ἔλαβεν ἀπὸ τῶν ἱερεῖς παντελεῖ
 ἀφεσιν ὅλων τῶν προτέρων κατ' αὐτῷ ἁρῶν.

Ἀλλ' ὅλοι αὐτοὶ οἱ θριαμβοὶ ἦσαν μάταιοι, διότι
 ἡ ἀληθὴς τῶν Ἀθηναίων δύναμις δὲν ἦτο πλέον, ἢ
 ἰσχύς τῆς ἐπαρχίας ἔχειτο, καὶ τὸ πρῶτον φιλελεύθερον
 πνεῦμα ἐσβέβη. Πολλοὶ τοῦ χυδαίου ὄχλου ἠνάγκαζον
 τὸν Ἀλκιβιάδην νὰ λάβῃ τὴν μοναρχίαν καὶ νὰ γένη
 ἀνώτερος τοῦ φθόνου, ἀφ' οὗ λάβῃ εἰς τὰς χεῖρας ὅλην
 τὴν ὑπέροχον ἐξουσίαν. Ἀλλ' οἱ δυνατώτατοι τῶν πο-
 λιτῶν δὲν ἦσαν τόσον ζηλωταὶ πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ μό-
 νον διώρισαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον, δίδοντες πάντες, τι ἐζή-
 τησε, καὶ ἐκλέγοντες συστρατηγοὺς, ὅποιοι τῷ ἤρεσαν.
 Μισεύσας ἔνθ' Ἀλκιβιάδης τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν εἰσε-

δόντε εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ ἑκατὲν ναῦς, ἐπλευσεν ἐπὶ τὴν ἀποσιῶσαν νῆσον Ἀνδρον, ὅπου νικίτας μάχη τὰς κατοίκους, ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Σάμον, σχαζόμενος νὰ τὴν κάμῃ καθεδρὰν τῷ πολέμῳ. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐν τέτοις, δικαίως φοβέμενοι τὴν εὐτυχίαν τῷ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ βλέποντες ὅτι ἦτο χρεία νὰ ἐκλέξωσι στρατηγὸν ἀντάξιον αὐτοῦ, ἐψήφισαν τὸν Λύσανδρον (1), ὁ ὅποιος, ἂν καὶ εὐγενὴς, ἀνατράφη ἐν ταλαιπωρίαις καὶ κόποις, καὶ εἶδει πατελῇ ὑποταγὴν εἰς τὴν σκληραγωγίαν καὶ εἰς τὰ ἥθη τῆς πατρίδος. Αὐτὸς ἦτον ἀνδρεῖος καὶ φιλότιμος, καὶ ἐβυστίαζεν, ὥς οἱ συμπολιταί τε, πᾶσαν ἡδονὴν εἰς τὴν φιλοτιμίαν, καὶ εἶχε καλὴν καὶ καθεστηκυῖαν κρᾶσιν, διὰ τὸ ὅποιον ἤρμοζεν αὐτῷ εὐκόλως πᾶσα εἰσὶς τῆς ζωῆς· ἐξ ἐναντίας δὲ ἦτον εἰς ἄκρον κόλαξ, πανουργὸς καὶ ὑποκριτὴς, μεταχειριζόμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος κατὰ τὸ συμφέρον τε. Τῷτο τὸ διπλὴν ἥθος ἐπεκράτησε δι' ὅλης τῆς ζωῆς τε, ὥς ἐλέγεσιν, ὅτι ἐξηπάτα τὰς μὲν παῖδας μὲ τὰς ἀσραγάλους, τὰς δὲ ἀνδρας μὲ τὰς ὄρνιθας, καὶ συχνάκις εἶλεγεν, ὅτι ὅπου τὸ δέριμα τοῦ λέοντος δὲν φθάνει, πρέπει νὰ προσράψῃ τις ἐκεῖ τὸ τοῦ αἰλώπεκος (2).

Ὁ Λύσανδρος συναγαγὼν τὸ στρατεῦμα εἰς τὴν Ἐφεσον, ἐσύναξε φορτηγὰ πλοῖα πανταχόθεν, ἕκαμε ναύσταθμον πρὸς ναυπηγίαν, ἀφῆκε τὰς λιμένας

(1) Ξενοφ. Ἀ. Πλάτ. εἰς Λύσαν. Διόδ. βιβλ. ΙΓ'.

(2) Ὅπου μὴ ἐφικνέται ἡ λιοντῇ, προσραπτίον εἶναι ἐκεῖ τὴν αἰλώπεκον. Διὰ τῆς κατεγέγραμμενης, ὅσοι εἶλεγον, ὅτι ἔργον ἀνάξιον Ἡρακλείδῃ ὑπῆρχε τὸ νὰ μεταχειρίζεται τὴν πανουργίαν καὶ τὸν δόλον.

ἐλευθέρους εἰς τὸ ἐμπόριον, παρεδωκε τὰς δημοσίας τόπους εἰς τὰς πολίτας, ἔβαλεν ὅλας τὰς τέχνας εἰς κτησιν, καὶ γεμίσας τὴν πόλιν μεθυσταῖς, ἔφερεν αὐτὴν εἰς ἐκείνην τὴν μεγαλοπρεπῆ κατὰστασιν, δι' ἣν ἐγένετο μετὰ ταῦτα τόσον περιβόητος. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο, μαθὼν ὅτι Κῦρος, ὁ νεώτερος υἱὸς Δαρεῖς τῷ νότῳ, βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἦλθεν εἰς Σάρδεις, ἀνέβη αὐτῷ διὰ τὸν ἐπισκεφθῆναι καὶ τὸ ἐγκαλέσῃ τὸν Τισσαφέρην, ὅτι διὰ τὸ διπλὴν ἡθρὸς καὶ διὰ τὴν προδοσίαν πρὸς ἐξένητε τὴν βλάβην καὶ εἰς τὰς δύο συμμάχους. Ὁ Κῦρος μισῶν ἐς ἄκρον αὐτὸν τὸν σατράπην, συγκατένευσεν εἰς τὸ ζήτημα τῷ Λισάνδρῳ, ὑποχόμενος ν' αἰξήσει τὸν μισθὸν τῶν ναυτῶν (1) καὶ νὰ δώσῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην βοήθειαν.

Αὕτη ἡ ἐλευθεριότης πρὸς ἐξένησεν εἰς ὅλον τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἄκραν χαρὰν καὶ ζήλον, καὶ ἀφῆκε τὸν πόλεμον σχεδὸν ἔρημον· ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ναῦται ἔτρεχον, ὥστε ὁ μισθὸς ἦτο περισσώτερος. Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τῆτο, ἠγωνίζοντο διὰ τῷ Τισσαφέρει ν' ἀποκτήσωσι τὴν εὐνοίαν τῷ Κύρῳ· ἀλλ' οὗτος δὲν ἠθέλεε ν' ἀκροαθῇ κατ' ἐδέειαν τρόπον, μ' ὅλον ὅτι ὁ σατράπης παρίσθαι αὐτῷ, ὅτι τὸ συμφέρον τῷ βασιλεὺς ἀπῆτει τὸ νὰ μὴ μεγαλύνῃ τὰς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ ν' ἀντισταθμίξῃ τὴν δύναμιν τῷ ἐνὸς μέρους μετὰ τὴν δύναμιν τῷ ἑτέρῳ, διὰ νὰ δικαιωθῇ τὸν πόλεμον, καὶ ὅτῳ νὰ ἐξολοθρεύσῃ καὶ τὰ δύο μέρη μετὰς ἀμοιβαίας διχονοίας.

Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης μισεύσας ἐκ τῆς Σάμου, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συνάξῃ τὰ πρὸς τὸν μισθὸν ἀναγκαῖα χρή-

(1) Καθεὶς ναύτης ἐλάμβανε 4 ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας.

ματα, ἐνεχείρισε τὴν διοίκησιν τῷ σόλῃ εἰς τὸν Ἀντίοχον, προεῖξας νὰ μὴ ναυμαχήσῃ, μήτε νὰ ἐρμήσῃ ἀπόντος αὐτοῦ, κατὰ τῷ ἐχθρῷ. Ἀλλ' ὁ Ἀντίοχος θέλων νὰ δοξασθῇ διὰ τινος λαμπροῦ κατορθώματος χωρὶς νὰ ἔχῃ συγκοινωνὸν τῆς δόξης, δὲν ἐφύλαξε τὸ προσαχθῆν, ἀλλὰ παρευδὺς ἐπλευσε πρὸς τὴν Ἑφεσον, καὶ ἐλθὼν εἰς αὐτὸ τὸ σόμα τῷ λιμένος, ἤγνωρίζετο νὰ ἐρεθίσῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς μάχην. Οἱ Ἀύσανδροι κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσειλε κατὰ τῷ Ἀντιόχῃ ὀλίγας ναῦς· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐχώρουν εἰς βοήθειαν μὲ ἄλλας περισσοτέρας νῆας, ἐφθασαν καὶ ἄλλαι νῆες τῶν Λακεδαιμονίων ἐμοίως, καὶ ἔτω κατ' ὀλίγον συνήλθον καὶ οἱ δύο σόλοι· καὶ γενομένης ἐκατέρωθεν κρατερᾶς μάχης, ὁ μὲν Λύσανδρος τελευταῖον ἐνίκησεν, ὁ δὲ Ἀντίοχος ἐθανατώθη, καὶ δεκαπέντε τριήρεις ἐπιάωσαν. Μαθὼν ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν φθορὰν τῶν Ἀθηναίων, ἔδραμε πρὸς βοήθειαν καὶ πρὸς πάλιν τὸν ἐχθρὸν εἰς δευτέραν ναυμαχίαν· ἀλλ' ὁ Λύσανδρος εὐχαριστῶμενος ἐπ' ἐκείνῃ τῇ νίκῃ, δὲν ἤθελε νὰ ἐμπιστευθῇ πλέον εἰς τὴν τύχην.

Ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ὁ ἀκατάστατος δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἤρξατο πάλιν νὰ ἐγκαλῇ τὸν Ἀλκιβιάδην ὡς ἀνάξιον· καὶ αὐτὸς, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἐλατρεῦετο ὡς θεὸς, καθυρέθη ἤδη τῷ ἀξιώματος (1) διὰ μόνην ψευ-

(1) Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσειλαν ἤδη δέκα στρατηγούς, τὸν Κόνωρα, Διομήδοτα, Λυσίαν, Περικλέα, Ἐρασίδην, Ἀριστοκράτην, Ἀρχεκρατον, Πρωτόμαχον, Θεασύμβλον καὶ Ἀριστογόνην. Οἱ Ἀλκιβιάδης κατέφυγεν εἰς τὰ ἐν τῇ Θράκῃ τεῖχη τε, ὅτε εἶχε πολλὰς θησαυρούς (Ξενοφ. *Ἡβλ.* Α. Κεφ. Ε'. §. 6.).

δὴ ἰκνέσθαι, ὅτι δὲν ἔκαμε τὸ χρέος τε. Τὸ δὲ κύριον αἴτιον τῆς καταστροφῆς τε ἦτο ἡ δόξα, τὴν ἰκοίαν ἀπὸ τῆς αἰτίας εἰς πολλὰς περιστάσεις· ἐπειδὴ αἱ παντοτειναὶ νίκαι τε ἐνετύπωσαν εἰς τὸν δῆμον τοιαύτην ὑπόληψιν περὶ αὐτῆς, ὥστε ἐνόμιζον ἀδύνατον τὸ ὑπὸ τυχῆς εἰς κινδύνον ἐπιχειρήματα, καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβον οἱ ἔχθροι αὐτῆς εἰκαιρίαν νῆα τὸν διαβῆλῶσιν εἰς τὸν δῆμον, ἐπιφορτισμένους τὸσον τὰ ἑαυτῶν ἀμαρτήματα, ὅσον καὶ τὰ τῶν ἄλλων.

π. χ.
407.

Ἐν τέτοις, ληγέσης τῆς ἐνιαυσίης ναυαρχίας τῆς Λεσβίδου, διακρίθη διάδοχος ὁ Καλλικρατίδας, ἀνὴρ αὐστηρὸς ἐξ ἴσου καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀπρίστος εἰς τὴν κολακείαν καὶ τρυφερότητα, καὶ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς πολυτελείας, φυλάττων τὴν μετριοτήτητα, σωφροσύνην καὶ αὐστηρότητα τῶν ἀρχαίων Λακεδαιμονίων, ὥστε ὅλ' αὐτὰ μὴ ὄντα τότε κοινὰ, διέσσελλον αὐτὸν μάλιστα τῶν ἄλλων. Αὐτὸς ἦν ἐν ἀρετῇ καὶ κατὰ πάντα δίκαιος, καὶ εἶχε τὸσον ἀπλὴν καὶ εἰλικρινῆ διάθεσιν, ὥστε ἐχθρεύετο τὸ ψεῦδος καὶ τὸν δόλον, κοσμέμενος ἐν ταύτῃ μὲν εὐγένειαν καὶ μεγαλοφυλίαν ὄντως Σπαρτιατικὴν. Τὸ πρῶτον ἐπιχειρήματα τέτε τε νέου ναυάρχου ἐγίνετο κατὰ τῆς ἐν Λέσβῳ Μηθύμνης, τὴν ὁποίαν προσβαλὼν, ἐκυρίευσεν κατὰ κράτος· εἴτα δὲ ἐφοβήρισε τὸν Κόνωνα, τὸν Ἀθηναίων στρατηγόν, νῆα παύσῃ αὐτὸν μοιχῶντα τὴν θάλασσαν, καὶ μετ' ὀλίγον διώξας αὐτὸν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μιτιλήνης μὲν 170 νῆας, ἐπίασε τριάκοντα, καὶ αὐτὸν ἐπολιόρκησεν ἐν τῇ πόλει, ἀποκόψας ὅλας τὰς τροφὰς, καὶ ὀλίγω ὑπερον κυριείσας ἄλλας δέκα ναῦς ἐκ τῶν δώδεκα, αἱ ἰκοίαι ἤρχοντο πρὸς βοήθειαν τῷ Κόνωνι· τέλος δὲ ἀνέσας, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑποίμασαν ὁ-

λην τὴν δυνάμειν των συνισαμένην ἀπὸ 150 πλοῖα, αὐ-
τὴ μὲν ἀφῆκε πεντήκοντα τῶν ἑαυτῇ νηῶν καὶ ἄρχοντα
Εὐτένικον πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας, αὐτὴς
δὲ πλείστας μὲν τὰς λοιπὰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν, ἀπῆντησε π. χ.
τὰς Ἀθηναίους εἰς τὰς Ἀργινέσας ἀντικρυ τῆς Λέσβου. 406.
Ὁ κυβερνήτης ἐσυμβέβηκεν αὐτῷ ν' ἀναχωρήσῃ, διότι
ὁ ἐχθρὸς ἦτον ἀνώτερος κατὰ τὸν ἀριθμὸν, αὐτὸς δὲ
ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ Σπάρτη δὲν συνίσταται ἀπὸ ἑνα μόν-
ου ἀνδρῶν, καὶ ὅτι δὲν θέλει κατοικισθῇ χειρότερον,
ἢ ἢν αὐτὸς ἀποθάνῃ (1).

Ἡ μάχη ἐχρημάτισε μακρὰ καὶ σφοδρὰ, ἕως ἔ-
τελευταίου ἢ ναῦς τῆ Καλλικρατίδου ἐμπεσῶσα μετα-
ξὺ τῆ ἐχθρῆ ἐβυσσίσθη, τὰ δὲ λοιπὰ ἐφυγον. Οἱ Πε-
λοποννήσιοι ἐξημίωσαν ὡς 70 πλοῖα, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι
εἰκοσιπέντε μὲν αὐτὰς τὰς ἐν αὐταῖς ἀνδρας. Οἱ Ἀθη-
ναῖοι στρατηγοί, οἵτινες εἶχον ἐκ συμφώνου τὴν ἐξουσίαν
τῆ σύλῃ, ἀντὶ ν' ἀνταμειφθῶσι διὰ ταύτην τὴν ἐν-
δοξον νίκην, ἔλαβον βαρβαρικὴν μεταχείρισιν ἀπὸ τῆς
ἀχαρίστες συμπολίτας· ἐπειδὴ ἐγκαλέμενοι ὑπό τι-
νων (2) ἐνώπιον τῆ κριτηρίου, ὅτι ἀφῆκαν ἀτάφους τὰς
πνιγέντας ἀνθρώπους (3), ἐν ᾧ ἐδύναντο νὰ τὰς ἀνα-

(1) Οὐδὲν μὴ κάκιστον οἰκιστῆται, αὐτὴ ἀποθανόντος· φεύ-
γειν δὲ αἰσχρὸν εἶναι ἔφη.

(2) Ὅλοι οἱ στρατηγοὶ ἀνεκλήθησαν πλὴν τῆ Κόνωνος,
εἰς τὸν ὅποιον ἔστειλαν δύο συστρατηγοὺς, Ἀδεύμαντον καὶ
Φιλοκλέα.

(3) Μίγαν ἐγκλημα ἦτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὅτε δὲν
ἐπομελεῖτό τις νὰ θάψῃ τῆς τεθνεώτας. Διὸ μετ' ὅλας
τὰς μάχας ἡ πρώτη φροντίς ἦτο νὰ θάπτωσι τὰς ἀποθα-
νόντας, καὶ νὰ ζητῶσι πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὸν νικητὴν ἀ-
ναγκήν.

σώσωσιν, ἐβλήθησαν εἰς τὰ δεσμά, διὰ τὴν ἀπολογίαν. ὁ δὲ ἐμπροσθεν τῆς δῆμης· καὶ ἐλθόντες ἔλεγον πρὸς ἀπολογίαν, ὅτι αὐτοὶ διώκοντες τὸν ἐχθρὸν ἔδοσαν μὲν τὰς πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἀναγκαίας διαταγὰς εἰς τὰς ἐπίτηδες διοριζέμενους ἄνδρας, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Θηράμενιν, ὅσις ἦτον ἤδη ὁ ἐνάγων, ἀλλ' αἱ προσαγαίτων δὲν ἐδύναντο νὰ ἐκτελεσθῶσι διὰ τὴν συμβάντα σφοδρὴν χειμῶνα. Αὕτη ἡ ἀπολογία ἐφάνη τόσον εἰλογοφανὴς, ὥστε πολλοὶ παριστάμενοι ἐζήτην νὰ γένωσιν ἐγγυηταὶ ὑπὲρ αὐτῶν· εἰς ἄλλην ὁμῶς ἐκκλησίαν (ἐπεὶ δὴ τότε ἦτον ἀρχὴ) οἱ δημοτάρχαι ἐζήτην δικαιοσύνην, καὶ τόσον ἐφόβισαν τὰς πρυτάνεις, ὥστε ἐξ αὐτῶν μόνος ὁ Σωκράτης δὲν ἔδωκε τὴν ψήφον τε εἰπὼν μετὰ θάρρους, ὅτι δὲν ἤθελε νὰ πράξῃ τι ἐναντίον τῆς νέμης. Ὁ ῥήτωρ, ὁ συνήγορος τῶν στρατηγῶν, εἶπεν, ὅτι οἱ στρατηγοὶ δὲν ἠμέλησαν ἐν ὕδνι τὸ καθήκον των, ἐπεὶ δὴ ἔδοσαν παραγγελίαν νὰ ἐνταφιασθῶν τὰ νεκρὰ σώματα· ὅτι ἔνοχος μάλιστα θανάτῳ ἦτον ἐκεῖνος μόνον, ὅσις ἐλάβεν αὐτὴν τὴν προσαγὴν καὶ δὲν ἐπραξε κατ' αὐτήν· ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν κατηγορεῖ κανένα, διότι ὁ αἰφνιδίως χειμῶν ἦτον ἀναντίρρητος ἀπολογία, ἀπαθῆσα ἐξ ὀλοκλήρου τὰς ἐγκαλεμένους. Αὐτὸς ἐζήτησε νὰ τοῖς δώσωσιν ἐλόκληρον ἡμέραν πρὸς ἀπολογίαν, τὸ ὅποτον δὲν ἤρνευτο καὶ εἰς τὰς μεγίστας πταίσεις, καὶ νὰ κρῶσι καθ' ἑκάστον κατ' ἰδίαν, καὶ ἔλεγε παρισίων, ὅτι κανὲν πρᾶγμα δὲν τὰς ἐβίαζε νὰ κρίνωσι μὲ τὴν σπεδὴν ἀπόφασιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἡ ζωὴ τῶν ἐνδοξοτάτων πολιτῶν· ὅτι ἐμάχωντο ὁπωσὺν μὲ τὰς θεάς, ὅταν ζητῶσι λογαριασμὸν ἀπ' ἀνθρώπων διὰ τὰς ἀνέμους καὶ καιροὺς· ἔτ.

ἤθελεν εἶσθαι ἡ μεγίστη ἀχαριστία καὶ ἀδικία τὸ νὰ ψη-
φίσουσιν εἰς θάνατον τὰς νικητὰς, εἰς τὰς ὁποίας ὤφει-
λον νὰ ψηφίσουν σεφάνους καὶ τιμὰς, καὶ νὰ παραδώσων
τὰς ἐλευθερωτὰς τῆς πατρίδος εἰς τὴν λύτταν τῶν
φύλων· καὶ ὅτι ἂν κάμωσι τῆτο, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀ-
ψήφισιν ἤθελεν ἀκολοθεῖσθαι αἰφνιδια καὶ ἀνωφελὲς
μεταμέλεια, ἡ ὁποία θέλει ἐγκαταλίπει τὸ πικρό-
τατον συνειδὸς, καὶ θέλει κατακαλύψει αὐτὰς μετὰ
διδον ἀτιμίαν.⁽¹⁾ Μετὰ πολλὰς φιλονεικίας, ὁκτὼ ἐκ
τῶν δέκα κατεδικάσθησαν, ἀλλ' οἱ ἐξ ἑνὸς θανα-
τώσθησαν (1), ἐν οἷς ἦτο καὶ Περικλῆς, ὁ υἱὸς τῶ με-
γάλου Περικλέους. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Διομέδων,
ἀνὴρ γνωστὸς διὰ τε τὴν ἀρετὴν καὶ ἀνδρίαν, ὅστις ἀγό-
μενος εἰς θάνατον, ἐζήτησε νὰ τὸν ἀκύνωσι· σιωπη-
σάντων δὲ πάντων, εἶπεν. “ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὖ-
χομαι νὰ μὴ ἐκβῇ πρὸς δυσυχίαν τῆς πόλεως ἡ κατὰ
ἡμῶν κατάκρισις· τῆτο δὲ μόνον ζητῶ χάριν περὶ ἐ-
μαυτὸν καὶ τῶν συντρόφων μου, τὸν ἄποδώσητε ἀντιήμων
πρὸς τοὺς θεοὺς τὰς εὐχὰς, ὅσας ἐκάμωμεν ὑπὲρ
τῆς σωτηρίας ὑμῶν καὶ ἡμῶν· ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὑπεράσ-
πισιν αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἐπεκαλέσθημεν πρὶν τῆς μά-
χης, χρεωσθῆμεν τὴν ἡμετέραν κατὰ τὴν ἐχθρὴν νί-
κη (2).” Πάντες οἱ ἐνάρετοι καὶ καλοὶ πολῖται, ἐ-
δάκρυσαν ἀκύνοντες αὐτὴν τὴν φιλάγαθον καὶ θεοσεβῆ
ὁμίλιν, καὶ ἐθαύμαζον τὴν ἀνεξικακίαν τῶ ἀνδρός, ὅ-
στις βλέπων ἑαυτὸν καταδικαζόμενον ἀδίκως, δὲν ᾔδει-
ξεν ὑδὲ τὴν ἐλαχίστην μνησικακίαν, ὅτε εἶπέ τι κατὰ

(1) Ο' Πρωτόμαχος καὶ ὁ ἄριστογένης ἐβουλον, ὁ δὲ
Θηραμένης ἀπελύθη.

(2) Διόδ. Σικελ. Β. βλ. ΙΓ'.

τῶν κρινάντων, ἀλλ' ἀποβλέπων αἰεὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀχαρίστου πατρίδος, ἡ ὁποία τὸν κατεδίδκασεν εἰς θάνατον, ἐφρόντιζε μόνον δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὐτὴ καὶ ἐκεῖνοι ἐχρεώσαν εἰς τὰς θεὰς ἔνεκα τῆς νίκης. Αὕτη ἡ μεγάλη ἀδικία καὶ ἀχαριζία ἔδωκε τὴν ὁλοφύερον πληγὴν εἰς τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν ἐν Συρακούσαις φθορὰν ἡμιλλῶντο μὴ ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν ἐξέκλινον τελείως, ἀν καὶ φαίνόμενοι νικηταί.

π. χ.

405.

Οἱ δὲ πολέμιοι, μετὰ τὴν τελευταίαν φθορὰν, προσέδραμον πάλιν πρὸς τὸν Λύσανδρον (1), ὁ ὁποῖος τὰς ᾤδηγησε πολλάκις εἰς νίκην· καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, παρεκίνησαν ἐνθέρμως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ στρατόπεδον. Οἱ Λακεδαιμόνιοι θέλοντες καὶ ν' ἀρτίσωσιν εἰς τὰς συμμάχους, καὶ νὰ μὴ παραβῶσι τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος ἀπηγόρευεν αὐτοῖς νὰ δίδωσι τὴν ναυαρχίαν δις εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα, ἔειλαν τὸν Λύσανδρον λόγῳ μὲν μετὰ κατώτερον ἀξίωμα, ἔργῳ δὲ μετὰ δύναμιν ναυάρχει. Διὸ πλεύσας εὐθύς ὁ Λύσανδρος πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ πολιορκήσας τὴν Λάμψακον, ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἐξ ἐφόδου καὶ ἀφῆκεν εἰς τὴν διαρπαγὴν τῶν στρατιωτῶν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πλεονectes κατὰ πύδας, ὡς ἤκουσαν τὰ περὶ τὴν Λάμψακον, ἐπλεύσαν εἰς Σηζόν· ἐκεῖθεν δὲ πλεύσαντες εὐθύς παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἐσάθησαν ἀντικρὺ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὰς Αἰγὸς ποταμὸς (2), τόπον ὀλεθριώτατον

(1) Ξενοφ. Ἑλλην. ἱστορ. Βιβλ. Β'.

(2) Οὗτος ὁ τόπος ὠνομάσθη ἄνω διά τινα νησιδία, τὰ ὅποια ἐξέχεον τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων παριστώσιν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἀνδρώνα τὴν αἶγα.

εἰς τὰς Ἀθηναίους. Ὁ Ἑλλησπόντος εἶναι ὡς 200 βήματα (15 σάδια) πλατὺς εἰς τὸν τὸν τόπον. Οἱ δύο στρατοὶ βλέποντες ἑαυτὰς τόσον ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐπρόσμενον μόνον ὃ ἀναπαυθῶσι, τῇ δὲ ἐπαύριον νὰ ναυμαχήσωσιν. Ἀλλ' ὁ Λύσανδρος διανοόμενος ἄλλα, πρῶτον μὲν ἐπρόσβαξε τὰς ναῦτας καὶ κυβερνήτας νὰ ἐμβώσιν εἰς τὰς ναῦς, ὥσπερ ἐμελλον τῷ ὄντι νὰ πολεμήσωσι τῇ ἐπαύριον πρὸς ὄρθρον, καὶ νὰ ἐπιμένωσιν ἔτοιμοι τὴν προσαγῆντε ἐν ἄκρᾳ σιωπῇ· ἔπειτα δὲ διώρισε τὸ πεζικὸν στρατεύμα νὰ παραταχθῇ εἰς μάχην ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ὃ ἀναμένη ἡσυχῶς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Τὴν ἐρχομένην ἡμέραν, ἡλίου ἀνατείλαντος, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐκωπηλότεν πρὸς τὰς Λακεδαιμονίους μὲ ὅλον τὸν στόλον κατὰ γραμμὴν προκαλῶντες αὐτοὺς εἰς μάχην, ὁ δὲ Λύσανδρος, καίτοι ἔχων ἑτοίμους εἰς μάχην τὰς νῆας μὲ τὰς πρώτας κατὰ τῆ ἐχθρῆς, ἡσύχαζε μὴ κινούμενος τελείως· τῇ δὲ ἐσπέρᾳ, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεχώρουν, ἐπέταξεν εἰς τὰς στρατιώτας νὰ μὴ ἐξέλθωσι τῶν νηῶν, ὥς ὅτε σείλας δύο ἢ τρεῖς ναῦς πρὸς κατασκοπὴν, ἔμαθεν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπέβυσσαν. Τὸ αὐτὸ ἔκαμε καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ὡσαύτως καὶ τὴν τρίτην καὶ τετάρτην. Τὸ τοιοῦτον φέρεσιμον, τὸ ὅποιον ἐδείκνυε δειλίαν καὶ φόβον, ἡΐξησεν ὑπέρμετρα τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐνέκνευσεν εἰς αὐτοὺς μεγάλην καταφρόνησιν κατὰ τῆ ἐχθρικῆς στόλου, περὶ τῆ ὁποίᾳ ἐνόμιζον, ὅτι διὰ τὸν φόβον δὲν ἀντίπλεεν εἰς μάχην.

Μεταξὺ δὲ τῶν, ὁ Ἀλκιβιάδης εὐρισκόμενος πλησίον τῆς στόλου, ἤλθε δρομαῖος ἐφ' ἵππου πρὸς τὰς Ἀθηναίους στρατηγὸς καὶ παρέστη, ὅτι αὐτοὶ εὐρίσκοντο εἰς πολλὰ ἐπικίνδυνον αἰγιαλόν, ὅπερ μὴ ἔχοντες

πλησίον μήτε λιμένα, μήτε πόλιν, ἐβιάζοντο νὰ λαμβάνωσι τροφὰς ἀπὸ τὴν Σησὸν μὲ μέγαν κόπον καὶ κινδυνον, καὶ ὅτι κακῶς ποιῶντες ἄφινον τὰς στρατιώτας καὶ ναύτας τῷ εἴλει, εὐθὺς ὅταν ἐξέρχοντο τῶν νηῶν, νὰ περιπλανῶνται καὶ νὰ διασπείρωνται τῇδε καὶ κείσε κατ' ἀρέσκειαν, ἐν ᾧ ὁ ἐχθρικός εἶλος ἔκειτο ἀντικρυ αὐτῶν κατὰ πρόσωπον, συνειδισμένους νὰ ἐκτελῇ τὰς προσαγὰς τῷ στρατηγῷ μὲ πᾶσαν προθυμίαν καὶ ὑποταγὴν. Αὐτὸς ὑποχέσθη προσέτι νὰ πολεμήσῃ τὸν ἐχθρὸν διὰ ξηρᾶς μὲ πολυάριθμον σῶμα Θρακῶν, καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ εἰς μάχην. Ἀλλ' οἱ στρατηγοί, μάλιστα δὲ ὁ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ὄντες φιλίδοξοι, καὶ νομίζοντες ὅτι εἰμὲν νικησώσιν, ὅλη ἡ κατηγορία ἤθελε πέσῃ ἐπ' αὐτὰς, εἰδὲ καὶ νικήσωσιν, ὅλην τὴν δόξαν ἤθελεν ἀπολαύσῃ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅχι μόνον δὲν ἐδέχθησαν τὰς ὑποχέσεις τε, ἀλλ' ἀπέρριψαν καὶ τὰς σωτηριώδεις καὶ σοφὰς αὐτῶ συμβελάς, ὡς ἀνδρὸς δῆθεν ὑσερηθέντος ἅμα τῇ τῆς πατρίδος εὐνοίᾳ καὶ τῷ νόμῳ καὶ τῆς Φρονήσεως. Ὅθεν ἀνεχώρησεν ὁ Ἀλκιβιάδης ἄπρακτος. Τῇ δὲ πέμπτῃ ἡμέρᾳ, παρρησιασθέντες πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ προκαλεσάμενοι τὸν Λύσανδρον εἰς ναυμαχίαν, ἀνεχώρουν πρὸς τῇ ἐσπέρᾳ κατὰ τὸ σύνθηδες, λέγοντες ταύτην τὴν ἡμέραν περισσοτέρως ὑβριστικὰς λόγους. Οἱ δὲ Λύσανδρος ἐσειλεν, ὡς σύνθηδες, τινὰς ναῦς πρὸς κατασκοπὴν, παραγγείλας εἰς αὐτὰς, ὅταν ἴδωσι τὰς Ἀθηναίους ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, νὰ πλεύσωσιν ὀπίσω παρευθὺς, καὶ ἐπότε φθάσωσιν εἰς τὸ μέσον τῷ πελάγῳ, νὰ σήσωσι χαλκὴν ἀσπίδα εἰς τὴν πρῶρην ἐκάστης νηὸς· αὐτὸς δὲ περιέπλεεν ἐν τέτοις ὅλην τὴν γραμμὴν τῷ εἴλει, καὶ παρεκίνει τοὺς κυβερνήτας καὶ τριηράρχας νὰ ἔχωσι κατὰ τὸ πρῶτον

δοξητόμενον σημεῖον τὸς ναύτας ἢ στρατιώτας ἐτοίμους πρὸς κωπηλασίαν ἢ ναυμαχίαν.

Εὐθὺς ὅταν ἐφάνησαν πόρρωθεν αἱ ἀσπίδες εἰς τὰς κορυφὰς τῶν νηῶν, ἢ τὸ πλοῖον τῷ ναύαρχῃ ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναγωγῆς διὰ τῆς σάλπιγγος, ὁ μὲν σόλος ἔπλεεν ἔμπρὸς ἐν εὐταξίᾳ, ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς ἀνέβη παρευθὺς εἰς τὸ ἀκρωτήριον πρὸς θεωρίαν τῆς μάχης. Οἱ πορθημοί, ὅσις εἰς τῆτον τὸν τόπον διαχωρίζει τὰς δύο ἡπείρους, εἶναι ὡς 15 σάδια (3½ μιλ.) πλατὺς, ἢ τῆτο τὸ διάστημα ἔπλευσεν ὁ σόλος πολλὰ ταχέως διὰ τὴν σπευδὴν ἢ προθυμίαν τῶν κωπηλατῶν. Οἱ πρῶτος δὲ τῶν Ἀθηναίων, ὅσις ἴδεν ἀπὸ τῆς γῆς τὸν πολέμιον σόλον πρесеρχόμενον με εὐταξίαν εἰς μάχην, ἦν ὁ Κόνων, ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἔκραζε τὰ στρατεύματα νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἢ διὰ τὴν μεγάλην ἐκπληξιν ἢ σύγχυσιν ἄλλες μὲν ἐφώναι ἐξ ὀνόματος, ἄλλες δὲ παρεκάλει, ἢ ἄλλες ἠνάγκαζεν. Ἀλλ' ὅλος ὁ ἀγὼν ἢ ἡ σπευδὴ ἐχρημάτισαν ἀνωφελῆ· διότι, εὐθὺς ὅταν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκαρπίσθησαν, ἢ ἄλλοι μὲν ἔδραμον εἰς τὰς ὀψοπώλους, ἄλλοι δὲ περιεπλανῶντο, τινὲς δὲ ἐκοιμῶντο ἐν ταῖς σκηναῖς, ἢ ἄλλοι ἠτοίμαζον τὸ δεῖπνον. Τῆτο προήρχετο ἐξ ἀπροσεξίας ἢ ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι μὴ ἐλπίζοντες τελείως κίνδυνον, παρεδόθησαν εἰς ἀνέπαυσιν ἢ ἡσυχίαν, συγχωρήσαντες καὶ εἰς τὰς στρατιώτας τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν.

Οἱ Κόνων βλέπων, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἤγγιζε κατ' αὐτῶν μετὰ μεγάλης βοῆς ἢ θορύβου τῶν κωπῶν, ἐχωρίσθη κατὰ τάχος ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σόλου με ἐννέα

τριήρεις, ἐν αἷς ἦτο καὶ ἡ ἱερὰ τριήρης (1), καὶ πλεύσας εἰς Κύπρον, κατέφυγε πρὸς Εὐαγόραν, τὴν βασιλέα ταύτης. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπιπεσόντες τῷ λοιπῷ τῷ στόλῳ, ἐκυρίευσαν μὲν εὐθὺς τὰς κενὰς ναῦς, διέφθειραν δὲ καὶ διεσκόρπισαν ἐκεῖνας, ὅσαι ἤρχισαν νὰ γεμίζωνται ἀπὸ σφατιώτας, οἱ ὅποιοι τρέχοντες ἀτάκτως καὶ ἄοπλοι εἰς βοήθειαν τῶν νηῶν, ἦτοί ἐσφάζοντο ἐν τῷ ἐμβαίνειν, ἢ φεύγοντες εἰς τὴν γῆν, ἐκόπτοντο καταδιωκόμενοι ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Ὁ Λύσανδρος ἔλαβε τριχιλίους αἰχμαλώτους ὁμῶς καὶ τὸς στρατηγὸς καὶ τὸν στόλον, καὶ διαρκάσας τὸ στρατόπεδον, ἔδωσε τῷ ἐχθρῷ τὰς τριήρεις εἰς τὰς πρύμνας τῶν ἰδικῶν τε, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Λάμψακον μετ' αὐλῶν καὶ νικητηρίων ὕμνων. Μόνῳ τῷ Λυσάνδρῳ ἀνήκει ἡ δόξα, ὅτι κατώρθωσε μὲ ὀλιγίστην φθορὰν ἐν ἀπὸ τὰ μέγιστα ἀνδραγαθήματα, ὅσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία, καὶ κατέπαυσεν ἐντὸς μιᾶς ὥρας τὸν πόλεμον, ὁ ὅποιος διήρκεσεν εἰκοσιεπτὰ χρόνους, καὶ ἴσως χωρὶς αὐτοῦ ἤθελε διαρκέσῃ περισσότερον. Ὁ Λύσανδρος ἔσειλε παρευθὺς ταχυδρομόν, διὰ νὰ φέρῃ τὰ χαρμόσυνα νέα εἰς τὴν Σπάρτην.

Ὅλοι οἱ τριχιλίοι αἰχμάλωτοι κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Φιλοκλῆς, ὁ ὅποιος κατεκρήμνισεν ἀπὸ τὸ ὕψος ἐνὸς κρημνοῦ ὅλους τὸς αἰχμαλώτους, ὅσους ἔλαβε ποτὲ εἰς δύο ναῦς, τὴν μὲν τῆς Κορίνθου, τὴν δὲ τῆς Ἀνδρου, καὶ κατέπεισε τὸς Ἀθηναίους νὰ ψηφίσουν νὰ κόπτωσι

(1) Αὕτη ὀνομάζετο Πάραλος, καὶ ἦτο διωρισμένη νὰ φέρῃ προσαφῆς, ἢ εἰδήσεις κατὰ τὴν χρεῖαν τῆς πολιτείας.

τὸν μέγαν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὅλων τῶν αἰχμαλώτων, διὰ νὰ μὴ εἶναι ἄξιοι πρὸς χρῆσιν τῆς λίγ-
χης, ἀλλὰ μόνον πρὸς κωπηλασίαν. Διὸ μετακαλε-
σάμενος αὐτὸν ὁ Λύσανδρος ἠρώτα, ὁποῖαν ἡγάπα νὰ
λάβῃ τιμωρίαν, διότι παρεκίνησε τὰς Ἀθηναίους νὰ
γράψωσιν ἐκεῖνο τὸ βαρβαρικὸν ψήφισμα. Ὁ Φιλοκλῆς,
χωρὶς νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν συμφορὰν τε, “μὴ κατηγο-
ρήσῃς ἐν ἔθνος, εἶπε, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει δικαίον ἐπ’
αὐτό· σὺ δὲ, ὡς νικητὴς, μεταχειρίζε τὴν ἐξουσίαν
σου, καὶ κάμε κατ’ ἡμῶν, ὅ, τι ἡμεῖς ἠθέλομεν κά-
μῃ κατὰ σέ, ἂν ἐνικῶμεν.” Ταῦτα εἰπὼν, εἰσέβη διὰ
νὰ λευθεῖ, καὶ ἐνδυθεὶς χλαμύδα λαμπράν, ἀπῆλθε
πρῶτος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης· καὶ ἔτιωσ ὅλοι οἱ
αἰχμάλωτοι ἐσφίγησαν πλὴν τῷ Ἀδριμίντῃ, ὁ ὁ-
ποῖος μόνος ἠναγτιώθη εἰς τὸ ῥηθὲν ψήφισμα.

Ὅταν ἐκομίσθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ νέα τῆς
παντελῆς φθορᾶς τῇ στρατεύματι ἀπὸ τὴν Πύραλον,
ἣτις ἔφθασε νυκτὸς εἰς τὴν Πειραιᾶ, ἡ πόλις ὅλη ἦτον
εἰς ἄκραν ῥαδίην, προσμένονσα ἀφεύκτως πολιορκίαν,
ὡς καὶ τῇ ὥντι ἡτοιμάζετο ὁ Λύσανδρος· καὶ κείνην τὴν
νύκτα δὲν ἠκούοντο παρὰ φωναὶ πένθους καὶ ἀπογνωσίας.
Πάντες ἐνόμιζον τὸν ἐχθρὸν ἤδη πρὸ τῶν θυρῶν, καὶ
διενοῦντο ὅλα τὰ ἐκ τῆς πολυχρονίης πολιορκίας κακὰ,
τὴν σκληρὰν πείναν, τὸν ἐμπρησμὸν καὶ τὸν ὀλεθρὸν
τῆς πόλεως, τὰς ἀπανθρωπίας τῇ ὑπερηφάνῃ νικητῇ,
καὶ τὴν ὅσον ἔπω μέλλουσιν ἄτιμον δαλείαν, τὴν ὁποῖαν
ἐκρίνον πικροτέραν παρὰ τὰς σκληροτάτας βασάνους
καὶ παρ’ αὐτὸν τὸν θάνατον. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν συν-
αχθέντες ἀπεφάσισαν νὰ κλείσωσιν ὅλως τὰς λιμέ-
νας πλὴν ἐνὸς, νὰ διορθώσωσι τὰ τείχη, καὶ βάλλον-
τες φύλακας νὰ ἐτοιμασθῶν εἰς πολιορκίαν.

Ο φόβος τῶν Ἀθηναίων ἐβεβαιώθη μετ' ἑπο-
 λὺ καὶ ἐμπράκτως. Οὐ Λύσανδρος εὐρίσκων πολλὰς Ἀ-
 θηναίους διεσπαρμένους εἰς πολλὰς πόλεις, ἐπρόσαξεν
 εἰς ὅλους ὑπὸ ποιὴν θανάτου νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς
 Ἀθήνας, διὰ νὰ γεμίσῃ τὴν πόλιν ἀπ' ἀνθρώπων, καὶ
 ἔτω καὶ δυνήσῃ ταχύτερον νὰ τὴν ὑποτάξῃ διὰ τὴν
 πείναν. Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Πειραιᾶ
 μετὰ 150 πλοίων· ὁ δὲ Ἀγίς καὶ Πausanίας, οἱ δύο
 βασιλεῖς τῆς Σπάρτης, ἤλθον μὲ τὸ πεζὸν στρατεύμα
 πρὸς πολιορκήσιν τῆς πόλεως διὰ ξηρᾶς.

Οἱ δυσυχεῖς Ἀθηναῖοι ἀποκλειθέντες ἔτω παν-
 ταχέως δίχῃ τροφῶν καὶ νηῶν, καὶ χωρὶς τινος ἐλπί-
 δος βοηθείας, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαρτερήτωσι καὶ εἰς
 τὴν ἐσχάτην δυσυχίαν· καὶ ἔτω μὴ λέγοντες ἔδδ' ἄρ' οὐ
 περὶ συμβιβασμῶ, ἀποθνήσκοντες εἰς τὰς ὁδὸς σωρη-
 δόν, ἐπέμενον σερεοὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἕως ἢ τελευ-
 ταῖον, ἐκλιπόντος τῆς σίτης, ἠμαγκάσθησαν νὰ στείλω-
 σι πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀγίον, ὑποχόμενοι νὰ παρα-
 δώσωσιν ὅλα τὰ ἄλλα πλὴν τῆς πόλεως καὶ τῆς λιμέ-
 νος. Αὐτὸς δὲ ὁ ὑπερήφανος Λάκων ἐκέλευεν εἰς τὰς
 πρέσβεις νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Σπάρτην· οἱ δὲ ἐλθόν-
 τες καὶ παραστήσαντες τὸ ζήτημάτων εἰς τὰς ἑφόρους,
 ἔλαβον προσαγὴν ἢ ἀναχωρήσιν καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι μὲ
 ἄλλα προβλήματα, ἂν ἠγάπων τὴν εἰρήνην. Τελευ-
 ταῖον, ὁ Θηραμένης, Ἀθηναῖός τις, ὑπεσχέθη νὰ κά-
 μῃ σύμβασιν μετὰ τοῦ Λυσάνδρου· καὶ συνδιαλεχθεῖς
 μετ' αὐτοῦ διὰ τριῶν μηνῶν, ἐκλέχθη πληρεξέσιος
 πρέσβυς αὐτὸς μετ' ἄλλων ἐννέα, καὶ ἐλθὼν εἰς Σπάρ-
 την, ἐπαρρησιάζη ἐνώπιον τῶν ἑφόρων ἐπ' ἐκκλησίας,
 ὅπερ τινὲς τῶν συμμάχων παρεκίνησαν νὰ κατασκαφῶσιν
 αἱ Ἀθηναῖοι, καὶ νὰ μὴ συγκατανεύσωσιν εἰς ἄλλα προ-

βλήματα. Ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι δὲν ἤθελον ν' ἀφανίσωσι πῶλιν Ἑλληνίδα, ἣ ὁποία γενηαίως ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς μεγίστης κινδύνου, καὶ ἔκαμον εἰρήνην ἐπὶ συμφωνίᾳ πρῶτον μὲν τῇ νὰ κατεδαφιῶσι τὰ μακρὰ τείχη καὶ ὀχυρώματα μετὰ τῇ Πειραιέως, δεύτερον δὲ τῇ νὰ παραδώσωσιν ὅλας τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα, ἔπειτα δὲ, ν' ἀνακαλέσωσι τὰς ἐξορίστους, καὶ τέλος, νὰ βοηθῶσι τοὺς Λακεδαιμονίους κατὰ συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν (defensive and offensive) κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν εἰς πᾶσαν ἐκστρατείαν.

Ὅταν ἐπέστρεψεν ὁ Θηραμένης εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὰ ἄρθρα τῆς εἰρήνης, ἐρωτηθεὶς παρὰ τίνος, διατί ἔπραττεν ἐναντίον τῆς γνώμης τῇ Θεμισοκλέους, παραδίδὼς εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν τὰ τείχη, τὰ ὅποια ἐκεῖνος ἔκτισε κατ' ἐκείνων; “Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ, εἶπε, καὶ δὲν πράττω τί ἐναντίον τῆς γνώμης τῇ Θεμισοκλέους· καὶ διότι καὶ κείνος ἔκτισεν αὐτὰ τὰ τείχη ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, καὶ ἐγὼ θέλω δι' αὐτὸ τὸ αἴτιον νὰ τὰ χαλάσω· εἶδὲ καὶ τὰ τείχη ἐφύλαττον τὴν πόλιν, ἔπρεπεν ἡ Σπάρτη, ὡς ἀτείχιστος, νὰ εὐρίσκηται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν.” Εἰς ἄλλον καιρὸν, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤθελον νομίσει εὐλογοφανῆ ταύτην τὴν ἀπόκρισιν· ἡδὴ δὲ καταντήσαντες εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην, δὲν ἐσκέπτοντο ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἱπήκουσαν εἰς τὰ προβλήματα τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐπομένως πλεύσας ὁ Λύσανδρος εἰς τὸν Πειραιᾶ, κατέσκαψε τὰ τείχη ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ μετὰ ὅλους τὸς ἐνεδίξιμους θριάμβους τῆς μυσικῆς.

π. 26

Τοῦτο τέλος ἔλαβεν ἔτος ὁ δυσυχῆς πόλεμος, 405· ὅστις διήρκεσεν εἰκοσιεπτὰ χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους

πολλὰ χρήματα κατηναλώθησαν, καὶ πολὺ αἷμα ἐχίθη.

Ἀσυγχώρητον ἤθελεν εἶδαι εἰς ἡμᾶς τὸ νὰ μὴ ἀποδάσωμεν εὐγνωμόνως τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν μνήμην ἐκείνων τῶν ὑψηλῶν νόων σέβας, τῶν ὁποίων τὰ πονήματα ἐσόλισαν τὰ τότε ἔθνη, καὶ ἐφώτισαν, καὶ ὡς εἶπειν ἡνδραπομόρφησαν τὰ μεταγενέστερα ἔθνη. Οἱ πόλεμοι καὶ αἱ πολιτικαὶ διχόνοιαὶ ἐξολοθρεύουσι μόνον τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἐμφυτεύουσιν εἰς τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων ἐχθραν καὶ μῖσος, τὰ δὲ πονήματα τῶν ἱστορικῶν, τὰ πλάσματα τῶν ποιητῶν, καὶ αἱ ἀνακαλίψεις τῶν φιλοσόφων, πλατύνουσι τὸ λογικόν, βελτιῶσι τὴν νῦν, καὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς σαφερότητα καὶ ἐγκράτειαν. Αἱ τοιαῦται εἰρηνοποιοὶ καὶ εὐδαιμονικαὶ τέχναι εἶναι ἀξίαι τῆς ἡμετέρας προσοχῆς, καὶ μάλιστα αἱ τῆς Ἑλλάδος, ὅτε πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπηναιχτίσαν τὸ ὁμόμα των τόσο διὰ τὰς πολιτικὰς καὶ πολιτικὰς, ὅσον καὶ διὰ τὰς ἐπισημονικὰς αὐτῶν ἀρετάς.

Ὁ Ὀμήρος εἶναι γνωστὸς εἰς πάντας διὰ τὴν ἀξιοτήτά τε, δι' ἧ καὶ περιττὸν κρίνω νὰ ἐμιλήσω πολὺ περὶ αὐτοῦ. Πιθανὸν εἶναι, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτον ὁ πρῶτος Ἑλλήν ποιητὴς, ἀλλ' ὅτι ἦσαν πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι, ἀφ' ὧν ἐδανείσθη πρὸς συγγραφὴν τῆς Ἰλιάδος· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἦτον ὁ πρῶτος ἀξιοχρεῶς ποιητὴς, δικαίως ἐλογίσθη κυρφαῖος καὶ πατὴρ ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ ποιητῶν. Κατὰ πολλὰς μαρτυρίας, φαίνεται, ἡ Σμύρνη ἔχει τὸ μέγιστον δικαίωμα τῆς τιμῆς τῆς γεννήσεώς τε, ἡ ὁποία συνέβη περὶ τὴς διακοσίης καὶ τεσσαράκοντα χρόνους μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος.

Ὁ Ἡσίοδος ἦτοι ἦτο σύγχρονος τοῦ Ὀμήρου, ἢ

ἔξη ἀμέσως μετ' αὐτόν. Τὰ συγγράματα ἃ τῶν δύο εἶναι ἀνεπίδεκτα παράλληλίας ἃ συγκρίσεως, ἃ ὁ μὲν Ὀμηρὸς ὑπάρχει μεγαλοπρεπῆς ἃ ὑψηλός, ὁ δὲ Ἡσίοδος ἀπλῆς ἃ ἡδύς. Ἀλλὰ διὰ τέτων τῶν λόγων δὲν μαλιτῶμεν νὰ σμικρύνωμεν ἔδοκωσῃ τὴν φήμην τῇ Ἡσίοδῳ, ὁ ὁποῖος ἐσπέδασε μόνον νὰ συγγράψῃ μὲ ἡδίστητα ἃ εὐκρίνειαν, εἰς ὃ ἃ εὐδοκίμησεν ἀναμφιβόλως.

Περὶ τὴν ἀρχὴν τῆ πολέμου (1), τῇ γενομένου πρὸ τῆς πεντηκονταετῆς εἰρήνης μεταξὺ Ἀθηναίων ἃ Λακεδαιμονίων, ἀπέθανεν ὁ Αἰχύλος, ὁ Ἀθηναῖος δραματεργὸς ποιητής, ὃς ἔχει τὸ αὐτὸ δίκαιον νὰ ὀνομάζηται κατ' ἐξοχὴν τραγικός, καθὼς ὁ Ὀμηρὸς ποιητής. Αὐτὸς δὲν ἐσύνθεσε μὲν πρῶτος τραγωδίας, ἀλλ' αὐτὸς πρῶτος προήγαγεν αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως εἰς εὐμέθοδον τάξιν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τῇ Σόλωνος ἔκαμε μὲν ὁ Θεσπὶς μεγάλην διόρθωσιν, εἰσαγαγὼν εἰς τὸν χορὸν ἓν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ἐκ σῆθες τὴν δυσυχίαν τινὸς λαμπροῦ ἀνδρὸς, ἐν ᾧ ὁ χορὸς ἀνεπαύετο ἃ ἐλάμβανεν ἀναψυχὴν· ἀλλ' ὁ Αἰχύλος μετέλλαξε τὴν ἄμαξαν τῇ Θεσπιδος εἰς θέατρον, εἰσαγαγὼν πολλὰς ὑποκριτάς,

(1) Μεταξὺ τῇ Ὀμήρου ἃ τῶν Περσικῶν πολέμων ἤμαζον οἱ Λυρικοὶ (ὡς ὁ Ὀρφεύς, Ἀλκμαίων, Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφώ, ὁ Ἀνακρέων, κτ.)· οἱ Ἑλειατικοὶ (Τυρταῖος)· οἱ Ἰαμβικοὶ (Ἀρχίλοχος)· οἱ Γνωμικοὶ (Σόλων, Θεόγνης)· οἱ Μυθουργοὶ (Ἀσκάρις)· οἱ ἑπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος· οἱ Φυσικοὶ (Θαλῆς, Ἀναξίμενης, Ἀναξίμανδρος)· οἱ πρῶτοι Λογογράφοι (Φερικύδης, Ἀκισσίλλος)· οἱ Φιλόσοφοι, οἱ θεμελιωταὶ τῶν νεωτέρων Ἀκαδημειῶν (Πυθαγόρας, Ἐπιοφάνης).

ἀπὸ τῆς ὁποῖας καθεὶς ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν παρά-
 ξασιν τινὸς μεγάλῃς ἔργου ἐνδεδυμένος ἀρμοδίως τῷ
 χαρακτῆρί τε (1). Τὸ ὕφος τῷ Αἰσχύλῃ εἶναι μὲν πομπῶ-
 δες καὶ ἐνίοτε ὑψηλόν, ἀλλὰ τραχὺ καὶ ἀκατάλλη-
 λον. Ἐὰν ᾗτον ὀλίγον τι σαφέστερος, ἤθελεν εἶδαι
 μᾶλλον ἄξιός τε χαρακτῆρος ὑψηλός. Ὁ πρῶτος σκο-
 πὸς τῶν δραμάτων αὐτοῦ εἶναι ῥόμος, εἰς τὸ ὅποιον
 συνήργησεν ἀναμφιβόλως πολὺ τὸ τραχὺ καὶ ἀπολί-
 τευτον ἡθός τε.

Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐποχῆς, ἐν ᾗ ἡ Ἑλλάς διε-
 σπαράττετο ἐναχολογμένη εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πό-
 λεμον, ἤμαζον ἐν μὲν τοῖς ποιηταῖς, ὁ Σοφοκλῆς,
 ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης, κτ.· ἐν δὲ τοῖς ιστορι-
 κοῖς, ὁ Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης· καὶ μεταξὺ τῶν φι-
 λосоφῶν, ὁ Σωκράτης.

Ὁ Σοφοκλῆς κατέβαλεν, ἔτι νέος ὢν, τόσην ἐ-
 πιμέλειαν εἰς τὸ τραγικὸν εἶδος, ὥστε ἡ πρώτη αὐτοῦ
 τραγωδία δὲν ἐνομιώθη κατωτέρα τῶν καλλίστων τοῦ
 Αἰσχύλου. Οὗτοι οἱ δύο ἦσαν μεγαλοπρεπέστατοι εἰς
 τὴν τέχνην των· ἀλλ' ὁ Αἰσχύλος ἦτον ὑψηλότερος.
 Τῷτο δὲ τὸ προτέρημα κατεῖχεν εἰς ἰσορροπίαν ἡ ἀγ-
 χίνουα τοῦ δαιμονίου τοῦ Σοφοκλέους, καὶ ἡ ὑπερ-
 τέρα αὐτοῦ σαφήνεια καὶ εὐγλωττία. Αὐτὸς ἦτον εὐτυ-
 χέστερος παρὰ τὸν διδάσκαλόν τε εἰς τὸ κινεῖν τὰ πά-

(1) Περὶ τῆς Θέσπιδος οἱ ὑποκρίται ἐτραγῶδαν ὅπου εὐ-
 ρίσκοντο. Οὗτος ἐφύρει τὴν ἄμαξαν, καὶ ἐσκέπαζε τὸ πρό-
 σωπον τῶν ὑποκριτῶν μετ' ἐρυγμῆς. Ὁ Αἰσχύλος μετέ-
 βαλε τὴν ἄμαξαν τῆς Θέσπιδος εἰς τακτικὸν δέακτρον, εὐ-
 ρε τὰ προσωπεῖα, καὶ ἐνέδυσε τῶν ὑποκριτῶν τὸ τραγι-
 κὸν ὑπόδημα, τὸν Κόθρυνον (ὄρα Quintil. lib. 10. cap.
 1. Hor. in art. poet.).

θη, μὴ ταράττων τόσον τὴν καρδίαν με τρέμον, ἀλλὰ καταπραΰνων αὐτὴν διὰ τῆς συμπαθείας, δι' ὃ καὶ ἐφημιζέτο ὡς ὁ γλυκύτερος καὶ εὐγενέστερος ποιητής. Πρὸς τέτοις, αὐτὸς εὐδοκίμησε περισσότερον τῷ προκατόχῳ εἰς τὰς περιπλοκὰς τῶν ὑποθέσεων, αἰτίαι, ὡς τεχνικώτεραι, εἰλικυον μᾶλλον τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν. Αὐτὸς ἀγωνιθεὶς, ἤνωσε τὸν χορὸν μετὰ τῆς λοιπῆς πράξεως, ἀποτελέσας ἐν ὁμοιομερές. Λέγουσιν, ὅτι ὁ μέγας ἔπαινος τῷ τελευταίῳ δράματός τε ἐπέφερεν αὐτῷ τὸν θάνατον (1).

Ο' Εὐριπίδης, ὁ ἀντίζηλος τῷ Σοφοκλέει, δὲν ἐσκόπει μὲν πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἴφος τῷ Αἰσχύλῃ, ἢ τῷ μεγάλῳ ἀντιζήλῳ, ἀλλ' ἦτο γνωμικώτερος καὶ ἡθικώτερος παρ' ἐκείνου, καὶ εἶχεν, ὡς ἐφαίνετο, μεγάλην ἔφεσιν τῇ καὶ διδασκῇ τῆς ἀνθρώπου καὶ καὶ θαυμάζεται παρ' αὐτῶν. Ἡ εὐκρίνεια καὶ εὐφράδεια ἦσαν ὁ πρῶτος αὐτῷ σκοπὸς τῆς συνθέσεως. Αὐτὸς δὲν εἶναι μὲν τόσον τεχνικὸς καὶ μεγαλοπρεπής, ὡς ὁ Σοφοκλής, ἀλλὰ φυσικώτερος καὶ ὠφελιμώτερος. Ἡμεῖς διηγῆθημεν ἀνωτέρω ἐν συμβεβηκός, τὸ ὅποιον ἔκαμε μεγάλην τιμὴν εἰς τὸν ποιητὴν· δηλαδὴ πολλοὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ γενομένων δέλων Ἀθηναίων ἀπέλαβον τὴν ἐλευθερίαν λέγοντες μόνον ἐκ σήθους μερικὸς ἀπὸ τῶν ὠραίων αὐτοῦ εἰχών.

Εἰς ᾧ ἡ Τραγωδία προσέκοπτε καὶ ἐτελειοποιεῖτο

(1) Κατ' ἄλλας ἀπέθανε λέγων ἐκ σήθους τὴν Ἀντιγόνην, μὴ δυνάμενος ὁ ἀναλάβῃ τὴν ἀιατηρήν τε μετὰ σφοδρὸν ἀγῶνα τῷ καὶ προσφέρειν μίαν μακρὰν περίοδον. Ἀπέθανε δὲ ἐννεμηκοντῆτος τῷ ὅττι τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, καὶ ἐπὶ τὸν τάφον αὐτοῦ ἐτέθη τὸ ὄχημα πληθεὺς μελισσῶν.

ὑπὸ τὴν Σοφοκλέα καὶ Εὐριπίδην, ἡ Κωμῳδία ἐλαμ-
 πρύνετο ὑπὸ τῷ Φρυνίχῳ, Κρατίῳ, καὶ ἐξαιρέτως ὑπὸ
 τῷ Ἀριστοφάνει, ὁ ὁποῖος εὐφραίνων τὰς Ἀθηναίους μὲ
 τὰς μῶμους, τὰς ἀνειδίξε μὲ τὴν σατυρικὴν τε. Αὐτοὺς
 δὲν ἦτο μὲν τόσον ἔμπειρος εἰς τὰς τεχνήϊτας ἀνείσ-
 μους, οἱ ὅποιοι ἔμποῦσιν εἰς τὴν νεωτέραν κωμῳδίαν τό-
 σην ἡδύτητα, ἅμα δὲ καὶ δριμύτητα, πλὴν ζωηρὸς καὶ
 ἐμφατικός· καὶ ἐπειδὴ παριστῶτο τὰ πρόσωπα δίχα
 μεταβλητῆς τῶν ὀνομάτων, ἱερωσιῶν κτ., ἐθαυμάζον-
 το συνεχῆς εἶναι αἱ παραστάσεις τε, καὶ ἦσαν ἐπομένως
 ἀφελιμώτεροι, παρὰ αἱ τῶν τραγικῶν. Ἡ ἐποχὴ,
 περὶ ἧς ἤδη ὁ λόγος, δικαίως ἔμπορει νὰ ὀνομασθῇ ἐ-
 λεύθερος αἰὼν τῆς ποιητικῆς ἐν Ἑλλάδι, πρὸς ὃ
 πολλὰ αἰτία συνήργουν. Τὰ ἤδη τῶν Ἑλλήνων ἐκαλ-
 λύνθησαν, καὶ αἱ ἰδέαι αὐτῶν ἐπλατύνθησαν διὰ τῆς
 πρὸς τὰ ἀλλόφυλα ἔθνη συναναστροφῆς, καὶ διὰ τῆς
 διδασκαλίας τῶν φιλοσόφων. Τὸ δὲ κύριον αἰτίον τῶν
 ποιητικῶν ἀγώνων ἦτο τὸ γλυκὺ, ἀνθηρὸν, ἁρμονικόν,
 πλέσιον καὶ ποικίλον τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, ἐν ᾧ συν-
 ἔγραφον.

Κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν ὁ Ἡρόδοτος πρεσβεύεται
 πατὴρ, ὅστις ἰσόρησε τὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων καὶ Περ-
 σῶν, καὶ περιέγραψε κατὰ πλάτος τὰ πράγματα ὅ-
 λων σχεδὸν τῶν λοιπῶν ἔθνων ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ
 Κύρου ἕως τοῦ Ξέρξου. Τὸ σύγγραμμά τε συνίσταται εἰς
 ἐννέα βιβλία ὀνομαζομένας κατὰ τὰς ἐννέα μέσας,
 καὶ συνεγράφη ἐν Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, καὶ θεωρεῖται ὡς
 ἀκροτέλειον ἀρχέτυπον τῆς ἀπλότητος καὶ εὐφραδείας.

Ὁ Θουκυδίδης λογίζεται συγγραφεὺς ἀξιώτερος,
 ἢ ὁ Ἡρόδοτος. Αὐτὸς δὲν ἔχει μὲν τὴν φημιζομένην εὐ-
 φραδεῖαν τοῦ Ἡρόδοτου, εἶναι ὅμως κριτικώτερος καὶ ἐ-

νεργητικώτερος· συνέγραψε δὲ τὴν ἱστορίαν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ ἕως τῷ καὶ χρόνῳ.

Περὶ τῷ Σωκράτῳ, Ἀριστοτέλει καὶ ἄλλων περιβλέπτων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ φιλοσόφων, ἐγένεον ἀνάμνησις εἰς διάφορα μέρη τῷ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος (1). Ἐπειὸν δὲ μόνον εἶναι ἄξιον τῆς ἡμετέρας προσοχῆς, ἢ εὑρεσις τῆς Μετωνικῆς περιόδου (ἐνεαδεκαετηρίδος), ἣτοι τῷ χρυσῷ ἄριθμῷ παρὰ τῷ Μέτῳ. Οὗτος ὁ φιλόσοφος ἤκμαζεν ὀλίγῳ πρότερον τῆς ἀρχῆς τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ ποιητὴς Πίνδαρος ἦτο Θηβαῖος καὶ σύγχρονος τῷ Μέτῳ (2).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ἀπὸ τῷ τέλει τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ ἕως τῆς τελευτῆς τῷ Σωκράτῳ.

Η νίκη τῷ Λυσάνδρῳ ἐπέφερε τοιαύτην τρομερὰν πληγὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε οὗτοι ἐπέζησαν μόνον

(1) Ἐλαίπυσιν οἱ Σοφισταί, οἱ σύγχρονοι τῷ Σωκράτῳ καὶ τῶν ὁπαδῶν (ὡς ὁ Γοργίας, Περσίδης)· οἱ ἀκροῶνται τῷ Σωκράτῳ (ὡς ὁ Πλάτων, Ἀντισθένης, Ἀριστοππος)· οἱ ῥήτορες (ὡς Ἰσοκράτης)· ὁ ἰατρός Ἰπποκράτης ἐπὶ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ· οἱ ἀγαλματοποιοί (ὡς ὁ Φειδίας)· καὶ οἱ ζωγράφοι (ὡς ὁ Πολύγνωτος).

(2) Ὅσα περὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ καθρέπτι ἀπανταχῶς καὶ ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ μέγ. Β΄.

[illegible]

(1) Η' λέξις ἁγῆστος κατὰ τὸ ἔχον διακρίσιν,
ἁγῆστος, ἐκκλησιαστικὴ ἐπὶ καλῶς.

τριάκοντα καταπείσαντες τὸν Καλλιβίον πρὸς τὰς σκοπύτων διὰ χρημάτων καὶ πάσης ἄλλης θεραπείας, ἐ-
 τυράννευ ἐκ' ἀδείας, γεμίζοντες τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ αἵ-
 ματος τῶν, ὅσοι διὰ τὸν πλῆτον καὶ τὴν ὑπόληψιν, ἢ
 διὰ τὰς ἀρετὰς, ἐνομίζοντο οἱ ἐπιπινδυνωδέεσθαι εἰς τὴν
 τυραννίαν των.

Μία τῶν πρώτων ὡμῶν πράξεων τῶν τριάκοντα
 ἦν ὁ θάνατος τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ ὅποιος κατέφυγεν εἰς
 τὴν Περσίαν. Οὗτος ὁ δυσυχὴς κρατηγὼς ἐνδυμήμερος
 ἔτι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρεός, ἐφρόντιζε πάντοτε νὰ
 μνησθῇ ὅσον τάχιστα εἰς τὰς Ἀθηναίαις ὅλα, ὅσα ἡμ-
 πόρην νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν
 των. Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἀποφασίσας ὁ Κύρος, ὁ
 υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, νὰ ἐξώσῃ ἀπὸ τοῦ θρό-
 νου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀρταξέρξην, κατέπεισε τὰς Λα-
 κεδαιμονίους πρὸς βοήθειαν. Ἐπειδὴ ἔν ὃ Ἀλκιβιάδης
 ἠγωνίζετο νὰ ματαιώσῃ τὸτο εἰσδηπότε τρόπον, οἱ ἐν
 Ἀθήναις φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων, εἰπὺν οἱ τριάκοντα
 τύραννοι, φοβέμενοι τὰ μηχανήματα τοιαῦτα ἀνωτέρω
 νοός, ἐφανέρωσαν εἰς τὰς Λακεδαιμονίους, ὅτι τὰ πράγ-
 ματα διεφθείροντο, ἂν δὲν φονευθῇ ὁ Ἀλκιβιάδης.
 Οὕτω ἐγράψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τὸν Φαρνάβα-
 ζον, καὶ παρεκάλεν ἐνδέρμως νὰ τὰς ἐλευθερώσῃ παν-
 τὶ τρόπῳ ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ ἀντίπαλον, τὸν Ἀλκιβιά-
 δην, δεικνύοντες ἀξιομίσητον καὶ ἀσυγγνώστον σμικρο-
 πρέπειαν ἐνδεικτικὴν τῆς μεγάλης ἐκπτώσεως τῆς
 Σπάρτης ἀπὸ τῶν πατρῶων ἡδῶν. Ἐκεῖνοι δὲ, οἵτινες
 ἐσάλησαν νὰ φονεύσωσι τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅσις ἔτυχε
 τότε ζῶν εἰς κώμην τινα τῆς Φρυγίας μετὰ τῆς πολ-
 λακίδος Τιμάνδρου, μὴ τολμῶντες νὰ ἔμβωσιν εἰς τὴν
 οἰκίαν, περιεκύκλωσαν αὐτὴν καὶ ἑκατοῖ. Ὁ Ἀλκιβιά-

δης ἐξελθὼν, ἐσώθη μεταξὺ τῶν φλογῶν, ἔχων τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα· οἱ δὲ βάρβαροι φοβόμενοι νὰ συνελθῶσιν εἰς χεῖρας μετ' αὐτῆ, δὲν ὑπέμειναν, ἀλλὰ φεύγοντες ἢ ἀναχωρῶντες, ἐν ᾧ κείνος πρέχων, ἔρριπτον μακρόθεν σωρηδὸν ἀκόντια ἢ βέλη ἐπ' αὐτὸν, ἕως ὃ ἐπεσε νεκρὸς κατὰ γῆς. Ἡ Τιμάνδρα ἀνέλαβε τὸν νεκρὸν, ἢ ἐνδύσασα αὐτὸν τὰς πολυτίμες χιτῶνάς της, τὸν ἔθαψεν ὅσον ἐνδύχετο λαμπρῶς ἢ φιλοτίμως (Πλέτ. εἰς Α' λκιβ.).

Τοῦτο τέλος ἔλαβεν ὁ Α' λκιβιάδης, τῷ ᾧ οἱ αἰ μεγάλαι ἀρεταὶ ἡμαυρῶντο ἀπ' ἄλλα μεγαλήτερα ἐλαττώματα. Δύσκολον εἶναι νὰ διορίσῃ τις, ἂν τὰ καλὰ εἴτε τὰ κακὰ ἦδη τε ἦσαν ἐπιζημιώτερα εἰς τὴν πατρίδα τε, διότι δι' ἐκείνων τὴν ὑπάτα, ἢ διὰ τέτων τὴν ἔβλαπτεν. Ἡ μεγάλη ἀξιοπρέπειά τε ἦτον ἡνωμένη μετ' γενναιότητα ψυχῆς. Αὐτὸς ἦτον ὠρμῖος ἢ εἰειδῆς, εὐφραδῆς, πολιτικὸς ἢ κόλαξ, ἢ ἐν γένει ὅλως ἐκ φύσεως πολλὰ θελπετικός· ἐτι δὲ φιλόδοξος ἢ φιλήδονος, ἀλλ' ἔχι τόσον ἐκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς, ὥς ὅτι ἂν ἀμελῇ δι' αὐτὰς τὴν δόξαν, γινώσκων πότε νὰ παραδίδεται εἰς αὐτάς, ἢ πότε ν' ἀπέχη κατὰ τὰς περιστάσεις. Οὐδεὶς εἶχε ποτὲ τόσον εὐκαμπτον πνεῦμα ὡς αὐτὸς, μεταμορφούμενος εἰς τὰς ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένας μορφὰς μετ' ἀνείκαστον εὐκολίαν ἢ μετ' ἐπιτηδειότητα ἢ εὐπρέπειαν, ὥσαντι ἦτο πᾶσα μία ἀπ' αὐτὰς ἄμφωτος εἰς αὐτόν.

Τοιαυτοτρόπως ἐπολιτεύοντο οἱ τριάκοντα· φοβόμενοι δὲ τὸν ὕχλον, ἔδοσαν εἰς τριχιλίους τῶν πολιτῶν μέρος τῆς δυνάμεώς των, ἢ διὰ τέτων ἐφόβον τὰς λοιπὰς· ἢ λαβόντες θάρρος διὰ τὴν τόσῃν αὐξήσιν τῆς δυνάμεως, συνεφώνησαν ἐν ἑαυτοῖς νὰ ἐκλέξῃ ὁ κατὰ

έκαστος ένα άνθρωπον, διὰ τὰ τὸν θανατώσῃ ἢ τὸν ἀρπάσῃ τὰ ὑπάρχοντά τε πρὸς πληρωμὴν τῆ μιῦθ τῶν σωματοφυλάκων. Μένος δὲ ὁ Θηραμένης, εἰς ἐξ αὐτῶν, φρίττων εἰς τὰ ἔργα των, ἠναντιῖτο. Διὸ ἔ Κριτίας, ὁ ἑξαρχος ταύτης τῆς μυσαρᾶς ἀποφάσεως, νομίζων ἀναγκαῖον τὸ τὸν ἀπομακρύνῃ τὸν Θηραμένην, τὸν κατηγόρει εἰς τὴν βελὴν, ὅτι ἠγωνίζετο τὸν ἀνατρέψῃ τὴν πολιτείαν. Ὅθεν κριθεῖς ὁ Θηραμένης ἐνδοχος θανάτου, ἠναγκάσθη τὰ πῆν τὰ κώειον, ὁ ὁποῖος ἦν ὁ μόνος ἐν Αἰθύναις τότε συνειδισμένος τρόπος τῆ θανάτου. Οἱ Σωκράτης, ὁ διδάσκαλος τῆ Θηραμένης, ὑπῆρχεν ὁ μόνος τῆς βελῆς, ὅσις ἐτόλμησε καὶ τὸν διαυθεντεύσῃ, ἢ μετὰ τὸν ἰκέινθ θάνατον ἀνιέλθῃν ἀφοβῶς εἰς τὰς τριάκοντα, παρὰ θάρρυνων τὰς βελευτάς καὶ τὰς πολίτας κατ' αὐτῶν.

Οἱ τύραννοι ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τοῦτον σύττροφον, τῆ ἑποῖς μόνῃ ἢ παρεσῖα ἦτον αὐτοῖς παντοτεινὸς ἑλεγχοί, ἐτυράννυν ἤδη ἀφόβως, ὥσε καθεμέραν ἠκέοντο εἰς ὅλην τὴν πόλιν φιλακαὶ καὶ φόνοι (1), καὶ πᾶς τις ἐστρεψε περὶ ἑαυτῆ καὶ τῶν φίλων. Ἐν ταύτῃ τῇ παγκοίνῳ συμφορᾷ δὲν ἦτο κτταφύγιον, ἐτ' ἐλπίς ἐλευθερίας. Ὅλοι οἱ ἐν Αἰθύναις ὁπωσὲν ἄξιλοι ἢ φιλελευθεροὶ πολῖται ἔφυγον αὐτοθελήτως (ἐπὶ τὸν Θρασύβελον) ἀπὸ πόλιν τόσον σκληρῶς καὶ ἀτίμως δελωθεῖσαν, ἢ ἀπῆλθον ἀλλαχόσε ζητῶντες ἄσυλον ἢ εἰρηγικὸν καταφύγιον. Οἱ ἀπάνθρωποι Λακεδαιμόνες θέλοντες καὶ ὑπερήσῃσι τὰς αἰτίας φυγάδας ἐ αὐτῆς τῆς ἰσχάτης παραμιθίας, ἀπηγόρευσαν με θυμόσιον ψήφισμα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ὑποδεχίων-

(1) Senek. de tranquill. anim. c. III.

ται αὐτὲς, καὶ ἐπρόσαξαν τὰς παραδώσωσιν εἰς τὲς τριάκοντα τυράνους, ζημιῶντες μὲ πέντε τάλαντα, ὅσαι παρέβαινον τὸ τοῦ πρόσαγμα. Δύο μόνον πόλεις παρέκβησαν, τὰ Μίγαρα καὶ αἱ Θήβαι, ἐξ ὧν ἡ τελευταία ἔγραψε μάλιστα ψήφισμα προσάξουσα νὰ παιδεύωνται, ὥσοι βλέποντες Ἀθηναίων φυγάδα, δὲν βοηθήσωσιν αὐτῷ ἐξ ὅλης δυνάμεως. Οἱ Λυσίας, Συρακέσιος ῥήτωρ καὶ ἐξήριστος ἀπὸ τὲς τριάκοντα, συνήθροισε δι' ἰδίας δαπάνης 500 στρατιώτας, καὶ τὲς ἐξείλεν εἰς βοήθειαν τῆς μητροπόλεως τῆς εὐγλωττίας (Γ' ες. Ε'. Κεφ. Θ').

- π. χ. 401. Οἱ Θρασύβελος, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ φιλελευθερός, βλέπων τὴν ἀξιοδακρυτὸν κατάστασιν τῆς πατρίδος, ἀπεφάσισε πρῶτος νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ· καὶ ἔλθων εἰς τὰς Θήβας, συνεβελεύετο μετὰ τῶν συμπολιτῶν, ἐν οἷς ἐψηφίσθη ν' ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, καὶ ἂν ἔμελλον νὰ κινδυνεύσωσι μεγάλως. Μισεύσας ἔν ὃ Θρασύβελος, ὥς λέγει ὁ Νέπωρ, μὲ τριάκοντα μόνον ἀνδρώπες, ἢ τὸ πιθανώτερον, κατὰ Ξενοφῶντα, μὲ ἐβδομήκοντα, ἐκυρίευσε τὴν Φυλὴν, μικρὸν ὀχύρωμα εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς. Τὸ τοῦ ἐπιχειρήματα ἐδορύβησε τὲς τυράνους, οἱ ὅποιοι ἀμέσως κινηθέντες ἐκ τῆ ἀσείας μὲ τὲς τριχιλίους στρατιώτας καὶ μὲ τὲς Σπαρτιατικὰς Φρερεῖς, εἰς μάτην ἠγωνίζοντο νὰ κυριεύσωσι τὸ Φρέριον· καὶ βλέποντες, ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ τὸ κυριεύσωσι δι' ἐφόδου, ἀπεφάσισαν νὰ τὸ πολιορκήσωσιν· ἐπειδὴ δὲ εἶχον σπάνιν τῶν πρὸς τὸ τοῦ ἐπιτηδείων, καὶ κείνην τὴν νύκτα ἔπεσε παμπληθεὺς χιών, ἐβιάσθησαν ν' ἀναχωρήσωσι τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφέντες μόνον ὀλίγους τῶν στρατιωτῶν, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰς εἰσδρομὰς τῆ ἐχθρῆ εἰς τὴν χώραν. Οἱ Θρασύβελος παρήρησας, δὲν ἔμεινε πλέον κα-

τάκλειςος, ἀλλ' ἐξῆλθε τῆς Φυλῆς διὰ νυκτός· καὶ λαβὼν χιλίους ἀνδρώπεις, ἐκυρίευσεν τὸν Πειραιᾶ. Οἱ τριάκοντα ἔδραμον αὐτῷ μετὰ τὸ σφάτευμα, καὶ περυσὺς ἠκολέθησε σκληρὰ μάχη. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶται ἀπὸ τῆ ἑνὸς μέρους ἐμάχοντο ἀνδρείως καὶ σαρδραῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, οἱ δὲ ἀπὸ τῆ ἄλλης νωθρῶς καὶ ἀμελῶς ὑπὲρ τῶν τυράννων, ἡ νίκη δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιρρέπης, ἀλλ' οἱ τύραννοι ἐνίκηθησαν, καὶ ὁ Κριτίας ἔπετε. Τότε βλέπων ὁ Θρασύβελος τὸν λοιπὸν στρατὸν φεύγοντα, "διατὶ φεύγετε, ἔλεγεν, ἀπὸ προσώπου με, καὶ με φοβεῖσθε ὡς νικητὴν, καὶ δὲν με βοηθεῖτε μᾶλλον ὡς ὑπέρμαχον ὑμῶν; Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἠέχθροί, ἀλλὰ συμπολίται· ὅτε ἐκινήσαμεν πόλεμον κατὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ κατὰ τῶν τριάκοντα μόνον καὶ τυράννων." Αὐτὸς ἐνεθυμίζεν αὐτὸς πόρρω, ὅτι εἶχον τὴν αὐτὴν ἀρχὴν καὶ πατρίδα, τὴς αὐτὴς νόμους καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν, καὶ παρεκίνει νὰ εὐπλαγχνωθῶσι τὴς φυγάδας συμπολίτας, καὶ νὰ τὴς ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ν' ἀναλάβωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὴν προτέραν ἐλευθερίαν. Αὕτη ἡ ὁμηγορία ἐνέργησε, καθὼς ἔπρεπε, καὶ τὸ σφάτευμα ἀνῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐδίωξεν (εἰς τὴν Ἐλευσίνα) τὴς τριάκοντα, καὶ κατέστησεν ἀντὶ τέτων ἄλλους δέκα· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἔπραξαν καλλίτερον παρὰ τὴς τριάκοντα.

Μ' ὅλον ὅτι ἡ πολιτεία μετεβλήθη ὅτω, καὶ οἱ τριάκοντα ὑσερήθησαν τῆς ἀρχῆς, αὐτοὶ ἔτρεφον ἐλπίδας τε ν' ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν ἐξουσίαν, καὶ ἔσειλαν πρέσβεις εἰς Λακεδαιμόνα ζητῶντες βοήθειαν, εἰς τὸ ὅποιον καὶ συγκατένευσεν ὁ Λύσανδρος (1). Ἀλλ' ὁ

(1) Οἱ ἐν Ἐλευσίνῃ τριάκοντα καὶ οἱ δέκα ἔσειλαν πρέ-

Παυσανίας, ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, εὐσπλαγχνιζόμενος τὴν Αἴθνην διὰ τὴν ἐλευσίαν κατ'ἔασιν, ἐβοήθει αὐτὸς κρυφίως, καὶ ἐνέργησε νὰ γένῃ μεταξὺ Αἰθνηῶν καὶ Σπάρτης εἰρήνη, ἣ ὁποῖα ὤμως ἐσφραγίσθη διὰ τὴν αἵματος τῶν τυράννων, οἱ ὅποιοι λαβόντες τὰ ὅπλα διὰ νὰ σφερωθῶσι πάλιν εἰς τὴν προτέραι δυναστείαν, κατεσφάγησαν· καὶ ἔτιως αἱ Αἰθῆναι ἀνέλεβον παντελῆ τὴν ἐλευθερίαν. Μετὰ τῆτο ἐπρόβαλεν ὁ Θρασύβελος ἀμνησίαν, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πολῖται ὑπέχοντο ἐνόρκως νὰ λησμονήσωσι παντελῶς ὅλα τὰ παρελθόντα. Ἡ διοίκησις ἀποκατεστάθη ὡς καὶ πρότερον· οἱ παλαιοὶ νόμοι ἐκυρώθησαν· οἱ δικασταὶ ἐχειροτονεῖτο κατὰ τὴν συνήθη τάξιν· καὶ ἐνὶ λόγῳ, ἡ δημοκρατία ἐνεχειρίσθη πάλιν εἰς τῆτον τὸν ταλαίπωρον δῆμον. Ὁ Ξενοφῶν λέγει, ὅτι ἡ ἐμφύλιος λύσσα τῶν τυράννων ἐφθίρειν εἰς ὅκτω μῆτας περισσοτέρους ἀνθρώπους, παρὰ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἐντὸς δεκά χρόνων (1).

Μετὰ τὴν εὐτακτον ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Αἰθνήναις, καὶ αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι ἔζων εἰρηνικῶς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκρατῆντο εἰς παντελῆ ὑποταγὴν ὑπὸ τῆς Σπάρτης, ἣ ὁποῖα ἤδη εἶχεν ἀναντιρρήτως τὴν

σβεις ἐν οἰόματι τῶν τρισχιλίων. Οἱ Σπαρτιάται τὴν ἐδάεισαν καὶ 100 τάλαντα, καὶ ἔστειλαν στρατηγὸν τὸν Λύσανδρο. Ὁ Λυσίας (κατὰ Ἑρατοστ.) ἄλλως πως ἰσχυρεῖ τὸ πρᾶγμα.

(1) Ὁ Ξενοφῶν λέγει τῆτο διὰ τὴν νόμον τῶ Κλεοκρίτου (Β'. 4. 33)· ἀλλὰ φαίνεται ὑπερβολὴ τῆ πρᾶγματός. Οἱ δὲ νόμοι τῶ Σόλωνος δὲν ἐκυρώθησαν πάλιν, ἀλλ' ἐξηγάθησαν, δι' ὃ καὶ ἐψηφίσθησαν εἰκοσι ἄνδρες (Ὁρα Ἀνδοκ. περὶ μυσηρ. Σελ. 39.).

ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Σπαρτιάται εἶχον σχεδὸν νόμον τὸ νὰ διατηρῶσιν αὐτὴν τὴν ἡγεμονίαν μὲ παντοτεινὴν ἐνασχολίαν, ἐζήτην νέας προσφύσεις πολέμου· καὶ ἐπειδὴ μέρος τῶν δυνάμεων τῶν ἡμῶν μετ' ἄλλου Ἑλληνικοῦ στρατεύματος ἐνηχολεῖτο τότε εἰς πόλεμον μεταξὺ τοῦ Περσικοῦ βασιλείου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀπαραγκάτον εἶναι νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ νὰ διηγηθῶμεν περὶ τῶν Περσικῶν πραγμάτων, ὅσα μόνον ἀνέκυσιν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κύρου, διὰ τὴν ὁπία ἐσάληταν τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα· μάλιστα δὲ, ἐν ᾧ συνέβησαν πολλὰ, διὰ τὰ ὅποια θεωρούμενα μετὰ προσοχῆς δικαίως ἐμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ αὕτη ἡ ἐκστρατεία ὡς μία τῶν θαυμασιωτάτων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡμεῖς εἶπαμεν ἀνωτέρω, ὅτι Κύρος, ὁ υἱὸς Δαρῆος τοῦ βασιλέως τοῦ Περσικοῦ, ἐφθόνην τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Ἀρταξέρξη, καὶ πολλάκις ἡγωνίσθη ν' ἀρπάσῃ τὸ σκήπτρον τῆς βασιλείας (1). Ὁ Ἀρταξέρξης ἐγίνωσκε μὲν κάλλιστα τὸ πόσον ἐπρεπε νὰ φοβῆται τοιοῦτον τολμηρὸν καὶ φιλότιμον ἀδελφόν, ἀλλὰ διὰ τὰς δεήσεις καὶ τὰ δάκρυα τῆς μητρὸς Παρυσάτιδος, ἡ ὁποία ὑπερηγάπα τὸν νεώτερον υἱόν, συγχωρήσας ἐπέλεξε αὐτὸν εἰς διοίκησιν τῆς Ἀσίας, δὲς αὐτῷ ἐναντίον τῶν νόμων τῆς πολιτικῆς ἀπόλυτον ἐξουσίαν ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, ὅσας ἀφῆκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ ἀποθνήσκων. Ὅταν ἐφθασεν ὁ Κύρος ἐκεῖ, ἐπεμελεῖτο ν' ἀποκτήσῃ μὲ τὸ μέσον τῶν βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων δυνάμιν καὶ ἰσχύν, διὰ

(1) Ὅσα περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κυροῦ βιβλ. Περσ. Περσ. ἀνάβασ. Πλάταρχ. ἐν βίῳ Ἀρταξ. Διόδ. Σικ. Βιβλ. ΙΔ'. 1^{ος}. Βιβλ. Ε'.

νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἀδελφὸν τε. Ὁ Κλέαρχος, ἐξοριθεὶς ἀπὸ τῆς Σπάρτης, κατέφυγεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κύρου, ὅπε ἦτο πολλὰ χρήσιμος ὡς ἔμπειρος, ἐπιτήδειος καὶ ἀνδρὴς στρατηγός. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, πολλαὶ πόλεις ἐν τῇ σατραπείᾳ τοῦ Τισσαφέρους ἀποστάσαι, ὑπετάχθησαν εἰς τὸν Κύρον. Τότε τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποσον δὲν ἦτο τυχηρὸν συμβεβηκὸς, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῶν πρυθίων σκοπῶν τοῦ Κύρου, πρὸξένησε πόλεμον μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν. Οἱ πρέσβεις τοῦ Κύρου, οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως, δὲν ἔπαυσαν σπείροντες λόγια, τὰ ὅπῃα προδιέθεττον καὶ προπαρεσκευάζον τὰς γνώμας τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν μεταβολὴν καὶ ἀποστασίαν, καὶ λέγοντες, ὅτι ἡ ἐπαρχία ἀπῆται βσιλεία, ὡς ὁ Κύρος, μεγαλοπρεπῆ, ἐλευθέριον, φιλοπόλεμον καὶ εὐεργέτην τῶν ὑπηρετῶν τε, καὶ ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς βασιλείας εἶχε χρεῖαν μονάρχου πλήρους φιλοτιμίας καὶ ἀνδρίας πρὸς διατήρησιν καὶ αὐξήσιν τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ λαμπρότητος. Τὰ στρατεύματα τοῦ Κύρου, τὰ ὅπῃα συήχθησαν λόγῳ μὲν πρὸς χρεῖαν τῆς διοικήσεως, ἔργῳ δὲ πρὸς ἀνατροπὴν αὐτοῦ, συνίσταντο ἀπὸ 13,000 Ἑλλήνων (1), οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ δυνατώτατοι καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ στρατεύματος. Ὁ Κύρος ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν τε μόνον εἰς τὸν Κλέαρχον, τὸν στρατηγὸν τῶν Πελοποννησίων στρατευμάτων, καὶ καθ' ὁδὸν ἠγωνίσθη νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐνοίαν τῶν στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν, φερόμενος πρὸς αὐτοὺς φιλανδρώπως, συνανα-

(1) Καὶ ἀπὸ 100,000 βαρβάρων. Ὁ γόλος συνίστατο ἀπὸ 60 πλοῖα, ὧν τὰ μὲν 35 Ἑλληνικὰ διεκέντο ἀπὸ τῶν Λακεδαιμόνιων Πυθαγόραν (κατὰ Ξενοφ. Σύμμιον), τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ Κύρου ἀπὸ τῶν Τάμων.

πρεφόμενος οἰκειακῶς, ἢ προσάζων νὰ ἔχωσιν ὅλα τ' ἀναγκαῖα. Τελευταῖον, ἐκινήθη ἀπὸ τὰς Σάρδεϊς ἐξ-
πορεύετο πρὸς τὰς ἐπαρχίας τῆς μείζονος Ἀσίας. Τὸ
Ἑλληνικὸν κράτεμα δὲν ἐγίνωσκεν ὅτε τὸν σκοπὸν,
ὅτε τὴν ἀφορμὴν τῆ πολέμου.

Ὅτε δὲ ἰφθασεν ὁ στρατὸς εἰς Ταρσὺς, ὑποπ-
τεύοντες οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἐπορεύοντο κατὰ τῆ βασι-
λείας, δὲν ἠθέλησαν νὰ προχωρήσωσιν, ἀλλ' ἐκραζον
μεγαλοφώνως, ὅτι δὲν ἐμικλώθησαν ἐπὶ ταύτῃ τῇ
συμφωνίᾳ. Ὁ Κλεάρχος, ὁ στρατηγὸς αὐτῶν, ἠγωνί-
σθη νὰ κατασβέσῃ ταύτην τὴν φλόγα κατ' αὐτὰς τὰς
ἀρχὰς, ἢ πρῶτον μὲν μεταχειρίσθῃ δύναμιν ἢ βίαν,
ἐδὲν δὲ κατορθώσας, ἔπαισεν ἐναντιόμενος αὐτοῖς Φα-
νερώς· ἢ προσποιούμενος, ὅτι ἠκολούθει εἰς τὸ ζήτημά
των ἢ ἐθαύμαζε τὸν καλὸν σκοπὸν των, ἐκήρυξε δημο-
σίᾳ, ὅτι ἠγάπα νὰ ἦναι πάντοτε μετ' αὐτῶν, ἢ συνε-
βύλευσεν αὐτοῖς ἵνα ἐρωτήσωσι τὸν Κῦρον διὰ πρέσβων
ἐναντίον τίνος ἐπορεύοντο, διὰ νὰ γινώσκωσι τὸ πραγ-
μатеόν, ἢ διὰ ταύτης τῆς πανουργίας κατατραυλίσθησαν αἱ
εἰσέσεις, ἢ ἡσύχασαν αἱ καρδιαί των· ἐκλέχθη δὲ αὐ-
τὸς μετ' ἄλλων τινῶν ἀξιωματικῶν πρέσβυς. Οἱ δὲ
Κῦρος μανθάνων παρὰ τῷ Κλεάρχῳ ἐντελῶς τὰ πάντα
ἀπεκρίθη, ὅτι ἤρχετο ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν Ἀβροκόμην, ὁ
ὁποῖος ἦτον ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν δώδεκα στα-
μῆς (1) μακράν. Οἱ Ἕλληνες ἀκέσαντες ταῦτα, ἐνόη-
σαν μὲν, ὅτι ἤρχοντο κατὰ τῆ βασιλείας, ἀπεφάσισαν
ὅμως νὰ προχωρήσωσι, ἢ ἐζήτησαν μόνον αὔξησιν τῆ
μικτῆς. Ὁ Κῦρος ὑποχέσθη νὰ δώσῃ εἰς πάντα στρατιώ-
την ἀντὶ ἐνὸς δαρεικῆ ἐν ἢ ἡμισυ τῆ μηνός· ἢ διὰ νὰ

(1) Σταθμὸς δηλοῖ μιᾶς ἡμέρας ὁδόν (μονάκι).

[illegible]

Προχώρας τον ό Κενόρας με μανράλιν σταθερή, εμμέ-
λειν άπασταχούσιον, ότι ό βλασταίνος διέ ήμολήσασιν εν τω
έναντι ήμώτων εις μέγλην, άλλα ήπρόσμενοι εις τήν ή-
ρότατον μέγλη τήν Περίαν, έως ή σπασχιδίωσιν όλιν αλ
οιωνύμενος, ή ήμμεσ πρός άπασιν εις τήν πρσίονος
τήν Βαβυλωνος τήφρον πέρτασ όύρουω τον πλάνος,
τρου τον βίσιος, ή όίσιονος απασταχού τον μήκος,
άπώ τή ήνφύστας έως τή τείχους τήν Μηνόας μεσασί-
ώ ή ή ήνφύστας ή τήν τήφρον άντήκας εσής πέρσιονος
έως απώ τον πλάνος, τήν όπώων ό Κενόρας ήπινέω-
ρήσας τήν προύρημής ήμώτων, διέβη με όλιν τήν
τειμμε. Ο βλασταίνος ήμώτων εν ήμώτων τμήν
οιόβλασιν, ή άντήκας άπώων εν πλάνος πέρσιονος
πρσίονος πρός τήν Βαβυλωνος. Κας άπώων τήν
πών ήπρούχου ή Κενόρας άπτήκας, όίς τή μεν Κλάν-
χου τήν ήύσιν τήν όίέ ή ήμώτων τήν ήνφύστας τήν
τμήμμε, τήν όίέ Μένων τήν ήύσιν τήν ήμώτων, ή
άπώμώτων πέρσιονος τον μέγλην, έως ότ ή πλάνος
ώ ή πλάνος ή ήνφύστας τήν ήνφύστας τήν ήνφύστας
βλασταίνος, σπασχιδίωσιν άπώ ήν πλάνος ήν όί-
εσιν

χιλιάδας ἀνδρώπων παρεκτός ἐξ χιλιάδων ἐπιλέκτων ἵππέων.

Ὁ τότες, ὅτε ἐγένετο ἡ μάχη, ὠνομάζετο Κένναξα, ὡς 25 μίλια (500 σάδια) μακρὰν ἀπὸ τῆς Βαβυλώνος. Ὁ Κῦρος ἀναβάς ἐφ' ἵππου μὲ τὸ παλτὸν (ἀκόντιον) εἰς τὴν χεῖρα, παρήγειλεν εἰς ἕλες τὰς στρατιώτας νὰ ὀπλιωῶσι καὶ νὰ προχωρῶσιν εὐτάκτως. Ἐν τέτοις, ἡγγίζεν ὁ Ἀρταξέρξης κατ' ὀλίγον ἐν εὐταξίᾳ, δισικῶν τὸ σράτευμα χωρὶς ταραχῆς καὶ συγχύσεως. Αὕτη ἡ εὐταξία ἐξέστησεν ὑπερβαλλόντως τὰς Ἑλλήνας, οἱ ὅποιοι ἤλπιζον νὰ ἴδωσι μεγάλην ἀταξίαν καὶ ταραχὴν εἰς τόσον πολυάριθμον σράτευμα, καὶ ν' ἀκύνωσι βαρβαρικὰς φωνάς, καθὼς προείπεν ὁ Κῦρος.

Ὅτε δὲ τὰ δύο στρατεύματα ἡγγισαν ὡς τρία ἢ τέσσαρα σάδια (400-500 βήματα), τότε οἱ Ἕλληνες παιανίζοντες περιεπάτην κατ' ἀρχὰς ἀργῶς καὶ μετασιωπῆς· πλησιάσαντες δὲ εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἐβόησαν μεγαλοφώνως κτυπῶντες τὰ δόρατα ἐπὶ τὰς ἀσπίδας, διὰ νὰ φοβίσωσι τὰς ἵππους, καὶ παραθαρρύνοντες ἀλλήλους, ὥρμησάν παύσασθαι εἰς τὰς βαρβάρους, οἱ ὅποιοι δὲν ὑπέμειναν τὴν προσβολήν, ἀλλ' ἐφυγον ὅλοι πλην τῆ Τισσαφέρνης, ὁ ὅποιος ἔμεινε ἀκίνητος μὲ ὀλίγον μέρος τῆ στρατείας. Ὁ Κῦρος ἰδὼν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐτρέψαν εἰς φυγὴν τὸν ἐχθρὸν, ἔχαιρε καὶ ἐπροσκυνεῖτο ἤδη ὡς βασιλεὺς ἀπὸ τῆς περὶ αὐτόν· ἀλλ' αὐτὸς δὲν παρδίδῃ εἰς ματαίαν χαρὰν, ὅτε ἐνόμιζεν εἶτι τὸν ἑαυτὸν νικητὴν· καὶ ἰδὼν, ὅτι ὁ Ἀρταξέρξης ἡγωνίζετο μὲ τὸ δεξιὸν κέρας νὰ τὸν κτυπήσῃ εἰς τὸ πλευρὸν, κινεῖται εὐθέως κατ' αὐτὸ μὲ τὰς ἑξακοσίας ἵππεας, φονεῖ τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὸν Ἀρταγέρσην, τὸν στρατηγὸν τῆς βασιλικῆς φρενῆς, ἡ ὁποία συνέστατο ἅ.

πὸ 6,000 ἵππεις, ἃ τὴς τρέπει εἰς φυγὴν· βλέπων δὲ τὸν ἀδελφόν τε, ἐβόησε μὲ ὄμματα σπινθηροβόλῃτα δι' ὀργήν, ὁρῶ γὼν ἄνδρα! ἃ εὐθέως τρέχει ἐναντίον τε συνοδευόμενος μόνον ἀπὸ τῆς πρώτης ἀξιωματικῆς, ἐπειδὴ οἱ σρατιῶται διώκοντες τῆς φεύγοντας ἐχωρίωσαν, τὸ ὅποιον ἦτο μέγα σφάλμα. Τότε ἡ μάχη ἔγινε τρόπον τινὰ μονομαχίᾳ μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν, Ἀρταξέρξης ἃ Κύρου, οἱ ὅποιοι ὡς λυσσῶντες ἐζήτην, καθὼς ποτε ὁ Ἑρτοκλῆς ἃ Πολυνείκης, νὰ χῶσῃ καθεὶς τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν τῆ ἀντιζήλου, ἃ διὰ τῆ θανάτου τῆ ἐτέρου ν' ἀρκάσῃ βεβαίως τὸ σκήπτρον τῆς βασιλείας.

Ὁ Κύρος διασκορπίσας ἐκείνους, ὅσοι ἐμάχοντο ἔμπροσθεν τῆ Ἀρταξέρξης, φθάνει ἃ φονεύει τὸν ἵππον τε ἃ ῥίπτει τὸν βασιλέα κατὰ γῆς· ὅτος δὲ ἀναστὰς ἀνέβη ἄλλον ἵππον, ἃ ὁ Κύρος ὁρμᾷ ἃ τὸν πληγώνει ἐκ δευτέρου, ἃ ἐτοιμάζεται νὰ καταφέρῃ ἃ τρίτην ἅμα δὲ ἃ ἐσχάτην, ὡς ἐνόμιζε, πληγὴν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, ὡς λέων πληγωμένος ἀπὸ τῆς κηνυγῆς, ὅστις ἐξαγριαίνεται περισσότερον ἀπὸ τὸν πόνον, ὁρμᾷ ἃ κεντίζει τὸν ἵππον τε θηριωδῶς ἐναντίον τῆ Κύρου, ὁ ὅποιος τρέχων κατὰ κεφαλῆς ἃ ἀπροφυλάκτως, ἐνέπεσεν εἰς τὸ μέσον πολλῶν δοράτων ῥιπτομένων σωρηδὸν κατ' αὐτὴν πανταχόθεν, ἃ ἐπληγώθη θανατηφόρως κατὰ τὴν ὥραν, ἐν ἣ οἱ λοιποὶ ἐτόξευσον κατ' αὐτὴν, ἃ ἔπεσε νεκρὸς κατὰ γῆς, ἀποθανὼν κατ' ἀλλήλους μὲν ἐκ τῆς παρὰ τῆ βασιλείας πληγῆς, κατ' ἀλλήλους δὲ ἀπὸ τινὰ Κᾶρα σρατιώτην. Οἱ μεγαλύτεροι ἄρχοντες τῆς αὐλῆς τῆ Κύρου μὴ θέλοντες νὰ ἐπιζήσωσιν εἰς τὸν θάνατον τοιούτου καλῆ βασιλείας, ἀπέθανον περὶ αὐτὸν, τὸ ὅποιον ὑπάρχει ἀπόδειξις σαφεστάτη, κα-

Θῶς λέγει ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ὁ Κύρος ἐγίνωσκε νὰ ἐκ-
λέγῃ τὰς φίλους, καὶ ἠγαπᾶτο ἐκ καρδίας ἀπ' αὐτῶν.
Ὁ Ἀριαῖος, ὁ στρατηγὸς τῆ ἰππικῆς, ὅσις ἔπρεπε νὰ ἦ-
ναι ὁ πιστότατος τῷ Κυρίῳ φίλος, ἔφυγε μὲ τὸ ἀρισε-
ρὸν κέρως, ὡς ἤκουσε τὸν θάνατόν τε.

Ὁ Ἀρταξέρξης ἐπρόσαξε τὸν εὐνῆχον Μεσαβί-
την νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα τῷ ἀδελ-
φῷ, καὶ ἐδῶξε τὸν ἐχθρὸν ἕως εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ
δὲ Ἀριαῖος δὲν ἐσάθη αὐτῷ, ἀλλὰ περάσας ἀνεχώρη-
σεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου τὴν προλαβῶσαν ἡμέραν ἐστρα-
τοπέδευσε τὸ σράτευμα, ὡς τέσσαρα μίλια (παρα-
σάγγας) μακρὰν τῷ στρατοπέδῳ. Ὁ Τισσαφέρνης μετὰ
τὴν φθορὰν τῷ περισσοτέρῳ μέρει τῆς ἀρισερᾶς τε πτε-
ρυγος, ἐκινήθη μετὰ τῷ λοιπῷ κατὰ τῶν Ἑλλήνων· καὶ
πορευόμενος παρὰ τὸν ποταμὸν, ἐκέρασε διὰ τῷ ψιλῷ
πεζῷ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἀνοιξαντες αὐτῷ τὸν δρό-
μον, ἔκαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτὸν διαβαίνοντα, χωρὶς ν'
ἀπολέσωσιν ἐδὲ ἕνα· ἠγεῖτο δὲ τῶν ψιλῶν ὁ Ἀμφιπο-
λίτης Ἐπιφάνης, ὅσις ἐλογίζετο δόκιμος στρατηγός.
Ὁ δὲ Τισσαφέρνης ὁρῶν τὴν ἀδυναμίαν τε, πρέχῳρει
χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς μάχην ἕως εἰς τὸ στρατόπεδον
τῷ Κυρίῳ· καὶ ἐλθὼν, εὗρε τὸν βασιλέα διαρπάζοντα
τῆτο, χωρὶς ὅμως ἕτος νὰ δυνήθῃ νὰ κυριεύσῃ τὸ στρα-
τόπεδον τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι διέσωσαν ὅλα τὰ
πράγματα των.

Οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀρταξέρξης ἀγνοῦντες τὰ ἀλ-
λαχόσε συμβάντα ἐνόμιζον, ὅτι ἐνίκησαν κατὰ κρά-
τος· οἱ μὲν Ἕλληνες, διότι ἔτρεψαν τὸν ἐχθρὸν εἰς
φυγὴν καὶ τὸν ἐδῶκον, ὁ δὲ βασιλεὺς, διότι ἐφόνευσε
τὸν ἀδελφόν τε, καὶ τρέψας εἰς φυγὴν τὸ σράτευμά τε,
διήρπασε τὸ στρατόπεδον. Ἀλλ' ἐντὸς ἐλίγῃ ἡμέρῃ καὶ

τὰ δύο μέρη τ' ἀληθές. Ο' Τισσαφέρνης ἔλθων εἰς τὸ στρατόπεδον, εἶπε τῷ βασιλεῖ, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐφθειραν τὸ ἀρισερόν τε κέρως καὶ ἐδίωκον μὲ μεγάλην ὀρμήν· οἱ δ' Ἕλληνες ἔμαθον, ὅτι ὁ βασιλεὺς διώκων τὸ ἀρισερόν πλευρὸν τῆ Κύρου, ἐφθασεν ἕως εἰς τὸ στρατόπεδον. Μετὰ ταύτας τὰς εἰδήσεις, ὁ μὲν βασιλεὺς ἔβαλε πάλιν τὸ σράτευμά τε εἰς τάξιν καὶ ἐπορεύετο ἐναντίον τῷ ἐχθρῷ, ὁ δὲ Κλέαρχος παυσάμενος διώκων τῷ Πέρσας, ἐκινήσῃ εἰς βοήθειαν τῷ στρατοπέδῳ.

Μετ' ἔπολὺ εὐρέθησαν ἀμφοτέρωτερά τε στρατεύματα πρὸς ἀπλησίον. Οἱ Ἕλληνες συμπεραίνοντες ἐξ ἑνὸς κινήματος τῷ βασιλεῶς, ὅτι ἐμελέτε νῆ τὴν πολεμικήν κατὰ τὸ ἀρισερόν, καὶ φοβόμενοι μὴ κυκλωθῶσιν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, μετήλλαξαν τὴν τοποθεσίαν ἔχοντες ὀπίσθεν τὸν ποταμὸν, διὰ νὰ μὴ τὴν προσβάλην ὁ ἐχθρὸς κατὰ νῶτων. Ο' δὲ βασιλεὺς ἐννοήσας τὶ τοῦτο, μετήλλαξε καὶ αὐτὸς τὸ σχῆμα τῆς μάχης, καὶ παρατάξας τὸ σράτευμα κατὰ μέτωπον, ὤρμα ἐναντίον· οἱ δ' ὥς ἴδον αὐτὸν πλησιάζοντα, παιανίζοντες ἐπ' ὀρχαίῃν κατὰ τῷ ἐχθρῷ μὲ περισσοτέραν θερμότητα καὶ πρότερον, κατεδίωξαν τὴν βαρβάρην εἰς κώμην τινὰ περὶ τὴν πρόπυλιν ἐνὸς λόφου, ἐπὶ τὸν ὅποιον ἐσάσθησαν οἱ ἵππεῖς. Ἐνταῦθα ἐφαίνετο τὸ βασιλικὸν σημεῖον τῷ βασιλεῶς, ἦτοί ὁ χρυσοῦς αἰετὸς μὲ ἀνατεταμένους πτέρυγας, εἰς τὴν κορυφὴν μιᾶς λόγχης. Ἐπειδὴ ἔν οι Ἕλληνες καὶ ἐνταῦθα ἐχώρεν, ἀφῆκαν καὶ τὸν λόφον οἱ ἵππεῖς, καὶ ἐφευγον δρομέως ὅχι ὅλοι ὁμῶς, ἀλλὰ διασκορμμένως καὶ ἀτάκτως. Ο' Κλέαρχος παραταξάμενος τὴν στρατιάν εἰς τὴν πρόπυλιν τῷ λόφῳ, ἔστειλε τὸν Συρακέσιον Λύκιον καὶ ἄλλον τινὰ ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ ἐπρόσβαλε νὰ περιεργαθῶσι τὰ γινόμενα εἰς τὴν πεδιά-

δα· οἱ δὲ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔφευγε κατὰ κράτος, καὶ ὅτι ὅλος ὁ στρατὸς κατεσκορπίσθη.

Ἐπειδὴ ἐσκόταζεν ἤδη, οἱ Ἕλληνες ἀφίντες κατὰ γῆς τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο, ἄκρως θαυμάζοντες, ὅτι δὲν ἐφαίνετο ἡδამὲ ἕξ' ὁ Κύρος, ἕτ' ἄλλοις τὶς ἀπ' αὐτῆ· καὶ νομίζοντες, ὅτι ἦτοι ἐδίωκεν ἔτι τὸν ἐχθρὸν, ἢ ἐσπύδαζε νὰ κυριεύσῃ ἐπιτήδειον τινὰ τόπον (διότι δὲν ἐγίνωσκον ἔτι τὸν θάνατον καὶ τὴν φθορὰν τῆ στρατεύματός τε), ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ ἐλθόντες, εὗρον τὰ περισσότερα πράγματα τῶν διηρπασμένα ἐμὲ μὲ ὅλας τὰς τροφὰς καὶ τὰς τετρακοσίας ἀμάξας, φορτωμένας μὲ ἄλευρον καὶ οἶνον, τὰς ὁποίας ἔστυρεν ὁ Κύρος πάντοτε κατόπιν τῆ στρατεύματος χάριν τῶν Ἑλλήνων ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ διενυκτέρευσαν, οἱ περισσότεροι ἄσιτοι, εἰς τὸ στρατόπεδον ἐλπίζοντες, ὅτι ὁ Κύρος ἔζη καὶ ἐνίκα.

Τῇ δὲ ὑσераίᾳ, μαθόντες οἱ Ἕλληνες τὸν θάνατον τῆ Κύρου, καὶ ὄντες εἰς ἀπορίαν, ἔσειλαν πρὸς τὸν Ἀριαίον, τὸν ὁποῖον εἰδεώρην νικητὴν καὶ ἀρχισράτηγον τῶν βαρβάρων, προσφέροντες τὸ διάδημα ἀντὶ τῆ ἀποθανόντος Κύρου. Μετ' ἑ πολὺ δὲ ἔσειλε καὶ ὁ βασιλεὺς ὡς νικητὴς εἰς αὐτὸς προσάζων νὰ παραύσωσι τὰ ὅπλα καὶ νὰ ἐπικαλεσῶσι τὸ ἔλεος αὐτῆ, καὶ παρισῶν, ὅτι ὄντες ἐν μέσῃ τῇ χώρᾳ καὶ περικυκλωμένοι ἀπ' ἀδιαβάτους ποταμὸς καὶ ἀναρίθμητα ἔθνη, δὲν ἐδύναντο νὰ φύγωσι τὴν ὀργήν τε, καὶ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰ παρόντα πράγματα. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐμβλεόντο περὶ τῆς ἀποκρίσεως, ὁ Πρόξενος ὁ Βοιωτίας, εἰς τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν τὴν Κύρου, ἠρώτησε τὰς κήρυκας, τίνι λόγῳ ἐζήτει ὁ βασιλεὺς τὰ ὅπλα, εἰμὲν ὡς νικητὴς, εἰς τὴν δυνάμιν τε ἦτο νὰ τὰ

λάβη, εἰδὲ δι' ἄλλην αἰτίαν, τὶ ἔδιδεν ἀντ' αὐτῶν; Μετὰ τὸν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι δὲν ἀπέμεινεν αὐτοῖς ἄλλο τι ἀγαθόν, εἰμὴ τὰ ὄπλα καὶ ἡ ἐλευθερία, καὶ ὅτι δὲν ἠμπόρουν νὰ φυλάξωσι τὸ ἐν χωρὶς τῷ ἄλλῳ. Ὁ Κλέαρχος ἀπεκρίθη τὸ αὐτὸ λέγων, ὅτι εἰ μὲν ὁ βασιλεὺς ἡγάπα τὴν φιλάντων, αὐτοὶ ἐδύναντο νὰ τῷ βοηθήσωσι καλλίτερον μὲ τὰ ὄπλα, παρὰ δίχως αὐτῶν· εἰδεμὴ, τὰ ἐχρειάζοντο πρὸς ἀσφάλειαν. Τινὲς δὲ ἀπεκρίθησαν μετριώτερον λέγοντες, ὅτι καθὼς ἐδύλεσαν εἰς τὸν Κύρον πισῶς, ὕτως ἤθελον δουλεύσῃ καὶ εἰς τὸν Ἀρταξέρξη, εἰάν τις δεχθῇ, καὶ ἂν ἐμελλον νὰ κυριεύσωσι καὶ τὴν Αἴγυπτον. Τελευταῖον, συνεφωνήθη ἐκατέρωθεν νὰ μείνωσιν οἱ Ἕλληνες αὐτῷ, ὅπου εὐρίσκοντο· εἰ δὲ καὶ προχωρήσεν ἢ ἀναχωρήσεν, νὰ εἶναι τὸτο πολέμου σημεῖον. Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν πλαγίαν ἀπόκρισιν, θέλοντες νὰ κρατῶσι τὸν βασιλέα εἰς ἀβεβαιότητα, καὶ νὰ κερδαίνωσι καιρόν.

Ἐν τούτοις, ἔλαβον οἱ Ἕλληνες τὴν ἀπόκρισιν τῆς Ἀρριαις, ὅσας ἔλεγεν, ὅτι εὐρίσκοντο ἐν Περσίᾳ ἄλλοι πολλοὶ περιβλεπτότεροι ἄνδρες, οἱ ὅποιοι δὲν ἤθελον ἀφήσῃ αὐτῷ τὸν θρόνον, καὶ ὅτι ἐμελέτα νὰ μισεύσῃ τὴν πρῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι ἂν ἐμελέτων νὰ τὸν συνοδεύσωσιν, ἃς ἔλθωσι διὰ νυκτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον· τὸ ὅποιον καὶ πάντες ἔπραξαν πλὴν τῷ Θρακὸς Μιλοκίδῃ, ὁ ὅποιος ὑπετάγη εἰς τὸν βασιλέα μὲ 300 πεζοὺς καὶ 40 ἵππεῖς. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες ἐνωθέντες μετὰ τῇ Ἀρριαις, ἐκινήθησαν ἅμα ἡμέρᾳ, καὶ περιπατήσαντες ἕως ἐσπέρας ἴδον ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα χωρία, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐδίωκεν αὐτάς. Τότε Κλέαρχος, ὁ νῦν ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων, παραγγείλας εἰς τὰς

στρατιώτας νὰ σαθῶσιν, ἡτοιμάζετο πρὸς μάχην. Ὁ βασιλεὺς φοβέμενος τοιαύτην εὐτολμίαν, ἔστειλε κήρυκας ἔχοντες ζητῶν τὰ ὅπλα, ἀλλὰ προβάλλων εἰρήνην καὶ συμβιβασμόν. Ὁ Κλέαρχος μισθὸν τὸν ἐρχομένων τῶν κηρύκων, ἐμήνυσεν αὐτοῖς νὰ προσμείνωσιν, ὅτι δὲν εἶχε τότε κηρὸν νὰ δώσῃ ἀπόκρισιν, ἐπιτήδεις φανείς ὑπερήφανος καὶ μεγαλοπρεπής, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀφοβίαν τε, ἅμα δὲ καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ψῆαν καὶ εὐταξίαν τῆς φάλαγγος· ἐλθὼν δὲ ἔπειτα συνωδευμένος ἀπὸ τῆς εὐπολοτάτης καὶ εὐειδεστάτης ἀξιωματικῆς ἐπὶ ταυτὶ ἐκλελεγμένους, καὶ ἀκούσας τῆς λόγου τῶν κηρύκων ἀπεκρίθη, ὅτι ἦτον ἀνάγκη νὰ πολεμήσωσι, διότι οἱ στρατιῶται ὑπερέμενοι τροφῶν δὲν ἠμπόρουν ν' ἀναμείνωσιν. Ὁταν οἱ κήρυκες ἐπέστρεψαν εἰς τὴν βασιλέα, εὐθὺς ἤλθον πάλιν (τὸ ὅποιον ἐφάνερονεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς, ἡ ὅποιος ὠμίλει εἰς τὸ ὄνομά τε, ἐτύγχανεν ἐκεῖ πλησίον) καὶ εἶπαν, ὅτι ἐπροσάχθησαν νὰ τῆς φέρωσιν εἰς χωρία, ὅπε εὐρίσκοντο τροφαὶ ἐν ἀφθονίᾳ, καθὼς καὶ ἔγινε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἤλθεν ὁ Τισσαφέρνης ὡς ἀπὸ τῆ βασιλέως, εἰδοποιῶν αὐτοῖς τὰ ὅσα καλὰ ἔπραξε μεσιτεῦν ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ Κλέαρχος εἶπε δικαιολογούμενος, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν εἰς τῆτον τὸν πόλεμον, χωρὶς νὰ γινώσκωσι κατὰ τίνας ἤρχοντο, καὶ ὅτι δὲν εἶχον κακὸν κατὰ τῆ βασιλέως σκοπὸν, πλὴν ὅταν ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἀναχώρησίν των. Ὁ Τισσαφέρνης ἔδειξε πίσιν εἰς τῆς λόγου τε, καὶ ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ αὐτοῖς ὅλα τὰ ἐπιτήδεια κατ' ὁδόν, καὶ πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν νὰ τῆς παραπέμψῃ ἕως εἰς τὴν σατραπείαν τε. Καὶ τῶντι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκινήθησαν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς Τισσαφέρνης· ἐ-

πειδὴ δὲ οἱ βάρβαροι ἐσρατοπέδευον καθ' ὁδὸν ὡς ἐν μίλιον μακρὰν τῶν Ἑλλήνων, τότε πρέξενησε δυσπισίας καὶ ὑποψίας· τέλος δὲ, μετὰ πενήκοντα ἡμέρας ἐφθασαν εἰς τὰς ὄχθας τῆς ποταμῆς Ζαβάτης, ὅπερ Σέλων ὁ Κλέαρχος νὰ ἐμποδίσῃ νὰ καταντήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς φανεράν ἐχθράν, συνδιειλέχθη μετὰ τῷ Τισσαφέρνης· τὸ δὲ τέλος τέτελεν, ὅτι τινὲς ἀξιωματικοὶ τῷ Κλεάρχῳ ἔσπειρον ζιζάνια καὶ εἰς τὰ δύο μέρη, καὶ διὰ τῆτο ἔπρεπαν νὰ παρρησιασθῶσιν ὅλοι εἰς τὸν Τισσαφέρνην, διὰ νὰ γνωρίσῃ τὰς ἐνόχους. Ὅθεν ἀπεφασίωθη· ἀγένη ἐκεῖ σύναξις ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν, διὰ νὰ ἐξετασῶσι καὶ νὰ παιδευσθῶσιν οἱ παραβάται τῆς καθήκοντος αὐτῶν καὶ οἱ ταραχοποιοὶ τῶν δύο στρατευμάτων· μάλιστα δὲ ὁ Μένων, ὁ ὁποῖος ὑπωπτεύετο καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, διωρισθὲν μεταξὺ τῶν λοιπῶν. Μετὰ ταύτην τὴν ὁλοκληρίαν ἀποφασίσαντες, οἱ πέντε στρατηγοὶ, δηλαδὴ Κλέαρχος ὁ Λάκων, Μένων ὁ Θετταλὸς, Πρῶξενος ὁ Βοιωτὸς, Ἀργίας ὁ Ἀρκάς, καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιοὺς, συνεισηλθόντες τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν πληρὴν τῆς Περσικῆς στρατιγῆς, καὶ μετ' ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τῆς δοθέντος σημείας συνελήφθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπαδοίτων ἐφρονεύθησαν, αὐτοὶ δὲ σκελύντες πρὸς τὸν βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς ἐνώπιόν τε.

Οἱ Ἕλληνες μαθόντες τὸν φόνον τῶν στρατηγῶν, ἦσαν εἰς μεγάλην λύπην καὶ ἀπορίαν, ἐνθυμήμενοι, ὅτι ἀπειχον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τὰ μύρια εἴδρια (2000 μίλια), καὶ ἦσαν περικυκλωμένοι ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, ἀπεράντους ἐρήμους, καὶ ἀπὸ πολλὰ πολέμια ἔδνη, καὶ δίχα τρεφῶν. Ἐν ταύτῃ τῇ γενικῇ θλίψει δὲν ἐφρόντιζον ἔτε νὰ φάγωσιν ἔτε ν' ἀναπαυσθῶσιν· ὅλοι ἐσρέψαν τὰ ὄμματα πρὸς τὸν Ξενοφῶντα, νέον τινὰ Ἀ-

θηναίων, ὅσις προσκληθεῖς εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὸν Φί-
 λον Πρόξενον, καὶ παρρησιασθεῖς εἰς τὸν Κύρην, ἐτιμήσῃ
 διαφερόντως καὶ ἐσάτευεν ἄχρι τούδε ἐθελοντῆς. Οὗ-
 τος ὁ Ξενοφῶν ὑπάρχει ὁ φημιζόμενος ἱστορικός, τοῦ
 ὁποῖου ἡ πολιτεία ἐφάνετο ἰσότημος μετὰ τὴν εὐγλωτ-
 τίαν, εἰς ἣν ὑπερέβη ὅλες τὰς λοιπὰς. Οὗτος ἐν
 ὁ νόος στρατηγὸς ἐλθὼν πρὸς τινὰς λοχαγούς (ἀξιω-
 ματικὸς) περὶ τὸ μεσονύκτιον παρέστησεν, ὅτι ἀναγ-
 κτὴν ἦτο νὰ μὴ χρονοτριβῶσι παντάπασιν, ἀλλὰ νὰ
 προλάβωσι τὰς κακὰς σκοπὰς τὰ ἐχθρῶν· ὅτι ὅσον καὶ ἂν
 ὦν ολίγοι τὸν ἀρῶμεν εἰ στρατιῶται, ἦσαν ἀκόμη φοβε-
 ροί, ὅταν δείξωσιν εὐτολμίαν καὶ ἀπόφασιν νίκης ἢ θά-
 νου· ὅτι ἡ μεγαλοκαρδία, καὶ ὅχι ἡ πληθὺς κατορ-
 θώνει τὰς νίκας· καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἦτον ἀνάγκη νὰ
 ἐκλέξωσιν ἄλλες στρατηγὰς, διότι τὸ ἐσάτευμα χωρὶς
 στρατηγῶν ὁμοιάζει τὸ σῶμα χωρὶς ψυχῆς. Εὐθὺς ἐ-
 συγκροτήσῃ συμβέλιον, ὅπερ παρευρέθησαν ὡς ἐκα-
 τὸν ἀξιωματικοί, καὶ ὁ Ξενοφῶν προσκληθεῖς εἰς ὁμι-
 λίαν, ἐσρῶσε κατὰ πλάτος ὅλα τὰ αἷτια, περὶ ὧν
 ἐλάλησε κατ' ἀρχὰς ἐπιπολαίως, καὶ διὰ συμβελῆς
 αὐτῷ ἐκλέχθησαν οἷδε οἱ στρατηγοί· ἀντὶ μὲν τῷ Κλε-
 ἀρχῳ ὁ Δαρδανεύς Τιμωσίων, ἀντὶ δὲ τῷ Σωκράτῃ
 ὁ Ἀχαιοὺς Ξανθίππῃς, ἀντὶ δὲ τῷ Ἀγίῳ ὁ Ὀρχομέ-
 νιος Κλεάνωρ, ἀντὶ δὲ τῷ Μένωνος ὁ Ἀχαιοὺς Φιλή-
 σιος, καὶ ἀντὶ τῷ Προξένῳ ὁ Ἀθηναῖος Ξενοφῶν.

Συναγαγόντες οἱ στρατηγοὶ πρὶν τῆς ἀνατολῆς
 τῷ ἡλίῳ τὰς στρατιῶτας, παρεδάρχοντο αὐτὰς, καὶ μά-
 λιστα ὁ Ξενοφῶν λέγων, “στρατιῶται, ἡ φθορὰ τέ-
 ρων ἀνδρείων ἀνδρῶν διὰ τὴν σμικροπρεπῆ προδοσίαν,
 καὶ ἡ κατάσασις ἡμῶν, ἐν ἣ εὐρισκόμεθα ἐγκατα-
 λελειμμένοι καὶ ἀπὸ τὰς φίλων, εἴηαι μὲν ἀξιοθρήνη-

ἡτα, ἀλλ' ἄς μὴ ἀπελπιῶμεν, ἐπεὶ δὲν δυνήσῃμεν
 ἡνὰ νικῆσωμεν, ἄφες προτιμήσωμεν κάλλιον ἢ ἀποθά-
 ἡνωμεν ἐνδόξως, παρὰ νὰ παραδοῖσθαι εἰς τὰς βαρ-
 ἡβάρους, οἱ ὅποιοι θέλουσι μᾶς βασανίσαι σκληρότατα.
 ἡἌς ἐνθυμηθῶμεν τὰς ἐνδόξους μάχας τῶν Πλαται-
 ἡῶν, Θερμοπυλῶν, τῆς Σαλαμῖνος, ἐπεὶ ἄλλας πολ-
 ἡλὰς, ἐν αἷσι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἂν ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν
 ἡὸλίγοι, μαχόμενοι κατετρίπωσαν ἐπὶ νίκῃσαν τὰ ἀ-
 ἡναρίθμητα Περσικὰ στρατεύματα, ἐπεὶ κατέστησαν εἰς
 ἡαὐτὰς διὰ παντὸς τρομερὸν τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων.
 ἡἩμεῖς διὰ τὴν ἀνίκητον αὐτῶν ἀνδρίαν δὲν γνωρίζομεν
 ἡτὰ νῦν ἄλλον ἀνώτερον ἐπὶ τῆς γῆς πλὴν τῶν Θεῶν,
 ἡἔτε ἄλλην εὐδαιμονίαν πλὴν τῆς ἐκ τῆς ἐλευθερίας.
 ἡΚαὶ αὐτοὶ οἱ Θεοὶ, οἱ ἐκδικηταὶ τῆς ἐπιτορκίας ἐπεὶ μάρ-
 ἡτυρες τῆς προδοσίας τῇ ἐχθρῇ, θέλουσιν εἶναι ἡμέ-
 ἡτεροι βοηθοί. ἐπεὶ δὲ παρωργίσθησαν διὰ τὴν πα-
 ἡράβασιν τῶν ἔρκων, ἐπεὶ εὐδοκῆσι τὰς μὲν ὑπερηφάνους
 ἡνὰ ταπεινῶνῃσι, τὰς δὲ ταπεινὰς νὰ ὑψώνῃσι, διὰ τῆ-
 ἡτο θέλουσι μάχονται ἐπεὶ αὐτοὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐπεὶ δὲ
 ἡλοιπὸν, ὃ συστρατιῶται, δὲν ἔχομεν ἄλλην καταφυ-
 ἡγὴν ἐπεὶ ἐλπίδα, παρὰ τὴν νίκην, ἥτις ἀνταμείψει
 ἡἡμᾶς ἀφθόγως ἀντὶ παντὸς ἀγῶνος, κρίνω ἄξιον, εἰ
 ἡδοκεῖ ἄρεσόν, ὅτι, διὰ νὰ γένῃ ἡ ἀναχώρησις ἡμῶν
 ἡἐλευθερία ἐπεὶ ταχύτερα, ἡθέλεν εἶναι ὠφελιμώτε-
 ἡρον ἢ ἀφῆσθαι τὰ περιττὰ σκεύη, λαμβάνοντες μόνον
 ἡτὰ ἀναγκασιότατα. Ὅλοι οἱ συστρατιῶται ὑψώσαν τὰς
 χεῖρας πρὸς σημεῖον ἀποδοχῆς ἐπεὶ ὑπακοῆς, ἐπεὶ παρευ-
 ἡς ἐκαύσαν τὰς σκηναὺς ἐπεὶ ἀμάξας, ἐπεὶ διαμερίσαντες
 ἀναμεταξύτων τὰ ἀναγκασιότατα πράγματα, κατέ-
 καύσαν τὰ λοιπά.

Ὁ μὲν Χειρίσοφος, ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγός,

διώκει τὴν ἐμπρόσθιον φυλακὴν, ὃ δὲ Ξενοφῶν μετὰ τῷ Τιμασίωνος τὴν ὀπίσθιοφυλακὴν. Ὅλοι ἐκινήθησαν πρὸς τὰς πηγὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν, διὰ τὰ περᾶσθαι, ὅπερ ἦσαν ῥιγρόβατοι· ἀλλ' ἔτι πολὺ προῆλθον, καὶ εὖθις ἐδίωκον αὐτοὺς οἱ τοξόται καὶ οἱ σφενδονῆται τῷ ἔχθρῳ διοικέμενοι ὑπὸ τῷ Μιθριδάτῃ, ἐνοχλῶντες τὴν ὀπίσθιοφυλακὰς, καὶ πληγώσαντες πολλὰς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ὄντες βαρέως ἀπλισμένοι καὶ δίχως ἱππικῆς, δὲν ἐδύναντο ν' ἀντισταθῶσι. Τότε ὁ Ξενοφῶν κατ'ὥπλισεν ὡς 200 Ῥοδίους μὲ σφενδόνας, καὶ ἀνεβίβατε πεντήκοντα ἄλλους ἐπάνω εἰς τὰς σκευοφόρους ἵππους, ὥστε, ὅτε ὁ Μιθριδάτης ἦλθε πάλιν εἰς μάχην μὲ περισσότερον ἐξάρτευμα, τὸν ἐδίωξαν οἱ Ἕλληνες ὀπίσσω μετὰ φθορᾶς, καὶ ἔτιως ἀνεχώρησαν ἡσύχως τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ἕως ἔτι ἐφθασαν εἰς τὴν Λάρισσαν τὴν πρὸς τὰς ὀχθὰς τῷ ποταμῷ Τίγρητος, καὶ ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν εἰς ἄλλην ἐρημον πόλιν ὀνομαζομένην Μέσπιλα, ὅπερ ὡς τέσσαρα μίλια μακρὰν ἐπεφάνη ὁ Τισσαφέρνης ἔχων ὅλον τὸ ἐξάρτευμα παρατεταγμένον, ὅσις ὅμως μετὰ πολλὰς ἀκροβολισμὰς ἐβιάσθη ν' ἀναχωρήσῃ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, βλέπων ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ὁ Μιθριδάτης ἐκυρίευσεν ἕνα λόφον, ἐπὶ τὸν ὅποιον ἦσαν ἡναγκασμένοι οἱ Ἕλληνες νὰ πορευθῶσιν, ἔλαβεν ὀλίγους στρατιώτας, καὶ ἀναβὰς μετὰ σπεδῆς εἰς τὴν κορυφὴν τῷ πλησίον βενῆ, ἐδίωξεν ἐκείθεν εὐκόλως τὰς βαρβάρους καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπερ εὐρέθησαν πολλὰ τροφαί, μ' ὅλον ὅτι ὁ Τισσαφέρνης ἔκαυσε πρότερον καὶ ἠρήμωσε τὴν χώραν ὅσον ἐδυνήθη.

Οἱ Ἕλληνες εὐρίσκοντο ἤδη ἐκκείμενοι εἰς μεγα-

λγότερες κινδύνες, εἰπέρποτε, ὄντες περικυκλωμένοι ἐν μὲν τῷ ἐνδὸς μέρει ἀπὸ τὸν Τίγρητα, ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας ἀπὸ ἀπρόσιτα ὄρη κατεικόμενα ἀπὸ τῆς Καρδέχιας, ἀγρίου ἢ πολεμικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν, κατέκοψε διὰ τὸ δύσβατον τῷ ὁρμῶν στρατεύματι 120,000 Περσῶν ἕως ἐνός. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μὴ ἔχοντες πλεονεξία διὰ νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν, ἢ ἐπειδὴ ὁ διὰ τῶν βενῶν ὁρμῶν αὐτῶν αὐτῶν εἰς τὰς καρποφόρους τῆς Ἀρμενίας πεδιάδας, ἀπεφάσισαν νὰ πορευθῶσι διὰ τέτε. Οἱ Καρδέχιοι ἔμαθον εὐθὺς τὸν ἐρχομὸν τῶν Ἑλλήνων· μὴ ὄντες δὲ προητοιμασμένοι εἰς ἀντίστασιν, ἐκυρίευσαν τὰς κορυφὰς τῶν βράχων ἢ βενῶν, ἢ ἐκεῖθεν ἐτόξευον ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ῥίπτοντες ἀπὸ τῶν λόφων μεγάλας πέτρας κάτω εἰς τὸν ὁρμῶν, ὅθεν διέβαινον ἐκεῖνοι, ἢ ἐνοχλῶντες αὐτοὺς ἀπὸ διάφορα ἄλλα μέρη. Ἡ φθορὰ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο μὲν μεγάλη, ἀλλὰ διὰ τὴν κακοκαιρίαν ἢ πείναν, ἐκτὸς τῆς ἐνοχλητικῆς ἐπταήμερου πορείας, καὶ διὰ τὴν παντοτεινὴν ἀνάγκην τῇ νὰ μάχωνται κατ' ὅλην τὴν διάβασιν, ἔπαθον ἐνταῦθα περισσότερας κόπας ἢ ταλαιπωρίας, παρέξ ἀπὸ τῆς Πέρσης εἰς ὅλην τὴν ἐκστρατείαν.

Μετ' ὃ πολὺ ἶδον πάλιν ἑαυτοὺς ἐκκειμένους εἰς νέας κινδύνους· ἐπειδὴ φθάσαντες εἰς ποταμὸν 200 ποδῶν (δύο πλέθρων) τὸ πλάτος, ὀνομαζόμενον Κεντρίτην, ὁ ὁποῖος διαχωρίζει τὰ Καρδέχια ὄρη ἢ τὴν Ἀρμενίαν, ἔρησαν αὐτῇ διὰ τὴν ἀντιπολεμῶσι τῆς κατὰ νότον Καρδέχιας ἢ τῆς ἐντοπίας στρατιώτας τῶν Ἀρμενίων, οἱ ὁποῖοι ἐφύλαττον τὸ ἀκέναντι μέρος τῆς ποταμῆς. Ματαίως ἠγωνίζοντο οἱ Ἕλληνες νὰ παράσωσιν· ἐπειδὴ τὸ νερὸν ἐφαίνετο ὑπεράνω τῶν μαζῶν,

ἔ αὐτοὶ ἡσπάζοντο ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῆ ρεύματος, μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιπαλαίωσι διὰ τὸ βάρος τῶν ὅπλων· ἀλλὰ κατὰ τύχην εὗρον ἄλλον τόπον ἔχι τόσον βαθύν, διὰ τῆ ὁποῖε τινὲς σρατιῶται ἴδον τὰς ἐντοπίες διαβαίνοντας. Ἐνταῦθα ἐχρειάζετο μεγάλη ἐπιδεξιότης, προσοχὴ ἔ ἀνδρία. διὰ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῆ ἐχθρῆ ἔ ἀπὸ τὰ δύο μέρη· τελευταῖον δὲ, διέβη τὸ σράτευμα τὴν ποταμὸν διχα πολλῆς φθορᾶς.

Ἐντεῦθεν ὠδοιπόρην ἔπειτα οἱ Ἕλληνας μὲ περισσοτέραν ἀνάπαυσιν, οἱ ὁποῖοι περάσαντες τὴν πηγὴν τῆ Τίγρητος, ἔφθασαν εἰς τὸν Τηλεβόαν, ποταμιδιόντι ὠραῖον ἔ ἔχον πολλὰς κώμας περὶ τὰς ὄχθας. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ δυτικὴ Ἀρμενία, διοικουμένη ἀπὸ τὸν ὑπαρχον Τηρίβαζον, ὁ ὁποῖος, ὅτε εὗρίσκετο εἰς τὴν αὐλήν, εἶχε τὴν τιμὴν τῆ νὰ βοηθῇ, ὡς εὐνέστατος, τὸν βασιλεῖα ἀναβαίνοντα ἐπὶ τὸν ἵππον. Αὐτὸς ὑποχέζη εἰς τὰς Ἕλληνας τροφὰς ἔ ἐλειθεράν τὴν διόδον ἐπὶ συμφωνίᾳ τῆ νὰ μὴ διαρκάζωσι διαβαίνοντες, τὸ ὁποῖον ἔ ἐδέχθησαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἔ ἔβαλον εἰς πρᾶξιν. Ὁ Τηρίβαζος παρηκολούθει πάντοτε τὸ Ἕλληνικὸν σράτευμα ὀλίγοντι μακράν. Ἐν μιᾷ τῶν νικτῶν ἔπεσε πολλὴ χιὼν, ἡ ὁποία ἡνάχλησεν ἐκ ὀλίγον τὰς Ἕλληνας· ἔ αἰχμάλωτός τις εἶπεν, ὅτι ὁ Τηρίβαζος ἐμελέτα νὰ τὰς προσβάλη εἰς τὰ σενὰ τῆ ὄρης, ὅθεν ἐμελλον ἀφεύκτως νὰ περάσωσι. Τότε προκαταλαβόντες αὐτοὶ τὰ σενὰ, ἔτρεψαν τὸν ἐχθρὸν εἰς φυγὴν· ἔ περιπατήσαντες ἡμέρας τινὰς διὰ τῆς ἐρήμης, διέβησαν τὸν Εὐφράτην πλησίον τῶν πηγῶν βρεχόμενοι ἕως τῆ ὀμφαλῆ. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔπαθον πολλὰ ἐξ αἰτίας τῆ ἀνέμου βορρᾶ, ὁ ὁποῖος φουσῶν ἐναντίος, ἔπνιγε τὴν ἀναπνοὴν τόσον, ὥς

ἔκριναν εὐλογον νὰ προσφέρωσι θυσίας εἰς τὸν Αἴολον, μεθ' ὃ ἐκόπασεν. Ἐπειτα περιεπάτην ἐν τῇ χιόνι, ἡ ὁποία ἦν ἐξ ποδῶν βαθεῖα, δι' ὃ πολλὰ ἀνδράποδα ἐὺ υποζύγιζ ἐφθάρησαν, καὶ ὡς τριάκοντα σρατιῶται ἀπέθανον· εὐρόντες δὲ πολλὰ ξύλα, ἀνῆλθαν διὰ νυκτὸς πολλὰς πυρές. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὅλην ἐπυρεύντο διὰ τῆς χιόνος, καὶ πολλοὶ αὐτῶν κυριευόμενοι ὑπὸ ἀδυναμίας καὶ λιποθυμίας διὰ τὴν ὑπερβολικὴν πείναν, ἔκειντο ἡμιθανεῖς· ὅτε δὲ ἐλάβανον τροφήν, ἐνδυναμήμενοι πάλιν περιεπάτην.

Μεθ' ἑπτὰ ἡμέρας, ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν Ἀραξον, ὀνομαζόμενον καὶ Φάσιν, ὡς ἑκατὸν πόδας πλατύν. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπῆντησαν αὐτοῖς οἱ Φασιανοὶ, Χάλυβες καὶ οἱ Τάσχοι, ὃ ὅποιοι φυλάττοντες τὸ πέραμα τῶν βηνῶν, ἐζήτην νὰ ἐμποδίσωσι τὴν κατὰβασιν εἰς τὴν πεδιάδα. Οἱ Ἕλληνες βλέποντες τὴν μάχην ἄφουκτον, ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσωσιν ἐκείνην τὴν ἡμέραν· καὶ ὁ Ξενοφὼν παρατηρήσας, ὅτι ὁ ἔχθρὸς ἐφύλαττε μόνον τὴν συνειθισμένην ὁδόν, τὸ δὲ ὄρος ἦτο τριῶν μιλίων (160 σκαδίων) πλατὺ, ἐπρόβαλεν εἰς τὰς σρατιγὰς νὰ στείλωσι μέρος τῆ σρατευματος, διὰ νὰ κυριεύσῃ τὰς κορυφὰς τῆ βηνῆ, τὸ ὅποιον ἡμπόρει νὰ γένη εὐκόλως καὶ ἀνυπόπτως, ὅταν ἐκεῖνοι μὲν περιπατῶσι νυκτὸς, αὐτοὶ δὲ κάμωσι πλασὴν μάχην εἰς τὸν κοινὸν δρόμον, διὰ νὰ ἐναχολῶσι τὰς βαρβάρους. Τύττω δὲ γενομένη, ὁ ἔχθρὸς ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ ἡ διάβασις ἐμεινεν ἐλευθέρα. Κατὰ τῆτον τὸν τρόπον, μετὰ δώδεκα ἢ δεκαπέντε ἡμέρας, ἔφθασαν εἰς ὑψηλότατον ὄρος ὀνομαζόμενον Θέχην, ὅθεν ἐφαίνετο ἡ θάλασσα· οἱ δὲ πρῶτοι, ὅσοι τὴν ἴδον, ἔκραζον πολὺν χρόνον ἠγαλλόμενοι καὶ χαίροντες, ὥστε

νομίσας ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ἡ προφυλακὴ ἠνωχλοῖτο ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν· ἐλθὼν δὲ πησιέερον, ἤκυσε τῶν στρατιωτῶν κραζόντων θάλασσα! θάλασσα! Ὁ φόβος μετεβλήθη εἰς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ ὅταν ἀνέβησαν εἰς τὴν κορυφὴν, δὲν ἤκυστο παρὰ συγκεχυμένη βοή πάντων τῶν στρατιωτῶν κραυγαζόντων, θάλασσα! θάλασσα! Τότε δακρύοντες ὑπὸ χαρᾶς ἐνηγκαλίζοντο τὰς στρατηγὰς καὶ λοχαγὰς, καὶ μὴ ἀναμένοντες τὴν προσαγὴν, σωρεύσαντες πολλὰς λίθους, ἔβησαν τρόπαιον μὲ τεθλασμένας ἀσπίδας καὶ ἄλλα εἶδη ὀπλων.

Ἐκείθεν ἐπροχώρησαν πρὸς τὰ τῆς Κολχίδος ὄρη, τῶν ὁποίων τὸ ὑψηλότερον ἐκυρίευσαν οἱ ἐγχωριοί. Οἱ Ἕλληνες παραταχθέντες εἰς τὰς πρόποδας τότε τῷ ὄρει, ἠτοιμάζοντο ἀναβῶσιν εἰς αὐτὸ ὡς δυσανάβατον· ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ χωρήσωσι διατεταγμένοι εἰς γραμμὴν, ἀλλὰ διεμερισμένοι κατὰ λόχους, συμπεραίνων, ὅτι οἱ στρατιῶται δὲν ἐδύναντο νὰ μείνωσιν ἐν τῇ τάξει διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῷ ὄρει, τῷ ὁποίῳ ὁ τόπος ὦν ποτὲ μὲν ὁμαλὸς, ποτὲ δὲ δυσανάβατος, ἤθελε τὰς κάμη ν' ἀποδειλιάσωσιν. Αὕτη ἡ συμβελὴ ἐκρίθη εὐλογοφανὴς, καὶ τὸ σράτευμα διατάχθη τότε τῷ τρόπῳ. Οἱ μὲν ὀπλίται διεμερίσθησαν εἰς ὀγδοήκοντα εἰς χους (ἀράδας), ὧν ἑκάστος συνίστατο ὡς ἀπὸ ἑκατὸν ἀνδρώπες, οἱ δὲ ψιλοί, 1800 τὸν ἀριθμὸν, ἦσαν διηρημένοι εἰς τρία τάγματα, τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ ἀριστερῶν, καὶ τὸ τρίτον κατὰ τὸ μέσον. Ἀφ' οἱ στρατηγοὶ παρεθάξονταν τὰς στρατιώτας παριστάντες, ὅτι αὐτὸ ὑπῆρχε τὸ ὕψατον ἐμπόδιον, καὶ ἐπεκαλέσαντο τὰς θεὰς βοηθὰς, τὸ σράτευμα ἀνέβαιναν. Ὁ ἐχθρὸς δὲν ὑπέμεινεν εἰς

τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ ἐκεῖνοι περάσαντες τὸ ὄρος, ἐσάθισαν εἰς τὰς κώμας, ὅπε εὗρον πλεσιοπαρόχως τροφάς. Ἐνταῦθα συνέβη πολλὰ παράξενον συμβεβηκός, τὸ ὅποιον προῆξεν εἰς τὸ σφάτειμα μεγάλην ταραχὴν καὶ τρόμον· διότι εἰρόντες οἱ σφατιῶται πολλὰ σμήνη μελισσῶν, ἃ φαγόντες ἀπὸ τῆ μέλιτος, ἐκυριεύθησαν ἀπὸ σφοδρῆς ἐμετῆς καὶ δυσεντερίας μὲ παραληρήματα, καὶ οἱ μὲν ὀλιγώτερον ἄρρωστοι ἦσαν ὡς μεθυσμένοι, οἱ δὲ λοιποὶ, ἤτοι ὡς παράφρονες ἢ μανιώδεις, ἢ ὡς ἡμίθνητοι. Ἡ γῆ ἦτον ἐσκεπασμένη ἀπὸ σώματα, ὡς ὅτε συμβαίνει μετὰ τὴν φθορὰν ἐνὸς σφατεύματος. Ἀλλ' ἐδεῖς αὐτῶν ἀπέθανε· τὸ δὲ κακὸν ἔπαισε τὴν ἀκόλυσον ἡμέραν περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν, καθ' ἣν ἤρξατο. Τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ περιεπάτων μὲν οἱ σφατιῶται, ἀλλ' ἀδύνατοι ὡς ἀπὸ δρασικὸν ἱατρικόν.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασαν εἰς Τραπεζῆντα, Ἑλληνικὴν ἀποικίαν τῶν Σινωπέων, κειμένην ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον κόλπον ἐν τῇ Κολχίδι· καὶ μέινοντες αὐτῷ τριάκοντα ἡμέρας, ἐβυστίασαν κατὰ τὴν ὑπάρχουσιν εἰς Δία τὸν σατήριον, εἰς τὸν Ἡρακλέα ἢ εἰς τὰς ἄλλας θεάς, τὴν θυσίαν τῆς εὐτυχῆς αὐτῶν ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα, πανηγυρίσαντες ἢ τὰς γυμνικὰς ἀγῶνας τῷ δρόμῳ πεζοὶ ἢ ἑφιπποὶ, τῆς πάλης, τῆς πυγμῆς καὶ τῷ παγκρατίῳ, μετὰ πολλῆς πανηγύριως καὶ πομπῆς (1). Οἱ Ξενοφῶν διειροήθη νὰ τὰς σερεώσῃ αὐτῇ,

(1) Εἰς τὴν Τραπεζῆντα ἀπεφάσισαν οἱ Ἕλληνες νὰ καταπλεύσωσι εἰς τὴν πατρίδα, ἢ σεῖλαντες τὸν Χειρίσοφον πρὸς Ἀναξίβιον, τὸν Λακεδαιμόνιον ναύαρχον, διὰ νὰ ζητήσῃ πλοῦτα, ἀνέμενον τρεφόμενοι ἀπὸ λάφυρα τῶν βαρ-

ἢ νὰ Σεμελιώσῃ Ἑλληνικὴν ἀποικίαν, τὸ ὅποῖον καὶ
τινες ἐδέχθησαν· ἀλλ' ὁ σκοπὸς τε ἔμεινεν ἄπρακτος
διὰ τὰς φθονας, οἱ ὅποιοι παρίστων τῷτο εἰς μὲν τὸ
σράτευμα ὡς ἐντιμον πρόφασιν τῇ νὰ τὰς ἐγκαταλίπῃ,
εἰς δὲ τὰς ἐγχωρίους ὡς σκοπὸν τῇ νὰ ὑποδελώσῃ τὴν
χώραν. Τῷτο μόνον τὸ καλὸν πρῆξένησεν αὐτὸς ὁ Θό-
ρυβος, ὅτι οἱ ἐγχωριοὶ ἐπεμελύνθησαν φιλικῶς τῇ τρό-
πῃ νὰ ἐπιταχύνωσιν ὅσον τὸ δυνατόν τὴν ἀναχώρησιν
τῶν Ἑλλήνων, συμβουλευόντες αὐτὰς νὰ θαλασσοπο-
ρήσωσιν, ὡς ἀσφαλέστερον, καὶ ὑποχόμενοι νὰ δώσωσι
τὰ ἀναγκαῖα πλοῖα.

Ἐμβάντες λοιπὸν οἱ Ἕλληνες, ἐφθασαν τὴν ἀκό-
λεθον εὐτυχῶς ἐν τῇ λιμένι τῆς Σινώπης, ὅπου ὁ Χει-
ρίσοφος ἀπήντησεν αὐτοῖς ἔχων ὀλίγας τριήρεις· ἀν-
τι δὲ τῶν ἐλπιζομένων χρημάτων εἶπε μόνον, ὅτι Θέ-
λασι λάβῃ τὸν μισθόν, ὅταν περάσωσι τὸν Εὐξείνιον πόν-
τον. Αὕτη ἡ ἀπόκρισις πρῆξένησε γογγυσμὸς καὶ πο-
λὸν θόρυβον μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀπεφά-
σισαν νὰ ἐκλέξωσιν ἕνα μόνον στρατηγόν, ἢ ἐλθόντες
παρεκάλουν τὸν Ξενοφῶντα ν' ἀναδεχθῇ τὴν ἀρχιστρα-
τηγίαν· αὐτὸς δὲ ἀπέβαλε τῷτο κοσμῶς, ἢ κατέπει-
σε νὰ ἐκλέξωσι τὸν Χειρίσοφον. Ἀλλ' ἡ ἐξουσία τέτῳ
διήρκεσε μόνον ἕξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας· διότι μόλις ἐφθα-
σαν εἰς τὴν Ἡράκλειαν, ἢ οἱ στρατιῶται ὑπέρησαν αὐ-
τὸν τῇ ἀξιώματι, μὴ θέλοντα νὰ λάβῃ δυνασικῶς
χρήματα ἀπὸ τὰς κατοίκους ταύτης τῆς πόλεως, τῆς

βάσει· τέλος δὲ μὴ ἔχοντες τροφὰς, ἐφθασαν τὴν τρίτην
ἡμέραν περιπατῶντες εἰς Ἰκερασῶντα, πόλιν Ἑλληνικὴν,
ὅπου μέιναντες δέκα ἡμέρας, ἢ ἀπαξιθμήσαντες τὰς ὁπλί-
τας, ὡς 8600 τὸν ἀριθμόν, ἐμίσεισαν ἢ ἐφθασαν εἰς Κο-
τύωρα, ὅπου ὁ Ξενοφῶν διενεμήθη νὰ κτίσῃ ἀποικίαν.

ὅποιας ὕψους Ἑλληνικῆς ἀποικίας, ὅτε ὁ Ξενοφῶν ἠθέλησε νὰ συγκατανεύσῃ. Ὅθεν οἱ στρατιῶται ψευδέντες τῆς ἐλπίδος τῇ νὰ διαρκάσωσιν, ἔκαμον ἀποστασίαν καὶ διηρέθησαν εἰς τρία μέρη, τὰ ὅποια διεχωρίσθησαν μὲν ἀπὸ τὰς βαρβάρους ἐχθρὰς, ἠνώθησαν δὲ πάλιν εὐτυχῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς Κάλπης, καὶ καταστήσαντες ὡς τοπρότερον τὴν διοίκησιν, ἐχειροτόνησαν στρατηγὸν ἀντὶ τῇ ἐνταῦθα ἀποθανόντος Χειρισόφου τὸν Νέωνα, καὶ ἔκαμον δέγμα νὰ ζημιώσωσι μὲ θάνατον ἐκείνον, ὅστις προβάλλῃ τῇ λοιπῇ τὴν διαίρεσιν τῇ στρατεύματος· ἔχοντες δὲ σπάνιν τροφῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ διασπαρῶσιν εἰς τὰς κώμας, ὅπου οἱ ἱππεῖς τῇ Φαρναβάζῃ μετὰ τῶν ἐγχωρίων ἐφόνευσαν ὡς πεντακοσίους αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ φυγόντες ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐσώθησαν ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα, ὁ ὅποιος ἔπειτα τὰς ἔφερε διὰ πλατέος λόγγου, ὅπου ὁ Φαρναβάζος ἔστησε τὸ εὐαγεύματι διὰ ν' ἀποκόψῃ τὴν δίοδον· ἀλλ' αὐτοὶ νικήσαντες αὐτὸν κατὰ κράτος, ἐκινήθησαν πρὸς τὴν Χρυσόπολιν τῆς Καλκηδόνος, καὶ λαβόντες καθ' ὁδὸν πολλὰ λάφυρα, ἐπορεύθησαν εἰς τὸ Βυζάντιον.

Ἐντεῦθεν ὠδήγησεν αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν πρὸς τὸν Σαλμυδησσὸν εἰς δούλευσιν Σεύθῃ, τῇ Θρακικῇ βασιλείῃ, ὅστις σείλας πρέσβεις, παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν τε, διὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν πατρικὴν βασιλείαν, ἀφ' ἧς ὑπερήθη ἀπὸ τῆς ἐχθρᾶς τε. Αὐτὸς ὑπεσχέθη μὲν εἰς τὸν Ξενοφῶντα καὶ εἰς τὰς στρατιώτας πολλὰ, ὅτε δὲ ἀπήλαυσε τῇ πολεμμένῃ, καὶ μόνον δὲν ἐφύλαξε τὰς ὑποσχέσεις, ἀλλ' ὅτ' ἔδωκε καὶ τὸν συμφωνηθέντα μισθόν. Ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἡλεγχεν αὐτὸν ὑπερβολικὰ διὰ τὴν παράβασιν τῆς συμφωνίας, ἐγκαλῶν ὡς αἴτιον τῆς τοιαύτης ἀπιστίας τὸν ὑπηρέτην τε

Ἡρακλείδην, ὁ ὁποῖος ἤλπιζε νὰ ὠφελήσῃ τὸν βασιλέα τε, μὴ διδὸς μικρὰν ποσότητα χρημάτων, καὶ διὰ τήτε παραβαίνων τὴν δικαιοσύνην, πῖσιν καὶ τιμὴν, τὰ ὁποῖα προτερήματα πρέπει νὰ ἦναι εἰς τὸν βασιλέα ἐγκριτώτερα παρὰ πάντα, ὡς ὠφελῦντα πολὺ εἰς τὴν ὑπόληψίν τε καὶ συντείνοντα εἰς τὴν καλὴν ἐκβασιν τῶν ὑποθέσεων καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς βασιλείας. Αὐτὸς δὲ ὁ παράνομος ὑπηρέτης θεωρῶν τὴν μὲν τιμὴν, ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ὡς ψιλὰς χιμαῖρας, τὸ δὲ χρυσίον ὡς τὴν μόνην ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, δὲν ἐφρόντιζε παρὰ νὰ πλετήσῃ οἰσδὴποτε τρόπῳ, καὶ ἐκλεπτεν ἀφόβως τὸν μονάρχην τε καὶ τὰς ὑπηκόους. “Ὁ Φρόνιμος ἄνθρωπος, ἔλεγεν ὁ Ξενοφῶν, καὶ μάλιστα ὁ καλὸς ἀξιωμασι, πρέπει νὰ τηρῇ τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀρετὴν καὶ τὰς ὑποχέσεις τε ὡς τὸν πολυτιμώτατον θησαυρὸν, καὶ ὡς βέβαιον ἄσυλον καὶ ἀσφαλὲς στήριγμα εἰς ὅλα τὰ συμβεβηκότα τῆς ζωῆς”. Ὁ Ἡρακλείδης ἦτο μᾶλλον ἀξιοκατάκριτος διὰ τὴν πρὸς τὸ σφάτευμα ἀδικίαν ὡς Ἑλλήν ἐκ γενετῆς, καὶ ὄχι Θράξ· ἀλλ’ ἡ φιλαργυρία ἐσβεσεν ἐκ τῆς καρδίας τε πᾶσαν συναίσθησιν τιμῆς.

Ἐν τῷ ἡ λογοτριβῇ μεταξὺ Σεύθου καὶ Ξενοφῶντος ἠυξήσε τὰ μέγιστα, ἔρχονται Χαρμῖνος καὶ Πολύνεικος, οἱ πρέσβεις τῆς Λακεδαιμόνος, καὶ λέγουσιν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῷ Τισσαφέρνης καὶ Φαρναβάζου, καὶ ὅτι ὁ Θίμβρων ἐμίσεισεν ἡδὴ μὲ τὸν σὺλον, ὑποχόμενος ἐν δαρεικὸν τῷ μηνὸς ἐκάσῳ στρατιῶν, δύο δὲ τοῖς λοχαγοῖς (ἐκατοντάρχαι), καὶ τεσσαρὰ τοῖς στρατηγοῖς, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐμβάσιν εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Ὁ Ξενοφῶν ἐσαρξέ, καὶ λαβὼν διὰ μεσιτείας τῶν πρέσβεων μέρος τῷ χρεωσμένῳ

νεμιδῆ, ἐπλευσεν εἰς Λάμψακον μὲ τὸ σράτευμα συν-
 ισχύμενον τότε ὡς ἀπὸ 6000 ἀνδράπων, καὶ ἐντεῖθεν
 εἰς Πέργαμον, πόλιν πλησίον τῆς Τρωάδος· ἀπαντή-
 σας δὲ πλησίον τῆς Παρθενίης, ὅπου ἐτελειώθη (1) καὶ
 ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων, ἄρχοντα Πέρσην ἐνδοξον
 ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν Περσίαν, ἔλαβεν αὐτὸν σὺν γυναι-
 κὶ καὶ τέκνοις καὶ πάντα τὰ πράγματα, καὶ ἔτιως ἐδείξε
 πᾶσαν ἐλευθεριότητα πρὸς τὰς στρατιώτας, ἀνταμεί-
 ψας αὐτὰς ἀξίως ἀντὶ τῆς ζημίας. Τελευταίον, ἦλθε καὶ
 ὁ Θιμβρων, ὁ ὁποῖος ἐνώσας τὰς μετὰ τῷ Ξενοφῶντος
 Ἑλληνας μὲ τὰς ἑαυτοῦ, καὶ λαβὼν τὴν διοίκησιν παν-
 τὸς τῷ στρατεύματι, ἐκινήθη κατὰ τῷ Τισσαφέρνῃ καὶ
 Φαρναβάζῃ.

Ταῦτο τέλος ἔλαβεν ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κύρου. Ὁ
 Ξενοφῶν, ὅστις συνέγραψεν ὡραιότατην αὐτῆς ἱστορίαν
 (περὶ ἀναβάσεως Κύρου), ἀριθμεῖ, ἀφ' ἧς καὶ ἐμίσεισε
 τὸ σράτευμα τότε τῷ ἡγεμόνι ἐκ τῆς Ἑφέσου ἕως ἣ
 ἐφθάσεν εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης, 530 παρασάγγας
 (μίλια) καὶ 93 σαῦμῆς· ἐν δὲ τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῶν ἀπὸ
 τοῦ τόπου τῆς μάχης ἕως εἰς τὰ Κοτύωρα, πόλιν κει-
 μένην παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Εὐξείνου πόντου, 620 πα-
 ρασάγγας καὶ 122 σαῦμῆς· προθέτων δὲ καὶ τὰς δύο
 ἀριθμὸς λέγει, ὅτι ὁ ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ, τῆς
 ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, ἦσαν 1155 παρασάγγαι
 καὶ 215 σαῦμοι. Ὁ δὲ καιρὸς ὅλης τῆς ἐκστρατείας, συν-
 αριθμημένων καὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀναπαύσεως, ἦ-αν δε-
 καπέντε μῆνες. Αὕτη ἡ ἀναχώρησις τῶν δέκα χιλιά-
 δων Ἑλλήνων ἐθεωρεῖτο πάντοτε παρὰ τῶν ἐμπειρο-

(1) Κατὰ Ξενοφῶντα παύει εἰς τὰ Κοτύωρα, ὅπου εἰσ-
 ἔβησαν εἰς Ἑλλάδα εἰς τὰ πλοῖα.

πολέμων ὡς ἀμίμητον ἐπιχείρημα, καὶ τὲτο ἐνέπνευσεν ὁπωσὺν εἰς τὰς Ἑλλήνας μετέπειτα καταφρόνησιν τῆς δυνάμεως τῶν Περσῶν, καὶ τὰς ἐδίδαξεν, ὅτι τὸ βασιλείοντων ὑπῆρχεν εὐάλωτον, καὶ ὅτι ἡ εἰσβολὴ εἰς τὴν Περσίαν ἦτο μόνον ἡ καταδίωξις ἐνὸς φεύγοντος ἔχθρου, ὃ ὁποῖος ἐδείκνυε προσφέρων νίκην μᾶλλον, ἢ μάχην.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἐν ᾧ ἡ Ἑλὰς ηὔξανε τὴν φήμην εἰς τὴν Περσίαν, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐξέκλυε τῆς τιμῆς κατ' οἶκον· καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶχεν ἤδη ὀλίγην εὐκαιρίαν τῷ ἄνακταϊ διὰ τὰς τελευταίας ταραχὰς, ἔτρεφεν ἔτι ζιζάνια καὶ διχονοίας, καὶ οἱ πολῖται κατέτρεχον ἀλλήλους μὲ ἀκατάπαυστον λύσσαν, ἐξ ὧν ὁ Σωκράτης (1) ἐχρημάτισε τὸ πρῶτον θῦμα τῶν δημοτικῶν διχονοιῶν. Ἡμεῖς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω τῆτον τὸν μέγαν ἄνδρα, τὸν υἱὸν πτωχῆτινος Ἀθηναίῃ, ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ σκότους τῆς γεννήσεώς τε καὶ δίδοντα τύπας ἀνδρίας, μετριότητος καὶ σοφίας, καὶ ἴδομεν, ὅτι ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐν μιᾷ μάχῃ, καὶ ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ σέρξῃ εἰς τὴν ἀδικον ψήφον κατὰ τῶν ἐξ Ἀθηναίων στρατηγῶν, ὅτι ἠναντιώθη εἰς τὰς τριάκοντα τυράννης, καὶ ὅτι ἠγωνίζετο κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας μὲ τὴν πλέον ὀξύροον ἀγχίνειαν καὶ δηκτικωτάτην εἰρωνείαν.

(1) Ὅσα παρὰ Πλάτωνι ἐν μὲν τῇ ἀπολογίᾳ Σωκράτους τὸν τρόπον τῆς κατηγορίας καὶ ἀπολογίας, ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι, ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ γύγῃ ἐκ τῆς φυλακῆς· ἐν δὲ τῷ Φαίδρῳ, τὸν διάλογον περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, μεθ' ἧς ἡκολούθησεν ὁ θάνατός τε. Ὁ Ξενοφῶν εὐρισκόμενος τότε κατ' ἐλθόν, ἔγραψε τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σωκράτους θεμιλιόμενος ἐπὶ ταῖς μαρτυρίαις τῶν ἄλλων. Ὁ Διογένης Λαέρτιος συνέγραψε τὸν βίον τοῦ Σωκράτους ἐπιπολαιότατα.

Αὐτὸς εἶχεν ἀμίμητον καλὴν φύσιν καὶ ἀγάπην πρὸς ὅ-
 λον τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἑτοιμὸς νὰ εὐσπλαγχνί-
 ζηται τὰς κακίας τῶν ἄλλων, ἐν ᾧ αὐτὸς ἦτο σχεδὸν
 ἐλευθερὸς ἀπ' αὐτὰς· ὡς τόσον, αὐτὸς ἐγίνωσκε τὰ ἐ-
 αὐτῷ ἐλαττώματα, καὶ ἡ μόνη ἐνδεχομένη ὑπερηφάνεια
 περιτίνος ἦν ὁ σοχασμὸς, ὅτι δὲν εἶχεν ἐλάττωμα·
 ἐφρόντιζε δὲ τόσον περὶ τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆ συμφέ-
 ροντος τῆς πατρίδος, ὥστε ἐφαίνετο, κατὰ Λιβάνιον, ὁ
 κοινὸς πατὴρ τῆς πολιτείας. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δύσκα-
 λον νὰ διορθώσῃ τις τὲς γέροντας καὶ ν' ἀλλάξῃ τὰς
 γνώμας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εὐλαβῶνται τὰ σφάλ-
 ματα, ἐν οἷς ἐγκατεγήρασαν, διὰ τὸτο κατεγίνετο ὁ-
 λως εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ τὲς νέες καὶ νὰ σπεύρῃ τὲς σπό-
 ρες τῆς ἀρετῆς εἰς γῆν ἐπιτηδείστερα πρὸς βλάστησιν.
 Αὐτὸς δὲν εἶχεν ἔτε δημόσιον σχολεῖον, ἔτε διωρισ-
 μένῃν ὥραν τῷ διδάσκειν, ὡς οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι, ἔ-
 τε ἡτοίμαζε σκαμνία, ἔτε ἀνέβη ποτὲ εἰς διδατκαλί-
 κην καθεδρὰν, ἀλλ' ἦν ὁ φιλόσοφος παντὸς καιρῷ καὶ
 ὥρας, διδάσκων ἀπανταχῶ καὶ κατὰ πᾶσαν περίεασιν,
 εἰς τὲς περιπάτους, εἰς τὰς συναναστροφάς, εἰς τὴν τρά-
 πεζαν, εἰς τὸ σφάτευμα, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆ στρατοπέ-
 δου, καὶ εἰς τὰς κοινὰς συναθροίσεις τῆς βουλῆς καὶ τῆ δή-
 μου. Ταῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ, τῷ ὁποίῳ τὸν θάνατον μία φα-
 τρία τῆς πόλεως ἐμελέτα πρὸ πολλῶ, καὶ ὁ ὁποῖος πολ-
 λὰς χρόνους πρὸ τῆ θανάτου ὑπῆρχε τὸ θέαμα τῆς ὑ-
 βρεως καὶ χλεύης. Ἀριστοφάνης, ὁ κωμικὸς ποιητὴς,
 κατεπειρώχῃ ἐπὶ μὲν νὰ τὸν κωμωδῇ εἰς τὸ θέατρον,
 καὶ συνθέσας κωμωδίαν ὀνομαζομένην νεφέλας, παρέ-
 σκησε τὸν Σωκράτη κρεμάμενον εἰς κάλατον καὶ διδά-
 σκοντα τὰς γελοιοδεσάτας ἀτοπίας. Ὁ Σωκράτης παρ-
 ευρέθη εἰς τὴν παράστασιν ταύτης τῆς κωμωδίας, καὶ

δὲν ἀργίῃ παντελῶς, ἀλλὰ μάλισα βλέπων, ὅτι
 τινὲς ξένοι ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι τὸν ἄνδρα, τὸν ὁποῖον ἐκω-
 μῶδον, ἀναστὰς ἐξήδη ὄρσιος, ἕως ἧς ἐπαυσε νὰ παρῆσα-
 σις. Τῆτο ἐχρημάτισε τὸ πρῶτον κατ' αὐτῆ βέλος τῆς
 ἐπιβουλῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα ἐφανερώθη με-
 τὰ εἴκοσι χρόνους, ὅτε ἐπεφάνη ὁ Μέλιτος ἢ ἔκαμνεν
 ἀναφορὰν κατ' αὐτῆ τακτικωτέραν παρὰ τὰς λοιπὰς, ἐγ-
 καλῶν αὐτὸν ἐνώπιον τῆ κριτηρίου ἢ κατηγορῶν αὐτῆ
 δύο τὰ κυριώτατα πταίσματα, τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι
 δὲν ἐπίστευε τὰς αὐτὰς θεὰς τῆς δημοκρατίας, ἀλλ' εἰς-
 ἤγεν ἄλλας νέες· τὸ δὲ δεύτερον, ὅτι ἐφθαιρε τὰς
 νέες. Ἐκ τούτων ἐνόμιζεν αὐτὸν ὁ Μέλιτος ἐνοχὸν θα-
 νάτῃ. Πόσον δὲ ὑπέκειτο ὁ Σωκράτης εἰς ὅλην αὐτὴν
 τὴν κατηγορίαν, εἶναι δύσκολον νὰ διορίσωμεν· τῆτο
 μοῖον ὑπάρχει βέβαιον, ὅτι διὰ τὸν τότε πολὺν ζῆλον
 ἢ δεισιδαιμονίαν τῶν Ἀθηναίων δὲν ἐτόλμα μὲν νὰ ἐν-
 αντιωθῇ φανερὰ εἰς τὴν συνήθη θρησκείαν, ἢ ἡναγ-
 κάζετο νὰ ὑποκρίνηται ὑποταγὴν εἰς αὐτὴν, πλὴν εἶναι
 πιθανώτατον ἐκ τῶν συτεχῶν μετὰ τῶν φίλων τε διαλέ-
 ξειν, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ κατεφρόνει ἢ κατεγέλα τὰ
 παράξενα δόγματα καὶ τὰ ἀξιογέλαστα μυθῆριά των
 θεμελιωμένα μόνον εἰς τὰς μύθους τῶν ποιητῶν, ἢ κατ-
 ἤτησε τόσον εἰς τὴν γνῶσιν τῆ ὄντως μόνῃ ἀληθείᾳ
 ΘΕΟΥ, ὥς τινὲς διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν τε καὶ
 τὴν ἐνάρετον ζωὴν ἔκριναν πρέπον νὰ τὸν συναριθμή-
 σωσι μετὰ τῶν χριστιανῶν φιλοσόφων.

Ὅταν ἐφανερώθη ἡ συνωμοσία, οἱ φίλοι τῆ Σω-
 κράτους ἠτοιμάζοντο πρὸς ἀπολογία, ἐξ ὧν ὁ Λυκίης,
 ὁ ἐγκριτώτατος τότε ῥήτωρ, ἔδειξεν αὐτῷ λόγον συν-
 δεμένον μὲ μεγάλην τέχνην ἢ ἐπιμέλειαν, ἐν ᾧ παρ-
 ῆσαντο σαφέστατα τὰ δικαίματα ἢ αἱ ἀπολογίαι τῆ

Σωκράτες, ἔκινεῖντο τὰ πάθη μὲ σφοδρότητα ἔδυναμιν ἀξίαν τῇ νὰ μαλακώσῃ ἔαυτὰς τὰς τραχυτάτας καρδίας. Ὁ Σωκράτης ἀναγνὼς, εὐαρεσθήσῃ ἔἐπήνεσεν αὐτόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος συνεφώνει περισσότερον μὲ τὸς κανόνας τῆς ῥητορικῆς, παρὰ μὲ τὰ παραγέλματα τῆς ἡθικῆς φιλοσοφίας, εἶπεν ὅτι εἰς αὐτὸν δὲν ἀρμόζει. Ὁ Λυκίας ἠρώτησε, πῶς δύναται νὰ ἦναι καλῶς συσθεμένος καὶ νὰ μὴ ἀρμόζῃ αὐτῷ; Ὑποκρίσας τὸν ἴδιον τρόπον, εἶπε, μεταχειριζόμενος κατὰ τὸ συνηθεῖς κοινὴν παραβολὴν, ὅτε ἔμπειρος τεχνίτης μοι φέρει μεγαλοπρεπέστατα ἔολόχρυστα ἱμάτια, τὰ ὅποια ἤθελεν εἶδαι μὲν κατεσκευασμένα μ' ἑλὴν τὴν τέχνην, εἰς τὸ σῶμά μου ὅμως δὲν ἤθελον ἀρμόζει. Ἀπεφάσισεν ἔν σαθερῶς νὰ μὴ καταδεχθῇ νὰ ζητήσῃ ψήφου ὡς ἱκέτης κατὰ τὴν τότε συνηθειαν, ἔδὲν μετεχειρίσθῃ μῆτε τὴν διαλεκτικὴν τέχνην, μῆτε τὴν εὐγλωττίαν, μῆτε παρακαλέσεις, μῆτε δεήσεις, ἔτε ἔφερε ποτὲ γυναῖκα ἢ τέκνα, διὰ νὰ παρακινήσωσι τὸς κριτὰς εἰς ἔλεος διὰ τῶν σεναγμῶν καὶ θακρύων, ἔτε ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ἄλλας συνηγόρους, ἔτε νὰ παρήρσιασθῇ ἐνώπιον τῶν κριτῶν ὡς ἱκέτης, ἔχι διὰ ὑπερηφανείαν ἢ καταφρόνησιν πρὸς τὸς κριτὰς, ἀλλὰ διὰ τὸ σαθερὸν ἔγενναῖον δάρρως, τὸ ὅποιον προέρχεται ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς ἔἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀληθείας ἔἀθωότητος. Ἡ ἀπολογία τε δὲν ἐδείκνυε μῆτε τι σαλευόμενον, μῆτε τι δειλὸν ἐν ἑαυτῇ, ἢ δὲ λαλιά τε ἦτο τολμηρὰ, ἀνδρική, γενναία, ἀπαθής, ἀτάραχος, παρήρσιαστικὴ ἔφιλοσοφικὴ, χωρὶς τινος ἄλλης σοφῆς, εἰμὴ ἐκείνης τῆς ἀληθείας, ἔἐν λόγῳ τοιαύτῃ, δι' ἣς ἔλαμπε ἔδιέφαινεν ὁ χαρακτήρ ἔἡ λαλιὰ τῆς ἀθωότητος. Ὁ Πλάτων ἔετυχε τό-

τε παρὼν εἰς τὴν ἀπολογίαν τῷ Σωκράτῃ, καὶ ἀντιγράφῃ μετὰ ταῦτα, ἐσύνθεσεν ἐξ αὐτῆς χωρὶς προϋήκης τὸν λόγον ἐπιγραφόμενον ἀπολογία Σωκράτους, ἓνα ἀπὸ τῶν ἐντελεσάτων λόγων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, τὸν ὁποῖον θέλω ἐκθέσει ἐνταῦθα ἐν ἐπιτομῇ.

Εἰς τὴν δικορισμένην ἡμέραν ἀνεγνώσθη κατὰ τὸ σύνθετες ἡ κατηγορία. Τὰ δύο μέρη παρεξέβησαν ἐμπροσθεν τῶν κριτῶν, καὶ ὁ Μέλिटος ἤρξατο λαλεῖν· ὁ σὺ δὲ ἀναπυδεικτοτέρα καὶ ἀδικωτέρα ἦτον ἡ κατηγορία, τόσῃν περισσοτέρῃν πανουργίᾳ καὶ τέχνῃν μετεχειρίσθη πρὸς ἐπισκέπασιν τῆς ἀδυναμίας τῆς, χωρὶς ὅτι ἀφῆσθαι εἶδεν, ὅ,τι ἐδύνατο νὰ κάμῃ μισητὸν τὸ ἐναντίον μέρος, μεταχειριζόμενος ἀντὶ τῶν ἐλλειπόντων δικαίων λόγων τὰς κολακείας καὶ τὰς δόλους τῆς ζωῆς καὶ ἐξαιρέτως εὐγλωττίας. Ὁ Σωκράτης ἀπεκρίθη μετὰ ταῦτα, ὅτι δὲν ἐγίνωσκεν ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἔκαμον εἰς τὰς κριτὰς οἱ λόγοι τῷ ἐνάγοντος· ὅσον δὲ δι' αὐτὸν ὁμολογεῖ, ὅτι ἐλησιμόνησε σχεδὸν τὸν ἑαυτὸν τε. Τόσῃν εἰμορφᾷ ἐξωγραφισμένα καὶ πιδαρά ἦσαν τὰ δικαιώματα ἐκείνων, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἦτον εἰδὲ εἰς ἀληθινὸς λόγος εἰς ὅλα τὰ ρηθέντα.

„Μὲ κατηγορεῖσιν, ἔλεγεν, ὡς διαφθορέα τῶν νέων καὶ διδάσκοντα αὐτοὺς κακὰς ἀρχὰς πρὸς τὴν δημοκρατίαν καὶ πολιτείαν· ἀλλ' ὅσοις ἐξεύρετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐγὼ ποτὲ δὲν ἐπηγγελλόμην διδάσκαλος, ἢτε ἐμπόρεῖ ποτὲ ὁ δορυτάτος φθόνος νὰ μ' ἐλέγξῃ, ὅτι ἐπώλησα τὰς διδασκαλίας μου· μάρτυρ δὲ τῶν ἀξιόπιστος εἶναι ἡ πτωχεία μου. Ἐγὼ πάντοτε πρόθυμος νὰ μεταδώσω τὰ φρονήματά μου καὶ εἰς τὰς πλουσίους καὶ εἰς τὰς πτωχάς, καὶ νὰ τὰς συγχωρῶ νὰ ἐρω-

„τῷσι καὶ νὰ μοι ἀποκρίνωνται, ὅταν θέλωσι, προσφέ-
 „ρω τὴν δούλευσίν μου εἰς ὅλες τὰς Φιλαρέτας· ἀνίσως
 „δὲ μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου εὐρεθῇ τις καλὸς ἢ κα-
 „κὸς, δὲν πρέπει ν' ἀποδίδηται εἰς ἐμὲ μήτε ἡ ἀρετὴ
 „τῷ ἐνὸς, μήτε ἡ κακία τῷ ἑτέρῳ, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν
 „συνήργησα. Ἡ δὲ μόνη ἐνασχολία μου εἶναι τὸ νὰ δι-
 „δάσκω ὅλες, νέους τε καὶ γέροντας, νὰ μὴ ἀγαπῶσι
 „τάσον τὸ σῶμα, ὅτε τὸν πλῆτον, ἢ ἄλλα ἐπίγεια
 „πράγματα, ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ, καὶ νὰ μὴ ἀμελῶσι τό-
 „σον τὴν ψυχὴν, τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης
 „αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲν παύω λέγων, ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν
 „προέρχεται ἀπὸ τὸν πλῆτον, ἀλλ' ἀνάπαλιν, ὁ πλῆ-
 „τος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζουσιν ὅλα
 „τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰς τε τὸ κοινὸν καὶ
 „κατὰ μέρος.

„Ἐάν, λοιπὸν, ὁ λέγων ταῦτα διαφθεῖρει τὰς
 „νέεσι, ὁμολογῶ, ὡς ἄνθρωποι Αἰθηναῖοι, ἐμαυτὸν ἐνοχον
 „καὶ ἄξιον ποινῆς. Ἐάν δὲ οἱ λόγοι μου δὲν εἶναι ἀλη-
 „θεῖς, εὐκολον εἶναι νὰ μὲ ἐλέγξητε ψεύστην. Ἐγὼ
 „θεωρῶ ὥδε πολλὰς μαθητάς μου· ὥς παρρησιασθῶσιν.
 „Ἀλλ' ἴσως εἴποι τις διὰ τὸν φόβον καὶ διὰ τὸ πρὸς τὸν
 „διδάσκαλον σέβας δὲν τολμῶσιν· ἀλλὰ καὶ οἱ πατέ-
 „ρες, ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς δὲν ἐμπορῶν νὰ προφασι-
 „σθῶσι καὶ νὰ μὴ ἔλθωσιν ὡς καλοὶ πατέρες καὶ ἀγα-
 „θοὶ συμπολίται, διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν τιμωρίαν τῇ διαφ-
 „θορῆς τῶν υἱῶν, ἀδελφῶν καὶ ἀνεψιῶν. Ἀλλὰ τί βλέ-
 „πω; αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι ἐδῶ οἱ συνήγοροί μου καὶ φρον-
 „τίζουσι μεγάλως διὰ τὴν καλὴν ἐκβασιν τῆς ὑποθέ-
 „σεώς μου.

„Ψηφίσατε ἐπ' ἐμοί, ὁποῖαν ὑμῖν ψῆφον ἀρέσκει,
 „ὡς ἄνθρωποι Αἰθηναῖοι· ἐγὼ μήτε νὰ μετανοήσω ἐμπο-

„ὦρῶ, μήτε ν' ἀλλάξω τὴν πολιτείαν μου, ἔτ' ἐξουσίαν
 „ἔχω νὰ παραιτήσω ἢ νὰ διακόψω τὴν ἐπιστάσιαν, τὴν
 „ὁποίαν αὐτὸς ὁ Θεὸς μοι ἐπέταξεν, ἤγουν τὴν φροντί-
 „δα τῆ νὰ διδάσκω τὰς συμπολίτας μου. Ἀνίτως, ἂφ'
 „ἢ ἐπλήρωσα πεισῶς ὕλας τὰς πολεμικὰς ἐπιστάσις,
 „ὅστας μοι διώρισαν οἱ στρατηγοὶ ἡμῶν εἰς τὴν Πιτιδαίαν,
 „Ἀμφίπολιν καὶ τὸ Δῆλιον, ἀνίσως λέγω ὁ Φόβος τῆ Σα-
 „νᾶτε μ' ἔκαμνε τώρα νὰ παραιτήσω ἐκείνην, εἰς τὴν
 „ὁποίαν μοι ἐταξεν ἡ θεία πρόνοια προτάξασά με νὰ
 „περάσω ἔλθιν με τὴν ζωὴν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσο-
 „φίας πρὸς διδασκαλίαν ἑμαυτοῦ τε καὶ ἄλλων, ἡ δὲ εὐ-
 „χρίσται ἐκ' ἀληθείας ἡ παρανομιωτάτη λειποταξία, καὶ
 „τίτε δικαίως ἡ δὲ εὐχρίσται ἐγκυκλοπαιδείαν ἐνώπιον τύτου τῆ δι-
 „καστορίας ὡς ἀσεβείας καὶ μὴ πιστεύων εἰς τὰς θεάς. Ἐὰν
 „ὑμεῖς ἀπεφασίζετε νὰ μὲ ἀπολύσητε ἐπὶ συμφωνίᾳ
 „τῆ νὰ σιωπῶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀπεκρινόμενην δίχα διαγ-
 „μῆς, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐγὼ τιμῶ μὲν καὶ σέως ἀγα-
 „πῶ, ἀλλὰ πείθομαι κάλλιον εἰς τὰς θεάς παρὰ εἰς ὑ-
 „σᾶς, καὶ ἄχρις ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς δὲν θέλω παύσει
 „φιλοσοφῶν, νεφετῶν καὶ ἐλέγχων ὑσᾶς κατὰ τὴν συ-
 „νήθειάν μου, καὶ λέγων εἰς ὅποιον ἐξ ὑμῶν ἀπαντῶ,
 „ὡς ἄριστε ἀνδρῶν (1), ὡς πολίτα τῆς μεγίστης καὶ περι-
 „βλέπτου πόλεως τῆ κόσμου διὰ τὴν σοφίαν καὶ ἀνδρίαν,
 „δὲν ἐντρέπῃ ἐπιμελούμενος μόνον νὰ θησαυρίζῃ καὶ νὰ
 „ζητῇ δόξαν, ὑπόληψιν καὶ ἀξιώματα, καὶ ν' ἀμελῇς
 „τὰς θησαυρὺς τῆς φρονήσεως, ἀληθείας καὶ σοφίας, καὶ
 „νὰ μὴ σπουδάζῃς νὰ καταστήσῃς τὴν ψυχὴν σου ὅσον τὸ
 „δυνατὸν ἀγαθὴν καὶ τελείαν;

(1) Τρόπος τῆ ἀσπάξιδαι εὐγενέστατος καὶ συνειδησί-
 νος παρὰ τοῖς Ἑλλησι.

„Μὲ κατηγοροῦσιν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς δει-
 „λὸν καὶ σμικροπρεπῆ, διότι, ἀφ' ὅτε ἐπεχείρησα νὰ
 „συμβ-λεῖω ταῦτα εἰς καθενα κατὰ μέρος, ἀπέφευ-
 „γον πάντοτε τὰς δημοσίας συναθροίσεις, διὰ νὰ μὴ
 „δῶσω τίχχα φρονίμους συμβελας εἰς τὴν πατρίδα με.
 „Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι ἱκανῶς ἔδειξα τὴν μεγαλοκαρ-
 „δίαν καὶ εὐτολμίαν μου καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπε ὡπλι-
 „στὴν μεθ' ὑμῶν, καὶ εἰς τὴν βυλὴν, ὁπότεν ἐγὼ μόνος
 „ἤναντιώσθην εἰς τὴν ἀδικον κατὰ τῶν δέκα στρατηγῶν
 „καταδίκην, ὅτι δὲν ἀνέσωσαν καὶ ἔβαψαν τὰ σώματα
 „τῶν φονευθέντων καὶ πνιγέντων εἰς τὴν ναυμαχίαν τῶν
 „Ἀργινεσῶν, καὶ ὁπότε πολλάκις ἤναντιώσθην εἰς τὰς
 „δυναστικὰς καὶ ἀπανθρώπους τῶν τριάκοντα τυράννων
 „πρὸς αἰγῶν. Ἄλλο δὲν μ' ἐμπόδισε νὰ ἔρχωμαι εἰς τὰς
 „συναθροίσεις, εἰμὴ ἐκεῖνο τὸ δαιμόνιον, ἐκεῖνη ἡ ὑ-
 „περτάτη φωνή, περὶ τῆς ὁποίας ἠκέστατέ μου πολλά-
 „κις λαλῶντος, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Μέλιτος ἠγωνίσθη νὰ
 „ἐμπαιξῇ. Τῆτο τὸ δαιμόνιον, ὁ σύντροφός μου ἐκ νεότη-
 „τος, εἶναι φωνή, ἡ ὁποία τότε μόνον ἀκέεται, ὅτε
 „θέλει νὰ μ' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τινος ἀποφάσεώς μου, διό-
 „τι δὲν μὲ παρακινεῖ ποτὲ εἰς κανέν ἐπιχείρημα. Αὕτη
 „μοὶ ἤναντιώσθην πάντοτε, ὅταν ἤθελον νὰ ἔμβω εἰς
 „τὰς ὑποθέσεις τῆς πολιτείας, καὶ μοὶ φαίνεται πάντοτε
 „καλῶς· διότι πρὸ πολλῶ ἀπέδνησκον, εἴαν εἰσεβαίνον
 „εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα, δίχα τῶν ὠφελήσω ὁπω-
 „σέν μήτε εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, μήτε εἰς τὴν πατρίδα· παρα-
 „καλῶ δὲ, μὴ ὀργισθῆτε, ὅτι λέγω φανερά τὰ φρο-
 „νήματά μου καὶ λαλῶ με τόλμην καὶ παρρησίαν. Πᾶς
 „τις ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐναντιωθῇ με εἰλικρίνειαν εἰς
 „ἑμὸν ὁλόκληρον, εἴτε εἰς ἡμᾶς, εἴτε εἰς ἄλλους, καὶ
 „διακωλύῃ ἀφόβως τὸ νὰ γίνονται πολλὰ ἄδικα καὶ πα-

ῥάνομα ἐν τῇ πολιτείᾳ, δὲν μένει ἐπὶ πολὺ ἀτιμώρη-
τος. Ἀναγκαιότατον ὑπάρχει εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον
ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, εἰὰν ἐπιθυμῇ ζῶν, νὰ ζῇ ἰδιώ-
της καὶ νὰ μὴ ἐμβαίῃ ποτὲ εἰς τὰ δημόσια.

Ῥρὸς τέτοις, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐγὼ εἰς τῶ-
τον τὸν ἔχρατον κίνδυνον δὲν μιμῶμαι ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
εἰς πολὺ μικροτέρους κινδύνους παρεκάλεσαν μετὰ δα-
κρύων τὰς κριτὰς παρρησιάζοντες τὰ τέκνα, τὰς συγ-
γενεῖς καὶ φίλους, καὶ δὲν κáμνω τῆτο δι' αὐτάδειαν ἢ
καταφρόνησιν πρὸς ὑσᾶς, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς δόξαν
ἰδικήσας καὶ ὅλης τῆς πόλεως. Πρέπον εἶναι νὰ μά-
θωσιν οἱ ξένοι, ὅτι ἔχετε παλίτας, οἱ ὅποιοι δὲν νο-
μιζοῦσι τὸν θάνατον ζημίαν, καὶ δὲν φοβῶνται παρὰ τὴν
ἀδικίαν καὶ τὰς ἀτίμους πράξεις. Ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ
ἡμεῖς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπολήψει με, εἴτε ἀληθινῇ, εἴτε
ψευδεῖ, μοι πρέκει τάχα μετὰ τόσας διδασκαλίας
με πρὸς καταφρόνησιν τῆ θανάτου νὰ τὸν φοβησῶ τῶ-
ρα καὶ ν' ἀποδείξω ψευδεῖς διὰ τῶ τελευταίῳ ἔργῳ
ὅλα τὰ δόγματα καὶ φρονήματα τῆς ἀπερασμένης με
ζωῆς; Ἀλλ' ἀποσιωπῶν τὴν δόξαν με, ἢ ὅποια ἤθε-
λεν ἀμυρωθῇ με τοιαύτην πράξιν, ἐγὼ νομίζω ἂ-
σύγγνωστον τὸ νὰ μεταχειριθῇ τις θεήσεις πρὸς τὸν
κριτὴν, διὰ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ τὸν ἀπολύσῃ· πρέ-
πει δὲ νὰ τὸν καταπείσῃ με ἀποδείξεις. Ο' κριτῆς δὲν
κάθεται ἐπὶ τῷ βήματι διὰ νὰ κάμῃ χάριν παρα-
βαίνων τὰς νόμους, ἀλλὰ διὰ νὰ ποιήσῃ δικαιοσύνην
ὑπακύνων εἰς αὐτὸς· καὶ δὲν ὤμοσε νὰ εὐχαρισήσῃ ὅ-
ποιον θέλει, ἀλλὰ νὰ κρίνῃ δικαίως καὶ ὡς πρέπει.
Διὸ μήτε ἡμεῖς οἱ ἐγκαλούμενοι πρέπει νὰ συνεθίζω-
μεν ὑσᾶς τὰς κριτὰς εἰς ἐπιτολίαν, μήτε ὑσεῖς νὰ συν-
εθίζητε· διότι τότε καὶ ἡμεῖς καὶ ὑσεῖς βλάπτομε· ἐξ

ἤϊτε τὴν δικαιοσύνην ἢ θρησκείαν, ἢ νομιζόμεθα πα-
ράνομοι.

ἢ Μὴ ἀνχμέεστε λοιπὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀπ' ἡμῶν νὰ προσρέξω πρὸς ὑσᾶς με τρόπους, τὲς ὁποῖες ἢ δὲν νομίζω μῆτε τιμίαι, μῆτε νομίμους, ἢ μάλιστα κατὰ τὴν παρῆσαν περιστάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκα-
λέωμαι ἀπὸ τὸν Μέλιτον ὡς ἀσεβής. Ἐπειδὴ ἂν ἐγὼ παρεκίνησιν ὑσᾶς διὰ τῶν δεήσεων νὰ παραβῆτε τὰς ὁρ-
κας, ἢ ἔλεον εἶδαι σαφέστατον, ὅτι διδάσκω νὰ μὴ πισεύητε τὰς θεάς, ἢ με τὴν ἰδίαν μου αὐτὴν ἀπολο-
γίαν ἢ ἔλεον δώσῃ εἰς τὰς κατηγορίας αἰτίαν ἢ ἀπό-
δειξιν κατ' ἐμαυτῶν, ὅτι δὲν πισεύω Θεῶν. Ἀλλ' ἐγὼ ἔπε ἐφάντασθαι ποτὲ τοιαύτην βλασφημίαν, ἢ εἰμὶ πλέον πεπεισμένος περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶ Θεῷ πα-
ρὰ τὰς κατηγορίας μου, ἢ τόσον βέβαιος, ὥστε παραδί-
δομαι ὅλος εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ὑσᾶς, διὰ νὰ με κρίνῃτε, ὅπως ἂν νομίσῃτε καλλίτερον καὶ δι' ἐμὲ καὶ δι' ὑσᾶς.

Ὁ Σωκράτης εἶπε ταῦτα με σερεὰν ἢ ἄφοβον φωνήν. Τὸ βλέμμα, τὰ χήματα ἢ ἡ ὄψις δὲν ἐφανερόνουν αὐτὸν ὡς ἐγκαλούμενον ἢ ἰκέτην, ὥστε ἐφαίνετο ὁ διδάσκαλος τῶν κριτῶν διὰ τὴν βεβαιότητα καὶ σταθερότητα τῆς ψυχῆς, με τὴν ὁποίαν ἐλάλησε, χω-
ρὶς ὅμως ν' ἀμελήσῃ τὸ ὀφειλόμενον σέβας ἢ τὴν φυσικὴν μετριοφροσύνην τε (1). Ἀλλ' ὅσον ἀναπόδεικτοι ἢ ἂν ἦσαν αἱ κατ' αὐτῶ μαρτυρίαι, οἱ κατήγοροι ὄντες δυνατοί, εἶρον αὐτὸν ἔνοχον. Ἡ κρίσις ἐγένετο μὲν κατ' αὐτῶ τακτικῶς, ἢ ἡ ἀσεβεία τε ἦν ἡ βᾶσις τῆς κατηγορίας· ἀλλ' ὁ θάνατός τε ἦτον ἀναμφιβόλως προμε-

(1) Cicero de orat. lib. 1. ἀριθμ. 231.

μελετημένος. Ἡ ἀμετάθετος καὶ ἀδιάκοπος αὐτῷ ἐπιμονὴ εἰς τὴν ἀρετὴν, δι' ἣν ἐφαίνετο πολλάκις παρὰ-ξενος ἐναντιούμενος ἢ ἀντιλέγων εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζεν ἄνομον καὶ ἄδικον χωρὶς διαφορᾶς τῷ καιρῷ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὥτεσπᾶσατο αὐτῷ πολλὰς ἐχθρὰς καὶ φθονεράς.

Διὰ τῆς πρώτης ψήφου οἱ κριταὶ ἐψήφισαν τὸν Σωκράτη πταίσην μόνον· ἀλλ' ὅτε ἔμετὰ τὴν ἀπόκρισιν τέτε ἐφάνη, ὅτι ἀνεκάλει ἀπὸ τὸ δικαστήριόν των εἰς τὸ δικαστήριον τῆς δικαιοσύνης ἢ τῶν μεταγενετέρων, ἢ ἀντὶ νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν πταίσην, ἐζήτηί ἀνταμοιβὰς ἢ τιμὰς ἀπὸ τὴν πολιτείαν, τόσον παρωργίσαν, ὥςτε κατεδίκασαν αὐτὸν νὰ πῇ τὸ κώνειον, τὸ ἐπὶ οἷον ἦτο θανάσιμος τιμωρία τότε συνειδισμένη ἐν αὐταῖς. Ὁ Σωκράτης ἐπήκεσεν εἰς ταύτην τὴν ψῆφον μὲ ἄκραν ἀδιαφορίαν. Τότε ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀπολλίδωρος ἤρξατο νὰ ὑβρίζῃ ἢ νὰ θρηνῇ πικρῶς, ὅτι ὁ διδάσκαλός τε ἐμελλεν ἀδίκως ν' ἀποθάνῃ. “Καὶ πῶς, εἶπεν ὁ „Σωκράτης γελάσας, ἡγάπας ν' ἀποθάνω δικαίως; „Ο' Μέλιτος ἢ ὁ Ἀνυτοὺς δύνανται νὰ μὲ φονεύσωσιν, „ἐχὶ δὲ ἢ νὰ μὲ κάμωσι κτκόν.

Μετὰ ταύτην τὴν ψῆφον, ὁ Σωκράτης ἐδείκνυε τὴν αὐτὴν γενναϊότητα καὶ γαλήνην τῷ προσώπῳ, μὲ τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε τὴν ἀρετὴν ἢ ἡλεγξε τὰς τυράννους (1). Ὅτε δὲ εἰσέβη εἰς τὴν φυλακὴν, ἡ ὁποία ἡδη ἔγινε τὸ κατοικητήριον τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας (2), οἱ φίλοι τῷ ἡκολούθησαν, ἢ τὸν ἐπεσκέπτοντο διὰ 30 ἡμερῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς κατα-

(1) Senec. in consol. ad Helv. cap. XIII.

(2) Ο' αὐτὸς de vit. beat. cap. 27.

δίκης ἕως τῷ Θανάτῳ· ἡ δὲ αἰτία ταύτης τῆς πολυχρονίᾳ ἀργοπορίας ἐχρημάτισεν ἡ ἀκόλυστος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσελλόν κατ' ἔτος εἰς τὴν Δῆλον τριήρη διὰ νὰ προσφέρῃ τινὰς θυσίας, καὶ νόμον εἶχον τὸ νὰ μὴ θανατώνωσι ποτὲ τινὰ ἐν τῇ πόλει, ἀφ' ἧς χρόνε ὁ ἱερεὺς τῷ Ἀπόλλωνος ἐσεφάνοι τὴν πρύμνην τέτε τῷ πλοίῳ εἰς σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως, ἕως ἧς ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς Δήλου ἡ τριήρης. Ἐπειδὴ ἔν ἡ κατὰ τῷ Σωκράτους ἀπόφασις ἐγένε τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὰ πλοῖα, ἀναγκασθὲν ἦτο ν' ἀναβάλωσι τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς εἰς τριάκοντα ἡμέρας, ὥσας διήρκεσεν ἡ ὁδοιπορεῖα τῷ ῥηθέντος πλοίῳ.

Μεταξὺ δὲ τέτετε χρόνε, ὁ Θάνατος εἶχεν ἱκανὴν εὐκαιρίαν τῷ νὰ παραστῇ πρὸ ὀφθαλμῶν τῷ Σωκράτους μὲ ὕλην τὴν τρομερὰν θεωρίαν, καὶ νὰ δοκιμάσῃ τὴν καρτερίαν τε, ὅχι μόνον διὰ τῆς σκληρᾶς κακοπαθείας τῆς φυλακῆς, ὅπε εὗρισκετο μὲ τὴν ἄλυσον εἰς τὰς πόδας, ἀλλὰ μάλισα διὰ τὴν παντοτινὴν προσδοκίαν καὶ τρομερὰν ἐνδύμνησιν ἐκείνῳ τῷ συμβεβηκότος, ἀφ' ἧς καὶ αὐτὴ ἡ φύσις πάντοτε φρίττει καὶ τρέμει. Καὶ ὅμως αὐτὸς εἰς αὐτὴν τὴν ἀξιοσυμπάθητον κατὰστασιν ἐφάνερονε διὰ παντὸς ἐκείνην τὴν ἄκραν γαλήνην τῷ πνεύματος, δι' ἣν οἱ φίλοι ἐθαύμαζον αὐτὸν πάντοτε, καὶ συνελάλει μὲ τὴν αὐτὴν ἡσυχίαν τῷ προσώπῳ, τὴν ὁποίαν ἔδειξε καὶ πρότερον πάντοτε· καὶ ὁ Κρίτων λέγει, ὅτι τῇ ἐσπέρᾳ πρὸ τῷ Θανάτῳ ἐκοιμήθη, καθὼς καὶ ἄλλοτε, εἰρηνικώτατα. Ὁ Σωκράτης ἐσύνθεσε τότε ὕμνον (παιῖνα) πρὸς τιμὴν τῷ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ μετέφρασεν εἰς σίχως ἓνα μῦθον Αἰσωπείον.

Τῇ προτεραίᾳ, ἡ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ ἔλθῃ τὸ πλοῖον ἐκ τῆς Δήλου, μετὰ τὴν ἐπι-

ερσφὴν τῷ ὁποίῳ ἐμελετᾶτο ὁ θάνατος τῷ Σωκράτῃ,
 ἦλθε τὸ πρῶτον πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ ὁ πεισάτατος
 αὐτῷ φίλος Κρίτων, φέρων τὴν πικρὰν εἰδήσιν καὶ λέ-
 γων, ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν τε ἦτο νὰ φύγῃ ἐκ τῆς φυ-
 λακῆς, καὶ ὅτι κατέπεισε τὸν δεσμοφύλακα ν' ἀνοιξῇ
 τὰς θύρας, καὶ τῷ ὑπέχρετο ἀσφαλῆ καταφυγὴν εἰς
 τὴν Θετταλίαν. Οἱ Σωκράτης πρὸς ταῦτα γελάσας
 ἠρώτησεν, ἂν ἐγίνωσκε τόπον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ὅ-
 πε δὲν ἀπέθνησκεν ὁ ἄνθρωπος; Οἱ Κρίτων ὁμῶς ἔμει-
 νε σιωπῶν εἰς τὰς λόγους, καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ μὴ ἀ-
 φήσῃ τοιαύτην ἀξιόλογον εὐκαιρίαν, προσεπιφέρων
 πολλὰς ἀποδείξεις πρὸς πείθω. “Χωρὶς ν' ἀναφέρω,
 ἠέλεγε, τὸν ἀπαρηγόρητον πόνον, τὸν ὁποῖον θέλει
 ἡμοὶ προξενήσῃ ὁ θάνατος τοιούτῃ ἐρασμῷ φίλῃ, πῶς
 ἠθέλω δυνηθῆναι νὰ ὑποφέρω τὰς ἐλέγχους τόσων ἀν-
 ἠθρώπων, οἱ ὁποῖοι θέλῃσι νομίσῃ, ὅτι ἐμπορῶν νὰ
 ἠσὲ σώσω δὲν ἠθέλησα, μόνον διὰ νὰ μὴ δαπανήσω
 ἠὲ λίγον τι τῷ πλέτε μου; Ἐμπορεῖ ἄραγε ὁ λαὸς νὰ
 ἠκαταπειθῇ, ὥστε σὺ, ὡς φρόνιμος ἄνθρωπος, δὲν ἠθέ-
 ἠλησας νὰ φύγῃς ἐκ τῆς φυλακῆς, ὅταν ἠμπόρεις νὰ
 ἠτὸ κάμῃς μὲ πᾶσαν ἀσφάλειαν; Ἀλλ' ἴσως φοβῇ-
 ἠσαι μὴ βάλῃς τὰς φίλους εἰς κίνδυνον καὶ ἀπώλειαν
 ἠτῆς ὑσίας, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ ἐλευθερίας;
 ἠἈλλὰ πρὸς θεῷ, ἔχομεν ἡμεῖς ἄλλο τι τιμιώτερον
 ἠπαρὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν; Καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι ἀ-
 ἠμιλλῶνται μὲ ἡμᾶς περὶ ταύτης τῆς τιμῆς, καὶ πολλοὶ
 ἠαὐτῶν ἦλθον ἐπίτηδες φέροντες πολλὰ χρήματα ἀ-
 ἠναγκαστὰ πρὸς τὴν φυγὴν σου καὶ λέγοντες, ὅτι θέλῃσι
 ἠνομίζει μεγάλην τιμὴν τὸ νὰ σε ἴδωσιν εἰς τὴν πα-
 ἠτριδα των, καὶ νὰ σοὶ χρηργῶσιν ἀφθόνηως ὅλα τὰ
 ἠχρειαζόμενα. Στέργεις νὰ παραδοθῇς εἰς τὰς ἐχθρὰς,

„τὺς ἀδίκους προδότης σε, ἐνὰ νομίσῃς θεμιτὸν τὸ νὰ
 „προδώῃς τὸ ἰδίόν σε δίκαιον; Δὲν εἶσαι μάλιστα χρεώ-
 „στης, ὡς ἐνάρκτος ἐν δίκαιος ἄνθρωπος, νὰ ἐλευθερώσῃς
 „τὺς συμπολίτας σε ἀπὸ τὸ ἔγκλημα ἐν τὴν παρὰ νο-
 „μίαν; Ἀνίσως δὲ ὅλ' αὐτὰ τὰ αἰτία δὲν σε μεταπει-
 „θῶσιν, ἐν ἂν δὲν φροντίσῃς διὰ τὸ ἰδίόν σε συμφέρον,
 „καὶ πῶς ἐργεῖς ν' ἀμελύνῃς τὸ καλὸν τῶν τέκνων
 „τῶν; εἰς ποίαν κατάστασιν τ' ἀφίνεις; ἐμπορεῖς νὰ λη-
 „σμονήσῃς, ὅτι εἶσαι γονεὺς ἐν πατήρ, ἐν νὰ ἐνδυμῇ-
 „σαι μόνον, ὅτι εἶσαι φιλόσοφος;

Ὁ Σωκράτης ἀκούσας μετὰ προσοχῆς τὰς λόγους
 τῷ Κρίτωνι, ἐπήνεσε τὸν ζῆλον ἐν τὴν ἀγάπῃν τε ἐν
 εὐχαρίσῃ, ἀλλ' εἶπεν, ὅτι πρὶν νὰ συγκατανεύσῃ
 εἰς τὴν συμβουλὴν τε ἡγάπα νὰ ἐξετάσῃ, ἂν ἦτο δι-
 καιον νὰ φύγῃ ἐκ τῆς φυλακῆς δίχα τῆς γνώμης τῶν
 Ἀθηναίων. Ὁ δὲν τὸ ζήτημα ἦτον, ἂν ὁ ἄνθρωπος, ἐν
 ὁ ἀδικῶς καταδεδικασμένος εἰς θάνατον, συγχωρεῖται
 νὰ διαφύγῃ τὴν δικαιοσύνην ἐν τὰς νόμους δίχα κρίμα-
 τος. Ὁ Σωκράτης ἐνόμισε τὸτο ἄδικον, καὶ διὰ τὸτο
 γενναίως δὲν ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ σεβόμενος τὰς
 νόμους τῆς πατρίδος, ἀπεφάσισε νὰ ὑπακούσῃ εἰς ὅλα,
 ἐν εἰς αὐτὴν τὴν καταδίκην τῷ θανάτῳ.

Τέλος πάντων, ἐπέσρεψεν ἡ τριήρης ἐκ τῆς Δή-
 λε, τὸ ὅποσον ἦτον ἐπὶ τὸ σημεῖον τῷ θανάτῳ τῷ
 Σωκράτει. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἦλθον εἰς τὴν φυ-
 λακὴν λίαν πρωτὶ ὅλοι οἱ φίλοι, πλὴν τῷ Πλάτω-
 νος, ὅστις ἔτυχεν ἄρρώστου, ἐν ὁ δεσμοφύλαξ εἶπεν αὐ-
 τοῖς νὰ προσμείνωσιν ὀλίγον, ἐπειδὴ τότε οἱ ἑνδεκα
 κριταὶ (οἱ ἐπιστάται τῷ δεσμωτηρίῳ) ἔλυον ἐν παρήγ-
 γελλον εἰς τὸν Σωκράτην, ὅτι ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ κεί-
 νην τὴν ἡμέραν. Μετ' ἐν πολὺν δὲ εἰσέβησαν, καὶ εὗρον

τὸν Σωκράτη λελιμένον τῶν δεσμῶν καὶ τὴν γυναῖκα τε Ξανδίππην παρκαθιμένην καὶ ἔχουσαν εἰς τὰς ἀγκάλας ἐν τῶν παιδίων της. Ὅταν αὐτὴ τὴς ἴδεν, ἐβόησε μεγάλως κλαίεσα καὶ κοπτομένη τὸ σῆθος καὶ ἀνασπῶσα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ὥς τὸ δεσμωτήριον ὅλον ἀντήχει ἀπὸ τῆς θρήνης. “ὦ περιπέθετέ μοι, Σώκρτες, ἔλεγεν, οἱ φίλοι σε ἔρχονται διὰ νὰ σε ἴδωσι ταύτην τὴν τελευταίαν σιγμὴν.” Τότε αὐτὴ ἐβλήθη ἔξω τῆς φυλακῆς διὰ προσαγῆς τῷ Σωκράτῃ, καὶ ἐκομίσθη παρευθὺς εἰς τὸν οἶκόν της.

Ὁ Σωκράτης ἐπέρασε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας μετὰ τῶν φίλων συνδιαλεγόμενος ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς κατὰ τὸ σῶναι τὸ δὲ ὑποκείμενον τῆς συνομιλίας ἐξημέτασε τὸ ἀναγκαιότατον καὶ προσφύεσθαι εἰς τὴν παρῆσαν περίεασιν, δηλαδὴ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Ἡ δὲ ἀφορμὴ τῆς ὁμιλίας ταύτης προῆλθεν ἀπὸ ἐν κατὰ τύχην γεγόμενον πρόβλημα, τὐτ' ἐστίν, ἂν ὁ ἀληθὲς φιλόσοφος δὲν πρέπει νὰ ὀρέγῃται καὶ ν' ἀγωνίζεσθαι ν' ἀποθάῃ. Τῆτο τὸ πρόβλημα, ὅταν μεθαρμενευθῇ ἀπλῶς καὶ κατὰ γράμμα, βέλεται εἰπεῖν, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ φονευθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀπέδειξεν, ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη ἦτον ἀδικωτάτη, καὶ ὅτι ὁ αἰθρωπος, ὡς ὑποκείμενος εἰς τὸν θάτον, ὁ ὅποιος ἐπλασε καὶ ἔθηκεν αὐτὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ εἰς τὸν τόπον, τὸν ὅποιον κατέχει, δὲν πρέπει ν' ἀφήσῃ αὐτὸν ἀσυγχαρήτως, μήτε ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν τε χωρὶς τῆς παραγγελίας τε. Ποῖον λοιπὸν ἔμπορεῖ νὰ καταπείσῃ τὸν φιλόσοφον εἰς τὴν ἀγάπην τῷ θανάτῳ; ἔδεν ἄλλο βέβαιον, εἰμὴ ἡ ἐλπίς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς ἔμπορεῖ

να θεμελιωθῇ μόνον ἐπάνω εἰς τὴν δόξαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

Ὁ Σωκράτης ἐτέραςε τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς ζωῆς συλλαλῶν μετὰ τῶν φίλων περὶ τέτε τε μεγάλῃ καὶ ἀναγκαιοτάτῃ ὑποκειμένῃ, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς συνομιλίας ἐλήφθη ὅλος ὁ θαυμάσιος διάλογος τοῦ Πλάτωνος ἐπιγραφόμενος *Φαίδων* ἢ περὶ ψυχῆς. Ὁ Σωκράτης ἐξήγησεν εἰς τὰς φίλους ὅλας τὰς ἀψευδείς μαρτυρίας, διὰ τὰς ὁποίας ἐμπορεῖ ὁ καθεκαστος νὰ πισεύσῃ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον, καὶ ἀνῆρει ὅλας τὰς ἐνστάσεις καὶ ἀπαντήσεις τῶν ἐναντίων κατ' αὐτῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι σχεδὸν αἱ αὐταὶ ὡς καὶ τὴν σήμερον.

Ὅταν ὁ Σωκράτης ἔπαυσεν ἑμιλῶν, ὁ Κρίτων ἐξήτησε νὰ δώσῃ αὐτῷ καὶ τοῖς λοιποῖς φίλοις τὰς ὑπεριβάς παραγγελίας περὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ ἄλλων ὑποθέσεων, διὰ νὰ παρηγορῶνται καὶ, ὅτι τὸν εἰχαρίσθησαν καὶ τὸν ἐδούλευσαν βίλλοντες αὐτὰς εἰς πρᾶξιν. „Ἐγὼ δὲν παραγγέλλω σήμερον ἄλλα, εἶπεν ὁ Σωκράτης, εἰμὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον παρήγγειλλον εἰς ὑμᾶς πάντοτε, δηλαδὴ νὰ μεριμνᾶτε διὰ τὸν ἑαυτόν σας.“ „Ἐπεὶ δὲ διὰ τέτε θέλετε δεῖξει μεγάλην χάριν καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν σας, καὶ εἰς ἐμὲ, καὶ εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν.“ Ὁ Κρίτων ἠρώτησε πάλιν, τίνι τρόπῳ ἤθελε νὰ τὸν θάψωσιν. „Ὅπως θέλετε, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, ἂν ἡμπορέσητε νὰ με πιάσητε, καὶ ἂν ἐγὼ δὲν φύγω ἀπὸ τὰς χειράς σας“ καὶ ἅμα γελάσας, ἐσάφην πρὸς τὰς φίλους καὶ εἶπε, „δὲν ἐμπορῶ νὰ καταπείσω τὸν Κρίτωνα, ὅτι Σωκράτης εἶν' ἐκεῖνος, ὅστις συλλαλεῖ με σὰς καὶ διατάττει τὰ διάφορα μέρη τῶν λεγομένων, καὶ ἔχει κείνο τὸ ἄψυχον σῆμα, καθὼς καὶ αὐτὸς πάντοτε νομίζει, τὸ ὁποῖον ἔψεται μετ' ὀλί-

„γον. Αὐτὸς ἐκλαμβάνει τὸ σῶμά μου ἀντ' ἐμῆ, καὶ διὰ
 „τῆτο μ' ἐρωτᾷ, τίνι τρόπῳ θέλω νὰ με θάψωσι“.
 Ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, καὶ εἰσέβη εἰς ταμεῖον ἐκεῖ
 πλησίον διὰ νὰ λευώῃ, καὶ ἐξελθόντι τῷ λυτρεῖ ἔφε-
 ρον αὐτῷ τὰ παιδία, ἑτρία τὸν ἀριθμὸν ὄντα, τὰ μὲν
 δύο νήπια, τὸ δὲ τρίτον ἔφηβον· καὶ λαλήσας
 μὲ αὐτὰ ὀλίγον, ἔδωκε τὰς ἀναγκαίας παραγγελίας
 εἰς τὰς παιδοτρόφους γυναῖκας, καὶ ἔπειτα τ' ἀπέλυ-
 σεν, αὐτὸς δὲ ἐλθὼν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἐκαθέζετο ἐπὶ
 τῆς κλίνης.

Τῇ αὐτῇ ὥρᾳ εἰσέβη καὶ ὁ τῶν ἑνδεκα ὑπηρέτης,
 καὶ εἰπὼν, ὅτι ἐφθασεν ἡ ὥρα (τὸ ὅποιον ἦτο κατὰ τὴν
 δύσιν τῷ ἡλίῳ) τῷ νὰ πῇ τὸ κῆνειον, τόσον ἐκινήθη εἰς
 σπλάγχχνος, ὥς μετασρεφόμενος ἤρξατο κλαίειν καὶ
 θρηνεῖν. “Ἴδετε, εἶπεν ὁ Σωκράτης, τὴν καλὴν καρδίαν
 „,τέτε τῷ ἀνδρὸς, ὅσις παρὰ πάντα τὸν χρόνον τῆς φυ-
 „ηλακῆς μου ἐσύχναζεν ἐπισκεπτόμενός μου, καὶ συνελά-
 „λει ἐνίοτε μετ' ἐμῆ· αἰτὸς εἶναι ὁ κάλλιστος τῶν
 „,συνδύλων ὄλων· ἴδετε πῶς ὁ ταλαίπωρος κλαίει ἐκ
 „,καρδίας δι' ἐμέ.“ Τῆτο τὸ παράδειγμα εἶναι ἀξιοση-
 „μείωτον, καὶ δεικνύει εἰς ὅλους, ὅσοι ἔχουσι παρομοίαν ὑ-
 „πηρεσίαν, τὸ πῶς πρέπει νὰ φέρωνται πρὸς τὰς φυ-
 „λακωμένους, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἐναρέτους ἀνδρας, ὅταν
 „πέσῃ τις κατὰ δυσυχίαν εἰς τὰς χειράς των. Ὁ Σω-
 „κράτης, ὅταν ἐπρόσφερεν αὐτῷ ὁ ὑπηρέτης τὸ πικρὸν
 „ποτήριον, ἠρώτησε τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ. “Οὐδὲν ἄλλο,
 „,ἀπεκρίθη ὁ ὑπηρέτης, ἢ ὅταν πῇς τὸ φάρμακον,
 „,νὰ περιπατῇς ἕως αἰῶσανθῆς ἀδυναμίαν τῶν ποδῶν,
 „,καὶ ἔπειτα νὰ πέσῃς ἐπὶ τὸν κράββατόν σου.“ Ὁ Σω-
 „κράτης ἔλαβε τὸ ποτήριον δίχῃ ταραχῆς καὶ ἀλλοιώ-
 „σεως τῆ χρώματος ἢ τῆς ὀψείας, καὶ ὑποβλέψας πρὸς

τὸν ὑπηρετὴν σερεῶς καὶ ἀφόβως εἶπεν, “ἀλλὰ τί λέ-
 γεις περὶ τέτῃ τῇ ποτῇ, εἶναι συγχωρημένον νὰ κά-
 ημητις σπονδὰς ἐξ αὐτῇ;” ἀκέσας δὲ, ὅτι ἐμπεριεί-
 χετο μένον ἢ ἀναγκαῖα δόσις τῆς πόσεως, “θέλει
 εἶδαι καὶ συγχωρημένον, ὑπέλαβεν ὁ φιλόσοφος,
 καὶ ὡς καὶ εἶναι δίκαιον, νὰ εἰχηθῶ πρὸς τὴν θεὸν καὶ
 νὰ τὴν παρακαλῶ νὰ κατευοδώσῃ τὴν μετοίκη-
 σιν μου ἐκ τέτῃ τῇ κόσμου, καὶ νὰ εὐλογῇσιν ταύτην
 τὴν τελευταίαν ὁδοιπορίαν, ὑπὲρ ἧς καὶ δέομαι ἐξ ὀ-
 λης ψυχῆς καὶ καρδίας.” Ταῦτα εἰπὼν, ἐσιώπησεν
 ἐπ’ ὀλίγον, καὶ ἔπειτα κατέπιε τὸ φάρμακον μεθ’ αὐ-
 τῶν γαλήνην τῇ προσώπῳ, καὶ ἀνερμήνευτον καὶ ἀκα-
 τανήτητον ἄφροβιον.

Ἔως τότε οἱ φίλοι μέλις ἐπέτχον τὰ δάκρυα ὥς
 δὲ ἴδεν αὐτὸν πίνοντα τὸ φάρμακον, δὲν ἰκέμενον,
 ἀλλ’ ἔχοντα ποταμὸν δάκρυα, καὶ ὁ Ἀπολλόδοτος,
 ὁ ὁποῖος εἰς ὅλην τὴν συνουσίαν δὲν ἐκαύετο δακρύων,
 ἤρξατο τότε ὀλολύζειν καὶ κλαίειν τέτοιον πικρῶς, ὥστε
 κατελίπησε τὰς καρδίας ὅλων τῶν παρευώτων. Πιό-
 νος ὁ Σωκράτης ἔμεινεν ἀτάραχος, μᾶλλον δὲ ὠνεδι-
 ζε τὴν φίλῃς ἡμέρας καὶ πρῶως κατὰ τὸ σῶνθες λέ-
 γων, “τί ποιεῖτε, ὦ θαιμάσιοι! πῶς ἡ ἀρετὴ ὑμῶν
 καὶ ἡ μεγαλοψυχία; δὲν ἐδίδαξα ὑμᾶς ἐδῶ τὰς γυ-
 ναῖκας, διὰ νὰ μὴ πείσωσιν εἰς τοιαύτας μικροψυ-
 χίας; Ἐγὼ ἤκουσα πάντοτε νὰ λέγῃσιν, ὅτι πρέ-
 πει ὁ ἀποθνήσκων ὁ ἄνθρωπος ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐλογίᾳ
 τῶν θεῶν. Δέομαι ἔν, ἡσυχάσατε καὶ δεῖξατε πε-
 ρισσοτέραν ἀνδρίαν καὶ καρτερίαν.” Ταῦτα ἀκέσσαντες
 οἱ φίλοι, ἐπαύσαντο δακρύοντες.

Ὁ δὲ Σωκράτης ἐβράδιζεν ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὅταν
 ἴδεν, ὅτι τὰ σκελὴ τῇ ἐγίνοντο βαρεῖα, ἔπεσεν ὑπτι-

ος εἰς τὴν κλίνην παθῶς ἐδιδάχθη. Τότε τὸ φάρμακον ἔκαμνε τὴν ἐνέργειάν τε μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἕως οὗ ἰδὼν ὁ Σωκράτης, ὅτι ἐνήργει καὶ εἰς τὴν καρδίαν, ἐξεσκέπασε τὸ ἐσκεπατμένον τε πρόσωπον, ὥσως διὰ νὰ μὴ ἔχητι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀγωνίαν τῷ θανάτῳ, καὶ ἔκραξεν, “ὦ Κρίτων, χρῶμαι ἄλεκτορα εἰς τὸν Ἀσκληπιόν, ὅθεν ἀπόδος αὐτ’ ἐμῷ, καὶ μὴ λητμονήσης (1)”. Ταῦτα εἰπὼν, μετ’ ὀλίγον ἐξεψύξε· καὶ ὁ Κρίτων πλησιάσας, ἔκλεισε τὰ χεῖλη καὶ τὰ ὄμματα. Τριῖτον ἐχρημάτισε τὸ τέλος τῷ Σωκράτῃ τῷ πρώτῳ χρόνῳ τῆς ἐννεηκοῦς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος, καὶ τῷ ἑβδομηκοσφ’ ἔτει τῆς ἡλικίας.

Ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὸν θάνατον τέτε τῷ μεγάλῳ ἀνδρὶ ἐνόησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ σφάλμα των καὶ μετενόων· ἐπειδὴ πληρώσαντες τὸ μίσος καὶ τὴν ὀργὴν των, καὶ ἀποβαλόντες τὰς προλήψεις, ἔλαβον μετὰ τὸν καιρὸν ἄδειαν νὰ σοχασθῶσι τὸ πραχθὲν, καὶ ἰδὼν σαφέστατα ὅλον τὸ βάρος τῆς βδελυκτῆς αὐτῶν ἀνομίας, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ πόλει δὲν ἠκούοντο παρὰ ὀμιλίαι ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους (2). Ἡ Ἀκαδημία, τὸ Λύκειον, οἱ ἰδιωτικοὶ οἴκοι, αἱ δημοσίαι περιδιαβάσεις καὶ αἱ ἀγοραί ἀντήχουν ἀπὸ τὸν γλυκὺν ἦχον τῆς φωνῆς τε. “Ἐγὼ, ἔλεγον, ἐπαί· ριδεε τὰς νέεσ μάς καὶ ἐδίδασκε τὰ τέκνα μάς φιλοπατρίαν καὶ τὸ πρὸς τὰς γονεῖς σέβας, ἐκεῖ ἐδίδεν ἡμῖν ἐπωφελεῖς νουθεσίας, καὶ ἐνίστε ἐπέπληττεν ἡ-

(1) Ἡ θυσία τῷ ἀλέκτορι εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἐργάτο, ὅτε ὁ ἀρρώστῳ ἴσως ὑγίαινε, καὶ διὰ τὴν ἰσχυρὰν νεν ὁ Σωκράτης, ὅτι ὁ θάνατος ἠθέλει εἶναι εἰς αὐτοῦ ἐγκατόγηρον ὄντα ζῶν.

(2) Λιβάνι Σιγλ. 635.

„μᾶς φρονίμως, διὰ τὰ μῆς παρακινύσῃ σφοδρότερον εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἀ'χ! ὅποιαν ἀνταμοιβὴν ἡμεῖς, ἐδῶκαμεν αὐτῷ ἀντὶ τοσούτων ἐπωφελῶν ἐκδελέσεων!“ Ἐν συτόμῳ, αἱ Ἀ'θῆναι ἦσαν εἰς κοινὸν πένθος ἐκ πόνου τὰ γυμνάσια ἐκλείδωσαν, κατέπαυσαν ὅλοι οἱ γυμνασικοὶ ἀγῶνες. Οἱ κατήγοροι ἐζητήθησαν νὰ δώσωσι λόγον διὰ τὸ ἀξιώως χυῖν αἷμα, ὧν ὁ μὲν Μίλιτος καταδικάσθη εἰς θάνατον, αἱ δὲ λοιποὶ ἐξωρίσθησαν. Ὁ δὲ Πλάταρχος λέγει (1), ὅτι ὅσοι συνήργησαν εἰς ταύτην τὴν ἀξιομίσητον σικοφαντίαν, ἐμίσθοντο τόσον παρὰ πάντων, ὥς ἕδεις ἐδίδεν εἰς αὐτὰς νερὸν ἢ φῶς, ὥστε ἀπεκρίνετο εἰς καμμίαν ἐρώτησιν, ὥστε συνελύετο εἰς τὸ αὐτὸ λευκρὸν, μάλισα δὲ ἐπλυνον τὸν τίπον, ὅπου ἐλέοντο ἐκεῖνοι, διὰ τὰ μὴ μολυνθῶσιν ἐγγίζοντες, τὸ ὅποιον ἐσυρεν αὐτὰς εἰς τόσοι ἀπελπισμὸν, ὥς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφρονεύθησαν ἰδιοχείρως.

Οἱ δὲ Ἀ'θηναῖοι ἔμνον τὰς κατηγόρους ἐπαίδευσαν, ἀλλ' ἐσησαν καὶ χάλκινον ἀνδριάντα πρὸς τιμὴν τοῦ Σωκράτους κατασκευασθέντα παρὰ τοῦ περιφήμου Λυσίππου, καὶ τὸν ἔθεσαν εἰς τὸν πλέον περιβλεπτόν τόπον (πομπεῖον) τῆς πόλεως (2), καὶ τόσον σέβας καὶ εὐγνωμοσύνην ἐδείξαν, ὥς τὸν ἐσέβοντο ὡς θεόν, καὶ ἀφιέρωσαν βωμὸν, ἥτοι θυσιαστήριον, εἰς αὐτὸν ὡς ἥρωα καὶ ἡμίθεον, τὸ ὅποιον ὠνόμαζον Σωκράλειον (3).

(1) Περὶ φθόνου καὶ μίσους. (2) Λαίετ. εἰς Σωκρ. (3) Μαρίν. εἰς βίον Περικλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Αὐτὸ τῆς τελευτῆς τῆ Σωκράτους ἕως τῆ
τέλους τῆ συμμαχικῆ πολέμου.

Εως τῶρα παρηκολυθίσταμεν τὰς Ἀθηναίους εἰς τὰς
νίκας καὶ εἰς τὰς φθοράς μὴ ἐξαίρετον ἐξιδιάζεσαν προσο-
χῇ, τὰς ὁποίας, ἐν ὅσῳ εἶχον τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ πράγ-
ματα τῶν Ἑλλήνων, διαγκατοῦν ἦτο νὰ βάλωμεν
εἰς τὸν πρῶτον τόπον τῆς εἰκόνος· ἀλλ' ἤδη πρέπει ν'
ἀλλάξωμεν τὴν σκηνὴν, καὶ ἀφίνοντες αὐτὰς ἀφανεῖς
οὐδὲν καὶ ἀσύμμετρον νὰ μεταβῶμεν εἰς ἐκείνας τὰς ἐπαρ-
χίας, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν πτώσιν ἐκείνων ἔρχον τὰ
πρωτεῖα ἐν τῇ Ἑλλάδι.

Ἡ Σπάρτη (1) ἐφάνη τῶρα ἡ πρώτη ἐπαρχία,
ἡ ὁποία εἶδεν νόμους εἰς τὰς ληπτὰς Ἑλλήνας. Αἱ πα-

(1) Ἡ Σπάρτη ἔστειλε (Ὀλυμπ. 95, 1, 2.) τὸν Θίμ-
βωνα εἰς Ἀσίαν ἐναντίον τῶν Περσῶν· αὐτὸς δὲ διήρπα-
σε τὰς συμμαχίας. Αὐτὸ αὐτὴ ἐψηφίσθη ὁ Δερκυλίδας, π. χ.
ὁ ὁποῖος νικήσας τὸν σατράπην Παρναβάζον, ἔκαμν εἰ- 399.
ρήνην μετὰ τῇ Τισσαφέρνης (Ὀλυμπ. 95, 4.). Ἐπειδὴ ὁ
βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔκαμν πολεμικὰς ἐτοιμασίας, καὶ
οἱ Σπαρτιῆται ἐπηπειλύντο μὴ μεγαλῆτερον πόλεμον, ἐ- π. χ.
ψηφίσθη στρατηγὸς ὁ Ἀγησίλαος, ὅστις διεδέξατο (Ὀ- 397.
λυμπ. 95, 1.) τὸν θρόνον τῆ ἀδελφῆς Ἀγιδος, βασιλείως
τῆς Σπάρτης. Τῷ Ἀγησίλῳ εἶπετο βελὴ 30 ἀνδρῶν, ἐν
οἷς ἦτο καὶ ὁ Λύσανδρος, καὶ πολυέριθμον στρατεύμα, τὸ
ὁποῖον διαβαθὸν διὰ τῆς Βοιωτίας προξένησε τὴν ἀφορ-
μὴν τῆς ἔχθρας μετὰ τῶν Θεβαίων καὶ Σπαρτιατῶν. Μία ὁ-
λίγη πρότερον συμβῆσα συνημοσία ἀνεκαλύφθη ἐν καιρῷ
(Ξινοφ. Ἡ. 1—3. Πλάτ. ἐν βίῳ Ἀγισ. Διόδ. Σικ. ΙΔ.).

λαιαὶ αὐτῶν ζηλοτυπίαὶ κατὰ τῶν ταπεινότερων ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι ἠνώθησαν πρῶτην κατ' αὐτῶν, ἤρχισαν ἤδη ν' ἀνανεῶνται. Οἱ Ἡῤεῖοι ἦσαν οἱ πρῶτοι, ἐφ' ὧς ὤρμησαν οἱ Σπαρτιάται προφασιζόμενοι, ὅτι δὲν τὲς ἐδέχθησαν εἰς τὲς Οὐμπιακὰς ἀγῶνας τίσσον φιλοφρόνως, ὅσον τὲς λοιπὲς τῶν Ἑλλήνων. Οὔτε δὲ ἐκάρυξεν τὸν πόλεμον, καὶ ἐκινδύνευσεν νὰ διαρπάσῃ τὴν πόλιν Ἡλῶν, οἱ Ἡῤεῖοι ἠνώθησαν μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ οἱ νικηταὶ ἐπυνόμαζον ἤδη ἑαυτοὺς π. χ. προσάτας καὶ αἰρετοκριτὰς τῆς Ἑλλάδος. Οὐλίγῳ ὕστερον, ὁ Ἀγρησιλαός, ὁ ὀνομασθεὶς βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἐξῆλθεν εἰς Ἀσίαν μετ' ἐράτευμα, διὰ νὰ ἐλευθε-

π. χ. ρύσῃ τὴν Ἑλληνικὰς πόλεις· καὶ ἐλθὼν ἐνίκησε 306. κατὰ κράτος τὸν Τισσαφέρην πλησίον τοῦ ποταμοῦ Πατωλῆ, ὅπου κυριεύσας τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ, εὗρε πολὺν πλεόνον. Αὕτη ἡ νίκη παρεκίνησε τὸν Περσικὸν μονάρχην, ἀντὶ νὰ συνέλθῃ εἰς Φανεράν μάχην μετὰ τοῦ Ἀγρησιλάου, νὰ διαφθείρῃ τὰ πράγματα τέτε μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων μετὰ τὰ δῶρα καὶ χρήματα (1). Καὶ ἐπ' ἀληθείας, ἡ ἀρχαία αὐτῶν συμμα-

Ο' πόλεμος κατὰ τῶν Ἡελίων ἠκολούθησε πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀγριδος (Ξενοφ. Γ. 2, 16 κτ.). Μεταξὺ Ἀγρησιλάου καὶ Λυσάνδρου συνέβη διχόνοια, καὶ ματαίως ἠγωνίζετο ὁ Λυσάνδρος νὰ μεταμορφώσῃ τὸ πολιτικὸν σύστημα τῆς πατρίδος (Πλάτ. ἐν ῤίῳ Λυσ.).

(1) Ο' ἱκ' Ρ' ὁδὸς Τιμοκράτης διαφύγη πρὸς τὸτο. Μετ' ἐλίγον συνέβη ὁ Βοιωτικὸς πόλεμος ἐν Οὐμπ. 96. 2. (Ξενοφ. 3, 4, 11 κτ. 5, 1. κτ. Διόδ. ΙΔ.). Οἱ Θηβαῖοι ἐμάχοντο μετὰ τῶν Λοκρῶν κατὰ τῶν Φωκίων· ἔτοι δὲ ἐπεκαλέσαντο τῆς Σπαρτιάτας εἰς βοήθειαν. Ο' Λυσάνδρος στρατεύει κατὰ τῆς Βοιωτίας, καὶ νικηθεὶς παρὰ τῇ Ἀλιάρτῳ, ἀποδηΐσκει (Ξενοφ. 3, 5. καὶ σχόλ. τοῦ σοφῆ Μώρεν).

χία τοσούτον διελύθη τώρα, ἡ ἢ παλαιὰ ἐμόνοια ἡ ἁρμονία τοσούτον ἤχρειώθη, ὥς αὐταὶ ἐδέχοντο προσδύμως πᾶν τὸ προβαλλόμενον, ἡ ἢ φιλοχρηματία ἐρριζώθη ἐν ταῖς καρδίαις των. Οἱ Σπαρτιάται ἐφαίνοντο ἐπ' ὀλίγον τὸ μόνον ἀδωροδόκητον ἔθνος. Ἀλλὰ τέτοιο τὸ ἐπιδήμιον νόσημα ἐγένετο τελευταῖον ἡ ἐν αὐτοῖς ἐνδήμιον· ἡ πᾶς τις ἀμελᾶν τὸ τῆς πατρίδος ὄφελος, ἐφρόντιζε μόνον διὰ τὸ προσωπικὸν ὄφελος.

Οἱ Θυβάρητες ὄντες οἱ πρῶτοι δωροφάγοι ἡ δωροδόκοι τῶν Περσῶν, ἦσαν ἡ οἱ προσημότεροι ζηλωταὶ τῶν πραγμάτων τῆς Περσίας, οἵτινες θέλοντες νὰ σερεώσωσι τὴν συμμαχίαν των, ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παριστώντες διεξῶδικῶς τὴν παρεῖσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἡ ἐπιδεικνύοντες τεχνικῶς τὸν πρὸς αὐτοὺς ζῆλον ἡ πόθον· τὴναντίον δὲ βοῶντες κατὰ τῆς τυραννίης τῆς Σπάρτης ἡ λέγοντες ἐν τῷ τέλει, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς ἦν ὁ ἀρμοδιώτερος ἡ προσφύτερος πρὸς ἀποβολὴν τῆς ζυγῆς ἡ πρὸς ἀνάγκησιν τῆς κρῆνῃς λαμπρότητος ἡ δυνάμεως. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον μὲν κοινωνίαν τῶν Περσικῶν χρημάτων, ἀλλ' αὐτοὶ ἀναμένοντες πρὸ πολλῆ τοιούτου ἀρμόδιον καιρὸν, δὲν ἐχρειάζοντο πολλὰς λόγους καταπεισικὰς πρὸς λύσιν τῆς μετὰ τῆς Σπάρτης εἰρήνης. Οἱ.

Οἱ Ἀγησιλαος, ὁ ὅποιος εὐδοκίμει εἰς τὸν κατὰ γρ. 3. τῆς Περσίας πόλεμον, ἔμαθε περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νέας π. χ. πολέμου ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἡ ἀνεκλήθη εἰς τὴν Σπάρτην. Αὐτὸς ἀπεφάσισε μὲν νὰ ὑποτάξῃ ὅλην τὴν Περσίαν, ἡ ἡτοιμάζετο νὰ κινηθῇ εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς χώρας, ἀλλὰ διὰ τὴν μεγάλην αὐτῷ εὐπειθειαν πρὸς τὰς νόμους καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς Ἐφόρους ἠναγκάσθη νὰ ἱσακέσῃ ἀμέσως εἰς τὰς πρεσβυάς τούτων· ἡ

ἀφείσας 4,000 ἀνθρώπων εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς διατήρησιν τῶν κυριευθέντων τόπων, ἤρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' οἱ Σπαρτιάται βλέποντες τὲς μὲν ἐχθρὰς σύροντας κατ' ἡμέραν νέες συμμάχους, αὐτὰς δὲ κινδυνεύοντας ἀπανταχόθεν, δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀναμείνωσι τὸν ἐρχομένον. Οἱ Ἀθηναῖοι, Ἀργεῖοι, Θηβαῖοι, Κορίνθιοι καὶ οἱ Εὐβοεῖς ἠνώθησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἀπέτελουν ἕνα στρατὸν 24,000 ἀνθρώπων. Τὰ δύο στρατεύματα ἐστρατοπέδευσαν πρὸς τὴν Σικυῶνα ὀλίγον τι μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ εὐθὺς συνήλθον εἰς μάχην, ὅτε κατ' ἀρχὰς οἱ μὲν σύμμαχοι τῶν Σπαρτιᾶτων ἐνίκηθησαν κατὰ κράτος, αὐτοὶ δὲ οἱ Σπαρτιάται τρέψαντες τὴν πλάσιγχα τῆς νίκης πρὸς αὐτὰς διὰ μόνης τῆς αὐτῶν ἀνδρίας, ἔμειναν νικηταί, ἀπολέσαντες ὀκτὼ μόνον ἀνθρώπους (1). Αὕτη ἡ νίκη ἀντεξισώθη ὁπωσὴν διὰ τῆς Φθορᾶς, τὴν ὅποιαν ἔπαυον οἱ Σπαρτιάται κατὰ θάλασσαν πλεῖσιν τῆς Κνίδου, ὅτε ὁ Κόνων, ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς, ὁ διοριθεὶς ἄρχων τῆ Περσικῆ ἐφόδου κατ' αὐτῶν, ἐκυρίευσεν πενήκοντα πλοῖα, τὰ δὲ λοιπὰ καταδύωξεν εἰς τὸν λιμέ-

(1) Ἐκ τῶν συμμάχων ἀπείδανον πολλοὶ (Ξενοφ. Ἀ. 2, 13. κτ.). Ἐν τῇ παρὰ Κνίδου μάχῃ ἐφοιτούνη ὁ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος Πείσανδρος, ὁ γαμβρὸς τῷ Ἀγησιλάου. Οὗτος δὲ ἔμαθε τὰ περὶ τῷ Πείσανδρῳ, πρὶν ἀρχίσῃ τὴν μάχην ἐν τῇ Κορωνείᾳ. Ἡ φθορὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῇ κατὰ τὴν Κνίδου μάχῃ ὑγέρησεν αὐτὰς ἀπὸ τῆς θαλασσοκρατίας. Ὁ Κόνων ἐπλευσεῖν ἐν ἔτει 393 π. Χ. εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀνέκτισε πᾶ μακρὰ τεῖχην, καὶ ἔπειτα κατήνησεν αἰχμάλωτος τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀγησιλάος ἐρχόμενος ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Βοιωτίαν ἠναγκάσθη εἰς διαφόρους μάχας μετὰ τῶν Θετταλῶν (Ξενοφ. Ἀ. 2, 3. Διόδ. ΙΑ.).

να· ἀλλ' ὁ Ἀγχιλλεύς ἀντενίκησε λαμπρῶς τὰς Ἀθη-
ναίους συμμάχους εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορωνείας. Κατὰ
τῆτον τὸν τρόπον κατεπολεμῶντο ἀλλήλοις οἱ Ἕλλη-
νες συνεχῶς ἔς πικρῶς, χωρὶς νὰ ὑπερνικήσῃ κανὲν μέ-
ρος, ἔς οἱ Σπαρτιάται διετήρουν ἑαυτοὺς ἔς τὰς συμμά-
χους ἐν τῇ αὐτῇ εἴσει χωρὶς τινος μεγάλης ἐπαυξή-
σεως ἢ ἐλαττώσεως τῆς δυνάμεως. Ἐν ταύταις ταῖς
γενικαῖς συγκρούσεσι τῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, ἐξη-
ρεσίδω παλιν τὸ ἀρχαῖον ἐνεργητικὸν πνεῦμα τῶν Ἀ-
θηναίων, οἱ ὁποῖοι ἔχοντες ἐξάρετον στρατηγὸν τὸν
Κόνωνα, ἔς ἐπισηριζόμενοι μὲ Περσικὰ χρήματα, ἐ-
στρατεύοντο προθύμως, ἀνακτίσαντες μάλιστα καὶ τὰ γζ',¹
τείχη τῆς πόλεως. Αὗται αἱ ἀμοιβαῖαι ζήλοτυπία ἔς
συγκρούσεις τέτων τῶν ἐπαρχιδίων ἠδυνάτισαν ὅλους,
ἔς ὁ Περσικὸς μονάρχης ἔγινεν αἰρετοκροῖτης τῆς
Ἑλλάδος. Τελευταῖον μετὰ διαφορὰς ἐπαλλήλους νι-
κας ἔς φθοράς (1), πάντες βαρυνόμενοι τὴν πόλεμον,
ἐπεθύμουν τὴν εἰρήνην, ἢ ὅποιον ἔς ἔγινε τῷ δευτέρῳ χρό- π. χ.
νῷ τῆς γῆς Ὀλυμπιάδος, ἔς τὴν ὁποῖαν διὰ τὰς πολ- 387.
λὺς συμβιβασμῶς, ὠφελιμωτάτες εἰς τὴν Περσίαν, ὁ
Πλέταρχος ὀνομάζει ὕβριν καὶ προδοσίαν τῆς
Ἑλλάδος (2).

(1) Ἡ Κόρινθος πολιορκεῖται ἀπὸ τὸν Ἀγχιλλεύον ἔς
ἀπὸ τὸν ἀδελφόν τε Τελευτίαν (Ὀλυμπ. 96, 4.), ἔς ἐλευ-
θεροῦνται ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν Ἰφικράτην (Κορι-
θιακὸς πόλεμος). Οἱ Σπαρτιάται νικῶνται ἐν τῷ Λεχαιῷ.
Οἱ Ἀκαρῶνες ἔς Ἀργεῖοι ταπεινῶνται (Ὀλυμπ. 97, 1.).
Οἱ Σπαρτιάται ἀναλαμβάνουσι τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Ἑλλά-
δα. Ὁ Τελευτίας κυριεύει τῆς Ρόδου ἔς ἐνοχλεῖ τὸν λι-
μένα Πειραιᾶ (Ξενοφ. Ἀ. κτ. Ε'. 1, 86.).

(2) Αὕτη ἡ εἰρήνη ὀνομάζεται εἰρήνη τῆς Ἀιταλίδου,

- Οἱ Σπαρτιάται ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὸν φόβον
 ἄλλω δυνατῇ ξένῃ ἐχθρῇ, ἔσπειρον φόβον ἢ τρόμον
 π. χ. μεταξὺ τῶν ἐπαρχιδίων τῆς Ἑλλάδος, ποτὲ μὲν κα-
 386. λείοντες τὰς Μαντινέας καὶ καταβάλλωσι τὰ τειχεῖα τῆς
 χώρας ἢ ἀναγκάζοντες εἰς ὑποταγὴν, ποτὲ δὲ βιά-
 ζοντες τὰς Κεραιίδας καὶ διώξασιν ἀπὸ τοῦ Ἀργεὺς τὴν
 Φρεγαν, ἢ ἄλλοτε μεταχειριζόμενοι ἄλλας ἐπαρχίας
 π. χ. προσακτὼς, τὸ ὅποιον ἐδείκνυε σαφῶς, ὅτι ἐξήτεν
 387. ὑποταγὴν. Αὐτοὶ ἐκινήθησαν κατὰ τῶν Ὀλυνθίων,
 π. χ. οἱ ὅποιοι ἐγίναν νεωστὶ δυνατοὶ, ἢ τὰς ὑπέταξαν. Πρὸς
 388. τάτοις, ἐνεμήθησαν εἰς πόλεμον ἐμφύλιον τῶν Θη-
 βαίων, ὅπερ διώξαντες τὸν Θοιβίδαν (1), ὅσις ἐκυ-

καθ' ἣν ὄλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἰμῶ μετὰ τῆς Κύπρου ἢ
 ἄλλαι νήσων ἔμειναν εἰς τὸν βασιλεῖα τῶν Περγῶν, αἱ δὲ
 λοιπαὶ πόλεις ἢ νῆσοι ἔμειναν ἀντόνομοι, πλην τῆς Δήμη-
 νε, Γυμνῆς ἢ Σκύρου, αἱ ὅποιαι ἐξήρτηντο ἀπὸ τὰς Ἀθηνῶν.
 Οἱ δὲ σκοπὸς τοῦτο ἦν ἡ ταπεινώσις τῆς δυνά-
 μως τῶν Ἀργεῶν, Ἀθηναίων, καὶ μάλιστα τῶν Θηβαί-
 ων (Ξενοφ. Ἑ. Διδ. ΙΔ. Πλάτ. ἐν βίῳ Ἀγρησιλ. ἢ Ἀργεαξ.
 ἢ Ἰσοκρ. πολλὰ χε').

(1) Οἱ Θοιβίδας ἐστάλη ἐκ τῆς Σπάρτης κατὰ τῆς Ὀ-
 λυνθῶν ἐλθὼν δὲ εἰς Θήβας, ὅπερ ὁ Ἰσμενίδης ἢ Λιοντί-
 δης, οἱ πολέμαρχοι τῶν Θηβῶν, εἶχον δύο ἐναντίας αἰρέ-
 σεις, ὁ μὲν δευτέρως φροῶν τὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ δὲ
 πρῶτος μετὰ τῇ Πελοπίδῃ ἐχθρὸς αὐτῶν, κατεπεΐδη ὑ-
 πὸ τῇ Λιοντίδῃ καὶ κυριεύσῃ τῆς ἀκρόπολιν, μεθ' ὃ ὁ μὲν
 Ἰσμενίδης ἐπιάσθη ἢ ἐδατατώθη, ὁ δὲ Πελοπίδας ἢ ὡς
 τετρακόσιοι ἐφυγον εἰς τὰς Ἀθηνῶν. Τῷτο τὸ τυραννικὸν
 ἔργον τῇ Θοιβίδῃ ἐν καιρῷ εἰρήνης προξένησε πολλὰς κα-
 τηγορίας τῶν Θηβαίων εἰς τὴν Σπάρτην, ἣ ὅποια ὑπέβλεπε
 μὲν ἀπὸ τῆς ἀξιώματός τοῦ Θοιβίδαν ἢ ἐξημίωσε τὸν πται-
 σην, ἀλλ' ἐβεβαίωσε τὸ πταῖμα, ἢ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἀ-
 κρόπολιν δυνατὴν Σπαρτιατικὴν φρεγάν (Ξενοφ. Ἑλλ.

ρίευσεν τὴν ἀκρόπολιν Καδμείαν, καὶ διορίσαντες Φρυγὴν Λακεδαιμονίων ἐν αὐτῇ, κατηγόρουν τὴν ἀνταγωνιστὴν αὐτῇ Ἰσμενίαν, ὅτι λαβὼν χρήματα παρὰ τῶν Περσῶν, εἶχεν ἀμοιβαίαν φιλίαν μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπομέως ἦν ὁ αἰτιώτατος τῶν ἐμφυλίων διχονομιῶν, διὰ τὸ ὅπεσον κριταὶς δικανικῶς ἐνώπιον τῶν ἐκ τῆς Σπίρτης ἐλθόντων κριτῶν καὶ ἐνός ἐξ ἐκείνης τῶν μεγάλων Ἑλληνικῶν συμμέλων πόλεων, κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἀφ' οὗ οἱ Σπαρτιάται ἔλαβον εἰς ἀσφάλειαν τὰς Θήβας καὶ ἐταπεινώσαν διὰ πελυκερινῶν πολέμων τὰς Ὀλυμπίους, ἐταδυσαν ἔπειτα τὰς Φλιασίους, διότι ἐτιμώρησαν μερικὸς ἐξορίσεις, οἱ ὅποιοι ἀνεκλήθησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ὥτως ἐπρόσβαρον ἅπαντα καὶ ὑπερηφάνως καὶ δεσποτικῶς χωρὶς νὰ δύναται καμμία πόλις νὰ τὰς ἐναντιωθῇ, ἐγγιζόντες πάνταν ὥραν ὑπὸ τὸ πρόσημα τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν ὑπέροχον δύναμιν.

Ἀλλ' εἰς τὸ μέσον ταύτης τῆς νομιζομένης ἀσφαλείας, ἐθορυβήθησαν ἄκρως ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅσον ὑδεμίαν ἡλιτίζον ἀντίσασιν. Οἱ Θηβαῖοι σενάζοντες ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τέσσαρσι χρόνοις μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Καδμείας ἐπεχείρησαν ἤδη ἀπελπιζόμενοι νὰ τὸν ἀποσεισωσι. Πρὸς τῷτο, οἱ πρῶτοι τῶν ἐν Ἀθήναις ἐξορίσων Θηβαίων εἶχον ἀλληλογραφίαν μὲ τὰς ἐν Θήβαις ὁμοφρονούντας πολίτας, καὶ ὁ Φυλλίδας, ὁ γραμματεὺς τῶν Θηβαίων πολεμάρχων, συνώμοσεν ὁμοίως μὲ αὐτοὺς, καὶ κατεπείωη

Βιβλ. Δ.). Ἡ Ὀλυμπία παρεδόθη ἀρχομῆς τῆς ἐκατοστής Ὀλυμπιάδος, καὶ συνηριθμήθη μετὰ τῶν Σπαρτιατικῶν συμμέλων. 380.

νὰ ἐμβιβάσῃ εἰς τὴν πόλιν ἱκανὸν ἀριθμὸν φυγά-
δων, τὲς ὁποῖες ὑπέχετο ὁ Χάρων, εἰς τῶν πρώτων
ἀρχόντων, νὰ δεχθῇ εἰς τὴν οἰκίαν τε. Ἐλθέσης δὲ
π. χ. τῆς ἡμέρας, ἐκινήθησαν ὅλοι οἱ συνωμόται ἀπὸ τὰς
378. Ἀθήνας, ὧν οἱ μὲν δώδεκα, οἱ νεώτεροι ἢ τολμηρό-
τεροι, παρεγγέλθησαν νὰ ἐμβώσιν εἰς τὴν πόλιν,
οἱ δὲ λοιποὶ παρέμενον εἰς ἱκανὸν διάστημα (εἰς τὸ Θριά-
σιον πεδίου) ἀναμένοντες τὸ ἀποβησόμενον. Οἱ δὲ
πρῶτος, ὁ τολμήσας εἰς τῆτο τὸ ἔργον, ἦν ὁ Πελοπί-
δης, ὅσις ἦτο νέος ἢ εὐτολμος, ἢ μάλις αὖ ζηλωτῆς
τῆς συνωμοσίας, διὰ τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἱκανὴν ἀπόπει-
ραν τῆς ἐλπιζομένης παρ' αὐτῷ ἐπιβουλῆς τῆς πα-
τριδος. Οἱ ἀξιόλογος μετὰ τῆτον ἀνὴρ ἦτον ὁ Μέλλων,
περὶ τῷ ὁποίῳ λέγουσι τινὲς, ὅτι πρῶτος συνεβελεύθη
περὶ τῷ πράγματι μετὰ τῷ Φυλλίδῃ (1). Οὗτοι ἦν
οἱ δύο μετὰ τῶν λοιπῶν δέκα ἐνδεδυμένοι χωρικὰ ἱ-
μάτια, ἢ ἔχοντες ἐν χειρὶ σκύλακας ἢ κηνυγετικά
ὄργανα διὰ νὰ φαίνωνται, ὅτι ἐπλανῶντο κνηγεῖν-
τες, περιήρχοντο περὶ τὰς κάμπους, ἢ ἐμβάντες εἰς
τὴν πόλιν ἀνύποκτοι, ἤλθον κατὰ τὴν συμφωνίαν κατ'
εὐθείαν εἰς τῷ Χάρωνος τὴν οἰκίαν, ὅτε μετ' ἐ πολὺ
ἤλθον εὐθὺς ἢ ἄλλοι τριακονταεξ ἢ αὐτῶν. Πρῶτι-
νος χρόνος ὑπεσχέθη ὁ Φυλλίδας νὰ δώσῃ κείνῃ τὴν
ἡμέραν πολυτελεῆς δεῖπνον εἰς τὰς διωρισμένες Σπαρτιά-

(1) Παρὰ Ξενοφῶντι (5, 4, 3.) ὁ Μέλλων ἐπιχειρεῖ τὸ
πρᾶγμα μετὰ ἑξ συνωμοτῶν. Οἱ Διόδωρος (Βιβλ. ΙΕ΄.)
διαφωνεῖ πολὺ. Οἱ Πλάταρχος (Πελοπ.) διηγεῖται κατὰ
πλάτος τὴν συνωμοσίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι κρατηγῶν ἐβοήθη-
σαν τὰς συνωμότας καὶ ἐζημιώθησαν ἀπὸ τὸν δῆμον (Ξε-
νοφ. Ε΄. 4, 19.).

τας πολεμάρχους, ἃ νὰ παραγγείλῃ νὰ παρευρεθῶσι ἃ αἱ ὠραιόταται γυναῖκες τῆς πόλεως. Τέτων γενομένων, οἱ συνωμόται διηρέθησαν εἰς δύο μέρη, ἀπὸ τῆς ὁποῖας οἱ ἡμίσεις, διοικέμενοι ἀπὸ τὸν Χάρωνα ἃ Μέλλωνα, διωρίσθησαν νὰ ὁρμήσωσι κατὰ τῷ Ἀρχίῃ ἃ τῶν μετ' αὐτῷ, ἃ ἐνδυσάμενοι ἐπάνω τῶν θωράκων γυναικεῖα ἱμάτια, ἃ τεφανώσαντες τὰς κεφαλὰς μὲ σεφάνες ἐλάτης (κυκναριᾶς) ἃ πεύκης (λεύκης), οἱ ὅποιοι κατεσκέπαζον τὸ πρόσωπον, εἰσέβησαν εἰς τὴν θάλαμον, ὅταν οἱ συντράπεζοι ἦσαν σχεδὸν μεθυσμένοι· ἃ εὐθέως ὁρμήσαντες, ἐφόνευσαν τὸν Ἀρχίαν ἃ τὸν Φίλιππον, ἃ ὅσους τῶν συντραπέζων εἰδειξεν ὁ Φυλλίδας. Οἱ λίγῳ πρότερον τέτι τῷ ἔργῳ ἔρχεται σπευδαίως ταχυδρόμος τις ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας μὲ γράμμα πρὸς τὸν Ἀρχίαν, εἰς τὸ ὅποιον ἐδηλᾷτο σαφέστατα τὰ τῆς συνωμοσίας, ἃ παρεκίνει ἐν ὀνόματι τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιστολὴν ν' ἀπαγνώσῃ αὐτὴν χωρὶς ἀναβολῆς καιρῶ, λέγων, ὅτι περιεῖχε σπευδαίως ἃ ἀναγκασιότατας ὑποθέσεις. Οἱ Ἀρχίας δὲν ἠθέλησε νὰ λύσῃ τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ γελῶν εἶπεν, ὅχῃν εἰς αὐριον γὰ σπυδαῖα, οἱ ὅποιοι λόγοι κατήντησαν ἔπειτα εἰς παροιμίαν. Οἱ δὲ ἄλλοι ἡμίσεις, διοικέμενοι ἀπὸ τὸν Πελοπίδαν ἃ Δαμοκλείδην, ἐλθόντες πρὸς τὸν Λεοντίδην, ὅσις ἐκοιμᾶτο εἰς τὸν οἶκόν τε, ὥρμησαν εἰδὼν αἰφνιδίως· ἀλλ' αὐτὸς ἀκέσας τὸν θύρῳρον ἀνέστη, ἃ δραξάμενος τῷ ξίφει, ἔδραμε πρὸς τὴν θύραν τῷ κοιτῶνος, ἃ σφάξας τὸν Κηφισόδωρον, ὅσις πρῶτος ἐζήτει νὰ ἔμβῃ, ἐφονεύθη μετὰ τῷτον ἃ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Πελοπίδαν μετὰ κρατερὰν ἃ ἀνδρείαν ἀντίστασιν. Ἐντεῦθεν ὁρμήσαντες οἱ συνωμόται εἰς τὸν Ἰππάτην, τὸν φίλον ἐκεῖνον ἃ γείτονα, ἐσφαξαν ἃ αὐτὸν· ἃ

εἶτα ἐνωθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν ἡμίσεων, ἔπειλαν εἰς τὰς ταχυδρόμον πρὸς τὰς φυγάδας, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν.

Ὅλη ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἦτο πλήρης φόβου καὶ θορύβου· αἱ οἰκίαι καταπυρωτισμέναι ἀπὸ λαμπιδας, καὶ αἱ ὁδοὶ γεμάται ἀπ' ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι περιήρχοιτο ἀτάκτως καὶ μαινομένως περιμένοντες ἀνυπομονή· τοι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, διὰ τὸ διακρίνωσι τὰς φίλους ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ μὴ γινώσκοντες τὸ πρακτέον. Τῇ ἐπαύριον λαὸν πρῶτ' εἰσῆλθον ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ οἱ ἐξόριστοι. Οἱ Πελοπίδας καὶ οἱ λοιποὶ σύμμαχοι ἐπαρρησιάζοντο εἰς τὴν γενικὴν τῷ δήμῳ συνάθροισιν περικυκλωμένοι ὑπὸ τῶν ἱερέων, οἱ ὅποιοι ἔχοντες ἐν χερσὶ τὰ ἱερὰ σέμματα ἐκήρυττον τὴν ἐλευθερίαν εἰς ὅλους τὰς Θηβαίους, καὶ παρεκίνεον τοὺς πολίτας νὰ ὑπερμαχήσωνσι τοὺς θεοὺς καὶ τὴν πατρίδα λέγοντες, ὅτι μὴ ὅλον ὅτι ἡ ἀρχὴ ἐχρημάτισεν εὐτυχέστατη, ἡ ἀναγκαιζομένη μεγίστη δυσκολία ἦτον ἡ φρενεμένη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἀκρόπολις, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὡς 1500 τὸν ἀριθμὸν, ἐξαιρεμένων πολλῶν Θηβαίων καὶ ἄλλων, οἱ ὅποιοι κατέφυγον πρὸς αὐτοὺς καὶ συνεβοήθουν. Τὸ ἀνέλαθον πρῶτ' ἔπειλαν οἱ Ἀθηναῖοι 5000 πεζοὺς καὶ 500 ἵππους πρὸς βοήθειαν τῷ Πελοπίδῃ, οἱ ὅποιοι ἐνωθέντες μὲ πολλὰ ἄλλα στρατεύματα ἐλθόντα ἀφ' ὅλης τῆς πόλεως τῆς Βοιωτίας, ἐπολιόρκησαν τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι μηδεμίαν ἔξωθεν βλέποντες βοήθειαν, παρεδόθησαν ἐν συμβιβασμῷ.

α. κ.
378. Ἀφ' οὗ οἱ Θηβαῖοι ἀνέλαβον ἄνω τὴν ἐλευθερίαν, οἱ Σπαρτιάται ἀπεφάσισαν νὰ λάβωσι παντὶ τρόπῳ τὸ σκῆπτρον τῆς Ἑλλάδος παροργίζοντες καὶ ὑπερ-

βολὴν τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, καὶ ἐπεχείρησαν νὰ κυ- π. χ.
ριεύσωσι τὸν λιμένα Πειραιᾶ (1), διὰ τῷ ὁποίῳ ἔκα- 377.
μον τὲς Ἀθηναῖες ἔχθρὸς ἀσπόνδους. Ὁ Ἀγχιλαὸς
διωρίσθη στρατηγὸς τῷ στρατεύματος, ὅστις ἔμελλε νὰ
ταπεινώσῃ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. Τὸ ὄνομά τε ἐδο-
ρύβησε πολὺ τὲς Θηβαῖες, καὶ αἱ δυνάμεις τε, ὡς
20,000 τὸν ἀριθμὸν, ἐπήγξασαν τὸν φόβον. Διὰ τῷ-
το οἱ Θηβαῖοι δὲν ἐτόλμων εἰς μάχην, ἀλλ' ἀποφα-
σίσαντες εἰς ἀντίσασιν μόνον, προκατέλαβον ἕνα λί-
φον ἐγγὺς τῆς πόλεως. Ὁ Ἀγχιλαὸς ἐξεῖλε μέρος
τῷ ψιλῷ στρατεύματος, διὰ νὰ τὲς παροργίσῃ νὰ κα-

(1) Οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὸ συμβᾶν ἐν Θήβαις, μὴ νο-
μίζοντες ἑαυτοὺς ἱκανοὺς κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ φοβόμε-
νοι τὰ ἐπακόλυσθα τῷ πολέμῳ, μετανοήσαντες παρήτησαν
τὴν συμμαχίαν μετὰ τῶν Θηβαίων. Ὁ Πελοπίδης καὶ Γορ-
γίδας θέλοντες νὰ κάμωσιν ἔχθρὸς τὲς Ἀθηναῖες μετὰ
τῶν Λακεδαιμονίων, κατέπεισαν δι' ἄλλου ἀνδρώπῃ τὸν Λα-
κεδαιμόνιον στρατηγὸν Σφοδρίαν, ὅστις ἔμελλεν εἰς ταῖς Θισ-
πιαῖς, διὰ νὰ βοηθῇ τὲς ἀποστάτας Βοιωτὰς ἀπὸ τῶν Θη-
βαίων, νὰ δεῖξῃ ἔργον τι ἀντάξιον τῆς ἀνδρείας τε, καὶ νὰ
κυριεύσῃ νυκτὸς τὸν Πειραιᾶ· δὲν ἐδυσήθη ὅμως, ἐπειδὴ
κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ἡμέρα εἰς τὸ Θριάσιον πεδίου πλησίον
τῆς Ἐλευσίνος. Ὁ Σφοδρίας ἀνεκλήθη μὲν εἰς τὴν Σπάρ-
την διὰ ν' ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τῷ κριτηρίῳ, ἀλλ' ἀπέφυγε
τὴν δικαίαν ποινὴν διὰ τὴν ἄκρην φιλίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ μετὰ
τῷ υἱῷ τῷ Ἀγχιλαῷ, βασιλείῳ τῆς Σπάρτης. Οἱ Ἀ-
θηναῖοι θυμωθέντες, ἀνενέωσαν τὴν συμμαχίαν μετὰ τῶν
Θηβαίων. Ὁ Κλεόμβροτος, εἴτα ὁ Ἀγχιλαὸς, ὁ Φιοβί-
δας, εἴτα πάλιν ὁ Ἀγχιλαὸς, καὶ τελευταῖον ὁ Κλεόμβρο-
τος διώκησαν τὰ στρατεύματα κατὰ τῶν Θηβαίων (Ξε. Ε.
4, 20.). Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνέκησαν δις κατὰ θάλασσαν ὑπὸ τῷ
Χαβρίαν πρὸς τὴν Νάξον, καὶ ὑπὸ τὸν Τιμόδορον, τὸν υἱὸν
τῷ Κίμωνος (Διόδ. Σικ. Βιβλ. ΙΕ').

ταβᾶσιν εἰς μάχην· βλέπων δὲ, ὅτι ἀπέφευγον, ἔβαλεν εἰς παράταξιν τὰς δυνάμεις τε καὶ ἐχώρει ἐναντίον. Ὁ Ἀθηναῖος Χαβρίας, ὁ στρατηγὸς τῶν μισθωτῶν Θηβαίων, παρήγειλεν εἰς τὰς στρατιώτας νὰ παρῇ-σιασθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν πυκνότατα παρατεταγμένοι, καὶ νὰ ἐχώσῃ τὰς μὲν ἀσπίδας παρὰ τὰς πόδας, τὰς δὲ λόγχας πρὸς τὸν ἐχθρὸν, κάμπτοντες τὸ μὲν ἐν γόνυ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, τὸ δὲ πρὸς τὰ ὀπίσθεν. Ὁ Ἀγησίλαος βλέπων τὰς ἐχθρὰς ἔτω προπαρεσκευασμένοις εἰς ἀντίστασιν καὶ προσδεχομένους αὐτὸν, ἔκρινεν εὐλογον ὃ ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ διαρκάσῃ μόνον τὴν χάραν. Τῆτο τὸ ἔργον ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἐξαιρετώτατον στρατήγημα, περὶ τοῦ ὁποῖο ὁ Χαβρίας ἐσεμνύνετο τίσον, ὥς ἐσησε τὸ ἀγαλμά τε κατ' αὐτὸ τὸ ὄχημα (1).

Διεγείραντες ἐν οἷς Σπαρτιάται δι' ἐπαλλίλῳ μαχῶν κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν δυνατὴν συμμαχίαν καθ' ἑαυτῶν, ἐγίνοντο αὐτοὶ μὲν καθ' ἡμέραν ἀσθενέστεροι, οἱ δὲ ἐχθροὶ δυνατώτεροι. Οἱ Θηβαῖοι γενόμενοι κατ' ὀλίγον εὐτολμότεροι, δὲν ὑπέμενον ὡς πρότερον ἀντιπολεμῆντες μόνον μετὰ κόπῃ καὶ πόνῃ πολλῇ, ἀλλ' ἐτόλμησαν νὰ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν ἀνδρείως καὶ εὐτυχῶς. Αἱ μάχαι μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Θηβαίων δὲν ἦσαν μὲν ἔτε τακτικαί, ἔτε βέβαιαι, ἀλλ' ἠΐξησαν τὴν τόλμην τῶν Θηβαίων, ἐνέπνευσαν πεποιθῆσιν τινα καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς, καὶ τὰς ἐτελειοποίησαν πρὸς ἐκεῖνα τὰ μεγάλα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα μέλλομεν ἐν ὀλίγῳ νὰ ἴδωμεν. Ὁ Πελοπίδας, ὁ

(1) Ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς παρὶκων οἱ ἀγαλματοποιοὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ἀθλητῶν κατὰ τὴν θέσιν, καθ' ἣν εὐρίκων (Κερν. Νέπως).

Θηβαίων στρατηγός, εἰς μὲν τὴν ἐν Τανάγρα μάχην π. χ. ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως τὸν Λακεδαιμόνιον στρατηγόν, εἰς 376.
δὲ τὴν παρὰ Τεγύρας ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸ πολυάριθμον πολέμιον σάτευμα μὲ δυνάμεις πολλῶ κατωτέρας τὸν ἀριθμόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ τελευταίᾳ μάχῃ ἔδειξε κατὰ πρῶτον ὁ Πελοπίδας τὴν πολεμικὴν τε ἐμπειρίαν, καὶ ἐν αὐτῇ ἐδιδάχθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ὅτι τὸ ἀληθὲς πολεμικὸν πνεῦμα ἐμπορεῖ ν' ἀκμάσῃ καὶ εἰς ἄλλας τόπους, καὶ ἔχι μόνον εἰς ἐκείνας, ὅσοι κεῖνται μετὰ ξυτῶν ὄχθων τε εὐρώτα, ἀρμόδιον ὑπάρχει νὰ τὴν νομίζητις ὡς τὴν μεγίστην καὶ ἀξιολογωτάτην. Ἀποφασίσας ὁ Πελοπίδας νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν Ὀρχομενὸν φρενυμένην ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ἐκινήθη κατ' αὐτῆς μὲ 300 πεζοὺς καὶ 40 ἵππους· ἀκούσας δὲ, ὅτι μέγα τάγμα Σπαρτιατῶν ἐσπύδαζεν εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ἔκρινεν εὐλογον ν' ἀναχωρήσῃ· ἀλλ' ἐν τῷ ἀναχωρεῖν ἐπέπεσεν εἰς τὸ Σπαρτιατικὸν τάγμα πλησίον τῶν Τεγύρων, καὶ βλέπων, ὅτι ἡ μάχη ἦτον ἄφευκτος, ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ, καὶ ἐπρόσαξε τὸ μὲν ἵππικὸν ν' ἀρχίσῃ τὴν μάχην, τὸ δὲ πεζικὸν, τὸ ὁποῖον διέταξε τεχνικώτατα, νὰ προσβοηθῇ μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ταχύτητος. Ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο παρρυθὺς γενικὴ καὶ σκληροτάτη καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη· ἐπειδὴ δὲ ὁ Γοργολέων καὶ Θεόπομπος, οἱ στρατηγοὶ τῶν Σπαρτιατῶν, ἔπεσον εὐθὺς ἐν τῇ μάχῃ, καὶ ὅσοι ἐμάχοντο περὶ αὐτοὺς ἐφονεύθησαν ἢ ἐφυγον, τσάετος τρόμος καὶ φόβος κατελαβε τὸ λοιπὸν Σπαρτιατικὸν σάτευμα, ὥστε ἀμέσως διηρτίθη εἰς δύο μέρη καὶ ἀφῆκε τὸ πέραμα τῶν Θηβαίων ἐλεύθερον. Ἀλλ' ὁ Πελοπίδας παρακινήμενος ἀπὸ τὴν πρόσφατον εὐτυχίαν τῶν ὀπλων τε πρὸς κατέρωσιν

ὕψιολογώτερον τινὲς ἔργον, δὲν ἤθελησε μόνον γὰ περὶ σῶος, ἀλλὰ παραταξάμενος ἐκ νέου τὸ στρατεύματι ἀνενέωτε τὴν μάχην, καὶ μετὰ μεγάλην σφαγὴν τῶν ἐχθρῶν ἐνίκησε καὶ διεσκόρπισεν αὐτὸς κατὰ κράτος· καὶ ἔτιωσ οἱ Θηβαῖοι ἐδοξάζθησαν καὶ ὠφελήθησαν περισσότερον ἐκ τῆς ἀναχωρήσεως, παρέξ ἐὰν εὐτύχουν κατὰ κράτος εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἐπιχείρησιν κατὰ τὴν Ὀρχομενῆ. Αὕτη ἡ φθορὰ ἦτον ἡ μεγίστη δυσυχία, τὴν ὅποιαν ἔπαθον ποτὲ οἱ Σπαρτιάται, οἵτινες δὲν ἐνίκηθησαν ἄχρι τῆδε μήτε ἀπὸ Ἰσάριθμον, πολλῶν μᾶλλον ἀπὸ μικρότερον στρατεύμα, καθὼς ἔπαθον ἡδὴ εἰς τὰς Τεγύρας, τὸ ἔπαθον δὲν ἦτο μήτε τὸ τρίτημόριον τῆς ἐαυτῶν δυνάμεως. Πρέπει ἡμῶς γὰρ ὁμιλογησάμεν, ὅτι ἔτοι οἱ τριακόσιοι πεζοὶ, ὑπομαζόμενοι ἱερὸς λόχος (1), ἐτύγχανον τὸ ἄνθος καὶ τὸ καύχημα τῆς Θηβαϊκῆς στρατεύματος, καὶ ἐφιμύζοντο διὰ τε τὴν πρὸς ἀλλήλους πίσιν καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τόλμην, οἱ ὅποιοι συνδεδεμένοι μὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀμοιβαίας φιλίας, καὶ ὁμόσαντες γὰρ συμβουλεύονται καὶ εἰς τὰς ἐσχάτας κινδύνους, ἔγιναν ἀνίκητοι καὶ ἔσρεφον ὡς τὰ πολλὰ τὴν πλάσιγγα τῆς νίκης πρὸς τὸ μέρος των διὰ πολλῶν χρόνων, ἕως ὃ ὕπερον κατεκίπησαν ὅλοι ἀπὸ τὴν Μακεδονικὴν τῇ Φιλίππῃ φάλαγγα.

π. χ. Αἴται αἱ νίκαι τῶν Θηβαίων ἐπέφερον τὴν εἰρήνην (2). Ἀλλὰ μετ' ὃ πολὺ νέαι διχόνοιαι καὶ εἰσαίσεις

(1) Οἱ Γοργίδας συνέσκησε τὸν ἱερὸν λόχον κατὰ Πλάταρχον.

(2) Ἡ εἰρήνη ἔγινε μόνον μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτης καὶ τῶν λοιπῶν συμμάχων, πλην τῶν Θηβαίων. Οἱ Ἀθηναῖοι βλέποντες τὴν ταραχὴν τῆς Ἑλλάδος, ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὰς ἰσχυρίας αὐτῆς παρακινῶν, ἵνα κά-

συνέβησαν. Οἱ Ζακύνδιοι καὶ οἱ Κερκυραῖοι διώξαντες
 τὰς δῆμαγωγὰς, κατέφυγον ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν
 τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀπέκρεταν τὰς Λακεδαιμονίους, οἱ
 ὅποιοι ἐξήγησαν ὑποβιβάζουσι τὰς δῆμαγωγὰς δύσας-
 κως. Κατὰ τέρας τὰς χρόνας κατέφυγον οἱ Πλαταιεῖς ὅλ-
 κως τὰς παλαιὰς φίλες Ἀθηναίους ζητούντες τὴν ὑπε-
 ράσπισιν αὐτῶν καὶ συμμαχίαν, διὰ τὸ ὅποιον τόσον ἐ-
 θυμώθησαν οἱ Θηβαῖοι, ὥστε κατέσκαψαν αὐτῶν τὴν
 πόλιν καὶ μετ' ὀλίγον τὰς Θεσπιάς. Οἱ Ἀθηναῖοι μα-
 θόντες τὴν δυσυχίαν τῶν δύο πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἔκα-
 μον τίσας ἐκδιδεύσεις εἰς τὸν Περσικὸν πόλεμον, τό-
 σον παρωργίσθησαν, ὥστε παρέστησαν τὴν συμμαχίαν
 μετὰ τῶν Θηβαίων. Αὕτη ἡ λύσις τῶν σπονδῶν μετα-
 ξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων προξένησεν εἰς τὰ πράγ-
 ματα τῆς Ἑλλάδος νέαν καὶ ἀνέλπιστον μεταβολήν.

Ἐντεῦθεν φαίνεται, ὅτι ἡ μὲν Σπάρτη καὶ αἱ Ἀ'. Ὀλ.
 Δῆραι ἠδυνατίζοντο διὰ τῶν ἀμοιβαίων διχονοιῶν, οἱ δὲ ἐβ' ἰ
 Θηβαῖοι ἠῤῥξανον κατὰ τὴν δύναμιν γινόμενοι κατ' ἡμέ-

μιον εἰρήνην κατὰ τὴν εἰρήνην τῆ Ἀνταλκίδου, ἡ ὁποία διώ-
 ριζε μάλιστα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν φερεμένων πόλεων καὶ
 τὴν αὐτονομίαν ἐκάστης πόλεως. Μόροι οἱ Σπαρτιάται νομί-
 ζοντες ἑαυτὰς αἰωτέρους τῶν Θηβαίων ἠθέλον εὖ ὑποτά-
 ξωσι τέρας εἰς νόμον, κατὰ τὸν ὅποιον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν
 ἠθέλον εὖ πράξωσι. Τότε ἀπείδειξεν ὁ Ἑπαμινώνδας εἰς κ. γ
 τὴν συναθροισιν τῶν πρίσβειν ἐκάστης Ἑλληνικῆς πόλεως 375.
 ἐν τῇ Σπάρτῃ, ὅπως συνεβλεύοντο περὶ τῆς εἰρήνης, ὅτι
 ὁ πόλεμος ἤρξε τὴν δύναμιν μόνον τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ
 ὅτι ἡ ἐπίμονος εἰρήνη ἐπείπε εὖ γένη ἐν ἰσότητι καὶ δικαιο-
 σύνη. Οἱ Ἀθηναῖοι Συμαχεῖς, καὶ μισῶν εἰς ἄκρον τῆς
 Θηβαίας, ἔσβυσεν εὐθὺς τὸ ὄνομα τῶν ἀπὸ τῆς εἰρήνης, καὶ
 οἱ λοιποὶ σύμμαχοι ἔκαμον ὡσαύτως διὰ τὸν πρὸς τὰς
 Σπαρτιάτας φόβον (ἔν. ε'. Διδ. ΙΕ').

ραν ισχυρώτεροι ἢ αὐτόνομοι, ἢ ἀπῆλαιον ὅλας τὰς εὐεργεσίας τῆς νίκης χωρὶς τινος πολεμικῆς δαπάνης. Οἱ Θηβαῖοι, οἱ ὅποιοι ἤδη ἤρχισαν νὰ ἔχωσι τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν φύσει τραχὺ ἢ εὐρωσον ἔθνος, δύσκειν ἢ ῥωμαλαῖον, ἢ συνεΐζιζον πάντοτε ποτὲ μὲν νὰ ἦναι μετὰ τῆς Σπάρτης, ποτὲ δὲ μετὰ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς ἀμοιβαίας ἐκείνων διχονοίας, ἢ διὰ τὸ βάρος ἐσρεφον τὴν πλάσιγγα τῆς τύχης πρὸς τὸ μέρος, ὅπερ αὐτοὶ ἐκλινον, μ' ὅλον ὅτι ἕως τῶρα δὲν μετεχειρίσθησαν αὐτὸ τὸ βάρος εἰς ἄλλο, παρὰ πρὸς ἀσφάλειάν των. Τὸ δὲ νέον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀνεφάνη μεταξὺ αὐτῶν, ἐνεφυτεύθη μὲν ἐν ταῖς καρδίαις των ἀπὸ τὸν Πελοπίδαν, τὸν σωτῆρα αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Σπαρτιατικῆς ζυγῆς, προήχθη δὲ εἰς τὸν ἀνώτατον βασιμὸν ἀπὸ τὸν Ἑπαμινώνδαν, ὅσις ἤδη ἐλαμπεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὀρίζοντα.

Οἱ Ἑπαμινώνδας ὑπῆρχεν εἰς ἕξ ἐκείνων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ὄντες σχεδὸν ἅμωμοι διαφέρεσι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐσολισμένος μὲ ὅλας τὰς πρὸς ἐκδύλευσιν τῆς πολιτείας ἀπαιτεμένας ἀρετάς, ἐπροτίμησε νὰ ζῇ ζωὴν ἰδιωτικὴν, ἢ ὅλως καταγινόμενος εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἐδίδε τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς αὐστηροτάτης παρατηρήσεως ὅλων αὐτῆς τῶν διδασκαλιῶν· ἀληθινὸς φιλόσοφος, καὶ πτωχὸς αὐτοπροαίρετος, ἦτο μισόπλετος χωρὶς νὰ ἐπαίρεται ἐπὶ τέτρω· ἢ ἂν πισεύωμεν τὸν Ἰεσῖνον, ἦτον ἐπίσης ὀλίγον φιλόδοξος, ὅσον ὀλίγον φιλόπλετος. Αὐτὸς ἐδέχετο μὲν ἐναντίον τῆς θελήσεώς τε τὰ ἀξιώματα, ἀλλὰ τότε ἐφέρετο τοιςτρόπως, ὥς τε τὰ ἀξιώματα ἐτιμῶντο περισσότερον δι' αὐτὸν, παρὲς αὐτὸς δι' αὐτά. Αὐτὸς ὑπῆρ-

χε μὲν πτωχὸς ἐ χωρὶς ἐσίας, ἀλλ' αὐτὴ ἡ πτωχεία
 σύρεται πρὸς αὐτὸν τὴν τιμὴν ἐ ἐμπισσύνην τῶν πλε-
 σίων ἐκκμνεν αὐτὸν ἄξιον τε ὅ ἄγαθοποίησιν ἄλλους. Εὐ-
 ρισκόμενος ποτὲ εἰς τῶν φίλων τε ἐν ἀνάγκῃ, ἐσάλη
 ὑπὸ τῇ Ἐπαμινώνδῃ πρὸς ἓνα πλεσιώτατον πολίτην
 μὲ παραγγελίαν νὰ ζητήσῃ ἐν τάλαντον (100 σίων)·
 εἰς τὸ ὀνομάτε· ὅτε δὲ ὁ πλέσιος ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν ἤρῳ-
 τα τὸ αἶτιον, δι' ὃ ἐζήτει περὶ τῇ φίλῃ τε τόσῃ χρημῃ-
 ταν, ὅτι αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ Ἐπαμινών-
 δας, εἶναι πτωχὸς, σὺ δὲ πλέσιος. Αὐτὸς ὠνίπερα-
 κριβὴς πρὸς τὸν καιρόν τε, τὸν ὅποιον ἀφιέρονεν εἰς τὴν
 σκεδὴν τῆς φιλοσοφίας, ἀπέφευγε τὰ δημόσια ἄξιω-
 ματα ἐ ἐσπύδαζε ὅ ἀπέχη μακράν. Ἡ μετριότης τε
 ἀπέκρυπτεν αὐτὸν τόσον καλῶς, ὥς ἐξ ἄτημος καὶ
 σχεδὸν ἄγνωστος· ἀλλὰ τέλος φανερωθεὶς διὰ τὴν ἀρε-
 τήν τε, ἠναγκάσθη νὰ παραιτύσῃ τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν
 ἐ νὰ γένῃ ἀρχηγὸς στρατευμάτων, δείξας, ὅτι ἡ φι-
 λοσοφία, ἡ κρινὼς καταφρονεμένη ἀπὸ τῆς ἐραστῆς τῆς
 στρατιωτικῆς δόξης, εἶναι ἀξιοτάτη νὰ πλάσῃ ἥρωας·
 διότι τὸ κυριώτατον, κατὰ τὴν γνώμην τε, πρὸς τα-
 χεῖαν νίκην ἐνὸς ἐχθροῦ ὑπῆρχεν ἡ γνῶσις τῆς ἐαυτοῦ
 νίκης. Εἰς τὰ φιλοσοφικὰ σχολεῖα τῶν παλαιῶν ἐδιδά-
 σκοντο τὰ μεγάλα δόγματα τῆς ἀληθινῆς πολιτικῆς,
 οἱ κανόνες ὅλων τῶν καθεκόντων ἐ τὰ αἶτια πρὸς ἀλη-
 θῇ ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρεός,
 ἡ ἀληθινὴ χρῆσις τῆς δυνάμεως, ἐν τίνι συνίσταται ἡ
 ἀνδρία, ἐ ἐν λόγῳ, πᾶσαι αἱ ἀρεταί, ὥσαι χαρακ-
 τηρίζουσι τὸν καλὸν πολίτην, τὸν πολιτικὸν ἄνδρα καὶ
 τὸν μέγαν στρατηγόν. Ὁ Ἐπαμινώνδας εὐδοκίμει εἰς ὅ-
 λας ταύτας τὰς ἀρετάς, ἐ εἶχε πρὸς ταῖς λοιπαῖς ἀρε-
 ταῖς τῇ νοδὸς ἄκρην ἐντέλειαν τῆς εὐγλωττίας ἐ μεγά-

λὴν ἐμπειρίαν τῶν ὑψηλοτάτων ἐπισημῶν. Ἀλλ' ὅλ' αὐταὶ αἱ ἀρεταὶ ἐκρύπτοντο ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς μετριότητός τε, ἢ ὅποια ἠΐξανεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀξίαν αὐτῶν καὶ τὸν ἐμπόδιζε μάλιστα νὰ μεγαλοφρονῇ. Οὗ Σπίνδαρος ἐπαινῶν αὐτὸν εἶπεν, ὅτι δὲν ἐγνώρισεν ἄλλον, ὅστις ἐγίνωσκε λόγα πολλὰ, καὶ ἐλάλει λόγον ὀλίγα (Πλευτάρχ. περὶ τῆ ἀκείῃ καὶ πολιτ. παραγγέλματα).

Τοῦτος ἦτο ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἐχειροτονήθη στρατηγὸς τῇ Θηβαϊκῇ στρατῇ ὁμῶς μετὰ τῷ Πελοπίδῃ, μετὰ τῷ ὁποίῳ εἶχεν ἄκραν καὶ ἀδελφὸν Φιλίαν. Οἱ Θηβαῖοι μὴ συναριθμησύντες εἰς τὸν κατάλογον τῆς γενομένης εἰρήνης, καὶ ἱσχύοντες τὰς Σπαρτιάτας καὶ Ἀθηναίους ἐνεμένους κατ' αὐτῶν, ἐφροβήθησαν κατὰ ὑπερβολὴν, καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐθεάρην αὐτὰς ὡς ἀπολωλότας. Οἱ Σπαρτιάται ἐξεῖλαν ἀπανταχόσε προσάζοντες νὰ συναχθῶσιν αἱ δυνάμεις τῶν συμμάχων· καὶ τέλος, ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Κλεόμβροτος ἐκινήθη, βεβαιότατος τῆς νίκης, πρὸς τὰ σύνορα τῆς Βοιωτίας, ὁ ὁποῖος θέλων νὰ δείξῃ εὐλογοφανῇ πρόφασιν πολέμου, ἐκέλευε τὰς Θηβαίους ν' ἀφήτῃσιν αὐτονόμως τὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας, ν' ἀνακτίσῃσι τὰς κατεδαφισμένας, καὶ ν' ἀναπληρώσῃσι τὴν βλάβην, ὅσῃν ἔκαμον εἰς αὐτάς. Οἱ Θηβαῖοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι μόνον εἰς τὸν ἕρπαιον ἐχρεώσαν νὰ δώσωσι λόγον περὶ λόγων. Ὅθεν δὲν ἀπέμεινεν ἄλλο, εἰμὴ ἡ ἐτοιμασία πρὸς μάχην ἐκατέρωθεν. Οὗ π. χ. 371. Ἐπαμινώδας συναθροίσας ὅλον τὸ σράτευμα, ὅσον ἐδυνήθη, ἐκινήθη ἐναντίον· τὸ δὲ σράτευμα αὐτῷ ἦν ὡς 6,000, τὸ δὲ τῷ ἐχθρῷ ὑπὲρ τῆς 24,000. Ὅτε ἐμηνύθησαν αὐτῷ κακὰ σημεῖα, διὰ νὰ ἐμπροδιθῇ τῷ δρό-

με, αὐτὸς ἀπεκρίνατο μόνον διὰ τῆ ἐπομένῃ Ὀμηρικῇ
σίχῃ (Ἰλ. μ. σίχ. 243.)

Εἰς οἷοντες ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάσης.

δηλ. τὸ μόνον κάλλιστον σημεῖον ὑπάρχει ἡ ὑπερμαχίς
τῆς πατρίδος. Ὡς τόνον, διὰ τὰ θάρσυνῃ τὴν στρατιάν
ὄντας φύσει δυσειδαίμονας καὶ ἐπομένως πεφοβισμένους,
παρήγγειλεν εἰς μερικὴς ἀνδρώπες ἵνα ἔλθωσιν ἀπὸ
διαφόρων τόπων καὶ μηνύσωσιν αἴσια σημεῖα, τὸ ὁ-
ποῖον ἐπαρηγόρησε καὶ ἀνεθάρσυνε τὴν στρατιάν.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφρόντισεν ἄκρως σοφῶς νὰ προ-
καταλάβῃ τὸ πέραμα, διὰ τῆ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ γένῃ
συντομωτάτη ἡ ἰδοιπορεία τῷ Κλεομβρότῳ, ὁ ὁποῖος
ἀναγκαζοίτο ἤδη νὰ κάμῃ μακρὸν γύρον, ἔφθασεν εἰς
τὰ Λεῦκτρα, κάμῃν τινὰ τῆς Βοιωτίας μεταξὺ τῶν
Πλαταιῶν καὶ Θεσπιῶν. Ἐνταῦθα συμβέλιον ἐποίησαν
καὶ τὰ δύο μέρη κατ' ἰδίαν, ἂν ὠφείλον νὰ συγκροτήσω-
σι μάχην. Ὁ Κλεομβρότος ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ
κατὰ τὴν γνώμην τῶν ταξιάρχων τε, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον,
ὅτι ἂν αὐτὸς ἔχων τόσα στρατεύματα ἀνώτερα τὸν Ἀ-
ριθμόν ἀποφύγῃ τὴν μάχην, θέλει ἐπιβεβαιώσῃ τὸν
διαδοθέντα λόγον, ὅτι αὐτὸς ἐβόλθῃ μυσικῶς τὴν Θη-
βαίαν· οὗτοι δὲ δικαίως ἐζήτην νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν μά-
χην, θέλοντες νὰ προφθάσωσι τὸν ἐρχομὸν τῷ ἐλπι-
ζομένῳ στρατεύματι τῷ ἔχθρῳ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἔξ Θη-
βαῖοι στρατηγοὶ, οἱ πρῶτιστοι τῆς βελῆς, ἐδιχογνωμόν,
φθάσας ἐν καιρῷ ὁ ἔβδομος, ὁ Πελοπίδας, ὠμογνω-
μόνησε μὲ τὴν τρεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐψήφισαν τὴν μά-
χην, καὶ τότε ὑπερίχυσεν ἡ γνώμη αὕτη, καὶ ἡ μάχη ἐ-
ψήφισθη.

Τὰ δύο στρατεύματα ἦσαν πολὺ ἄνισα κατὰ τὸν
ἀριθμὸν, ὅτι τὸ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων, καθὼς εἶπα-

μεν, συνέστατο ἀπὸ 24000 πεζῆς καὶ 1600 ἵππεις, τὸ δὲ τῶν Θηβαίων ἀπὸ 6000 μόνον πεζῆς καὶ 400 ἵππεις, οἱ ἑκαστοὶ ἦσαν ὅλοι ἐκλεκτοὶ καὶ τολμηροὶ διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν, καὶ ἀπεφασισμένοι νὰ νικήσωσιν ἢ ν' ἀποθνήωσιν. Οἱ ἵππεις τῶν Λακεδαιμονίων ὄντες ἀπλῶς καὶ ὡς ἐτύχεν ἄνθρωποι ἄνανδροι καὶ ἀπαίδευτοι, ἦσαν τὸσον κατώτεροι τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν μεγαλοκαρδίαν, ὅσον ἀνώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν· εἰς δὲ τὰς πεζῆς, πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, δὲν ὑμπόρουν νὰ θάρσῃσιν, διότι οἱ σύμμαχοι, καθὼς εἶπαμεν, ὑναγκάσθησαν εἰς τῆτον τὸν πόλεμον, μὴ ἐπαιῶντες τὸ αἴτιον αὐτῷ, καὶ ἄλλως ἀποτρεφόμενοι τὰς Λακεδαιμονίους.

Οἱ δύο στρατηγοὶ ἀνεπλήρουν διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν τὸν τόπον ἀναριθμητῶν στρατευμάτων, καὶ μάλιστα ὁ Θηβαῖος, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ ἐντελέστατος στρατηγὸς ἐκείνου τῷ καιρῷ καὶ ἐπεβοηθεῖτο ἀπὸ τὸν Πελοπίδαν, τὸν στρατηγὸν τῷ ἱερῷ λόχῳ, ὁ ὁποῖος συνέστατο ἀπὸ τριακοσίων νέων Θηβαῖων συνδεδεμένους μὲ ἄκραν φιλίαν καὶ προσπάθειαν καὶ συνωρκωμένους νὰ μὴ φύγῃσι ποτὲ, ἀλλὰ νὰ συμβοηθῶνται ἕως τελευταίας ἀναπνοῆς. Ἐλθέσης τῆς ἡμέρας τῆς μάχης, τὰ δύο στρατεύματα παρετάχθησαν εἰς πεδιάδα. Ὁ Κλεόμβροτος εἶχε τὴν δεξιὰν πτέρυγα συνισταμένην κυρίως ἀπὸ Σπαρτιάτας, εἰς τὰς ὁποῖας ἐθάρρει μεγάλως, καὶ τῶν ὁποίων αἱ σειραὶ (λόχοι) ἦσαν δώδεκα τὸ βᾶθος· καὶ διὰ νὰ ὠφελήθῃ ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῷ ἵππικῷ τε εἰς τὸ πᾶν ἀνοικτὸν, ἔθεσεν αὐτὸ κατὰ πρὸς ὅσον τῶν πεζῶν Σπαρτιατῶν ὁ εὐκλειδῆς υἱός, ὁ υἱὸς τῷ Ἀγχιλαῖ, ἐστρατήγει τῶν συμμάχων, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὴν ἀριστὴν πτέρυγα.

Ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας ἀποφασίσας ν' ἀρχίσῃ τὴν

μάχην μὲ τὴν ἀρισερὰν πτέρυγα, τὴν ὅποιαν αὐτὸς μόνος διώκει, τὴν ἐδυνάμωσε μὲ ὅλως τὲς ἐκλεκτὰς ὀπλῆτας, τὲς ὁποῖας διέταξε 50 ἀνθρώπων τὸ βάθος· ὁ δὲ ἱερὸς λόχος εὐρισκόμενος καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ ἀρισερὸν, συνεπλήρησεν τὴν πτέρυγα. Οἱ λοιποὶ πεζοὶ στρατὸς διετάχθη ἐπὶ τὸ δεξιὸν εἰς λοξὴν γραμμὴν, ὃ ὅποιος ἀπεμακρύνετο τῷ ἐχθρῷ, ὅσῳ περισσότερον ἐξηπλόνετο. Αὐτὸς ἐσοχάζετο διὰ ταύτης τῆς ἀσυνήθους θέσεως νὰ σκεπᾶσθαι τὸ δεξιόν τε πλευρὸν καὶ νὰ διατηρῇ τὴν δεξιάν τε πτέρυγα μόνον ἐν ἀνάγκῃ, διὰ νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ τὴν μάχην μὲ τὸ ἀωανέστερον μέρος τῷ στρατεύματι, ἀλλὰ διὰ ν' ἀρχίσῃ τὴν μάχην μὲ τὴν ἀρισερὰν πτέρυγα, ὅτε ἦσαν οἱ ἐκλεκτοὶ στρατιῶταί τε, καὶ ἔτι νὰ ῥίψῃ ὅλον τὸ βάρος τῆς μάχης ἐναντίον τῷ Κλεμβρότῃ καὶ τῶν Σπαρτιατῶν, ὧν βέβαιος, ὅτι ἂν δυνήσθαι νὰ διασπᾶσθαι τὴν Σπαρτιατικὴν Φάλαγγα, τὸ λοιπὸν στρατεύμα ἤθελε τραπῇ εὐθὺς εἰς φυγὴν· τὸ δὲ ἵππικόν διέταξε, καθὼς ὁ ἐχθρὸς, εἰς τὸ μέτωπον τῆς ἀρισερᾶς πτέρυγος.

Ἡ ἀρχὴ τῆς μάχης ἔγινε μὲ τὸ ἵππικόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν ἐμπειρότεροι εἰς τὴν ἵππικὴν καὶ πολεμικώτεροι παρὰ τῆς Λακεδαιμονίως, ἐνίκησεν εὐθὺς τῶν Λακεδαιμονίων τὸ ἵππικόν καὶ προσεδιόχθη ἐπὶ τὸ πεζόν, τὸ ὅποιον ἐβλήθη εἰς ὀλίγην ἀταξίαν. Οἱ Ἐπαμινώνδας ἀκολουθῶν κατὰ ποδὸς τὸ ἵππικόν τε ἐχώρει σπευδαίως πρὸς τὸν Κλεόμβροτον, καὶ ὥρμησεν εἰς τὴν Φάλαγγα μὲ ὅλον τὸ βάρος τῶν ὀπλιτῶν. Οἱ δὲ Κλεόμβροτος θέλων νὰ μεταιώσῃ τὸν σκοπὸν τῷ ἐχθρῷ, ἐπρόσαξε μέρος τῷ στρατεύματι νὰ κτυπήσῃ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐκ τῆς πλαγίης καὶ νὰ τὸν βάλῃ εἰς σύγχυσιν· ἀλλ' ὁ Πελοπίδας ἐννοήσας τῆτο, ἐδράμε

σπεδαίως ἢ τολμηρῶς μετὰ τὰς τριακασίας, καὶ περικυκλώσας ἐκ πλαγίᾳ τὸν ἴδιον Κλεόμβροτον, ἔβηλεν εἰς ἀταξίαν διὰ ταύτην τὴν αἰφνιδίαν ἢ ἀπροσδόγητον ὀρμὴν. Ἡ μάχη ἐχρημάτισε σφοδρότατη ἢ αἰσχροτάτη, ἢ ἐν ᾧ μὲν ἔζη ὁ Κλεόμβροτος, ἡ νίκη ἦτον ἀμφίβελος ἢ ἀμφιρρέπης, ἔτε δὲ ἀπέθανε διὰ τὰς πληγὰς, οἱ μὲν Θηβαῖοι θέλοντες νὰ κίμωσι τὴν νίκην ἐντελῇ, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐντρεπόμενοι ν' ἀφήσωσι τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, ἐδιπλασίασαν τὰς ἀγῶνας, καὶ μεγάλη σφαγὴ ἐγένετο ἐκατέρωθεν. Οἱ Σπαρτιάται ἐμάχοντο μετὰ τὴν λύσσαν περὶ τὸν νεκρὸν, ὥς τε τελευταῖον ἔτυχον τοῦ σκοποῦ, καὶ ἀναλαβόντες αὐτὸν ἐθάψον τόν τε, ὥς τε ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν μάχην, εἰς ἣν ἤθελον εὐτυχήσῃ ἴσως, εἰάν ἐβοήθουν οἱ σύμμαχοι· διότι ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ, ὡς ἶδε τὴν Λακεδαιμονικὴν φάλαγγα νενικημένην, ὑδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἐλπίζεσα, μάλιστα δὲ ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἢ ἔσυρε ἢ τὸ λοιπὸν ἐράτευμα μεθ' ἑαυτῆς. Οἱ Ἐπαμινώνδας κατεδίωξεν αὐτὴν ἢ πολὺ πλεόντος ἔσφαξεν. Οἱ Θηβαῖοι ἔμειναν νικηταί, ἢ σήσαντες τρόπαιον, ἔδωσαν ἄδειαν εἰς τὰς ἐχθρὰς νὰ θάψωσι τὰς νεκρὰς (1).

Οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἔλαβον ποτὲ παρομοίαν πληγὴν· ἐπειδὴ ἕως τότε ἡ μεγίστη αὐτῶν φθορὰ μόλις ἐτύχε ποτὲ συνισαμένη περισσότερον παρὰ τὰς 400 ἢ 500 συμπατριώτας· ἡδὴ δὲ ἀπέθανον 4,000, ἐν οἷς ἐτύχα-

(1) Τοιοῦτοτρόπως ἐπαιδευθὴ ἡ Σπαρτιατικὴ ὑπηρεφάνεια, 20 ἡμέραις ἕστερον, ἀφ' ἧς οἱ Σπαρτιάται ἔσβυσαν ἀπὸ τῆς εἰρήνης τὸ ὄνομα τῶν Θηβαίων διὰ τὸ ἀσπανθὸν μάλιστα μῖσος τῇ Ἀγγεσίλῳ κατ' αὐτῶν.

νον 1000 Λακεδαιμόνιοι καὶ 400 ἐκ τῶν 700 Σπαρτιατῶν, οἱ ἵποιοι ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ· τῶν δὲ Θηβαίων ἀπέθανον μόνον 300, ἐν οἷς ἦσαν τέσσαρες πολῖται.

Ἡ Σπάρτη εὖτιχε τότε ἐορτάζεσα τὰς γυμνοπαιδίας (1), ὅπερ παρευρέθησαν πολλοὶ ξένοι περιεργείας χάριν, ἔταν ἤλθον οἱ ταχυδρόμοι ἀπὸ τὰ Λεϊκτρα μνηύοντες τὸ τρομερὲν μῆνυμα ταύτης τῆς φθορᾶς. Οἱ ἑφοροὶ μ' ἔλον ὅτι συνειδὼν καλῶς ὅλα τὰ ἐπακόλεθα καὶ ἐγνώρισαν, ὅτι ἡ Σπαρτιατικὴ δύναμις ἔλαβε θανάτιμον πληγὴν, δὲν ἔπαυσαν ἕτε τὰς παρασάσεις τῶν θεαμάτων, ἕτε ἔκαμον ἀλλαγὴν εἰς τὴν πανηγυρίαν τῆς ἐορτῆς, ἀλλὰ σείλυντες εἰς πᾶσαν οἰκίαν τῶν συγγειῶν τὰ ὀνόματα τῶν ἀποθανόντων, ἔμειναν εἰς τὸ θέατρον ἐπισιτύντες εἰς τὰς χορὰς καὶ εἰς τὰς ἀγῶνας ἕως τέλους. Δύσκολον εἶναι νὰ διορίσωμεν, ἂν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν ταύτην τὴν ἀπαρδειγμάτισον ἀδιαφορίαν τῶν Εὐφύρων εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῇ νὰ κρύψωσιν ἀπὸ τὸν λαὸν τὴν τότε κακὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἢ εἰς τὴν τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν, ἢ ὅποια ἤδη ἐφθείρε τὰ ἤδη καὶ αὐτῆς τῆς Σπάρτης (2). Τῇ δὲ ἐπαύριον τὸ πρωῒ, πάντων ἤδη γινωσκόντων τὴν τύχην τῶν συγγειῶν, οἱ μὲν πατέρες καὶ συγγενεῖς τῶν ἐν τῇ μάχῃ ἀποθανόντων καταβαίνοντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἠσπάζοντο ἀλλήλους καὶ ἐνηγκαλίζοντο μὲ φαιδρὸν καὶ γαληνὸν πρόσωπον, οἱ δὲ τῶν σωζομένων ἐκρύπτοντο εἰς τὰς οἰκας, ἢ ἀνίσως ἐξήρχοντο διὰ

(1) Αἱ γυμνοπαιδαὶ ἦσαν ἀγῶνες τινὲς πανηγυριζόμενοι διὰ πολλῶν ἡμερῶν πρὸς τιμὴν τῇ Ἀπόλλωνος, εἰς τὰς ὁποίας ἐχώρευον οἱ νέοι γυμνοὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν (Οὐάλλει. παρ' Ἡ' ροδ. 6. 67. Ἐν. παρὰ Ξενοφ. ἀπομνημ. 1, 2, 61.).

(2) Πλάτ. ἐν Ἀγῆσιλ. Ξενοφ. Ἑλλην. ἱστορ. Βιβλ. 5'.

τὴν ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν, ἡ λύπη τῇ προσώπῃ ἐδείκνυε σαφέςατα τὸν μέγαν καὶ βαθεῖον πόνον τῆς καρδίας των· τὸ δὲ θαυμασιώτερον ἦτο, τὸ νὰ βλεπητὶς τὰς γυναῖκας, ὧν ὅσαι μὲν προσεδέχοντο τὰς υἱὲς ζῶντας, ἦσαν κατηφείς, σιωπηλαὶ καὶ δακρυρροῦσαι, ὅσαι δὲ ἀπώλεσαν τὰς υἱὲς ἐν τῇ μάχῃ, ἔτρεχον ἀνυπομονήτως εἰς τὰς ναὺς δοξάζουσαι τὰς θεὰς, καὶ συγχαίρουσαι ἢ μία τὴν ἄλλην διὰ τὴν δόξαν καὶ εὐτιχίαν των.

Ἀλλ' ἡ μεγίστη ἀπορία καὶ ἀμηχανία ἐχρημάτισε περὶ τῶν, ὅσοι ἐφυγον ἀπὸ τὴν μάχην, οἱ ὅποιοι ὤφειλον κατὰ τὸν νόμον νὰ καταιρεθῶσιν ἀπὸ παντὸς ἀξιώματος καὶ ὑπηρεσίας, καὶ ν' ἀτιμαθῶσι τὸσον, ὥςτε μεγάλη ἀτιμία ἦτο τὸ νὰ δώσῃ τις εἰς τινὰ τέτων γυναικῶν καὶ νὰ λάβῃ, ἀναγκαζόμενοι νὰ παρρησιάζωνται αἰχμηροὶ καὶ ταπεινοὶ καὶ φορῶντες ἱμάτια κατάρραφα καὶ ποικιλόχροα, καὶ νὰ περιπατῶσι ξυρισμένοι τὸν ἥμισυ πῶγωνα· ὅσοι δὲ ἀπῆιτων αὐτὰς κατ' ὁδόν, ἠμπόρουσαν νὰ τὰς ὑβρίζουν καὶ νὰ τὰς ῥαβδίζουν, αὐτοὶ δὲ δὲν ἐτόλμων ν' ἀντισταθῶσι παντελῶς. Ἐπειδὴ ἐν ἔτος ὁ νόμος ἦτον αὐστηρότατος, καὶ οἱ ἔνοχοι ἦσαν περισσοί, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εὐγενεῖς, δὲν ἐτόλμησαν οἱ ἑφόροι νὰ τὰς παιδεύσωσι κατὰ τὸν νόμον φοβέμενοι νεωτερισμὸν ἀπ' αὐτῶν, καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐβλαπτον τὴν πολιτείαν ἀποσερῶντες αὐτὴν ἀπὸ τόσων πολιτῶν εἰς τὸν τὸν καιρὸν, εἰς τὸν ὅποιον αὐτὴ εἶχε μεγάλην χρεῖαν στρατιωτῶν. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἔδωσαν οἱ ἑφόροι τῷ Ἀγχιλαῷ ὑπερτάτην δύναμιν τῇ νὰ μεταβάλλῃ τὰς νόμους κατ' ἀρέσκειαν ἀκυρῶν, ἢ γράφων ἑτέρας κατὰ τὴν παρῶσαν χρεῖαν· ἀλλ' αὐτὸς μήτε προῦφεις, μήτε ἀφελῶν, μήτε μεταγράψας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ εἶπε μόνον, “ὅτι

„κείνην τὴν ἡμέραν ἔπρεπε ν' ἀφύσῃσι τὲς νόμους νὰ
„κοιμῶνται, καὶ ὑπερον ἀπ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ τὲς ἀ-
„νακυρώσωσι καὶ νὰ δώσῃν εἰς αὐτὰς ἔλλην τὴν προτέραν
„λαχύν.“ καὶ ἔτιως ἔσωσε τὲς πολίτας ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν
(Πλάτ. εἰς Ἀ' γησιλ.).

Ἡ τοιαύτη λαμπρὰ νίκη ἐπέσυρε ταχύτατα ἀπο-
τελέσματα· ἐπειδὴ πολλὰ πόλεις Ἑλληνικαί, ἄχρι
τῆ νῦν ὑδέτεραι, ἠνώθησαν ἤδη μετὰ τῶν νικητῶν καὶ
ἠύξησαν τὸ εὐρύτατον ἕως 70,000 ἀνδρώπων· ὁ δὲ
Ἐπαμινώνδας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικὴν μὲ εὐρύ-
τατον, τῆ ὁποίᾳ ἔδωκε τὸ δωδέκατον μέρος ἦσαν Θη-
βαῖοι, καὶ εὐρὴν μίαν χώραν ἕως τότε ἀδίκτον ἀπὸ τῆς
ἐχθρῆς, κατέκκιε, κατέσφαττε, διήρπαζε καὶ κατη-
δάφιζεν ἄχρι τῆ ποταμῆς Εὐρώτα. Οὗτος ὁ ποταμὸς ἐ-
πλημμύρησε τότε πολὺ διὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν χιονων,
καὶ οἱ Θηβαῖοι εὗρον ἐν τῷ διαβαίνειν ἀνελπίζως μεγά-
λην δυσκολίαν τέσον, διὰ τὸ ῥεῖμα, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑ-
περβάλλουσαν ψυχρότητα τῶν ὑδάτων. Ὅτε πρῶτος ὁ
Ἐπαμινώνδας διέβαινε τὸν ποταμὸν μετὰ τῆ πεζῆς στρα-
τῆς, τινὲς τῶν Σπαρτιατῶν ἐδακτυλοδείκτεν αὐτὸν εἰς
τὸν Ἀ' γησιλαον, ὁ ὁποῖος θεωρήσας αὐτὸν προσεκτι-
κῶς καὶ περιεργασάμενος πολὺν χρόνον, ὡς ᾧ μεγα-
λοπράγμονος! ἀνεβόησε θαυμάζων τὸ τολμηρὸν
τῆς καρδίας τε. Ἀλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας διαρπάσας μό-
νον τὴν χώραν χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τῆς Σπάρ-
της, καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἀποκατέστησεν
αὐτὴν αὐτόνομον καὶ ἐλευθεράν, καὶ ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὴν
Μεσσήνην τῆ Σπαρτιάτας, οἱ ὁποῖοι πρὸ (287) χρό-
νων ἤδη ὑπερήσαντες τὲς ἀδύνας ἐγχαλῖες ὅλων τῶν
κτημάτων, ἠνάγκασαν αὐτὰς νὰ καταφύγῃσι πρὸς
τὲς ξένους καὶ νὰ καταλίπῃσι τὴν γῆν των, ἢ ὁποῖα

ἰσομετρεῖτο μὲ τὴν Λακωνικὴν κατὰ τὴν ἑκτασιν, καὶ δὲν ὑπεχώρει κατὰ τὴν εὐκαρπίαν ἔδῃ εἰς τὴν καλλιῆν γῆν τῆς Εἰλλάδος. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, οἱ ὅποιοι διεσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Εἰλλάδος, Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ὡς ἔμαθον τὰ περὶ τῆς πατρίδος, ἐπέσρεψαν ἅπαντες περιχαρῶς παρακινέμενοι ἀπὸ τῆς πατρίδος φυσικὴν ἀγάπην, καὶ σχεδὸν ἐξ ἴσου ἀπὸ τὸ πρὸς τῆς Σπαρτιάτας μίσος, τὸ ὅποιον ἠυξήθη διὰ τὴν πολυκαιρίαν ἔτι περισσότερον, καὶ ἔκτισαν πάλιν, ἢ ὅποια ὠνομάσθη, ὡς ἡ παλαιὰ, Μεσσήνη.

Μετὰ τόσα περίφημα ἀνδραγαθήματα, ἐπέσρεψαν οἱ δύο Θηβαῖοι στρατηγοὶ, Εὔπαμινώνδας καὶ Πελοπίδας, εἰς τὰς Θήβας, ἔχι διὰ νὰ κοινωνήσωσι τὰς θριαμβευτικὰς τῶν πολιτῶν τιμὰς, ἀλλὰ διὰ ν' ἀπολογησῶσιν εἰς τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας, ἐγκυκλιέμενοι ἤδη ἐνώπιον τῆς κριτηρίας παῖσαι τῆς πολιτείας, ὅτι ἐφύλαξαν τὴν ἀξίαν τῆς βοιωταρχίας (1) τέσσαρας ὁλοκλήρεις μῆνας περισσότερον ἢ ὁ νόμος διώριζε. Τὸτο τὸ ἐγκλημα ἦτο θανάσιμον κατὰ τὰς Θηβαϊκὰς νόμους, καὶ κατὰ τέτοις ἐξήτην ἐπιπόνως οἱ κατήγοροι νὰ παιδευθῶσιν οἱ στρατηγοί. Ὁ Πελοπίδας ἐκλήθη πρὸ τῆς δικαστηρίας πρῶτος, ὁ ὅποιος δὲν ἀπελογεῖτο μ' ἐκείνην τὴν δύναμιν καὶ μεγαλοψυχίαν, ἣτις ἤρμοζεν εἰς τοιοῦτον ἄνδρα φύτει θυμωιδῇ καὶ ὀργίλῳ, ὥστε κείνη ἡ τόλμη καὶ ἀφοβία εἰς τὰς μάχας τὸν ἐγκυκτέλιπον εἰς τὸ κριτήριον, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ ἡ λαλιά, τὰ ὅποια εἶχον δειλόντι καὶ ταπεινὸν ἐν ἑαυτοῖς, εἰδείκνυσαν

(1) Εἰς τὰς Θήβας ἐψηφίζοντο κατ' ἕτος ἑνδεκα διοικηταί, ὀνομαζόμενοι βοιωτάρχαι ἢ βοιωταρχῶντες (Σχολιασ. Θεουδ. Β'). Ὁ Λίβιος (ΜΒ'. 43.) θίγει δώδεκα.

ἄνθρωπον, ἕως ἐδειλίαζε τὸν θάνατον καὶ δὲν παρεκίνε παντελῶς πρὸς βοήθειαν τὰς κριτὰς, οἱ ὅποιοι καὶ μάλιστα τὸν ἀπέλυσαν. Ἀλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας ἐπαρρησιάζει ἀφ' ὅπως ἔχει δικαιολογούμενος, ἀλλ' ἐπαριζμῶν τὰς νίκας καὶ διηγούμενος μεγαλοτρεπῶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐλεηλάτησε τὴν Λακωνικὴν, ἀποκατίσθησε τὴν Μεσσηνίαν, καὶ συνῆψε τὴν Ἀρκαδίαν εἰς ἓν σῶμα· ἐν δὲ τῷ τέλει εἶπεν, ὅτι ἔσεργε ν' ἀποθάνῃ μετὰ χαρᾶς, εἰάν οἱ Θηβαῖοι ἀφίσωσιν αὐτῷ μόνῳ τὴν δόξαν ὅλων τέτων τῶν πράξεων καὶ κηρύξωσιν, ὅτι αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς ἔκαμε χωρὶς τῆς γνώμης αὐτῶν. Τότε ὅλαι αἱ ψῆφαι ἦσαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐξῆλθε τῷ κριτηρίῳ μετὰ δόξης καὶ εὐφημίας ὅλη τῷ λαῷ, καθὼς ὅτε ἐπύρεφεν ἀπὸ τὴν μάχην. Τοιαύτην ἰσχὺν ἔχει ἡ ἀληθινὴ ἀνδρεία, ὥστε ἐλκύει βιαίως τὸ θάμβος τῶν ἀνθρώπων (1). Οὗτος ὁ ὀνειδιστικὸς τρόπος ἐνήργησε τέσσον καλῶς, ὥστε οἱ ἐχθροὶ ἔπαυσαν κατατρέχοντες αὐτὸν, καὶ αὐτὸς μετὰ τῷ Πελοπίδῃ ἀπελύθη ἐντίμως. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν οἱ ἐχθροὶ αὐτῷ ζηλότυποι τῆς δόξης, καὶ θέλοντες νὰ τὸν ἀτιμάσωσι, κατέπεισαν νὰ τὸν ἐκλέξωσι τελέαρχον, ἥτοι σκεπιστὴν τῆς πόλεως· ἀλλ' αὐτὸς ἐδέχθη τὴν ἀξίαν καὶ εἶπεν, “ὅτι ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ μόνον ἡ ἀξία τιμᾷ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνδρῶπιος τὴν ἀξίαν (2).

(1) Πλυτάρχ. περὶ τῶν αὐτῶν ἐπαινεῖν καὶ πολιτ. παραγγ. Ζευοθ. Ἑλλ. η. ἱστορ. Βιβλ. 5'.

(2) Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, οἱ Θηβαῖοι στρατηγοὶ κατενέκησαν προτίει τὰς ἀνθίσταμενας Ἀθηναίους διοικεμένους ὑπὸ τῷ Ἰφικράτους. Ἡ πρώτη εἰσβολὴ τῶν Θηβαίων εἰς τὴν Πελοπόννησον συνέβη ἐν Ὁ.λ. 102, 3. Ἡ Μαι-

Εν τῷ μεταξύ, οἱ Σπαρτιάται ὄντες εἰς μεγάλην θλίψιν ἕνεκα τῆς τελευταίας φθορᾶς, ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι μετὰ τινὰ σκέψιν ἔξ δισαγμῶν ἀπεφάσισαν νὰ βοηθήσωσι πανώρως, ἔξ μίᾳ μικρᾷ νίκῃ τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Ἀρκάδων, ἐν ἣ οἱ Σπαρτιάται ἔδὲ ἀνδρωτον ἀπώλεσαν, ὑπέχοντο εὐτυχίαν (1). Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔσειλαν ἔξ εἰς τὸν Περσιπὸν μονάρχην ζητῦντες τὴν συνδρομὴν τε εἰς τὴν μελετωμένην κατὰ τῶν Θηβαίων συμμαχίαν. Ἀλλ' ὁ Πελοπίδης ἐλθὼν μόνος πρέσβυς εἰς αὐτὴν τῆς αὐλῆς, ἐματαιώσε τὰς σκοπῆς των καὶ κατέπεισε τὸν μέγαν βασιλέα νὰ μείνῃ ἡδέτερος. Ἀφ' ἧ οἱ Θηβαῖοι ἡλευθερώθησαν ἔτις ἀπὸ δυνατὸν ἐχθρὸν, ὀλίγον ἐφοβῶντο τῶρα τὴν ἀντίστασιν τῆς συμμαχίας τῆς Σπάρτης ἔξ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἤδη νία ἔξ ἀνέλπιστος δύναμις ἤρχισε νὰ ἐγείρεται κατ' αὐτῶν, μία δύναμις, ἥ τις ἐμελλε ποτὲ νὰ δελώσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἔξ νὰ δώσῃ νόμους εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Πρότινων χρόνων ὁ Ἰάσων, ὁ τύραννος τῶν Φερῶν, ἐψηφίσθη ὁμοφώνως ἀρχιστράτηγος τῶν Θετταλῶν, ὅσις ἔχων ὑφ' αὐτὸν κράτευμα πολεμικώτατος ἔξ βέβαιον τῆς ἀνδρίας ἔξ φρονήσεως τῷ στρατηγῷ, συνισάμενον ἀπὸ 8000 ἰππέας ἔξ 20,000 ὀπλίτας παρεκτὸς τῶν ψιλῶν, ἐδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ μεγάλα πράγματα, ἀλλ' ὁ θάνατος φθάσας ἐφθειρε τὴς λο-

πίστις ἀνέλαβε τὴν προτέρα ἐλευθερίαν, ἣ ἡ Μεγαλόπολις ἐκτίσθη ἀπὸ τῆς Ἀρκადίης. Ο' μέγιστος ἐχθρὸς τῶν βοιωτάρχων Ἐπαμινώδης καὶ Πελοπίδης ἦν ὁ Μενεκλείδης (ὄρα Πλάταρχ. ἐν βίῃ Πελοπ. Διόδ. Σικελ. Βιβλ. ΙΒ', Ἀίλιαν. περὶ ποικ. ἱστορ. Νέπ. ἐν Ἐπαμιν.).

(1) Αὕτη ἡ νίκη ἐνομαζέσθαι ἄσπερες.

γιγνέσθαι αὐτῷ, διότι ἐδολοφονήθη ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τε, οἱ ὅποιοι πρὸ καιρῷ συνώμοσαν κατ' αὐτῷ. Ἀντὶ δὲ τούτου ἐβασίλευσαν οἱ δύο ἀδελφοὶ αὐτῷ, Πολύδωρος καὶ Πολύφρων, ἐξ ὧν ὁ Πολύφρων θάλων νὰ βασιλεύσῃ μόνος, ἐφόνευσεν τὸν Πολύδωρον, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Φερράτον, ὁ ὅποιος ἤρπασεν τὴν τυραννίαν ἐπὶ προφάσει τῇ νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Πολυδώρου, καὶ ἐναντίον τῷ ὁποίῳ ἐσάλη ὁ Πελοπίδας διὰ παρακινήσεως τῶν Θετταλῶν. Οὗτος ὁ Θηβαῖος στρατηγὸς ἠνάγκασεν εὐθὺς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς πόδας τε, καὶ ἠγωνίζετο νὰ μεταλλάξῃ μετὰ γλυκύτητος καὶ πραότητος τὴν φυσικὴν τε θηριώδη διάθεσιν· ἀλλ' ἐκεῖνος ὧν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐκδοτος εἰς ἀσώτειαν καὶ ἀχόρταστον φιλαργυρίαν, τότε μὲν ἠσύχασεν καθ' ἑαυτὸν, ἀπεφάσισε δὲ κατὰ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ μετ' ἑὸ πολὺ εὖρεν αὐτὴν τέτῳ τῷ τρόπῳ. Οἱ Πελοπίδας διοριθεὶς πρέσβυς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις τότε διέκει δυνάτην ἐράτευμα, καὶ ἐλθὼν δίχα στρατιωτῶν καὶ ὀπλῶν συνοδευόμενος ὑπὸ τῷ Ἰσμηνίῳ μόνον, ἐλήφθη αἰχμάλωτος ἐναντίον τῶν νόμων τῶν ἔθνῶν καὶ τῆς ἀνδρωπότητος. Οἱ Θηβαῖοι μαθόντες τούτο, ἤλεγξαν αὐτὸν ὡς παραβάτην τῶν νόμων, καὶ ἐξεῖλαν πρὸς ἐκδικήσιν δυνάτην ἐράτευμα. Ἀλλὰ τούτο δικαιούμενον ἀπὸ ἀμαθείας στρατηγὸς ἐπέσρεψεν ἄπρακτον, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μετεχειρίζετο ὅλους τὰς αἰχμαλώτους αὐστηρότατα. Ὅθεν ὁ Ἐπαμινώνδας ἐκρίθη ἄξιός τῃ νὰ ταπεινώσῃ τὸν τύραννον· καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὴν Θεσσαλίαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως, διέσπειρε διὰ μόνου τοῦ ὀνόματός τε τόσον τρόμον, ὥστε ὁ τύραννος ὑπέχετο νὰ ὑ-

ποταχθῇ, ἥ ἀπέλυσε τὸν Πελοπίδαν ἀπὸ τῆς φυλακῆς.

Μόλις ἐλευθερωθεὶς ὁ Πελοπίδας ἀπὸ τῶν δεσμῶν, ἀπεφάσισε νὰ παιδεύσῃ τὸν παράνομον τύραννον ἡ ἀθροίσας δύναμιν, ἦλθεν εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Κυνοὺς κεφαλαὶ (Σκότυσσα), ἐν ᾧ, γενομένης κρατερᾶς μάχης, ἐνίκησαν μὲν οἱ Θηβαῖοι, ἀλλ' ὁ Πελοπίδας ἐ-

Ο'λ. φονεύθη κατὰ δυσυχίαν. Οἱ συμπατριῶταί τε ἀποκτή-
 103,4 σαντες ταύτην τὴν νίκην διὰ τῆ θανάτῃ τῆ στρατηγῶ,
 π. Χ. ἦσαν ἀπαρηγόρητοι, ἡ ὁ θρῆνος γενικός· τὰ ἐντάφια
 264. αὐτῷ ἐχρημάτισαν μεγαλοπρεπῇ, ἡ οἱ ἐπαινοὶ ἀνεκ-
 διήγητοι. Μετ' ἑλίγον ἐφονεύθη ἡ ὁ Α'λέξανδρος ἀ-
 πὸ τὴν γυναικί τε Θήβην ἡ ἀπὸ τὲς τρεῖς ἀδελφῶς,
 οἱ ἵποιοι μὴ ὑποφέροντες τὰς τυραννίας τε, πρὸ πολλ-
 λῷ ἀπεφάσισαν νὰ ἐλευθερώσωσι τὸν κόσμον ἀπὸ παρ-
 ὁμοιον τέρας. Λέγουσιν, ὅτι ὁ Α'λέξανδρος ἐκοιμᾶτο,
 φυλαττόμενος ἀπὸ φοβερὸν σκύλον, εἰς θαλάσῃ, εἰς
 ἐν ἀνέβαιεν ὁ ἄνθρωπος μένον μὲ σκάλαν· ἀλλ' ἡ Θήβη
 ἐκδιώξασα τὸν σκύλον, ἐσκέπασε τὴν σκάλαν μὲ μα-
 λία διὰ νὰ μὴ κάμῃ κτύπον, ἡ εἶτα διὰ τῆς βοήθειας
 τῶν ἀδελφῶν ἐφόνευσε τὸν τύραννον πληγώσασα εἰς
 πολλὰ μέρη τῆ σώματος.

Εἰν τέτοις, ὁ πόλεμος μεταξὺ Θηβαίων ἡ Σπαρ-
 τιατῶν ἐξηκολοθεῖτο πάντοτε μὲ ἰσοδύναμον πίκραν ἡ
 μνησικακίαν. Τὰ μὲν στρατεύματα τῶν Θηβαίων εἶχον
 τὸν περιπόθητον στρατηγὸν Ἐπαμινώδαν, τὰ δὲ τῶν
 Σπαρτιατῶν τὸν Ἀγισίλαον, τὸν μόνον ἄξιον ἐν τῇ
 Ἑλλάδι πρὸς ἀντίσασιν.

Τὸ δὲ πρῶτον ἐν ταύτῃ τῇ ἐκστρατεία ἐπιχείρημα
 Ο'λ. τῆ Ἐπαμινώδου ἰδείξε σαφῶς τὴν μεγάλην αὐτῷ φρό-
 104,2 νησιν ἡ πολεμικὴν ἀρετὴν· ἐπειδὴ μαθὼν, ὅτι ὁ Ἀγχι-

Είλαος ἐσράτευε πρὸς τὴν Μαντίνειαν, καὶ ἀφῆκεν ἐν τῇ Σπάρτῃ μόνον ὀλίγους φύλακας πολίτας, ἐκινήθη αὐτῷ διὰ νυκτὸς διανοόμενος νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν ἐξαίφνης, μὴ ἔχουσιν μήτε τείχια, μήτε στρατιώτας. Ἀλλὰ κατὰ τύχην μαθὼν τῆτο ὁ Ἀγηςίλαος, ἐσείλεν εὐθὺς στρατιώτην ἐφ' ἵππῃ διὰ νὰ μνηύσῃ τοῖς ἐν τῇ πόλει τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον μετ' ὀλίγον δὲ φθάσας ἔς αὐτὸς με δυνατὴν βοήθειαν, μόλις εἰσέβη εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδὲ ἰδε τῆς Θηβαίης διαβάνας τὸν Εὐρώταν ποταμὸν καὶ ἐρχομένους ἐπὶ τὴν πόλιν. Οἱ δὲ Ἐπαμινώνδας ἰδὼν τὸν σκοπόν τε μεματαιωμένον, καὶ κρίνας ἀναγκαῖον νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ ἀπρακτος (1), προχωρεῖ μετὰ τὰ στρατεύματα, καὶ μεταχειριζόμενος ἀνδρῖαν ἀντὶ στρατηγῆματος, προσβάλλει τὴν πόλιν ἀπὸ πολλὰ μέρη, διαχωρεῖ ἕως εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ κυριεύει ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Σπάρτης, τὸ ὁποῖον εὗρίσκατο ἀντικρυ τῷ ποταμῷ. Οἱ Ἀγηςίλαος ἀντίσταντο πανταχόθεν καὶ ἀντιμάχεται μετὰ ἀνδρῖαν ἀνομοῖαν εἰς τὴν ἡλικίαν τε, βλέπων κάλλιστα, ὅτι τῶρα δὲν ἦτον ὡς πρέτερον καιρὸς ἀσφαλείας καὶ φυλακῆς, ἀλλὰ μάλλον ἀπογνωσίας καὶ τόλμης. Οἱ υἱὲς αὐτῷ Ἀρχίδαμος, διωκὼν τὰς νέας Σπαρτιάτας, ἐχώρει μετὰ ἀνείκαστον ἀνδρῖαν ἐκεῖ, ὅπου ὁ κίνδυνος ἦτον ὁ μεγαλύτερος, καὶ σὺν τοῖς ὀλίγοις στρατιώταις ἀπέκρυν ἀνδρείως ἀπανταχόθεν τὸν ἐχθρόν. Τότε νέες τις Σπαρτιάτης, ὀνομαζό-

(1) Οἱ Μαντινεῖς ἀποσάντες πάλιν ἀπὸ τῶν Θηβαίων, ἠνάθησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Τῆτο ἠνάγκαζε τὸν Ἐπαμινώνδα εἰς τὴν δευτέραν εἰσβολὴν (Ὁρα περὶ τῶν ἐπομένων Πλάταρχον ἐν Ἀγῆσ. Πολύβ. 9, 8. Διοδ. Σικ. Βιβλ. ΙΕ'. Ξενοφ. Ἑλλην. Ἱστορ. Βιβλ. Ε').

μενος Ἰσάδας, εὐδοκίμησεν ἐξαιρέτως τῶν ἄλλων εἰς αὐτὴν τὴν μάχην. Οὗτος ὁ εὐμορφώτατος, εὐσάματος, εὐμεγέθης ἔσθριγών νεανίσκος, μὴ ἔχων ἐπ' ἀνωθεν τε μήτε πανοπλίαν, μήτε ἱμάτια, ἀλλ' ἀληλιμμένος μόνον τὸ σῶμα μὲ ἔλαιον, ἔκρατῶν τῇ μὲν δεξιᾷ τὸ ξίφος, τῇ δ' ἀριστερᾷ τὴν λόγχην, ἐπήδησεν ἔξω τῆς οἰκίας μὲ μεγάλην σπευδὴν, ἔκχωρήσας διὰ τῆ πλῆθους τῶν Σπαρτιατῶν, αἵτινες ἐμάχοντο, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν ἐχθρὸν παίων θανατηφόρως ἔκφονεύων πάντας, ὅσοι ἠναντιῶντο, χωρὶς νὰ πληγωθῇ αὐτὸς τελείως, ἢ διότι οἱ ἐχθροὶ ἐτρόμαζον εἰς τοιοῦτο θυμασίον θέαμα, ἢ, καθὼς λέγει ὁ Πλέταρχος, ὁ θεὸς ἐφύλαττεν αὐτὸν διὰ τὴν μεγάλην ἀρετὴν ἔκἀνδρίαν. Λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἑφόροι ἐσεφάνωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ τὴν μάχην πρὸς τιμὴν τῶν ἀνδραγαδιῶν, ἐξημέωσαν δὲ μὲ χίλις δραχμὰς, ὅτι ἐτόλμησε νὰ διακινδυνεύσῃ ἄσπλος εἰς τὸσον μέγαν κίνδυνον.

Ὁ δ' Ἑπαμινώνδας ἀποτυχὼν τῇ σκοπῇ, ἔκβλέπων ἐγγὺς τὸ τέλος τῇ καιρῷ τῆς βοιωταρχίας τε, ἀπεφάσισε φθάσας νὰ κατορθώσῃ τι ἀντάξιον τῆς ἀποτυχίας τε. Διὸ γινώσκων, ὅτι ὁ Ἀγηςίλαος συνήθρυσεν εἰς τὴν Σπάρτην ὕλον τὸ εῤῥατευμα ἐκ τῆς Μαντινείας, ἐκρίνεν εὐλογον νὰ ἔλθῃ αὐτῷ ἔκ νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν, ἔκ ἐσειλε ταχέως ὀλίγους ἵππους διὰ νὰ περιεργαθῶσι τὴν τοποθεσίαν ἔκ νὰ ἐρημώσωσι τὰ περίξ ἀπὸ τῆς περιπλανωμένου πολεμίου στρατιώτας. Ἀλλ' ὀλίγω πρότερον ἐφθασαν πλείοντες εἰς Μαντινείαν ἔξ χιλιάδες Ἀθηναίων συμμάχων, οἱ ὅποιοι, χωρὶς ν' ἀναπαύσωσιν ἑαυτοὺς ἔκ τῆς ἵππου, ὥρμησαν ἔξω τῆς πόλεως, ἔκ προσβαλόντες ἔτρεψαν εἰς φυ-

θῆν τὸ Θηβαίων ἱππικόν. Ἐν τῷ μεταξὺ, προσήρχετο ἔξ ὁ Ἐπαμινώνας μὲ ὅλον τὸ σράτευμα, ἀπολυθῆντος τῷ ἔχθρῳ κατὰ πόδας· ἔβλεπων ἀδύνατον τὴν ἐκτέλεσιν τῷ σκοπεμένῳ τῇν περικλειωῇ, ἀπαφάσισε νὰ σαθῇ αὐτῷ ἔξ ὃ ἀρχίσῃ τὴν μάχην, εὐρισκόμενος ἑ μακρὰν τῆς πόλεως, ἀφ' ἧς ἔλαβε τὴν ἐπωνομασίαν ἡ μάχη ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἡ λαμπροτάτη ἔ τεχνικωτάτη παρὰ πάσας, ὅσαι ἐσόλυσαν ποτὲ τὴν ἰσορίαν ἐνὸς τόπου.

Ποτὲ δὲν ἐπολέμησαν Ἕλληνας πρὸς Ἕλληνας μὲ σρατεύματα περισσότερα τὸν ἀριθμόν. Ἐπειδὴ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἦσαν ὑπὲρ τὰς 20,000 πεζοὺς ἔξ 2,000 ἱππεῖς, οἱ δὲ Θηβαῖοι 30,000 πεζοὶ ἔξ 3,000 ἱππεῖς· ἔξ εἰς μὲν τὸ σράτευμα ἐκείνων ἐτάχθησαν εἰς μὲν τὴν δεξιὰν πτέρυγα οἱ Ἰλιαντινεῖς, οἱ Ἀρκάδιοι ἔξ Λακεδαιμόνιοι, εἰς δὲ τὸ κέντρον οἱ Ἡλαιοὶ ἔξ Ἀχαιοὶ, οἵ τινες ἦσαν τὸ ἀφανεστέρον μέρος τῷ σρατεύματι, ἔξ εἰς τὴν ἀριστερὰν μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι· εἰς δὲ τὸ Θηβαίων σράτευμα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ἔξ Ἀρκάδιοι ἦσαν εἰς τὸ ἀριστερόν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι εἰς τὸ δεξιόν, ἔξ οἱ λοιποὶ σύμμαχοι εἰς τὸ κέντρον· τὸ δὲ ἱππικόν ἔξ τῶν δύο μερῶν ἐτάχθη εἰς τὰς πτέρυγας.

Οἱ Θηβαῖοι σρατηγὸς περιεπάτει μὲ τὸ σράτευμα ὅτω παρατεταγμένον, καθὼς ἐμελέτα νὰ πολεμήσῃ, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ἔπειτα, ὅταν πλησιάσῃ εἰς τὸν ἔχθρὸν, νὰ φθείρῃ ἐν τῷ παρατάττειν τὰς σρατιώτας τὸν πολύτιμον καιρὸν εἰς μάτην. Αὐτὸς περιεπάτει ὅχι κατ' εὐθείαν ἔξ κατὰ μέτωπον πρὸς τὸν ἔχθρὸν, ἀλλ' εἰς σοῖχον (κολώνην) ἐπὶ τὰς λόφους, ἔχων τὸ ἀριστερόν, κέρως ἔμπροσθεν, διὰ νὰ νομίσῃ ὁ ἔχθρὸς, ὅτι αὐτὸς δὲν ἐμελέτα τὴν μάχην ἐκείνην τῇ

ἡμέραν· ὅτε δὲ ἐφθασεν ἀντικρυ αὐτῶν ὡς ἐν τέταρτον τῆ μιλίᾳ μακρὰν, ἐσάθη ἡ ἐβαλε κάτω τὰ ὅπλα, ὥσπερ ἐμύλλε δῆθεν νὰ σῆσῃ τὸ σρατόπεδον αὐτῆ. Οἱ ἐχθροὶ ἐπλανέσθησαν πῶντι, ἡ μὴ ἐλπίζοντες πλέον τὴν μάχην, ἀφῆκαν τὰ ὅπλα καὶ περιεπλυνῶντο εἰς τὴν πεδιάδα, ἡ ἔτις ἐσβεσαν ἐκενὴν τὴν θερμότητα, ἡ ὅποια ἐξάπτεται πάντοτε ἡ βράζει ἐν ταῖς καρδίαις τῶν σρατιωτῶν εἰς τὴν θεωρίαν ἐπικειμένης μάχης.

Ὡς τότε, ὁ Ἐπαμινώδας μεταστρέψας ἐξαίφνης τὰ τάγματα ἐπὶ τὴν δεξιὰν, μετέβαλε τὸν σοῖχον εἰς γράμμην, ἡ χωρίσας τὰ ἐκλεκτὰ τάγματα, ὅσα διέταξεν ἐν τῷ περιπατεῖν εἰς τὸ μέτωπον τῆ σοῖχου, μετέστρεψεν αὐτὰ εἰς τὸ μέτωπον τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, διὰ νὰ τὴν κατασῆσῃ δυνατὴν νὰ προσβάλλῃ μὲ τὸ ἄκρον τὴν Σπαρτιατικὴν Φάλαγγα, ἡ ὅποια διὰ τὸ κίνημά τε ἔκειτο ἀκριβῶς ἀντικρυ· ἔπειτα δὲ παρρηγγεῖλεν εἰς τὸ κέντρον καὶ εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῆ σρατεύματος νὰ κινηθῶσιν πολλὰ ἀργά, ἡ νὰ στῶσιν ὀλίγοντι μακρὰν ἀπὸ τῆ ἐχθρῆ, διὰ νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ τὴν μάχην μὲ τάγματα, εἰς τὰ ὅποια δὲν ἡμπόρει νὰ θάρρῃσῃ. Αὐτὸς ἐνόμιζε νὰ νικήσῃ μὲ τὸ σῶμα τῶν ἐκλεκτῶν σρατιωτῶν, τὸ ὅποιον αὐτὸς μόνος διώκει ἡ διέταξεν εἰς σοῖχον, διὰ νὰ προσβάλλῃ τὴν ἐχθρὸν δίκην σφηνός, ὡν βέβαιος, ὅτι ἀνίσως διασπάσῃ τὴν Φάλαγγα τῶν Σπαρτιατῶν, ἐν ἡ συνίστατο ἡ κυρία δύναμις τῆ ἐχθρῆ, ἡλπιζε νὰ διαφείρῃ εὐκόλως ἡ τὸ λοιπὸν σράτευμα ὁρμῶν κατ' αὐτῆ ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἡ ἀριστερὸν μὲ τὰ νικηφόρα τάγματα. Σέλων δὲ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆ νὰ ἐλθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος εἰς βοήθειαν

τῆς δεξιᾶς ἐναντίον τῆς μελετωμένης προσβολῆς, κατέστητε μέρος ἰππέων καὶ πεζῶν ἐπὶ λόφων τινῶν, διὰ τὰ ἦναι ἔτοιμοι νὰ βοηθήσωσι τὴν δεξιάν τε πτέρυγα, καὶ νὰ φοβῶσι τὰς Ἀθηναίους, ὅτι ἀνίσως ἔτοι χωρήσωσιν εἰς βοήθειαν τῆς δεξιᾶς των, ἐμελλόν νὰ πολεμήσωσιν ἐκ πλαγίῃ καὶ ὀπίθεν.

Διατάξας ἔν ὕτως ὅλον τὸν στρατὸν, ὥρμησε μετ' ὅλον τὸ βάρος τῷ ἐσθιχισμένῳ τάγματι ἐπὶ τὰς ἐχθρὰς· οἱ δὲ ὡς ἶδον ἐπερχόμενον τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐν ταύτῃ τῇ τάξει, ἐταράχθησαν καὶ ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, ἐχλίνωσαν τὰς ἵππους καὶ ἔτρεχον σπευδαίως εἰς τὰς τάξεις των. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἐπαμινώνδας ἐχώρει ὕτω παρατεταγμένους κατὰ τῷ ἐχθρῷ, οἱ ἱππεῖς, ὅσοι ἐσκέπαζον τὴν ἀρισεράν τε ἐκ πλαγίῃ καὶ ἦσαν οἱ τότε κάλλιστοι τῆς Ἑλλάδος συνιστάμενοι ἐκ Θηβαίων καὶ Θετταλῶν, διωρίσθησαν νὰ ὁρμήσωσι κατὰ τῶν ἰππέων τῷ ἐχθρῷ. Ὁ Θηβαῖος στρατηγὸς ἐπαγρυπνῶν εἰς ὅλα, διέταξεν ἄκρως σοφῶς μεταξὺ τῶν διασημάτων τοῦ ἱππικῆ τοξότας, σφενδονήτας καὶ ἀκοντιστάς, διὰ νὰ βάλωσιν αὐτοὶ πρῶτοι εἰς ἀταξίαν τὰς ἱππεῖς τῷ ἐχθρῷ τοξεύοντες, σφενδονεῦντες, καὶ ἀκοντίζοντες. Οἱ δὲ ἐχθροὶ ἔ μόνον παρέβλεψαν ταύτην τὴν προφύλαξιν, ἀλλ' ἕκαμον καὶ ἄλλο σφάλμα ἔ μικρὸν, δίδοντες εἰς τὰς ἱππεῖς τὸ βάθος τῆς φάλαγγος, οἱ ὅποιοι μὴ δυνάμενοι ν' ἀντέχωσιν εἰς τὴν προσβολὴν τῷ Θηβαϊκῷ ἱππικῷ, ἠναγκάσθησαν μετὰ πολλὰς ἀνωφελεῖς προσβολὰς καὶ μετὰ μεγάλην φθορὰν ν' ἀναχωρήσωσιν ὀπίθεν τῷ πεζῷ στρατῷ.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ, ὥρμησεν ὁ Ἐπαμινώνδας μετὰ τὰ τῶν πεζῶν ἐναντίον τῆς φάλαγγος τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ στρατιῶται ἑκατέρωθεν, Θηβαῖοι τε καὶ Λα- 362.

κεδαιμόνιοι, ἐμάχοντο μὲ ἀπερίγραφτον ζέσιν ἀπεφασισμένοι ν' ἀποδάνωσι κάλλιον, παρὲξ νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὰς ἀνταγωνισάστων τὴν δόξαν τῶν ὀπλων· ἔκ πρῶτον μὲν ἐφόνευσον ἀλλήλους μὲ τὰς λόγχας, ἔπειτα δὲ, τύτων συντριβέντων ὑπὲρ τῆς ὀρμῆς, ὤρμησαν εἰς τὰ ξίφη. Ἡ μάχη ἐχρημάτισε σκληροτάτῃ ἔξ φονικωτάτῃ ἐκατέρωθεν· ἐπειδὴ πᾶς τις καταφρονῶν τὸν κίνδυνον, ἔξ ἐπιθυμῶν μόνον τὸ ἀριστεῖον τῆς νίκης, ἐπρωτίμα ν' ἀποδάνῃ αὐτῷ μαχόμενος, παρὰ νὰ τραφῇ ἐν βῆμα εἰς τὰ ὀπίσω.

Ὁ δὲ Ἐπαμινώνας βλέπων, ὅτι ἡ ἀλληλοφονία ἐπολυχρόνει ἔξ ἡ νίκη ἐμεινεν ἀμφιῤῥεπής, ἔκρινε πρέπον νὰ ἐκβιάσῃ αὐτὴν πρὸς τὸ μέρος τοῦ διάτινος λαμπρῆ ἔξ παραδόξου κατορθώματος, μὴ φειδόμενος ἔξ αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ. Διὸ συναθροίσας τὰς ἀνδρειοτάτους ἔξ τολμηροτάτους τῶν περὶ αὐτὸν στρατιωτῶν εἰς ἓν τάγμα, ὤρμησεν εἰς τὰς ἐχθρὰς ἐκεῖ, ὅπου ἐγένετο ὁ περισσότερος φόνος, ἔξ ἐπλήγωσε τὸν στρατηγὸν τῶν Λακεδαιμονίων μὲ τὸ πρῶτον ἀκόντιον, ὅπερ ἐῤῥίψε. Τότε οἱ μετ' αὐτῷ προθυμύμενοι νὰ τὸν μιμηθῶσιν, ἔπαιον ἔξ ἐφόνευσον ὅσους ἀπῆντων, ἔξ διέσπασαν τὴν φάλαγγα τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὅποιοι θορυβηθέντες διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἐπαμινώνου, ἔξ ὠχόμενοι ὑπὸ τοῦ βάρους ἐκαίον τοῦ ἀφόβου τάγματος, ἐβιάσθησαν νὰ ἐνδῶσωσιν. Οἱ περισσότεροι Θηβαῖοι παρακινέμενοι ἀπὸ τοῦ παραδείγματος ἔξ τὴν ἀνδραγαδίαν τοῦ στρατηγῶν, κατεδίωξαν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἔξ ἀριστερὸν τὰς ἐχθρὰς, ἔξ πολλὰς αὐτῶν ἐσφαξαν. Μερικὰ ὅμως τάγματα τῶν Σπαρτιατῶν βλέποντα, ὅτι ὁ Ἐπαμινώνας ἐριφοκινδύνευεν ἑαυτὸν ἐπὶ πολὺ, ἠνώθησαν εὐθὺς εἰς ἓν σῶμα, ἔξ ὤρμησαντα ἐξάίφνης ἐναντίον,

ἔρριπτον κατ' αὐτῷ πολλὰ ἀκόντια. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἐπαμινώδας τῶν ἄλλων μὲν ἀντῴζει, ἄλλα δὲ ἐφυλάττετο, καὶ ἄλλα κατασυνέτριβε μαχόμενος ἡρωικώτατα, διὰ τὴν ἐκβεβαιώσῃ τὴν νίκην τῷ στρατεύματός τε, Σπαρτιάτης τις, ὀνόματι Καλλικράτης (1), ἐπλήγωσεν αὐτὸν θανατηφόρως μὲ τὸ ἀκόντιον εἰς τὸ σῆθος πρὸς τὸ πλάγιον τῷ θώρακος· ἐπειδὴ δὲ τὸ ξύλον τῷ ἀκοντίῳ συνετρίβη καὶ ὁ σίδηρος ἔμεινεν εἰς τὴν πληγὴν, ὁ Ἐπαμινώδας ἠδ' ἀνέτα δριμυτάτες πόνης καὶ εὐθέως ἔπεσε. Τότε ἡ λύσσα τῆς μάχης ἠξήσῃ περὶ αὐτῷ περισσότερον, καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἠγωνίζοντο νὰ τὸν λάβωσι ζῶντα, οἱ δὲ Θηβαῖοι νὰ τὸν σώσωσιν, ἕως ἢ τελευταῖον οἱ Θηβαῖοι νικῆσαντες καὶ τρέψαντες τὸς ἐχθρὸς εἰς φυγὴν, εὐτυχὸς τῷ ποσειδεὶ καὶ ἔσωσαν αὐτόν.

Μετὰ διάφορα κινήματα καὶ ἀμοιβαίας φθορὰς καὶ νίκας, τὰ δύο στρατεύματα ἔμειναν ἀκίνητα, καὶ οἱ σάλπιγκες αὐτῶν ἐσήμαναν ἄλλαν ἐκ συμφώνου εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὴν ἀναχώρησίν των. Μετὰ τῷτο καὶ τὰ δύο μέρη ἐφίλονεῖκον περὶ τῆς νίκης καὶ ἐσησαν τρόπον, οἱ μὲν Θηβαῖοι, διότι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὴν δεξιὰν πτέρυγα καὶ ἔμειναν κύριοι τῷ στρατοπέδῳ, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, διότι κατέκοψαν τὸς ἐπὶ τῶν λόφων ἱππίας καὶ πεζύς· καὶ διὰ τῷτο καὶ μὲν μέρος δὲν ἤθελε κατ' ἀρχὰς νὰ ζητήσῃ τὸς νεκρὸς, τὸ ὅποσον ἐλογίζετο παρὰ τοῖς παλαιοῖς σημεῖον ἡττας. Ὅτε δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐσεύλαν, πρῶτοι ζητῶντες τὴν ἄδειαν τῷ νὰ

(1) Κατὰ Πλέταρχον ὁ Ἀντικράτης, καὶ κατὰ Πausanias (8, 11, 9, 13—15.) ὁ Γεύλας, ὁ υἱὸς τῷ Πιστοφῶντος, ἐφόεισε τὸν Ἐπαμινώδαν.

Σάψωσι τὲς νεκρὲς, τότε καὶ οἱ λοιποὶ ἐπραξαν ὡσαύτως, καὶ ἐθαψαν τὲς νεκρὲς κατ' ἀξίαν.

Ὁ δὲ Ἐπαμινώδας ἐκομίσθη εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ οἱ χειρῆργοι ἐξετάσαντες τὴν πληγὴν εἶπαν, ὅτι ἀποθνήσκει εὐθὺς, ὅταν ἐκσυρθῇ ὁ σίδηρος. Πρὸς ταῦτα ὅλοι οἱ παρεσῶτες ἔδειξαν ἄκραν θλίψιν καὶ λύπην, καὶ ἦσαν ἀπαρηγόρητοι βλέποντες τοιοῦτον ἄνδρα ἀποθνήσκοντα· αὐτὸς δὲ ἐφάνη τεταραγμένος μόνον διὰ τὰ ὅπλα τε καὶ διὰ τὴν ἐκβασιν τῆς μάχης· ὅτε δὲ εἰδείχθη αὐτῷ ἡ ἀσπίς τε, καὶ ἐβεβαιώθη ἡ νίκη τῶν Θηβαίων, ἀποβλέψας πρὸς τὲς φίλας μετ' ἡσυχον καὶ γαληνὸν βλέμμα, εἶπεν, ὅλα λοιπὸν εὐρίσκονται πολλὰ καλὰ, καὶ σῶας τὸν σίδηρον ἐκ τῆς πληγῆς ἐξέπνευστε (1).

Καθὼς ἐγεννήθη, ἔτω καὶ ἐξέπνευσεν ἡ δόξα τῶν Θηβαίων μετὰ τῷ Ἐπαμινώδῃ, ὅσις ἐφάνη ὁ μόνος ἀξιώχρεως ἄνθρωπος τῷ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν πατρίδα στρατιωτικὴν δόξαν, καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἡκῆς, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἄλλον ὅμοιον πρὸ αὐτοῦ, ἕτε νὰ ἐγκαταλίπῃ ἄλλον μιμητὴν. Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη νομίζεται ἡ μεγίστη παρ' ὅσας ἔκαμον ποτὲ Ἕλληνες πρὸς Ἕλληνας· ἐπειδὴ ὅλη ἡ δύναμις τῆς Ἑλλάδος παρευρέθη αὐτῇ κατὰ τὰς διαφορετικὰς σκοπὰς ἐκείνης πόλεως, καὶ πάντες ἐπολέμησαν μετὰ πείσμα ἀνάλογον μετὰ τὸ ἀξιόλογον τῷ πράγματι, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ βεβαίωσις τῆς Ἑλληνικῆς ἡγεμονίας, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον οἱ Θηβαῖοι ἀναντιρρήτως, εἰάν δὲν ἐτύγχανεν ὁ θάνατος τοῦ στρατηγῆ, ὁ ὁποῖος ἦν αὐτοῖς ἡ

(1) Cicer. epist. famil. ad L. Tuccerjuni. Πανσ. Βλαιοτ. Πλετάρχ. ἀπορθ.

ψυχῇ, ὡς εἶπεν, ὅλων τῶν συμβεβλῶν καὶ διανοημάτων. Ὁ Θάνατος τότε ἐματαίωσεν ὅλας τὰς ἐλπίδας τῶν Θηβαίων καὶ ἔπαυσε τὴν αἰφνιδίαν αὐξήσιν τῆς δυνάμεώς των. Αὗτοι ὅμως δὲν παρήτησαν εὐθὺς τὰ δικαιώματά των, καὶ ἐμετρῶντο ἔτι εἰς τὴν χορείαν τῶν πρωτευουσῶν πόλεων, καὶ ἐπεχείρησαν μὲν ἔπειτα πολλὰς ἄλλας ἀγῶνας, ἀδυνάτους δὲ καὶ ἀτράκτους, καὶ τοιαῖτες, οἵοι ἐδείκνυσαν αὐτὰς ἀγωνιζομένους μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, ἢ ὑπὲρ δυνάμεως καὶ ἡγεμονίας. Ὅθεν προβληθεῖσα ἡ εἰρήνη, ἐβεβαιώθη ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας πλὴν τῆς Σπάρτης (1). Τὰ δὲ κεφάλαια τῆς εἰρήνης ἦσαν ταῦτα· πᾶσα πόλις ἡμπόρει νῦν ἐπιμένει εἰς τὴν κλήσιν τῶν κυριευθέντων γόπων, καὶ νῦν μὲν ἐλευθέρῳ καὶ αὐτόνομος.

Μετὰ δὲ τὴν εἰρήνην ἡκολούθησε γενικὴ ἀνάπαυσις καὶ ἡσυχία, ἐν ᾗ οἱ Ἕλληνες ἐδείκνυσαν ἀμνησίαν ὅλων τῶν προτέρων μνησικακιῶν· καὶ ἀνίσως ἐξαίρεσamen τὴν ἐκστρατείαν τῆ Αὔγηςιλάς εἰς Αἴγυπτον, ὅπερ ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῆ Ταχῶ (2), τῆ ἀποστάτης ἀπὸ τῆ βασιλείας, ὅλιγα ἄξια πράγματα συνέβησαν εἰς τὰς ἐπομένους χρόνους κατὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀρμόδιον κρίνω νῦν ἰσορῆσω ἐν συντόμῳ ταύτην ὀλ. τὴν ἐκστρατείαν. Ὁ Ταχῶς, ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, γενόμενος ἀποστάτης τῆ βασιλείας τῆς Περσίας, ἐξεῖλε πρὸς τὸν Αὔγηςιλαον ζητῶν βοήθειαν κατὰ

(1) Οἱ Σπαρτιάται δὲν ἔστρεβον εἰς τὴν εἰρήνην, διότι ἐμπειρίχοντο καὶ οἱ Μισσηνιοί.

(2) Τότε σχεδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν παραθαλασσίων ἔκαμον ἀποστασίαν, καὶ πολλοὶ ἀξίολογοι ἄλλοι σατράπαι.

τῶν Περσῶν. Οἱ Ἀγχιλάους φιλοχρήματος ὦν καὶ ἐλπίζων νὰ ἐκλεχθῇ στρατηγὸς ὅλη τῷ στρατῷ, ἐσερξε προθύμως προφασιζόμενος πρὸς τὰς Σπαρτιάτας, ὅτι
 π. χ. διὰ μόνον τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἤρχετο μισθω-
 361. τὸς καὶ βοηθὸς ξένου βασιλέως εἰς Αἴγυπτον· ὅτε δὲ ἤλθε, πᾶς τις ἦτο περίεργος καὶ ἰδὼν ἄνδρα διαβόητον διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ πολλοὶ διαφόρῃ εἰσεως καὶ τάξεως κατέβησαν σωρηδὸν πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Ἀλλ' ὅταν ἀντὶ μεγαλοπρεπῆς ἄρχοντος ἴδον γεροντιδίον ποταπὸν τὴν ὄψιν καὶ καθήμενον ἐπὶ τῶν χόρτων, καὶ ἔχον πενιχρὰ ἱμάτια καὶ ἀκτενίστους τὰς τρίχας, ὑπερβαύμασαν καὶ ἐκάγχασαν· καὶ μάλιστα ὅτε, προσφερομένων αὐτῷ μύρων καὶ ἄλλων Αἰγυπτίων ἀρωμάτων, εἶπε “δότε αὐτὰ εἰς τὰς Εἰλωτάς με, διότι οἱ ἀληθινοὶ Σπαρτιάται ἀγνοοῦσι τὴν χρῆσιν αὐτῶν.” Βλέπων ὅν οἱ Ἀγχιλάους, ὅτι δὲν ἔλαβε τὴν ἐλπίζομένην ὑποδεξίωσιν, ὥστε ἐχειροτονήσῃ στρατηγὸς ὅλη τῷ στρατῷ, ἀλλὰ μόνων τῶν μισθωτῶν, ἐθυμώσῃ κατὰ τῷ Ταχῷ, καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Νεκτανάβιδος, ἐτέρῃ ἀποσάτῃ, ἐδίωξεν αὐτὸν εὐθὺς ἀπὸ τῆς βασιλείας (1). Ἀλλ' ὁ Νεκτάναβις μόλις ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ἠσύχασε, καὶ ἰδὼν ἄλλος ἀποσάτης ἠγέρθη κατ' αὐτῷ, καὶ ἡ Αἴγυπτος εὗρίσκετο πάλιν εἰς πόλεμον, ὁ δὲ Νεκτάναβις καὶ ὁ Ἀγχιλάους ἠναγκάσθησαν νὰ πολιορκηθῶσι μετὰ τῷ στρατεύματος. Ἡ Φρόνησις τῷ Ἀγχιλάου ἐν ταύτῃ τῇ πολιορκίᾳ θαυμάζεται περισσῶς· ἐπειδὴ διὰ συμβουλῆς αὐτοῦ ἡ γενο-

(1) Οἱ Ταχῶς ἔφυγε διὰ τῆς Ἀραβίας πρὸς τὸν βασιλεῖα Ἀρταξέρξην, καὶ συγχωρηθεὶς ἔγινε στρατηγὸς τῶν στρατευμάτων τε.

μένη ἔξοδος κατὰ τῷ ἰχθρῷ ἀπέβη εὐτυχῆς, ἃ ὁ Νεκ-
τάναβις ἐπιβεβαιωθείς ἐπὶ τὸν θρόνον, ἰδὼκε τῷ Σπαρ-
τιάτῃ βασιλεῖ 230 (220 κατὰ Νέπωτα) τάλαντα
ἀργυρίου, ἃ προτέμψεν αὐτὸν ἐντίμως ἃ μεγαλοπρε-
πῶς. Ὅταν ὁ Ἀ' γησιλαὸς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Σπάρ-
την, ἥδη χειμῶνος ὄντος, ἐρρίφθη εἰς τὸν καλόμενον
Λιμίνα τῷ Μενελάῳ, ὅστις κεῖται εἰς τὸν ἐρημον τόπον
τῆς Λιβύης, ἃ ἐνταῦθα ἀρρώσθησας ἀπέθανε, ζήσας
ἔτη 84 ἃ ἰπέκεινα, ἃ βασιλεύσας τῆς Σπάρτης ἐν
ἃ τεσσαράκοντα.

Ὁ χαρακτήρ τῷ Ἀ' γησιλαῷ συνίστατο ἐκ πολλῶν
ἐναντίων ἰδιωμάτων. Ὁ Ἀ' γησιλαὸς ἐμβαίνων εἰς τὸν
κόσμον εὗρε πολλὰς μεγάλας ἃ ἰσχυρὰς προλήψεις
τῶν ἀνθρώπων ἐναντίον τῷ ὑποκειμένῳ τε ἃ ἐναντίον
τῶν περὶ τῆς βασιλείας δικαιωμάτων τε, ἀλλὰ τὰς
μὲν πρώτας ἐνίκα διὰ τῆς εὐφυΐας τε, εἰραρεσκείας ἃ
ἀξιολογίης, τὰς δὲ δευτέρας διὰ τῆς βοηθείας τοῦ
Φίλου Λυσάνδρου. Αὐτὸς γινώσκων κάλλιστα τὰ ἐλατ-
τώματά τε (1) ἀπηγόρευσε τῆς Σπαρτιάτας, ἢ μόνον
αὐτῷ ζῶντος νὰ μὴ ζωγραφήσῃσι τὴν εἰκόνα τε, ἀλλὰ
ἃ μετὰ θάνατον νὰ μὴ ἐύσωσι τὸ ἀγαλμά τε. Ἡ ἀρε-
τε εὐπειθεῖα ἃ τὸ σέβας πρὸς τὴν Εὐφῶν ἐνέχυσαν
αὐτὸν νὰ ἐκτελῇ ὅλας τὰς σκοπὰς τε, αὐξάνων ἀνε-
παιωδήτως τὴν δυνάμιν τε, ἃ προσποριζόμενος εἰς τὸ
βασιλικὸν σκῆπτρον νέα προνόμια. Αὐτὸς παρατηρῶν

(1) Τὸ Ἀγγλικὸν πρωτότυπον αἰτὶ τῷ, τὰ ἐλαττώμασε-
τά τε, λέγει τὸ δύσμορφον εἶδός τε, τὸ ὅποιον ὁμως εἶ-
ναι ἤτοι προφανεστάτη ἀτιμία ἃ ἀδικία τῷ ἡμῖν ἡρώος,
ἢ, τὸ πιδανώτερον, παρεξήγησις τῷ συγγραφέει ἐν τῷ
μεταγέρφει τὸν Ἀγγλον Στανυῖν.

ἀκριβέστατα τὴν ἀπλότητα καὶ ὀλιγαρκείαν τῶν πάλαι Σπαρτιατῶν, καὶ ὑπομένων ἀπείρους κόπους καὶ πόνους, ἐφημιζέτο ὡς ὀλιγαρκῆς καὶ σώφρων. Ἡ ἄκρα φιλοτεκνία ὑπῆρχε τὸ χαρακτηριστικώτατον αὐτῆ ἰδίωμα, περὶ ἧς μάλιστα λέγουσιν, ὅτι φιλοστοιχεύων αὐτὸν ἐπὶ ξύλινον ἵππον παίζοντα μετὰ τῶν υἱῶν καὶ θαιμάζων εἰς ἄκρον, ἤκεσε τῷτο, σιώπα, ἕως ὅ γε γένηςται σὺ πατὴρ. Αὐτὸς ἦτο φιλανθρωπότατος πρὸς τὰς ἐχθρὰς καὶ γενναῖος, συγχωρῶν αὐτοῖς εὐκόλως τὰς ὑβρεῖς καὶ τιμῶν τὴν ἀξιοσύνητά των, καὶ μὴ ζητῶν ποτὲ ἐκδίκησιν ἐν ταῖς δυσυχίαις αὐτῶν καὶ ἀνάγκαις. Ἀλλ' ἡ φιλοπροσωπία τε πρὸς τὰς φίλους ἦτον ἀπεριόριστος, εἰς τὰς ὁποῖας δὲν εὗρισκε καὶ ἀνὲν ἀξιώμεμπτον, τὸ ὅποιον ἐμπορῆμεν νὰ κρίνωμεν ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Καρίας ἐπιστολῇ, ὅπου εἶπεν "εἰμὲν καὶ Νικίας εἶναι ἀδελφός, ἀπόλυσον· εἰδὲ ἐνός, ἀπόλυσον διὰ χάριν μου· ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἦ, ἀπόλυσον (1)". Ἡ ζέσις καὶ ἡ φιλοτιμία τῆς νεότητός του μετεβλήθησαν εἰς τὸ γῆράς τε κατὰ δυσυχίαν τῆς πατρίδος εἰς ἰσχυρογνωμίαν καὶ δυσροπίαν· ἐπεὶ ἐκαμνεν ἐνίοτε τὴν πατρίδα δυσυχῇ ἀναγκάζων αὐτὴν εἰς ἐπιχειρήματα, εἰς τὰ ὅποια δυσκόλως ἐσεργεν ἡ Βελή. Αὐτὸς ὑπάτα τὰς ἐχθρὰς κατὰ πράξενον καὶ ἰδιαίτερον τρόπον. Ὅταν ἐμελλε νὰ στρατεύσῃ τε, ἐδημοσίευσεν τὸν ἀληθινὸν δρόμον καὶ τὸν καιρὸν τῆς στρατείας, τὸ ὅποιον ἀκούοντες οἱ ἐχθροὶ καὶ μὴ πισεύοντες, ἐμίσειον ἄλλην ἡμέραν, καὶ ἐπορεύοντο δι' ἄλλης ὁδὸς πάντα διαφόρῃ ἐκείνης τῇ Ἀγῆσιλᾳ· ἐφημιζέτο δὲ τόσον διὰ

(1) Νικίαν, εἰ μὲν μὴ ἀδικεῖ, ἄφες· εἰδὲ, ἡμεῖς ἄφες· πάντως δὲ ἄφες (Πλάτ. ἐν βίῳ Ἀγῆσιλ.).

τὴν πολεμικὴν, ὥς οἱ Σπαρτιάται ἱκαμον αὐτὸν στρατηγὸν καὶ ναύαρχον εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας, τιμήσαιτε μὲ τιμὴν, οἷαν ὑδεὶς ἄλλος ἀπὸ πηλαυσε πρὸ αὐτοῦ.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὴν Ἑπαμινώδαν, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττεν αὐτὸς εἰς ἀσχολίαν καὶ πόλεμον, ἐκυριεύθησαν ἀπὸ ὀκηθρίαν καὶ νάρκωσιν, καὶ παρεδίδυσαν εἰς ἀνάπαισιν καὶ τρυφὴν προσέχοντες μόνον εἰς θεάματα, ἀγῶνας καὶ ἐορτάς. Αὐτοὶ ὄντες φύσει φιλήδονοι καὶ φιλέοργοι, ἐγίναν ἐτι ἡδονικώτεροι ἐπὶ τῶν χρόνων τῷ Περικλέει, ὅς τις θέλων νὰ γένῃ εὐνέστατος παρὰ τῷ δήμῳ καὶ ν' ἀποκρύψῃ ὅπως τὸν τρόπον τῆς πολιτικῆς διοικήσεώς τε, ἐγίνωσκε νὰ κολλακεῖ τὰ πάθη των (1). Ἀλλ' ἤδη κατήτησαν εἰς τὸν ἀκρότατον βαθμὸν τῆς φιληδονίας, καὶ ἡ ἀγάπη των πρὸς τὸ θεῖτρον ἦτο τόση, ὥς κατέσβεσε πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν πολιτικῆς ὑποθέσεως καὶ στρατιωτικῆς δόξης. Ἐν συντόμῳ, αἱ παραστάσεις καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς καλλωπισμὸν τῷ θεάτρῳ ἀπαιτούμενα, κατερρόφησαν τόσας ἀναριθμήτους ποσότητας χρημάτων, ὥς, κατὰ Πλέταρχον (2), πρὸς παράσασιν τινῶν περιφήμων τραγωιδῶν τῷ Σοφοκλέει καὶ Εὐριπίδῃ παρηναλώθησαν περισσότερα χρήματα, παρ' ὅσα ἐδαπανήθησαν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν βαρβάρων· καὶ διὰ νὰ θρασυπέψωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ταῦτα τὰ ἐξόδα, ὥρμησαν εἰς τὰ

(1) Οἱ Περικλῆς διώρισε ἐν καιρῷ τῆς ἐορτάσεως τῶν ἀγώνων καὶ ἐορτῶν νὰ διαδίδεται εἰς τὸν δῆμον διωρισμένοις τις ἀριθμὸς ὀβολῶν· εἰς δὲ τὰς συνελεύσεις, ὅπου συνεβλήοντο περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς πολιτείας, νὰ λαμβάνῃ ὁ παρευρισκόμενος ἀποδορὰν τινα καὶ κέρδος.

(2) Περὶ δόξης Ἀθηναίων.

στρατιωτικά χρήματα, τὰ ὅποια διώρισαν χωριστὰ πρὸς πολεμικὴν χρεῖαν, καὶ τὰ ἑκαμὸν θεωρικὰ, ὃ μόνον λύσαντες τὸν πρότερον νόμον, δι' ἃ ἐπαιδεύετο μὲ θάνατον, ὅσιν συμβαλεύσοι ποτὲ νὰ τὰ μεταχειρισθῶσι πρὸς ἄλλο τι, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆ καὶ ἕτερον νόμον γράψαντες θανάτῳ ζημιῶντες ἐκείνων, ὅσιν προβάλοι μόνον νὰ μετατεθῶσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν καὶ νὰ γένωσι στρατιωτικά (1).

Αὕτη ἡ μωρὰ παρανάλωσις τῶν δημοσίων χρημάτων, καὶ ὁ διαμερισμὸς τῆ μιᾶς τῶν στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴς ἀργεὺς πολίτας ἐδείκνυν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔσωζον ἵχνος ἐκείνῃ τῇ πνεύματος καὶ τῇ φρονήσεως, τὴν ὅποιαν ἔδειξαν εἰς τὸν Περσικὸν πόλεμον, ὅτε ἐγύμνωσαν τὴς οἴκους των διὰ νὰ κατασκευάσωσι πλοῖα, καὶ ὅτε αἱ γυναῖκες ἐλιθοβόλησαν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἐπρόβαλε νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν μέγαν βασιλέα (ἔτις ἐπωνόμαζον οἱ Ἕλληνες τὸν βασιλέα τῆς Περσίας) προσκυνῶντες καὶ δίδοντες φόρον (2).

Ἐκ ταύτης τῆς γενικῆς ἀποναρκώσεως ἐπόμενον ἦτο νὰ μὴ τηρήσωσιν οἱ σύμμαχοι πρὸς τὴς Ἀθηναίους τὸ αὐτὸ σέβας, τὸ ὅποιον αὐτοὶ ἀπῆλθον (3). Διὸ πολ.

(1) Ο' Δημαγωγὸς Εὐρυκλος, ὁ τὰναυστία φροῖων τῷ Δημοθέει, ἐγράψεν πᾶσι τὸν νόμον (Ὁρα Πιπίτη Ἀττικὰς νόμους σελ. 385. καὶ τὴν 22 σελίδαν τῆ ἐπομένῃ ΙΓ' Κεφαλῇ ἐν τῷ Β' τόμῳ).

(2) Turgueil προσείμ. τῶν Φιλιππικῶν Δημοθέους.

(3) Οἱ Ἀθηναῖοι ἐδυσύχησαν εἰς μίαν ἐκστρατείαν (όλυμπ. 104,4) κατὰ τῆ Ἀλεξάνδρου τῆ Φιναίης τυράννου, στρατηγὸς τῆ Λεωθέους. Ο' υἱὸς σαλεὶς ναυαρχος Χάρης ἦτο τοῖς συμμάχοις φορτικώτερος ἢ τοῖς ἐχθροῖς (Διόδ. ΙΕ'). Μετὰ τῷτο ἵκαμον οἱ Χίοι, Κῶοι, Ρ'ύδιοι καὶ Βυζάντιοι.

λαί πόλεις ἄχρι τῆδε σύμμαχοι καὶ ὑποτελεῖς τῶν Ἀθηῶν ἀπέστησαν κατ' αὐτῶν. Οἱ διοριζέμενοι κατ' αὐτῶν στρατηγοί, Χαβρίας, Ἰφικράτης καὶ Τιμόθεος, ἐπέταξαν μὲν αὐτὰς πάλιν καὶ ἐδοξάσθησαν ὡς ἐμπειρότατοι στρατηγοί, ἀλλὰ διὰ τὰς σμικροτάτας αὐτῶν νίκας δὲν συναριθμῶνται εἰς τὴν χορὸν τῶν ἀρίστων στρατηγῶν· καὶ ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦτον ἡ πολεμικὴ αὐτῶν ἐμπειρία, δὲν εἶχον μεγάλην εὐκαιρίαν πρὸς ἐπίδειξιν. Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐχρημάτισεν ἡ πολιορκία τῆς Χίε, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεδιώχθησαν, καὶ ὁ Χαβρίας μὴ θέλων νὰ σωθῇ ἐγκαταλιμπάνων τὸ πλοῖόν τε, ἐτίμησε τὸν θάνατον παρὰ τὴν φυγὴν. Μετὰ ταῦτα ἐπολιορκήθη τὸ Βιζάντιον, ὅπου διασκορπιζέμενος τῷ σόλῳ τῶν πολεμοποιῶν δυνάμεων διὰ τὸν συμβάντα χειμῶνα, ἐκλήθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοί (1), ἐξ ὧν ὁ μὲν Τιμόθεος κατεδικάσθη εἰς ζημίαν πολλῶν χρημάτων (100 ταλάντων), ὁ ὅποιος μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν πτωχείαν ἔφυγεν αὐτοθελήτως, ὁ δὲ Ἰφικράτης ἠναγκάσθη μὲν ὁμοίως εἰς ἀπολογίαν, ἀπελύθη δὲ διὰ τῆς εὐγλωττίας τε (2). Τὰ δὲ πράγματα τῶν

οἱοι συμμαχίαν κατὰ τῶν Ἀθηῶν, ὅθεν προῆλθεν ὁ λεγόμενος συμμαχικὸς πόλεμος.

(1) Ὁ συστρατηγὸς Χάρης ἔγραψεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγκυλίων τὲς λοιπὰς ὡς προδότας καὶ ἀνάνδρους (Νέπ. ἐν βίῳ Τιμοθ. καὶ Ἰφικ.).

(2) Ὁ Ἰφικράτης ἀπελύθη κατὰ τὸν Πολυαίην (Γ' 9, 15) διὰ τῶν ὀπλισμένων νέων, τὲς ὁποῖας ἔβαλε περὶ τοὺς τόποι, ὅπου ἦσαν συνηγμένοι οἱ κριταί. Ὁ Χάρης βοηθήσας ἔπειτα τὸν Περσικὸν σατράπην Ἀρτάβαζον ἐναντίον τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἔγινεν ἀφορμὴ πολλῶν φοβερисμῶν τῷ βασιλεῶς, δι' ὃ καὶ ἐκολέθησεν ἡ εἰρήνη ταχέως.

Αἱ θηναίων ἐκλινον ἐν τέτοις ἐπὶ τὸ χεῖρον ὑπὸ τὴν ἐ-
 π. χ. ξυσίαν τῆ Χάρητος, ὅσις ἔμεινε στρατηγός. Τελευταῖον,
 356. ἡ Εἰρήνη ἐγένε, δι' ἧς ἐκυρώθη ἡ αὐτονομία καὶ ἡ
 παντελὴς ἐλευθερία ἐκάστης πόλεως καὶ ἔθους. Τοιοῦτο-
 τρόπως ἐπαύσεν ὁ συμμαχικὸς πόλεμος, ὅσις διήρκεσε
 τρεῖς χρόνους.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, μία δύναμις ἄχρι τῆδε
 ἄσχητος καὶ ἄγνωστος ἀνεγείρετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐ-
 γινε τόσοσιν περιφανὴς καὶ δυνατὴ, ὥς ἀδύνατον εἶναι
 νὰ τὴν παραβλέψῃ ὁ ἱστορικὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς γενι-
 κῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη δὲ ἦν ἡ δύναμις τῶν
 Μακεδόνων, ἐνὸς ἔθους ἄχρι τῆδε ἄγνώστου μὲν καὶ
 ὁπωσὲν βαρβάρου, πολεμικῆ δὲ καὶ ἀνδρείου, τὸ ἔποτον
 ἕως τῶρα δὲν ἐτόλμησε μὲν νὰ ἔχῃ τινὰ κοινωνίαν τῶν
 Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἤδη δὲ διὰ πολλὰ αἰτίαι ἐξ-
 ἤρχετο τῆ σπύτης καὶ ἐλάμβανε βασιμνητὸν τοιαύτην
 δύναμιν, ὥς ἐδυνήθη νὰ προξενήσῃ παντελῆ μεταβο-
 λὴν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Διὰ τῆτο κρίνομεν ἀ-
 ναγκαῖον ἵνα προοιμιιάσωμεν συντόμως τὴν ἀρχὴν ταύ-
 της τῆς δυνάμεως, πρὶν ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἱσορήσωμεν
 πλατύτερον τὰ περιβλεπτά ἔργα, ὅσα κατώρθωσεν
 αὐτὴ εἰσέπειτα ἐπὶ τὸ θέατρον τοῦ κόσμου.

Τέλος τοῦ πρώτου Τόμου.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ

τῶν

ἀξιολογωτέρων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

πρὸ
Χριστῆ.

1986 Γ'ταχος πρῶτος βασιλεὺς Ἀργολίδος, βασιλεύσας ἑ-
τη 60. Αἰγιαλεὺς ἐν Σικυῶνι.

1973 Φορωνεύς, υἱὸς τοῦ Γιάχου, βασιλεύει τοῦ Ἀργεὺς 30
χρόνους ἢ ἐνῶντι τῆς δισπαρμένους ἐγχωρίους εἰς
μίαν κώμην.

1904 Πελασγὸς, βασιλεὺς Ἀρκαδίας.

1885 Σεισμος τῆς γῆς διαιρεῖ τὴν Ὀσσαι ἀπὸ τοῦ Ὀλύμ-
που, μετ' ὃ κατωκίδη ἡ Θισσαλία.

1883 Πελασγὸς περὶ εἰς Θισσαλίαν.

1759 Ω'γύγιος κατακλυσμὸς ἐν τῷ λζ ἔτει τῆς βασιλείας
τοῦ Ω'γύγιου (κατ' ἄλφης 1769 πρὸ Χρ.)

1573 Γελάνωρ, ὁ τοῦ Σθισίλου, 1Α βασιλεὺς τοῦ Ἀργεὺς,
βασιλεύει δύο χρόνους.

1572 Ὁ Δαναὸς διαβαίνει εἰς Ἑλλάδα. Δαναΐδες.

1570 Κίροψ ὁ Α', Αἰγύπτιος, πρῶτος βασιλεὺς τῆς
Ἀττικῆς. Κίροπία, εἴτα Ἀθῆναι 189 χρόνους μετὰ
τὸν Ω'γύγιον κατακλυσμόν.

1549 Κάδμους διάβασις εἰς Βοιωτίαν.

1529 Διυκαλίωνος κατακλυσμός.

1520 Κραναὸς, Β' βασιλεὺς Ἀθηνῶν.

1514 Πενθεύς, ἑγγονος τοῦ Κάδμου, βασιλεὺς Θηβῶν.

1511 Ἀμρικτύων, Γ'. βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐῶλιν ὁ
τοῦ Διυκαλίωνος ἐν Θισσαλίᾳ.

1489 Ἐριχθόνιος, Δ' βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν.

1462 Πανδίων ὁ Α', Ε' βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν.

1457 Ἀῶρος, Αἴολος, Ξῆδος, Ἐῶλημος υἱοί.

π. χ.

- 1431 *Ερχόμενος, 5' βασιλεύς τῶν Ἀθηναίων. Ο' Ξυθός φονεὺς ἑκ τῆς Ἰταλίας εἰς Ἀθήνας. Οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἀχαιοὶ πατὴρ Ἀχαιῶν, καὶ Ἰων πατὴρ Ἰώνων.*
- 1428 *Γέννησις Μίνως τοῦ Β', βασιλέως τῆς Κρήτης.*
- 1401 *Λάιος, βασιλεὺς τῶν Θεβῶν.*
- 1397 *Κέρκεψ ὁ Β', Ζ' βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων.*
- 1372 *Παιδίων ὁ Β', Η' βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων.*
- 1361 *Ἀρχὴ τῶν Δρυαμείων ἀθλων τοῦ Ἡρακλέους.*
- 1358 *Ο' Λάιος φονεύεται ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος.*
- 1354 *Αἰγέως, Θ' βασιλεὺς Ἀθηναίων. Κρητικὸς πόλεμος.*
- 1350 *Ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν (ἢ 280. π. Χ.)*
- 1342 *Κακὴ τύχη Οἰδίποδος. Ἐπειολῆς καὶ Πολυνείκης.*
- 1328 *Σίσυρος βασιλεὺς τῆς Κορίνθου. Ο' Πέλοψ ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα.*
- 1322 *Θησεύς, Ι' βασιλεὺς Ἀθηναίων.*
- 1317 *Πόλεμος τῶν ἐπὶ τὰ Ἐπιγόρων κατὰ τῶν Θεβῶν, καὶ τῆς Θησείας κατὰ τοῦ Κρέσιτος.*
- 1311 *Πρώτη ἀπρακτος ἐπάνοδος τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον.*
- 1310 *Ἀτρεὺς, υἱὸς τοῦ Πέλοπος, βασιλ. τοῦ Ἀργεῖ.*
- 1291 *Μισαθεὺς, ΙΑ' βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων.*
- 1290 *Β' ἀπρακτος ἐπάνοδος τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐξαττηγῶντος τοῦ Ὑλῆ.*
- 1270 *Τρωάδος ἀλωσις.*
- 1245 *Τρίτη ἐπάνοδος Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον.*
- 1210 *Η' Α' Αἰολικὴ μετακίνησις ὑπὸ τὸν Ὀρέστην. Α' ἐπάνοδος Ἡρακλειδῶν ὑπὸ τὸν Ἀριστίμαχον.*
- 1190 *Οἱ Ἡρακλειδοὶ καὶ Δαρειεῖς κυριεύουσι τῆς Πελοποννήσου. Ο' Μέλαγχος καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας, φονεὺς τὸν Ξάνθον, βασιλεὺς τῶν Θεβῶν, καὶ βασιλεύει. Κατάλυσις τῆς βασιλικῆς διοικήσεως τῶν Θεβῶν.*
- 1189 *Οἱ Αἰολεῖς μετακίβανται ὑπὸ τὸν Πένδαλον. Οἱ Ἀχαιοὶ διωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, διώκονται τὸς Ἰωνας ἀπὸ τοῦ Ἀλγιάλόν· οὗτοι δὲ ἔρχονται εἰς τὰς*
- 1188 *Ἀθήνας.*
- 1178 *Προκλῆς καὶ Εὐρυθέτης συμβασιλεύουσι.*

π. χ.

- 1174 Γ' Αἰολική μεταναστεύσις ὑπὸ Ε' χέλατον υἱὸν Πειθίλῃ.
 1162 Οἱ Πηλασγοὶ ἐκδιώκοντες τῶν Ἀθηναίων, ἔρχονται εἰς Λῆμνον, καὶ ἐκδιώκουν τὸς Μινύας, οἱ ὅποιοι ὑπάγουσιν εἰς τὴν Λακεδαιμόνιον καὶ κτίζουσι νέας πόλεις ἐν Πελοποννήσῳ.
 1160 Ἀλήτης ἀπόγονος τῶν Ἡρακλειδῶν, πρῶτος βασιλεὺς τῆς Κορίνθου.
 1151 Τετάρτη καὶ ὑγιάτη μεταναστεύσις τῶν Αἰολέων εἰς τὴν Αἰῶλιαν ὑπὸ Γράδον υἱὸν τοῦ Πειθίλῃ.
 1140 Λέσβου κτίσις.
 1132 Πόλεμος τῶν Ἡρακλειδῶν μετὰ τῶν Γόνων καὶ Ἀθηναίων. Κόδρος, ὁ ὕστατος βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀρχὴ τῶν ἀρχόντων.
 1130 Γ' Ἰωνικὴ μεταναστεύσις πρὸς τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ.
 1102 Ἡ Σμύρνη κτίζεται. Ο' μῆρες γέννησις.
 1012 Βάκχης, Ε'. βασιλεὺς Κορίνθου, ἐξ ἧς οἱ Βακχιάδαι.
 944 Ἡσίοδος ἀκμάζει, καὶ 907 ὁ Ὀμηρος.
 895 Φειδῶν, βασιλεὺς τοῦ Ἀργεῖος, εὐρετὴς τῶν διαφόρων μετρεῶν, σταθμῶν καὶ ἀργυρεῶν νομισμάτων.
 884 Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες συσταδίστις ἀπὸ τῶν Πίσων, Πίλοπα καὶ Ἡρακλίου, ἀνανεῖνται ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Λυκέρου, τοῦ Ἡλείου Γρίτου, καὶ τοῦ Κλειοθέους ἐκ Πίσσης.
 854 Λυκέρου νομοθεσία.
 854 Ο' Φειδῶν διώκεται τοῦ Ἀργεῖος ἐπὶ τῶν Λακεδαιμόνων.
 833 Ε' Κορίνθου διορίζονται οἱ ἐνιαύσιοι πρυτάνεις.
 815 Κάρανος, Α' βασιλ. Μακεδονίας (ἢ 884. π. Χ.).
 776 Ὀλυμπιάς τοῦ Κοροίβου, ἡ ὁποία ἔγινεν ἔπειτα ἡ κυρία ἐποχὴ τῆς Χρονολογίας.
 Ἐκαστὴ Ὀλυμπιάς περιέχει 4 χρόνους· καθεὶς χρόνος αὐτῶν ἀρχεται τῇ νεοσελήνῳ μετὰ τὸ θεινὸν ἡλιοστάσιον, καὶ ἐξισθῆται μὲν δύο Ἑλληνικὰς χρόνους, περιέχων τὸς 6 τελευταίους μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τὸς 6 πρῶτους τοῦ ἐπόμενου χρόνου.
 758 Συρακουσῶν κτίσις ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τοῦ Κορινθίου Ἀρχίου κατὰ τὸ Πάριον μάρμαρον.

π. χ.

- 756 Η' Κέρκυρα κατοικίζεται ὑπὸ τῷ Χερσικράτους, τῷ ἐν Κορίνθῳ ἐξορίστῃ. Οἱ Κόλχιοι, οἱ κάτοικοι τῆς Κερκίρας, ἔρχονται εἰς Η'πειρον.
- 742 Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος.
- 729 Περδίκκας βασιλεὺς Μακεδόνων.
- 682 Β' Μεσσηνιακὸς πόλεμος.
- 664 Η' πρώτη ἐν Ἐλλάδι ναυμαχία Κορινθίων καὶ Κερκυραίων.
- 653 Βυζαντίῳ κτίσις.
- 652 Πιττακὸς γέννησις, τυράννης Μιτυλήνης.
- 638 Σόλωνος γέννησις.
- 633 Ο' Περικλῆς βασιλεύει 70 χρόνους. Γέννησις τῷ Θάλητος.
- 620 Ο' Αἰσώπος ἀκμάζει.
- 619 Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος δογματικὸς τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς.
- 612 Συνωμοστὴ Κύλωνος ἐν Ἀθήναις. Γέννησις Σαπφῆς.
- 611 Ο' Λυρικὸς πομπτὴς Ἀλκαίος ἀκμάζει.
- 610 Γέννησις τῷ φιλοσόφῳ Ἀναξιμάνδρῳ. Τέλος τῷ δουρικατῆς πολέμου Λυδίων καὶ Μιλησίων.
- 608 Γέννησις τῷ Σαμῖν Πυθαγόρῳ, ἀρχηγῷ τῆς Ἰταλικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς.
- 594 Σόλωνος νομοθεσία καὶ ἀρχοντία.
- 592 Ἀνάχαρτις ὁ Σκύθης ἔρχεται εἰς Ἑλλάδα.
- 583 Γέννησις τῷ ποιητῷ Θιόφριδος.
- 582 Ο' Σόλων ἀποδημεῖ.
- 575 Γέννησις Κύρου.
- 564 Στησίχορος, ὁ βυκολικὸς καὶ λυρικὸς πομπτὴς (γεν. Ο'λ. λθ'. ἀποθ. Ο'λ. ις'). Ο' Θίσπις καὶ Συσαρίων, ὁ μὲν, πατὴρ τῆς Τραγωδίας, ὁ δὲ, τῆς Κωμωδίας.
- 562 Η' Κέρκυρα κατοικεῖται ὑπὸ Φωκίων.
- 560 Πεισίστρατος τύραννος Ἀθηναίων.
- 560 Ο' Ἀθηναῖος Μιλτιάδης, υἱὸς τῷ Κυψέλῃ, διοικε μέρος τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Ἀρχὴ τῆς Περσικῆς μοναρχίας ὑπὸ τὸν Κύρον.
- 559 Ο' Πεισίστρατος διώκεται τῶν Ἀθηναίων. Γέννησις Ἀνακρέοντος. Ο' Σόλων θνήσκει ὀγδοηκοντέτης.

π. χ.

557 Γέννησις Σιμωνίδου.

554 Ο Πεισίστρατος ἀνακτᾷ τὸ βασίλειον, ἃ πάλιν διώ-
κεται μετ' ὀλίγον.

549 Γέννησις τῷ ἱστορικῷ Ἐκκασίῳ τῷ Μιλησίῳ.

548 Θάνατος τῷ Θάλητος. Ἐμπρησμός τῷ ἐν Δίλφοις
βωμῇ.

545 Πόλεμος Σπαρτιατῶν ἃ Αργείων.

— Γέννησις τῷ φιλοσόφῳ Ἀναξαμένεος. Ο Κῦρος λαμβά-
νει αἰχμάλωτον τὸν Κροῖσσον.

542 Ο Πεισίστρατος ἀναλαμβάνει τὸ βασίλειον τῶν Ἀθη-
νῶν ἐκ πλείου ἃ μῖναι ἀτάραχος. Οἱ Ἴωνες ὑποτάσ-
σονται τοῖς Πέρσαις.

541 Ο Φωκυλίδης ἀμύζει.

532 Ο Ἀνακρέων ἀμύζει.

529 Ο Κῦρος θνήσκει. Ο Καμβύσης διάδοχος.

528 Θάνατος τῷ Πείσιστράτῳ, ὃν διαδέχονται οἱ υἱοί, Ἰσ-
παρχος ἃ Ἰπτίας.

525 Γέννησις τῷ ποιητῷ Αἰσχύλῳ.

521 Δαρεῖος ὁ πρῶτος, βασιλεὺς τῆς Περσίας.

519 Οἱ Πλαταιεῖς ὑποτάσσονται τοῖς Ἀθηναίοις.

519 Γέννησις Πυθάρου. Θαλασσοκρατία Αἰγυπτῶν.

514 Ο Ἰσπαρχος φονεύεται ὑπὸ τῷ Ἀρμόδιῳ ἃ Ἀριστο-
γείτονος.

510 Ο Ἰπτίας διώκεται τῶν Ἀθηνῶν ἃ ἡ ἐλευθερία ἀ-
ποκαθίσταται. Θάνατος τῷ Πυθαγόρῳ. Ο Δαρεῖος
κυριεύει τῆς Βαβυλῶνος.

508 Δαρεῖον ἐκστρατεία κατὰ τῆς Σκυθίας.

504 Ἀρχὴ τῷ Ἰωνικῷ πολέμῳ.

500 Γέννησις τῷ φιλοσόφῳ Ἀναξαγόρῳ.

498 Τέλος τῷ Ἰωνικῷ πολέμῳ. Γέννησις Σοφοκλέους.

496 Γέννησις τῷ ἱστοριογράφῳ Ἐλλανίκῳ ἃ τῷ Δημοκρίτῳ.

495 Ο Μαρδόνιος στρατεύει κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

490 Μάχη ἐν Μαραθῶνι τῇ 29 Σεπτεμβρίου.

489 Θάνατος Μιλτιάδου.

485 Θάνατος Δαρεῖου. Ο διάδοχος Ξέρξης κυριεύει πάλιν
τὴν ἀποστᾶσαν Αἴγυπτον.

π. χ.

484 Ἡρόδοτος Γέννησις.

480 Μάχαι ἐν Θερμοπύλαις ἢ Σαλαμῖνι· Εὐριπίδου γέννησις. Ἀλέξανδρος βασιλ. Μακεδονίας.

479 Μάχη ἐν Πλαταιαῖς ἢ Μυκάλῃ.

477 Ἡ ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδος μεταβαίνει ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίης εἰς τῆς Ἀθηναίων.

471 Θουκιδίδου γέννησις. Ἐξορία Θερμιστοκλέους.

470 Ὁ Κίμων νικᾷ τῆς Πέρσης κατὰ θάλασσαν ἢ ξηρᾷ. Παράξαισις τῆς πρώτης τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους.

469 Γέννησις Σωκράτους.

468 Οἱ Μισσηνιοὶ ἢ οἱ Εἰλωπεῖς ἀποσταῖσι κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

467 Θάνατος Ἀριστείδου.

463 Σεισμός ἐν Λακωνίᾳ.

461 Ἐξορία Κίμωνος. Γ' Μισσηνιακὸς πόλεμος.

460 Ὁ Ἡρόδοτος ἔρχεται εἰς Αἴγυπτον.

456 Ὁ Ἡρόδοτος ἀναγινώσκει μέρος τῆς ἱστορίας του εἰς τὰ Ὀλύμπια· τὸ δ' ἄλλο ἀνέγνω ἐν Ἀθήναις (π. χ. 446) κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων μετὰ μεγάλῃς εὐφροσύνης.

Οἱ Ῥωμαῖοι γέλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν δεκάετην ἀντιγραφίαν τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος.

454 Πενταετὴς εἰρήνη Ἀθην. ἢ Λακεδ. Περίδικας Β'. βασ. Μακεδονίας.

449 Εἰρήνη τοῦ βασιλείως τῆς Περσίας μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Θάνατος τοῦ Κίμωνος. Διοίκησις τοῦ Περικλέους. Θάνατος τοῦ Θερμιστοκλέους 65 ἐτῶν.

446 Τέλος τῆς πενταετὸς εἰρήνης· νέα τριακονταετής.

443 Ὁ Εὐριπίδης ἀκμάζει· ὁ Σοφιστὴς Πρωταγόρας· οἱ φιλόσοφοι Εἰμπεδοκλῆς ἢ Δημόκριτος· ὁ φιλόσοφος καὶ ποιητὴς Παρμενίδης· πολλοὶ σοφισταί, ἐν οἷς ὁ Γοργίας, ὁ Περόδικος ἢ ὁ Ἀντιφών.

441 Ὁ Περικλῆς κυριεύει τὴν Σάμον.

440 Ἡ παράξαισις τῶν κωμῶν ἀπαγορεύεται ἐν Ἀθήναις, ἢ μετὰ χρόνον πάλιν συγχωρεῖται. Κωμωδοποιοὶ Ἀριστοφάνης, Εὐπολὺς, Φρύνιχος, Φιλωνίδης κτ.

π. Χ.

439 Αρχὴ τῷ Κορινθιακῷ πολέμῳ.

438 Ὁ περὶ φημος ἀρχιτέκτων καὶ ἀγαλματοποιὸς Φειδίας κατασκευάζει ἐν Ἀθήναις τὸ ἐλεφάντιον ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς· σύγχρονοι αὐτῷ ἦσαν ὁ Πολύγνωτος, Ἀλκαμένης, κτ.

431 Αρχὴ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ.

430 Γέννησις τῷ Πλάτωνος. Λοιμὸς ἐν Ἀθήναις.

429 Θάνατος τῷ Περικλέους.

427 Οἱ Λακιδαιμόνιοι κατεδράζουσι τὴν Πλάταιαν. Ὁ ῥήτωρ Γοργίας καταπίθεται τῷ Ἀθηναίῳ ἐκ βοήθειαν τῶν Λεοντίων.

425 Ὁ Κλέων πιάσει ζῶντας τῷ Λακιδαιμονίῳ ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ.

Θάνατος τῷ βασιλεῖ τῆς Περσίας Ἀρταξέρξῃ. Τὸν ἀκολουθεῖ 424 π. Χ. ὁ Σογδιανὸς, καὶ τέττα 423 π. Χ. Δαρεῖος ὁ Β', ὁ νόθος, καὶ βασιλεύει 19 χρόνους.

423 Πρώτη παράστασις τῶν Νεφελῶν Ἀριστοφάνους.

422 Δευτέρα παράστασις τῶν Νεφελῶν.

422 Κλέων καὶ Βρασίδας θνήσκουσιν ἐν τῇ μάχῃ. Μεταξὺ Ἀθην. καὶ Λακιδ. γίνονται πεντηκονταετής σπονδαί.

Κατὰ τύττω τῷ χρόνῳ ἤμαρ καὶ ὁ Ἱπποκράτης γεννιᾶται. Οἱ π', 1. καὶ ἀποθανῶν Οἱ ρς'. 1. ἔτι δὲ περὶ φημοι ἀγαλματοποιοὶ καὶ ζωγράφοι, ὡς ὁ Πολύκλυτος, Μύρων, Πυθαγόρας, Κτησιόλαος, Δαμόφιλος, Ἀγλαοφῶν κτ.

421 Ὁ Ἀλκιβιάδης ματαιοῖται τὴν διαμονὴν τῆς εἰρήνης.

416 Ἐκστρατεία Ἀθηναίων κατὰ Συρακουσῶν.

413 Ὁ Ἀθηναῖος δυσυχῆσιν ἐν Σικελίᾳ.

411 Μεταβολαὶ ἐν Ἀθήναις. Οἱ τετρακόσιοι λαμβάνουσιν τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας ἐν μηνὶ Μαρτίῳ καὶ μετὰ 4 μῆνας καθαιρῶνται. Ἐξορία τῷ Ἱππερόδω, καὶ καταλύσις τῷ Ἱσοστρατισμῷ.

407 Θάνατος Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους.

406 Νίκη τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν κατὰ θάλασσαν ἐν Ὀντωβρίῳ, καὶ καταδίκη αὐτῶν.

405 Διονύσιος, τύραννος τῆς Σικελίας.

π. χ.

405 Ο' Λύσανδρος κυριεύει τῇ Ἀθηναίῳ γόλῳ εἰς τὴς Αἰγὸς ποταμὸς. Αἱ Ἀθῆναι κυριεύονται ὑπ' αὐτοῦ. Οἱ τριάνοιτα τύραννοι διορίζονται διοικηταί. Ἀρταξίερξ ὁ Μνήμων διαδέχεται τὸν Δαρείον.

403 Ο' Θρασύβουλος κηρύττει πόλεμον κατὰ τῶν τυράννων. Ἡ Δημοκρατία ἀποκαθίσταται ἐν Ἀθήναις.

400 Ο' Σωκράτης καταδικάζεται εἰς θάνατον. Ἀγίς, ὁ βασιλ. τῆς Σπάρτης, ἀποδύσκει, καὶ αὐτ' αὐτὸ βασιλεύει ὁ ἀδελφὸς Ἀγησίλαος. Ἐννεατεία τῇ νῦν Κύρῳ ἐπαιτίον εἰς ἀδελφῷ βασιλείῳς τῆς Περσίας.

396 Εὐτυχὴς ἐννεατεία τῇ Ἀγησίλαῳ ἐν Ἀσίᾳ.

395 Νέος Κορινθιακὸς καὶ Βαιωτικὸς πόλεμος.

394 Μάχη ἐν Ἀλιάρτῳ, ὅπου ὁ Λύσανδρος θνήσκει. Ο' Ἀγησίλαος ἐπιστρέφει ἐξ Ἀσίας.

394 Ο' Κόνων νικά τὸν Σπαρτιατικὸν στόλον ὑπὸ τὸν Πείσαιδρον παρὰ τὴν Κνίδον. Μάχη ἐν τῇ Κορωνείᾳ.

390 Ἀμύντας βασιλεὺς Μακεδονίας.

389 Πόλεμος Ἀθηναίων μετὰ τῶν Αἰγινητῶν.

387 Εἰρήνη τῇ Ἀνταλκίδῃ.

Κατὰ τέτρες τὴς χρόνης ἀκμάζουσιν οἱ μαθηταὶ τῷ Σωκράτει, Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος (Θεμελιωτὴς τῆς Κυρηναϊκῆς σχολῆς), ὁ Ἀντιθένης (Θεμελιωτὴς τῆς Κυνηκῆς), ὁ Κίβης, ὁ Αἰσχίνης, ὁ Ξενοφῶν, ὁ Πλάτων (ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἀκαδημαϊκῆς σχολῆς), ὁ Φαίδων καὶ Μενέδημος (οἱ πρωταίτιοι τῆς Ἡλειτικῆς καὶ Ἐρετριακῆς), ὁ Εὐκλείδης (πατὴρ τῆς Μεγαρικῆς)· οἱ Πυθαγορικὸι φιλόσοφοι, Τιμαῖος ὁ Λοκρὸς, Ἀρχύτας ὁ Ταρῆντιος, Εὐδόξος ὁ Κνίδιος· οἱ ῥήτορες Ἀνδοκίδης, Λυσίας, Ἴσοκράτης, Ἀλκιβιάδης, Γόργιος· ὁ διδυραμβικὸς Πυλόξενος, ὁ τραγικὸς Χαιρέμων· ὁ κωμωδοποιὸς Ἀντιφάνης καὶ Νικόφρων· οἱ ἱστοριογράφοι Θουκυδίδης (γενν. Ο'λ. σζ', 2.), Ξενοφῶν (γενν. Ο'λ. πβ'), Κτησίας ὁ Κνίδιος· οἱ Ζωγράφοι Ἀπολλόδωρος, Ξενίς, Εὐπομπος, Πάμπυλος κτ.

386 Οἱ Θηβαῖοι ἐκ ἀποδέχονται τὴν εἰρήνην. Γέννησις Δημοκρίτους.

π. χ.

384 Γέννησις Ἀλεγοτίλως.

383 Οἱ Λακεδαιμόνιοι γίλῃσι τῷ βασιλεῖ τῆς Μακεδονίας βοήθειαν κατὰ τῆς Ὀλύμπου.

380 Οἱ Ὀλύμπιοι βιάζονται εἰς εἰρήνην μετὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Μακεδονίας.

378 Ταραχή ἐν Θήβαις. Ἡ πόλις ἐλευθερεῖται.

377 Ὁ Χαβρίας νικᾷ παρὰ τῇ Νάξῳ τοὺς ναύαρχον Πόλιν, καὶ ἀποδίδησκει εἰς Ἀβδηρα.

376 Β' νίκη τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Τιμόθεου κατὰ Θάλασσαν πρὸς τῇ Λευκάτῃ. Νίκη τῷ Πελοπίδῳ ἐν Τεγύρῃ.

374 Εἰρήνη Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων.

371 Μάχη ἐν Λευκτροῖς τῇ 8 Ἰουλίου.

369 Οἱ Θηβαῖοι εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν Λακωνίαν. Ὁ Γ' Ἰάσων, Θεσσαλίας τύραννος, φονεύεται.

368 Διυτέρῃ εἰσβολῇ τῶν Θηβαίων εἰς τὴν Λακωνίαν. Ἀποκατάστασις τῆς Μεσσηνίας.

367 Ὁ Πελοπίδης στρατεύει κατὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τυράννῳ τῶν Φερῶν.

366 Νέα εἰσβολὴ Θηβαίων εἰς Πελοπόννησον.

366 Εἰρήνη μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν ἔθνων, καὶ ταχεῖα λύσις αὐτῆς.

366 Ἀλεξάνδρος ὁ Β', βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, φονεύεται. Περδίκκας ὁ Γ' βασιλ. Μακεδονίας.

364 Ὁ Πελοπίδης ἀποδίδησκει ἐν Οὐγγαρίᾳ.

362 Μάχη ἐν Μαντινείᾳ, ὅπου ὁ Ἐπαμινώνιδας ἀποδίδησκει Γενικὴν εἰρήνην.

361 Ὁ Ἀγασίλαος στρατεύει εἰς Αἴγυπτον καὶ δίδησκει. Ὁ Ωχος διαδέχεται τοὺς Ἀρταξίερξην.

360 Φίλιππος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

358 Συμμαχικὸς πόλεμος.

356 Εἰρήνη Ἀθηναίων καὶ συμμάχων.

354 Φωκικὸς ἢ ἱερὸς πόλεμος, διαρκέσας 9 χρόνους.

343 Ὁ Φίλιππος ὑποτάσσει τὴν Θράκην. Ἀρταξίερξης ὁ γ'. ὁ Ωχος βασιλεὺς Περσίας.

338 Μάχη ἐν Χαιρωνείᾳ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

π. χ.

336 Φίλιππος θάνατος. Ο' μέγας Α'λέξανδρος βασιλεύς τῶν Μακεδόνων.

335 Ἐπανέσσις Θηβαίων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων κατὰ τῶν Μακεδόνων.

Αἱ Θῆβαι κατασκάπτονται ὑπὸ τοῦ Α'λεξάνδρου (καὶ ἀνακτιζοῦνται ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου 316 πρὸ Χριστοῦ).

Δαρεῖος ὁ γ'. Κοδομάνης βασιλεὺς Περσείας.

334 Ἀρχὴ τῆς Περσικῆς ἐκστρατείας τοῦ Α'λεξάνδρου. Νίκη ἐπὶ τὸν Γραυκόν.

333 Μάχη ἐν Ἰσσοῦ. Ἀγίς ὁ β'. βασιλεὺς τῆς Σπάρτης παρακινεῖ τὰς Ἑλλήνας εἰς ἀποσχισίαν κατὰ τοῦ Α'λεξάνδρου.

331 Μάχη ἐν Ἀρβήλοις ἢ Γαυγαμήλοις.

Ἀποσχισί τῶν Ἑλλήνων.

330 Ο' Ἀντίπατρος νικᾷ τὰς Πελοποννησίους. Θάνατος τοῦ βασιλέως Ἀγίδος.

321 Θάνατος Α'λεξάνδρου τοῦ μεγάλου.

Κατὰ τοὺτους τοὺς χρόνους ἀκμάζουσιν ὁ Δημοσθένης, ὁ Αἰχίνης, ὁ Δημάδης, ὁ Ὑπερίδης, Διογένης ὁ Σιωπεύς, ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Κράτης, ὁ Θιόφραστος, Ἡρακλείδης ὁ ποιητικὸς, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς νεωτέρας κωμῆδος Φιλήμων καὶ Μένανδρος, Ἐκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, Μεγαθένης, Νίσερχος, Δικαίσερχος. Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοτεχνία ἀκμάζει ὑπὸ τὸν Ἀπελλῆν καὶ Πραγματογένην τῆς ζωγραφίας, ὑπὸ τὸν Λύσιππον τὸν ἀγαλματοποιὸν καὶ Πυρροτέλην τὸν λιθοτόμον.

324 Φίλιππος ὁ Ἀῤῥίδαιος (καὶ ὁ υἱὸς τῆς Ρ'ωξάνης) βασιλεὺς τῆς Μακεδ. Πρῶτος μερισμὸς τῶν σατραπειῶν.

323 Λαμιακὸς πόλεμος.

322 Ἡΐτα τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ Κρανῶνι.

321 Περδίκκας πολεμῶν μετὰ τοῦ Πτολεμαίου φονεύεται. Ἀντίπατρος. Εὐμένης καὶ Αντίγονος.

319 Θάνατος Ἀντιπάτρου. Ο' υἱὸς αὐτοῦ Κάσσανδρος καὶ Πολυσπέρχων διοικηταὶ Μακεδονίας.

318 Ο' Κάσσανδρος φυλάττει τὰς Ἀθήνας. Θάνατος Φωκίωνος.

π. Χ.

- 317 Η' Ολυμπιάς ἐπιστρέφει εἰς Μακεδονίαν.
Ο' Εὐμένης παραδίδεται εἰς τὸν Ἀντίγονον ἢ φονεύεται.
- 325 Η' Ολυμπιάς φονεύεται ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου. Η' Εὐδίας
ὑπόκειται πάλιν εἰς τὴν Μακεδονίαν.
- 312 Ο' Σίλευκος κυριεύει τὴν Βαβυλῶνα.
- 311 Εἰρήνη μεταξὺ Ἀντιγόνου ἢ τῶν συμμάχων ἡγεμό-
νων. Η' συγγένεια τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξαλείφεται.
- 310 Ἀναίωσις τοῦ πολέμου.
- 307 Αἱ Ἀθήναι ἐλευθερόνονται ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορ-
κητῆ. Μάχη παρὰ τῇ Κύρῳ.
Οἱ στρατηγοὶ Ἀλεξάνδρου κηρύττουσιν ἑαυτοὺς βασιλεῖς.
- 303 Η' ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος ζηρίζεται πάλιν ὑπὸ Δη-
μητρίου.
- 301 Μάχη ἐν Γ'ψῷ. Θάνατος Ἀντιγόνου. Αἱ ἐπαρχίαι τε
διαμερίζονται. Η' ἔσθοδος τοῦ Δημητρίου εἰς τὰς Ἀθήνας
ἔμποδίζεται. Θάνατος Κασσάνδρου διοικητῆ Μακεδονίας.
- 298 Οἱ υἱοὶ Ἀντίπατρος ἢ Ἀλέξανδρος φιλονεικοῦσι περὶ
τῆς βασιλείας.
- 296 Ο' Δημήτριος κυριεύει τὰς Ἀθήνας ἢ νικᾷ τὴν Σπαρ-
τιάταν.
- 294 Ο' Δημήτριος γίνετα βασιλ. Μακεδονίας.
- 291 Πόλεμος Δημητρίου ἢ Πύρρου.
- 288 Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς διώκεται ἐκ Μακεδονίας.
- 287 Ο' Πύρρος γίνετα βασιλεὺς Μακεδονίας.
- 286 Λυσίμαχος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.
- 282 Μάχη ἐν Κύρῳ πεδίῳ τῆς Φρυγίας. Ο' Λυσίμαχος
φονεύεται. Ο' Σίλευκος (βασιλεὺς τῆς Συρίας) γίνε-
ται βασιλεὺς Μακεδονίας.
- Κατὰ τέτους τῶν χρόνων ἀνμάρζουσιν οἱ Κωμωδοποιοὶ Ἀ·
πολλόδαμος, Δίφιλος καὶ Προσείδιππος· ἄλλοι ποιηταί,
οἷον ὁ Σιμμίας, Δοσιάδας, Ἀνύτη ἢ Νοσσίς· ἔτι Δη-
μήτριος ὁ Φαληρεὺς, Στράτων ὁ Λαμφακηνὸς (Περι-
πατητ. φιλόσ.), ὁ Πολέμων (Κράντωρ, Κράτης, ἀκα-
δημαῖκοι), Ζήνων ὁ Κιττιεὺς, Θεμελιωτὴς τῆς Στωϊ-
κῆς αἰρέσεως, Ἐπίνορος ὁ Γαργήτιος (ὃθεν Ἐπικύρει-
οι), ὁ Ἀρεσιλάος (Θεμελιωτὴς τῆς ὑστερινῆς ἀκαδη-

π. χ.

μίας), Πύρρων ὁ Ἐλαάτης (ἔθνη Πυρρῶνιοι, Σκεπτικοί)· ὁ Εὐήμερος ἢ Γερώνυμος ὁ Κάρδιος ἰσορικοί· Εὐκλείδης ὁ μαθηματικός.

281 Ο' Σίλτυκος βασιλ. Μακεδ. φονεύεται ὑπὸ τῷ Πτολεμαίῳ Κιραυνῷ, ὅστις διαδέχεται αὐτόν. Αἰκνίωσις τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας.

279 Εἰσδρομή τῶν Γαλατῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

278 Δευτέρη εἰσδρομή Γαλατῶν ὑπὸ τὸν Βρένιοι. Νίκαι τῶν συμμάχων Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Κάλλιππον.

Οἱ Γαλάται νικῶνται τῷ ἱπομίνῳ ἔτι πολλάκις ὑπὸ τῷ Ἀντιγόνῳ Γονατῇ υἱῷ τῷ Δημήτριῳ.

274 Πύρρος ὁ β'. γίνεται πάλιν βασιλεὺς Μακεδονίας.

272 Ο' Πύρρος φονεύεται εἰς τὸ Ἄργος.

267 Ἀντιγόνος ὁ Γονατᾶς (βασιλ. Μακεδονίας) ἐμβάλλει εἰς τὰς Ἀθήνας Μακεδονικὴν φρουράν.

266 Ο' Ἀεῖος βασιλ. τῆς Σπάρτης θίλῃσι τὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα θύσκει ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κερυνθῆς. Ο' Ἀντιγόνος κυριεύει τὴν Κόρινθον.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἀγωνίζονται τὰ ἐλευθερώσῃσι τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς τυραννὸς.

251 Η' Σικυὼν ἐνῆται μετὰ τῆς Ἀχαΐας. Ἄριστος.

243 Η' Κίριδος ἢ ἄλλοι τόποι ἐμβαλῦσιν εἰς τὴν συμμαχίαν.

Θάνατος τῷ βασιλ. τῆς Μακεδ. Ἀντιγόνῳ. Τῷτον διαδέχεται ὁ υἱὸς Δημήτριος ὁ Β'.

Ἄριστος ὁ γ'. βασιλ. τῆς Σπάρτης ζητεῖ τὴν ἀποκαταθήσῃ εἰς τὴν πατρίδα τὴν παλαιὰν διοίκησιν.

241 Ἀτυχὴς θάνατος Ἀγίδος τῷ γ'. Τὸ ἐν βασιλικὸν γένος ἐκλείπει εἰς τὴν Σπάρτην.

240 Σύντομος πόλεμος Ἀχαιῶν ἢ Αἰτωλῶν.

236 Κλεομένης ὁ γ'. βασιλ. Σπάρτης.

233 Ἀντιγόνος ὁ β'. βασιλ. τῆς Μακεδονίας.

232 Αἱ Ἀθῆναι ἐλευθερώνονται ὑπὸ τῷ Ἀλέξανδρῳ καὶ ἐμβαλῦσιν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

227 Κλεομενικὸς πόλεμος.

226 Μεταβολὴ τῆς διοικήσεως τῆς Σπάρτης.

π. Χ.

223 Ο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης κάμνει συμμαχίαν μετὰ τῷ βασιλείῳ τῆς Αἰγύπτου, ἣ οἱ Ἀχαιοὶ ἐπικαλεῖσθαι τὴν βοήθειαν τῶν Μακεδόνων.

222 Ἡ τῇ τῷ Κλεομένης παρὰ τὴν Σηλασίαν.

221 Θάνατος τῷ βασιλείῳ Ἀντιγόνου. Φίλιππος ὁ γ'. βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

Κατὰ τῆς τῆς χρόνου ἀκμάζουσιν οἱ ποιηταί, Λυκόφρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Θεόκριτος ὁ Συρακῆσις, Καλλιμάχος ὁ Κυρηναῖος, Ἀρατος ὁ ἐκ Σόλων, ἣ Δαμόξενος ὁ Κωμικός· οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι, Κλεάνδης, ἣ Χρύσιππος· οἱ μαθηματικοί, Ἀρίστερχος ὁ Σάμιος ἣ Ἀπολλώνιος ὁ Περγᾶτος, Βίτων ἣ Ἡρών· ὁ ἱατρὸς Διοκλῆς ὁ Καρύσιος· οἱ ἱστορικοί, Ἀντίγονος ὁ Καρύσιος, ὁ Μανέθων· οἱ περικαιδευμένοι τῆς Ἀλεξανδρείας· Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος.

220 Συμμαχικὸς πόλεμος Ἀχαιῶν ἣ Μακεδόνων ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν.

219 Εἰρήνη μετὰ τῶν Αἰτωλῶν. Οὗ Φίλιππος βασιλ. τῆς Μακεδ. κάμνει συμμαχίαν μετὰ τῷ Ἀνίβα κατὰ τῶν Ρωμαίων.

218 Οὗ Ἀρατος φαρμακεύεται ὑπὸ Φιλίππου.

211 Οἱ Αἰτωλοὶ εἰσὶν μετὰ τῶν Ρωμαίων, ἣ οἱ Ἀχαιοὶ μετὰ τῷ Φιλίππῳ. Νέος πόλεμος.

Μαχανίδας τύραννος τῆς Σπάρτης. Φιλοτιμία γερατηγὸς Ἀχαιῶν.

206 Γενικὴ εἰρήνη ἐν Ἑλλάδι.

201 Αἱ Ἀθῆναι φοβερίζονται ὑπὸ τῷ Φιλίππῳ ἣ ζητῶσι τὴν βοήθειαν τῶν Ρωμαίων.

200 Οἱ Αἰτωλοὶ, Ἀχαιοὶ καὶ ἄλλα γένη τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν μετὰ τῶν Ρωμαίων κατὰ τῷ Φιλίππῳ. Μακεδονικο - ρωμαϊκὸς πόλεμος. Νάβης τύραννος τῆς Σπάρτης.

197 Οὗ Φίλιππος νικᾷται ἐν Θετταλίᾳ ἣ κάμνει εἰρήνην μετὰ τῆς Ρώμης. Φλαμινίος Ρωμαϊκὸς γερατηγός.

196 Οἱ Ρωμαῖοι κηρύττουσιν ἐν τῇ ἰορτῇ τῶν Ἰουμίων τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν ἣ αὐτονόμιαν.

π. χ.

- 195 Νάβις, τύραννος τῆς Σπάρτης, δίδεται ἀκισίως εἰς εἰρήνην τῶν Ῥωμαίων.
- 194 Οἱ Αἰτωλοὶ προσκαλῶσι τὸν βασιλεῖα τῆς Συρίας Ἀντίοχον τὸν Γ' εἰς τὴν Εὐβάδα.
- 191 Ἡττα τῷ Ἀντίοχῳ ἐν Θερμοπύλαις.
- 189 Οἱ Αἰτωλοὶ λαμβάνουσι παρὰ τῶν Ῥωμαίων διὰ τῷ Μ. Φλαβίῳ Κορίλιος εἰρήνην.
- 188 Μετὰ τὴν σφαγὴν τῆ Νάβιδος (Οἱ. ερζ, 2) ἡ Σπάρτη πρῶτον μὲν ἐμβαίνει εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν, εἶτα δὲ ἀποσπᾶται καὶ ἀναγκάζεται εἰς ὑποταγήν.
- 185 Ἐρχονται Ῥωμαῖοι πρέσβεις εἰς τὴν Ἀχαΐαν καὶ ἐρευνῶσι τὰς φιλευνικίας τῶν κατ' ἐκείνης πόλεων μετὰ τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας.
- 183 Ο' Φιλοποίμην προεῖται ὑπὸ τῶν Μισσηνίων.
- 179 Θάλατος Φιλίππου καὶ βασιλεὺς Περσέως.
- 171 Πόλεμος Μανεδόνων καὶ Ῥωμαίων.
- 168 Ἡττα καὶ αἰχμαλωσία Περσέως.
- 167 Αἰμιλίου Παύλου ἀνάγει εἰς τὴν Γόρτυν πόλιν Ἀχαΐας αἰχμαλώτους. Τέλος τῆς βασιλείας τῶν Μανεδόνων.
- 152 Νέαι παραχαὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταπαύονται.
- 147 Πόλεμος Ῥωμαίων καὶ Ἀχαιῶν.
- 146 Ἡ Κέρειδος κυριεύεται καὶ κατασκάπτεται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ἡ Ἀχαϊκὴ συμμαχία καταλύεται, καὶ ἡ Ἀχαΐα γίνεται Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία.
- Κατὰ τήντες τὰς χρόνους (Οἱ. ερμ-εξ) ὄξη Ἀρετιμίδης ὁ Συρακούσιος, Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος, Ἀγαθαρχίδης ὁ Κιλικίος, Γπαρχος ὁ ἐκ Νικαίας, Αἰρίδαρχος ὁ γραμματικὸς, Παιανίτις ὁ Στωϊκὸς φιλόσοφος, Βίων, Μόσχος, Πολύβιος, Νικάνδρος ὁ Κλεροπόλιος. Τὰ φιλότεχνα ἔργα τῶν Ἑλλήνων μεταναστεύονται εἰς Ῥώμην.
- 142 Ἡ Μακεδονία κυριεύεται κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.
- 88 Ἡ Εὐβάδα, καὶ μάλιστα αἱ Ἀἰετταὶ εἰσὶν μετὰ τῷ Μ. Σελεύτῃ βασιλεὺς τῷ Πόντῳ.

π.χ.

86 Αἱ Ἀ' θῆναι κυριεύονται ὑπὸ τῷ Σύλλᾳ. Τέλος τῆς βασιλείας τῶν Ἑλλήνων.

Η' Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, παιδεία καὶ τέχνη μεταβαίνει εἰς τὴν Ρ' ὥμην.

Ὅρα τὴν χρονολογίαν τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῶν Γραικῶν ἐν τῷ κα' Κεφ. σελ. 387. ὡς τῷ τελειοταύτῃ ΚΖ'.

ΠΙΝΑΞ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ

τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων, βαρέων καὶ μέτρων.

*Α. Περί νομισμάτων τῶν Ἑλλήνων καὶ μά-
λιστα τῶν Ἀθηναίων.*

1. **Ν**ομίσματα ὑπερκτά. Τὰ μικρότερα νομίσ-
ματα ἦσαν τὸ λεπτόν 1/7 τῆ χαλκῆ, καὶ ὁ χαλκὸς 1/6
τῆ ὀβολῆ, ἀμρότερα χάλκινα, καὶ ὁ ὀβολὸς 1/6 τῆς
δραχμῆς, ἐκ χαλκῆ καὶ ἀργύρου συνιστάμενος. Τὰ δὲ με-
γαλύτερα ἦσαν ἡ δραχμὴ 1/100 τῆς Ἀττικῆς μιᾶς ἐξ
ἀργύρου καὶ χρυσῆ κατὰ διάφορα εἶδη. Ὁ περίφημος συγ-
γραφεὺς τῆς μετρολογίας τῶν ἀρχαίων νομισμάτων κτ.
(Rome de l'Isle) ἀριθμῇ 14 εἶδη δραχμῶν, οἷον τὴν Πι-
λοπονησιακὴν τὴν ἐλαφροτάτην (4 γροσία. 4 γρ. 3 πφί.
Σαξωνιακά), τὴν μικρὰν Ἀττικὴν (4 γρ. καὶ 2-7 πφί. Σαξ.),
τὴν Εὐβοϊκὴν (4 γρ. 9, 6 πφ.), τὴν Τύριοι ἢ Φοινικικὴν,
τὴν Ἰωνικὴν ἢ τὴν Ἐφesiaκὴν, τὴν Κρητικὴν ἢ τὴν τῆς
Χίου, τὴν Ἀττικὴν μεσσαίαν δραχμὴν (5 γρ. 2, 4 πφ.),
τὴν Ἀττικο-Σικελικὴν δραχμὴν, τὴν μεγάλην Ἀττικὴν
ἢ Κορινθιακὴν (5 γρ. 7, 3 πφ.), τὴν δραχμὴν τῆ Γ' γρ.,
τὴν δραχμὴν τῆς Πύλου ἢ Ἡλίδος (6 γρ. 4, 8 πφ.), τὴν
δραχμὴν τῆ Ρ' γρ. ἢ τῆς Νάξου, τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας,
τὴν τῆς Αἰγίνης (9 γρ. 4 πφ.). Ἐπεὶ οὖν ὁ ἀναλόγων
καὶ τὰ μέρη τῆς δραχμῆς, ἦτοι τὰ μικρότερα νομίσματα, τὰ
ἴσται διαφορετικῆς τιμῆς.

Ἐκ τῶν Ἀττικῶν δραχμῶν αἱ τετράδραχμαι εἰσὶν
αἱ συνηθέστεραι, αἵτινες διαιρῶνται εἰς παλαιὰς τετρα-
δράχμας (22 γρ. 9 3/5 πφ.) ἐκ καθαρῆ σχεδὸν ἀργύρου
συνιστάμενας, καὶ νεώτερας (21 γρ. 7-8 πφ.), αἱ ὁποῖαι εἰ-
σὶν αἱ συνηθέστεραι.

Ὁ Στατήρ ὑπάρχει διπλὸς, χρυσὸς 2 δραχμῶν τι-
μώμενος, καὶ ἀργυρεὺς 4 δραχμῶν.

2. Νομίσματα λογιστικά ἦσαν. 1. ἡ Μνα, διαφορετική καὶ αὐτὴ ὡς αἱ δραχμαὶ κατὰ τὰς χώρας. Ἡ Εὐβοϊκὴ Μνα εἶχε τὴν ἴσην τιμὴν τῇ Ἀττικῇ, καὶ συνίστατο καθ' ἓνα Σολώνειον νόμον ἐξ 100 δραχμῶν. 2. Τὸ Εὐβοϊκὸν ἢ Ἀττικὸν τάλαντον (ὑπάρχεισι καὶ Κορινθιακὰ, Αἰγυπτιακὰ καὶ Βαβυλωνιακὰ κτλ.) εἶχον 60 μνας, ἤτοι 6000 δραχμας. Τὸ βαρύτερον τάλαντον εἶχε κατὰ Βαβυλωνίαν 1425 τάληρα Σαξ. τὸ δὲ ελαφρύτερον 1350 τάληρα.

Β'. Περὶ βαρέων καὶ σαθμῶν.

Τὰ αὐτὰ ὀνόματα τῶν νομισμάτων ἦσαν ἐν χρήσει καὶ περὶ τῶν βαρέων. Τὸ τάλαντον εἶχεν 60 μνας, καὶ διέφερε κατὰ τὰς τόπους. Τὸ μικρὸν Ἀττικὸν ἢ κοινὸν τάλαντον εἶχε κυρίως 60 μικρὰς μνας. ἢ 45 μεγάλαις (43 λίτρ. 1. δραχμ. βάρους τῆς Λειψίας). Τὸ μεγάλον Ἀττικὸν ἢ Κορινθιακὸν τάλαντον εἶχεν 1 1/2 μικρὰ τάλαντα (57 λ. 5 ὀγγ. 2 δρ. βάρ. Λειψ.). Ἐκτὸς δὲ τούτων εὐρίσκοντο καὶ ἄλλα τάλαντα, οἷον τὸ Συριακὸν (14 λ. 5 ὀγγ. 3 δρ. βάρ. Λειψ.), τὸ Αἰγυπτιακὸν τὸ ἡμισυ τῆς μεγάλης Ἀττικῆς, τὸ Βαβυλωνιακὸν (50 λ. 2 1/2 ὀγγ. 2 δρ.), τὸ Ἡγυριακὸν, τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ τῆς Αἰγίνης (95 λ. 9 ὀγγ.).

Αἱ μναὶ διέφερον ὡς τὰ τάλαντα κατὰ τὰς τόπους. Ἡ μικρὰ Ἀττικὴ μνα εἶχεν 100 μικρὰς Ἀττικὰς δραχμας, 75 μεγάλαις (11 ὀγγ. 3 δρ. βάρ. Λειψ.). Ἡ μεγάλη Ἀττικὴ μνα συνίστατο ἐξ 100 μεγάλων δραχμῶν ἢ ἐξ 133 1/2 μικρῶν (13 ὀγγ. 2 δρ.). Ἡ Αἰγυπτιακὴ εἶχε 1 2/3 τῆς μεγάλης Ἀττικῆς μνας (1 λ. 9 ὀγγ. 3 δρ.). Αἱ λοιπαὶ γνωσταὶ μναὶ, οἷον ἡ Συριακὴ, ἡ Αἰγυπτιακὴ, κτλ. τιμῶνται εὐκόλως κατὰ τὴν τιμὴν τῶν τάλαντων.

Ἡ δραχμὴ ἦν τὸ 100 μόνιον τῆς μνας. Ἦσαν δὲ μικρὰ Ἀττικὴ δραχμὴ καὶ μεγάλη, ἡ ὅποια εἶχε 1 1/2 τῶν μικρῶν δραχμῶν, ἢ ὀλίγον τι ὑπὲρ τῆς δραχμῆς τῆς Λειψ. βάρους. Ἡ δραχμὴ εἶχεν 6 ὀβολός, ἕτος ὀκτώ χαλκός, καὶ ὁ χαλκός ἐπὶ τὰ λεπτά. Εὐρίσκονται καὶ ἄλλα τινὰ βάρη μόνον περὶ τοὺς ἰατροὺς εὐχρηστα.

1. Τῆ μήκους.

Ο' Ἑλληνικὸς πῆς διηγεῖτο εἰς τὸν κοινὸν ἢ Ο'λυμπιακὸν, ἢ ἰκτεὺς ἢ ὀλίγον τι μικρότερος τέττα, ὃ ὁποῖος τιμᾶται 11 δακτ. 4 γραμ. 80/100 γραμ. Παρισιακῆ μέτρον (11 δακτ. 8 7/10 γραμ. Ρ'ηνολ.). Αὐτὸς εἶχε 16 δακτύλους, 4 δοχμάς (ἢ δοχμὴ εἶχε 4 δακτύλους). Η' Σπιθαμὴ εἶχε 9/12 τῆ ποδός, ἢ ὁ πῆχυς 1 1/2 ποδ. (24 δακτ.). Η' πυγμὴ ἦτο σχεδὸν 3/4 μισαίας πήχειος (20 δακτ.). Ε'ξ γεωμετρικοὶ πόδες ποιεῖσιν ὀργυιὰν μίαν, ἢ ὅποια εἶχε 3 ἱεράς πήχεις, 4 μισαίας πήχεις, 5 2/3 ὀλυμ. πόδ. (4 πόδ. 6 δακτ. 5 γραμ. Παρισ. μέτρον). Ἐκατὸν γεωμετρικοὶ πόδες ἀποτελοῦν ἐν πλείστον, 16 2/3 ὀργυιάς, 66 2/3 μισοπήχεις, 90 Ο'λυμπ. πόδ. 112 1/2 Πυθ. πόδ. (14 ὀργυιάς, 1 ποδ. 6 δακτ. Παρισ. μέτρον, 7°, 33', Ρ'ηνολ.). Ε'ξ ὀργυιαὶ ἢ κυρίως 600 Ο'λυμπ. πόδες 666 2/3 γεωμ. πόδ. ἢ 625 Ρ'ωμαϊκοὶ πόδες ἀποτελοῦσι τὸ στάδιον. Τὰ στάδια ἦσαν διάφορα, ὡς τὰ κυριώτερα εἰσι ταῦτα. 1. Ο'λυμπιακὸν 95 ὀργ. 8 δακτ. Παρισ. μέτρον (ὡς 8 ἀποτελοῦσιν ἐν Ρ'ωμαϊκὸν μίλλον). 2. Πυθικὸν ἢ Δελφικὸν = 75 ὀργ. 3 ποσῆν, 7 δακ. Παρισ. 38° 5' Ρ'ηνολ. (10 Πυθ. στάδια ποιεῖσιν ἐν Ρ'ωμαϊκὸν μίλλον). 3. Μικρὸν στάδιον ἢ στάδιον τῆ Ἀρξιοτέλης = 51 ὀργ. 1 π. 1 92/100 δακτ. Παρισ. 26° 5' Ρ'ηνολ. 4. Στάδιον τῆ Κλειομένης = 68 ὀργ. 2 π. 10 56/100 δακτ. Παρισ. 35° 4' Ρ'ηνολ. 5. Στάδιον τῆ Ἐρατοδίνους = 81 ὀργ. 4 π. 44/70 δακτ. Παρισ. 43° 5' Ρ'ηνολ. 6. Ναυτικὸν ἢ Περσικὸν = 85 ὀργ. 3 π. 7 20/100 δακτ. Παρισ. 44° 3' Ρ'ηνολ. 7. Φιλεταρικὸν ἢ βασιλικὸν = 107 ὀργ. 4 π. 11 δακτ. Παρισ. 55° 8' Ρ'ηνολ. 8. Αἰγυπτιακὸν ἢ Ἀλεξανδρικὸν = 114 ὀργ. 9 δ. 7 2/10 γε., 590 Ρ'ηνολ.

Τὸ διπλὸν στάδιον ὠνομάζετο καὶ δίαυλος. Ο' δόλιχος εἶχε 18 Πυθ. στάδια. Μιτὰ ταῦτα εἰδέχθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀλλότρια μέτρα. π. χ. τὸν Περσικὸν παρασάγγην, ὅστις τιμᾶται ὑπὸ τῆ Ἡροδότου 30 στάδ. (27 Ο'λυμπ.), ἢ τὸν Αἰγυπτιακὸν χοῖνον = 1 1/3 Παρα-

σάγ. 36 Ο'λυμπ. 40 ναυτικ. & 45 Πυθ. σταδίοις, & τέλος
τὸ Ρ'ωμαϊκὸν μέτρον.

2. Τῶν ἀγγείων.

Τὰ μέτρα τῶν ὑγρῶν εἰσὶ μάλα ὁ Μιτρητῆς
ἢ Κάδδος ἀττικὸς, κυβικόν τι μέτρον ἴσον 23, 8/3
Δρισδικοῖς λαγήνοις (Kanne), ἔχον 12 Χόας. Ο' Χῆς
(1/12 τῷ μιτρητῷ) εἶχεν 6 Ξέας 12 Κοτύλας. Ο' Κύα-
δος ἦν τὸ 1/6 τῆς Κοτύλης, & τὸ 1/12 τῷ Ξέῳ. Η'
Κόγχη ἦν 1/2 τῷ Κυάδῳ.

Τὰ ἀξιολογώτατα μέτρα εἴς σίτην παρὰ τοῖς Ἀθη-
ναίοις ἦσαν ὁ Μείδιμος = 2268 Παρισ. κυβικ. δακτ. &
108 Ρ'ωμαϊκ. λίτρ. Εἶχε δὲ 6 Ἑκτέας. Οἱ Μείδιμοι
τῶν λοιπῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχικῶν διέφερον κατὰ τῆς χώ-
ρας. Ο' Χοσιξ εἶχε 1/48 τῷ Μείδιμῳ· 192 Κοτύλαι εἶχον
ἓνα μέδιμον, 1152 κυάδες, & 11520 κοχλιάρια.

3. Τῷ χρόνῳ.

Η' ἐπαριθμησις τῶν χρόνων ἐγένετο παρὰ τοῖς Ἑλ-
λησι κοινότερον κατ' Ο'λυμπιάδας, τῶν ὁποῖων ἡ ἀρχὴ
χρονολογεῖται ἀπὸ 19-22 Ἰουλίου 776 πρὸ Χριστοῦ, & πᾶσα
Ο'λυμπιάς ἐμπεριεῖχε 4 χρόνους περιοδικούς. Η' διάρκεια
τῶν χρόνων & ὁ τρόπος τῷ ἐπαριθμεῖν διέφερον εἰς τὰ μέ-
γιστα παρὰ τοῖς Ἑλλησιν. Η' ἀρχὴ τῶν χρόνων παρὰ τοῖς
Ἀθηναίοις ἦτον ἄσατος, & πρῶτον μὲν ἐτέθη εἰς τὸ χει-
μερινὸν ἡλιοστάσιον, ὕστερον δὲ εἰς τὴν πρώτην νεσεύλητον
μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, & τέλος εἰς τὸ φθινόπωρον.
Ἐκ τούτου οἱ μῆνες αὐτῶν καὶ ἡ ἀρχὴ δὲν συμφωνεῖσι κατ'
ἔτος μὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν & μῆνα τῶν Ρ'ωμαίων ἢ τοῦ
καθ' ἡμᾶς καιροῦ, ἔως ἢ τέλος ἢ α' τῷ Ἰουλίου διωρισθῇ ἡ
ἀρχὴ τῷ Ἑκατομβαιῶντος. Οὐμὴν ἄλλα & τῶν ἄλλων Ἑλ-
ληνικῶν ἔθνων, οἷον Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θηβαίων
& ἄλλων, διέφερον ἕκ ὀλίγον οἱ μῆνες, μ' ὅλον ὅτι τὸ κοι-
νὸν αὐτῶν μέτρον ἦσαν αἱ Ο'λυμπιάδες. Η' ἀρχὴ τῷ Μα-
κεδονικῷ χρόνῳ, ὅστις ἦτο σεληνιακός, ἐγένετο κατ' ἀρχαίως
μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, εἴτα δὲ ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως,
& ἀπὸ τῆς ἐν Ἀεβήλῃ νίκης ἀπὸ τῆς θερινῆς ἡμετέρας·
τέλος δὲ, ὁ χρόνος ἐγενετο ἡλιακός. Οἱ μῆνες τῶν Ἀθη-
ναίων & Μακεδόνων ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι.

Α'θην.

Μακεδ.

Ἑκατομβαιῶν	Λῶος	Ἰν Γελίω.
Μεταγειτινῶν	Γορπιαῖος	Αὐγυγῶ.
Βοηδρομιῶν	Τ'περβερεταῖος	Σεπτεμβρίω.
Μαιμακτηριῶν	Δίος	Ο'κτωβρίω.
Πύκνιψιῶν	Α'πειλάτος	Νοεμβρίω.
Ποσειδιῶν	Λύδινατος	Δεκεμβρίω.
Γαμηλιῶν	Πορίτιος	Γ'ανναρίω.
Α'νθρακηριῶν	Δύσεος	Φεβρουαρίω.
Ἐλαφηβολιῶν	Ξίτιδιξος	Μαρτίω.
Μουσχιῶν	Α'ρτιμίσιος	Α'πριλλίω.
Θαργηλιῶν	Δαίσιος	Μαΐω.
Σκιρρόφοριῶν	Πένεμος	Ἰουνίω.

Ο' πρώτος μὴν τῷ Μακεδονικῷ χρόνῳ ἦτον ἐν ἀρχῇ ὁ Δίος, καὶ εἶτα ὁ Τ'περβερεταῖος.

Οἱ μῆνες τῶν Ἀθηναίων παρωνομάθησαν ἀπό τινων μεγάλων ἑορτῶν, καθ' ἃς ἐκείνοι συνέβαινον. Οἱ Ἀθηναῖοι διέφευγαν τὰς 30 ἡμέρας τῷ μηνὶ εἰς 3 δεκάδας, ὅσων ἀρχομίην, μισθῆντος, καὶ φθίνοντος. Ἡ α' ἡμέρα τῆς πρώτης δεκάδος ὀνομάζετο Νεμηγία, καὶ αἱ λοιπαὶ ἡμέραι ἀπὸ 2-10 ὀνομάζοντο ἔτω· δευτέρα ἱσαμίην ἢ ἀρχομίην, τρίτη ἱσαμίην ἢ ἀρχομίην κτ. Αἱ ἡμέραι ἀπὸ 11-20 ἐλέγοντο πρώτη μισθῆντος, δευτέρα μισθῆντος, καὶ καθιξῆς. Αἱ δὲ ἡμέραι τῆς τελευταίας δεκάδος ἐμετρεῖτο ἀρχῆς γυνομένης εἴτε ἀπὸ 21-28, ἢ ἀντιστρόφως ἔτω· πρώτη, ἢ δευτέρα φθίνοντος κτλ. Ἡ τελευταία ἡμέρα τῷ μηνὶ ὀνομάζετο πάντοτε ἔτη καὶ νεία (ο. ε. παλαιὰ καὶ νέα), καὶ τριμυκίς, ὅτι ὁ μὴν εἶχε τριάκοντα ἡμέρας.

Τέλος.

